

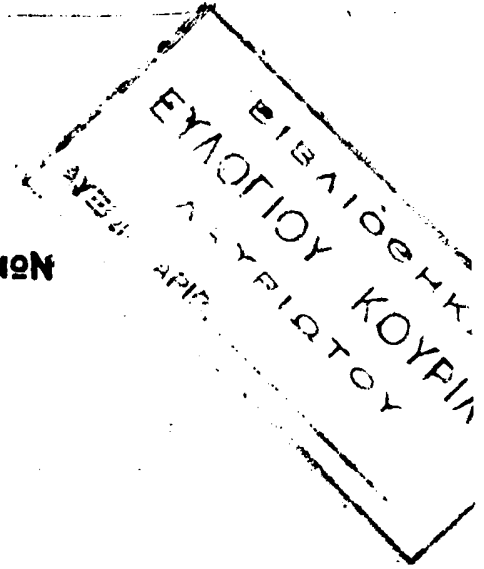
BK
Per 13L

Αριθ. ερω. 132 856

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

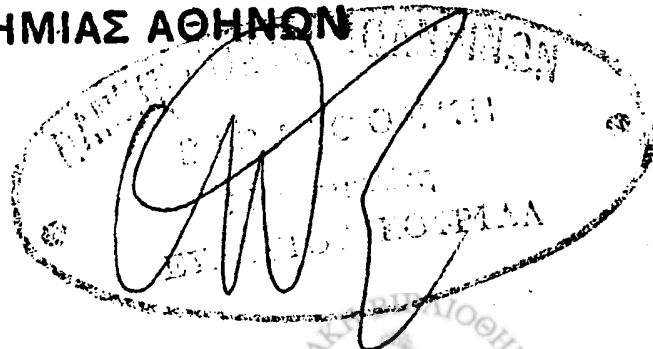
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ
1935

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

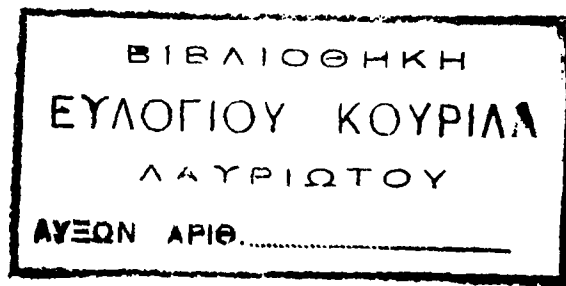
ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ

ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ
1935

Η ΠΡΩΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ

Τύχη ἀγαθῆ.

Μία δεκαετία, διάστημα χρόνου βραχύτατον ἐν τῷ βίῳ τῶν ἔθνων, ἀποτελεῖ οὐχὶ ἀσήμαντον χρόνον ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν διαννόντων τὸ δεύτερον τμήμα τῆς φθαρτῆς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ὑπάρξεως. Ἀλλὰ πολὺ σημαντικὸν τυγχάνει τὸ δεκαετὲς διάστημα προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνων ἔργων καὶ δὴ καὶ περὶ συγγραφῶν περιοδικῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν τὰ περιοδικὰ ταῦτα ἔργα εἶναι ἐπιστημονικὰ καὶ ἔχωσι λίαν περιορισμένον σκοπὸν, ἐκδίδονται δέ, ὑπὸ τοὺς γωστοὺς εἰς τοὺς ἐπαίοντας ὄρους, ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐλάχιστα τοιαῦτα συγγράμματα ηὐτύχησαν νὰ ἔχωσιν ἀδιάκοπον βίον κατὰ δεκαετίας ἀριθμούμενον. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι λίαν εὐνόητος ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐγενῆς ὑπερηφάνεια, ἣν αἰσθάνονται οἱ τε ἐκδόται καὶ οἱ πιστοὶ συνεργάται τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τοῦ δεκάτου αὐτῶν τόμου, ὅστις, θεία εὐδοκία, δημοσιεύεται κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δεκάτου τούτου τόμου ἐθεώρησα σκόπιμον, ὅπως προτάξω ὧδε ὀλίγας γραμμάς, ἵνα ἐκθέσω τοῦτο μὲν τὰς δυσχερείας, καθ' ὧν προσέκρουσε καὶ ἄς κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ κατανικήσῃ ἡ εὐγενῆς προσπάθεια πρὸς θεμελίωσιν ἡπειρωτικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, τοῦτο δὲ σκέψεις τινὰς ἐπικαίρους καὶ χρησίμους, ἔτι δὲ ν' ἀπονεύω τὸν δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐκείνον, εἰς οὗ τὴν ἐξαιρετικὴν ψυχικὴν δύναμιν καὶ τοὺς ἀτρύτους μόχθους ὀφείλεται τὸ ἐκπληκτικὸν ὄντως κατόρθωμα τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην τακτικῆς τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐκδόσεως.

Ὅτε πρὸ δεκαετίας ὁ Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀκάματος οὗτος τῆς Ἐκκλησίας λειτουργὸς καὶ τοῦ ἔθνους ὀτρυντὸς θεράπων, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἀπὸ ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ εκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀπόψεως ἄξια λόγου εἰργάσατο ὡς μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτισης τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ πολλῶ μᾶλλον ὡς μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ἀναδειχθεὶς τῶν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἐπισκόπων ἐφάμιλλος, ἠθέλησε καὶ ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἰδίαν πατρίδα, τὴν αἰωνίαν Ἡπειρον, πρὸς ἣν ἀτυχῶς ἡ μεγάλη πατρίς Ἑλλάς δὲν ἐπεδείξατο μέχρι

τοῦδε φιλοστοργίαν ἀνάλογον πρὸς τὰ θερμὰ αἰσθήματα καὶ τὰς γενναίας θυσίας τῶν τέκνων τῆς Ἑπείρου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εἶχε μεγάλους καὶ εὐνοήτους διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐνδοιασμούς, ὧν κατέστησεν ἡμᾶς κοινωνούς.

Καὶ ὄντως αἱ προβάλλουσαι δυσχέρειαι δὲν ἦσαν ὀλίγαι οὐδὲ μικραί. Ἐν πρώτοις διηρχόμεθα δυσμενῆ πρὸς τοιαύτας ἀποπείρας περίοδον οὐ μόνον γενικῆς οικονομικῆς δυσπραγίας, ἀλλὰ καὶ προφανοῦς ἔνεκα τῶν πολεμικῶν καὶ μεταπολεμικῶν ἠθικῶν κλονισμῶν μειώσεως τῆς πρὸς ὑποστήριξιν εὐγενῶν ἔργων, ἀπαιτούντων ὑλικὰς δαπάνας, προθυμίας τῶν πολλῶν. Πρὸς τούτοις ἀνεφαίνετο καὶ ἄλλη δυσχέρεια, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ προερχομένη, διότι εἶναι ὁμολογουμένως ἐξαιρετικῶς δύσκολον νὰ εὔρη τις εἰδικούς συνεργάτας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπαρκῆ ὕλην διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος καθαρῶς τοπικοῦ, ἀποκλείοντος πᾶσαν πραγματείαν μὴ ἀμέσως ἢ τοῦλάχιστον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἑπείρον καὶ τὰ ἠπειρωτικὰ πράγματα καθόλου ἀναφερομένην.

Τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ ἄλλας, αἷς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπαριθμήσω ἐνταῦθα, δὲν παρείδομεν βεβαίως καὶ ἡμεῖς οἱ τοῦ περιοδικοῦ ἐπιστημονικοὶ σύμβουλοι, ἀλλὰ γνωρίζοντες τὸ ἱερὸν πῦρ, ὅπερ δὲν ἔπαυσε ποτὲ θερμαῖνον τὴν πρὸς πᾶν καλὸν ἔργον ρέπουσαν ψυχὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ φιλεργίαν καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ εὐρίσκειν πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις, ἐσπεύσαμεν νὰ ἐνισχύσωμεν αὐτὸν ἠθικῶς πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ὠραίας προθέσεως, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῆς εὐθύνης θὰ συνεπήγετο πάντως τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, παρὰ πᾶν ἐπιπροσθοῦν ἐμπόδιον, διότι ὁ Σπυρίδων Βλάχος δὲν συνειθίζει νὰ ἴσταιται ἀμηχανῶν καὶ ἀπρακτῶν πρὸ τῶν ἐμποδίων, ἀλλ' εὐρίσκει τρόπον νὰ παρακάμπτη ταῦτα σπεύδων πρὸς τὸν τεθέντα ἐκάστοτε εὐγενῆ σκοπὸν.

Ἄλλ' ἡ μοῖρα ἠθέλησεν, ὅπως αἱ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου μελετηθεῖσαι δυσχέρειαι ἐπαυξήθωσι μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Καὶ δὴ καὶ πολὺν ταχέως διεπιστώθη ὅτι ἡ πατροπαράδοτος φιλομουσία καὶ ἡ φιλοθυσία τῶν συγχρόνων καλῶν κἀγαθῶν ἠπειρωτῶν, ἐφ' ἧς εἶχομεν στηρίξει πολλὰς, ὡς εἰκός, ἐλπίδας, ἔχουσιν ἀμβλυνθῆ σημαντικῶς καὶ δὲν ὑπῆρξαν ἀνάλογοι πρὸς τὰ μεγάλα αἰσθήματα, αἵτινα διέκριναν τὰς προγενεστέρας ἠπειρωτικὰς γενεάς, ὧν τὰ ἔργα καὶ αἱ θυσίαι ὑπὲρ ἔθνικῶν σκοπῶν ἐξησφάλισαν εἰς τὴν Ἑπείρον τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Πανελληνίου καὶ τὸ ἐπωνύμιον τῆς Εὐάνδρου. Ἄλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐγγύτεροι συνεργάται καὶ ἐπιμεληταὶ τῆς ἐκδόσεως δὲν ἠδυνήθημεν ἔνεκα λόγων ἀπο-

χρόνων νὰ παράσχωμεν εἰς τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Περιοδικοῦ πλήρη
 τὴν ἀρωγὴν, ἣν παρ' ἡμῶν εὐλόγως ἀνέμενε καὶ ἦν εἴχομεν τὴν
 ἀγαθὴν πρόθεσιν νὰ προσφέρωμεν. Διορισθέντες ὀλίγον μετὰ τὴν
 ἐκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τακτικοὶ καθηγηταί, ὁ μὲν εἰς τὸ Πανε-
 πιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλο-
 νίκης, ἀνελάβομεν, ὡς εὐνόητον, νέας ὑποχρεώσεις μεγάλας καὶ
 μᾶλλον ἐπειγούσας, αἵτινες ἠνάγκασαν ἡμᾶς, παρὰ πᾶσαν καλὴν θέ-
 λησιν, νὰ θέσωμεν εἰς δευτέραν μοῖραν τὰς πρὸς τὰ «Ἑπειρωτικὰ
 Χρονικά» καὶ τὸν μακρόθυμον ἰδρυτὴν αὐτῶν ὑποχρεώσεις. Ἰδιαι-
 τέρως δ' ἐγώ, ἐπιβαρυνθεὶς ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ
 διοικήσει καὶ ὀργανώσει τοῦ ἀριστυσίου τῆς Βορείου Ἑλλάδος
 Πανεπιστημίου καθηκόντων, δὲν ὀκνῶ νὰ ὁμολογήσω τὴν συναί-
 σθησιν, ἣν ἔχω, ὅτι δὲν παρέσχον εἰς τὸ ἔργον τὴν συμβολήν, ἣν
 ὁ φίλος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ προσεδόκα. Σημειω-
 τέον ὅμως ὅτι καὶ οἱ εἰδικοὶ κλάδοι τῶν ἐπιστημονικῶν μου μελε-
 τῶν, ξένοι ἐντελῶς πρὸς τὰ ἡπειρωτικὰ πράγματα, εἰς ὧν καὶ μό-
 νον τὴν ἐξέτασιν τυγχάνει ἀφιερωμένον τὸ περιοδικὸν τοῦτο, δὲν μοι
 ἐπιτρέπουσιν ἀτυχῶς ν' ἀφοσιωθῶ τόσον, ὅσον ἐπιθυμῶ, εἰς τὸ τὴν
 ἰδιαιτέραν μου πατρίδα ἐξυπηρετοῦν πολύτιμον ἔργον. Ἡ δὲ ἀκα-
 δημεικὴ εὐπρέπεια δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐπιλαμβάνηται τις τῆς ἐξετάσεως
 πραγμάτων ξένων πρὸς τὰς ἰδίας ἐπιστημονικὰς ἀσχολίας, δι' ἃ
 ὑπάρχουσιν εἰδικοὶ ἐρευνηταί. Δὲν δύναμαι οὐχ ἦτιον ν' ἀποσιω-
 πῆσω ἐν τῇ σειρᾷ ταύτῃ πικρὸν τι παράπονον ὅτι δηλαδὴ οἱ λό-
 γιοι Ἑπειρωταί, πρὸς οὓς ἀπειτάθην διὰ τοῦ μακροῦ ἐρωτηματο-
 λογίου, τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ, ἐν
 τέλει τῆς περὶ «ἡπειρωτικῶν θεσμίων ἐρεύνης» πραγματείας μου,
 δι' ὃ ἐπαινετικὸς ἔγραψε λόγους ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Παπ-
 πούλιας, οὐδὲν ἔπραξαν ἵνα μ' ἐνισχύσωσιν ἐν τῇ ἀποπείρᾳ, ὅπως
 περισυλλέξω καὶ ταξινομήσω τὰς ὑπαρχούσας τυχὸν ἐν Ἑπιρῶ ἢ
 ὑπαρξάσας ἐκεῖ παλαιὰς διατάξεις τοπικοῦ ἐθιμικοῦ δικαίου, τοῦ
 μόνου κλάδου, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἠδυνάμην νὰ παράσχω ἀξίαν λό-
 γου τινὸς συμβολήν εἰς τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά». Καθίσταται
 ὁμολογουμένως ἀπίστευτον ὅτι οὐδεμίαν ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὸ
 ἐξ ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα ἐρωτημάτων ἀποτελούμενον συστημα-
 τικὸν ἐκεῖνο ἐρωτηματολόγιον.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ ἀντίξοα ταῦτα καὶ παρ' ὅλας τὰς ἄλλας
 δυσχερείας, καθ' ὧν ἐπάλαισεν ὁ ἀκάματος ἰδρυτὴς καὶ ἐκδότης τοῦ
 Περιοδικοῦ κατὰ τὸ λῆξαν δεκαετὴς χρονικὸν διάστημα καὶ αἵτινες
 θὰ ἐδικαιολόγουν τὴν διακοπὴν τῆς πολυμόχθου καὶ πολυδαπάνου
 ἐκδόσεως, τὸ ἔργον προήχθη ἀδιακόπως καὶ πρόκεινται ἤδη δέκα
 ὅλοι τόμοι, κόσμημα πάσης Βιβλιοθήκης, περιέχοντες σπουδαίας

πραγματείας, ξένων τε καὶ ἡμετέρων, καὶ πολύτιμον καὶ ἄφθονον ἠπειρωτικὸν ὑλικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιδοθησομένων εἰς τὴν συστηματικὴν αὐτοῦ ἐπεξεργασίαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐκμετάλλευσιν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν. Ἡ βαθεῖα ὁμως συναίσθησις τῶν ἐν τῇ ἐρευνῇ τῶν ἠπειρωτικῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων μεγάλων κενῶν καὶ ἢ μὴ ἐμφάνισης, ἐν τῷ παρόντι τοῦλάχιστον χρόνῳ, χειρῶν ἐτοίμων, ὅπως παραλάβωσι τὸν ἠπειρωτικὸν πυρσόν, ὃν ἀνῆψε καὶ διετήρησεν ἄσβεστον ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ὁ Ἡπειρώτης Ἱεράρχης, ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἣν εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ παραλείψῃ, ἢ δὲ δήλωσίς μου αὕτη θ' ἀποτελέσῃ ἀναμφιβόλως ἀπαράβατον δι' αὐτὸν δέσμευσιν. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον τῆς συνεχίσεως τοῦ ἔργου, ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν παρομαρτήσουσαν δυσχέρειαν, προκύπτει ἐπιτακτικὸν καὶ ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῶν μέχρι τοῦδε συντελεσθέντων καὶ τῶν ὑπολειπομένων ἔτι συμφώνως πρὸς τὸ ἐξαγγελθὲν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ περιοδικοῦ ἐκδόσει ἐκτενὲς πρόγραμμα. Διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πλούσιον ὑλικὸν ἤλθεν ἤδη εἰς φῶς, ἐφελκύσαν τὰς εὐμενεῖς κρίσεις διαπρεπῶν σοφῶν, ἡμετέρων τε καὶ ξένων, ἔτι δὲ καὶ βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ πλεῖσθ' ὅσα τῶν διὰ τοῦ ἀρχικοῦ προγράμματος ἐπηγγελμένων δὲν ἐπετεύχθησαν. Τὸ τοπωνυμικὸν καὶ τὸ γλωσσάριον τῆς Ἡπείρου δὲν ἐγράφησαν εἰσέτι, ἢ ἐξάντλησις τῶν ἀρχειακῶν μελετῶν δὲν συνετελέσθη, ἢ δὲ ἔντασις τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν καὶ λαογραφικῶν ἐρευνῶν δὲν προσέλαβε τὰς εὐκταίας διαστάσεις.

Πλὴν τούτων καὶ ἄλλα πολλὰ ὑπολείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν κατὰ τὴν ἐπ' αἰσίσις οἰωνοῖς ἀρχομένην δευτέραν τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν» δεκαετίαν, ὡς φέρ' εἰπεῖν ἢ «Ἱστορία τῆς Ἡπείρου» ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς, ἢ ἐν συστηματικῇ ἐπιστημονικῇ κατατάξει καθ' ὕλην καὶ χρόνον «Ἡπειρωτικὴ Βιβλιογραφία», ἔτι δὲ τὸ «Ἡπειρωτικὸν Δεῦκωμα», ὅπερ δέον νὰ περιλάβῃ τὰς βιογραφίας καὶ τὰς σωζομένας εἰκόνας, εἰ δυνατόν, πάντων τῶν ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους, ἐν τοῖς Γράμμασι καὶ ταῖς Ἐπιστήμαις διαπρεψάντων, ὡς καὶ τῶν ἐπὶ φιλοπατρία καὶ φιλομουσία καὶ φιλανθρωπία διακριθέντων καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἀναλωθέντων πληθῶν Ἡπειρωτῶν.

Ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα ἴσως, εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδιδόμενα τόμους, θ' ἀποτελέσωσι τὸν ἔσμὸν τῶν τιμητικῶν δορυφόρων τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν». Ἐλπίζω δὲ ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἡπειρῶται, καὶ δὴ καὶ οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πέντε ἠπείρων Διασπορᾷ, θὰ κατανοήσωσιν ἐπὶ τέλους τὴν μεγάλην σημα-

σίαν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ὅπερ ὑπῆρξεν ἐν πολλοῖς πρωτοπόρον, δέον δὲ νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς καὶ ἐχρησίμευσεν ἤδη, ὡς ὑπόδειγμα ἄλλων ὁμοίων, ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἔρευναν τῶν καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ πατρίων πραγμάτων, ἅτινα ὁ εἰσελαύνων γοργῶς πλέον ψευδῆς εὐρωπαϊκός, ὡς λέγεται, πολιτισμός, διαλύει, ὡς μὴ ὄφειλε, καὶ καταστρέφει, καὶ θὰ παράσχωσι τὴν γενναίαν αὐτῶν ὑποστήριξιν, ἣν εὐλόγως ἀνέμενον παρὰ πάντων τὰ «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», ἀλλ' ἥτις ἀτυχῶς δὲν παρεσχέθη αὐτοῖς μέχρι τοῦδε εἰς βαθμὸν ἐπαρκῆ καὶ ἀνάλογον πρὸς τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτοθυσίαν τοῦ ἴδρυτοῦ αὐτῶν.

Εἶναι πεπρωμένον, ὅπως τὰ πνευματικὰ ἔργα μὴ ἀμείβωσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλ' ἀμείβουσιν ὅμως αὐτοὺς μετὰ θάνατον, διατηροῦντα τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν φήμην εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Καὶ ἐὰν τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τῶν πολλῶν καὶ θαυμασίων κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' καταρρεύσωσιν ποτε ὑπὸ τὰ ἀπηνῆ, ἀλλ' ἀφανῆ πλήγματα τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, τὸ *Corpus Juris Civilis* θὰ μείνῃ ἔσαεὶ ὡς μνημεῖον ἀκλόνητον καὶ φωτοβόλον καὶ ἀνέσπερον τῆς δράσεως τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐκείνου βυζαντινοῦ βασιλέως. Τοῦτ' αὐτὸ δύναμαι νὰ προείπω ὅτι θὰ συμβῇ, τηρουμένων τῶν ἀναγκαίων ἀναλογιῶν, καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἑπειρώτου Ἱεράρχου. Ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον τὰ ὠραῖα κτίσματα ἅτινα τῇ προνοίᾳ καὶ τοῖς μόχθοις αὐτοῦ ἐγερθέντα κοσμοῦσι νῦν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Εὐάνδρου Ἠπείρου, εἰς τὰ βάθη τῶν ἀπανταχοῦ Βιβλιοθηκῶν θὰ ὑπάρχωσι πάντοτε οἱ τόμοι τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» μετριόφρονες μὲν, ὡς ἀρμόζει, ἀλλ' εὐφραδεῖς καὶ αἰώνιοι κήρυκες τῆς εὐεργετικῆς αὐτοῦ δράσεως. Προσβλέπων τοὺς τόμους τούτους ὁ Ἰωαννίνων Σπυρίδων δύναται ἀνεκδοιάστως ν' ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ

*«Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis
»Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas».*

(Ovid. Met. XV 870 s.)

Ἔγραφον ἐν Θεσσαλονίκῃ,
τῷ 1936 Ἀπριλίου φθίνοντος

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΗΣ

Πρὸς τιμὴν τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑψίστην ἱκανοποίησιν τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ὁ διαπρεπὴς ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένος Ἑπειρώτης λόγιος κ. Κ. Μέρτζιος, δι' αὐτότων μόχθων καὶ σοβαρᾶς ἀτομικῆς δαπάνης ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνεξαντλήτου ἀρχείου τῆς Βενετίας διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἑπειρον.

Καὶ τὸ ἀνέκδοτον πλούσιον ὑλικὸν τῆς ἐρεύνης ταύτης, τοῦ ὁποίου ἀπαρχὰς προσφέρομεν διὰ τοῦ παρόντος τόμου, ἐπιχέον ἄπλετον φῶς ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν Σχολείων τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ ἄλλης φύσεως σχέσεων μεγάλων Ἑπειρωτῶν πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων σημείων τῆς ἱστορίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Πρωτευούσης κατὰ τὰς τρεῖς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας, θὰ κοσμήσῃ τὰς σελίδας τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν», ἐγκαινιάζον ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς τὴν δευτέραν δεκαετηρίδα τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐκφράζοντες πρὸς τὸν ἀκαταπόνητον ἐρευνητὴν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἐπιστήμης, ἐλπίζομεν καὶ εὐχόμεθα, παρὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀπογοητεύσεις, ὅτι τὸ τόσον εὐγενὲς παράδειγμα αὐτοῦ δὲν θὰ μείνῃ μεμονωμένον.

ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΓΥΡΙΔΩΝ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΓΛΥΚΕΩΝ ἢ ΓΛΥΚΗΔΩΝ¹

ὑπό

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Μία ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων Ἰωαννιτικῶν οἰκογενειῶν ὅσαι ἤκμασαν κατὰ τοὺς 17^{ον} καὶ 18^{ον} αἰῶνας ἐν Βενετία, ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως καὶ ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων² ἢ Γλυκήδων³.

Ὁ πρωτοπόρος καὶ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Βενετία οἴκου Νικόλαος ἐγεν-

1) Θεωροῦμεν καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσωμεν θερμὰς ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων εὐχαριστίας εἰς τε τὸν ἕκτακτον Βασιλικὸν Ἐπίτροπον τῆς ἐν Βενετία Ἑλληνικῆς Κοινότητος εὐγενέστατον Κον Comm. ανν. Bruno Gallo ὅστις μᾶς ἐπέτρεψε νὰ συμβουλευθῶμεν τὸ ἀπὸ τριακονταετίας ἐσφραγισμένον ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος εἰς τὸν γραμματέα καὶ οἰκονόμον τῆς ἰδίας, λίαν εὐγενῆ Κον Σέργιον Λυκούδην διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν ἡμῖν εἰς τὴν ἐρευναν τῶν ἀρχείων καὶ τέλος εἰς τὸν ἀνώτερον ὑπάλληλον τοῦ Κρατικοῦ ἀρχείου Κον Dottore Ferdinando Corrubia ὅστις ἐπίσης λίαν εὐγενῶς μᾶς ἐξυπηρέτησεν.

2, 3) Ὁ Γλυκὺς ὑπέγραφε διαφοροτρόπως· οὕτως ἐνῶ εἰς τὰς ἐκδόσεις του φέρεται ὡς Ν. Γλυκὺς, εἰς τι βιβλίον τῶν συνδρομῶν τῆς Κοινότητος ὑπέγραψε δὶς: Ν. Γλυκῆς, καὶ εἰς τὴν διαθήκην: Ν. Γλυκεῖς. Ὅπωςδὴποτε ὁ πληθυντικὸς δέον νὰ εἶναι ἢ Γλυκεῖς τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδες τῶν Γλυκήδων. Οὐδέποτε ὁμοῦς οἱ Γλυκάδες τῶν Γλυκάδων, ὡσανεὶ ὁ ἐνικός ἦτο Γλυκᾶς τοῦ Γλυκᾶ, οἱ Γλυκάδες, κατὰ τὸ ψωμᾶς τοῦ ψωμᾶ, οἱ ψωμάδες. Καὶ Γλυκάδες τοὺς ὀνομάζει ὁ ἅγιος Ἀθηναγόρας (Ἡπειρ. Χρ. 1929 σελ. 64) καὶ «ὀδὸν Γλυκάδων» σημειώνει ἡ πινακὶς μίαν τῶν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου Ἰωαννίνων ὀδόν, τοῦθ' ὅπερ καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι ὀρθόν.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι', (1935)

νήθη ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1619¹ ἐκ πατρὸς Μιχαήλ². Ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος³ τὸν ἀναφέρει ὡς μαθητὴν τῆς ἐν τῷ Φρουρίῳ Σχολῆς, τῷ 1610 μετὰ τοῦ Ἐπιφανείου Ἡγουμένου, ἀλλὰ δὲν σημειώνει τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν ταύτην, τελείως ἀνακριβῆ ἄλλως τε, ἐφ' ὅσον ὁ Νικόλαος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἴδει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Οὗτος εἶχε καὶ ἀδελφὸν ὀνόματι Λέοντα ἢ Λεοντάρην, πιθανώτατα δὲ καὶ ἕτερον ὀνομαζόμενον Δημήτριον· ἀλλὰ περὶ τρίτου ἀδελφοῦ Ἰωάννου, περὶ οὗ μνησίαν ποιεῖται⁴ ὁ πρόωγος Παραμυθίας καὶ Πάργης καὶ ἀκάματος τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας ἐρευνητῆς Σεβ. Κύριος Ἀθηναγόρας ἐν τῇ μελέτῃ περὶ Γλυκῆδων, οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν τὰ ἔχνη. Ὁ Νικόλαος ἔσχε φυσικὸν υἱόν, ὄχι δηλ. ἐκ νομίμου γάμου, τὸν Μιχαήλ καὶ βραδύτερον ἐνυμφεύθη τὴν Χαΐδων Σουγδουρῆ, ἀδελφὴν τοῦ Γεωργίου ἱεροδιδασκάλου ἐν Ἰωαννίνοις, ἀπεβίωσε δὲ ἐν Βενετία τῇ 30 Δεκεμβρίου 1693. Ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαήλ ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του εἶχε νυμφευθῆ τὴν

1) Τοῦτο ἐξάγομεν ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τοῦ θανάτου τοῦ τὴν ὁποίαν ἀνεύρομεν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Σάν Ζαχαρία, ὅπου φυλάσσονται τὰ ἀρχεῖα τῆς καταργηθείσης ἐνορίας τοῦ Σάν Σεβέρο, ἐν ἧ κατῶκον οὐ μόνον οἱ Γλυκεῖς ἀλλὰ καὶ οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων. Καὶ εὐλογος γεννᾶται ἡ ἀπορία: διατί αἱ ληξιαρχικαὶ πράξεις δὲν ἐφυλάσσοντο εἰς τὴν ἡμετέραν Κοινότητα; Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μέχρι τοῦ 1797 — ὅτε ἡ Βενετία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μ. Ναπολέοντος — τοὺς ὀρθοδόξους νεκροὺς ἐκήδευον ἐκ τῶν κατοικιῶν των μέχρι τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπου τοὺς παρέδιδον εἰς τοὺς ἱερεῖς μας, οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς τῆς ἐνορίας, ἀπαγορευομένης ρητῶς τῆς ἐκφορᾶς εἰς τοὺς ἡμετέρους. Οἱ ἴδιοι καθολικοὶ συνέτασσον καὶ τὴν πράξιν τοῦ θανάτου εἰς τὸ ἴδιον Βιβλίον ὅπου κατεχώρουν καὶ τῶν καθολικῶν. Καὶ οὕτως ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1693) καὶ ἐν σελ. 142 «ὅτι ὁ Νικόλαος Γλυκὺς ἀπὸ τὰ Γιάνενα ἐτῶν 74 ἀπέθανε μετὰ πεντάμηνον ἀσθένειαν τῇ 30 Δεκεμβρίου 1693».

2) Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, ὅπερ ἀγνοοῦν οἱ μέχρι τοῦ νῦν γράψαντες περὶ Γλυκῆ, θὰ τὸ συναντήσωμεν κατωτέρω εἰς πληρεξούσια ὡς καὶ εἰς τὴν διαθήκην του. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀνεύρωμεν τὴν ὀλόγραφον διαθήκην του τὸ εἶχομεν συναντήσει εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Κοινότητος (Capitolare σ. 85) ὅτε τὸ Προεδρεῖον ἀπεδέχθη τῇ 30 Μαρτίου 1649 αἴτησιν τοῦ Νικολάου ἵνα ἐγγραφῆ εἰς τὴν Ἀγίαν Πρόθεσιν καὶ νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Γλυκῆ, ἐπὶ καταβολῇ 5 δουκάτων. Σημειωτέον ὅτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν πρακτικῶν, τὴν πρότασιν περὶ δημιουργίας βιβλίου Ἀγίας Πρόθεσεως εἰς ὃ νὰ ἐγγράφονται ἐπὶ πληρωμῇ οἱ βουλόμενοι νὰ μνημονεύωνται «ὡς συνηθίζεται εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια τῆς Ἀνατολῆς» τὴν εἶχεν ὑποβάλει ὁ Ἐπιφανεῖος Ἡγούμενος τῇ 1 Ἀπριλίου 1641, ὡν τότε μέγας ἐπιστάτης τῆς Κοινότητος, καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως, διὰ ψήφων 33 κατὰ μιᾶς. Εἰς τὴν Ἀγίαν Πρόθεσιν ἐπίσης, ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐνέγραψε καὶ τὸ ὄνομά του ὁ Ν. Γλυκὺς (1689) ὡς καὶ τὸ τῆς γυναικὸς του Χαΐδως.

3) Ν. Ἑλλην. ΙΓ'. σελ. 283.

4) Ἡπ. Χρ. ἐνθ. ἀν.

Ἀγγελικὴν, θυγατέρα τοῦ ἐκ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Ἰωαννίνων κ. Πάνου Μαρούτση καὶ ἀδελφὴν τῶν μετέπειτα ἐν Βενετία διαπρεψάντων Λάμπρου καὶ Σίμωνος Μαρούτση, τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τῆς ὁμωνύμου σχολῆς ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ ἔσχε τέσσαρας υἱούς, ἦτοι τὸν Δημήτριον¹, τὸν Ἀναστάσιον, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Νικόλαον, καὶ δύο θυγατέρας: τὴν Ἐλένην καὶ τὴν Ζώνιον, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ὑπανδρεύθη τὸν Δημήτριον Σάναν καὶ ἐχῆρευσε, ἡ δὲ δευτέρα τὸν Ἀναστάσιον Μοσπινιώτην². Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Μιχαὴλ συναντῶμεν ἐν Βενετία τὸν Δημήτριον καὶ Νικόλαον. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ σπάταλος, ἐναντίον τοῦ ὁποίου καταφέρεται μὲ δριμυτάτην γλῶσσαν ὁ πατήρ του Μιχαήλ³, ὁ δὲ δεύτερος Νικόλαος, γεννηθεὶς τῷ 1690⁴, ἐνυμφεύθη περὶ τὸ 1720 τὴν Ἀλεξάνδραν⁵, κόρην τοῦ προύχοντος Ἰωαννίτου Παναγιώτου Νίκου Σαράφη ἢ Παπα-Σαράφη, πλουτήσαντος ἐν Βουκουρεστίῳ, πρὸς ὃν ἀφιερώνει ὁ Νικόλαος «ὡς εὐλαβῆς δοῦλος καὶ γαμβρός» τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου, τὴν ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1728⁶. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν δύο υἱοί: ὁ Ἀναστάσιος καὶ ὁ Μιχαήλ, καὶ μία θυγάτηρ, ἡ Ἐλένη. Ἡ τελευταία αὕτη ὑπανδρεύθη τὸν ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἐν Βενετία διαμένοντα Χρῆστον Ἀνδρέαν καὶ ἀπέκτησε δύο υἱούς: τὸν Κωνσταντῖνον⁷, βαπτισθέντα ἐν Βενετία τῇ 24 Ἰουλίου 1758, καὶ τὸν Γεώργιον⁸ βαπτισθέντα τῇ 11 Μαΐου 1763.

Περὶ δὲ τοῦ Ἀναστασίου ἀνεύρομεν τὸ κάτωθι πρακτικὸν εἰς τὸ βιβλίον τῶν πεπραγμένων τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Σωφρονίου Κωτούβαλη⁹: «20 Ἀπριλίου 1783 (μετάφρασις): Ἐνεφανίσθη εἰς τὸ γρα-

1) Τὸν Δημήτριον ἐσφαλμένως ὁ αἰόιδιμος Λάμπρος θεωρεῖ ὡς υἱὸν τοῦ Νικόλαου καὶ ἀδελφὸν τοῦ Μιχαήλ.

2) Ὅρα διαθήκην καὶ Κωδεῖκελλον Λάμπρου Μαρούτση.

3) Ἴδε Ἡπ. Χρ. 1929 σελ. 67.

4) Τὸ ὄνομα γνωρίζομεν τόσον ἀπὸ τὴν διαθήκην Νίκου Σαράφη τὴν συνταχθεῖσαν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1716, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν προᾶξιν τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου ἐπιγόνου Μιχαήλ, ἐνθα σημειοῦται τὸ κύριον ὄνομα τῆς μητρὸς του (Ἀλεξάνδρας) ἄνευ ἐπωνύμου.

5) Κρατικὸν ἀρχεῖον Βενετίας, φάκελλος 64 librerii e stampatori κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1720 ἀπογραφὴν τῆς Συντεχνίας ὁ Νικόλαος ἦτο 30 ἐτῶν. Πρὸς διάκρισιν μάλιστα ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν καὶ πάππον του Νικόλαον, τὸν ὀνομάζουν Nicoletto, ἦτοι μικρὸν Νικόλαον (Νικολάκην).

6) Ὅρα κατάλογον βιβλίων Γλυκύ, προσηρητημένον ᾧδε, ὑπ' ἀρ. 78.

7, 8) Ἴδε βιβλίον Βαπτίσεων τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας.

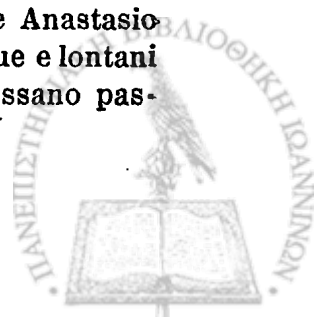
9) Ἑλλ. Κοιν. Βεν. ἀρχ. φάκελλος 419/29. Τὸ κείμενον εἶναι Ἰταλιστὶ καὶ ἔχει οὕτω: 20 Aprile 1783. «Comparsa in ufficio il Signor Anastassio Glichi di Nicolò

φεῖον ὁ κ. Ἀναστάσιος Γλυκὺς τοῦ Νικολάου ἀπὸ τὰ Γιάνινα, αἰτούμενος τὴν ἄδειαν νὰ νυμφευθῇ τὴν Δεσποινίδα Αἰκατερίνην Ἀρμένη τοῦ ποτε Λεονάρδου, ὑποδεικνύων ὡς μάρτυρας δι' αὐτὸν τοὺς κάτωθι Ἀθανάσιον Διαγομᾶν τοῦ ποτε Σταύρου ἀπὸ τὰ Γιάνινα καὶ Ἰωάννην Ἱερομνήμονα τοῦ ποτε Πάνου, ἀμφοτέρους ἐξ Ἰωαννίνων, οἵτινες ἐρωτηθέντες μεθ' ὄρκου ἂν γνωρίζουν τὸν Ἀναστάσιον Γλυκύν; ἀπήντησαν τὸν γνωρίζουν κάλλιστα. Ἄν εἶναι ὀρθόδοξος Ἕλλην καὶ ἂν ἐβαπτίσθη κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας; Ναί. Ἄν συνῆψε ποτὲ γάμον μετ' ἄλλης καὶ ἂν εἶναι ἄγαμος; δὲν ἠκούσθη ποτε παρόμοιον πρᾶγμα· εἶναι ἐλεύθερος. Ἄν γνωρίζουν τὴν Αἰκατερίνην Ἀρμένη, τοῦ ποτε Λεονάρδου; Ναί. Ἄν ἔχη καμμίαν συγγένειαν ἐξ αἵματος ἢ πνευματικὸν δεσμὸν μετὰ τὴν δεσποινίδα Ἀρμένη; Ὁχι.— Ἐνεφανίσθησαν εἶτα ὁ Βικέντιος Γκέρη τοῦ ποτε Πασκουάλε καὶ ὁ Μπόρτολος Πιάτζα τοῦ ποτε Ἰωάννου. Γνωρίζετε τὴν Αἰκατερίνην Ἀρμένη; Ναί. Εἶναι ὀρθόδοξος; Ναί. Συνῆψε ποτε γάμον; Ὁχι. Εἶναι ἐλευθέρᾳ παντὸς δεσμοῦ; Ναί.» 1783 Ἀπριλίου 21.

«Πεισθεὶς ὁ Πανιερώτατος ἅγιος Σωφρόνιος, ἀρχιεπίσκοπος καὶ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ἀπὸ τὰς ἐνόρκους καταθέσεις τῶν εἰρημένων μαρτύρων ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Γλυκὺς τοῦ Νικολάου καὶ ἡ Αἰκατερίνη Ἀρμένη τοῦ ποτε Λεονάρδου, εἶναι ἀμφοτέρωθεν ἐλεύθεροι καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς δεσμοῦ καὶ κωλύματος ἐξ αἵματος καὶ πνευματικοῦ, διὰ ταῦτα ἀποφασίζει ἵνα ἔλθουν εἰς γάμου κοινωνίαν». Καὶ οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν τὴν

da Gianina ricercando il permesso di passar a nozze con la Signorina Caterina Armeni fu Leonardo, producendo per parte sua i quì sottoscritti testimonii, cioè: Atanasio Diagomá fu Stavro da Gianina e Zuane Gerolamo fu Pano, ambedue da Gianina, i quali interrogati con giuramento, se conoscono Anastasio Glichi, risposero: lo conosciamo pienamente.— Se è di rito greco e battezzato secondo l' uso della chiesa orientale? — Sì. — Se ha mai contratti matrimonia con altra e se è celibe — Non habbiamo mai saputo ciò et che anzi è libero — Se conoscono la Catterina Armeni fu Leonardo.— Sì. — Se ha nessuna parentela consanguinea o spiritual con la Signorina Armeni. No.— Comparvero in appresso Vincenzo Gherri fu Pasquale e Bortollo Piazza fu Giovanni: — Conoscete Catterina Armeni?— Sì. — E di rito Greco? Sì. Ha mai incontrato matrimonio? No. — E libera di ogni vincolo? — Sì.» καὶ κάτωθι: «1783 Ἀπριλίου 21.— Ἀ avendo rilevato il Rmo Mons. Sofronio Arcivescovo è «Metropolita di Filadelfia, dalle deposizioni giurate dei soprascritti testimonii che Anastasio Glichi di Nicolò e Caterina Armeni fu Leonardo, sono liberi ambedue e lontani da vincoli impediendi di sangue e spirituali, perciò decreto che possano passar alli sponsali».

22 Ἀπριλίου 1783, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς κάτωθι πράξεως¹, ἐξ ἧς μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἀναστάσιος Γλυκὺς ἦτο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Βενετία μέχρι τοῦ 1788, ὅτε ἐμφανίζεται ἕτερος Πρόξενος ἐπίσης Ἰωαννίτης, ὁ Παῦλος Φίλης².

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Ἀναστασίου, τὸν ὁποῖον ἐπίσης συναντῶμεν καὶ εἰς τὸ Μητρῶον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου³ πληρῶντα ἀνελλιπῶς τὴν συνδρομὴν του ἀπὸ τοῦ 1755 ἕως τοῦ 1780. Ἀπομένει τώρα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ τελευταίου ἐπιγόνου Μιχαὴλ ὅστις, κατὰ τὴν γενεαλογικὴν σειρὰν, εἶναι δισέγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ Νικολάου. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Βενετία τὸν 7/βριον τοῦ 1730, παρέμεινεν ἄγαμος καὶ ἀπεβίωσε τῇ 18 Νοεμβρίου 1831, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐπομένης ληξιαρχικῆς πράξεως⁴, συνταχθείσης παρὰ τοῦ ἱατροῦ Λέβη (μετάφρασις): «18/11/1831.—Μιχαὴλ Γλυκὺς τοῦ ποτε Νικολάου καὶ τῆς ποτε Ἀλεξάνδρας... ἐτῶν 101 καὶ μηνῶν δύο, γεννηθεὶς ἐν Ἰωαννίνοις, τυπογράφος κατοικῶν ἐπὶ τῶν φονταμέντα⁵ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐνορίας Ἁγ. Ζαχαρίου ὑπ' ἀρ. 4150, ἀπέθανεν ἀπόψε εἰς τὰς 7 ἀπὸ γεροντικὸν μαρασμὸν μετὰ δεκατριήμερον ἀσθένειαν». Καὶ εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἑλλ. Κοινότητος καὶ ὑπ' ἀριθ. 348 εὑρεται κατακεχωρημένος ὁ θάνατος (μετάφρασις): «Γλυκὺς Μιχαὴλ ἐτῶν 101⁶ ἑλληνορθόδοξος τοῦ ποτε

1) Ἴδε βιβλίον γάμων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας: Ἀναστάσιος Γλυκὺς ἐξ Ἰωαννίνων Κόνσολος τῆς Κραταιοτάτης αὐτοκρατορίας πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Αἰκατερίνης τῆς Β'. ἐστεφανώθη τὴν Αἰκατερίνην τοῦ ποτε Λεονάρδου Ἀρμένη. Εἰς τὴν ἱεροτελεσίαν παρέστη ὁ Πανιερώτατος Φιλαδελφείας Σωφρόνιος Κωτούβαλης. Παράνυμφοι δὲ ὁ Μαρκέζος Λάμπρος Μαρούτσης, ὁ Δανιὴλ Τζάνκης καὶ Ἀνδρέας Τζουκαλᾶς ἐκ Κυθήρων.

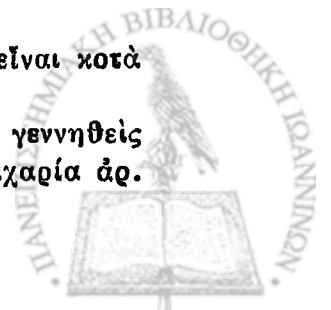
2) Ἴδε κατάλογον βιβλίων Γλυκὺ ὑπ' ἀρ. 357.

3) Τὴν Ἀδελφότητα τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὰς διαθήκας ὡς «Σκόλαν» τοῦ Ἁγίου Νικολάου, διότι ἐν τῇ Ἑνετικῇ Δημοκρατίᾳ τὰς διαφόρους ἀδελφότητας τὰς ὀνομάζουσι Σκόλας (Σχολάς). Περὶ τούτων γράφει ἐκτενῶς ὁ ἰταλὸς Pompeo Molmenti ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι του «Venezia nella vita privata» (1 τόμος σελ. 64) (ἦτοι: ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τῆς Βενετίας).

4) Τὸ βιβλιάριον φυλάσσεται παρὰ τῇ Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας.—Τὸ ἰταλικὸν κείμενον ἔχει οὕτω: Michele Glichi fu Nicolò e fu Alessandra di anni 101 e mesi due, nativo di Gianina, tipografo che abitava sulle fondamenta S. Lorenzo a S. Zaccaria 4150, morì questa sera alle 7 da marasma senile dopo 13 giorni di male.—Il Medico Levi—Venezia 18 Novembre 1831.

5) «Φονταμέντα» ὀνομάζονται ἐν Βενετίᾳ οἱ βατοὶ δρομίσκοι οἱ ὁποῖοι εἶναι κατὰ μῆκος τῶν Καναλιῶν καὶ ἐκ τῆς μιᾶς μόνον πλευρᾶς.

6) Οἱ Γλυκεῖς ἦσαν μακρόβιοι. Ὁ πατὴρ τοῦ Μιχαὴλ τούτου Νικόλαος γεννηθεὶς τῷ 1690 ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 29-12-1788 (ἴδε βιβλίον θανάτων Σάν Ζαχαρία ἀρ.

Νικολάου καὶ τῆς Ἀλεξάνδρας¹ ... ἀπεβίωσε τῇ 18 9/βρίου 1831 ἀπὸ γεροντικὸν μαρασμόν».

Καὶ ἵνα συμπληρώσωμεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον ἀναφέρομεν ὅτι ἡ Χαΐδω Σουγδουρῆ, σύζυγος τοῦ πρώτου Νικολάου Γλυκῆ, ἀπεβίωσεν² ἐν Βενετία τῇ 16 Ἰανουαρίου 1706, ἤτοι 13 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου καὶ εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν, τουτέστι ἦτο νεωτέρα κατὰ 20 ἔτη τοῦ συζύγου της, καὶ ἐτάφη φροντίδι τοῦ Δημητρίου Γλυκῆ, περὶ οὗ ἐπίσης γνωρίζομεν ὅτι ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἐτῶν, τῇ 18 Δεκεμβρίου 1716³ καὶ ἐτάφη φροντίδι τῶν θείων του Μαρουτσαίων, τῶν ὁποίων, ὡς εἶδομεν, ἡ ἀδελφὴ Ἀγγελικὴ ἦτο μήτηρ του. Περὶ δὲ τοῦ Ἰωάννου Γλυκῆ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Δημητρίου, περὶ οὗ ὁ πατήρ του Μιχαὴλ γράφει⁴ «ὅτι ἐβαρέθηκεν ἀπὸ τὰ κακὰ του καμώματα, ὅτι εἶναι κακὸ ἀγγίον κλπ.» δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ ἀρχεῖον στοιχεῖόν τι ἀφορῶν τοῦτον. Μίαν μόνον ἔχομεν πληροφορίαν⁵ ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Κοινότητος ὅτι ἡ

6 σελ. 37), ἤτοι ἔζησεν 98 ἔτη. Περὶ τούτου τοῦ Νικολάου ὁ Ἀραβαντινὸς (Β'. σελ. 263 ἐν ὑποσημείωσει) ἀνακριβῶς γράφει ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1676 καὶ ἀπέθανε τῷ 1790, ἤτοι ἔζησεν 114 ἔτη! Ἀναφέρων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν γνωστὴν παράδοσιν ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς Γλυκεῖς ἐξιλαμίσθη, ἐπάγεται· «ὡς ἐκ στόματος τοῦ Ν. Γλυκῆ (τοῦ ζήσαντος δηλ. εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ Ἀραβαντινοῦ 114 ἔτη) ἀπομνημονεύεται, ὃ αὐτάδελφος τοῦ πάππου του ἐνηγαλίσθη τὸν Μωαμεθανισμόν τῷ 1635 ἵνα διατηρήσῃ τὸ τιμᾶριον τῆς οἰκογενείας του, ὅτι ἐξ ἐκείνου κατήγετο ὁ Ἀλήμπης, πατήρ τοῦ Μεχμέτ Ἐφένδου καὶ πάππος τοῦ Βεῖπ Ἐφένδη». — «Ἐως ἐδῶ ὁ Ἀραβαντινός. Τὴν παράδοσιν τὴν ἠκούσαμεν καὶ ἡμεῖς παρὰ τοῦ μακαρίτου πατρός μας καὶ ὅτι μάλιστα εἰς τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην ἀνήκον καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ 1912-13 Ἐσσὰτ Πασσᾶς καὶ Βεχίπ, ἀλλ' ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Ἀραβαντινὸν ὁ πάππος τοῦ Νικολάου δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἐν Βενετία οἴκου Νικόλαον, καὶ αὐτάδελφοι τούτου, ὁ Λεοντάρης καὶ πιθανὸν ὁ Δημήτριος, οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστὸν ὅτι παρέμειναν ὀρθόδοξοι. Ἄρα, ἂν συνέβη ἐξιλαμισμός τις, ὡς ἡ παράδοσις ἀναφέρει, θὰ ἔλαβε χώραν ἴσως πρὸ τοῦ 1600.

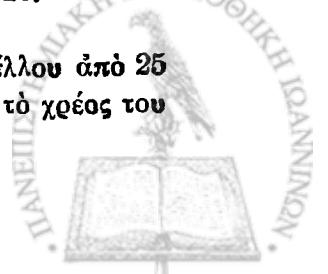
1) Ἀλεξάνδρας Παναγιώτου Σαράφη.

2) Βιβλίον θανάτων Ἐκκλησ. Σάν Σεβέρο Σελ. 162. — Τὸ ὄνομα Χαΐδω τὸ εἶχεν ἐξιταλίσαι εἰς Chiara—Ἀγνήν. Μετὰ τὸ ὄνομα τοῦτο τὴν εὐρίσκομεν ἐγγεγραμμένην καὶ εἰς τὸ Μητρώον τῶν ἀδελφῶν τῆς Σκόλας τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὑπὸ ἡμερομ. 4 Μαΐου 1705. — Ἡ δὲ ληξιαρχικὴ πράξις τοῦ θανάτου ἔχει οὕτω: 16 gennaio 1706. La Signora Chiara relitta del Sig. Nicolò Glichi di anni 66, ammalata da mesi due, da febbre. Fede Dott. Lorando. La farà seppellire il Signor Demetrio Glichi.

3) Καὶ τοῦ τελευταίου τούτου ἡ ληξιαρχ. πράξις τοῦ θανάτου ἔχει οὕτω: Βιβλίον 1715-1756 σελ. 7. «Demetrio Glichi, Greco, di anni 33 ammalato da mal interno. — Lo faranno seppellire i suoi zii Maruzzi. Morto il 8 Dicembre 1716.

4) Ἡπ. Χρ. 1929 σελ. 67.

5) καὶ ἐτέραν ὅτι ὁ θεῖός του Λάμπρος Μαρούτσης διὰ τοῦ κωδικέλλου ἀπὸ 25 7)βρίου 1737 τοῦ ἀφῆκε 1000 δουκάτα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὸ χρέος του πρὸς τοὺς Μαρουτσαίους.

θυγάτηρ του Δήμητρα, ὑπανδρευθεῖσα ἐν Ἰωαννίνοις τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1749 τὸν Θεμελῆν Παπαῦν, ἔλαβε τὸ κληροδότημα Πάνου Ἱερομνήμονος διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, «ὡς κοράσιον ἀπὸ τὰ εὐγενικώτερα ξεπεσμένα σπίτια τῆς Πατρίδος μου Ἰωαννίνων»¹.

Περὶ τοῦ Λεονταρῆ, τέλος, Γλυκὺ γνωρίζομεν μόνον ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Πάνου Στράτη² καὶ ὅτι ἀπέκτησε πέντε θυγατέρας³.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ΟΙ ΓΛΥΚΕΙΣ ΩΣ ΕΜΠΟΡΟΙ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ

Πότε ἀκριβῶς μετηνάστευσεν εἰς Βενετιάν ὁ πρῶτος Γλυκὺς, ὁ Νικόλαος, παραμένει ἄγνωστον. Ὁ Ἰωάννης Βελοῦδος⁴, τὸν ὅποιον ἀκολουθοῦν πάντες οἱ περὶ τοὺς Γλυκεῖς ἀσχοληθέντες, ἀντιγράφων τὸν Ἀλέξανδρον Ἑλλάδιον⁵, τοποθετεῖ τὸν Ν. Γλυκὺν τῷ 1647 καὶ μὲ τὸ ἔτος ἀκριβῶς τοῦτο καὶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Μαΐου, φέρεται ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ μητρώον τοῦ Ἀδελφάτου τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀγ. Νικολάου καὶ διὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐπλήρωσεν ἐν δουκάτον, κατ' ἔτος δὲ ὑπεχρεοῦτο, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί, εἰς τὴν καταβολὴν μιᾶς συνδρομῆς ὀνομαζομένης «λουμινάριε»⁶. Εἰς τὸ μητρώον δὲν ἐνεγράφοντο πάντες οἱ ἐν Βενετία Ἑλληνορθόδοξοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον οἱ ὅποιοι ἐπεθύμουν νὰ ἀναμιχθοῦν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν τῆς Κοινότητος καὶ οἵτινες ἀπετέλουν τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν (Capitolo generale) ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξελέγοντο κατὰ τριετίαν οἱ ἀποτελοῦντες τὸν σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης καὶ ἐξ αὐτοῦ πάλιν ἐτησίως προήρχετο διὰ ψηφοφορίας τὸ προεδρεῖον. Ἡμεῖς ἀνεύρομεν τὸν Νικόλαον Γλυκὺν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος (Capit.

1) Ἡ μεταξὺ εἰσαγωγικῶν περιόδου ἐλήφθη ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Π. Ι.

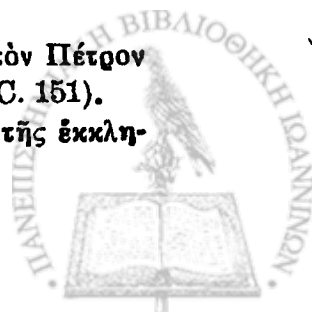
2) Οὗτος ἀπέθανεν ἐν Βενετία τῇ 28 Δεκεμβρίου 1728 εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν.

3) Ἴδε διαθήκην Ν. Γλυκὺ παράγρ. λβ' καὶ ὁμοίαν Πάνου Ἱερομνήμονος παράγρ. ΔΔ'. ἔχουσαν οὕτω «καὶ τοῦ κῦρ Λεονταρῆ Γλυκῆ πρότου μου ἑξαδέλφου διὰ σημαντεῖον συγγενικῆς ἀγάπης καὶ διὰ νὰ ἔχη πολλαῖς θυγατέραις τοῦ ἀφίνου Δουκ. 1500 κλπ.»

4) Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία σελ. 133.

5) Status praesens Ecclesiae graecae 1714 σελ. 5 ἀφιερωμένον εἰς τὸν Πέτρον Ἀλεξιάδην πάσης Μοσχοβίας καὶ Ρωσσίας αὐτοκράτορα (Μαρκ. Βιβλ. 182 C. 151).

6) Διὰ τὸν φωτισμόν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς σήμερον λέγομεν «γιὰ τὸ λάδι τῆς ἐκκλησίας».

σελ. 44) τῇ 28/10/1644 ὡς ὑποψήφιον τῆς Zonda (προσθήκης), ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τινὰ κατάλογον τῆς Κοινότητος, συνταχθέντα τῇ 14 Ἀπριλίου 1645 καὶ ὑπὸ αὐξ. ἀριθ. 6 (ὁ κατάλογος περιέχει 120 ἄτομα, ἐν οἷς καὶ 3 ἄλλους Ἰωαννίτας, τὸν Ἐπιφάνιον Ἠγούμενον, τὸν Πᾶνον Πουλημένον καὶ Ἰωάννην Πουλημένον), τὰ ὅποια ἐκράτησαν τὰ «τόρτζα» κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ἕκαστος διὰ τὴν τιμητικὴν ταύτην συνοδείαν ὤφειλε νὰ καταβάλῃ λίρ. 2.10.

Ἄλλὰ πρὸ τοῦ Νικολάου συναντῶμεν καὶ ἕτερον Γλυκὸν ἐν Βενετία, τὸν Δημήτριον, ἐγγεγραμμένον τόσον εἰς τὸ μητρώον τῶν ἀδελφῶν, εἰς τὸ στοιχεῖον Δ, ὡς ἐξῆς: Dimitri Glichì da Gianina benintrada¹ 15 Δεκεμβρίου 1637, ὅσον καὶ εἰς τινὰ κατάλογον² ὅμοιον τοῦ ἀνωτέρου περιέχοντα 116 ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ τῶν Ἰωαννιτῶν Πάνου Ἱερομνήμονος, Ἰωάννου Ἱερομνήμονος, Νικολάου Πουλημένου καὶ τῶν ἐξ Ἀρῆς Σίμου καὶ Ἰωάννου Κοθώνη.—Ὁ Δημήτριος Γλυκὸς φέρεται ὑπ' αὐξ. ἀρ. 56. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Νικόλαος εἰς τὴν διαθήκην του³ ὁμιλεῖ περὶ «ἀδελφῶν» του καὶ ὄχι μόνον περὶ ἑνὸς (τοῦ Λεοντάρη), συμπεραίνομεν ὅτι ὁ Δημήτριος ἦτο ἐπίσης ἀδελφός του. Τὸν Δημήτριον συναντῶμεν διὰ τελευταίαν φορὰν τῷ 1652 ἐν Βενετία εἰς ἄλλον παρόμοιον κατάλογον, ἐν ᾧ εὐρίσκομεν καὶ τοὺς Ἰωαννίτας Ἀθανάσιον Πουλημένον καὶ Νικόλαον Σάρον⁴.

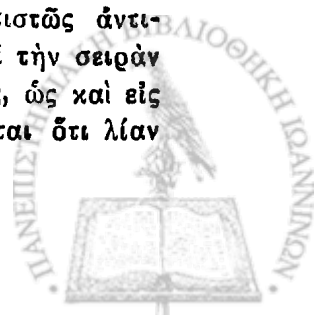
Ὁ σκοπὸς τῆς ἐλεύσεως τοῦ Δημητρίου καὶ Νικολάου ἦτο ἐμπορικὸς. Τότε ἡ Βενετία, πρώτης τάξεως ἐμπορικὸν κέντρον, δυνάμενον ἴσως νὰ παραβληθῇ μὲ τὸ Λονδῖνον τῆς σήμερον, εἶχε τὴν φήμην τῶν πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Τὸ ὄνομα τῆς Βενετίας, ὅπερ ἐσήμαινε: φλωριά, δουκάτα, τζεκίνια, πλοῦτον, προσεῖλκυε τοὺς ἐπιχειρηματίας ἐκ τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς, τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ «καζαντήσουν», νὰ πλουτήσουν. Καὶ οἱ δαιμόνιοι Ἠπειρώται, οἱ ὅποιοι καὶ σήμερον εἶνε

1) Τὸ δικαίωμα τῆς ἐγγραφῆς ὀνομάζετο benintrada=καλὴ εἰσοδος, καὶ ἦτο ἐν δουκάτον.

2) Registro No 10 luminaria ἀρχ. Ἑλλ. Κοινότη.

3) Παράγρ. κστ'.

4) Ὡστε καὶ διὰ τὸν Σάρον ἡ πληροφορία τοῦ Βελούδου (Ἑλλ. Ὁρθ. ἀποικ. ἐνθ' ἀνωτέρω) ὅτι ἦλθεν ἐν Βενετία τῷ 1657 δὲν εἶναι ἀκριβής, ἐφόσον οὗτος εὐρίσκεται εἰς τὸν κατάλογον τοῦ 1652. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι εἰς τὸ μητρώον ἐμφανίζεται τῷ 1657 ὁ Σάρος, ὡς ἀδελφός, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐβασίσθη ὁ Ἑλλάδιος, τὸν ὅποιον πιστῶς ἀντιγράφει ὁ Βελούδος, ὅστις τελευταῖος καὶ ἐξ ἄλλων ἐλλείψεων ὅσον ἀφορᾷ τὴν σειρὰν τῶν ἐφημερίων καὶ ἐπιμελητῶν, ἃς διεπιστώσαμεν κατὰ τὴν ἐρευνάν μας, ὡς καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῶν διδασκάλων τῶν σχολείων Ἰωαννίνων καὶ Ἀθηνῶν, φαίνεται ὅτι λίαν ἐπιπολαίως διεξῆλθε τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐν Βενετία.

ἐγκατεσπαρμένοι εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ κόσμου, φίλεργοι, οἰκονόμοι, φιλοπάτριδες, δὲν ἔμειναν ὀπίσω καὶ τότε. Τὸν πρῶτον Ἰωαννίτην ἐν Βενετία ἀνεύρομεν εἰς τι παλαιὸν μητρῶον τοῦ 1498¹ «Μηχάλης ἀπὸ τῆ Γιάννενα»² καὶ τῷ 1502 συναντῶμεν Μαρίαν ἀπὸ τῆ Γιάννενα³. Τῷ 1524 τὸν Φώτιον Ἠγούμενον καὶ εἶτα τὸν Ἐμμανουήλ Ἠγούμενον (πατέρα τοῦ εὐεργέτου Ἐπιφανείου) καὶ τῷ 1563 ἡ «Μαριέγολα»⁴ ἐμφανίζει ἐν σελ. 63 τοὺς κάτωθι «dalla janina» :

Στέφανον Μπαλᾶνον, Νικόλαον Πανιπέρην, Στάθην Πανᾶν, Μιχαὴλ Γκιόνομαν, Νικόλαον Πανᾶν, Πᾶνον Γούμενον, Μάνον Γούμενον (τὸν ἄνωτέρω Ἐμμανουήλ). Καὶ εἰς τὸ μητρῶον τῶν τότε ἀδελφῶν ἀνευρίσκομεν τοὺς Γεώργιον Πανᾶν, Ἰωάννην Ἠγούμενον, Ἰωάννην Σουγδουρῆν, Ἰωάννην Φιλανθρωπινόν, Θεοδωρῆ Γκιόλμαν, Στάθην Οἰκονόμου, Νικόλαον Γκρέκον καὶ ἄλλους.—Ὅλοι δὲ αὐτοὶ ἦσαν «πραγματευτάδες», οἱ ὅποιοι ἀντήλλασον τὰ προϊόντα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἤτοι κηρί, λάδι, μετᾶξι, βελανίδι, πρινοκόκκι, τζέργκες, σταφίδα κ. ἄ. μὲ τσόχες, σάγιες, χάνδρες, φέσια, χαρτί καὶ ἄλλα βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς τε Βενετίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ὡς καὶ ἄλλων χωρῶν, δεδομένου ὅτι ἡ Βενετία εἶχεν εὐρύτατον διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον. Καὶ εἰς τὸ περιβάλλον τοῦτο τῶν πραγματευτῶν ἐνέσκηψε καὶ ὁ Νικόλαος Γλυκὺς καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναδειχθῆ. Τὸν συναντῶμεν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τι κατάστιχον τοῦ Ἐπιφανείου Ἠγουμένου, φυλασσόμενον παρὰ τῆ Ἑλλ. Κοινότητι⁵ τῆς 3 Ἰουνίου 1649 καὶ τιτλοφορούμενον «καταγραφή ἰδιαιτέρων ἐμποριῶν τοῦ Ἐπιφ. Ἠγουμένου» καὶ εἰς κάποιαν σελίδα ἀναγινώσκομεν «Βιβλίον φορτώσεων τῆς ὀλλανδικῆς φρεγάτας τῆς ὀνομαζομένης «Ἄνθος Λουδοβίκου» πλοίαρχος Ἰάκωβος Βήσλωμ, προερχομένης ἐξ Ἀμστερδαμ. Ἡ φρεγάτα αὕτη ἐκόμισεν ἐμ/τα διὰ τοὺς Θεοδωρῆν Κοσμᾶν καὶ Πᾶνον Πουλημένον Ἰωαννίτας, διὰ τὸν Στάθην Σουγδουρῆν, διὰ τὸν Ἀναστάσιον

1) Registro ἀρ. 129.

2) Τὰ ἐπώνυμα φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν ἐν χρήσει. Διότι εἰς τὸ ἴδιον μητρῶον εὐρίσκομεν : Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Κεφαλλονιά. Γεώργιος ἀπὸ τὴν Κρήτην. Κατερίνα ἀπὸ τὴν Κέρκυραν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

3) dalla Janena.

4) Ἴδε τὴν Mariègola τῆς Κοινότητος. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο κατεγράφοντο τὸ καταστατικὸν τῆς Κοινότητος καὶ ὅλαι ἐκεῖναι αἱ διαταγαὶ τῆς Δημοκρατίας αἱ ἀφορῶσαι αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόστασίν της.

5) libro de carico della fiammenga nominata «Fior de Lui» capitano Giacomo Veaslom, vien da Amsterdam a Venezia 3 Giugno 1649.—«Scritture de negotii particolari Epif. Igumeno».

Πουλημένον ἐπίσης Ἰωαννίτας καὶ διὰ τὸν Νικόλαον Γλυκὺν: Grana¹ δέματα 2, Κηρὸν δέμα 1 καὶ σχοινιά δέμ. 3. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Νικόλαος συνέπρατε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Λέοντος, ἴσως δὲ καὶ τοῦ Δημητρίου. Εἰς τὸν Λέοντα ἢ Σεβασμία ὁμήγουρις τῆς Ἑλλ. Κοινότητος ἔλαβε τῇ 12 Δεκεμβρίου 1649 τὴν ἀπόφασιν νὰ τῷ ἐνοικιάσῃ τὴν ὑπ' ἀριθ. 4 Κοινοτικὴν οἰκίαν ἀντὶ ἐτησίου μισθώματος ἐκ Δουκάτων 52². Ὁ συνεταιρισμὸς μετὰ τοῦ Λεοντάρη διήρκεσε μέχρι τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1660, ὅτε καὶ διενεμήθησαν τὴν πατρικὴν περιουσίαν καὶ διέλυσαν τὴν συντροφίαν, τὴν ὁποίαν καὶ πάλιν ἀνενέωσαν εἰς τὰ 1665 καὶ ἐκράτησαν μέχρι τῆς 23 Ὀκτωβρίου 1677³. Τὸ κατάστημα Γλυκύ, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀείμνηστος Σπ. Λάμπρος⁴, ἦτο ἐπὶ τῶν φονταμέντων Σὰν Λορέντζο ἀρ. 9, βραδύτερον δὲ ὁ ἔγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ Νικόλαος μετέφερε τὸ κατάστημα εἰς τὸν ἀρ. 10 τῆς ἐνορίας τοῦ Σὰν Σεβέρο, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου⁵.

Ὁ Γλυκὺς, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι Ἰωαννῖται, ἠσχολεῖτο μὲ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἐξαγωγὴν διαφόρων ἐμπορευμάτων, πώλησιν ἐπὶ προμηθεῖα διὰ λ/σμὸν τρίτων, ἀπὸ δὲ τοῦ 1671, μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ τυπογραφείου, εἰς ἐξαγωγὴν ἐν εὐρείᾳ κλίμακι ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων πρὸς ὅλας τὰς πόλεις τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας⁶ τὰς κατοικουμένας ὑπὸ

1) Grana κυρίως ὠνόμαζον τὸ Πρινοκοκόκι, ἀλλὰ grana=κόκκος ἤμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ καφφές καὶ τὸ σιτάρι καὶ πᾶν ὄσπριον.

2) Ὁ Λέων ἔμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην 2 ἔτη, διότι μετὰ τὴν διετίαν ταύτην τὸ σπῆτι ἐνοικιάσθη εἰς τὴν Φιορέντζαν Ἀβραμοπούλου ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Νικολάου Γλυκύ.

3) Ἴδε διαθήκην παράγο. λ'.

4) Ν. Ἑλλην. ΙΓ'. σελ. 305.

5) Κρατικὸν ἀρχεῖον Βενετίας «Privileggi libreri e stampatori φάκελλος 166». — Le Ill^{me} e Reverendissime Cecilia Mocenigo abadessa, Chiara Tron, Marina Vendramin, camerlengle del Monasterio di San Lorenzo, affittano una casa di ragione del Monasterio, posta in Contrada S. Severo N° 10 a Domino Nicolò Glichì per anno uno, per ducati 156 all' anno pagabili di 6 mesi in 6 mesi.—Venezia 23 Dicembre 1738.—Ἀλλὰ καὶ πάλιν τῷ 1745 (ὄρα ἀρ. 117 Καταλόγου προσηρητημένου) ἐπανῆλθον εἰς τὰ Φονταμέντα Σὰν Λορέντζο.—(Μετάφρασις: «Προνόμια Βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων, φάκελλος 166.—Αἱ ἐξοχώταται καὶ σεβασμιώταται: Καικιλία Μοτσενίγο προϊσταμένη, Ἀγνή Τρόν καὶ Μαρίνα Βεντραμίν, διαχειρίστριαι τοῦ Μοναστηρίου Σὰν Λορέντζο, ἐνοικιάζουν μίαν οἰκίαν, ἰδιοκτησίας τοῦ Μοναστηρίου, κειμένην εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ἁγίου Σεβερίου ἀρ. 10 εἰς τὸν Κύριον Νικολῶ Γλυκὺν δι' ἓν ἔτος, ἀντὶ Δουκάτων 156 ἐτησίως, πληρωτέων ἀνὰ 6 μῆνας.—Ἐν Βενετίᾳ τῇ 23 Δεκεμβρίου 1738.

6) Ὑπὲρ τοῦ τουρκοφώνου πληθυσμοῦ τῆς ὁποίας ἐξετύπωνε τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία εἰς τὴν Τουρκικὴν μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτήρας.

ἑλληνορθοδόξων. Εἰς τὸ κρατικὸν ἀρχεῖον Βενετίας ἀνεύρομεν¹ διαφόρους ἐπιστολάς ἀπευθυνομένας εἰς τὸν Ν. Γλυκὺν καὶ διαδόχους του, τῶν ὁποίων κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν σύντομον περίληψιν.

1681 Φεβρ. 24 ἐκ Κερκύρας. Ὁ Ν. Καροσάλης τοῦ στέλλει πόλιτσα² διὰ τὰ 24 κῶλα Κηρὶ τοῦ Ἀναστάσι Καμπᾶ ἕξ Ἰωαννίνων.

1681 Φεβρ. 8 ὁ Ἰωάννης Σάρρος ἐπίσης ἐκ Κερκύρας στέλλει πόλιτσα³ δὲ κάρικο.

1681 25/2 ὁ ἴδιος ἔστειλεν ἑτέραν πόλιτσαν μὲ μαριτζιλιάναν³ ὑπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀνδρέαν Λόγκον.

1681 Ἰανουαρ. 12 ὁ Ἰωάννης Σάρρος τοῦ στέλλει ἐκ Κερκύρας πόλιτσαν διὰ ἔμ/τα τοῦ Μαρούτση ἕξ Ἰωαννίνων.

1682 30 Ἰανουαρ. ἐκ Κερκύρας ὁ Πᾶνος Κονόμος βεβαιώνει παραλαβὴν διαφόρων ἐμπορευμάτων.

1682 7 Μαρτίου ἐκ Κερκύρας ὁ Νικόλαος Σάρρος στέλλει πόλιτσαν.

1682 31 Μαΐου ἐκ Κερκύρας ὁ Ἀθανάσιος Σάρρος συνοδεύει ἐπιστολὴν πελατῶν.

1682 2 Ἰουνίου ἐκ Κερκύρας ὁ Πᾶνος Κονόμος παραγγέλλει 4 Ἀνθολόγια, 4 Εὐαγγέλια, 8 ὥρολόγια μεγάλα, 4 εὐχολόγια, 3 παλαιοθησαυρούς, 50 ὀκτώγηα, 24 συλλειτουργίας, Σαγήνην 50, Ἀλεξάνδρου 12, Στιχολόγια 30 καὶ τὰ φυλλάδια πού ἔχουν τὴν Κοίμησιν τῆς Παναγίας.

1682 6 Μαΐου ὁ Νικόλαος Κομπίτζης στέλλει φορτωτικὴν ἀπὸ τομάργια καὶ προβιές.

1682 9 Αὐγούστου ἐκ Δυρραχίου, ὁ Στέργιος Κουμᾶνος ἐφόρτωσεν 6 κῶλα κηρὶ (ἐπιστολὴ γραμμὴν ἰταλιστὶ).

1686 12 Σεπτεβρίου ὁ Πᾶνος Κονόμος ὅτι ἔλαβε φατοῦραν ἔμ/των καὶ μίαν Κασέταν μὲ βιβλία ἀξίας Δουκ. 56,14.

1682 Φεβρουαρίου 26 ὁ Ν. Κερασάρης ἐκ Κερκύρας βεβαιώνει ἀποστολὴν δέκα ἕξ (ἀρ. 16) Σακκιῶν Κηριοῦ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του Κου Λεοντάρη Γλυκύ.

1682 Μαρτίου 22 ὁ Πᾶνος Κονόμος ἐφόρτωσεν ἐκ Κερκύρας 10 Σακκιὰ Κηρὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ Ἰωαννίτου Ἀντώνη Λαζάρου «καὶ νὰ τὰ πωλήσῃ στὸ καλλίτερο πρέτσιο⁴ καὶ νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τὸ μετᾶξι

1) Documenti Greci ἀρ. 314.

2) Φορτωτικὴ.

3) Μέγα ἱστιοφόρον.

4) Τιμὴν.

ὅπου εἶναι τόσον καιρὸν εἰς Βενετίαν. Αὐτοῦ ἔρχεται εἰς φτωχὸς Θεμελίης Ἐποστόλης Στεργιώτης¹. Εἶναι εἰς ἐσχάτην πτωχείαν μὲ ἕξ θυγατέρας καὶ κάμετε ἔλεημοσύνη καὶ ἡ ἀφεντιά σου ὅπου εἶναι πάντα πρόθυμος εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν πτωχῶν² καὶ θέλεις κάμει καὶ δι' αὐτὸν τὸν καυμῆνον».

1682 Μαΐου 5. ὁ Ἄθαν. Σάρρος ἐκ Κερκύρας συνοδεύει γράμμα³ εἰς Βενετίαν διὰ τὸν Μιχαὴλ καθὼς καὶ ἕνα πλίκιο (ὡς ἐξῆς⁴) διὰ τὸν πατέρα του καὶ γράφει ὅτι ἐφόρτωσε τὸ μετὰξι καὶ τὶς 30 τζέργες (ὡς ἐξῆς⁵) καὶ κατὰ πολλὰ χαιρετᾷ τὸν Μιχαήλ.

1682 Ἰουνίου 29. ὁ Ν. Κερασάρης ἐκ Κερκύρας πρὸς Ν. Γλ. ὅτι ἐφόρτωσε μὲ τὴν μαριζιλιάνα τοῦ Βίντσι διὰ λογαριασμὸν Λεονταρῆ ἀδελφοῦ του χρυσάφι γροπέτο⁶ ἕνα καλὰ βουλωμένο.

1682 Αὐγούστου 30. ὁ Νικόλαος Κουμαντζῆς ἐκ Κερκύρας γράφει ὅτι τοῦ στέλλει 20 κῶλα Κηρί.

1682 Δεκεμβρίου 3. ὁ Ἄθ. Σάρρος ἐκ Κερκύρας, ὅτι ἔλαβε τὸ γροπέτο⁷ καὶ τῆς κάλτσες τῆς ἔστειλε τοῦ κυρ Μιχέλη⁸. Τὸ δὲ γροπέτο καὶ τὴν Κασέλλα τοῦ κυρ Πάνου Μπέρκου καὶ τῆς γραφῆς ἔστειλε τοῦ καθενός. Καὶ διὰ τὰ 40 τζεκίνια ποῦ ἔδωκεν (ὁ Γλυκὺς) «τοῦ ἀφεντός» πατρός του, ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν Κερασάρη.

1684 Ἀπριλίου 16. ὁ Φίλιππος Δημουλᾶς ἐκ Τρικκάλων πρὸς Ν. Γλυκὺν στέλλει χαιρετισμοὺς καὶ στὴν ἑξαδέλφη του τὴν Κυρὰ Χαΐδω⁹ καὶ γράφει ὅτι ἔλαβε γραφὴν τοῦ Γλυκὺ καὶ εἶδεν ὅτι ἔστειλε τὴν σάγια τὴν μόρικη εἰς τὰ μέριτσα⁹ τοῦ ἀδελφοῦ του Καλογιάννη μὲ τὴν Μαρ-

1) Ἐκ τῆς Στερεᾶς ἦτοι τῆς Ἠπείρου. Καὶ σήμερον νομίζομεν οἱ Κερκυραῖοι οὕτως ὀνομάζουσι τοὺς ἐκ τῆς Ἠπείρου ἀφικνουμένους εἰς Κέρκυραν.

2) Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Ν. Γλυκὺ ἦτο πασίγνωστος, ὡς φαίνεται.

3) Ὅχι μόνον τὰ ἐμπορεύματα ἐστέλλοντο ἐξ Ἰωαννίνων μέσῳ Σαγιάδος εἰς Κέρκυραν ἵνα ἐκεῖθεν φορτωθοῦν διὰ Βενετίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματα. Τὸ ἴδιον συνέβαινε καὶ μὲ τὰ ἐκ Βενετίας διὰ τὰ Ἰωάννινα προωρισμένα ἐμπ/τα καὶ γράμματα. Καὶ ὑπῆρχον ἐν Κερκύρᾳ πολλοὶ Ἰωαννῖται ἐξασκοῦντες τὸ ἐπάγγελμα τοῦ παραλήπτου καὶ φορτωτοῦ. Καὶ τὰ διὰ Θεσσαλίαν προοριζόμενα ἐμπ/τα διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ διήρχοντο, ἦτοι Ἰωάννινα-Σαγιάδα-Κέρκυρα καὶ τὰνάπαλιν.

4) Φάκελλος, δεματάκι.

5) Τζέργες ὀνομάζουσι καὶ σήμερον ἐν Ἠπείρῳ ἐν εἶδος «κοβέρτες» μάλλινες ἐγχαωρίου κατασκευῆς.

6) Χρηματόδεμα.

7) Μιχαὴλ Γλυκὺν.

8) Χαΐδων Ν. Γλυκὺ.

9) Ἐμπορεύματα.

τζιλιάνα τοῦ Καπινάτσα πού ἔκαμε χύσιν¹ καὶ «ἔγραψα τοῦ Νικολò Κομπίζη νὰ μοῦ στείλῃ καὶ μοῦ ἀπήντησε νὰ πηγαίνω εἰς Κορφοῦς νὰ λογαριαστοῦμε. Ἀκόμη δὲν ἐπουλίθικαν τὰ βιβλία. Μοῦ γράφεις «ἂν ἐπουλήθησαν νὰ σοῦ στείλω τὶς τζέργες. Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι βρίσκοντε σὲ ἄλλα κίνδυνα καὶ δὲν τοὺς μέλλει νὰ χαλέψουν βιβλία. Νὰ στείλῃς πάφλα παφιλόσυρμα, θυμιατά, βελόνια καὶ χαρτιά διὰ πέξιμο».

1685 Ἰουνίου 25.² ὁ Νικόλαος Κερασάρης ἐκ Κερκύρας πρὸς Ν. Γλ. ὅτι ἐφόρτωσε 28 Κῶλα Κηρὶ τοῦ Νικόλα Διαληντόρη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Νικόλαος Γλυκὺς, ἔχων λαμβάνειν διάφορα ποσὰ παρὰ τῶν ἀνταποκριτῶν του, ἀπέστειλε τὸν υἱὸν του Μιχαὴλ εἰς τὰ Ἰωάννινα, Ἄρταν, Σόφιαν, Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἄλλας πόλεις ἵνα ἐνεργήσῃ εἰσπράξεις καὶ ἐκκαθαρίσῃ τοὺς ἐκκρεμεῖς μετὰ τῶν πελατῶν λογαριασμούς, ὡς μαρτυρεῖ τὸ κάτωθι πληρεξούσιον³.

«Γεράσιμος Βλάχος ἐλέφ Θεῖφ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Ὑπερτιμος καὶ Ἐξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου».

«Τοῖς ἀνὰ πᾶσαν Θεοφρούρητον Ἐπαρχίαν τοῖς τε τοῦ Ἱεροῦ Καταλόγου καὶ τιμίους Κοσμικοῖς, χάρις εἴη καὶ ἔλεος παρὰ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εἰρήνη καὶ εὐλογία· δηλοποιοῦμεν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἐνεφάνη ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῶν ἐντίμων ὑπογεγραμμένων ἀρχόντων ὁ εὐγενέστατος κύρ Νικόλας Γλυκῆς τοῦ ποτε κύρ Μιχαὴλ ἐκ πόλεως Ἰωαννίνων κατάγων τὸ γένος, τὰ νῦν δὲ ἐν ταῖς κλειναῖς Βενεταῖς πραγματευόμενος καὶ ἀναδείκνυσι τὸν εὐγενέστατον κύρ Μιχαὴλ υἱὸν αὐτοῦ, Ἐπίτροπον γενικὸν εἰς ὅ,τι πρᾶγμα καὶ ἄσπρα ἔχει νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν κάθε ἕνα, τόσον εἰς τὰ Ἰωάννινα ὅσον εἰς Ἄρταν, εἰς Σόφιαν, εἰς Κων/πολιν καὶ εἰς κάθε ἄλλον τόπον, παρέχων αὐτῷ ἐξουσίαν διὰ τῆς παρούσης Ἐπιτροπικῆς γραφῆς ἀπαιτεῖν καὶ λαμβάνειν ἐκ παντὸς προσώπου πάντα ὅσα τοῦ χρεωστοῦσιν ὡς ἐκπρόσωπον τοῦ αὐτοῦ κύρ Νικολάου τοῦ πατρός του, ποιεῖν συμβάσεις καὶ ὁμολογίας, προσκαλεῖν εἰς κριτήριον τοὺς μὴ βουλομένους ἀποπληρῶσαι καὶ ποιῆσαι ὡς

1) Ἀβαρίαν, ὡς λέγομεν σήμερον.

2) Ὅλαι αἱ ἀναφερθεῖσαι ἐπιστολαὶ εἶναι διπλωμέναι εἰς τέσσαρα καὶ φέρουν ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστολέως, τὴν ἡμερομηνίαν καθ' ἣν ἐγράφη, τὸ ὄνομα τοῦ κομιστοῦ, τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως καὶ κάτωθι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἀπάντησις καὶ ὅλα αὐτὰ γραμμένα ἰδιοχείρως καὶ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν ἀπὸ τὸν ἴδιον Ν. Γλυκύν, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ διαπιστώσωμεν παραβαλόντες τὴν γραφὴν ταύτην πρὸς τὴν τῆς ὀλογράφου διαθήκης του.

3) Atti della sua Cancellaria Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας Ἀρχεῖον Γερασίμου Βλάχου

ἴδιος νοικοκύρης καὶ ὅ,τι ἂν ἤθελε κάμη καὶ ἐνεργήση νὰ εἶναι στερεὰ βέβαιον καὶ ἀπαρασάλευτον καὶ ὅσοι θέλουσι πληρώσει, νὰ μὴ ἔχωσιν ἀπὸ τὸν ἄνωθεν κύρ Νικόλαον πείραξιν, μὰ νὰ μείνωσι ἀνενόχλητοι, δείχνοντας μόνον ἰδιόχειρον γράμμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἐξόφλησιν καὶ ἡ παροῦσα Ἐπιτροπικὴ ἐξουσία νὰ μείνη παντοτεινὴ καὶ μηδένας νὰ εἰμπορῇ νὰ ἐναντιωθῇ εἰς αὐτὸν καὶ διὰ βεβαίωσιν τῶν ἄνω γεγραμμένων ὑπογράφει καὶ ὁ ἄνωθεν κύρ Νικόλαος ὡς ἄνωθεν καὶ οὕτως ἐγένετο τὸ παρὸν γράμμα καὶ ὁμολογεῖται ὑπογραφὴν καὶ σφραγισθὲν τῇ κατ' ἔθος ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι τῆς ἡμῶν ταπεινότητος. Ἐδόθη ἐν Βενεταίαις ἐκ τοῦ Ἐπισκοπείου τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Γραικοῦ, ὀγδόη Ἰουλίου αἰωδ' (1682).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου ἐπισυμβάντα, ὡς προείπομεν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1693, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ προσέλαβεν ὡς συνέταιρον¹ τὸν γυναικάδελφον τοῦ θείου του Λεοντάρη, Πᾶνον Στράτην, ἐκ Παραμυθίας καταγόμενον. Ὁ συνεταιρισμὸς οὗτος προκύπτει τόσον ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ποὺ ἐδημοσίευσεν ὁ Σεβ. Ἀθηναγόρας², ὅσον καὶ ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ Λάμπρου Μαρούτση, ἐν ἣ δημοῖ ὅτι, ἐνῶ τὴν πρώτην φορὰν τῆς εἰς Βενετίαν (1693) ἐλεύσεώς του κατέλυσεν εἰς τὸν οἶκον Ν. Γλυκῆ, μετὰ δύο ἔτη, ἦτοι τὸ 1695, ἐπανακάμψας εἰς Βενετίαν παρέμεινεν ὡς μαθητευόμενος μέχρι τοῦ 1699 εἰς τὸ Κατάστημα Γλυκῆ καὶ Στράτη. Ἀλλὰ ὁ Μιχαὴλ, ὁ ὁποῖος προὔτιμα τὰ Ἰωάννινα καὶ μόνον φευγαλέας ἐμφανίσεις ἔκαμεν εἰς Βενετίαν, παρημέλησε τὴν ἐργασίαν τὴν τε ἐμπορικὴν καὶ τὴν τυπογραφικὴν, ἀφήσας ὅλον τὸ βᾶρος εἰς τὸν Πᾶνον Στράτην ὅστις, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι ἐπιστολῶν τῶν πελατῶν των, παρημέλει καὶ αὐτὸς τὴν ἐργασίαν. Καὶ ἰδοὺ ἐπιστολὴ ἐκ Βουκουρεστίου τῆς 16 Ἰουλίου 1696³ ἀπὸ τὸν Ἰωαννίτην Πᾶνον Τομαρᾶν πρὸς Πᾶνον Στράτην καὶ Μιχαὴλ Γλυκῆν, γεμάτη ἀπὸ παράπονα διότι παραμελοῦν τὰς ἐμπορικὰς των ὑποθέσεις. — Καὶ ἄλλας δύο⁴ ἐπιστολὰς ἀνέυρομεν εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον: ἡ μία ἐκ Βουκουρεστίου τῆ 20 Μαρτίου 1689, δι' ἧς ὁ Σπῦρος Τομαρᾶς εἰδοποιεῖ τὸν Πᾶνον Στράτην ὅτι: ἔστειλε μέσον Δουράτσου⁵ δέκα κολέτα Κηρὶ εἰς χεῖρας Νικολάου Πουλημένου, νὰ τὸ

1) Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω δημοσιευομένων ἐπιστολῶν καταφαίνεται ὁ συνεταιρισμὸς.

2) Ἡπ. Χρ. ἐνθ' ἀνωτέρω.

3, 4) Documenti Greci N° 314 Archivio di Stato.

5) Καὶ ἄλλην φορὰν, κατὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐρεύνης μας ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ, διεπιστώσαμεν τὸ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἀναφερόμενον, ὅτι δηλονότι τὸ Κηρὶ, ὅπερ ἐξήγετο εἰς

στείλῃ σὶ τὸ μαγαζί του.—Ἐκεῖ (εἰς Βουκουρέστι) βῆκε σὲ τιμὴ μπάνια 85 καὶ νὰ ἐκτελέσουν καὶ τὴν φατούρα μὲ τὰ μέρτζα καὶ διὰ τῆς ἄλλης ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1690 βεβαιοῖ ὁ ἴδιος ἀποστολὴν ἑτέρων 8 Σάκκων κηροῦ.

Ὁ συνεταίρισμός μετὰ τοῦ Πάνου Στράτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1702¹, ὅτε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταστήματος Γλυκὸ ὁ Μιχαὴλ ἐτοποθέτησε τὸν υἱὸν του Δημήτριον ἄγοντα τότε τὸ 19ον² ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἀνεύρομεν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Κοινότητος κατάστιχον ἐμφαῖνον τὸν ἰσολογισμόν (ἐνεργητικὸν—παθητικὸν) τοῦ ἔτους 1702 συνεταγμένον παρὰ τοῦ Δημητρίου καὶ ἔχοντα οὕτω ἐν μεταφράσει: 1η Ἰουλίου 1702³ Ἴσολογισμὸς τοῦ Καταστήματος ἐμοῦ τοῦ Δημητρίου Γλυκὸ, συνταχθεὶς ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τὴν εἰρημένην ἡμέραν καὶ συνίσταται εἰς μετρητὰ χρήματα, καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπεζῇ, ἐμπορεύματα, πιστώσεις, χρεώσεις μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης καὶ εἶναι: ἐν τῷ ταμείῳ μετρητὰ εἰς διαφοροὺς ἀξίας Δουκ. 5.000, παρὰ τῇ Τραπεζῇ ἐπ' ὀνόματί μου Δουκ. 2.000. Ἐπικαταλλαγὴ τούτων Δουκ. 400, μέταξα εἰς ἀποθήκας 5208. 8, Κηρὶ

μεγάλας ποσότητας ἐκ Βουκουρεστίου, ἐστέλλετο διὰ ξηρᾶς μὲ τὰ περίφημα καραβάνια μέχρι Δυρραχίου καὶ ἐκεῖθεν ἐφορτώνετο διὰ Βενετίαν.

1) Μὲ ἀποτελέσματα ὄχι εὐχάριστα, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀγ. Ἀθηναγόρα δημοσιευθείσης ἀλληλογραφίας (Ἡλ. Χρ. ἐνδ' ἀν.).

2) Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν προᾶξιν τοῦ θανάτου του.

3) 1° Luglio 1702.—Bilancio del negotio di me Demetrio Glichi eretto al nome di Dio, sotto il suddetto giorno, consistente in danari, contanti, partita di banco, effetti di mercanzie, crediti e debiti che sino a quest' ora m' attrovo. havere, è: in cassa di contadi in diverse valute Duc. 5000.—

in Banco di Giro come per partita girata a mio favore	»	2000.—
aggio delli sudetti a 20 %	»	400.—
Seda in monte ++ 2500 al 20 la ++	»	5208.8
Cera in monte conto detto ++ 8200×20 1/2	»	2091.—
Grana in monte 1500×82 3/4	»	1241.6
Filladi in monte ++ 10180×18 1/2	»	1883.7
Café in monte 6240×35 1/2	»	2215.4
Uve Passa cont. de 85640×6 1/4	»	2058.15
Vallonia conto detto 202680×12 3/4	»	3691.16
Terra da Specchi 26840×18 1/2	»	496.12
		<u>Totale Δουκ. 26286.08</u>

Debitori che mi devono Dar.

Basilio Attanasio Δουκ. 1250.16

Zorzi Zandiri, 2020, 8, Lambro Maruzzi 1450, Nicolò Caragiani 2040.16, Creditori che devono haver: Zuane Sola 1750.10, Domenico Pozzo 620.16, Domenico Cottoni 840.16, Zorzi Stamatello 580.6.

ὄμ. 2091, Πρινοκόκι 1241. 6, νήματα ὄκ. 1883. 7, καφές ὄκ. 2215. 4, Σταφίς Δ. 2058.15 βαλανίδι 3691.16, χῶμα καθρεπτῶν 496.12, ὄλικόν Δουκ. 26286.08.—Χρεῶσται Βασίλειος Ἐθανασίου Δουκ. 1250.16, Γεώργιος Ζανδήρης Δουκ. 2020.8, Λάμπρος Μαρούτσης 1450, Νικόλαος Καραγιάννης 2050.6. — Πιστωταί : Ἰωάννης Σόλα 750.10. Δομένικος Πότσος, Κυριάκος Κοθώνης 840.16 καὶ Γεώργιος Σταματέλλος 580.6, ἦτοι ὑπόλοιπον μεταξὺ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ ἐκ Δουκ. 30256 ἅτινα εἶνε ἡ περιουσία των. Εἰς τὸ αὐτὸ κατάστιχον παρατίθενται καὶ διάφοροι ἐμπορικαὶ πράξεις διενεργηθεῖσαι παρὰ τοῦ Δ. Γλυκύ. Οὕτω τὴν 14.8.1702 χρεώνει τὸν Πᾶνον Μαρούτσην δι' ἔξοδα 8 Δ/ μετὰξης Δουκ. 85 καὶ προμήθειαν 126,16 καὶ στέλλει εἰς τὸν ἴδιον τιμολόγιον διὰ braccia¹ 605.4 δαμασκηνα (λουλουδάτα δηλ.) μεταξωτὰ ἀποσταλέντα μὲ τὸ πλοῖον Εὐρώπη μέσον Ζακύνθου καὶ εἶνε 4 μανσακιά, 2 βυσινιά, 2 κυανᾶ καὶ 8 ἄλλων χρωμάτων

Ἐπὶ τὴν πώλησιν βαλανιδιῶν σημειώνει κέρδος δουκ. 361, ἀπὸ τὸν καφέν 218 ἀπὸ τὰ νήματα 279. Ἐπὶ τὴν πώλησιν 8 δεμάτων μετὰξης Πάνου Μαρούτση εἰσέπραξε δουκ. 6123.12 καὶ ἐκέρδισε προμήθειαν πρὸς 2% δουκ. 123. Στὸν ἴδιον Π. Μαρούτση τὴν 14.4.1703 ἀπέστειλε σεδαλίνες χρωματιστὲς ἀξίας δουκ. 3020,4, μεταξωτὰ ἀξίας δ. 1342.12 καὶ ἔξοδα ἀποστολῆς 40.20.

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1703 ἐπώλησεν εἰς τὸν Σεβαστιανὸν Βέρτην νήματα, καφέν καὶ σταφίδα ἀξίας δ. 4269, καὶ τὴν 29 ἰδίου εἰς τὸν Γεώργιον Ζανδήρη καφέν, νήματα καὶ σταφίδα δ. 5103.20. Τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1703 ἐπώλησεν εἰς Μάρκον Γκολδῆ 4 δέματα μετὰξης ἀξίας δ. 3942 διὰ λ/σμὸν Χριστοδοῦλου Βασιλοπούλου ἐξ Ἰωαννίνων καὶ ἐκέρδισε δ. 78.20· τοῦ ἰδίου Βασιλοπούλου ἐπώλησεν τὴν 10/10 1703 καὶ ἄλλα 6 Δ/ ἀξίας δ. 5367 καὶ ἐκέρδισε τὴν προμήθειαν 2% ἦτοι δ. 107.8

Εἰς τὰς 13 Ὀκτωβρίου 1703 χρεώνει τὸν Πᾶνον Μαρούτση διὰ μίαν Συναλλαγματικὴν του, ἣν ἐπλήρωσεν εἰς τὸν Ἰωάννην Μάκολαν ἐξ Ἀθηνῶν διὰ δ. 1000. Τὴν 19 Ὀκτωβρίου 1703 ἐπώλησε διὰ λ/σμὸν Πάνου Μαρούτση 4 δέματα μετὰξης καὶ 1 Δ/ πρινοκόκι δ. 4296.21 καὶ ὠφελήθη πρὸς 2% 85 δ. Τὴν 24 ἰδίου ἐπώλησε εἰς Βικέντιον Βάλε, 20 βαρέλια λάδι τοῦ Γεωργίου Ράδου ἐκ Κερκύρας διὰ δ. 4274.4 καὶ ὠφελήθη ἕτερα 85. Τὴν 26 ἰδίου ἐπώλησεν λάδι ἀξίας 5290 δ. εἰς Μπόρ-

1) 68 ἑκατοστῶν, καὶ εἰς τὰ Γιάννινα τὸ ὄνομαζον «μπράτσο». Κυρίως braccio = βραχίων καὶ braccia = βραχίονες.

τολον Βορτολότην. Τὴν 15 Δεκεμβρίου χρεώνει τὸν Ἰωσήφ ντέλ Μάστρον διὰ μαλλὶ ἀξίας δ. 4800. Τὴν 21 Δεκεμβρίου χρεώνει τὸν Ἰωσήφ Πιάτσαν ἐκ Βιέννης δ. 3578 δι' ἀξίαν λαδιοῦ σταλέντος ἐκεῖ. Ὁμοίως ἐχρέωσε τὸν ἐν Βιέννῃ Νικολὸν Δολφὶν δι' ἀξίαν ὀρύξης σταλείσης μέσῳ Villach δουκάτα 2100. Τὸν Δομένικον Πότσον τὴν 5 Ἰανουαρίου 1703 (κατὰ τὸ ἐνετικὸν ἔτος ὅπερ ἤρχιζε τὴν 1 Μαρτίου καὶ ἐτελείωνε τὴν 28 Φεβρουαρίου) χρεώνει εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον δι' ἀξίαν Βαλανιδιοῦ δ. 5951,6. Τὴν 6 Ἰανουαρίου ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ἰωάννην Γκαζόλαν εἰς Βερόναν βαλανίδι ἕτερον ἀξίας δ. 5954,5, Τὴν 1 Ἰανουαρίου εἰς Νικολὸν Ὁρμέλλι εἰς Βιένναν καφὲ μέσον Γένουας — Βίλλαχ εἰς παραλαβὴν τοῦ κ. Mayer ἀξίας δ. 5250.

Ἔως ἐδῶ σταματοῦν αἱ ἐγγραφαὶ τοῦ καταστίχου ἐκείνου, ἐξ οὗ ἀντεγράψαμεν τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας, αἱ ὁποῖαι μᾶς παρουσιάζουν τὴν ἔκτασιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Οἴκου Γλυκύ, φθάνοντος καὶ μέχρι Βιέννης, τὸν εὐρὺν γῦρον τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, καὶ τὰ εὐκόλα κέρδη ἅτινα ἀπεκόμιζε καὶ τὰ ὁποῖα ἐξῆψαν τὴν νεαρὰν κεφαλὴν τοῦ Δημητρίου, ὅστις προϊόντος τοῦ χρόνου παρημέλει τὴν ἐργασίαν καὶ ἐσπατάλει τὴν πατρικὴν περιουσίαν, ἐπισύρων τὰς ἀρὰς τοῦ ταλαιπώρου Μιχαὴλ γράφοντος μεταξὺ ἄλλων εἰς μίαν συγκινητικωτάτην πρὸς τὸν ἄσωτον υἱὸν ἐπιστολὴν του¹: «ἐγὼ ἐπούλησα ὅτι καὶ ἂν εἶχα διὰ τὸ ρέσμι τῆς μητρὸς σας καὶ διὰ τῆς κηδείας τῆς μὰ τὸν φοβερὸν κριτὴν ἐδανείσθηκα καὶ πλερόνω τὸν κάματον· κερὰ πὺν εἶχα γράψει νὰ μοῦ στείλης διὰ τὴν μητέρα σου νὰ τῆς ἀνάπτω εἰς τὸ μνημα καὶ ἀπόκρισι δὲν μούδωκες . . .

«Δὲν εἶναι ἐντροπή σου νὰ φθείρης ὅσα ἄσπρα πιάσης εἰς τὸ τζιόγο τῶν χαρτιῶν; Τὰ ἴδια ἔκαμε καὶ ὁ θεοκατάρατος Στράτης. Συλλογίσου πόσα δάκρυα χύνω ἑτοῦτι τὴν ὥρα καὶ ἐλεημονύσου τὰ δάκρυά μου καὶ τὰ γεράματά μου . . .»

Ὁ Δημήτριος ἐξηκολούθει ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ 1715 καὶ τοῦ ἔτους τούτου εὐρίσκομεν ἐπιστολὴν, ἐναποτεθειμένην ἐν τῷ κρατικῷ ἀρχεῖῳ ἔχουσαν οὕτω²: «Σιὸρ Δημήτρι Γλυκύ, σοῦ ἔστιλα καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν γράμμα ὅτι ἐφόρτωσα 28 Βουτζιά Μουροῦνα καὶ Παγίτζια καὶ μερικὰ μερσίσι σὺν Γαλεὸν «Ἅγιος Νικόλαος» καὶ ἐκήνισεν ἀπὸ Κων/πολιν τὰς 22 Δεκέμβρι καὶ ἂν ἔλθῃ νὰ τὸ πουλίσης σὲ καλὴ τιμῇ, ἐφέτος ἔτρεξαν μεγάλα ἔξωδα διὰ τὴν εἰς τῆς ἀνακάτωσες οπου εἶνε καὶ σὰν δὲν ἐχι

1) Ἀθηναγορά, Σχολὴ Ἐπιφανείου. <Ἠπ. Χρ.> 1929 σελ. 68.

2) Documenti greci N° 314.

τιμὴ καλὴ να το βαλις ἀμανετον¹. Μοῦ γράφεις νὰ δοσο τέλος στὸ πράμα σου. Ἄλλαξα τὰ ροῦχα ἐπίρα σαφτιάνια καὶ τὰ σαφτιάνια μὲ γουνες καὶ τα πῖγα στην Πόλι καὶ ἐπούλησα δι' ἄσπρα 200 καὶ μοῦ ἀπόμιναν καὶ 40 γουνες καὶ ἴθελα νὰ τίς στίλω στὴ Βενετιά ἢ στὰ Γιάννινα μάλιστα ὁ γαμβρός σας ὁ Κύρ Ἀθανάσιος δὲν μὲ ἄφισε διατὶ τὸν ἀρώτισα μήτε νὰ τὰ στείλω εἰς Βενετιάν μήτε στὰ Γιάννινα, τὰ ἄλλαξα μὲ ἀστάρια καὶ τάφερα εἰς μπουκορέστι καὶ τὰ ἔδοσα. Τὸ ὑπόλοιπο τὸ πράμα στέκεται καὶ ἂν ἦρθε πρᾶμα στὴ Βενετία καὶ πουλήθηκε νὰ λάβης ἄσπρα τρακόσια Τούρκικα καὶ ἂν ἄργισε τὸ καράβι ἢ δὲν ἀκούεται νὰ κάμης σιγουρτὰ² διὰ 1000 ἄσπρα καὶ ἐμεῖς εἰς τὰς 26 τοῦ μηνὸς κινοῦμε διὰ Βενετία. ὁ κύρ Γεώργ. Μπογδάνος ἀκριβῶς σᾶς προσκυνᾷ καὶ καλὴ ἀντάμωση. Τὸν σιὸρ Μέλο, τὸ σιὸρ Νικολὸ Γλυκὺ καὶ τὸ σιὸρ Λάμπρο καὶ ὄλους τοὺς φίλους μας ἀκριβῶς προσκυνῶ.— 1715 Φεβρουαρ. 23 Σάβας Στώγια ἀπὸ Πράσοβον³.

Ἄλλ' ὁ ἔκλυτος βίος, ὃν διῆγε, ὑπέσκαψε τὴν ὑγείαν τοῦ Δημητρίου καὶ τὸν παρέσυρεν εἰς τὸν τάφον τῷ 1716 εἰς νεαρωτάτην, ὡς εἶδομεν, ἡλικίαν (33 ἐτῶν). Καὶ οὕτω κλείει τὸ κεφάλαιον τῶν Γλυκέων ὡς ἐμπόρων καθόσον ὅ,τε ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου Νικόλαος, ὅσον καὶ ὁ υἱὸς τούτου καὶ τελευταῖος γόνος τοῦ Οἴκου, Μιχαήλ, ἀφωσιώθησαν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν τυπογραφίαν των, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ εἰδικῷ κεφαλαίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΟΙ ΓΛΥΚΕΙΣ ΩΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ

Εἰς τὸ Μητροῶν τῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἀγ. Νικολάου, τὰ μέλη τῆς ὁποίας καλοῦμενα «ἀδελφοὶ» διώκουν τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ Σχολῆς, ἀπαρτίζοντα τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν, πρῶτος ἀπὸ τοὺς Γλυκεῖς φέρεται ἐγγεγραμμένος ὁ Δημήτριος ἐν ἔτει 1637 καὶ ἐπλήρωσεν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, ἦτοι μέχρι τοῦ 1641, ὅτε καὶ διεγράφη.

Μετὰ τοῦτον ὁ Νικόλαος, ἐγγραφεὶς τὴν 3 Μαΐου 1647, διετέλεσε μέλος τῆς ἀδελφότητος καθ' ἅπαντα τὸν ἐπίλοιπον βίον του, ἦτοι μέχρι

1) Ἐνέχυρον.

2) Ἀσφάλειαν.

3) Τὸ Brassov τῆς Τρανσυλβανίας.

τοῦ 1693 καὶ ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Κοινότητος. Καὶ ἐκλέγεται κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 1650¹ ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν 40 καὶ Προσθήκης, γραμματεὺς. Εἶναι αὕτη ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς ἱεραρχίας ἐν τῇ Διοικήσει τῶν Κοινοτικῶν πραγμάτων. Τῷ 1651 ἐκλέγεται Βικάριος², τῷ 1658 Γκοβερνατόρος καὶ κατὰ τὸ 1668/69 καταλαμβάνει διὰ πρώτην φορὰν τὸ ὕπατον ἀξίωμα τοῦ Προέδρου (Γκουαρδιὰν γκράντε=μεγάλου φύλακος) καὶ εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα ἐπανεκλέγεται καὶ τῷ 1677/78 καὶ διὰ τρίτην φορὰν τῷ 1686/87. Ἀπῆλθεν ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος μεγάλης ἐκτιμήσεως παρὰ τοῖς τότε ἀδελφοῖς τῆς Σκόλας τοῦ Ἁγ. Νικολάου. Καὶ ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι τὴν 23 Ἰανουαρίου 1689 εἰς αὐτὸν ἀνατίθεται μετὰ καὶ τοῦ Μάνου Ζανδέρη ἡ ἐπίβλεψις τῆς κατασκευῆς ἑνὸς μεγάλου Πολυελαίου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἐξ ἀργύρου, βάρους 1200 οὐγγιῶν³. Τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Συνέλευσις ἐξέλεξε τέσσαρας ἀδελφοὺς ἵνα διαπραγματευθῶσι τὴν ἀγορὰν 12 οἰκιῶν διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μεταξὺ τῶν τεσσάρων περιλαμβάνεται καὶ ὁ Νικόλαος Γλυκὺς. Τῷ 1691 ἐκλέγεται καὶ πάλιν Γκοβερνατόρος καὶ τῷ 1692 Μαρτίου 7 παρίσταται εἰς τὴν Συνέλευσιν τῶν μελῶν, ἧτις ἀπεδέχθη τὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ Πάνου Ἱερομνήμονος, ὅστις διὰ τῆς διαθήκης του⁴ ὥρισεν ἐκτελεστὰς τοὺς Νικόλαον Καραγιάννην καὶ Νικόλαον Πουλημένον, ἀμφοτέρους ἀνεψιούς του, καὶ τὸν πρωτεξάδελφόν του Νικόλαον Γλυκύν, ὑπὲρ οὗ ἀφήνει καὶ 1500 δουκάτα ὡς φιλοδώρημα.

Καὶ ἐνῶ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἐν Βενετία οἴκου Νικόλαος ἀνήλθεν εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα τῆς ἀθηναῖς τότε καὶ πολυπληθοῦς ἑλληνικῆς παροικίας ἐκ τῶν διαδόχων καὶ ἀπογόνων του ὁ μὲν Μιχαήλ, ἀπησχολημένος πάντοτε εἰς τὰ Γιάννινα, μόλις ἐξελέγη γραμματεὺς τῷ 1670, ὁ δὲ υἱὸς του Δημήτριος ἀνεδείχθη βικάριος τῷ 1705 καὶ γκοβερνατόρος τῷ 1715. Ὁ Ἀναστάσιος Γλυκὺς γραμματεὺς τῷ 1768 καὶ ὁ τελευταῖος ἀπόγονος Μιχαήλ γκοβερνατόρος τῷ 1790 καὶ οὐδεὶς Γουαρδιάνος τοῦτέστι Πρόεδρος.

Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ δρᾶσις τῶν Γλυκέων παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι.

Ὡς κοινωνικὸς ἄνθρωπος ὁ Ν. Γλυκὺς δις συνῆψε πνευματικὸς δεσμοὺς μετ' ἄλλων μελῶν τῆς Κοινότητος τὴν 25 Φεβρουαρίου τοῦ

1) Ὁρα Πρακτικὰ τῆς Ἑλλην. Κοινότητος.

2) Ἀναπληρωτὴς τοῦ Μεγάλου Ἐπιμελητοῦ ἢ Ἐπιστάτου, ἔχων κυρίως τὴν ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῶν ἀφορώντων τὰ τοῦ ναοῦ.

3) Ἴδε Capitolarí τοῦ ἔτους ἐκείνου.

4) Τῆς 18 Σεπτεμβρίου 1691.

1661' ἀνεδέχθη ἐκ τῆς κολυμβήθρας τὴν Ὀρισαν θυγατέρα τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Ἀντωνίου Μπούμπουλη². Τὴν 25 Αὐγούστου 1683' τὸ τέκνον τοῦ συμπατριώτου του Νικολάου Σάρου καὶ τῆς Ἑλένης Κοθώνη ἐξ Ἄρτης συζύγου του, ὀνομάσας αὐτὸ Σπυρίδωνα. Καὶ τὴν 22 Ὀκτωβρίου 1687' ἕτερον υἱὸν τῶν εἰρημένων Ν. Σάρου καὶ Ἑλ. Κοθώνη, εἰς ὃν ἐχάρισε τὸ ὄνομα «Ἀναστάσιος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἡ ΟΛΟΓΡΑΦΟΣ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΛΥΚΥ

† Εἰς τὴν δόξαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ αγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ζωοπηῦ καὶ ἀδιερέτου τριάδος, του πατρὸς λέγο καὶ του υιοῦ καὶ του αγίου πτοσ, ἐπηδί καὶ δια τῆς παρακοῆς του πρωτοπλάστου ἀδάμ ἔλθεν ὁ θάνατος εἰς το γενος τῶν ἀνθρώπων ο ὅπιος θανατος εγινε παθος καὶ ἡδισμα φυσικον εἰς ὄλην τὴν ἀνθρώπινην φήσιν ωστε που δεν εινε ανθρωπος που νὰ γεννιθῆ καὶ νὰ μίν ἀποθάνι καθὸς το ὀρίζη καὶ ὁ Προφηταναξ δαβύδ εἰς τον ανο τροπον ος ουκέστη ανθρωπος ζήσεται καὶ ουκοψαιται θανατον ὦ ὀπήος θάνατος επερχεται ὃς ἄν ἕνας κλέπτης καὶ ουδις δύναται νὰ ἐγνορίσι τίν ὄρα καὶ τό τέλος της ζοεις του παρά μόνον ο αὐτος θεός. δια τουτο κε πρέπον καθε χριστηανός νὰ ινε προετημασμένος καὶ ἑομολογημένος καὶ μεταλαμβανόμενος τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων ζωοπηόν καὶ φρηκτόν μυστηρίον αναμένοντας καθεκάστιν ημεραν τὴν δικέαν ψήφον τοῦ Κυρίου. Ὅθεν καγὸ ὁ ἁμαρτολος καὶ ἀναξιιος δουλός τοῦ θεοῦ Νικόλαος Γλυκεῖς του ποτε μιχαήλ ἀπό Ἰοάνινα ὁ δεχόμενος πάντοτε τὴν φοβεράν αὐτην καὶ φρικτίν ὄραν τοῦ θανατου ἡθέλισα μετα βουλής ἡδίας καὶ προερεσεος ἐδικῆς μου νὰ γραφο ἰδιοχιρός την παρουσαν μου διαθήκην καὶ πρότον μὲν Ἀνατήθημη καὶ παραδίδο τὴν ψυχὴ μου τὴν ἁμαρτολή εἰς χίρας τοῦ γλυκειτάτου μου δεσπότου κτίστου καὶ ξαγοραστή μου καὶ Θεοῦ μου, Ἰησοῦ Χοῦ ὁμῖος καὶ τό με-

1), 2), 3), Ἰδε βιβλίον βαπτίσεων τῆς Ἑλλ. Κοινότητος.

4) Ἰδε Διαθήκην Γλυκὺ παράγγ. ε'. «τοῦ κουμπάρου μου Παπα Κυρ Ἀντὸν Μπούμπουλη» κ.λ.π.

5) Φυλάσσεται εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Atti Nodaro Francesco Velano ἔτους 1693.

μολισμένο μοι σόμα ἀνατίθημοι εἰς τήν τοῦ ἁγίου προνιαν ηκετέβο καί παρακαλό τήν ἄπηρον αὐτου ευσπλαχνίαν δια μέσου τῆς Παναγιας ἀχράντου αὐτοῦ μητρός δεσποίνις μου θεοτόκου ἀκατάσχιτό μου ελπήδα καί πάντον τόν ἅγιον εὔριν ελαιος. εν δε τη ορα της ενδιμήσεῶς μου καί ἐν τη φρικτή αὐτου παρησία.— δεύτερον δέ παρακαλό την απηρον αυτου εὐσπλαχνίαν νά συγχορέσι πάσιν ανοις τόσον εἰκινους ὅπου μου ἔφτεξαν καί μέ ἐκαταρόνταν ὅσον καί ἐκίνους ὅπου με ἀγαποῦσαν. Τὸ ὅμιον ζητό καί ἐγὼ παρά πάντων τόν εν Χῶ συγχόρεσιν καί πρότομεν.

α θελο καί παραγγέλο να θαυτή το λήψανό μου εις τήν Εκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τόν ρομέον καί ἀφίνο δια μιαβολα¹ τοσο εἰς την αὐτην εκκλησία δουκατα κορεντα² πενίντα Δ/ 50.—

β'. ἀφίνο του ἀρχηραῖος φιλαδελφίας δια νά ψαλή το λήψανόν μου καί να με μνιμονέβι δια μια λολά³ τόσο δουκατα τριαντα κορέντι Δ. 30.

γ του πνευματηκου μου που ηθελεν ιστε εις τον κερό του θανάμου να ρεκουμαντάρι⁴ τήν ψυχή μου δουκάτα δεκαπένται. Δ/ 15.

δ των εφημερίον καί προεφημερήον πένται δια να ψαλουν το λήψανον μου καί νά ψάλουν το τρισάγιον του καθενός δουκάτα πεντε γενονται ολα Δ. 25.

ε του κουμπαρου μου παπά κυρ Αντόν μπουμποῦλη δια να ψαλη το λειψανον μου καί νά με μνημονεβι δουκατα Δέκα.

στ τόν ιερεον καί ιερομονάχον που υθελαν τήχη να ψαλουν το λειψανον μου καί νά με μνημονεβουν του καθενος δουκάτο ἐν Δ 2.

ζ τον δυο διακονον του αρχηραιος δουκατα δύο του καθενός Δ 4.

Η'. του εκκλησιαρχη που τυχη στίν εκκλησία μας δια να απτη το τορτζο εις τό μνιμα μου οταν καμνι χρία δουκατα ἐναίμισι Δ. 1 1/2.

θ ἀφίνο τον ιερεον της κοντραδας⁵ δια να συνδροφέσουν το λήψανόν μου εος την εκκλησια του ἁγίου γεωργιου και να με ψαλουν κατα την συνιθεια τους αφίνο δια μια βολα τοσο δουκα κορεντη εικοσι Δ 20.

1) Ἑπειρωτικὴ διάλεκτος=φορά.

2) Δουκάτα τρεχούμενα ἀξίας 6 λιρῶν καί 4 σολδίων κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ effectiví τὰ ὁποῖα ἤξιζον λίρας 8.

3) Ἐντὶ «βολὰ»=φορά.

4) Νά συστήση.

5) Ἐνορίας. Ἐννοεῖ τοὺς Καθολικοὺς ἱερεῖς τῆς ἐνορίας του, οἱ ὁποῖοι συνάδευον ἃ λείψανα τῶν ὀρθοδόξων μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Γεωργίου.

- ι. αφινο τον καλογράδον μας τον ρομεον ποῦ υβρίσκουνται μεσα στο
μαναστιρη εδο εἰς Βενετιαν την καθεμιανης δουκατα δίο... Δ 2.
- ια αφινω να μήραστουν σε επτοχους του ριτου⁶ μου την ημέρα τις
θανης μου δουκάτα εἴκοσι Δ 20.
- ιβ θελο να διδουν η επίτροπη μου και κληρονομη μου του πήοβανου⁷
της κοντραδάς δουκατα δεκα να τα μηρασι σε αναγγεους⁸ της αυτης
κουτραδας Δ 10.
- ιγ του αρχηεραῖος 'Ιωαννίνον διά νά μεμνιμονέβη δια μια φορα τόσο
δουκάτα εἴκοσι δ. 20.
- ιδ του λογιωτατου παπα κυρ γεωργιου σουγδουρί⁹ δια να με μνιμο-
νεβή και να παρακαλη τον επουρανιον θεον να μου συγχωρεσι τα
πολα μου πτεσματα του αφινο δουκατα εἴκοσι Δ. 20.
- ιε στιν Παναγία δελάπαζε¹⁰ αφινο δουκάτα δεκα Δ. 10.
- ιστ αφινο στα τεσαρα οσπεδαλή¹¹ δια μια φορα τοσο στο καθενα
απο δουκατα πεντε Δ. 20.
- ιζ αλα φρατερναντελη ποβερή βιζονίοζη¹² αφινο Δ 10.
- ιη αφινο να δοθοῦν εις πτοχους σκλαβους που ηθελαν καπήταρι¹³ νά
ιναι αποτορίτο¹⁴ μας μια βολα τοσο δουκατα εικοσι να διδονται
καθος ηθελεν ιστε η χρια Δ. 20.
- ιθ θελο να δοθουν απο χηρος τον κληρονομον μου τον καλογραδον
που ηθελαν εισται εἰς Ιοανινα στιν Πατριδα μου και εις την κυρα
κροσθήτζα¹⁵ δια να παρακαλοῦν να μου συγχωρεσι ὁ θεός τες
πολές μου αμαρτηες της να δίδουν καθε μιανις ασλανι¹⁶ μισο.
- κ Αφινο στιν πατριδα μου εις Ιοάνινα διανα ευγαλουν κανενα χρεος

6) rito=έννοεῖ τούς ὀρθοδόξους πτωχούς.

7) rionan (ένετικὴ διάλεκτος)=έφημέριος.

8) Τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

9) Τοῦ γυναικαδέλφου του.

10) della pace=τῆς Εἰρήνης.

11) Νοσοκομεῖα.

12) alla fraterna dei poveri bisognosi=εις τὴν ἀδελφότητα τῶν πτωχῶν ποὺ
ἔχουν ἀνάγκην.

13) Παρουσιασθῆ.

14) 'Ιδε ἀρ. 7.

15) 'Η Μονὴ τῆς Χρυσοβίτισης. Καὶ σήμερον εἰς τινὰς συνοικίας τῶν 'Ιωαννίνων
τὴν ὀνομάζουν «ἡ Κυρὰ ἢ Κουσιοβίτσα».

16) Παλαιὸν νόμισμα ἀργυροῦν φέρον παρὰστασιν λέοντος (τουρκιστὶ ἀρσλάν=
λέων).

της αὐτης πατριδος δια να μην πλερονουν καμάτους δουκατα πεντακοσια Δ.500.

- κα Αφίνο της γενίς μου της Χάειδος ζόντας της τον καθε χρόνο απο τα καλητερα μου εφετα¹⁷ κινιτα και ακήνιτα τον κάθε χρόνο δουκατα τρακοσια δια αλημεντα¹⁸ της και αλα της εξοδα ομου να να εχη εις την εξουσιαν της ζοντας της ολα τα φουρνιμεντα¹⁹ μπιανκαρίες²⁰ και μεσαριες²¹ να τα γοδήρι²² ζοντας της επητα να μνισκουν δια τους κληρονομους μου, ηγουν να εχη τον καθε χρόνο δουκατα τρακοσια ος ανω . . . Δ. 300.
- κβ αφίνο να ξοδευσι η ανωθι γενί μου δια ολα μου τα μνιμοσινα δια ολον τον χρόνο και ειτι ειθελε ξοδέβσι ει κληρονομι μου να της τα διδουν χορις καμίαν αμφηβολίαν.
- κγ η ανο γινί μου να ινε νικοκυρα τα χρίσαφηκα της να τα αφηνιστες εγγονιες μου και στα εγγονα μου και τὸ ζευγαρι της βελλήτζηστας²³ νατο αφίνο και αυτο τοῦ υιου μου και τον εγγονίον μου.
- κδ η γινι μου να ναι νικοκυρα στα χρυσαφήκα της και ασημικά και φορέματα της ζοντας της να τα εχη στην ξεσιαν της και κανίς να να μιν εμπορί να την διασισι και ανισος και δέν την κοντραστάρουν²⁴ η κληρονομη μου καμια βολα α τεμπο²⁵ νταιφινίτο το λεγατο της²⁶ να εμπορι να πουλή, δια να εχη τα αλιμεντα της α τεμπο νταιφινιτο και τα φορεματα της να ινε κια νικοκηρα να τα πουλή να τα χαρίζη να τα δίδη σε βούλησιν της καθως της ηθελε φανιστή να καμι εις αυτα.
- κε θελο να γινονται διο λητουργιες αρχηερατηκῆς με τρις ἔφημέριους και δύο διακόνους τον καθε χρονο παντοτινά μία την ἀποτομήν του Προδρόμου στες 29 αὐγοῦστου και ἄλη στες 13 Νοεμβρίου του αγιου Ιοἶνι του Χρίστομου και να μνιμονεβουν και εμενα και τους γονις μου και αδελφους μου και καθε αλλον μου σιγγενί και

17) οὐσία, κτήματα.

18) τροφή.

19) σκεύη.

20) ἀσπρόρουχα.

21) Ἐνετ. διάλεκτος. ἐπιπλα ἐν γένει.

22) godere=νέμομαι, καρποῦμαι.

23) «Βελτισίτας», περί ἧς θὰ γίνῃ λόγος καὶ ἐν τῇ βιογραφίᾳ.

24) Contrastare=ἐναντιοῦμαι.

25) A tempo definito=ἐν ὀρισμένῳ καιρῷ.

26) legato=lascito τὸ κοινῶς λάσσο=κληροδότημα.

τη γινι μου και να ξοδεύονται σε τερῆα και στον αρχηγερα και διακονους στιν καθε εορτῆ απο δουκατα εικοσι που γέρονται δια τες διο εορτες τον καθε χρονο δουκατα σαράντα Δ. 40.

κστ Αφινο στον μεγα σοτιρα στο νισι Ιοανινου τον καθε χρονο να διδουν ει κληρονομι μου δουκατα δεκα με υποσχεσι τον πατερον να μνιμονέβουν και εμενα και τους γονις μου και αδελφον μου και της γινίς μου και να λεν και τας παρακλήσεις της Παναγίας μια φορὰ τον καθε μηνα παρακαλοντας την Παναγία νὰ μεσιτευσι προς τον υιον της τον μονογενι να μου συνχορσει τα πολα μου πτεσματα ιγουν τους αφινο τον καθε χρονο Δ. 10.

κζ θελο και ἡ κληρονομη μου να ξοδεβουν τον καθε χρονο εις επτοχους και σκλαβους και φυλακωμενους εις Ιοανινα καθὸς τηχη η οκαζιον²⁷ τον καθε χρονο δοκατα 50 πενίντα.

κη θελο ακομα να διδουν η κληρονομή μου στο σεμεναριο²⁸ τοῦ γγιονμα δια ζωωτροφηα διο πεδίον επτοχον δια να μαθενουν γραμματα δουκατα σαραντα οκτο τον καθε χρονο δια τα δύο Δ. 48.

κθ μου υβρισκουνται στα δεποζητα²⁹ και στιν τζεκα³⁰ δουκατα ενδεκα χιληᾶδες και ξακόσια ξιντα οκτο και 19 τα οπη θελο να ινε κονδιτζηονατα³¹ τα καθῆδαλεία³² και με φίδικομέσι³³ παντοτινα διὰ να υβρίσκονται απο κληρονομο σε κληρονομο δια να πλερονουνται τα λεγατα που ορδινιαζο³⁴ χρονιαρικά τις γινις μου τον επτοχον και φιλακομενον και σκλαβον τες διο αρχηγερατικες λητουργιες τον δύο πεδιον να μαθενουν γραματα και στον μεγα σοτιρα και ανισος σε κανενα κερον δεν υθελαν φτασι να πλεροθουν τα αὔτα λεγατα να να εχουν η κληρονομη μουνα σουπληρουν³⁵ με αλα μου εφετα που ιθελαν μου βρεθη και παλιν αναβαντζαρουν³⁶ να ινε νικοκιρις ο υιος μου με τα αρσενικατου πεδια και ειζη να τρεχη παντοτινα

27) εὐκαιρία.

28) ἱεροδιδασκαλεῖον.

29) τὰ γραφεῖα καταθέσεων.

30) Νομισματοκοπεῖον.

31) condizionata=ὑπὸ ὄρους.

32) capitali=κεφάλαια,

33) fidicomisso=παρακαταθήκη (νομ. ὄρος).

34) ordinare=διατάσσω.

35) supplire=ἀναπληρῶ, συμπληρῶ.

36) avanzare=περισσεύω.

και οποτες δεν ιθελαν ειστε αρσενικα απο τιν καζαδα³⁷ μου Γλυκεῖ να πηγένουν και σεθληκα και τεληνονοντας ι λίνεα³⁸ καὶ δὲν ἴθελαν εισται ουται αρσενικα ουται θηληκα τοτε το διαφορον τον ανοθεν να πηγени σтин κονΦρατερνιτα³⁹ του αγιου θανασίου εἰς Ιοαννινα δια να πλερονουνται τα λεγατα που ανο διατασο και τα περησοτερα να διδουνται σεχρη του Ιοαννινου τῆς πατρίδας μου καὶ ἐδὸ στον αγιον γεωργιον δουκατα τριαντα τον καθε χρονο, ηγουν τα καθηδαλη⁴⁰ ινε δουκατα ενδεκα χιληαδες ξακοσια ξιντα οκτὸ και 19 11668.19.

- λ με τον αδελφον μου τον κυρ λεονδάρι ιμεστε ξοφλησμενι απο τα πατρικὰ μας καὶ συντροφηα που εκαμαμε στους 1660 οκτοβριου 22 εις Ιοαννινα και ις εκινι φενεται καὶ ιξοφλησι απο τα πατρικα μας καὶ παλιν αλη σκριτουρα⁴¹ στους 1665 που ἐκονφερμάραμε⁴² εἰς κοριφους⁴³ την συνδροφηα στες 23 οκτοβριου και παλιν στους 1677 στες 26 αυγούστου εδο εἰς βενεττα με το ελθή του. εξοφλήσαμε ολους μας τους λογαριασμοις και να ἔχουν το κίρος τα ανοθι γραματα που εκαμαμε με τον αδελφόν μου να ινε εξεκβίδες⁴⁴ και να γνοριζεται καθοληκος μου κληρονομος ο υιος μου και τα αρσενικα του πεδία εις ολα μου τα εχη κινιτα και ακινιτα.
- λα του ανοθι αδελφου μου αφηνο δια σιμιον τις αδελφοσυνης καὶ ἀδελφηκῆς αγάπης δια μιὰ φορα τόσο εις τοσα βιβλήα δουκατα χιληα ἤ δ. 1000.
- λβ ἀκόμι ἀφίνο και δια τις ανηψιδες μου θηγατερες του ανοθι ἀδελφου μου της καθεμίανις απο δουκατα χίληα και ζόντας μου οσουνον φανουν πως τους τα εδοσα κῶλα ἢ μερος να μην εχουν η κληρονομή μου να δοσουν πάρεξ οσα ηθελαν λήψη να γενι η σουμα⁴⁵ των χιλιων δουκατειον ὄλα να δοθουν εις τοσα βηβλήα και ἀντηχει καμιανης θάνατος πρὶν τιν παντρία της να μινουσι το λεγα-

37) casada (ἐνετ. διαλ.)=οἶκος.

38) linea=γραμμή, σειρά.

39) Confraternita=ἀδελφότης, συναδελφότης.

40) ἴδε ἀρ. 32.

41) =Γραφή.

42) Confermare, ἐπιβεβαιῶ.

43) Κέρκυραν.

44) eseguita=ἐκτελεστά.

45) somma=ἄθροισμα.

- τον τους τὸν κληρονομον μου. στον παρὸν ινε η ανιψιες μου Νο 5
Α. 5000
- λγ κατα τὸ ανοθεν λασσον που αφινο στες ανιψηες μου αφινο καὶ στες
εγγονιες μου οσες ηθελαν τηχη απο δουκατα χηληα της καθεμίανις
εις τοσα βιβλήα δια να εχουν την εγνια η ανδρες τους νατα που-
λοῦν. λδ'. με τον αδελφον μου ιμεστε ξοφλησμένι τοσον απο τα πα-
τρικα οσον καὶ απο συντροφήα που εκαμαμε καθὸς ανοθι τα ξεκα-
θαρίζο καὶ κατὰ τὰ χαρτήα που εχομε καμομενα να εχουν το κιρος.
- λε θελο che⁴⁶ ο υιος μου ο μηκέλ⁴⁷ γλυκεῖς που στο παρον αμπητα⁴⁸
εις Ιοανινα sia mio ege⁴⁹ ηγουν κληρονομος μου και ολα μου
τα ρεζηδουα⁵⁰ τοσον κινιτα οσον και ἀκίνιτα δικεα και ατζηον⁵¹ και
κρεδιτα⁵² και κάθε αλο πραγμα που να υβρισκεται εις καθε τοπον
να ινε κιριος νικοκήρις και κανίς νά μίν τον διασίσι η τον εναν-
τιοθη εις κανενα τροπον· μονον να ινε κυριος νικοκυρης και αυτός
καὶ τα αρσενικα του πεδια καὶ αν δεν ιμπορο να του τα αφησο του
τα χαρίζο και αδεν ιμπορῶ να τοῦ τα χαρισο του τα άφηνο δια
την ψυχήν μου καὶ να εινε νικοκίρης στα παντα οσαν ο ιδιος εγὼ
καὶ η ινε η δεν ινε τον αγνορισα δια υιόν και τον αναθρεψα δια
καθολικον μου υιόν και αν κανις λεγατάριος⁵⁴ ηθελεν εναντιηθη
της παρον μου διαθηκης να ινε Πρίβος⁵⁵ και να μην εχη αλο απο
τά εχη μου μόνον δουκάτα δέκα.
- λστ Καὶ ανισός και συμβή θανατος του υιού μου και τα αρσενικα του
πεδια δεν ιθελαν ισται σε ἡληκίαν δεκα οκτο χρονον να μην ειμπο-
ροῦν να βανουν τα χερηα τους στο πράγμα μου ωσαι να ελθουν
στιν ανοθεν ἡληκία
- λζ και ητη σολδι σεβή στον κερων που τα ἐγγόνια μου δεν ινε στιν
ανοθεν ιληκία να βάνουνται σε κανενα δεπόζητο να αυξενι η εν-
τραδα⁵⁷ τους.

46) ὅτι.

47) Μιχαήλ.

48) κατοικεῖ (abita).

49) νά εἶναι κληρονόμος μου.

50) τὰ ὑπολειφθησόμενα.

52) μετοχαί (azioni).

53) πιστώσεις.

54) κληροδοτούμενος.

55) priuo=ἔστερημένος.

57) entrata=ἔσοδον.

- λη και ητη κρεδιτα μου βερθοῦν να εχο νά λαβο η πραγματίες και καθε ἄλο θελο και ο υἱός μου καί τα ἄρσενικά του πεδια να ημποροῦν ελευθερα να τα σκουδαρουν⁵⁸. Χορις καμίαν εναντηότητα η του αυτου υιου μου η πεδιον του η με επητροπηκη και με καλά δοσμένα οσαν να ιθελαν μου τα δόσι και εμενα του ηδίου.
- λθ θελο και εσπρεσαμενται⁵⁹ κομαντο⁶⁰ και νον ποσινεσοῦν⁶¹ ας ινε ογίος και ανινε νταιστο Καλχη προτέστο⁶² ε σουρμιοφιολο μικέλ σουνταιτο⁶³ η υποστεριόρι⁶⁴ του που τούς αφησα κληρονομους μου και οπηος ἐναντιοθή να ινε πρίβος ος ανοθι, τοςον εκυνος οσον καί τα πεδια του και να μήν εχη αλο παρά δέκα δουκατα ως ανοθι ἴπα.
- μ Διά κουμεσαριους⁶⁵ μου αφίνο την γενί μου και κυρ Ἰοανιν Ἱερομνίμον ξαδελφον καί τον σιδρ⁶⁶ δοτορ τζόρτζη τζαντίρι του οπίου του αφινο δια μικριν ενθημητα και σιμιον ἀγάπης δουκάτα πενίντα Δ. 50 παρακαλόντας τους άνοθεν κουμεσαριους να επιστερουν εις καθε χριαζουμενο οσαι να ελθή ο υιος μου ο μικελης καί να ινε ολα σοσπεξα⁶⁷ τοςον λεγα⁶⁸ οσον και καθε αλο, οσαι να ελθή ο υἱός μου.
- μα του σινιορ νοδαρου⁶⁹ βελανου του πρεζενταρο⁷⁰ τήν παροῦ μου διαθήκη τον εχο πλερομενον καθος το ρειζηβερο⁷¹ του φενεται στες 26 αυγούστου με ομπληγατζιόν του⁷² και αυτουνου και τον κληρονομον τόν νά εχουν να πουπληκαρουν⁷³ το παρόν μου διαθήκη και να διδουν και κοπηες⁷⁴ οσες καμουν χρεια εκινο διτζηλο⁵⁷

58) scuotere=εισπράττειν.

59) espressamente=διαρρηδήν, ἐπίτηδες.

60) comando=διατάσσω.

61) che non possi nessun=νά μή δύναται τις.

62) de sotto qualche protesto=ἐκ τῶν κάτωθεν καμία διαμαρτυρία.

63) e sul mio fiolo Mikel suddetto=ἐπὶ τοῦ εἰρημένου υἱοῦ μου Μιχαήλ.

64) posteriori=μεταγενέστεροι.

65) ἐπίτροπος.

66) Κύριον.

67) sospesa=ἐκκρεμῆ.

68) ἀντί λεγάτα.

69) τοῦ Κυρίου Συμβολαιογράφου Βελάνου.

70) παρουσιάσω (presentare).

71) ricevere=ἀπόδειξις παραλαβῆς.

72) obligatione=ὑποχρέωσιν.

73) pubblicare=δημοσιεύω.

74) ἀντίγραφα.

τηχη να μὴν εχη να προτενταίδι⁷⁵ τήποτας εσοντας που ετζη ειμε-
σαι ντακόρδο⁷⁷ και τον εχο πληρομενον και ευχαριστημενον κα-
θως καί το ρετζηβερο του διαλαμβανι.

ἄκόμη ξεκαθαρίζο καί θελο οτη ἄν ἐγινί μου ιθελεν βαλθί σε γνό-
μη να παντρευτή να ινε πρίβα απο τα οσα ανοθι της αφήνο και να
μὴν εχη αλο απο το πραγμα μου μονον δουκατα εκατο δια μιά φορα
τόσο και ὄχη αλο. Ει δε και σταθή ανίπανδρη να εχη το λεγατο και τα
οσα αλα της αφίνω καί να ινε επητροπησα ὅστε που ζη να καμη τα οσα
ορδινιαζο μαζί με τον Μιχαῖλ υιον μου και κληρονομον μου.

Ξεκαθαρίζο ακομη δια τα δουκατα πενηντα ποῦ αφηνω του δότορ
τζανδρί να ινε νουילו⁷⁸ και να εχη μονον ογγιές τριαντα ασίμη το
ωμίον και ο ξαδελφος μου ο κυρ Ιοανις Ιερομνίμον εσοντας που αυτου-
νους αφησα επητροπους μου μαζί με τιν γενί μου αν δε βαλθί σε γνομη
πανδρείας.

Ακομ ξεκαθαρίζο οτι ανισω; και βρεθή αλη διαθήκη μου καμο-
μενι προτίτερα να ινε ακιρη και να μην αξήζη τιποτας καί μονον ετουτη
να εχη το κίρος.

Και ουτος εγραψα την παρον μου διαθήκη με το ἴδιον μου χέρη
εἰς τους 1693 εν μενι Σαιπτεβριου 2 στηνόβο⁷⁹ και βεβεονο ως οπηστεν
καί άνοθι

Νικολαος Γλυκεῖς βεβεῶνο ος ανοθι

Die 30 mensis Decembris 1693
Publicatum fuit viso cadavere sup^l testatoris
Et intimata pars Ex^mi aquarum⁸⁰

75) λέξις άκατανόητος.

76) pretendere=ἄξιῶ.

77) d' accordo=σύμφωνοι.

78) nullo=ἄκυρον.

79) με τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον.

80) Λατινική ἐπικύρωσις τῶν συμβολαιογράφων Βενετίας διὰ τὰς διαθήκας, αἵτι-
νες ἐδημοσιεύοντο «vis cadavere», ἤτοι ἐπὶ τοῦ νεκροῦ. Μετάφρασις: τῇ 30ῇ ἡμέρα
τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου 1693. ἐδημοσιεύθη κατ' ἔμπροσθεν τοῦ νεκροῦ τοῦ εἰρημένου
διαθέτου καὶ ἐπεδόθη ἀντίγραφον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν Ὑδάτων (Magistero delle
acque, τὸ ὁποῖον ἐπέβαλε καὶ εἰσέπραττε τὴν ἐπὶ τῶν κληροδοτημάτων φορολογίαν).

Τὴν παροῦσαν χειρόγραφον διαθήκην Ν. Γλυκύ, τὴν ἀνεύρομεν εἰς τὸ Κρατικὸν
ἀρχεῖον Βενετίας (Archivio di Stato, atti Notaio Velano).

Ἐπισημαίνεται τῆς διαθήκης εὑρηται ἡ ἐξῆς σημείωσις ἰταλιστί: τῷ 1693 Σεπτεμβρίου
9 προσεκλήθη ὁ συμβολαιογράφος παρὰ τῷ Ν. Γλυκεῖ ἀδιαθετοῦντι (indisposto) καὶ
τοῦ ἐνεχειρίσθη ἡ διαθήκη ἵνα δημοσιευθῇ μετὰ θάνατον, παρουσίᾳ τοῦ Κυριακού

1. Αρω ο υφρον... Ζαδου... δαναου... πολ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...
 21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...
 41. ...
 42. ...
 43. ...
 44. ...
 45. ...
 46. ...
 47. ...
 48. ...
 49. ...
 50. ...
 51. ...
 52. ...
 53. ...
 54. ...
 55. ...
 56. ...
 57. ...
 58. ...
 59. ...
 60. ...
 61. ...
 62. ...
 63. ...
 64. ...
 65. ...
 66. ...
 67. ...
 68. ...
 69. ...
 70. ...
 71. ...
 72. ...
 73. ...
 74. ...
 75. ...
 76. ...
 77. ...
 78. ...
 79. ...
 80. ...
 81. ...
 82. ...
 83. ...
 84. ...
 85. ...
 86. ...
 87. ...
 88. ...
 89. ...
 90. ...
 91. ...
 92. ...
 93. ...
 94. ...
 95. ...
 96. ...
 97. ...
 98. ...
 99. ...
 100. ...

Αυτόγραφος διαθήκη του Νικολάου Γλυκού.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Αυτόγραφος διαθήκη του Νικολάου Γλυκού.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ ὁλόγραφος διαθήκη του διαπνέεται ἀπὸ μίαν ἀγνήν φιλοπατρίαν καὶ ἓνα ἀλτροῦισμόν ὄχι συνήθη. Καίτοι ἔζησεν ἐπὲ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα εἰς τὰ ξένα, δὲν ἔλησμόνησε τὴν πατρίδα του καὶ τὰς πολυειδεῖς ἀνάγκας της. Εὐσεβής, ἐνάρετος, καὶ φιλόανθρωπος χριστιανός, ἀφοῦ προτάσσει μακρὸν εὐαγγελικὸν προοίμιον, προβαίνει εἶτα εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν κληροδοτημάτων καὶ ἐνθυμεῖται τοὺς πάντας. Τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν Ἰωαννίνων καὶ Βενετίας, τοὺς ἐφημερίους, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς σκλάβους, τὴν «Κυρὰ Κοσιοβίτσα»¹ καὶ τοὺς καμάτους εἰς οὓς ὑπεβάλλοντο οἱ συμπατριῶταί του καὶ τὸ Μοναστήρι τοῦ Σωτήρος καὶ τοὺς φυλακισμένους, καὶ τοὺς ἀπόρους μαθητὰς τοῦ Γγιονματικοῦ φροντιστηρίου καὶ τὸν ἀδελφόν του μὲ τὰς πολλὰς θυγατέρας καὶ τοὺς φίλους καὶ εἰς ὅλους ἀφίνει κάτι τι. Ἄλλ' ἐκεῖ ὅπου ἐκχειλίζει τὸ πατρικόν του φίλτρον, ὅπου ἡ στοργὴ μεταβάλλεται εἰς λατρείαν, εἶναι ἀκριβῶς εἰς τὴν παράγρ. λε'. τῆς διαθήκης του, ἐν ἣ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μοναδικοῦ του υἱοῦ, τοῦ Μιχαήλ, τοῦ φυσικοῦ υἱοῦ του, τὸν ὁποῖον, ὡς φαίνεται, δὲν κατώρθωσε ζῶν ἔτι νὰ νομιμοποιήσῃ, ἴσως διὰ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Χαΐδως· «...θέλω, γράφει, ὁ υἱός μου νὰ εἶναι τέλειος νοικοκύρης εἰς ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου καὶ κανεὶς νὰ μὴν τὸν διασειῇ ἢ ἐναντιωθῇ.... καὶ ἂν δὲν ἤμπορῶ νὰ τοῦ τὰ ἀφήσω, τοῦ τὰ χαρίζω καὶ ἂν δὲν ἤμπορῶ νὰ τοῦ τὰ χαρίσω, τοῦ τὰ ἀφίνω διὰ τὴν ψυχὴν μου.... ἢ εἶναι ἢ δὲν εἶναι, τὸν ἐγνώρισα δι' υἱόν μου καὶ τὸν ἀνέθρεψα... καὶ ἂν κανεὶς λεγατάριος ἐναντιωθῇ νὰ στερηθῇ τοῦ κληροδοτήματος καὶ νὰ μὴν ἔχη νὰ λάβῃ εἰμὴ δέκα δουκάτα». Καὶ ὅσον ἀφήνει τὴν στοργὴν νὰ ἐκσπᾷ εἰς μεγαλειώδη λατρείαν ὡς πρὸς τὸν υἱόν του, τόσον εἶναι ἐπιφυλακτικὸς ὡς πρὸς τὴν γυναῖκά του, τὴν Χαΐδων, τὴν ὁποίαν περιορίζει εἰς ὠρισμένον ἐτήσιον εἰσόδημα ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν νὰ μὴν ἐναντιωθῇ εἰς τὰς διατάξεις του καὶ ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ μὴν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον² μετὰ τὸν θάνατόν του. Εἶναι ἐκτὸς ἀμφισβητήσεως ὅτι σοβαρὰ

Κοθώνη τοῦ ποτε Γεωργίου καὶ Ἀντωνίου Ταλιαπέτρα, καὶ κατωτέρω: registrato 25 Gennaiο 1693, ἢτοι κατεχωρήθη καὶ κατεγράφη τῇ 25 Ἰανουαρίου 1693. (Τὸ ἔτος τῶν Ἑνετῶν ἤρχιζε τῇ 1 Μαρτίου, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἢ 25 Ἰανουαρίου εἶναι τοῦ 1693 ὡς καὶ ἡ 30 Δεκεμβρίου).

1) Τὸ μοναστήρι τῆς Χρυσοβίτσας παρὰ τὰ Ἰωάννινα.

2) Καὶ ἦγε τότε ἡ Χαΐδω τὸ 53 ἔτος τῆς ἡλικίας της, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως τοῦ θανάτου της.

θὰ ἀνεφύησαν διενέξεις—ζῶντος ἔτι τοῦ διαθέτου—μεταξὺ τοῦ Μιχαὴλ καὶ τῆς μητριᾶς του, ἀναπόφευκτοι ἀτυχῶς εἰς τοιαύτας περιστάσεις. Καὶ οὕτω μόνον ἐξηγεῖται διατί μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου ἐπῆλθε ρῆξις μεταξὺ των, μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ προκαλέσῃ ὁ Μιχαὴλ καὶ ἀρχιερατικὸν ἀφορισμὸν κατὰ τῆς μητριᾶς του¹. Καὶ διατί ἡ Χαΐδω δὲν ἐσεβάσθη τὴν θέλησιν τοῦ Νικολάου διὰ τὸ ζευγάρι τῆς Βελτσιᾶς, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου².

«Μελέτιος ἐλέφ Θεοῦ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας»

«Ἐνεφανίσθη ἡμῖν καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς εὐλαβεστάτοις Πρεσβυτέροις ἢ εὐγενεστάτῃ Κυρία Χαΐδω χήρα τοῦ ποτε κυρίου Νικολάου Γλυκέως ἧτις ἐκουσία βουλῇ καὶ ἀποφάσει δίδωσι καὶ χαρίζεται τῷ ἀγαπητῷ αὐτῆς ἀδελφῷ κυρ Γεωργίῳ Σουγδουρῇ τὸ αὐτῇ προικοδοτηθὲν ζευγάρι³ κείμενον εἰς χωρίον Βελτζίστα τῶν Ἰωαννίνων ὅπως αὐτὸς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ συναδελφῆς, καταπολαύῃ πάντοτε τῶν καρπῶν τοῦ ρηθέντος ζευγαρίου, χωρὶς τινος ἐμποδέσμου ἢ ἀντιλογίας, ὧν δὲ εἰς ἐπίδειξιν καὶ ἀσφάλειαν γέγονε τὸ παρὸν κυρωθὲν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι, ὑπογραφέντος καὶ τοῦ μεθ' ἡμῶν συνεδριάζοντος ἀγίου Πρεσβυτερίου. Ἐνετίησιν ἀρχὴδ' Ὀκτωβρίου ζ'. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀρχιερατικῇ προεδρίᾳ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου. ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελέτιος. Βαρθολομαῖος Ἱερεὺς ὁ Συρόπουλος μαρτύρομαι τὰ ἄνωθεν, Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Κύπριος, ὁμοίως Ἀντώνιος ἱερεὺς ὁ Μπούμπουλης, Μάρκος Ἱερεὺς ὁ Μαῶς, Γεώργιος Μαϊώτας ἱερεὺς. Ἀνθιμος Ἱερομόναχος ὁ Πρασινῖκος.—Ἀλέξανδρος Καγκελάριος, Νοτάριος Ἀρχιερατικός».

Καὶ γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα: τὰ ὑπὸ τοῦ Ν. Γλυκῆ ἀφεθέντα κληροδοτήματα ὑπὲρ διαφόρων ἐπραγματοποιήθησαν ἢ ἔμειναν γράμμα νεκρόν; Ἀτυχῶς μᾶλλον ἢ δευτέρα περίπτωσις ὑπερίσχυσε, ἴσως ἔνεκα τῶν διχονοιῶν αἵτινες ἀνεφύησαν μεταξὺ Μιχαὴλ καὶ Χαΐδως ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, ἔνεκα τῆς ἀμελείας τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ καὶ τῶν ἐκτελεστῶν τῆς εἰρημένης διαθήκης. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, τὸ κάτωθι γράμμα τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κυρίου Μακαρίου πρὸς τὸν ἐν Βενετίᾳ Ἰωαννί-

1) Ἴδτε «Ἡπ. Χρ.» Ἀθηναγόρα Σχ. Ἐπιφ. 1929 σελ. 64 καὶ 76.

2) Ἑλλ. Κοιν. Φάκελλος 24 ἀρ. 353.

3) Ζευγάρι, καθ' ἡμᾶς, εἶναι ἡ ἕκτασις ἐκείνη τῶν ἀγρῶν, τὴν ὁποίαν ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργήσῃ ἓνας ἀγρότης μὲ ἓνα ζευγάρι ἀροτριώντων. Ἡ «μπάστινα» δηλ. ὡς τὴν ὀνόμαζον καὶ τὴν ὀνομάζουσι καὶ σήμερον. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν Βελτσιᾶν, μία τοποθεσία χωραφῶν ποτιστικῶν ὀνομάζεται καὶ σήμερον «τὰ χωράφια τῆς Γλύκενας».

την Πᾶνον Χριστοδούλου ἀποκαλύπτει πλήρως τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα : «Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ κυρίῳ Πάνῳ Χριστοδούλου. Τὴν περιπόθητόν μοι αὐτῆς τιμιότητα ἐκ ψυχῆς εὐχόμενος, ἐν ἁγίῳ πνεύματι εὐλογῶ καὶ ἠδέως προσαγορεύω «ὅτι τοῦ ἁγίου θεοῦ ἀδιαλείπτως δεόμενος, ὅπως διοφυλάτῃ αὐτὴν ἐν ἄκρα ὑγιείᾳ διηνεκῇ τε εὐημερίᾳ μετὰ μακροβιότητος, ὡς ἐπιποθεῖ. Πέρισυ διατρίβων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλαβον τὸ ἀγαπητόν μοι αὐτῆς γράμμα καὶ ὑπερίσθην εὐαγγελισθεὶς τὴν ἐφετωτάτην μοι ὑγείαν της καὶ μέχρι τοῦδε δὲν τὴν ἀπεκρίθην. ἤδη ὅμως ἐπανακάμψας σὺν Θεῷ εἰς Ἰωάννινα δὲν ἔλειψα διὰ τοῦ παρόντος μου νὰ τὴν εὐχηθῶ ἐκ ψυχῆς, καὶ νὰ τὴν εἰπῶ, τό, εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐνόχλησιν ὁποῦ τὴν δίδω καὶ ἐπιμελῶς παρ' αὐτῆς λαμβάνει τὸ αἴσιον τέλος μὲ ἄκραν μου εὐχαρίστησιν, καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ πληρώσῃ τὸν μισθὸν τοῦ κόπου της. Ἴδου, ὁποῦ γράφω, τῷ Κυρ Ἀθανασίῳ Καριζινῷ στέλλοντάς του καὶ μίαν ἐπιτροπίαν διὰ νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ συνάξῃ μερικὰ λάσα ὁποῦ ἀνήκουν εἰς Ἰωάννινα κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ μακαρίτου Νικολάου Γλυκῆ, ἡ ὁποία ἦτον μέχρι τοῦδε εἰς ἡμᾶς ἀφανῆς καὶ πάντῃ ἀγνωστος, καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀποδημήσεως ἐκείνου τοῦ μακαρίτου δὲν ἐσυνάχθησαν διὰ τὰ ἐνταῦθα τέλεια, καὶ γράφω τῷ κυρ Ἀθανασίῳ νὰ συμβουλευθῇ μετὰ τῆς εὐγενείας της καὶ νὰ βάλτετε τὴν ὑπόθεσιν εἰς καλὴν τάξιν νὰ εἰμπορέσωμε νὰ πάρωμε τὸ δίκαιόν μας. Τὴν συμπερικλείω καὶ τρία πιστοποιητικὰ γράμματα, ἐν διὰ τὸ λάσον ταῦ Πάνου Ἱερομνήμονος καὶ τὰ δύο διὰ τὸ λάσον τοῦ Νικολάου Καραϊωάννου διὰ ὑπανδρείας πτωχῶν κορασίδων. Ἡξευρε, ἀγαπητέ μοι Κυρ Πάνο, ὅτι ἀφ' ὄν καιρὸν εὐγάλα εἰς φῶς καὶ συνάζονται αὐτὰ τὰ λάσα, μεγάλη ὠφέλεια γίνεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ὅθεν καὶ ἄς μὴ ἀμελῇ, ὅταν εἰς τοιαύτας θεαρέστους ὑποθέσεις τὴν ἐνοχλῶ. Ταῦτα μὲν εὐχετικῶς, τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἶησαν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανευτυχῆ. Τῆς περιποθήτου μοι αὐτῆς τιμιότητος πρὸς Θεὸν εὐχέτης διάπυρος καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς πρόθυμος ὁ Ἰωαννίνων Μακάριος.—αψπθ' (1789) Φεβρουαρίου 5».

Ἀγνοοῦμεν ποῖον ἀποτέλεσμα ἔφερον αἱ ἐνέργειαι τοῦ Μητρο. Μακαρίου. Ὅπως δὴποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, οὐδαμῶς μειοῦται ἡ ἀγαθὴ πρόθεσις τοῦ διαθέτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἡ ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΑΡΗ ΤΩΝ ΓΛΥΚΕΩΝ

Ἦσαν ἐγγράμματοι, λόγιοι, ἢ ἀγράμματοι οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοί; Ὁ ἀειμνήστος Σπ. Λάμπρος τὸν μὲν Λέοντα ἢ Λεοντάρην θεωρεῖ λόγιον εἰς τὴν μίαν σελίδα τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος¹ καὶ κάτοχον μικροτάτης παιδείας εἰς τὴν ἐπομένην, ὅπως δὲ σχεδὸν ἀγγράμματον θεωρεῖ τὸν Νικόλαον. Οἱ Μυστακίδης, Παρανίκας καὶ ἄλλοι φέρουν τὸν Λέοντα ὡς ἐκ τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς Ἐπιφανείου Σχολῆς καὶ εἰς τὸ ὄλισθημα τοῦτο παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν προσφώνησιν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἐκ Κερκύρας ἰατροφιλόσοφος Νικόλαος Βούλγαρης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν Λέοντα τὴν ἱερὰν Κατήχησίν του², ὅπου τὸν ἀποκαλεῖ λογιώτατον, κληρικὸν ὑπέριμον, ἄριστον συζητητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, Πρύτανιν τοῦ Φροντιστηρίου τῶν Γραικῶν «ὃν πᾶσα πόλις καὶ χώρα γεραίρει καὶ μεγαλύνει καὶ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον εὐφημεῖ» . . . καὶ ταῦτα πάντα διότι ἐν Βενετία ὁ Βούλγαρης εὐηργετήθη ὑπὸ τῶν Γλυκέων, ὡς ὁ ἴδιος τὸ ἀναφέρει. Ἐτερος δὲ Κερκυραῖος, ὁ Φραγκῖσκος Προσαλέντης, εἰς τι ἐπίγραμμα τοῦ συγγράμματός του «ὁ αἰρετικὸς Διδάσκαλος» τυπωθέντος ἐν Ἀμστελοδάμῳ τῷ 1706, τὸν ὀνομάζει Κοσμητόρα τοῦ Φροντιστηρίου³. Ὁ Ἅγιος Ἀθηναγόρας τέλος ἐν τῇ πραγματείᾳ του «Οἰκογένεια Γλυκῆδων», παραθέτων ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς⁴ τοῦ Λεοντάρη πρὸς τὴν νύμφην του Χαΐδων, τὸν εὐρίσκει ὄχι μεγάλης μορφώσεως ἄνθρωπον καὶ τελείως ἀνορθόγραφον.

Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀειμνήστου Λάμπρου περὶ τοῦ Ν. Γλυκῆ ὅτι ἦτο «ὅπως ἀγράμματος» μᾶς φαίνεται ὄχι ἀκριβής. Δὲν ἦτο βεβαίως λόγιος ὁ Νικόλαος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἰδιογράφου διαθήκης του καταφαίνεται, ἦτο σχετικῶς ἐγγράμματος, ὄχι ὑπὸ τὴν σημερινὴν σημασίαν τῆς λέξεως καθ' ἣν ὁ ἐγγράμματος δέον ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ὀρθογράφος. Εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν τὴν βάσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀπετέλουν ἢ Ὀκτώηχος, τὸ Ψαλτήριον καὶ τὸ «πρὸ αἰώνων», οἱ λόγιοι—ἐγγράμματοι—ὀρθογράφοι ἐμετροῦντο εἰς τὰ δάκτυλα.

1) Τεῦχος ΙΓ'. σελ. 303 καὶ ἐφεξῆς.

2) Ἴδε προσηρτημένον κατάλογον ὑπ' ἀρ. 29.

3) Ὁ Ἐμμανουὴλ Γγιόνμας ὄντως διὰ τῆς δωρεᾶς του ἐν ζωῇ ὀνόμασεν ἐπιτρόπους πληρεξουσίου ἐν Ἰωαννίνοις τὸν Λεοντάρην Γλυκῆν, Ἰωάννην Ἱερομνήμονα καὶ Νικόλαον Καραγιάννην.

Ὁ Κούμας¹ βεβαιοῖ ὅτι ἐμελέτησε τὸν ἀρχιερατικὸν τῆς Λαρίσσης Κώδικα, ὃν εὗρεν ἀνατρέχοντα μέχρι τοῦ τέλους τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος, καὶ συγκεφαλαιοῖ οὕτω πως τὴν μελέτην του «Γράμματα μὲ βαρβαρικὴν σύνταξιν, μὲ ἀνορθογραφίαν ἀπίθανον καὶ εἰς αὐτὰς τὰς τῶν Μητροπολιτῶν ὑπογραφάς, γεμίζουσι τὸν εἰρημένον κώδικα ἕως τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἰακώβου, ὅστις ἔλαβε τὴν Μητρόπολιν ἐκείνην τὸ 1730 ἔτος... Τώρα ἐρωτῶ ἐὰν οἱ Μητροπολίται καὶ οἱ Ἐπίσκοποι δὲν ἤξευραν νὰ ὑπογράψωσι τὸ ὄνομά των, ἐὰν ὁ πλούσιος εἰσοδήματα ἔχων πάντοτε Μητροπολίτης Λαρίσσης δὲν εὗρισκε γραμματέα νὰ τοῦ γράφῃ τὰ πρακτικὰ τῆς Μητροπόλεως, ἐὰν οἱ συνυπογραφόμενοι εἰς πολλὰ συμφωνητικὰ γράμματα προκριώτεροι τῆς ἐπαρχίας, ἦσαν ἀγράμματοι, ποῦ εὗρισκετο τότε ἡ παιδεία τοῦ γένους;»

Ὅ,τι γράφει ὁ Κούμας περὶ τῶν ἐν Λαρίσση, δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ περὶ τῶν ἐν Βενετία ἱερωμένων καὶ λογίων τοῦ 16ου καὶ 17ου αἰῶνος. Ἄν ἐξαιρέσωμεν τοὺς Μητροπολίτας Φιλαδελφείας, καὶ τοὺς λογίους ἱερωμένους Γερμανὸν Ρασοξέστην, Μεθόδιον Ἀνθρακίτην, Μιχαὴλ Μῆτρον, Ἀβράμιον Ἱεροδιάκονον καὶ ἓνα ἢ δύο ἀκόμη, ὅλοι οἱ ἄλλοι—καὶ διήλθον ἐκ Βενετίας ἑκατοντάδες—ἦσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀνορθόγραφοι, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν παραθέτομεν δείγματα γραφῆς ἐνίων ἐξ αὐτῶν.

Βιβλίον 145 Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας — Ἐπιτροπεία Ἐπιφανείου Ἡγουμένου, ἀποδείξεις παραλαβῆς: «1665 Μαρτίου 23. ἔλαβα ἐγὼ ἀντώνιος ο πουμπουλ² ἀπο τον ἀνο δουκατα δέκα δία ὄνομα του μακαριτικῶρ Ἐπιφανίου ἱγουμενου δια χρο ἓνα ὅπου τον εψαλα παράκλισησ αρχινον ἀπο 1664 ἕως 1665». «Τῆ αὐτῆ ἡμερᾶ ἔλαβα ἐγὼ ο ἀνο παπεμμανούλο παντουβάσ³ ἀπου τον ἀνο αφεντ γαστάλδο⁴ λητρες ηκοσιμια σολντία οχτω ταοπιαηναδιαεξοφλισιν ἀπο το λεγάτο του επιφανίου ηγουμενου δια ταισ παρακλησαισ και τρισαγια οπου εψαλα ειστον καιρον οπουημουνεφημεριος δια πέντ χρονους ἀπο χιλιους εξακοσιους πενήντα ὁ πεντε ἕως τους πενήντα ενιά». «1664 Φεβρουαρ. 16 ελαβα ἐγὼ φιλοθεος ὁ σκούφ⁵ ἀπο τον εντιμωτατ'ἀλεξιον Νίω Γασταλδω του ενεστῶτος και-

1) Ἴδε Ἑλλ. Ἱστορ. Παπαρηγοπούλου-Καρολίδου τόμ. 5 σελ. 643.

2) Ὁ Ἀντώνιος Μπούμπουλης ἐξημέριος ἐν Βενετία.

3) Ἐμμανουὴλ Παδοβάς, ἐφημέριος ἐπίσης.

4) Γκαστάλδοι ὠνομάζοντο εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν οἱ πρόεδροι, μετέπειτα Γκράν Γκουαρδιάνοι (ἦτοι Μεγάλοι φύλακες, ἐπιστάται, ἐπιμεληταί).

5) Ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος ἐν Βενετία.

ροῦ λύτρες διακοσιαίς τριάντα δύο τα ωπια εἶναι δια ἐξόφλησι ἀπο το λεγατο του μακαρισμένου Επιφανείου δια τα τρησαγια και παρακλησεσ οποῦ τοῦ εψαλα εἰς τον καιρον οποῦ ἤμουν εφυμέριος εἰς χρονους πέν-ται». «Ἐλαβα εγῶ Εμμανουηλ ἱερευσ ὁ Τζάνες¹ λεγόμενος μπουνιαλῆς ἀπο τον εντημῶτατον κυρ Ἄλεξιο Νίκο γασταλδῶ του ενεστοτος κερῶ λίτρες ἑκατόν τριάντα ἕξι και σολδια ἰοκτώ τα οποῖα εἶναι δια εξοφλησι ἀπο το λεγάτο οποῦ ο ποτ. επιφανιος ἠγουμενος ἄφισε διὰ ταῖς πρόθε-σαις ἢ τρισαγια και παρακλησεσ οποῦ του ἔψαλα δια χρόνους τέσερις ἴγουν L. 136. 8.—1641 8βριου 8 (ἀποδείξεις Σχολῆς βιβλίον ἀρ. 74 Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας) ελαβα εγω Προχωρος Ιερομοναχος ο γιαλουρησ² και ἐφιμέριωσ του μεγαλομάρτιροσ γεωργιου τῶν γρεκων ἀπο τον γασταλδον Ευσταθιον Σουγδουρηῆν δουκ. 50 τα οπία εἶνε ἀπο τό σαλλάριο μου»³. «Ἐλαβα γο παησιος ηερομοναχ ἀπο το μοναστήρην τῆς αγίας λαύρας ἀποταγιον ὥρος ἀπο τον αφεντην γασταρδο ἀλέξηον νηκον δουκατα βενετηκα ηκοσι τα οπία τα ελαβα δια ονομα τοῦ μακαριτι Επιφανίου ηγουμενου και οὔτος τα ελαβα οσ ἀνοθεν ηπομαρτηρησ τόν κάτουθεν αχξδ'. (=1664) εν μοινος δηκαίμβρη ἡς τας ἦ'. ἡς την Βεντήα».

Καὶ ἰδοὺ τῶρα εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ ἰδιόγραφος ἀπόδειξις τοῦ Νικολάου Γλυκῦ.

«1665 μαρτηου 22 εἰς Βενετία»

»ελαβα εγὼ νικόλα γληκ⁵ ἀπο τόν κηρ ἀλέξην νίκο πρόεν βαρδιάνον της αγιας εκλησίας του αγίου γεοργίου ρομέον οσάν κομισοσ⁴ τὸν κο-ρασίδον τεσάρον κατὰ τὴν ἐπιτροπηκη καμομένι εἰς Ἰοανινα ἀπὸ τὸν ἀρ-χηρέα κ. Καλήνικο, εἰς τους 1664 το μίναν τον αυγουστον και ἀπογρα-μενο ἀπο τους κληρικους και ἀρχοντες της αυτης πολιτηίας δουκατα εκα-τονπενιντα κορεντε τα οπήα ινε δι αλον λογαριασμον κατὰ τὴν μπαλο-τατζίον⁵ οπου εγινε προλαβὸν δηατα ἀνο κορασιδια».

Ἄπαντες οἱ ἀνωτέρω ἐχρημάτισαν ἐφημέριοι ἢ διδάσκαλοι τοῦ Γέ-νους ἐν Βενετία. Καὶ ἐφόσον οἱ ἱερωμένοι καὶ λόγιοι τοῦ καιροῦ ἐκεῖ-νου ἦσαν ἀνορθόγραφοι, τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὸν Νικόλαον Γλυκῦν; Δὲν γράφει καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ οἱ τότε θεωρούμενοι ἐγγράμματοι καὶ λόγιοι ;

-
- 1) Ὁ γνωστὸς εἰκονογράφος διατελέσας ἐφημέριος.
 - 2) Διδάσκαλος καὶ οὔτος, ὁ Πρόχορος Γιαλούρης.
 - 3) Ἰταλ. λέξις=μισθοδοσία.
 - 4) Ἐπίτροπος (ἰταλ. λέξις).
 - 5) Ψηφοφορία.

Καὶ ἂν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς προαναφερθέντας, ἀναμιγνύει καὶ τινὰς Ἱταλικὰς λέξεις, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸν μακρὸν χρόνον τῆς παραμονῆς αὐτοῦ,—ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα—ἐν Βενετία, ἔνθα ὁμιλουμένη καὶ γραφομένη καὶ τῶν συναλλαγῶν γλῶσσα ἦτο ἡ Ἑνετο-Ἱταλική, ἣν καὶ ὁ ἴδιος ὠμίλει καὶ ἔγραφεν, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν εἰς διάφορα βιβλία τῆς Ἑλλ. Κοινότητος καὶ δὴ τὰ τοῦ «Γκουαρδιανάτου» του, τουτέστι τῶν τριῶν περιόδων, καθ' ἃς ἐχρημάτισε Μέγας Γκουαρδιάνος καὶ ἐκράτει, κατὰ τὰ εἰωθότα, τὸ ταμεῖον τῆς Κοινότητος.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν Ν. Γλυκύν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν Λεοντάρην, ἐρευνήσαντες ἐπισταμένως τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας καὶ καταρτίσαντες διὰ πρώτην φορὰν ἀκριβέστατον¹ καὶ λεπτομερέστατον κατάλογον τῶν διδασκάντων εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἐπιφανείου Ἡγουμένου, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν μὲ τὸν πλεόν κατηγορηματικὸν τρόπον ὅτι τὰ γραφέντα παρὰ διαφόρων ὅτι ὁ Λεοντάρης ἐχρημάτισε ποτε διδάσκαλος τῆς εἰρημένης Σχολῆς εἶναι τελείως ἀνυπόστατα καὶ φαντασιώδη. Ἐχοντες ὅμως ὑπ' ὄψει τὸ ἀντίγραφον ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν Χαΐδων Γλυκὺ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1695² καὶ συγκρίνοντες τὸ κείμενον τοῦτο μὲ τὰ προαναφερθέντα τῶν ἱερωμένων³ καὶ διδασκάλων, συνάγομεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Λεοντάρης Γλυκὺς οὐ μόνον ἐγνώριζε περισσότερα γράμματα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Νικόλαον, ἀλλ' ἦτο καὶ ἐκ τῶν ἐγγραμμάτων καὶ λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἄλλως τε, ὅσον καὶ ἂν θεωρήσωμεν ὑπερβολικὰς τὰς φιλοφρονήσεις, ἃς τῷ ἀπονέμει ἀφειδέστατα ὁ Νικόλαος Βούλγαρης, ἀποκαλῶν αὐτὸν «λογιώτατον», «ἄριστον συζητητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, πανελληνίου δὲ φήμης καὶ Πρύτανιν τοῦ Φροντιστηρίου», πάντως οἱ χαρακτηρισμοὶ οὗτοι θὰ εἶχον κάποιαν βάσιν, ἔστω καὶ εἰς τὸν θετικὸν βαθμὸν—ἀντὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ—ὑποβιβαζόμενοι.

1) Συμφώνως τῇ διαθήκῃ ὁ διορισμὸς τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς Ἐπιφανείου Ἡγουμένου ἐπεκυρώνητο ἀπὸ τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ Προσθήκης τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας καὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπικυρώσεων ἐκρατοῦντο πρακτικὰ, ἅτινα καὶ συνβουλεύθημεν.

2) Ἀθηναγόρα, Οἰκογένεια Γλυκάδων («Ἡπ. Χρ.» 1929 σελ. 64). Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει οὕτω· «Εἶναι χρεῖα ἢ ἀφεντιά σου νὰ ἀφίσεται τὰ πίσματα καὶ ταῖς παλαιαῖς ἔχθραις καὶ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτὸς ἓνα καὶ ἡ ἀφεντιά σου τὸ ἄλλο καὶ νὰ συνβαστῆται εἰρηνικὰ καὶ νὰ ἀφίσεται τὰ σκάνδαλα ἀποβλέποντες καὶ εἰς τὸν θάνατον ὅπου τίποτας δὲν μᾶς ἀναμένει· ἀλλὰ δέκα πιθαμαῖς τάφος καὶ ἂν ἔχωμεν καὶ καλὰ ἔργα καὶ ὄχι ἄλλο»

3) Ἐκ τούτων ὁ Ἐμμανουὴλ Ζάνες ἱερεὺς ὁ λεγόμενος Μπουνιαλῆς ὑπῆρξε καὶ συγγραφεὺς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

ΟΙ ΓΛΥΚΕΙΣ ΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΙ

Ἄλλὰ τὸ μεγαλείτερον ἔργον τῶν Γλυκέων, τὸ μνημειῶδες, τὸ ἀθάνατον, ὑπῆρξε τὸ τυπογραφικὸν καὶ ἐκδοτικόν. Πότε ἀκριβῶς ἤνοιξε τὸ τυπογραφεῖον ὁ Γλυκὺς τὸ μανθάνομεν ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς συντεχνίας τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ τυπογράφων, ἔνθα ἀνεύρομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν¹ (μετάφρασις· Κρατικὸν ἀρχεῖον, βιβλιοπῶλαι καὶ τυπογράφοι, φάκελλος 164, Πρακτικὸν 28 Νοεμβρίου 1670). «Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ προμνησθέντος Προεδρείου ὁ κ. Νικολὸ Γλυκὺς καὶ ἐζήτησε νὰ ἐγγραφῆ εἰς τὸ Μητρώον καὶ νὰ εἰσέλθῃ ὡς μέλος εἰς τὴν ἡμετέραν Ὀλομέλειαν τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει τὰ προσόντα τὰ θεσπιθέντα εἰς πολλὰς ἀποφάσεις τῆς ἡμετέρας Ἀξιοπρεπεστάτης Ὀλομελείας, προσφέρεται νὰ καταβάλῃ δουκάτα 100 συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῇ ληφθείσῃ τὴν 20 Ἰανουαρίου 1657 καὶ τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1669 παρὰ τῆς ἡμετέρας Γενικῆς Συνελεύσεως. Λαθὼν ὅθεν ὑπ' ὄψιν τὸ Προεδρεῖον τὴν ποιότητα τοῦ εἰρημένου ὑποκειμένου ὡς καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν προγενεστέρων συνεδριάσεων, ἀποφασίζει ἵνα γίνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ Νικολάου Γλυκὺ καὶ ἐγγραφῆ οὗτος εἰς τὸ Μητρώον τῆς Συντεχνίας ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ ἐπικυρωθῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ Προεδρείου καὶ παρὰ

1) Archivio di Stato, libreri e stampatori Busta, N° 164.

«1670 Novembre 28.—Comparse avanti l' oltrascritta Banca il Signor Nicolò Glichì e ricercò di esser matricolato e contare nella nostra università de libreri et Stampadori e per non haver, li requisiti che ricercan molte parti della nostra Magnifica Università, esibisce pagar Ducati 100, giusta a quanto fu deliberato il 20 Gennaio 1657 e li 21 Ottobre 1669 nel nostro Capitolo General, onde considerato dalla suddetta Banca la qualità del suddetto essere que valet come nelle parti predette hanno deliberato che perco sopradetto Glichì sia matricolato con conditione però che sia confirmat nelil detto nostro Capitolo Generale.

Fu ballottato in Banca et ebbe Balle de si 8 de no 0. — adi detto : — Capitolo General della Università dei libreri e stampadori, ridotto a SS. Giovanni e Paolo nella nostra Scuola e furono in tutto ballottanti N° 39 fu nel suddetto Capitolo e ballottata la parte per matricolar il suddetto Sigr Nicolò Glichì ed ebbe Balle de si 38 de no N° 1. — Κάτωθι τοῦ πρακτικοῦ εὑρηται ἡ ἐπικύρωσις ἐκ μέρους τῶν Proveditori del Comun τῆς 1 Δεκεμβρίου 1670.

τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως. Γενομένης ψηφοφορίας ἔσχε σφαιρίδια τοῦ Ναὶ 8 τοῦ ὄχι 0. — Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Συνελθούσης τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ τυπογράφων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ κειμένη εἰς τοὺς ἅγιον Ἰωάννην καὶ Παῦλον καὶ γενομένης ψηφοφορίας ἐπὶ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ Μητρώα τοῦ κ. Νικολάου Γλυκύ, ἐπὶ 39 ψηφοφορησάντων ἔλαβε 38 Ναὶ καὶ 1 ὄχι».

Ἡ πράξις δ' αὕτη ἔσχε καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῇ 1 Δεκεμβρίου 1670 παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, καὶ οὕτως ἐπετεράπη εἰς τὸν Ν. Γλυκὸν ἢ Ἰδρυσις Τυπογραφείου καὶ βιβλιοπωλείου. Παρ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς Γερουσίας (Senato terra) τῶν ἐτῶν 1670—71 τὴν σχετικὴν ἀδειαν, τὴν ὁποίαν κατ' ἔθος ἐκοινοποίει εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον, ὡς Ἀνωτάτῃ Ἐκτελεστικῇ ἐξουσίᾳ, ἐν εἴδει Διατάγματος, ὁ Γαληνότατος Πρίγκηψ τῆς Ἑνετίας, ὁ Δόγης. Ὅπως ποτ' ἂν ᾔ, γεγονὸς τυγχάνει ὅτι ὁ Νικόλαος Γλυκὸς μετὰ τὴν 1 Δεκεμβρίου 1670—καθ' ἣν, ὡς εἶδομεν, ἐπεκυρώθη παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Δημοκρατίας ἡ ἀπόφασις τῆς Συντεχνίας—ἤρχισε τὴν ἐκδοτικὴν τοῦ ἐργασίαν, δημοσιεύσας τὸ ὑπ' ἀρ. 2 τοῦ καταλόγου μας «Εἰρημολόγιον», καθόσον τὸ ὑπ' ἀρ. 1 φέρει μὲν τὸ γνωστὸν σῆμά του τὴν «Μέλισσαν» ἐντὸς καλλιτεχνικῆς ξυλογραφίας, καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ὀνοματεπωνύμου τοῦ «Ν.Γλ.», δὲν σημειοῦται ὅμως τυπωθὲν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ, ἀλλὰ παρὰ τῷ Ὅρσίνῳ Ἀλμπρίτζι.

Ἐν Βενετίᾳ ἡ τυπογραφικὴ τέχνη¹ εἰσήχθη ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ Johannes de Spira² ἐν ἔτει 1469. Ἑλληνικὰ δὲ βιβλία ἤρχισαν νὰ ἐκτυπῶνται ἀπὸ τοῦ 1494 ὑπὸ τοῦ περιφήμου Ἀλδου Μανουντίου, ὅστις ὑπῆρξε τὸ φωτεινότερον σημεῖον τῆς ἐν Βενετίᾳ Τυπογραφικῆς Ἱστορίας. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ φιλέλληλος τούτου εἶχεν ἰδρυθεῖ ἡ Νεοακαδημία, ἐν ἣ ἦτο ὑποχρεωτικὴ κατὰ τὰς συνδιαλέξεις ἢ χρῆσις τῆς Ἑλλην. γλώσσης. Καὶ μέλη τῆς ἀκαδημίας ἦσαν πολλοὶ Ἑνετοὶ ἀριστοκράται καὶ οἱ ἔγκριτοι τότε Ἕλληνες λόγιοι Μάρκος Μουσοῦρος, Ἰωάννης Γρηγορόπουλος (γνωστότερος ὡς Ἰωάννης Κρητικός), Δημήτριος Δούκας, Ἀριστόβουλος Ἀποστόλου, Ἰωάννης Ρόζος (ὁ καλλιγράφος), ἅπαντες ἐκ Κρήτης, ἔτι δὲ ὁ Ἰουστίνος Δεκάδιος ἐκ

1) Ὅρα Carlo Castellani, *La Stampa in Venezia*. Ἐκδ. 1889.

2) Περὶ. Gio degli Agostini, *Notizie storico-critiche della Stampa in Venezia*.

Κερκύρας καὶ ὁ Ἰωάννης Λάσκαρις. Ἄλλα καὶ Ἕλληνες τυπογράφοι ἐνεφανίσθησαν σύγχρονοι σχεδὸν τοῦ Ἄλδου, ὡς οἱ Ἀλέξανδρος ἐκ Χάνδακος, Λαόνικος, Ζαχαρίας Καλλέργης, κ. ἄ. Πάντες δὲ οὗτοι, ἀκολουθοῦντες τὴν ἐπικρατήσαντα συνήθειαν, μετὰ τὸ ὄνοματεπώνυμον προσέθετον καὶ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος των καὶ οὕτω συναντῶμεν Zacharias Calliergi Rhethymnensis, Nicolas Jenson Gallicus, Georgius Walch Alemanus, Nicolaus Blastos Cretensis, Aldus Manutius Romanus κ. ἄ.

Τούτους μιμούμενος καὶ ὁ Νικόλαος Γλυκὺς προσέθεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ὄνομά του τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὰ Ἰωάννινα, καὶ οὕτω τὰ βιβλία τοῦ τυπογραφείου του φέρονται ἐκτυπωθέντα «παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἕξ Ἰωαννίνων». Ἡ ἐπιγραφή δὲ αὕτη, ὡς καὶ τὸ σῆμα μετὴν «Μέλισσαν», διετηρήθη καὶ παρὰ τῶν διαδόχων καὶ ἐπιγόνων του. «Ἦτο δικαία εὐλάβεια—γράφει ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος³,—τῶν κληρονόμων πρὸς τὸν φιλόπατριν ἰδρυτὴν, ὅστις, εἰ καὶ εἶχε μεταφέρει τοὺς ἐφεστίους ἀπὸ τῶν ὄχθῶν τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰ βενετικὰ τενάγη, ἐπέγραφε στερεοτύπως, ὁ φιλόστοργος νοσταλγός, τὸ ὄνομα τῆς προσφιλοῦς γενετείρας ἐπὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐν Βενετία ἐγκαταστάσεως».

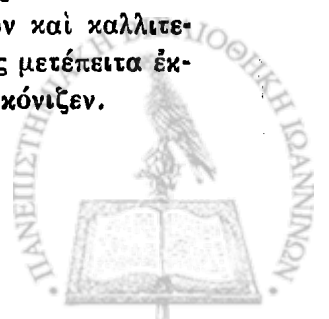
Καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἐξηλθον ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ διασήμου Ἄλδου, ὡς καὶ μετέπειτα ἐκ τῆς τοῦ Ἀνδρέα Σπινέλλι, τῶν ἀδελφῶν Νικολίνι τῶν Σαβιέων, Χριστοφόρου Ζανέτου, Πέτρου Πινέλλου, Ἰωάννη Ἀντωνίου Ἰουλιανοῦ καὶ ἄλλων, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἔβρισθον τυπογραφικῶν σφαλμάτων, ἀλλοιούντων, ἔστιν ὅτε, ὠρισμένας φράσεις τῶν κειμένων. Κατὰ τῶν τυπογράφων τούτων ἐπιτίθεται δριμύτως ὁ Ζακύνθιος Παχώμιος ὁ Ρουσάνος ἐν τῇ πικροχόλῳ ἐπιστολῇ του «πρὸς τοὺς ἐν Βενετία χαλκογραφεῖς»⁴ καὶ ὁ Καισάριος Δαπόντες⁴ εἰς τὰς «κατὰ τῶν τυπογράφων Βενετίας αἰτιάσεις», ἐν αἷς πρὸς τοῖς ἄλλοις γράφει:

1) Εἰς πέντε καὶ μόνον ἐκδόσεις δὲν ἀναφέρεται τὸ τοῦ Νικολάου ὄνομα, ἀλλὰ τὸ τοῦ δισεγγόνου του Μιχαὴλ Γλυκύ.

2) Ν. Ἑλλ. ΙΓ σελ. 305.—Ἡ δὲ μέλισσα κοσμεῖ οὐ μόνον ἀπάσας τὰς ἐκδόσεις μέχρι τοῦ 1831, ὅτε ἐξέλιπεν ὁ τελευταῖος ἐπίγονος, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον ὅτε τὸ Τυπογραφεῖον περιήλθεν εἰς ἄλλους, ἢ μέλισσα, ὅχι πλέον μεταξὺ ἀνθέων καὶ καλλιτεχνημάτων, ἀλλ' ἐστερημένη πάσης διακοσμῆσεως, διετηρήθη καὶ εἰς τὰς μετέπειτα ἐκδόσεις, ὡς εὐλαβῆς ἀνάμνησις τοῦ ἰδρυτοῦ, οὗτινος τὴν φιλεργίαν ἀπεικόνιζεν.

3) Σπ. Λάμπρου Ν. Ἑλλην. Β'. σελ. 345.

4) Τοῦ αὐτοῦ Β'. σελ. 337.

. τοιαῦτα καὶ περὶ αὐτῶν, ἃν ἀγαπᾶς δὲ πλέον
 μιλῶ δὲ ἔτζι σκληρὰ γιὰτὶ βλέπω μυρία
 ὅποῦ διέφθειρον αὐτοὶ ἁγίων μας βιβλία
 καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας μας Μηναῖα, Συναξάρια
 καὶ τὰ λοιπὰ ἐγέμισαν λάθη φθορᾶς καντάρια
 »

Καὶ τὰς σπουδαίας ταύτας ἐλλείψεις ἀνέλαβεν ὁ Νικόλαος Γλυκὺς νὰ ἀναπληρώσῃ. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων ὑπερανθρώπους κατέβαλε προσπαθείας διὰ τὴν ἐπιμελῆ ἔκδοσιν καὶ ἐπισταμένην τῶν κειμένων διορθωσιν. Μὴ γνωρίζων ὁ ἴδιος ἐπαρκῆ γράμματα, προσέλαβεν ὡς διορθωτὰς τοὺς καλλιτέρους λογίους τοῦ καιροῦ ἐκείνου, τοὺς ὁποίους καὶ πλουσιοπαρόχως ἀντήμειβε. Καὶ συναντῶμεν εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν Γλυκέων τοὺς κάτωθι διορθωτὰς: Ἀμβρόσιον Γραδενῖγον, βιβλιοφύλακα τῆς Γαληνοτάτης Ἀριστοκρατίας τῶν Βενετῶν, τὸν Ἱεροδιδάσκαλον Γεώργιον Σουγδουρῆν, τὸν ἱατροσοφιστὴν Νικόλαον Βουβούλιον, τὸν Μιχαὴλ ἱερέα τὸν Μῆτρον (τὸν μετέπειτα Ἀθηνῶν Μελέτιον), τὸν ἱεροδιάκονον Ἰωάννην Ἀβράμιον, διδάσκαλον τοῦ Γένους, τὸν Μεθόδιον Ἀνθρακίτην, τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ἱεροκῆρυκα καὶ διδάσκαλον τοῦ Γένους Σπυρίδωνα Μήλιαν τὸν Κερκυραῖον, τὸν λόγιον ἱεροδιάκονον Σπυρίδωνα Παπαδόπουλον, τὸν Ἱερομόναχον Ἀμβρόσιον Βιτζαμᾶνον, τὸν Ἱεροδιάκονον Ἀνθιμον Βέραν, τὸν ἱατροφιλόσοφον Ἀλέξανδρον Καγκελλάριον καὶ τὸν Λογιώτατον διδάσκαλον Σπυρίδωνα Βλαντῆν.

Τὸ ὅτι ὁ Γλυκὺς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ κάτωθι πιστοποιητικοῦ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γερασίμου Βλάχου¹ ὑπὸ χρονολογίαν 16 Μαΐου 1682, διὰ τοῦ ὁποίου, ἐνῶ ἐξαιρεται ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἐκδόσεων Γλυκῦ, καταγγέλλονται ταυτοχρό-

1) Ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Atti della sua Cancelleria. «Noi Gerassimus Vlahus arcivescovus Philadelpheiae attestiamo che le corettioni delli libri Greci stampati e ristampati in questi due anni nella stamperia Glichì fatte con molto studio e diligenza dall' eccmo Dottore Nicolò Bubuti e specialmente nel Pentecostario, negli mēni di Settembre e Gennaro, sono necessarie e che a proposito si prega di confermare che l' integrità del senso e aggiustezza della lingua e ortografia greca, giachè per trascuratezza delle passate stamperie mancano in tutti gli altri già stampati che sono difettosissimi e pieni di notabili errori fuorchè nelli soli accennati e novamente impressi dalle suddette stampe. — In fide. Dato a Venezia ex Residentia, 16 Maggio 1682.

2) Μαρκ. Βιβλ. Νο 3053.

νωσ τὰ χονδροειδῆ σφάλματα καὶ αἱ μεγάλαι ἐλλείψεις τῶν προγενεστέρων (μετάφρασις):

« Ἡμεῖς Γεράσιμος Βλάχος, ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, πιστοποιοῦμεν ὅτι αἱ διορθώσεις τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, τυπωθέντων καὶ μετατυπωθέντων κατὰ τὰ δύο αὐτὰ ἔτη εἰς τὸ τυπογραφεῖον Γλυκύ, αἱ γινόμεναι μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου ἱατροῦ Νικολάου Βουβουλίου καὶ εἰδικῶς εἰς τὸ Πεντηκοστάριον, εἰς τὰ μηναιᾶ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου, εἶνε ἀναγκαῖαι καὶ πρὸς τοῦτο παρακαλούμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν τε ἀριότητα τῆς ἐννοίας καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς γλώσσης καὶ τὴν ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν, διότι ἔνεκα τῆς ἀμελείας τῶν προγενεστέρων τυπογράφων, τὰ ἄλλα βιβλία τὰ ἐκτυπωθέντα εἶνε ἐλλιπέστατα καὶ πλήρη οὐσιωδῶν σφαλμάτων, καὶ ὅτι μόνον τὰ νεοτυπωθέντα εἶνε ἀκριβῆ.

Πρὸς πίστωσιν τῶν ἄνω ἐξεδόθη τὸ παρὸν ἐν Βενετία ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἔδρας τῆ 16 Μαΐου 1682 ».

Ἄλλὰ καὶ ἑτέρα ἔνδειξις μαρτυρεῖ τὴν ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ὁ Νικόλαος Γλυκὺς προσέβαινε εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν βιβλίων. Καὶ ἰδοὺ οἱ τίτλοι δύο διαφορετικῶν συγγραμμάτων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως: τοῦ Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ· καὶ τὸ μὲν ἐκδοθὲν παρὰ τῷ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ τῷ 1681 φέρει τὸν κάτωθι ἀνορθογραφώτατον τίτλον « Διήγησις¹ διὰ στοιχείων τοῦ δεινοῦ πολεμοῦ τοῦ ἐντηνήσω Κρείτης γενομένου ἢ ὅποια περιέχει τὴν σκληρότητα καὶ αἰχαιαλωσίαν καὶ φόνον ὅταν ἐκυρίευσαν οἱ ἄγαρινοὶ τὴν δειστήχης μένην χώραν τῶν Χάνηο καὶ ρεθύμνου καὶ ὅτι ἐσυνέρη εἰς τὸ μέγαλον κάστρον καὶ εἰς ταῖς ἄρδες καὶ εἰς τὰ νυσία ἀποῦ τοὺς αχμε ἕως α.χ.ξ.θ, ὅπου τὸ ἐδώκανε τὸ μέγαλο κάστρο καὶ ἐγύνει ἡ ἀγάπη. Συνθεμένη ἐν συν Τωμήα παρὰ Μαρίνου τζάνε τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ. Καὶ ἔπεται « πῖναξ τῆς δυηγίσαιως... πῶς εμακρυνε ο μπασᾶς, ἀπῶφαισις τοῦ γενεράλε Κορνάρο, ἐπιστολλή ὅπου ἔστηλεν ὁ μπασίας... ἰδῶ γράφομεν δια τὴν παναφίαν τὴν παλλ ὁ Καστρινήν κλπ ».

Ἴδοὺ τώρα καὶ ὁ τίτλος ἄλλου συγγράμματος τοῦ ἰδίου Μαρίνου Τζάνε, ἐκτυπωθέντος παρὰ τῷ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἔξ Ἰωαννίνων τῷ 1684, (ἴδε προσηρητημένον κατάλογον ὑπ' ἀρ. 44): « Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανόν, ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ τοῦ Ρεθυμναίου μὲ ἀφιέρωσιν. Τοῖς Πανευγενεστάτοις ἀρχοσι καὶ ἔλλογιμωτάτοις Κυρίοις Πάνφ Ἱερομνήμονι καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰωάννη τοῖς ἔξ Ἰωαννίνων ».

1) Μαρκ. Βιβλ. Νο 3053.

Τὸ τυπογραφεῖον Νικολάου Γλυκὸ ἰδρυθέν, ὡς προείπομεν, τῷ 1670 διετηρήθη μέχρι τοῦ 1831 ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀπογόνου Μιχαήλ, ἦτοι ἐπὶ 161 ἔτη καὶ κατόπιν ἀπὸ κατόχου εἰς κάτοχον ἐπέζησε μέχρι τοῦ 1847. Τὸ σύνολον τῶν ἐκδόσεων τῶν ἐξεληθυσῶν ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Γλυκὸ ἀνέρχεται εἰς 537¹ ὡς ἐκ τοῦ προσηρητημένου καταλόγου καταφαίνεται, καὶ αἵτινες κατανέμονται εἰς τέσσαρας περιόδους, ἦτοι :

- Α'. Περίοδος ὑπὸ τὸν ἰδρυτὴν Νικόλαον Γλυκὸν 1670—1693 ἐκδόσεις 67, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἀρ. 1—56 καὶ 485—495.
 Β'. » ὑπὸ τὸν ἔγγονον Δημήτριον Γλυκὸν 1694—1716 ἐκδόσεις 16, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἀρ. 57—72.
 Γ'. » ὑπὸ τὸν ἔγγονον Νικόλαον, ἀδελφὸν τοῦ Δημητρίου 1720—1788 ἐκδόσεις 299, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἀρ. 73—361 καὶ 496—505.
 Δ'. » ὑπὸ τὸν δισέγγονον Μιχαήλ Γλυκὸν 1789—1831 ἐκδόσεις 155, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἀρ. 362—484 καὶ 506—537.

Ἐκ τοῦ στατιστικοῦ τούτου πίνακος καταφαίνεται ὅτι, ἐνῶ ὑπὸ τὸν ἰδρυτὴν τὸ τυπογραφεῖον παρουσίασεν 67 ἐκδόσεις, μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὁ υἱὸς του Μιχαήλ παρημέλησε τὴν τυπογραφικὴν ἐργασίαν, ἀναθέσας ταύτην κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν συνέταιρόν του Πᾶνον Στράτην καὶ βραδύτερον, διαλυθείσης τῆς ἐταιρείας Γλυκὸ καὶ Στράτη, ὁ Μιχαήλ ἀπεσύρθη εἰς Ἰωάννινα, ἀφήσας ἀντικαταστάτην τὸν νεαρὸν υἱὸν του Δημήτριον, ὅστις παρημέλησεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸ τυπογραφεῖον, ὥστε νὰ ἐπισύρῃ τὰς σοβαρὰς ἐπιτιμήσεις τοῦ πατρὸς του Μιχαήλ, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τινὶ ἐπιστολῇ, τῇ δημοσιευθείσῃ εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ ἀγίου Ἀθηναγόρα καὶ ἐν ἧ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, γράφει «ἀφησες τῇ στάμπα καὶ πάει κατὰ διαβόλου». Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαχειρίσεως καὶ διοικήσεως τοῦ Δημητρίου, τοῦ ἀσώτου τούτου υἱοῦ, τὸ ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν προμνησθέντα πίνακα, ἐνθα ἐμφαίνεται ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1694—1716, ἔτος καθ' ὃ ἀπέθανεν ὁ Δημήτριος, ἐκ τοῦ τυπογραφείου δὲν ἐξῆλθον εἰμὴ 16 ἐκδόσεις καὶ αὗται κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀνατυπώσεις προγενεστέρων βιβλίων. Καὶ φθάνομεν οὕτω εἰς τὰ 1720, ὅτε ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Οἴκου Γλυκὸ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου, υἱὸς δὲ τοῦ Μιχαήλ, Νικόλαος, ἔγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ. Καὶ εἶναι ἡ περίοδος αὕτη ἡ πλέον καρποφόρος καὶ ἡ πλέον παραγωγικὴ, διότι, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὰ 69 ἔτη καθ' ἃ διώκησεν ὁ Νικόλαος οὗτος, 299 ἐκδόσεις ἐξῆλθον ἐκ τῆς Τυπογραφίας Γλυκὸ, εἶναι

1) Βεβαίως δὲν εἶναι ἀπόλυτος ὁ ἀριθμὸς οὗτος διότι πιθανὸν νὰ ὑφίσταται καὶ ἄλλη τις ἐκδοσις ἢ ὁποῖα νὰ ἐξέφυγε τῆς ἐρευνῆς μας.

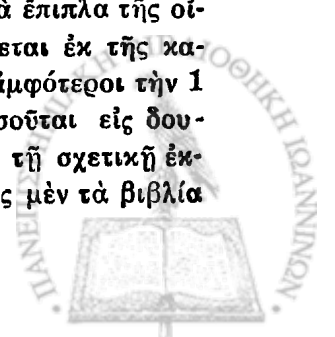
δὲ ἐκ τούτων καὶ πρωτότυποι. Ἀλλὰ τὰ χρηματικὰ μέσα, ἅτινα διέθετεν ὁ Νικόλαος, λίαν πενιχρά, μετὰ τὴν ἀτάσθαλον καὶ σπάταλον διαχείρισιν τοῦ Δημητρίου, ταχέως ἐξηντλήθησαν καὶ οὕτως εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξετυποῦτο ἡ Γεωγραφία τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Μελετίου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἥτοι τῷ 1727, νὰ συνεταιρισθῇ μετὰ τοῦ Ἰωαννίτου ἐμπόρου ἐν Βενετίᾳ Ἰωάννου Στάνου, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι δημοσιευομένων ἐγγράφων (εἰς τὸ ἰταλικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει)· καὶ ὁ μὲν Ν. Γλυκὺς κατέθεσεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν τὰ ἐπι-

1) Archivio di Stato. Φάκελλος 164 libreri & Stampatori.

adì 12 agosto 1727. Venezia.

Nel nome del Signor Iddio e della gloriosa Vergine Maria resta con la presente privata scrittura, fermata e stabilita vera, reale e sincera Compagnia di Negozio tra li Signori Nicolò Glichì & il Signor Gio. Stanno tanto per la propria specialità e come Procurator di D. Nicolò suo fratello, appar Procura de dì 15 Luglio 1727 negli atti del Signor Iseppo Uccelli notaro Veneto, quanto per nome del Signor Costantino altro fratello al presente dimorante in Gianina, promettendo tanto per se, quanto come procurator ut sopra far ratificare la presente Compagnia dal sudetto di lui fratello Costantino e questa compagnia di Negozio correrà tanto di stamperia quanto da Comissioni che Iddio mandasse per tutte le parti ove occorresse e in particolare per Levante e Ponente con li patti e condizioni infrascritte & accordate. *Primo.* Per fondo e capital della sopradetta Compagnia pongono le parti sudette Ducati disnovemille settecento vintiuno grossi tredici, dico D. 19721:13 cioè il sudetto Sig. Nicolò Glichì pone li libri della sua Stamparia Greca tutti sciolti con la Stamparia stessa e ogni cosa ad essa adiacente con massaria di casa, il tutto apparente dalli Inventarii sot-

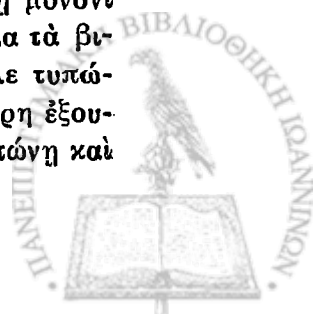
Ἐν Βενετίᾳ 12 Αὐγούστου 1727. Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Θεοῦ καὶ τῆς ἐνδόξου Παρθένου Μαρίας μένει μετὰ τὴν παρούσαν γραφὴν ἰδιωτικὴν, κλεισμένη καὶ καθαρισμένη, ἀληθῆς, εἰλικρινῆς καὶ πραγματικῆς Ἑταιρείας ἐμπορίου μεταξὺ τῶν κυρίων Νικολὸ Γλυκὺ καὶ Ἰωάννου Στάνου, τόσον δι' ἑαυτὸν ὅσον καὶ ὡς πληρεξούσιος τοῦ κ. Νικολάου ἀδελφοῦ του, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ πληρεξουσίου ἀπὸ 15 Ἰουλίου 1727 τοῦ Συμβολαιογράφου κ. Ἰζέπου Οὐτσέλη ἐν Βενετίᾳ, ὅσον καὶ ἐξ ὀνόματος καὶ τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ του Κων/ντίνου διαμένοντος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν Ἰωαννίνοις, ὑποσχομένου (τοῦ κ. Στάνου) νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐκ μέρους τοῦ εἰρημένου Κων/ντίνου, καὶ ἡ παρούσα ἐμπορικὴ Ἑταιρεία θὰ εἶναι τόσον τυπογραφικὴ ὅσον καὶ παραγγελιοδοχικὴ διὰ τὰς παραγγελίας ἃς κύριος ὁ Θεὸς ἤθελε διαβιβάσει δι' ὅλα τὰ μέρη καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, μετὰ τὸς ὁρους καὶ συμφωνίας ὡς κάτωθι διαλαμβάνονται. *Πρῶτον.* Ὡς κεφάλαια τῆς ρηθείσης Ἑταιρείας καταθέτουν οἱ συμβαλλόμενοι δουκάτα 19721 καὶ 13, ἥτοι ὁ ρηθείς κ. Νικόλαος Γλυκὺς καταθέτει τὰ βιβλία τῆς τυπογραφίας του, ὅλα ἄδετα μετὰ τὴν τυπογραφίαν μαζὺ καὶ κάθε πρᾶγμα συμπαρομαρτοῦν ὡς καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς οἰκίας — ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς καταγραφῆς ἣν ὑπέγραψαν ἀμφότεροι τὴν 1 τρέχοντος καὶ ἥτις συμποσοῦται εἰς δουκάτα 1972.10, συμφώνως τῇ σχετικῇ ἐκτιμήσει ἣτις ἐδόθη ἥτοι εἰς μὲν τὰ βιβλία

πλα τοῦ Τυπογραφείου καὶ τὰ βιβλία ἀξίας Δουκ. 13972.10, ὁ δὲ Στάνιος εἰς μετρητὰ δουκ. 5600 ἀναλαβῶν καὶ τὴν διεύθυνσιν καὶ διαχειρίσιν τῆς Ἑταιρείας, ἣτις ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν Γλυκὺς καὶ Στάνος, ἀλλ' ὁ Νικόλαος Γλυκὺς ἐξησφάλισε διὰ τοῦ ἄρθρου τρίτου τὸ προνόμιον ἵνα

toscritti da esse parti il giorno 1o corrente e ascendente a ducati tredicimil- lenovecento settantadue, grossi dieci, Dico D. 13972:10 giusto il rispettivo apreziamente dato, cioè alli libri di 40 per cento di costo così d' accordo per non aver il sudetto Nicolò Glichì note distinte eccetto la Geografia di Meletio che al presente si stampa, li fogli stampati della quale N. 124 furono posti per il puro costo, come dal conto d' esso Signor Glichì & gli altri tutti effetti a tenore delle stime fatte da Perito d' accordo, o da esse parti volontariamente accordate, come così confessano & appare dalli sopradetti Inventarii il che tutto forma l' intiera summa predetta di ducati 13972:10 e il sopra detto Signor Gio. Stanno por li nomi come sopra, pone per sua perzione ducati 5749:3 cioè al presente in contanti Duc. 3000 et altri ducati 2600 s' oblige di ponerli nel termine di mesi sei e di più al presente la massaria ancor diesso giusto ad altro Inventario da ambe le parti sottoscritto e stimato come confessano nella forma come sopra per Ducati cento et quarantanove grossi tre Dico Duc. 149:3 che in tutto forma l' altra intiera summa predetta di Ducati 19721.13. *Secondo*: Detta compagnia sarà diretta e amministrata dal sudetto Signor Gio. Stano nella casa ove al presente habita il Signor Glichì. Dovendo esso Sig. Stanno havere la direzione del detto Negozio, la firma, disposizione del Banco Giro, iscriver lettere, affermar conti e tener la cassa de contanti, dovendo però la Dita della presente Compagnia correre in nome

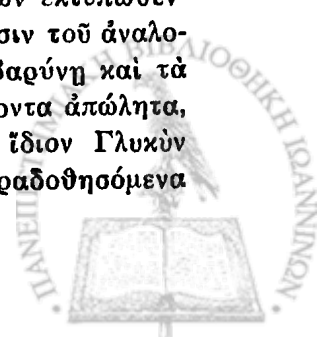
τὸ 40 % τοῦ κόστους, ἐκ συμφώνου μὴ ἔχοντος τοῦ εἰρημένου Γλυκὺ ξεχωριστὰς σημειώσεις, παρεκτὸς τῆς Γεωγραφίας τοῦ Μελετίου ἣτις νῦν ἐκτυποῦται, τὰ τυπωμένα φύλλα τῆς ὁποίας ἐν ὄλῳ 124 ὑπελογίσθησαν εἰς τὸ καθαρὸν κόστος, κατὰ τὸν λ/σμὸν τοῦ ἰδίου κ. Γλυκὺ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, συμφώνως τῇ γενομένῃ ἐκτιμήσει παρὰ πραγματογνώμονος, ἐκ συμφώνου ἢ παρὰ τῶν αὐτῶν συμβαλλομένων ἐκουσίως ἀποδεχθεῖση, ὡς οἱ ἴδιοι ὡμολόγησαν καὶ ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς εἰρημένης ἀπογραφῆς, οὕτως ὥστε τὸ ὄλον συμποσοῦται εἰς δουκάτα 13972.10 ὡς ἐρρέθη ἄνω, καὶ ὁ εἰρημένος Ἰω. Στάννος καὶ διὰ τὰ ἄνω ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν του καταθέτει δουκάτα 5749,3 ὡς μερίδιόν του, ἦτοι νῦν εἰς μετρητὰ Δουκ. 3000 καὶ τὰ ἄλλα Δουκ. 2600, ὑποχρεοῦται νὰ καταθέσῃ ἐντὸς 6 μηνῶν καὶ ἐπὶ πλέον τὰ ἐπιπλά του, συμφώνως ἄλλῃ ἀπογραφῇ, ἐπικεκυρωμένη καὶ ὑπὸ τῶν δύο συμβαλλομένων, ἐκτιμηθέντα εἰς Δουκάτα 149.3., καὶ ἐν ὄλῳ τὸ ποσὸν τῶν Κεφαλαίων ἀνέρχεται εἰς Δουκ. 19721.13. *Δεύτερον*. Ἡ εἰρημένη Ἑταιρεία θὰ ἔχῃ ὡς Διευθυντὴν καὶ Διαχειριστὴν τὸν κ. Ἰω. Στάννου, ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐνθα ἐπὶ τοῦ παρόντος κατοικεῖ ὁ κ. Γλυκὺς. Ὁ κ. Στάννος θὰ ἔχῃ πλήν τῆς Διευθύνσεως τῆς ρηθείσης Ἑταιρείας καὶ τὴν ὑπογραφὴν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῶν Ὀπισθογραφῆσεων, θὰ κρατῇ τὴν ἀλληλογραφίαν, τοὺς λογαριασμοὺς καὶ θὰ κρατῇ καὶ τὸ Ταμεῖον τῶν μετρητῶν, ἀλλὰ ἡ ἐπωνυμία τῆς Ἑταιρείας θέλει εἶσθαι «Γλυκὺς & Στάννος». *Τρίτον*. Τὸ τυπογραφεῖον θὰ ἔχῃ μόνον τὸ ὄνομα Νικολάου Γλυκὺ εἰς ὅλα τὰ βιβλία τὰ ὁποῖα ἡ Ἑταιρεία ἤθελε τυπώσῃ, καὶ ὁ κ. Ν. Γλυκὺς δίδει πλήρη ἐξουσίαν εἰς τὸν κ. Ἰ. Στάννον νὰ τυπῶν καὶ

ἐπὶ τῶν βιβλίων ἐξακολουθήσῃ νὰ ἐπιτυπώνηται μόνον τὸ ὄνομα «Νικολάου Γλυκῦ». Ἡ διάρκεια τῆς Ἑταιρείας ὄρισθη δεκαετῆς καὶ ἐκανονίσθησαν καὶ ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι διὰ τὴν διάλυσιν ταύτης, ἅμα τῇ ἐκπνοῇ τῆς ὡς ἄνω ρηθείσης προθεσμίας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι αἱ ἐργασίαι

Glichì & Stanno. *Terzo.* La Stamparia doverà però tenere il nome solo di D. Nicolò Glichì in tutti li libri che detta Compagnia amdasse stampando, dandone esso Sig. Glichì a D. Stanno ampla auttorità di poter stampare e far tradurre ogni qualsisia libro che gli paresse profittevole e di utile a detta Compagnia.... *Decimo:* Durar debba la presente Compagnia anni dieci continui da principiarsi il giorno d' oggi e al termine delli anni dieci sudetti dovrà esser intimata scrittura estragiudiziale sei mesi avanti per il discioglimento del detto Negozio da quella parte che intendesse disciogliere la detta compagnia.... *Decimo secondo:* alla fine della detta Compagnia o al discioglimento della medesima sarà tenuto il sudetto Signor Stanno formare il general bilanzo con pagare tutti li debiti che vi fossero e poi restituire ad esso Signor Glichì la stamparia stessa con le madri, caratteri, utensili e ogni altra cosa alla medesima inserviente per quel prezzo che sarà stimata da periti d' accordo dalle parti eletto, come pure restituire la mobilia che vi fosse del corpo della consegnata a quel prezzo pure che sarà allora stimata da altro perito similmente d' accordo eletto e parimenti restituire il restante delli libri che allora vi fossero invenduti tanto di quelli ora consegnati da esso Glichì e questi per l' istesso prezzo per cui sono stati come sopra consegnati, quanto delli altri tutti che durante la compagnia stessa fossero stati stampati in detta stamparia e questi per il puro costo, com' apparirà dalle note

νὰ μεταφράξῃ οἰονδήποτε βιβλίον τοῦ ἤθελε φανῆ ὠφέλιμον καὶ ἐπικερδὲς τῇ Ἑταιρείᾳ Δέκατον. Ἡ διάρκεια τῆς Ἑταιρείας ὀρίζεται δεκαετῆς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν δέκα ἐτῶν, δέον νὰ ἐπιδοθῇ ἐξώδικος κοινοποίησις ἐξ μῆνας πρὸ τῆς λήξεως παρ' ἐκείνου τοῦ συμβαλλομένου τοῦ ἐπιθυμοῦντος τὴν διάλυσιν τῆς Ἑταιρείας Δωδέκατον. Εἰς τὸ τέλος τῆς ρηθείσης Ἑταιρείας καὶ εἰς τὴν διάλυσιν τῆς ἰδίας, ὑποχρεοῦται ὁ κ. Στάννος νὰ καταρτίσῃ τὸν γενικὸν Ἱσολογισμὸν καὶ ἀφοῦ πληρώσῃ ὅλα τὰ χρεῆ τὰ ὁποῖα ἤθελον ὑπάρξει, νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν κ. Γλυκὺν τὸ Τυπογραφεῖόν του μὲ τὰ στελέχη, χαρακτῆρας, ὄργανα καὶ ὅ,τι ἄλλο χρῆσιμον ταύτῃ τῇ Τυπογραφίᾳ καὶ μὲ τιμὴν ἣτις ἤθελε καθορισθῆ ἕκ μέρους ἑνὸςπραγατογνώμονος, ἐκλεγομένου κοινῇ συνεαίσει, ὡς ἐπίσης νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ τὰ ἐπιπλα τῆς τυπογραφίας καὶ εἰς τιμὴν ποῦ ἤθελον ἐκτιμηθῆ παρ' ἄλλουπραγατογνώμονος, τὰ ὁποῖα ἤθελον εὑρίσκεσθαι τότε ἀπώλητα, τὸσον ἀπὸ τὰ σήμερον παραδιδόμενα παρὰ τοῦ Γλυκῦ καὶ ταῦτα μὲ τὴν ἰδίαν τιμὴν μὲ τὴν ὁποῖαν ὑπελογίσθησαν, ὅσον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα ἤθελον ἐκτυπωθῆ παρὰ τῆς εἰρημένης Ἑταιρείας καὶ ταῦτα εἰς τὴν τιμὴν τοῦ κόστους, ὡς αἱ σημειώσεις τοῦ κ. Στάννου καὶ εἰς τὴν τιμὴν πρέπει νὰ συνυπολογισθῆ καὶ τὸ ἔξοδον τῆς φθορᾶς καὶ ἀνακαινίσεως τῶν χαρακτῆρων καὶ ὀργάνων τοῦ Τυπογραφείου συμφώνως τοῖς λογαριασμοῖς τῆς Ἑταιρείας, μὲ ἀνάλογον κατανομὴν ἐπὶ ὅλων τῶν ἐκτυπωθέντων βιβλίων πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀναλογούντος ἐξόδου ὅπερ θὰ βαρύνῃ καὶ τὰ βιβλία ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μένοντα ἀπώλητα, ἤθελον ἐπιστραφῆ εἰς τὸν ἴδιον Γλυκὺν καὶ ἐν ἣ περιπτώσει τὰ παραδοθησόμενα

δὲν ἐπήγαιναν τόσον καλὰ καὶ μεταξὺ τῶν συνεταίρων ἐπῆλθε ρῆξις καὶ ὁ Στάννος, μετὰ παρέλευσιν ἑξαετίας, ἐπεδίωξε τὴν διάλυσιν καὶ διὰ προσφυγῆς πρὸς τὰς Δικαστικὰς Ἀρχὰς ἤτήσατο τὸν διορισμὸν διαιτητῶν οὔτινες καὶ ἀνέλαβον τῇ 8 Ἰουλίου 1733 τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν λισμῶν. Ἐν

tenute dal Sign. Stanno predetto, nel qual costo doverà anco imputarsi la spesa del consumo e restauro de caratteri & utensili della Stamparia che apparirà dalli conti del Negozio, con quel proporzionato riparto, che doverà allora farsi sopra l' intiero dei libri che si fossero stampati per verificare la porzione della sudetta spesa, di cui doveranno esser gravati quelli che restano invenduti venissero come sopra riconsegnati al sudetto Glichì & in caso che la Stamparia, libri et effetti tutti sopradetti assieme con l' imputazioni antescritte ascendessero a maggior importare del Capitale stato come sopra posto dal Glichì nella detta Compagnia, doverà per il di più esso Sig. Glichì dar tanti contanti alla Compagnia stessa, dovendo pure il Signor Stanno sudetto ricevere allora il suo Capitale prima con la restituzione delli suoi mobili che allora vi fossero a stima come sopra e poi il resto in contanti e li utili essere compartiti in effetti, contanti, e crediti proporzionalmente, che vi fossero, e con le imputazioni come per avanti si è detto. Dichiarando pure che al discioglimento in qualunque caso della Compagnia sudetta siano a cadauna delle Parti stessee restituiti anco quelli effetti, libri o mobili che senza alcuna stima sivedono posti nelli predetti rispettivi inventarii ecc.

Dimanda Stano in arbitri 1733 — 8 Settembre (σελ. 20).

Rimesse nella giustizia de NN. H. H. Arbitri le differenze tutte vertite vertenti e che vertir potessero a

αὐτῷ βιβλία, ἐπιπλα κλπ. ἤθελον ὑπερβῆ. τὸ ὑπὸ τοῦ Γλυκῆ κεφάλαιον, ὁ Γλυκῆς ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλῃ τὸ ἐπὶ πλέον εἰς μετρητὰ τῇ Ἐταιρείᾳ, ὑποχρεομένου τοῦ εἰρημένου Στάννου νὰ λάβῃ τότε τὸ κεφάλαιόν του ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἐπίπλων του κατόπιν ἐκτιμήσεως, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ὑπόλοιπον τοῖς μετρητοῖς καὶ τὰ κέρδη θέλουν κατανεμηθῆ εἰς συναλλαγματικὰς, μετρητὰ καὶ πιστώσεις ἀναλόγως εἰς ἕκαστον μὲ τοὺς ρηθέντας ὄρους. Δηλοῦται ἐπίσης καὶ ὅτι ἐν περιπτώσει διαλύσεως, ἐν πάσῃ περιπτώσει, τῆς Ἐταιρείας, ἑκάτερος τῶν συμβαλλομένων θὰ λάβῃ ἄνευ τινὸς ἐκτιμήσεως, τὰ ἐπιπλα κλπ. ὡς ταῦτα ἐμφαίνονται εἰς τὰς σχετικὰς ἀπογραφὰς κλπ.....»

Αἰτήσεις τοῦ Στάννου περὶ διαιτησίας. 1733 8 Σεπτεμβρίου. Ἀνατεθεισῶν ἀπασῶν τῶν διαφορῶν τῶν ἐκδηλωθεισῶν μεταξὺ τῶν συνεταίρων Γλυκῆ καὶ Στάννου, εἰς τὴν κρίσιν τῶν εὐγενῶν Διαιτητῶν τῆς

τῷ μεταξὺ τὸ τυπογραφεῖον παρέμενεν ἄδρανές καὶ μόλις τῇ 16 Ἰουλίου 1739, ἐξομαλυνθεισῶν τῶν διαφορῶν, διελύθη ὀριστικῶς ἡ Ἑταιρεία καὶ ἀποκατέστη ὁ Νικόλαος ἀποκλειστικὸς κύριος τοῦ Τυπογραφείου. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἔσχε τὴν συνδρομὴν τοῦ ἱατροφιλοσόφου Ἀλεξάνδρου Καγ-

motivo della scrittura di compagnia corsa fra me Zuanne Stano da una e D. Nicolò Glichì dall' altra, iusto, che resti terminati e sentenziato come nei capi infrascritti Primo ece.

adi 5 Maggio 1738. Constituito D. Nicolò Glichì solo Padrone della Stamparia che ora per tanti anni resta inoperosa per le difficienze del suo Compagno di Negozio, e dichiarando la sua contradizione apposta alla tansa dattali dall' Arte de libreria stampa, dice non intender esser soggetto ad alcuna tansa, stante la stamparia stessa non lavora come sa per tanto tempo, pronto per altro quanto rimanerà in lavoro la Stamparia stessa di stare a quella tansa farà di giustizia e a misura di lei lavoro ecc.

adi 26 Marzo 1739. Venezia. Inventarii della quantità e qualità delli libri in idioma greco esistenti appresso il Sig. Zuane Stano per conto della decorsa Dita Glichì & Stano e dal medesimo Stano ora consegnati come seque.

594 antocarito, 1114 aggiunta del Efcologio, 539 Gennaro, 592 febraro, 317 Marzo, 322 Maggio, 612 Giugno, 332 Luglio, 321 Agosto, 595 Novembre, 264 Melissa, 187 Malgarita, 221 mezo Efecologhio, 10 Minei Vecchi, 688 Relogieto, 238 Salterio in 16, 929 Salterio Sigito, 1 otoico, 2 Pendicostaria.

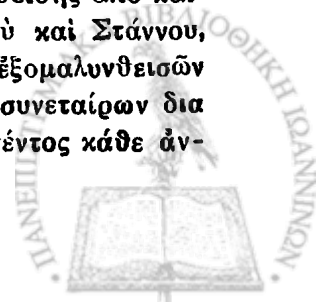
adi 16 Settembre 1739 S. N. Venezia. Terminata già o sciolta da lungo tempo la compagnia corsa fra Glichì & Stanno, definite e interamente composte le differenze tutte che furono insorte fra li compagni e finalmente

Δικαιοσύνης, οὗτοι μετὰ μελέτην καὶ ἐξέτασιν, ἀπεφάνθησαν πρῶτον κτλ.

τῇ 5 Μαΐου 1738. Ἀποκατασταθεὶς ὁ κ. Νικόλαος Γλυκὺς μόνος κύριος τοῦ τυπογραφείου, ὅτι ἀπὸ τόσων ἐτῶν παρέμεινε ἄδρανές, λόγῳ τῶν ἐλλείψεων τοῦ συνεταίρου του καὶ ἐκδηλῶν τὴν ἀντίθεσίν του κατὰ τῆς φορολογίας τῆς ἐπιβληθείσης παρὰ τῆς Συντεχνίας Βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων, ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ πληρώσῃ διότι τὸ Τυπογραφεῖόν του ἔμεινε ἐπὶ τόσον καιρὸν ἄργον καὶ ἅμα ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας εἶναι πρόθυμος νὰ καταβάλλῃ τὸν φόρον ποῦ θὰ τοῦ ἐπιβάλλουν κ.λ.π.

26 Μαΐου 1739. Βενετία. Ἀπογραφὴ τῶν Ἑλλήνων Βιβλίων τῶν εὐρισκομένων παρὰ τῷ κ. Στάνῳ, διὰ λογ/σμὸν τῆς διαλυθείσης Ἑταιρείας Γλυκὺ καὶ Στάνου καὶ παρὰ τοῦ δευτέρου ἤδη παραδοθέντα: Ἄνθος Χαρίτων, 594, Προσθήκη Εὐχολογίου 114, Μηναιᾶ Ἰανουαρίου 539, Φεβρουαρίου 592, Μαρτίου 317, Μαΐου 322, Ἰουνίου 612, Ἰουλίου 332, Αὐγούστου 321, Νοεμβρίου 595, Μέλισσα· 264, Μαργαρίται 187, Μικρὰ Εὐχολόγια 221, Παλαιὰ Μηναιᾶ 10, Μικρὰ ὥρολόγια 688, Ψαλτήρια 238 εἰς 16ον, Ψαλτήρια Μεγάλα 929, Ὀκτώηχος 1, Πεντηκοστάρια 2.

τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1739. Βενετία. Λαβούσης ἤδη τέλος ἡ διαλυθείσης ἀπὸ καιροῦ τῆς Ἑταιρείας Γλυκὺ καὶ Στάνου, καὶ κανονισθεισῶν καὶ ἐξομαλυνθεισῶν ἀπασῶν τῶν μεταξὺ τῶν συνεταίρων διαφορῶν καὶ τέλος ἐκτελεσθέντος κάθε ἀν-

κελλαρίου, ἐξ Ἰωαννίνων, (πρὸς ὃν εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης ἀφιέρωσε τὸ πρῶτον ἰταλικὸν βιβλίον τὸ ἐξεληθὸν ἐκ τῶν τύπων του, τῷ 1745, ὄρα ἀρ. 117 προσηρητημένου καταλόγου) καὶ τὴν χρηματικὴν ἀρωγὴν τοῦ θείου του, τοῦ Λάμπρου Μαρούτση, ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ του ἀπὸ 31 Ἀπριλίου 1734 τοῦ ἀφήνει δουκάτα χίλια, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ καταλογισθῇ εἰς τὸ χρέος του πρὸς τὸν Οἶκον Μαρούτση. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ τυπογράφος Bortoli, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀγοράσει παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ Νικολάου Σάρρου¹ τῇ 1 Φεβρουαρίου 1706 τὸ τυπογραφεῖον μὲ ἐλ-

eseguito e consumato ogni riscontro d' effetti di casa e di Stamparia con ogni altro e tutto quello era necessario da praticarvi, però a reciproca e perpetua cautella delle parti si dichiara con la presente quanto segue. *Primo*: che il Signor Zuanne Stanno ha fatto intiera consegna di tutti li libri vecchi e novi della Stamparia Glichì e di quella del Bortoli che erano appresso lui comme pure delli torchi e utensili tutti della Stamparia Glichì sudetta, cosichè non resta nelle sue mani di detta ragione alcuna cosa benchè minima. Dovendo tutti essi libri, torchi e utensili stare come ora appresso il Signor Tommaso de Gerolemo e questi tenere a disposizione e fino alla sodisfazione delli Creditori della sudetta Compagnia che furono addossati nel Bilancio alla Partita dal Sig. Glichì che qui sotto saranno descritti cosichè per parte di detti creditori non habia a ricevere in alcun tempo molestia alcuna il sudetto Sigr Zuanne e fratelli Stanno & C..

τικρῶσματος εἰς ἐπιπλα, οἰκίας καὶ τυπογραφεῖου μὲ ὅ,τι δῆποτε ἄλλο ἦτο ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ, ἐν τούτοις δι' ἀμοιβαίαν καὶ αἰωνίαν ἐγγύησιν τῶν ἐνδιαφερομένων δηλοῦται διὰ τοῦ παρόντος ὅτι· *πρῶτον* ὁ κ. Ἰω. Στάννος παρέδωκεν ἀπαξάπαντα τὰ βιβλία παλαιὰ καὶ νέα τοῦ τυπογραφείου Γλυκῆ καὶ τοῦ Βόρτολι ἅτινα κατεῖχεν, ὡς καὶ τὰ πιεστήρια καὶ ὅλα τὰ σύνεργα τοῦ τυπογραφείου Γλυκῆ, οὕτως ὥστε δὲν ἀπομένει εἰς χεῖράς του κανένα πρᾶγμα ἔστω καὶ ἐλάχιστον. Τὰ εἰρημμένα βιβλία μετὰ τῶν πιεστηρίων κλπ. δέον νὰ παραμείνουν ὡς τῶρα εἶναι, παρὰ τῷ κ. Θωμᾷ Ἱερομνήμονι ὅστις θὰ τὰ κρατῇ εἰς τὴν διάθεσιν μέχρι τῆς ἀποπληρωμῆς τῶν πιστωτῶν τῆς Ἑταιρείας, τὰ πρὸς τοὺς ὁποίους χρέη ἀπεράσθησαν εἰς χρέωσιν τοῦ Γλυκῆ κατὰ τὸν Ἰσολογισμόν, ὡς κατωτέρω θὰ γίνῃ μνεῖα, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ρηθεὶς Στάννος Ἰωάννης καὶ οἱ ἀδελφοὶ του νὰ μὴν ἔχουν εἰς τὸ ἐξῆς καμμίαν ἐνόχλησιν ἀπὸ τούτων ἐν λόγῳ πιστωτῶν κλπ.

1) Τὸ Τυπογραφεῖον τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Νικολάου Σάρρου, ἰδρυθὲν τῷ 1686 (α), μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ ἐπισυμβάντα τῷ 1701, οἱ υἱοὶ του: «Σπυρίδων καὶ Ἄν α-

(α) Εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Συντεχνίας Libreri e Stampadori (φάκελλος 164 Κρατ. Ἀρχ.) ἀνεύρομεν τὴν αἴτησιν τοῦ Σάρρου γενομένην ἀποδεκτὴν τὴν 23.6.1686 καὶ τὴν 14 Ἰουλίου ἰδίου ἔτους ἐπεκυρώθη ἀπὸ τὴν Γεν. Συνέλευσιν καὶ ἐπετράπη εἰς τὸν Ν. Σάρρον ἢ ἰδρυσις Τυπογραφείου. Ὡστε τὸ ὑπὸ τοῦ Legrand (Bibl. Hell. 2ος τόμος 17 αἰῶνος σελ. 390 ἀρ. 554) Βιβλίον Ἱστορικὸν κ.λ.π. ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Σάρρον μὲ ἔτος ἐκδόσεως 1681, εἶναι ἀνυπόστατον.

ληνικούς χαρακτήρας, ἐπωφελούμενος τῶν περιστάσεων, αἵτινες προκάλεσαν τὸ κλείσιμον καὶ τὴν προσωρινὴν ἀδράνεια τοῦ τυπογραφείου Γλυκύ, ὑπέβαλε τῇ 26 Μαρτίου 1738 αἴτησιν εἰς τὸν Γαληνότατον Πρίγκηπα, δι' ἧς ἐξήτει ἀποκλειστικὸν 20ετὲς προνόμιον διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν Ἑλλην. Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ὑπισχνούμενος νὰ ἀλλάξῃ καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τοὺς χαρακτήρας, ὄντας ἐφθαρμένους, καὶ φέρων ὡς πρόσχημα τὸ ὅτι «οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ἐστοίχιζον τὰ διπλάσια ἀφ' ὅτι ἐστοίχιζον οἱ λατινικοί». Καὶ ἡ Γερουσία, λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰ ἐν τῇ αἰτήσει του ἐπιχειρήματα, τῷ παρεχώρησεν τὸ προνόμιον ἀπὸ τῆς 26 Ἀπριλίου 1738 δι' 20 ἔτη, ἧτοι μέχρι τοῦ 1758. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Γερουσίας, ἡ καταστρέφουσα τὰ συμφέροντα τοῦ τυπογραφείου Γλυκύ, προκάλεσε τὴν ἔντονον διαμαρτυρίαν τοῦ τελευταίου τούτου καὶ δὲν παρῆλθεν εἰμὴ τετραετία καὶ τὸ προνόμιον τοῦ Bortoli ἠκυρώθη, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου δημοσιευομένου ἐν μεταφράσει¹.

Ἐνασυγκροτήσας οὕτω τὸ τυπογραφεῖον ὁ Νικόλαος καὶ ἐγγραφεὶς καὶ πάλιν τῷ 1742 εἰς τὴν Συντεχνίαν τῶν Βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων, ἡ ὁποία τὸν εἶχε διαγράψει διότι δὲν κατέβαλεν ἐπὶ τινὰ ἔτη τοὺς φόρους καὶ συνδρομάς, ἐπανέλαβε τὴν ἔκδοσιν τῶν ἑλληνικῶν κειμένων, δημοσιεύσας κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1742—1788, ἔτος τοῦ θανάτου του, περίοδον, 269 βιβλία. Πλὴν τοῦ Τυπογραφείου, κειμένου ἐν τῇ ἐνορίᾳ Σὰν Σεβέρου, ὁ Γλυκὺς εἶχε καὶ βιβλιοπωλεῖον εἰς ἓν Κατάστημα ἰδιοκτησίας

στάσιος κύριοι καὶ ἰδιοκτῆται τοῦ Ἑλληνικοῦ Τυπογραφείου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Νικόλαου Σάρου» πατρός των, ἐπώλησαν καὶ παρεχώρησαν τοῦτο εἰς τὸν Ἀντώνιον Μπόρτολι μεθ' ὅλων τῶν στοιχείων, ἐπίπλων κ.τ.λ. ἀντὶ Δουκάτων 5564.15, πληρωτέων εἰς μετρητὰ μὲν 500 καὶ εἰς τέσσαρας δόσεις ἐτησίως ἀνὰ 1000 καὶ τὸ ὑπόλοιπον εἰς βιβλία. Τὸ Τυπογραφεῖον θὰ διατηρήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Νικόλαου Σάρου ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἕως ὅτου ἐξοφληθῇ τὸ χρέος, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ Μπόρτολι νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ τῶν βιβλίων τὸ ὄνομα τοῦ Ν. Σάρου ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ παραχωρῇ τὰ βιβλία εἰς τοὺς πωλητὰς ἀδελφοὺς μὲ ἐκπτώσιν 12 %. Βενετία 1 Φεβρουαρίου. 1706. (Κρατικὸν Ἀρχετον, Riformatori di Padova ἀρ. 364).

1) 28 Μαΐου 1742 «ὁ Rofferi Andrea κλητῆρ τοῦ Γραφείου τοῦ ἐνδοξοτάτου δικαστοῦ Μαλιπιέρου ἐκάλεσε τὸν Bortoli διὰ τὴν ἐπομένην πρωτὰν ἵνα ἐφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ εἰρημένου δικαστοῦ τὴν τρίτην ὥραν, ἀναφορικῶς μὲ τὸ διάταγμα τῆς Ἐξοχωτάτης Γερουσίας ἀπὸ 26 Ἀπριλ. 1738, διότι δὲν πρέπει νὰ λάβῃ χώραν καμμία καινοτομία δυνάμει τοῦ ἐν λόγῳ διατάγματος, καὶ τοῦτο κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Νικόλδ Γλυκύ, ἰδιοκτῆτου τοῦ μὲ ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας Τυπογραφείου κειμένου ἐπὶ τῶν Φονταμέντα τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐν τῇ Ἐνορίᾳ τοῦ Ἁγίου Σεβήρου (Κρατ. Ἀρχ. Riformatori di Padova φάκελλος 364).

τῆς κοινότητος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς κάτωθι ἐγγραφῆς¹. Τὸν Νικόλαον ἀποβιώσαντα διεδέχθη ὁ Μιχαήλ, ὅστις ἐνεγράφη τῷ 1789 εἰς τὴν Συντεχνίαν τῶν Βιβλιοπωλῶν καὶ Τυπογράφων, καὶ διὰ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων νέων ἐκδόσεων καὶ νέαν προσέθηκεν αἴγλην εἰς τὸ διάσημον καταστάν, καθ' ἅπασαν τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν, Ἑπειρωτικὸν τοῦτο Τυπογραφεῖον. «Ὅπως ἀφιερωμένος ἐγὼ—γράφει ὁ Μιχαήλ εἰς τὸν πρόλογον τοῦ Καταλόγου τοῦ τῷ 1812 — πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων εἰς μόνον τὸ τυπογραφικόν μου ἐπάγγελμα, αἰσθάνομαι ἀνεκδιήγητον χαρὰν βλέπων τὴν πρὸς ἐμὲ μεγάλην φιλοφροσύνην καὶ εὐνοίαν τῶν ὁμογενῶν μου Ἑλλήνων· καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τιμοῦσί με, στέλλοντές μοι ἀκαταπαύστως τὰς αὐτῶν παραγγελίας, χρέος ἔχω ἀπαραίτητον νὰ διπλασιάσω τὰς δαπάνας καὶ τοὺς κόπους, δουλεύων μετὰ πλείστης ἐπιμελείας... οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς... θὰ συναγωνίζωμαι παντοίοις τρόποις πρὸς μείζονα ὠφέλειαν τοῦ ἀγαπημένου μου Γένους, μάλιστα εἰς τὸν παρόντα καιρὸν ὅπου μὲ γιγαντιαῖα βήματα προχωρεῖ εἰς πᾶν εἶδος παιδείας».

Εἰς τὸν προσηρητημένον κατάλογον συνελέξαμεν ἐπιμελῶς ἀπὸ αὐθεντικὰ κείμενα καὶ δημοσιεύομεν 23 προλόγους, προσφωνήσεις καὶ ἀφιερώσεις τῶν Γλυκέων, ὁπόθεν ἀνάγλυφος προβάλλει ἡμῖν ἡ προσωπικότης των. Ἡ καρδιά τῶν μεγάλων τούτων Ἑπειρωτῶν ἐπάλλετο ἀπὸ τὰ πλέον ἀγνὰ αἰσθήματα φιλοπατρίας. Ἐκδίδοντες ἀκαταπαύστως ἑλληνικὰ συγγράμματα—δαπανῶντες πρὸς τοῦτο ἀφειδῶς τὰς οἰκονομίας των—καὶ ἔξαποσιτέλλοντες ταῦτα εἰς τὸν ἀπανταχοῦ ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν, τὸν ὁποῖον πυκνὸν τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ἐκάλυπτε, προσήνεγκον μεγίστας καὶ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος. Δὲν ἐσκέπτοντο ἄλλο τι, εἰμὴ τὴν πατρίδα των, τὸ γένος των, τὴν «παμφιλτάτην Ἑλλάδα», τὴν ὁποίαν ἤθελον νὰ φωτίσουν, νὰ ἐκπαιδεύσουν, νὰ ἐξυψώσουν, ἵνα ἀφυπνιζομένη ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ ἐνωτιζομένη τῶν παραδειγμάτων τῶν ἀρχαίων προγόνων, ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν καὶ ἀπολυτρωθῇ. Καὶ ἐνῶ κολακεύουν διὰ τῶν προσφωνήσεων τοὺς Γαληνοτάτους Πρίγκηπας τῆς Μολδοβλαχίας, οὓς γεραίρουν «ὡς ὑπερμάχους τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων καὶ ὡς προπύργια τῆς Ὁρθοδοξίας», προβαίνει ὁ Νικόλαος τῷ 1770 εἰς τὴν ἐκ-

1) Cassa Demetrio Pasco G. G. ricevuto dal Signor N. Glichi Ducati 49: per affitto di bottega, tre mesi anticipati. 14 Novembre 1788. (Μετάφρασις : Ταμεῖον Δημητρίου Πάσχου, μεγάλου ἐπιστάτου: ἔλαβον παρὰ τοῦ Ν. Γλυκῆ Δουκάτα 49 δι' ἐνοίκιον τοῦ Καταστήματος, προπληρωτέα τριμηνία. 14 Νοεμβρίου 1788).

δοσιν τῆς «Ἐρμηνείας τῆς Κραταιοτάτης Αἰκατερίνης Β'» κλπ.¹, τὴν ὁποίαν ἀφιερώνει εἰς τὸν Ἀλέξιον δ' Ὁρλώφ καὶ ἐξαίρων τὸ θεσπέσιον ἔργον τῆς Αὐτοκρατείας, γράφει «...Διὰ τὰ μὴ μένη λοιπὸν καὶ ἡ Ἑλλάς ὑστερημένη ἀπὸ μίαν ἴσσον ἐπωφελεῖν πραγματείαν ἢ Ἑλλάς, ἡ ὁποία τὴν σήμερον φεῦ, διὰ τὴν τῶν κρατούντων ὁμότητα, εὐρίσκεται ἀκόμη ἄμοιρος ἀπὸ πολλὰ βιβλία τῶν νόμων». Καὶ κατωτέρω, θέλων νὰ κολακεύσῃ τὴν Αὐτοκράτειραν πρὸς ἣν τὸ ὑπόδουλον τότε Γένος προσέβλεπε μετὰ μεγίστης ἐμπιστοσύνης, γράφει: «...μίαν μονάρχισσαν φιλόσοφον καὶ φιλόανθρωπον νομοθέτριαν, ὅπου αἱ ἀρεταὶ καὶ τὰ μεγάλα τῆς κατορθώματα περιβόητον εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην τὴν ἔκαμαν. Βέβαια τώρα θέλει πληρωθεῖ, ὡς σοφὸς Πλάτων, ἡ μεγάλη ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀγαπημένη σου πατρις Ἑλλάς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, ἂν αἱ θερμαὶ δεήσεις τοῦ ταλαιπώρου σου Γένους ὅπου μετὰ δακρύων ἡμέραν καὶ νύκτα θέλει ἐξακουσθῶσι, διὰ τὰ κυβερνηθῆ καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς ἰδίους νόμους αὐτῆς τῆς φιλοσόφου Αὐτοκρατορίσεως καὶ νὰ εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τῆς...».

Ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ Ἀλέξιος Ὁρλώφ ἐπὶ κεφαλῆς μοίρας Ρωσικοῦ στόλου εἶχε καταπλεύσει εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὕδατα, ἵνα προκαλέσῃ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ Γένους κατὰ τῆς Τουρκικῆς Τυραννίας, καὶ ὁ Γλυκὺς, ὡς καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὠραματίζοντο ἐπικειμένην τὴν ἀπελευθέρωσιν διὰ τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης, ἡ ὁποία εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἀνακηρύξῃ τὴν Κων/πολιν πρωτεύουσαν τοῦ ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἄλλ' αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους διεψεύσθησαν καὶ σκληροτάτας ὑπέστη τοῦτο δοκιμασίας, συνεπεία τῆς ἀτυχοῦς ἐπαναστάσεως τοῦ 1770. Οὐδὲν ἦττον ὅμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κουτσιούκ Καϊναρτζῆ, πλὴν τῆς γενικῆς ἀμνηστείας, ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύσῃ τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἐκκλησίας εἰς ἅπασαν τὴν Ἐπικράτειαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Πύλη κατεστρατήγει τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης, ἡ Ρωσσία πολλάκις ἐπενέβαινε, ἀξιοῦσα τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων, καταστᾶσα οὕτω προστάτις τῆς ἐν τῷ Ὁσμανικῷ Κράτει Ὁρθοδοξίας². Ὁ Ν. Γλυκὺς, ἐκφράζων τὴν ἐπὶ τούτῳ εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὁ Γλυκὺς, ὁ ὁποῖος ἐπίστευε πάντοτε εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῆς Αἰκατερίνης καὶ εἰς τὸν φιλελληνισμόν τῆς, ἀφιερώνει

1) Ὁρα αὐτῆς ἀρ. Καταλόγου 158.

2) Ἴδε Ἱστορ. Παπαρ.-Καρολίδου Τόμος Ε'. σελ. 683 καὶ ἐφεξῆς.

τῷ 1779 τὸ νεοτυπωθὲν ἑλληνικὸν λεξικὸν Βαρίνου Φαβωρίνου¹ εἰς τὴν Κραταιοτάτην Αὐτοκρατείραν, μὲ μίαν ἀξιόλογον Γαλλικὴν προσφώνησιν, ἐν ἧ, ἀφοῦ ἐξαίρει τὴν ἀφθαστον ἰδιοφυΐαν της, ἐπάγεται: «αἰσθάνεσθε τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν ἀλύσεων, αἱ ὁποῖαι περισφίγγουν τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀκούετε τὸν ὑπόκωφον μακρυνὸν γογγυσμὸν καὶ τοὺς στεναγμοὺς τοὺς ὁποίους αὕτη καταπνίγει ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν ἀπαισίων τυράννων της. Ἦδη ἡ ἔνδοξος Δούλη δύναται νὰ ἀτενίσῃ τὸν Δυναστήν. Ἦδη ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθέρᾳ ἐξάσκησις τῆς λατρείας. Ὅποια γλυκεῖα συγκίνησις κατακλύζει τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν μεγάλθυμον εὐεργέτιδα! Κάθε στόμα ὑμνεῖ καὶ δοξάζει τὸ ὄνομά της. Ὅλοι εὐχονται ἀπὸ καρδίας ἵνα ὁ Ὑψίστος σκέπῃ τὴν πολύτιμον Ὑπαρξίν Της!... Ὅλοι οἱ συμπολιταί μου, Μεγαλοπρεπεστάτη, θὰ ἐπεθύμουν δι' ἔργων νὰ ἐκφράσουν τὴν πρὸς Ὑμᾶς εὐγνωμοσύνην των... Μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα ἐμπορούμενος καὶ ἐγὼ ὁ τολμηρότερος, γονυπετὴς πρὸ τῶν ποδῶν Σας, παρουσιάζω τὸ παρὸν ἔργον τῆς τέχνης μου, σκοπὸν ἔχον νὰ κάμῃ ὥστε νὰ ἀναζήσῃ ἡ ἀθάνατος γλῶσσα τῶν Ἡροδότων, τῶν Δημοσθένων, τῶν Ὀμήρων, ἡ μόνη γλῶσσα ἡ ὁποία δύναται νὰ ἀποδώσῃ τὰ θαυμαστὰ ἔργα Σας ὡς καὶ τοῦ ἀπαραμίλλου ἐκείνου ἀναμορφωτοῦ τῶν Ρωσιῶν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἀνηγεῖρατε ἐν Πετροπόλει τὸν μεγαλειώδη ἐκείνον Ἐφιππον Ἀνδριάντα.... θὰ λογισθῶ εὐτυχὴς ἂν ἀκούσω ὅτι συνήντησα ἔστω καὶ ἐν εὐμενὲς βλέμμα μιᾶς Αὐτοκρατείας, ἣτις θὰ εἶναι ὁ θαυμασμὸς τῶν αἰῶνων ἀπάντων... Ἐμπλεως αἰσθημάτων σεβασμοῦ καὶ πλήρης συγκινήσεως διὰ τὸ τολμηρὸν αὐτὸ ἐγχείρημα, τὸ τολμηρότερον τῆς ζωῆς μου, εἶμαι ὑπερήφανος προσπίπτων μὲ τὸ πλεόν βαθὺ σέβας, τῆς Ὑμετ. Χαριτοβρύτου Μεγαλειότητος, ταπεινότατος καὶ ὑπηρετικώτατος δοῦλος», Νικόλαος Γλυκὺς.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ Γλυκεῖς, ὧν τὴν σκιαγραφίαν ἐπεχειρήσαμεν νὰ δώσωμεν διὰ τῆς παρουσίας πραγματείας. Οὗτοι ἤκμασαν, ὡς εἶδομεν, ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἑκατονταετηρίδας ἐν Βενετίᾳ καὶ διὰ τῆς Τυπογραφίας των πολυειδῶς εὐεργετήσαντες τὸ Ἔθνος, κατέστησαν ἀξιοὶ τῆς Πανελληνίου εὐγνωμοσύνης.

Ἐγγραφον ἐν Βενετίᾳ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1935.

1) Ἴδε αὐξ. ἀρ. Καταλόγου 237.

Υ. Γ. Ἐλλείπει ἐπαρκοῦς χώρου ἐν τῷ παρόντι τεύχει—συνφδὰ τῆ ἐπιθυμίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κου Σπυρίδωνος—ἵνα μὴ διασπασθῇ ἡ ἐνότης τοῦ συλλεγέντος πολυτίμου ὑλικοῦ ἐκ τοῦ ἀρχείου Βενετίας—τὰς ἐν τῇ παρουσίᾳ Βιογραφία ἀναφερομένας διαθήκας Λάμπρου Μαρούτση, Πάνου Ἱερομνήμονος καὶ Ν. Σαράφη θέλομεν δημοσιεύσει εἰς προσεχὲς αὐτοτελὲς τεῦχος τῶν «Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν», ὁμοῦ μὲ τὰς τῶν Ἐπιφ. Ἡγουμένου Γγιόνμα, Τζιγαρά, Καραγιάννη, Κερασάρη, Χατζηνίκου καὶ ἄλλων εὐεργετῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ τεῦχος θέλουσι δημοσιευθεῖ καὶ ἄλλα αὐθεντικὰ ἔγγραφα καθορίζοντα τὴν σειρὰν τῶν τότε διδασκάλων εἰς τὰς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Ἀθήναις Σχολὰς καὶ πλῆθος ἄλλων λίαν ἐνδιαφερόντων τὴν Ἡπειρον καὶ ἰδίᾳ τὰ Ἰωάννινα.

Παρακαλοῦνται θερμῶς οἱ ἀναγνώσται, τὰς ἐλλείψεις ὡς ἤθελον τυχὸν διαπιστώσει εἰς τὴν Βιογραφίαν καὶ τὸν ἐπισυνημμένον Κατάλογον, νὰ τὰς καταστήσουν γνωστὰς εἰς τὸν συγγραφέα μὲ τὴν κάτωθι διεύθυνσιν: C. Merdjos — S. G. Grisostomo 5732 Venise (25) (Italie).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΕΝΕΤΙΗΣΙ ΠΑΡΑ ΝΙΚΟΛΑΩ ΓΛΥΚΕΙ ΤΩ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΚΤΥΠΩΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΘΕΝΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΠΟ ΤΟΥ 1670—1831

Ἑπο

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

Τὸν παρόντα Κατάλογον κατηρτίσαμεν ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν πᾶσι γνωστὴν βιβλιογραφίαν Legrand, τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φιλέλληνος τούτου συμπληρωθεῖσαν ἑτέραν δίτομον τοῦ 18 αἰῶνος ὑπὸ τῶν L. Petit καὶ H. Pernot, ὡς καὶ τὴν «Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν» τοῦ Α. Παπαδοπούλου Βρειτοῦ. Πλὴν δὲν περιορίσθημεν εἰς τὴν ἀπλὴν τούτων ἀντιγραφὴν, ἀλλ' ἀνευρόντες, κατόπιν πολυμήνου ἐνδελεχοῦς προσπαθείας παρὰ τῇ ἐνταῦθα Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ, περὶ τὰ ὄγδοήκοντα αὐθεντικὰ ἀντίτυπα διαφόρων καὶ δὴ τῶν κυριωτέρων ἐκδόσεων Γλυκῦ—περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν—οὐ μόνον ἐξηλέξαμεν τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις βιβλιογραφίαις δημοσιευομένων τίτλων, προλόγων κλπ., ἀλλὰ καὶ συνεπληρώσαμεν εἰς τινὰ σημεῖα, ἀγαγόντες εἰς φῶς καὶ νέας, περὶ τὰς 70, ἀγνώστους μέχρι τοῦ νῦν ἐκδόσεις· ἀντεγράψαμεν δὲ ἐκ τῶν αὐθεντικῶν κειμένων—τηρήσαντες πιστῶς τὴν τούτων ὀρθογραφίαν—τοὺς τίτλους, τὰς προσφωνήσεις, ἐπιγράμματα, καταλόγους συνδρομητῶν κ. ἄ. Ἄλλ' ἐπειδὴ σκοπὸς τοῦ παρόντος Καταλόγου εἶναι, ἂφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἐξαρθῇ τὸ κολοσσιαῖον, ἔθνωφελὲς καὶ πατριωτικὸν ἔργον τοῦ Οἴκου Γλυκῦ, ὅπερ δὲν περιορίζεται, ὡς κοινῶς πιστεύεται, εἰς μόνην τὴν ἐκδοσὶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἂφ' ἑτέρου δέ, ἵνα διὰ μέσου τῶν διαφόρων ἐκδόσεων ἀναλάμψη καὶ τὸ ἔργον τῶν λογίων Ἰωαννιτῶν καὶ Ἑπειρωτῶν ἐν γένει, διὰ ταῦτα, ἐνῶ ἀναγράφομεν ἀπλῶς τὸν τίτλον τῶν ἄλλων, θέλομεν ἐνδιατρίψει λεπτομερῶς ἐπὶ τῶν βιβλίων ἐκείνων, εἰς ἃ ἀναφέρονται λόγοι Ἑπειρωτῶν, καὶ τούτων ἔθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν τοὺς προλόγους, τὰ ἐπιγράμματα, τὰς προσφωνήσεις καὶ τινὰ μέρη τῶν συγγραμμάτων, λίαν ἐνδιαφέροντα καὶ τοῖς πολλοῖς

ἄγνωστα. Ἀναδημοσιεύομεν ἐπίσης 23¹ προλόγους καὶ προσφωνήσεις τῶν Γλυκέων καὶ ἔκ τινων ἀντιτύπων ἀντεγράψαμεν καὶ τοὺς Καταλόγους συνδρομητῶν, περιλαμβάνοντας καὶ νέα ὀνόματα Ἑπειρωτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἄγνωστα μέχρι τοῦ νῦν. Δύο μόνον παρεκβάσεις ἐποησάμεθα, παρεμβάλλοντες τίτλους, ἀφιερώσεις κ. ἄ., δύο ἐκδόσεων τοῦ Ἰωαννίτου τυπογράφου Θεοδοσίου καὶ μιᾶς τοῦ Μπόρτολι. Ἐκ τῆς πρώτης προσδιορίζεται ἐπακριβῶς ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τοῦ Τυπογραφείου Θεοδοσίου, ἦτοι τὸ 1755, ἐνῶ οἱ Βελοῦδος καὶ Βρεττός ἐσφαλμένως ἀναφέρουσιν, ὁ μὲν τὸ 1715², ὁ δὲ τὸ 1762³. Τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Μπόρτολι ἦτις ἀφορᾷ τὴν «ὁδὸν Μαθηματικῆς» τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου, παρενεβάλομεν ἵνα δώσωμεν πιστὸν ἀντίγραφον τῶν τίτλων, ἐπιγραμμάτων καὶ τῆς προσφωνήσεως τοῦ ἰδίου, καθόσον οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ ἐδημοσιεύθησαν. Μὲ τὴν δευτέραν δὲ ἐκδοσὶν τοῦ Θεοδοσίου φέρομεν εἰς φῶς διὰ πρώτην φορὰν τὴν «Ἐκθεσὶν ἀκριβεστάτην τῆς Ἀριθμητικῆς» τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκε τύποις ὁ υἱὸς του Κοσμᾶς, τῷ 1803, οὔτινος καὶ παραθέτομεν τὸν λίαν ἐνδιαφέροντα πρόλογον.

Τὸν παρόντα ὅθεν Κατάλογον βιβλίων Γλυκῦ, περιλαμβάνοντα 537 ἐκδόσεις καὶ ἀντίγραφον τῶν καταλόγων Γλυκῦ τῶν ἐτῶν 1812 καὶ 1816, παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα μὲ πληθὺν ὑποσημειώσεων, ὡς τὸν πληρέστερον τῶν μέχρι τοῦ νῦν ἐκδοθέντων καὶ ὡς παράρτημα τῆς ἡμετέρας βιογραφίας τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδων.

Ἐν Βενετίᾳ Ἰούλιος 1935.

1670 1. Ὁρολόγιον ὑπὸ Ἀρσενίου Καλούδη τοῦ Κρητός. Ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως.

1671 2. Εἰρημολόγιον ὑπὸ Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου. ὁμ.

3. Ἱστορία τῆς Σωσάννης, ὑπὸ Μάρκου Δεφαράνα ὁμ.

4. Εὐαγγελιστᾶριον⁴ ὑπὸ Ἐμ. Γλυζωνίου.

1) Ἐκ τούτων μόνον 9 ἀναδημοσιεύει ὁ Legrand.

2) Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία σελ. 129 ἔκδ. 1872.

3) «Νεοελλην. Φιλολογία» Τόμος Α'. σελ. 198. Καὶ ὁ ἀείμνηστος Λάμπρος, ἀκολουθῶν τὸν Βρεττόν, παραδέχεται τὸ 1762 ὡς ἔτος ἰδρύσεως τοῦ Τυπογραφείου Δ. Θεοδοσίου (Ν. Ἑλλην. ΙΓ').

4) Δὲν τὸ σημειῖ ὁ Legrand. Τὸ ἀνεύρομεν εἰς τὴν Ἰ. Μονὴν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης.

1672 5. Νέος Θησαυρός¹, μὲ πρόλογον ὡς ἔπεται: Πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις τὸ χαίρειν: «Ἐδαπάνητος ἐλογίζετο σχεδὸν ἀπὸ ὅλους ὁ θησαυρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Λυδίας Κροῖσου, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐκλεκτὰ καὶ πολύτιμα πράγματα, ὅπου εἰς τὰ τετραπέρατα τούτου Κόσμου εὐρίσκοντο, ἐκεῖνος μόνος ὑπὲρ πάντας ἐπερίσσευε καὶ εὐπόρει ὅμως εἰς ὀλίγον τοῦ χρόνου διάστημα, οὐ μόνον ἐκεῖνά του τὰ ἑξαίσια Ταμεῖα καὶ ἀφθονοπάροχα Γαζοφυλάκια, ἐχάθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κροῖσος μὲ ὅλα τὰ στρατεύματα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν Περσῶν Κύρου, παντελῶς ἀφανίσθη. Ἴδου λοιπὸν ἕτερον Νέον Θησαυρὸν ἐγχειρίζω σοι, ᾧ φιλευσεβέστατον τῶν ἐλλήνων γένος, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀπὸ ἐχθροῦς ἀφανίζεται, οὔτε ἐβγάνωντας ἀπ' αὐτὸν καθημερινῶς, καταδαπανᾶται· ἀλλ' ὅσον περισσότερον βγάνεις, τόσον σὺ θησαυρίζεις ἐν πάσῃ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ καὶ ἀφθόνως πλουτεῖς τῆς ψυχικῆς τελειότητος, αὐτὸς δὲ οὐδὲ ποσῶς ὀλιγωστεύει, ὡσὰν ὅπου εἶναι φύσει ἀκατανάλωτος. Ἄφες λοιπὸν πάσας τὰς τερατολογίας τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ρητόρων, εἰς ὑπερβολὰς τε καὶ σχήματα καὶ ἀνάγνωθι τοῦτον τὸν Νέον Θησαυρὸν. Ἐπειδὴ ἐὰν ἀκριβῶς καὶ ἐπιμελῶς θεωρήσης εἰς τὴν τούτου διήγησιν, θέλεις εὔρει ὄχι λίθους πολυτίμους, ὄχι χρυσὸν ἢ ἄργυρον, οὔτε ἄλλον πλοῦτον ρευστὸν καὶ φθαρτὸν (ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Ἴπποκράτην, κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν) ἀλλ' ἔνθεα κατορθώματα ὁσίων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, βίους ἀγίων πολυτελεῖς, θαυμασίους ἀγῶνας καὶ παλαίσματα θείων Μαρτύρων, ἀπὸ τὰ ὅποια θέλεις καρπωθῆ ψυχικὴν τὴν ὠφέλειαν καὶ θέλεις γίνεαι κληρονόμος τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ Δόξα καὶ τὸ Κράτος εἰς τοὺς Αἰῶνας Ἀμήν. — Γεώργιος Ἱεροδιάκονος Σουγδουρῆς² ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

1) Τὸν πρόλογον ἀντεγράψαμεν ἀπὸ τὸν μετατυπωθέντα τῷ 1802. Ἴδε Μαρκ. Βιβλ. 7 D 57.

2) Ἐχειροτονήθη εἰς ἱερέα τῷ 1681 (ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας Libro No 50 Registro Gerassimo Vlach, atti della sua Cancelleria) (α): «Ἡμεῖς Γεράσιμος Βλάχος, Ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας (β), ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος (γ) Πατρι-

α) Προᾶξις καταχωρηθεῖσα εἰς τὸ βιβλίον τῶν κατὰ τὴν ἀρχιερατείαν του πεπραγμένων.

β) Τὸν τίτλον τοῦ Φιλαδελφείας εἶχεν ὁ ἐν Βενετίᾳ ἐδρεύων Ἑλληνορθόδοξος ἱεραπίσκοπος.

γ) Ὁ τίτλος τοῦ ἑξάρχου, κατὰ γραπτὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου Γερ. Βλάχου, εἶχε κληροδορηθῆ τῷ Μητροπολίτῃ Ἀθανασίῳ Βαλεριανῷ καὶ τοῖς διαδόχοις τῷ ἀρχαίῳ. Ἰνδ. 4. παρὰ τοῦ Παναγ. Πατριάρχου Κου Ἰωαννικεῖου.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 4 Εὐαγγελιστάριον προτίθενται αἱ κάτωθι δύο προσφωνήσεις¹. Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου Κυρίῳ Μελετίῳ τῷ Χορτακίῳ, Νικόλαος ὁ Γλυκὺς τὸ εἰς αἰεὶ εὐρωστέειν. «Ἴδού σοι, Πανιερότατε καὶ σοφώτατε Δέσποτα, ἡ τετράχορδος ἰλύρα τοῦ Παναγίου Πνεύματος τὴν ὁποίαν ὡς ἄλλος Κιθαρωδὸς Ἀμφίων κρούοντας μὲ τὸ ἔντεχνον πλῆκτρον τῆς μελιπνόου καὶ λιγοφθόγγου σου γλώσσης ριγίζεις τὰς ἀδαμαντίνας καρδίας τῶν ἀκροατῶν καὶ εἰς μετάνοιαν θαυμασίως τὰς σύρνεις. Ἴδού σοι λέγω τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον τῶν τεσσάρων ὀξυγράφων γραμματέων τῆς ἀληθείας, Ματθαίου, Μάρκου Λουκᾶ τε καὶ Ἰωάννου τῶν Εὐαγγελιστῶν, νεωστὶ τυπωθὲν παρ' ἐμοὶ καὶ νέα διορθώσει ἀναλαμπρυνθὲν τρέχει ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἱερᾶς σου καὶ ἀκαταλήπτου σοφίας, ὁποῦ ἀκριβέστατον ἐξηγητὴν καὶ ἐξαίρετον διδάκκαλον τῆς Εὐαγγελικῆς καὶ Θεολογικῆς φιλοσοφίας σὲ στεφανώνει. Καὶ βέβαια αἰσθανόμενος ἐγὼ τὸ ἴδιον τιμιώτατον στέμμα τῆς ἐνδόξου σου φύτλης, πῶς οὐ μόνον ἀστὴρ τηλαυγέστατος τῆς Ἀνατολικῆς καὶ ἀνοθεύτου διδασκαλίας καὶ καρδίας, δηλαδὴ τὸ εὐγενέστερον καὶ ἐμψυχότερον μέλος τοῦ προφανεστάτου γένους τῶν Ἑλλήνων μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ μείζονος εὐλαβείας, ἠθέλησα νὰ ἀφιερῶσω τοῦτον τὸν πολύτιμον λίθον τῆς ὀρθοδόξου μας Πίστεως καθὼς τὸ αὐγουστον τέρας τῆς Ἀφρικῆς τὸν ὀνομάζει, διὰ νὰ εἶναι μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα πολύτιμα λιθάρια ὁποῦ στολίζουν τὸν λιθομαργαριταρόπλεκτον καὶ αὐτοχάλκευτον στέφανον τῆς ἀρχιερατικῆς σου ἀξίας, μάλιστα λογιᾶζω πῶς καθὼς οἱ πολύτιμοι λίθοι λάμπουσι περισσότερον ὅταν εἶνε συμπλεγμένοι μὲ τὸν χρυσόν, ἔτσι καὶ τούτη ἡ πολύτιμη πέτρα ἀπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ὤκοδομήθη ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι, βαλμένη εἰς τὸ χρυσίον τῆς χρυσαυγεστάτης σου ἀρχιεροσύνης θέλει λάμψει πλέον παρὰ τὴν ἴδιαν ἡλιακὴν

αρχικός, τοῖς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων καὶ Ἱερῶν Συνόδων θεσμοῖς καθυπεύκοντες . . . δηλοποιούμεν ὅτι ἐν τῷ ἐν Ἑνεταῖς περιφίμῳ ναῷ τοῦ τροπαιοφόρου Γεωργίου, χερσὶν ἀναξίαις . . . εἰς τὴν προελθοῦσαν περίδοξον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτήν, ἐκ Διακόνου εἰς Πρεσβύτερον κεχειροτονήκαμεν τὸν πανευλαβέστατον καὶ λογιώτατον Κύριον Γεώργιον Σουγδουρῆν, τὸν ἐκ πόλεως Ἰωαννίνων εὐπατρίδην καὶ δεδώκαμεν αὐτῷ ἐξουσίαν . . . ἔτι δὲ ἐντετάμεθα αὐτῷ ὡς ἀνδρὶ λογίῳ καὶ ἐναρέτῳ, κηρύττειν ἐπ' ἄμβωνος τὸ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, διδάσκων καὶ νοουθετῶν . . . κατὰ τὸ χαρισθὲν αὐτῷ [παρὰ τοῦ Μεγαλοδώρου Θεοῦ τάλαντον . . .] ἐν ταῖς κλειναῖς Ἑνεταῖς, τῇ 5 Ἀπριλίου ρηπα' .»

1) Γὰς ἀντέγραψεν ἀπὸ τὸ ἐκεῖ φυλασσόμενον Εὐαγγελιστάριον ὁ ἐπιστάτης τῆς Μονῆς Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης κ. Ἰωάν. Γ. Βαλκᾶνος, ᾧ καὶ ἐκφράζομεν θερμὰς εὐχαριστίας.

λαμπηδόνα. Δέξου λοιπὸν Πανσεβάσμιε Δέσποτα, μὲ ἰλαρὸν πρόσωπον τοῦτο τὸ παραμικρὸν σύμβολον τῆς μεγίστης μου εὐλαβείας ἢ ὁποία πάντοτε μὲ παρακινᾷ νὰ ἱκετεύω τὸν Θεὸν νὰ σὲ διαφυλάττῃ εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους διὰ καύχησιν τοῦ γένους μας, διὰ ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν μας καὶ διὰ περίφημον κήρυκα τούτου τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου Εὐαγγελίου. — Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε.

Μιχαὴλ ὁ Γλυκὺς ἐξ Ἰωαννίνων: Πᾶσι τοῖς ὀρθοδοξοτάτοις Ἑλλησιν εὖ πράττειν: «Εὖγε ὦ πανένδοξε τῶν ἐλλήνων κλῆρε καὶ τὸ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκλάμπαν γένος, φεῦγε λέγω νῦν Πυθαγόρου τὴν παλαιὰν σιωπὴν, τὴν περὶ τὸ «αὐτὸς ἔφα» ἀλαζονεῖαν, τὰς καθόλου ιδέας τοῦ Πλάτωνος, τὰς μετενσωματώσεις καὶ περιόδους τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἅμα καὶ ἀναμνήσεις, φεῦγε Ἐπικούρου τὴν ἀθεϊστικὴν καὶ τὰς ἀνόμους, Ἀριστοτέλους, τὴν θνητόψυχον Φιλοσοφίαν καὶ τὸ ἔντεχνον. Τὴν ὀφρῦν τῆς Στοᾶς, τὸ πλήρες τῶν λυρημάτων καὶ πᾶσαν ἄλλην παλαιὰν ἐλληνικὴν Ἐπιστήμην καὶ ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς πόθεν ταῦτα πάντα τὰ ὀρώμενα, τίς ἔδωκέ σοι κάλλος οὐρανοῦ βλέπειν, ἀστέρων πληθος, αἴρος χύσιν, θαλάσσης πλάτος καὶ γῆν, ἐν τούτοις πᾶσιν ὥσπερ ἐν λύρα εὐαρμοστέαν ἔχουσιν καὶ σύμφωνον ἁρμονίαν σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν στοιχείων ποιῶσαν, νὰ τὴν θεόπνευστον διδασκαλίαν τῆς τοῦ ὑπερσόφου Θεοῦ σοφίας, τὸ παρὸν δηλαδὴ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ὅπου τώρα νεωστὶ ἀκριβῶς διορθωθὲν καὶ τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Μελέτῃ, ἡγουν τῷ Μελετίῳ, τῷ θειοτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας καὶ Θεολογικωτάτῳ Κήρυκι τῷ Χορτακίῳ ἀφιερωθὲν εἰς ὠφέλειαν παντὸς τοῦ ἡμετέρου γένους, ἰδίᾳ ἡμεῖς δαπάνη, μετετυπώσαμεν. Ταύτην τὴν Θεοχάρακτον Βίβλον ἀνάγνωθι δι' ἧς καὶ τὴν φύσιν σου ὡς φιλόσοφος θέλεις γνωρίσει καὶ τὴν κατ' εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ σου πλασθεῖσάν σοι ψυχὴν ὡς θεολόγος θέλεις θαυμάσει καὶ τὸν θεῖον λόγον μετ' εὐφραδείας πνευματικῆς θέλεις κηρύξει. Ἔχεις γὰρ ᾧδε τοὺς λευκοὺς καὶ πυρροὺς καὶ ποικίλλους καὶ ψαροὺς ἵππους τοῦ Ζαχαρία ὡς διδασκάλους διδάσκοντάς σε. Λευκὸς ἵππος ὁ Ματθαῖός ἐστιν εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐνανθρώπησιν σαφέστερον ἐκτιθέμενος. Ψαρὸς ἵππος ὁ Μάρκος ὡς διανθέστερον τὸ Εὐαγγέλιον γράφων. Ποικίλος ἵππος ὁ Λουκᾶς ὡς εὐγλωττότερον καὶ ποικίλλον τὰ κατὰ τὸν Κύριον διηγούμενος. Πυρρὸς ἵππος ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν θεότητα τοῦ θείου λόγου καθάπερ ἀστραπὴν πυρρὸς ἐν τῷ κόσμῳ ἐκλάμπων. «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος». — Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἐρρωσθε οἱ ἐντυγχάνοντες. Ἐνετίησι κατὰ τὸ ἀρχαί. ἕως τὸ σωτήριον.

- 1672| 6. Ἀπόστολος, ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως.
7. Τριώδιον¹.
- 1673 8. Πεντηκοστάριον, μὲ εἰσαγωγὴν Ἱεροδιακόνου Γεωργίου Σουγ-
δουρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων: Πᾶσι τοῖς Ἱερολογιωτάτοις Ἐντευξομέ-
νοις: «Τὴν τοῦ Πεντηκοσταρίου θεοφόρον καὶ Ἱερολόγον Βίβλον,
νεωστὶ μετατυπωθεῖσαν καὶ ἐπιμελῶς διορθωθεῖσαν, τῇ ὑμετέρῃ
νῦν συνιστῶ γνῶσει καὶ ἀναγνώσει, ἐλλόγιμοί τε καὶ θεοσεβέστατοι
Ἀναγνώσται, ἦτις οὐ Καισαρίων ἔργα, οὐ πράξεις αὐγούστων,
οὔτ' ἄλλα Θεμιστοκλῶν, ἀλλὰ τρόπαια τοῦ νικητοῦ καὶ τροπαιοφό-
ρου, τοῦ ἱεροῦ καὶ γῆς ἰσχυροτάτου Παντάνακτος, ἔνδοξά τε καὶ
ὑπερθαυμαστά περιέχει . . . Ταύτην τὴν ἱερὰν Βίβλον καθὰ καὶ
ἄλλας, ὁ Πανευγενέστατος καὶ φιλέλλην Νικόλαος Γλυκίς, ἐκ τῶν
οἰκείων τύπων καὶ ἰδίων ἀναλωμάτων τοῖς ὑμέτεροις ὀξυδερκέσιν
ὄμμασιν ὑποτίθησι . . . Ἐρρωσθε οἱ ἐντυγχάνοντες. Ἐνετίησιν ἐν
ἔτει 1673φ.
9. Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ² ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως
10. Ἐξομολογητᾶριον »
11. Εὐχολόγιον »
- 1674 12. Βιβλίον καλούμενον Γεωπονικόν³ νεωστὶ μετατυπωθὲν μετὰ
προσθήκης καὶ προοιμίου: Πῶς νὰ σπέρνουν τοὺς καρπούς, πῶς
νὰ κεντρώνουν τὰ δένδρα . . . Καὶ ἐξόχως πῶς νὰ κυβερνᾶται πᾶς
ἓνας νὰ μὴν ἀσθενήσῃ πῶποτε, ἔτι δὲ καὶ ἰατρικὰ διάφορα ἀλη-
θέστατα εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν, συντεθὲν παρ' Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ
Κρητός.
- 1675 13. Βιβλίον τοῦ Μαρτίου μηνός.
- 1676 14. Ὁρολόγιον νεωστὶ μετατυπωθὲν καὶ διορθωθὲν μετὰ Πασ-
χαλίων ἐτῶν λθ'. καὶ συνταγματίου τινὸς περὶ νηστειῶν κλπ.
15. Κατηχητικόν, τουτέστιν αἱ Κατηχήσεις τοῦ ἁγίου Θεοδώρου
τοῦ Στουδίτου.

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand. Μᾶς τὸ ἀνεκοίνωσεν ὡς εὑρισκόμενον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Κοινότητος Λυγκιάδων ὁ ἐκεῖ ἐφημερεύων αἰδ. Παπαφίλιππος, ὃν καὶ θερμῶς ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστοῦμεν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 12 D 204. Μετετυπώθη τῷ 1770 παρὰ Δ. Θεοδοσίῳ καὶ τῷ 1819 παρὰ τῷ ἰδίῳ Γλυκεῖ.

3) Ἡ α'. ἐκδοσις ἐν Βενετίᾳ ἐν ἔτει 1494 ἐπιμελείᾳ Ἰουστίνου Δεκαδίου ἐκ Κερκύρας παρ' Ἀλδφ.

16. Τραγωδία ὀνομαζομένη Ἐρωφίλη. Ποίημα Γεωργίου Χορτάτση τοῦ Κρητός. Μετατυπωθεῖσα μὲ ἔξοδον Νικολάου Γλυκέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

1677 17. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Νεκταρίου, πρώην Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἀφιερωθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν τυπογράφων τῶ ἐνδοξοτάτῳ, Μεγαλοπρεπεστάτῳ, θεοσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Ἀντωνίῳ τῶ Βωϊβόνδα, ἀξιοπρεπεστάτῳ καὶ αὐτεξουσιωτάτῳ Πάσης Μολδοβλαχίας Καθηγεμόνι, τὴν ἅπασαν αἰδῶ καὶ εὐλάβειαν : Μᾶλλον μὲν ὡς ὑμνογράφοι, οὐχὶ ὡς τυπογράφοι, νὰ παρασταθοῦμεν εἰς τὸ παρὸν ἤρμοξεν εἰς ἡμᾶς κατ' ἔμπροσθέν σου, θεοσεβέστατε καὶ Γαληνότετε Καθηγεμών, διὰ νὰ ὑφάνωμεν οὐ μόνον λόγους πανηγυρικοὺς εἰς τὸ πολὺμνον καὶ πολυθρύλλητον ὄνομα τῆς Σῆς Αὐτοδεσπότης Καθηγεμονίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικὰ νὰ κατασκευάσωμεν τὰ ἐγκώμια εἰς τὴν ἀθάνατον καὶ ὑπερύμνητον εὐκλειαν τῆς ἐνδοξοτάτης σου Φύτλης· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀποροῦμεν τῆς ρητορικῆς εὐφραδειᾶς καὶ ποιητικῆς ἁρμονίας, τῶν δὲ τυπογραφικῶν χαρακτήρων εὐποροῦμεν, ἰδοὺ ὅπου ἀφιερῶνόντες τῇ Σοῦ Μεγαλοπρεπεστάτη Αὐτοδεσποτεῖα δι' ἐγχαράξεως χαλκογραφικῆς τὴν παροῦσαν Ἱστορικὴν Βίβλον, ἐγκολάπτωμεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὴν ἀθανασία τοῦ σοῦ περιφήμου καὶ δεδοξασμένου ὀνόματος εἰς μνήμην ἀτελευτήτων αἰῶνων καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμοίως προσφέρωμεν, κλιτοῖς τοῖς γούνασιν, ὡσπερ ὑπηρετικοὺς δούλους, τῇ πανυπερτάτῳ σου Μεγαλειότητι. Δέξου λοιπόν, γονυπετῶς ἱκετεύομεν, μὲ τὸ προᾶν καὶ ἐπεικὲς τῆς σῆς ἐμφύτου καλοκαγαθίας, τὴν παροῦσαν ἐπιτομὴν τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας, εἰς τὴν διήγησιν τῆς ὁποίας κατοπτριζόμενος τὰ χριστιανικοπρεπέστατα ἦθη καὶ ἐνάρετα κατορθώματα τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, ὡσπερ καὶ τὰς δεσποτείας, φρονήσεις, ἀνδραγαθίας καὶ νικητήρια ἄθλα τῶν Αὐτοκρατόρων, καὶ λοιπῶν Στρατηγάρχων Ἠρώων, θέλεις κατοπτρευθεῖς παντάπασιν τὸν ἑαυτὸν σου περικκοσμημένον καὶ ἀπὸ Ἀγαμέμνονος ἐξουσίαν, καὶ ἀπὸ Νέστορος σωφροσύνην καὶ ἀπὸ ἀνδρείαν Ἀχιλλέως καὶ ἀπὸ τρόπαια καὶ

1) Μαρκ. Βιβλ. 158 D 131 (σελ. 448).

2) Ὁ Πρίγκηψ πρὸς ὃν ἡ ἀφιέρωσις εἶναι ὁ Ἀντώνιος Ρωσσέτος, υἱὸς τοῦ Λαάρεως Ρωσσέτου, μεγάλου Λογοθέτου τῶν Πατριαρχείων καὶ τῆς Μπέλλας Καντακουζηνοῦ, θυγατρὸς Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ.

βραβεῖα Μακεδόνας. Ναί, κατὰ ἀλήθειαν τῇ Γαληνότητί σου ἔπρε-
 πεν ἢ καθιέρωσις τοῦ παρόντος βιβλίου, ἐπειδὴ νὰ εἶσαι ὄχι μόνον
 χαριτόμορφος θεά, ἀλλ' ἔτι τυραννίδος ἄξιον εἶδος. Καὶ διότι ὡς
 Ἄριστάρχην Πάσης Μολδοβλαχίας σεβόμενοι σε οἱ πάντες καὶ ὡς
 ὑπέρμαχον τοῦ Γένους τῶν Ρωμαίων κηρύττοντές σε, οἱ τῆς Ἄνα-
 τολικῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Ὁρθόδοξοι Παῖδες, ὁμογνώμως μία ψυχῇ
 σὲ προσκυνοῦσι, τούτου χάριν καὶ ἡμεῖς ὡς τουπίκλην Γλυκεῖς, εἰς
 δὲ τὴν εὐλάβειαν γλυκύτεροι, γλυκύτερα καταφιλοῦντες τὸ κράσπε-
 δον τῆς Βασιλικῆς σου αἰσθητός (sic), ξυναμφοτέρως ὑπογραφό-
 μεθα ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ. τῆς Γαληνότητός σου ταπεινοὶ ὑπη-
 ρετικώτατοι δοῦλοι, Νικόλαος καὶ Λεοντάρης οἱ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐξ
 αἵματος ἀδελφοὶ οἱ Γλυκεῖς. Ἐνετίησιν ἀχοῦζ'.

1677 18. Βιβλίον τοῦ Νοεμβρίου μηνός.

19. Βιβλίον καλούμενον Ἐκλόγιον, νεωστὶ μετατυπωθὲν δαπάνη
 Νικολάου Γλυκέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων
 ὠφέλειαν.

1679 20. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἄλυπίου τοῦ Κιωνίτου
 συναχθεῖσα παρ' ἱερέως Ἐμμανουὴλ Γζάνε τοῦ εἰκονογράφου τοῦ
 λεγομένου Μπουνιαλῆ.

21. Πασχάλιον αἰώνιον, ἀρχόμενον ἀπὸ ἀρχῆς. καὶ λήγον βρονθ'. συν-
 τεθὲν ὑπὸ ἱερέως Ματθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου.

22. Ὀκτώηχος νεωστὶ τυπωθεῖσα καὶ ἐτιμελῶς διορθωθεῖσα.

23. Προσκυνητάριον τῶν ἱερῶν τόπων τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερου-
 σαλήμ.

1680 24. Μέλισσα¹. Ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλω ἔνεστι τάδε : Ἀπομνημονευ-
 μάτων τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν βιβλίων τόμοι τρεῖς.
 Μαξίμου Κεφαλαίων περὶ τελείας ἀγάπης καὶ ἄλλων ἀρειῶν ἑκα-
 τοντάδες δ'. Θεοφίλου πρὸς Αὐτόλυκον περὶ θεοῦ καὶ πίστεως Χρι-
 στιανῶν βιβλία Γ'. Τατιανοῦ Ἀσυρίου Λόγος κατὰ Ἐθνῶν. Νεω-
 στὶ τυπωθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα ἐπιμελέτατα. Ἐνετίησιν ἀχπ'.⁴.

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 48.

2) Μαρκ. Βιβλ. 150 C 153.

3) Μαρκ. Βιβλ. 134 D 45 σχῆμα 4ον σελ. 288.

4) Ἐπειδὴ εἰς πολλὰ βιβλία κάτωθεν τοῦ τίτλου ἐπαναλαμβάνεται ἡ φράσις
 con licenza dei Superiori—μὲ τὴν ἄδειαν τῶν Προϊσταμένων Ἀρχῶν, παραδέτομεν
 ὧδε τὸ κείμενον τῆς ἀδείας τὸ ἀφορῶν τὴν «Μέλισσαν»: Noi Riformatori dello
 Studio di Padova havendo veduto per fede del Padre Inquisitore nel libro

Τοῦ κειμένου προηγεῖται εἰσαγωγή ἐνδιαφέρουσα ἣν παραθέτομεν ὀλόκληρον : «Τοῖς φιλομαθεστάτοις καὶ ἐνδοξοτάτοις τῶν Ἑλλήνων παισὶ Νικόλαος Γλυκὺς ὁ φιλέλλην τὸ εὖ πράττειν. Διὰ τὰς δειξω φιλομαθέστατοι καὶ πολυμαθέστατοι τῶν Ἑλλήνων παῖδες τὴν συνέχειαν τοῦ διακαοῦς μου πόθου ὅπου ἔχω τὰς δουλεύω, ἠθέλησα μὲ τὸ παρὸν βιβλίον ΜΕΛΙΣΣΑ κοινῶς ὀνομαζόμενον, τὸν ἑαυτὸν μου εὐλαβέστατα τὰ ἀφιερῶσω εἰς τὴν ἀγάπην σας, Μέλισσαν φέρων τῶν γενεθλίων μου σύμβολον· διὰ τὰ εἶναι τὰ ἐμὰ παντελῶς ὑμέτερα. Πεπαλαιωμένη καὶ ἔρημος σχεδὸν ἦτο ἡ Μέλισσα αὕτη· ἡώρα καινοπτεροτυπωθεῖσα ἀπὸ τοὺς τύπους μου, ἀλλοῦ δὲν ἐπιθυμεῖ τὰ πετάξῃ, εἰμὴ εἰς τὸν ὑμετ. ἀττικὸν μελισταγῆ Ὑμηττόν, ὑμηττὶς οὖσα τῷ γένει καὶ τῇ φράσει. Μικρὸν ἴσως ὑμῖν δόξει τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς πρὸς τἄλλα ὅπου τὴν πάνσοφόν μας ὑπερπλουτοῦσιν Ἑλλάδα. Ἄλλ' εἶδατε καλῶς ὅ εἴρηται διὰ τοῦ σοφοῦ «ἡ μικρὰ ἐν πετεινοῖς ΜΕΛΙΣΣΑ καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς». Μικρὸν εἶναι τὸ δένδρον ταύτης τῆς Βίβλου ἀληθῶς, ἀλλ' ὁ καρπὸς τῆς εἶναι γλυκύτερος ὑπὲρ μέλι καὶ κηρὸν καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις εὐρισκόμενα βιβλίοις. Μάλιστα ὅσα μὲ κόπον καὶ δυσκολίαν ἠθέλετε ἐπιζητήσῃ ἐνθεν κακείθεν εἰς τὰ τῶν ἔσω καὶ ἔξω διδασκάλων χαρτία, ἐδῶ ὅλα τὰ ἔχετε ἔτοιμα καὶ πρόχειρα μὲ εὐκολίαν. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἐν πόνῳ πολλῷ καὶ δαπάνῃ οὐ μικρᾷ ἠθέλησα μὲ τὲς γλυκύτητες τούτων τῶν μελιρρόων σελί-

greco intitolato Μέλισσα non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi e buoni costumi, concediamo licenza a D. Nicolò Glichì di poterlo stampare osservando gli ordini ece., Data li 13 Febbraro 1679. Silvestro Valier καὶ Nicolo Venier Procuratori Refformatori. Gio Batt. Nicolosi, Segretario. Τὸ γραφεῖον τῶν Refformatori ἦτο ἐν Βενετίᾳ εἰς τὴν Procuratia Nova ἀρ. 1· καὶ ἐν μεταφράσει ἔχει οὕτω : Ἡμεῖς οἱ ἀναθεωρηταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης, ἰδόντες κατὰ πιστοποίησιν, τοῦ ἐρευνητοῦ—ἐλεγκτοῦ ἱερέως, ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ Ἑλληνικῷ τῷ τιτλοφορουμένῳ Μέλισσα δὲν ὑπάρχει τι κατὰ τῆς ἀγίας Καθολικῆς Πίστεως, ὁμοίως δὲ κατὰ μαρτυρίαν τοῦ ἡμετ. Γραμματέως, οὔτε κατὰ τῶν Πριγκήπων καὶ τῶν καλῶν ἡθῶν, χορηγοῦμεν ἄδειαν εἰς τὸν Κύρ Νικολὸν Γλυκὺ ἵνα δυνηθῇ τὰ τυπώσῃ, τηρῶν τὰς διαταγὰς κλπ. Ἐδόθη τῇ 13 Φεβρουαρίου 1679. Σύλβεστρος Βαλιέρ, Νικολὸ Βενιέρ, ἐπίτροποι ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως (λογοκρισίας, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) καὶ Ἰωάννης Βαπτιστῆς Νικολόζι, γραμματεὺς.

1) Τὸ σῆμα τοῦ Τυπογραφείου Γλυκὺ ἦτο ἡ μέλισσα.

2) Ἡ πρώτη ΜΕΛΙΣΣΑ συντεθεισα ὑπὸ Ἀντωνίου Μοναχοῦ ἐτυπώθη καὶ ἐξεδόθη τῷ 1546.

δων τὴν τυπογραφίαν μου νὰ ἀρτίσω καὶ τὴν ὄρεξιν τῶν φιλομαθῶν νὰ γλυκάνω. Ἐπειδὴ ἐδῶ πᾶς ἕνας σπουδαῖος εὐρίσκει ὅ,τι ὀρέγεται, ἐδῶ τὸ μελιτουργεῖον τῆς εὐαγγελικῆς καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας, οἱ θεολόγοι· ἐδῶ τὰς κυψέλας γεμούσας μέλι φωνῶν μελιρρύτων, οἱ ῥήτορες. Ἐδῶ κηρία, σοφὰς ἐμφάσεις καὶ γνώμας σταλάσσοντα, οἱ φιλόσοφοι· ἐδῶ οὐράνια μέτρα θείων ποιημάτων, οἱ ποιηταί· ἐδῶ νόμων χρυσοὺς χρησμούς, οἱ νομοθέται· ἐδῶ ἰατρεῖα ζωὴν ἀθάνατον φέροντα, οἱ ἰατροί· ἐδῶ πνευματικῆς ΜΕΛΙΣΣΗΣ κέντρα γλυκύπικρα, τὰς κακίας παίοντα πικρῶς, τὰς δ' ἀρετὰς πέσσοντα μάλα γλυκέως, οἱ ἠθικοί· ἐδῶ τὴν πρὸς τοὺς ἀστέρας ὀρθὴν καὶ εὐθειαν, ἀπλανῆ τε καὶ βεβαίαν ὁδόν, οἱ ἀστρονόμοι· ἐδῶ τέως τὸ πᾶν τῆς μαθήσεως, οἱ μαθηματικοὶ πάντες εὐρεῖν ἔχουσιν ἄριστα· Ὑμεῖς οὖν τῶν Ἑλλήνων Ἐνδοξοὶ Παῖδες ΜΕΛΙΣΣΑΙ τῆς σοφίας φιλάγρυπνοι, ἔχοντας ἐδῶ παντοδαπῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης εὐανθῆ καὶ εὐώδη κῆπον, χαίροισθ' εὐαγέες καὶ ἐν ἄνθεσι ποιμαίνοισθε, οὐρανόφωτον πτηναὶ νέκταρος ἐργατίδες, εὐτυχεῖτε πάντες καὶ ἔρρωσθε.

1680 25. Ἐλικῶνος ἄνθη, ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει Ἀποστόλου Ράσπη Βυζαντίου ἀξιωτάτου φιλοσόφου καὶ ἰατροῦ. Περιέχει καὶ ἐλεγεῖον ὀκτῶ στίχων τοῦ Γεωργίου Σουγδουρῆ.

1681 26. Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ.

27. Πεντηκοστάριον¹.

28. Ὀκτώηχος νεωστὶ μετατυπωθεῖσα.

29. Κατήχησις² Ἱερὰ ὑπὸ Νικολάου Βούλγαρη ἰατροῦ καὶ φιλοσόφου καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ πανεντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ ἀρχοντι Λέοντι Γλυκεῖ τῷ ἕξ Ἰωαννίνων, Ἐνετίησι ἀρχαί. «Τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Λέοντι τῷ Γλυκεῖ ἀνδρὶ κατὰ πάντα χρησιμωτάτῳ τῷ καὶ ἀξιοπρεπεστάτῳ τῆς Ἰωαννίνων Μητροπόλεως Λογοθέτῃ, Νικόλαος Βούλγαρης χαίρειν»: ἐν πᾶσιν ἡμῖν Ἐδοξε δέ, σοὶ φίλων ἄριστε καὶ γλυκύτατε, ἀνατιθέσθαι μετὰ τὴν Πατρίδα³, ὡς γνησίῳ τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλ. υἱῷ, ὑπερασπιστῇ προθυ-

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand εἰς τὴν Βιβλιογραφίαν του. Τὸ Πεντηκοστάριον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς Λυγγιάδες κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἡμερησίου Παπαφιλίππου.

2) Μόσχ. Βιβλ. 130 C 40. Ἀνετυπώθη τῷ 1769 παρὰ Δ. Θεοδοσίῳ ἄνευ τῆς ἀφιέρωσως πρὸς Δ. Γλυκύν.

3) Τὴν Κέρκυραν. Ἡ πρώτη ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφέως εἶναι «πρὸς τὴν ἐκλαμπροτάτην Σύγκλητον τῶν Κορυφῶν».

μωτάτω, κληρικῶ ὑπερτίμῳ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἀρί-
στον συζητητῆ. Ὅθεν σὲ καὶ Φροντιστηρίου τοῦ τῶν Γραικῶν πρύ-
τανιν καὶ τοῖς φιλέλλησι βίβλους ὠνούμενον ἀπὸ δυσμῶν τὰς χρη-
σιμωτάτας καὶ πανάριστον τῆς αὐτόθι ἁγίας Μητροπόλεως ἐπικριτὴν,
πᾶσα Ἡπειρος γεραίρει ναι μεγαλύνει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ περίξ
πόλεις καὶ Νῆσοι, αὐτὸ τὸ Βυζάντιον εὐφημεῖ καὶ τοῦνομα τὸ γλυκὺ
καὶ μελίρρυτον ἀεὶ διὰ στόματος ἔχει Δημοσίᾳ ἴσασι
πάντες καὶ ὅσας Ἐνετίησι τοῖς ἐμοῖς ἐχαρίσω τὰς εὐεργεσίας ὅσα τε
εἰς τὴν Κωνσταντίνου καὶ ἔγραψας καὶ κατέγραψας, παντί που τῆς
ἀληθείας ὑπέρμαχος, ἐτοιμότατος τῶν Ὁρθοδόξων ὑπερασπιστής.
Τί δέ; ἀπὸ Βουλγάρων ἔγνωμεν τοῦ πρώτου ἐκείνου τῶν Ἰωαν-
νίνων μετοικιστοῦ Θωμᾶ τοῦ Δεσπότη τοῦ γένος, ἀπὸ Βουλγάρων
καὶ τὸ Γλυκὺ. Βούλγαροι δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐξ οὗ καὶ τ' ἀνάθημα του-
τοῖ σοὶ πολλῶ γε μᾶλλον εὐάρεστον. Οἶονδῆποτε γοῦν ἰλαρῶ ἀπό-
δεξαι τῷ προσώπῳ καὶ σὺν Νικολάῳ τῷ σῶ συναίμονι, στύλοι
ἄμφω τοῦ γένους, ἀρωγοὶ χρησιμώτατοι καὶ χαριέστατοι, ἔρρωσθε.
—'Απὸ Κερκύρας ἀχοθ'. ἔτος τὸ σωτήριον».

- 1681 30. Ἡ Κ. Διαθήκη νῦν πρῶτον ἐπιμελῶς ἐκδοθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα.
31. Συνταγμάτιον περιέχον κανόνας καὶ εὐχὰς ἐπετηρίους ὑπὸ Μαθ.
Τσιγάλα.
1682 32. Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ.
33. Μηναιὸν Ἰανουαρίου¹.
1683 34. Ἀνδραγαθείαις τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἀνδρειοτάτου Μιχαὴλ τοῦ
Βοεβόνδα.
35. Ἱστορία² τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων ἀπὸ Σερ-
μπάνου Βοεβόνδα μέχρι Γαβριὴλ Βοεβόδα τοῦ ἐνεστῶτος Δουκός,
ποιηθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Ἀρχιερεῦσι Πανιερωτάτου Μητροπολίτου
Μυρέων Κυρίου Ματθαίου τοῦ ἐκ Πωγωνιανῆς καὶ ἀφιερωθεῖσα
τῷ ἐνδοξ. ἀρχοντι Κυρ. Ἰωάννη Κατριτζῆ.
36. Μαργαρίται Διάφοροι³, τοῦ ἐν ἁγ. πατρὸς ἡμῶν Ἀρχιεπ. Κων/πό-
λεως τοῦ Χρυσοστόμου ὑπὸ τοῦ ἐκ Τυρνάβου μοναχοῦ Παχωμίου³,

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand. Μᾶς τὸ ἀνεκοίνωσεν ὁ Παπαφίλιππος ἐφημέ-
ριος Λυγγιάδων καὶ τὸ ἀνεύρομεν καὶ εἰς τὸ archivio di Stato σημειωμένον.

2) Ἡ πρώτη ἐκδοσις ἔλαβε χώραν τῷ 1672 παρὰ Βαλεντίνῳ Μορτάλι—Ἐνετίη-
σιν, ἀναλώμασι Πάνου Πεπανοῦ ἐκ Πωγωνιανῆς.

3) Ἡ προηγουμένη ἐκδοσις τῷ 1675 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ.

νῦν μετατυπωθέντες ἐπιμελεία τοῦ ἱατροσοφιστοῦ Νικολ. τοῦ Βουβουλίου.

37. Ὁκτώηχος, ἀνατύπωσις.

1683 38. Βιβλίον καλούμενον Θηκαρᾶς, περιέχον ὕμνους καὶ εὐχὰς εἰς δόξαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

39. Τριώδιον, ψυχωφελέστατον, νέα μετατύπωσις.

40. Θησαυρὸς τοῦ Δαμασκηνοῦ ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεσ/νίκης, νεωστὶ ἐκκαθαρισθεὶς ἐκ πλείστων σφαλμάτων.

41. Βιβλίον τοῦ Ὁκτωβρίου μηνός.

1684 42. Εὐχολόγιον, νέα μετατύπωσις ἐπιμελείᾳ διορθωτοῦ Ν. Βουβουλίου.

43. Κυριακοδρόμιον, ὁμοίως.

44. Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανόν, ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ τοῦ Ρεθυμναίου μὲ ἀφιέρωσιν: τοῖς Πανεγενεσιτάτοις ἄρχοσι καὶ ἔλλογιμωτάτοις Κυρίοις Πάνφ Ἱερομονήμονι καὶ ἀδελφῶ αὐτοῦ Ἰωάννη τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων.

45. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου, στίχοι διὰ μέτρων ἀπλῶν ὁμοιοκαταλήκτων συντεθέντες παρ' Ἐμμανουὴλ Ἱερέως τοῦ Τζάνε ἐπιλεγομένου Μπουνιαλῆ.

1685 46. Βίοι Ἁγίων, ἐκ τῶν Συναξαρίων μεταφρασθέντες παρὰ Μαξίμου Ἐπισκόπου Κυθήρων.

1686 47. Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, νεωστὶ ἐκ δευτέρου, ἀναλώμασι καὶ δαπάναις Νικολάου Γλυκῆος τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, μετατυπωθὲν καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρὰ Μιχαὴλ Ἱερέως Μήτρου³ διορθωθέν.

48. Σταχυολογία Τεχνολογικῆ³ κατ' ἐρωταπόκρισιν τῆς Γραμματικῆς τέχνης ἐκδοθεῖσα παρὰ Βησσαρίωνος Ἱερομονάχου Μακροῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, πάνυ ὠφέλιμος¹ καὶ ἀναγκαία, νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα καὶ πάσῃ ἐπιμελείᾳ Μιχαὴλ Ἱερέως Μήτρου διορθωθεῖσα, οὗ τῆ προτροπῆ προσετέθη καὶ τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων τοῦ Ἀμμωνίου χάριν τῶν φιλομαθῶν. «Οἰκοδομεῖν χωρὶς θεμέθλου πόνος ἐστὶ μάταιος, Νόσφι δὲ Γραμματικῆς ἀνεμώλιόν ἐστι

1) Ὁ Μαρίνος ἦν ἀδελφὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζάνε τοῦ εἰκονογράφου καὶ ἐφημερίου τῆς Ἐκκλ. Ἀγ. Γεωργίου. Ἀνακριβῶς δὲ ὁ Παπαδ. Βρεττὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρίνος καὶ Ἐμμανουὴλ ἦσαν τὸ αὐτὸ πρόσωπον, προσθέτων ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ πρὸ τῆς χειροτονίας ὠνομάζετο Μαρίνος.

2) Εἶναι ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, μετέπειτα Μελέτιος, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

3) Μαρκ. Βιβλ. 209 D 191.

μαθῆσαι». 'Ενετίησιν αχπς'. (σελίδες 345 ἐξ ὧν 107 αἱ ὅμοιαι λέξεις 'Αμμωνίου). Πρόλογος: Πᾶσι τοῖς νεανίσκοις τοῖς περὶ τὴν Γραμματικὴν καὶ 'Ελληνικὴν σοφίαν σπουδάζουσι, Μιχαὴλ ἱερεὺς Μῆτρος ὁ ἐξ 'Ιωαννίνων χαίρειν. 'Αλλ' εἰ καὶ σφόδρα βίβλων τῶν περὶ τὴν γραμματικὴν τέχνην οὐκ ὀλίγων (ὧ Καλλιμάχου στρατιῶται) εὐπορεῖτε, δι' ὧν ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν, προθύμως ἔχετε πρὸς τὸ αὐτὴν καρποῦσθαι, ἥς πολλάκις τὸ δυσχερὲς πολλοὺς τῶν βουλομένων τινὸς τῶν αὐτῆς μερῶν ἀπολαῦσαι, πόρρω που τοῦ σκοποῦ ἀπέβαλε καὶ τῆς τῶν γραμμάτων ἀρετῆς ἥς δῶρον ἄλλο μείζον οὐκ ἔστι παρὰ Θεοῦ λαβεῖν, ἀπεστέρησε· ἔμπης οὐδεμία αὐτῶν μέχρι τοῦ νῦν ἐς φῶς δέδοται, τοιαύτη ἀφελεία κεκοσμημένη, ὑμῖν νῆ δία, τοῖς νέοις στρατιώταις μάλα εἰκότως ἐφαρμόζουσα, ἥπερ ἢ ἐν ταῖς ὑμετέραις χερσὶν ἀνάλογος τοῖς πρωτοπείροις οὔσα· αὕτη γὰρ μεθόδου τινὸς τυχοῦσα δι' ἥς τὸ βαρῦμοχθον (εἰ οὔτω χρὴ φάναι) τῆς Γραμματικῆς ἀφαιρεῖ καὶ ραδίως τοὺς νεολέκτους μὴ ἄκροις χεῖλεσι γεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ λόγων καὶ δογμάτων αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἐστιαθῆναι, ποιεῖται. Ταύτην τοίνυν πανθυμαδὸν δέξασθε, νομίζοντες ὡς εὐμαρῶς καὶ ταχέως δι' αὐτῆς δυνηθήσασθε τῶν περᾶτων ἀψασθαι καὶ τοὺς ὑμετέρους καθηγεμόνας πάνυ τι εὐφράναι, ἐν ἀπαλαῖς ἔτι καὶ καθαραῖς ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς ὀρῶντας τὴν ἀρετὴν ριζωθεῖσαν ἦν καὶ τραφεῖσαν καὶ εἰς ἀκμὴν τελείαν προελθοῦσαν, συλλαμβανομένης τῆς ὑμετέρας φιλομαθείας, ἰδεῖν εὐχονται. Χαίρει μὲν γὰρ πόνων καὶ γεωργός, ἀδρυνομένων αὐτῶν τῶν ἀσταχύων ἢ τῶν φυτῶν ἀξανομένων· εὐφραίνουσι δὲ καὶ μαθηταὶ διδασκάλους, μάλιστα ὅταν δι' εὐφυΐαν βελτίους, ἐφ' ἑαυτοῖς ὑποφαίνουσι τὰς ἐλπίδας· ὥσπερ καὶ ὁ τῆς παρούσης βίβλου ποιητῆς, ἐλλόγιμος ὢν τῶν 'Ελλήνων παιδευσιν καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ μεγάλην ἔχων προκοπὴν, ὃς καὶ πρῶτος τῶν καθηγητῶν ἐν τῷ λυκείῳ τῶν 'Ιωαννιτῶν διατριψάντων ἔστη, ὀρῶν τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐπὶ τὰ μείζω τῶν μαθημάτων προχωρεῖν, χαριζόμενος αὐτοῖς, τὴν παροῦσαν βίβλον πεποίηκε τὴν ἀκοπιάστως ἐπὶ τὴν τῆς Γραμματικῆς κατάληψιν εἰσφέρουσαν τοὺς ἀρχαρίους. Ἐρρωσθε, Ἐνετίηθεν ὁ αὐτός. (καὶ ἀκολουθεῖ τὸ κάτωθι τετραστίχον ἐπίγραμμα)

«Εἰ πολὺὶδρις ἔμεν μέμαας, Νέε γραμματικῆς τε
 »κ' ἄλλης ἰδμοσύνης, μάνθανε τὴν δε βίβλον

» Ἡ γε γὰρ εὐπορέει θεμέθλων σοὶ ἀστυφελίκτων
 » Ἐργοπόνου τέχνης, γραμματικῆς ἀπόρου».

1687 49. Ἡ θεία Γραφή¹, δηλ. Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης ἀποπάλαι μὲν ἐτέρωθι τυπωθεῖσα καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα παρὰ κολάφῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Με ἀφιέρωσιν «τῷ Γαληνοῖ κλπ. Ἰωάννη Σερβάνῳ Καντακουζηνῷ, Βοεβόδα πάσης Οὐγγροχίας Κραιόβης καὶ τῶν ἐξῆς, Νικόλαος Γλυκὺς εὐδαιμόνως διὰ... ἦν² μὲν οὖν πάμπολλα τὰ ἀντιπίπτοντα πρὸς τουτουῖ μου τ χεῖρημα, μάλιστα δὲ πάντων ἣ τε τῶν χρημάτων δαπάνη ὅτι σ της δεομένου ποσότητος καὶ ἣ τοῦ βίου ἀδηλότης· διετῆ γὰρ σχεδὸν καταναλισθῆναι ἐπὶ ταύτη γε χρόνον, μὴ τοι ἀρξαμένῳ τὸν πύργον οἰκοδομεῖν, αἴφνης ἐπέλθη καὶ τὸ χρεῶν³ καὶ κατοφθεῖν τὸ ἔργον ἡμιτελές, ἀλλὰ ταῦτα οὐδόλως κατερνάκησέ με πρὸς τὸ καλὸν προθυμίαν· Θεὸν δὲ τοῦ ἔργου συλλήπτορα ἐπικσάμενος Ἔδει τίνι, μεγαλοπρεπέστατε ἡγεμῶν ταύτην ἀτεθῆναι τὴν βίβλον, ἣ τῇ σῇ γαληνότητι; ἴσασι γὰρ πάντες τὴν περιβλέπτων Καντακουζηνῶν εὐγενεστάτην οἰκίαν ὅσοις βρῦει τ ἀγαθοῖς Διὸ καὶ τρίς καὶ πολλάκις εὐδαίμων τε καὶ μακρὴ μὴ ἀπαξιώσεως, ἀντιβόλῳ, δέξασθαι τοῦτό μου τὸ δῶρον, εἰς τὸν δ καῖ ὃν ἔχω πρὸς σὲ ἀπιδὼν αἰδήμονα πόθον καὶ οὐκ εἰς τὴν δώρου Κοινότητα. Εὐδαιμονῶν διαβιώης, Ἑλλήνων καύχημα, Ἐζαντίου δόξα, Καντακουζηνῶν εὖχος καὶ πάσης Μουσίας τὸ Κράτ Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε! Ἐνετίθηθεν.

50. Ἡ Καινὴ Διαθήκη.

1690 51. Ψαλτήριον Προφητάνακος Δαβίδ. Μετατύπωσις.

52. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἀγ. Πατρὸς ἡμῶν Δονάτου.

1691⁴ 53. Εὐχολόγιον. Μετατύπωσις.

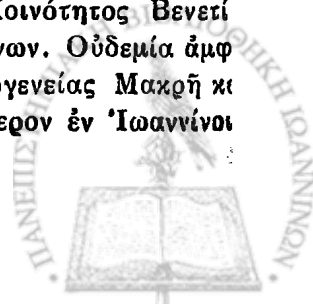
54. Συνταγματίον περὶ τῶν Ἀγ. Μυστηρίων ὑπὸ Γαβριὴλ Σεβήρο

1) Σελ. 1098.

2) Φαίνεται καθαρὰ ἡ γλῶσσα τοῦ Μιχαὴλ Μήτρου.

3) Ὁ Ν. Γλυκὺς ἦτο τότε περίπου ἑβδομηκοντούτης.

4) Ὁ Legrand ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ του (σελ. 459) ἀναφέρει ὡς τυπωθεῖσαν Βουκουρεστίῳ τῷ 1690 «ἀντίρρησιν κατὰ Κυρίλλου Λουκάρεως, ἐπιμελεία καὶ διορθεῖ τοῦ λογιωτάτου Νοταρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Μιχαὴλ Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἀνεύρομεν εἰς τὸ Μητρῶον Ἑλλ. Κοινότητος Βενετῆ Ἰωάννην Μακρῆν καὶ Γεώργιον Μακρῆν, ἀμφοτέρους ἐξ Ἰωαννίνων. Οὐδεμία ἀμφβολία ὅτι πρόκειται περὶ μελῶν τῆς αὐτῆς μετὸν Βησσαρίωνα οἰκογενείας Μακρῆ καὶ ἡ ὁποία, κατὰ τὸν φίλον κ. Β. Πυρσινέλλαν, διατηρεῖται καὶ σήμερον ἐν Ἰωαννίνοις

Μητροπολίτου Φιλαδελφείας ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἰωάννου Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἀβραμίου, ὅστις ἐν τῇ ἀφιερώσει πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας ἐπάγεται . . . προσφέρω τὸ παρὸν ὅπου ἐβγαίνει εἰς φῶς ἀπὸ τοὺς περιβοήτους τύπους τοῦ Πανευγενεστάτου Νικολάου Γλυκέως

- 1692 55. Τὸ Ψυχοσωτήριον ψαλτήριον (σελ. 618).
- 1693 56. Βιβλίον ψυχωφελές νῦν δεύτερον εἰς τὸν τύπον βαλμένον διὰ δαπάνης Νικολάου Γλυκεῖ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
- 1694 57. Ἱεροδιακονικόν.
58. Βίβλος καλουμένη Καλοκαιρινή.
- 1696 59. Διήγησις¹ ὠραιότητῃ Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ, ῥιμάδα.
- 1699 60. Ἱστορία τῆς Σωσσάνης, ὑπὸ Μάρκου Δεφαράνα. Β. ἔκδοσις.
61. Ἡ Βοσκοπούλα ἢ εὐμορφη ὀνομασμένη εἰς τύπον καὶ εἰς φανέρωσιν πάλιν μεταβαλμένη.—(ποιηθεῖσα ὑπὸ Νικολάου Δημητρίου ἐξ Ἀποκορώνων (Κρήτης), ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1627 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀντωνίου Μπόρτολι, Ἐνετίησιν).
62. Ἱστορία τοῦ Ταγιαπέρα ποῦ τὴν σημερινὴν ἡμέρα σὰν αὐτὸν οὐδὲν ἐφάνη εἰς ὅσ' ὀρίζουν οἱ χριστιάνοι².
63. Ἱστορία³ τοῦ ῥὲ τῆς Σκότζιας μετὰ τὴν ρήγισσα τῆς Ἐγκλητέρας ὀπόγινε εἰς σὲ καιρὸν ἐκείνας τὰς ἡμέρας.
64. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως.
65. Αἰσώπου Μῦθοι. Ὅμοίως
- 1700 66. Ἱστορία τῆς Σωσσάνης ἀνατύπωσις.
- 1701 67. Ὀκτώηχος.
- 1704 68. Βιβλίον καλούμενον Ἑβδομαδευχάριον.
- 1706 69. Βιβλίον καλούμενον Γεωργητάριον, ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ Πρωτοπαπᾶ ἐκ Μοσχοπόλεως τυπωθέν.
- 1708 70. Βοσκὸς⁴ λογικῶν προβάτων, ἧτοι περὶ τοῦ καθήκοντος τῷ πνευματικῷ ποιμένι καὶ πῶς δεῖ ποιμαίνειν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον. α'. ἔκδοσις.

1) Ἡ α'. ἔκδοσις τῷ 1534.

2) Ποίημα τοῦ Κερκυραίου Ἰακώβου Τριβώλη. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1528 παρὰ Στεφ. Σαβιέι. Ἐνετίησι.

3) Ποίημα τοῦ ἰδίου. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1528 ἐν Βενετίᾳ παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ.

4) Ὡς συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου φέρεται Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

1712 Ὁκτώηχος, ἀνατύπωσις.

1714 72. Αἱ θεῖαι λειτουργίαι.

1724 73. Ἀντιδοτάριον¹ τῶν ἰοβόλων δηγμάτων καὶ τινῶν ἄλλων τού-

1) Μαρκ. Βιβλ. 16 D 231. Ἐκ τῆς πληθύος τῶν κατωτέρω ἐπιγραμμάτων φαίνεται ὅτι πρώτην φορὰν ἐτυπώθη παρόμοιον ἱατρικὸν βιβλίον καὶ ἡ ἐκδοσις αὕτη ἐπανηγυρίσθη παρὰ τῶν τότε μεγάλων διδασκάλων. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ὁ Μουλαῖμης ἦτο ὁ πρῶτος ἐξ Ἰωαννίνων ὁ περατώσας τότε τὰς ἱατρικὰς σπουδὰς ἐν Παταύῳ τῆς Ἰταλίας. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον Θεοτόκον.... «ἔπρεπε λοιπόν, Δέσποινα Θεοτόκε, καὶ γὰρ ὁ εὐτελὴς δοῦλός σου τὸ παρὸν Συνταγματίον νὰ προσφέρω εἰς τοὺς ἀχράντους σου πόδας, οὐ μόνον ὅτι μὲ τὴν δύναμίν σου καὶ πρέπουσαν βοήθειαν ἠξίωσάς με νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ Ἀνακτόριον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν καὶ μαθήσεων καὶ νὰ συνευφρανθῶ μὲ τὰς Μούσας, ὄχι εἰς τὸν Ἑλικῶνα, κατὰ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ φιλόμουσον πόλιν τοῦ Παταβίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνθίζει ἡ σοφία, διαυγάζει ἡ ἀνθρωπίνη ἱατρικὴ καὶ διαλάμπει σχεδὸν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν, ὁ χορὸς τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ μαθήσεων, ἀλλὰ καὶ ὅτι μὲ τὴν ἀπροσμάχητον βοήθειαν ἐφύλαξάς με ὑγιᾶ καὶ ἐλευθέρωσάς με πολλῶν κινδύνων, μάλιστα ὅπου μὲ ἠξίωσας νὰ διαπεράσω χωρὶς ναυάγιον τὸν ἔσχατον καὶ χαλεπώτατον ἀγῶνα καὶ δεινὴν ἐξέτασιν τοῦ Δοκτοράτου, πολλῶν σοφῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν ἀνθισταμένων καὶ ἀντιλεγόντων μοι, ἐπομένων εἰς τὸ πάτριον καὶ παλαιὸν αὐτῶν ἔθος ἵνα βασανίζωσι καὶ δοκιμάζωσι τοὺς πρωτοπείρους.... τῆς σῆς θερμῆς Ἀναλήψεως κῆρυξ μεγαλόφωνος καὶ δοῦλος εὐτελὴς καὶ ἀνάξιος Σταῦρος Μουλαῖμης.

Ἐπίγραμμα τοῦ λογιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης κ. Ἰωαννικίου

*Χάλκεον Ἑβραῖος πρὸς ὄφιν ποτ' ἀλεύατο πότμον
ἐντρομος εἰσορόων δῆγμασι νηιτόμενος
ἄμμι δὲ τὴν δὲ βίβλον πολυπέσας
Σταῦρος ἀκέστωρ
ἤμβλυε λευγαλέων δῆγματα ἰοβόλων.*

Ἔτερον Μπαλάνου Ρίζου Καθηγητοῦ τῆς τῶν Ἰωαννίνων Δευτέρας Σχολῆς

*Ἀνθοκόμους λειμῶνας ἐφιπταμένη γε μέλιτα
κάκμυζοῦσα πόνῳ ἄνθεα πουλύχροα
κηρόδετον σίμβλοις πολυτρήτοις μέλι τεύχει
ἠδιστον παρέχον γεῦσιν ἐνὶ χθονίοις
Ποιητῆς τούτου δὲ πονήματος οἶά περ αὕτη
Ἰητρῶν δίων χερσὶ βίβλους κατέχων
λειμώνων λογικῶν, λογικόν τε δρέπατο ἄνθος
λογιον ὃν πάντων φαρμάκων ἰοβόλων.*

Ἔτερον Ἀλεξίου Σπανοῦ Ἰωαννινίτου (sic)

*Ἐτὴν δ' ἀσκληπιάδα ὀρόοντες βίβλον ἔειπον
Γέγραφε Νίκανδρος φάρμακ' ἀλέξια μὲν*

τοις ὁμοίων, φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου καὶ ἔλλογιματάτου ἐν ἱατροφιλοσόφοις κυρίου, κυρίου Σταύρου Μουλαΐμου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ γονυπετῶς τῇ ἀειπαρθένῳ καὶ Θεοτόκῳ

Αἰνὰ δὲ τίς δ' οὗτος σάφα ὅς γ' ἐμὰ
γέγραφε κρυπτά;

Τοῖς ἀποροῦσι πατήρ Φοῖβος ἔειπεν: Ἐμὸς
Σταῦρος Μουλαΐμης ἔστεψ' ὃν Παταβίῳ γ' ὦ
Νῦν δὲ ἱατρὸν ἔχει πατρὶς Ἰωάννινα.

Ἄτερον τοῦ αὐτοῦ

Πάντας ἰᾶτο νοσοῦντας ἐφ' Ἀσκληπιὸς ἰρῶ
φασιν, ἰόντας ἐκεῖ μῦθος ὁδ' οὐκ ἀτρεκέες
Σταῦρος Μουλαΐμης γέγραψ' ἀντιδοτήριον ἤδη
Πάντας ἰᾶται φ' γ' ἰοβόλων παθέων
ἣ δέ γε λοιμοῦ τοῦ πανολέθρου ἄρροθον αὐδῶν
Πᾶσι Θεητόκον, ἣ γ' ἔστ' ἀλάθητον ἄκος.

Ἄτερον τοῦ αὐτοῦ

Χαῖρε πᾶν Γένος Ἑλλάνων, ἀφνειὸς
λαός, ἣ δέ γ' ἐπαίτης, δηγμάτων γὰρ
φάρμακ' ἰοβόλων, δείκνυσι βίβλος Μουλαΐμαο
ἃ βλέπων ὑγιῆς ἔσται ὁ πάσχων
ὄλθιος μὲν ἄτερ μόχθου, ἐπαίτης
ἀργύριοιο δ' ἄνευ, Σταύρου τὸ δῶρον χρήσιμον ὄντως
Παρθένῳ τ' ἀνέθηκε, ὃ λῶστε βίβλον
φάρμακ' ὧσιν ὅπως ταύτας ἀρωγᾷ
πᾶσι καίρια. Χρῶ οὖν, χαῖρε δῶρον, δόντα δ' ἐπαίνει.

Ἄτερον Ἀναστασίου Πάπα Ἰωαννινίτου (sic) καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐν Σέρραϊς
σχολῆς.

ᾠλεσεν Ἡρακλῆς ἀπαλαῖς ποτε χερσὶν ἐχίδνας
καὶ σὺ δράκοντας ὀλεῖς Σταῦρε νόσων μογερῶν
ἀντιδότων νεαρῶ σου τούτῳ τεύχεϊ δίῳ
Ἰωαννίνων ὃ στέλεχος πολύχουν
ἣ μέλι σοῖο πόνοιο ρέει γλυκὺ ἦντε λέοντος
ᾠ πόνος, ὃ σύνεσις Μουλαΐμου συνετοῦ.

Ἄτερον τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐντιμότατον Κύριον Παναγιώτην Σαράφην Ἡπει-
ρώτην.

Ὡς ἰόλαος ὕδρης κάτα ὄφθη Παναγιώτης
Πτόρθος τοῦ Νίκου, δούς δαπάνας ἰδίας
ἐμπορίην τελέσας, ἐπικερδέα ρώσιος ἔμφρων
ὅς ζῶσι θνητοῖς, ζῶσι ἐν ἀθανάτοις.

Ἄτερον Νικολάου Στύγνη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐν Βασκοπόλει
Σχολῆς.

Ἀντιδότων δοκίμων προχέρων τ' ἀκείων παθέσει
Κάρτατε λευγαλέοις φαρμακολυσοπόνοισι

Μαρία ἀφιερωθέν· καὶ νῦν πρῶτον δι' ἀναλωμάτων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου Κ. Παναγιώτη Σαράφη Ἑπειρώτου τυπωθέν, εἰς κοινήν τῶν ἀπόρων ὠφέλειαν. Ἐνετίησιν, ἀψκδ'.—Ἰδοὺ ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέως: Ἡ αἰτία τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος ἀντιδοταρίου· Ἐάν ἴσως ἤθελε στοχασθῆ τινας μὲ ἀκρίβειαν ὅλα τὰ πάθη καὶ τὸς ἀσθενείας ὅπου συμβαίνουν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, βέβαια δὲν ἤθελεν εὔρει ἄλλο χειρότερον καὶ φοβερότερον ἀπὸ τὰ ἰοβόλα καὶ θανατηφόρα δῆγματα τῶν θανατηφόρων ζώων, δηλαδὴ τῶν λυσσασμένων σκύλων, τῶν ὄφεων καὶ ἄλλων τούτοις ὁμοίων, διότι τὰ μὲν ἄλλα καθένα μὲ τὸ νὰ γεννᾶται ἔσωθεν ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἔχει κατὰ μέρος τὴν ἰδίαν φώλευσιν, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ εἰς τὸ στήθος ἢ εἰς τὰς χεῖρας ἢ εἰς τοὺς πόδας ἢ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος. Τὰ δὲ ἰοβόλα καὶ θανατηφόρα ταῦτα δῆγματα μὲ τὸ νὰ κυριεύουν ἕξαφνα τὸ μέλος ἐκεῖνο, κατανεκρῶνουν ὅλον τὸ

*Πανδώρης πίθος εἰμί· πόνημα δὲ Μουλαίμαο
Σταύρου, εὐμαθίης δόξαν ἀειραμένου.
Ἄρτι τὸ πρῶτον ἀνὴρ ἐρίτιμος δ' εἰς τύπον ἤξεν
εὐσεβίης τε πρόμος, εὐγενίης τε γόνος
φωτὸς ἀριπρεπέος μετ' ἀμύμονας οὐγγροβλαχεῖοις
ὀλβιοδαίμονος ἢ Νικόλεω Σαράφου
Πάμμεγα καὶ κληροῦχον ὄτω κῦδος παροπηδεῖ
Πάνος πινυτόφρων, ἐμπορίης τὸ κλέος
αἵμασιν εὐπαρύφων λογάδων τ' ἀγχιιστήην σχῶν
Δημαγέει λαοῖς, ἔθνεσί τ' ἐμφορονέως.*

Μετὰ τὰ ἐπιγράμματα ἔπεται «ὁ πίναξ τῶν κεφαλαιωδῶς περιεχομένων». Περὶ λύσσης καὶ ὑδροφοβίας. Περὶ ἐχίδνης καὶ ἰοβόλων δηγμάτων ἤτοι περὶ δηγμάτων ὄφεων ἔνθα καὶ περὶ ὄφεως εἰσερχομένων τινὶ ἀνῶ καὶ περὶ προφυλάξεως. Περὶ σκορπίου. Περὶ φαλαγγίων. Περὶ μελησῶν καὶ σφηκῶν. Περὶ βδέλλης. Περὶ σαύρας, ἤτοι Γκουστερίτζης, περὶ Σαλαμάνδρας. Περὶ μηκύτων ἤγουν μανιταρίων. Περὶ φρύνου ἤγουν μεγάλου βατραχοῦ. Περὶ γύψου ἢ ὕψου. Περὶ βασκανίας ἔνθα καὶ περὶ ὁμοιώσεως τῶν βρεφῶν καὶ ποῖα τὰ σημεῖα τῶν βασκαιόντων καὶ οἱ ὅποιοι οἱ παραβλῶπες καὶ πῶς ἔχουσιν οἱ βασκαιόμενοι καὶ τίς ἡ θεραπεία αὐτῶν καὶ ἂν χαθῆ τὸ γάλα τῶν γυναικῶν τί ποιητέον καὶ ὁ πήγανος ποίας δυνάμεις ἔχει. Περὶ λοιμοῦ ἤτοι πανούκλας, ἔνθα καὶ τινος φαρμακευθέντος φλεβοτομία νὰ μὴν γίνεταί καὶ τί περὶ προφυλάξεως λοιμοῦ ἄφησεν ὁ Μιθριδάτης εἰς τὴν διαθήκην του καὶ ποῖα τὰ ἀντίδοτα τῶν φαρμάκων καὶ ἂν ὁ οἶνος ἐν τῇ διαίτῃ συμφέρει καὶ ἂν πρέπει φλεβοτομία καὶ πότε καὶ ποῖα τὰ καθαρτικά καὶ πότε καὶ ποῖα τὰ ἰδρωτικά καὶ ποῖα τὰ συμπτώματα. Περὶ φλεβοτομίας. Περὶ λειποθυμίας. Περὶ κόρρων καὶ ψύλλων. Περὶ ἐμποδεμένων. Περὶ διακρίσεως οἴνου» (σελ. ἐν ὄλῳ 191). Τὸ ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ διατηρούμενον ἀντίτυπον (16 D 231) φέρει εἰς τὸ ἐξώφυλλον τὴν ἐξῆς χειρόγραφον φράσιν· «ἐκ τῶν τοῦ Ἰωάννου Σάρρου».

σῶμα καὶ ὅλας τὰς φυσικὰς δυνάμεις διαλύουσιν καὶ τὸ αἷμα εἰς φθορὰν μετατρέπουσιν καὶ ἀπλῶς εἶπεν ὅλην τὴν ἁρμονίαν καὶ σύνθεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς μορφήν νεκροῦ τὴν μεταλλάττουσι. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ εἶνε τὰ πλέον φοβερότερα καὶ θανατηφόρα πάθη εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ὁποῦ πολλάκις ἀνελπίστως συμβαίνουσι καὶ μὲ εὐκολίαν δὲν ἰατρεύονται, διὰ τοῦτο συχνάκις τινῶν ἀναγκαίων φίλων παροτρυνόντων με διὰ νὰ συνθέσω πρόχειρόν τινα καὶ συντομωτάτην πραγματείαν εἰς κοινὴν διάλεκτον διὰ τὴν τοῦ κοινοῦ καὶ ἀγελαίου λαοῦ ὠφέλειαν καὶ μάλιστα διὰ τοὺς γεωργούς, πειθαρχήσας τοῖς ἐκείνων λόγοις, οὐκ ἠμέλησα ἀλλὰ πᾶσαν φροντίδα θέμενος ὅσον τὸ δυνατόν τὴν παροῦσαν πραγματείαν θεοῦ βοηθοῦντος εἰς πέρας ἤγαγον, ἢ ὁποῖα θέλει εἶναι πρόχειρος πρὸς κοινὴν τῶν ἀπόρων ὠφέλειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ λοιμικὴ νόσος, κατὰ τινα τρόπον καὶ αὕτη εἰς τὰ φαρμακερὰ καὶ ἰοβόλα συναριθμεῖται, ἔδοξέ μοι καὶ περὶ ταύτης ὀλίγα τινὰ ὅσον τὸ δυνατόν διαλαθεῖν καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν λατρείαν συμβάλλει κατὰ τὴν γνώμην τινῶν καὶ ἡ φλεβοτομία, θέλουσι σημειωθῆ καὶ περὶ ταύτης ὅσα ἀνήκοντα διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ καθείς ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατηρῇ τὴν γένναν τῆς σελήνης καὶ ἄλλα ὅμοια ἀμαθῆ παρατηρήματα, τὰ ὁποῖα ἀλόγως ἐσπάρθησαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς ἐξέτασιν φιλοσοφικὴν καὶ ἰατρικὴν. Ἴσως δὲν ἤθελε φανῆ ἄχαρι εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγγίνοιαν, ἀναγνώστα φίλτατε, καὶ τὸ Συνταγμάτιον ὅπου περιέχει τὰ ἀποκρουστικὰ καὶ ἀφανιστικὰ τῶν κορέων καὶ ψύλλων, ὅπου βασανίζουσι, τιμωροῦσι τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κλαυθμῶνος τοῦ παρόντος Κόσμου. Ἔτι δὲ καὶ τὰ ἐρανοισθέντα ἰατρικὰ περὶ τῶν ἐμποδευμάτων μὲ τὰ ὁποῖα βασανίζονται ἀνηλεῶς οἱ νεόνυμφοι. Τοῦτο ὄν τὸ ἀντιδοτάριον, Συνταγμάτιον καὶ τὰ λοιπά, πάντα ἄσμενος καὶ μετὰ θυμηδίας καὶ τέρψεως, δέχου, ἀναγνώστα φίλτατε, καὶ τὰ μὲν δοκοῦντά σοι περιττὰ ἐλέω ὀφθαλμῶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κινούμενος, παράδραμε, ὅσα δὲ ἄρεστὰ τῇ Ἑμετέρᾳ κρίσει εὐτυχῶς χρῶ». — Εἰς δεῦτερον πρόλογον «πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις κλπ.» γράφει πλὴν ἄλλων καὶ τὰ κάτωθι. . . «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πλουσίους τοῦ νῦν αἰῶνος σωροὺς χρημάτων καὶ θημωνίας συλλέξαντες ἑαυτοῖς μόνοις τὴν τῶν χρημάτων κτήσιν ἀποταμιεύουσιν, ὥστε μηδὲ τεμάχιον ἄρτου παρέχειν εἰς τοὺς δεομένους καὶ πένητας· ἄθλιοι καὶ οὕτως ἐπίψογοι οἱ τοιοῦτοι καὶ δικαίως ὑπὸ τῶν Εὐαγγελικῶν ρημάτων θεατριζόμενοι, ἐξευτελίζονται καὶ κατακρίνονται ὅτι τὴν παροῦσαν μόνην ζωὴν, ὄντως ζωὴν κρίνουσιν, ἐν-

στερνιζόμενοι καὶ ὑπερμέτρως φιλοῦντες αὐτὴν καὶ κατέχοντες. ἄ γὰρ ὁ τιμιώτατος καὶ εὐγενέστατος Παναγιώτης Σαράφης ὁ ἐλαιῶς Ἑπείρου ἔλκων τὸ γένος, εἰς νοῦν τὰ ρηθέντα πολλάκις στρέφοντας, δὲν ἐνικήθη ὑπὸ τῆς φιλαυτίας, οὔτε τὴν ἐκείνου μὴν κατετυράννησεν ὁ ἔρως τῶν χρημάτων, ἀλλὰ βλέποντας τὸ ρὸν Ἀντιδοτάριον χρησιμώτατον ὄν εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀνὰ τῶν ἀπόρων καὶ πενήτων ἀνθρώπων, μὴ φροντίσας χρημάτων τύπον ἐξέδοτο, ἔχοντας εἰς νοῦν τὰς παρὰ Θεοῦ ἀπειροπλῆ ἀμοιβὰς κλπ. κλπ. ὁ ἐν ἰατροῖς ἐλάχιστος καὶ συνάδελφος ὑμῶν Χριστῷ Σταῦρος Μουλαΐμης.

1724 74. Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσιν περιέχον τὴν τε Πρακτικὴν ἀμνηστικὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν λογαριαστικὴν.

75. Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρους τοῦ Βυζαντίου.

76. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα.

1728 77. Ἀποφθεγμάτων ἀπανθίσματα ἁγίων Πατέρων καὶ Φιλοσοφῶν παρὰ τοῦ λογιωτάτου ἐν Ἱεροδιδασκάλοις Παρθενίου Κατζιούλη¹ ἐξ Ἰωαννίνων, προσφωνηθέντα δὲ τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ χρησιμωτάτοις ἀνταδέλφοις Κυρ. Ζαχαρία καὶ Νικολάφ Σελ τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων. Νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα. — Ἐνετίησιν ἀχ: (σελ. 316).

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ προσφώνησις Ν. Γλυκῆς ἔχουσα οὕτως: Τοῖς ἐντιμωτάτοις καὶ χρησιμωτάτοις ἀνταδέλφοις Κυρίοις Ζαχαρία καὶ Νικολάφ τοῖς ἀνταδέλφοις Σελέκη Νικόλαος ὁ Γλυκῆς² εὖ πράττειν ὅτι μὲν καὶ χρήσιμον τὸ σύγγραμμα καὶ καλὸν δεῖς οἶμαι ὁ ἀντιλέγων, ὅτι δὲ καὶ ὑμέτερον καὶ πολλή γε ὑμῶν παρὰ τῶν φιλομαθῶν ὀφείλεται χάρις, τοῦτό ἐστι περὶ οὗ ὁ λόγος. Καίτοι γε οὐδὲ μακρῶν δέομαι πρὸς ἀπόδειξιν, εἴγε ὑμῶν εὐποροῦμεν τῆς καλῆς ταύτης βίβλου καὶ χρυσοῦς καὶ ὄλ ὑμετέρῃ δαπάνῃ. Τὸ δὲ ὅτι καὶ ξυνεφοιτᾶτε παρὰ τὸν ἄριστα τὴν βίβλον συναρμολογησάμενον ταύτην, λέγω δὴ τὸν ἱερὸν Παρθενιον, τὰ κάλλιστα σφετερισόμενοι τῆς βίβλου; ἐκὼν ἐνταῦθα πα

1) Μαρκ. Βιβλ. 85 C 218. ἄδεια ἐκδόσεως· 26 Νοεμβρίου 1727.

2) Ὁ Κατζιούλης ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς τοῦ Ἐπιφανείου Σχολῆς κατὰ 1700, ὡς εἰς τὸ περὶ Σχολῶν Κεφάλαιον εὐρύτερον θὰ πραγματευθῶμεν.

3) Ὁ Γλυκῆς οὗτος, ἕγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γλυκῆς ἀποθανὼν τὸς τῷ 1693, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ προύχοντος Ἰωαννίτου Παναγιώτου Σαράφη, εἰς ὃν ἀφιέρωσε τὴν γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου.

ημι. Σκοπεῖτε δ' ἡλίκον τοῦτο καὶ ὡς παμμέγεθες εἰς ἐπίδειξιν τρόπου χρηστοῦ καὶ γνώμης ὀρθῆς· τὴν γὰρ διατριβὴν οὐκ ἐν παρέργῳ ἐτίθεσθε, οὐδὲ μόνου τοῦ δοκεῖν ἔνεκα, ὅπερ οἱ πολλοὶ πάσχουσι, τῶν ἐκ τοῦ πεπαιδεῦθαι κρατίστων αὐτοὺς ἀπαξιοῦντες. Ὑμεῖς δὲ φύσεως εὖ λαχόντες, τῇ γε μὴν παιδείᾳ βελτίστους γέγενησθε, ζήλω δηλαδὴ τῶν ἀρίστων καὶ φυγῇ τῶν χειρόνων. Σωφροσύνη μὲν οὖν καὶ κάλλει τῶν ἄλλων ἀγαθῶν παῖδες ἔτι ὄντες τὴν ψυχὴν διακοσμήσαντες τό γε νῦν εἶναι, τούτοις τε συναυξηθεῖσι παρ' ἀνθρώποις διαπρέπετε καὶ χρηστότητι δὲ πολλῶν διαφέρετε καὶ τῷ πρὸς τοὺς δεομένους προσηνεῖ. Χρήμασι γοῦν καλῶς χρῆσθαι δυνάμενοι, ἀξίους ἑαυτοὺς τῶν ὑπαρχόντων κατεστήσατε. Ταῦτα ὑμῶν τυγχάνει τὰ προτερήματα καὶ τῆς ἀρίστης παιδείας τὰ ἔκγονα. Ταῦτα καὶ τῆς ἡμῶν προσφωνήσεως ξὺν τοῖς ἄλλοις τὰ αἷτια. Οἱ μὲν οὖν ἐντευξόμενοι τῷ συγγράμματι, πολὺ τὸ τερπνὸν τῇ ἀναγνώσει, καρπωσάμενοι καὶ μεγάλα ὠφεληθέντες ἄξια ὑπὲρ ὑμῶν εἰπάτωσαν. ἔμοι γὰρ ἱκανὰ καὶ τὰ λεχθέντα ἵνα μὴ καὶ ἀλόγως πεπραγένοι δοκῶ, στεφάνοις ἀλλοτρίοις, τὸ τοῦ λόγου, εἰκόνας ἀλλοτρίας στεφανῶν· Ἔρρωσθε».

Ἐπεταὶ ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέως Παρθενίου Κατζιούλη ἔχων οὕτω: Τοῖς ἐντευξομένοις τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν, εἰδήμοσι πᾶσι καὶ σπουδαίοις, ὅσα ψυχωφελῆ καὶ σωτηριώδη: Κομιδῆ καλῶς καὶ λίαν ἠκριβωμένως, ὧ σπουδαίων ὁμήγουρις, Ἄριστοτέλης, ἡ κορυφαία τῶν φιλοσόφων ἀκρότης, φιλοσοφῆσας ἔφθη, διδασκαλίαν πᾶσαν καὶ πᾶσαν μάθησιν ἐκ προὑπαρχούσης γίνεσθαι γνώσεως, αὕτη γὰρ γόνιμος οὔσα τῆς τῶν νοημάτων εὐπορίας; Πορισμός τε τῶν ζητουμένων οἷα δὲ διδάσκαλος ἀγαθὸς καὶ δεξιώτατος ποδηγέτης τὴν περὶ τε σπουδῆς ἄξιον ἀσχολουμένην διάνοιαν διεγείρει καὶ πρὸς τὰ νοούμενα μετὰ πολλῆς τῆς εὐχερείας ποδηγετεῖ καὶ κατευθύνει. Ταῦτι τοιγαροῦν τὰ γνωμικά τε καὶ ἀποφθέγματα τῶν πάλαι φιλοσοφησάντων ἔλλογίμων ἀνδρῶν, τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαβεβοημένων ἀγίων Πατέρων τε καὶ Ἑλλήνων, γνώσει τε προὑπαρχούση καὶ ὕλη πῶς ἀναλογοῦντα, πρὸς πᾶσαν ὑμῶν χρεῖαν καὶ ἔνδειαν ὑπουργήσει ὑμῖν. ἐξ ὧν, ἔνια μὲν πρὸς τῶν ἀγνοουμένων εὐπορίαν ὑμᾶς προοδοποιήσει καὶ πρὸς οἰονδήποτε οὖν ἐγχείρημα εὐμεθόδως εἰσάξει. Ἔνια δὲ τὰ καθ' ὑμᾶς νοηθέντα, οἰονεῖ τε κεκομψευμένῳ καρυκεύματι, τῇ παρ' αὐτοῖς ἀστείότητι, κατακοσμήσει τε καὶ ἀρτύσει, καὶ τὸ μὲν τραχὺ τῶν νενοημένων, καταλαεῖνοντα ἐξομαλίσσει, τὸ δὲ γε λειῖον καὶ ὑπτιον τῶν

ἑαυτῷ ἐναδρυνεῖ καὶ ὑψώσει χαρίεντι. Τίνα δὲ τῶν πρακτέων ὑποθήκας ὑμῖν συχνὰς ὑποθήσει, παιδευσὶν τε ἡθῶν καὶ παθῶν ἐπανόρθωσιν καταρτίσει, καίτοι τὸ δριμύ καὶ δάκνον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἡδοντος, πολλαχοῦ ἐνδεικνύοντα. Φέρε δὲ εἰπεῖν τε καὶ οἶαν εὐχέριάν τε καὶ λυσιτέλειαν πρὸς ὀτιοῦν τοῖς κεκτημένοις τὰ χρήματα προξενεῖ, τὴν αὐτὴν ταύτην καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀσφαλέστατα χορηγήσει. Ταῦτα δὴ σποράδην μὲν ὄντα, ὑμῖν δὲ πρὸς ἐκλογὴν πόνον παρέχοντα ἐν πολλαῖσιν ἔγωγε καὶ διαφόροις ἀνθέων ἰωνιαῖς, ταῖς τῶν φιλοσόφων δέλτοισιν, ὡς ἐν πολυανθέσει λειμῶσι γενόμενος (μελίσης δίκην φιλοπόνου διανθίζουσης) ἀνελεξάμην καὶ πρὸς σύστασιν ἐγχειριδίου σμικροῦ, ποσότητι μὲν ἔλλειποντος, ποιότητι δὲ ὑπερέχοντος, κατηγορησάμην τῶν τε ἀποφθεγξαμένων τὰ ὀνόματα κατὰ στοιχεῖον συνεταξάμην. Ὁ τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀναγνώσεως (διὰ τὴν κατ' αὐτὸ σμικρότητα ὑπὸ μάλῃς ἀεὶ φέροντες καὶ ἀνελίττοντες) τὴν παρ' αὐτῷ ἐπηγγελμένην παρέξει ὑμῖν λυσιτέλειαν. Τοῦτο δὴ τὸ τυχόν τε καὶ ὑφειμένον κατ' ἐμὲ δῶρον, ὑμῶν προσφέρω τῇ λογιότητι, ὅπερ ὅσον μὲν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀξίαν, λιτόν, ὅσον δὲ τὴν ὄσιν ἔχων διάκειμαι στοργὴν πρὸς ὑμᾶς (ἐξωγραφημένην ἔχον ἐν ἑαυτῷ) ὑποσημαίνει, προσενεχθήσεται ὑμῖν (τῇ καλῇ ὑμῶν ἐφοδιαζόμενον ὑποδοχῇ) ὡς τὸ βραχὺ ἐκεῖνο ὕδωρ τῷ τῶν Περσῶν Βασιλεῖ. Ὁ δὴ καὶ δεχόμενοι εὐχεσθέ μοι, μηδὲν μου κατευχόμενοι· ὡς εἰ καὶ μηδὲν ὑμῖν ἀνενέγκας δόξω, ἀλλ' οὐδὲ βλάβας, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ τινι δόξα καὶ αἶνος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. τῆς ὑμετέρας λογιότητος εἴηνους ἐν Χιτῷ ἀδελφὸς Παρθένιος Ἱερομόναχος ὁ καὶ Κατζιούλης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

Μετὰ τὸν πρόλογον εὐρηναὶ καὶ τὰ κάτωθι ἐπιγράμματα :

Ἐν τοῦ Ἀναστασίου Βασιλείου ἱερέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων

*Βαῖα ἡ βίβλος σοφίης δὲ μέλι προχέουσα
 οὐ βαιά· ἄρδει γὰρ φρένα σὺν κραδίῃ.
 Ἡδύτερον μέλι, ἢ ῥα τὸ ἢ ὁ κύημα μελισσῶν
 εὐφραίνει γὰρ νοῦν, κηρόμελι κραδίην.
 Παρθενίῳ ἱερεῖ κλέος ὅς δὴ ἠρθολόγησεν
 ἐκ πολλῶν βιβλῶν ἄνθεα ἡδύτατα.*

Καὶ ἕτερον τοῦ Ἰωαννικίου Ἱεροδιακόνου Χατζῆ·

*Θελξινόων λιβάδων μελίπηκτον κεδνὸν ὑπάρχει
 σὺν κραδίῃ τέρπον καὶ νόον ἡδὲ βίβλος
 Ἔργμα δ' ἀριπρεπέος πινυτοῖσι τε ἴδμοσι πάντη
 Παρθενίῳ πέλει σεμνοτάτου ἀνέρος.*

Δείγμα τῆς πωτῆς Μελέτιο τοῦ ἔκτυπον ἔστι.
 Λι δὲ σοφαὶ βιβλίοι, αἱ σελαγῶσ' ἐν ὅλοις.

1728 78. Μελετίου Γεωγραφία¹ παλαιὰ καὶ Νέα, συλλεχθεῖσα ἐκ διαφόρων συγγραφέων παλαιῶν τε καὶ νέων καὶ ἐκ διαφόρων ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν λίθοις, καὶ εἰς κοινὴν διάλεκτον ἐκτεθεῖσα, χάριν τῶν πολλῶν τοῦ ἡμετέρου Γένους· προσφωνηθεῖσα δὲ τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Παναγιώτῃ Σαράφῃ. Τὰ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα τύποις καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθεῖσα. Ἐνετίησι, ἀψηκῆ'.—Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἀφιέρωσις τοῦ Τυπογράφου ἔχουσα οὕτω: «Τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Παναγιώτῃ Σαράφῃ, πενθεροῦ παμφιλτάτῳ, Νικόλαος ὁ Γλυκὸς ὑγείαν». «Πολλὰ εἶνε τὰ αἷτια διὰ τὰ ὅποια εὐλογον ἔκρινα καὶ πρέπον νὰ προσφωνήσω εἰς τὴν Ἑμετέραν ἐντιμότητα τὴν παροῦσαν βίβλον, τὰ κυριώτερα ὅμως εἶνε δύο καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἔτι ἄδικον ἦτο παραιτῶντας τὸ χρέος ὅπου ἔχω πρὸς τοιοῦτον ἄξιον πενθερόν καὶ ἀφίνοντας τὰ οἰκεία πρόσωπα νὰ ἐρευνῶ καὶ νὰ ζητῶ ἄλλα καὶ ξένα. Τὸ δεύτερον εἶναι ὅτι ἀνάμεσα εἰς τὰς ἄλλας φροντίδας ὅπου ἔχετε τῶν πραγμάτων, μία καὶ ἐξαιρετικὸς λάμπει ἐκείνη μὲ τὴν ὁποίαν συναγωνίζεσθε διὰ τὴν προ-

1) Μαρκ. Βιβλ. 214 D 36 (σελ. 620 σχ. 4ον). Ἡ ἄδεια τῆς ἐκδόσεως φέρει χρονολογίαν ὁκτωβρίου 1724. Μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν εὐρηται ὁ προλογισμὸς τοῦ Μελετίου Ἀθηῶν τοῖς «ἐντευξομένοις» καὶ κατόπιν ὁ «βίος τοῦ Μακαρίτου καὶ ἀοιδίμου Μελετίου συγγραφέως τῆς παρούσης Βίβλου» καὶ ἔπονται διάφορα ἐπιγράμματα, ἦτοι δύο τοῦ ὑλαβεατάτου καὶ λογιωτάτου Κυρίου Κυρίου Ἀναστασίου ἱερέως, Βασιλείου ἱερέως

«ἄντυγος αἰθερίας ὑπερήμενος εἴ τις ὄραειν

- » Κόσμον τ' ἠδὲ πόλεις, ἥλιος ὄσα ὄρα,
- » Δέλτον γ' ἐσομένως λαβέτω ταύτην πολυεργῆ.
- » Ἄντυξ γὰρ τελέθει ἰδυοσύνης πινυτῆς.
- » Ἡ ῥὰ ὄσα ἐποχοὶ Φαέθοντος ἀρείονα παιδὸς
- » Ἡελίοιο ὄραν ὑψινεφῶς δυνατοί,
- » Μελλετίῳ κῦδος μέγα, ἥελίοιο δίκην φῶς
- » Παντοίης σοφίης, πᾶσιν ὃς ἄρτι νέμει.»

Τοῦ αὐτοῦ·

Πείρατα ἠδὲ πόλεις γαίης, κάπειρσι ἄλλα = Φῦλό τε γηγενέων, κόσμον ἔχοντα γαν = Ρεῖεθρα τῶν ποταμῶν, ὄρέων κορυφὰς σποράδων τε = Νήσων εὐπύργων, εἶπερ ἂν ἀπόνως = Κλησίας ἠδὲ θέσεις, ἐθέλη τίς, τὴν δὲ ὄριστην = Βίβλον προθυμῶς ἴρσει προσλαβέτω = Μελλετίῳ μουσῶν τροφίμῳ χάρις, ὃς ῥὰ πονητί = Σύνθετ' ἐπισταίως, ἐξόμενος καθέδρῃ = Ναυπάκτῳ ἰδίῃ· λόγος εἰμί Ἀναστασίοιο Μικροῦ σοὶ δούλου ἂν ἐνηνοχότος.

Τοῦ ἐξοχωτάτου καὶ λογιωτάτου Ἱατροφιλοσόφου Κυρίου Σταύρου Μουλαΐμου τὸν Μακαρίτην Κύριον Μελέτιον·

«Καλλιόπη ὄρώσα βίβλον γαιογράφον ἤδη = Μελετίοιο ἔφη. ἄρα τίς οὗτος ἐνι; ἔν δὲ Ἀστεα, ἠδὲ πόλεις, μέτρα γῆς; ἔθορ' Ὀρφεὺς = Μῶν γε, Ὀμηρος ἄδου; ἦξ ὁ μὲν, ὃς δ' ἄπολις = Στράβων ἐκ νεκάδων ἠγέρθη, γράψε τε βίβλον; = οὐκ,

χώρησιν τῶν γραμμάτων καὶ διὰ τοῦτο συμβοηθεῖτε προθύμως ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν τοὺς φιλαρέτους καὶ φιλεπιστήμονας (ἐξ ὄντως θεάρεστον εἰς τὴν τοσαύτην κατάπτωσιν τοῦ ἡμετέρου νους). Τῆς καλῆς ταύτης καὶ ἀξιομιμήτου ἐπιμελείας φανερώτῃ σημεῖον ἐδείξατε μὲ τὴν δαπάνην ὅπου ἐκάματε εἰς τὴν ἐκδοσιν Ἰατρικοῦ Ἀντιδοταρίου τοῦ εἰς τὰ Ἰωάννινα φιλοπονηθέν Ὅποιος λοιπὸν ἐξετάζει τὴν μεγάλην Σας προθυμίαν εἰς τὰ αὐτα, θέλει καθαρὰ ἐννοήσῃ καὶ τὴν ὠφέλειαν ὅπου δίδετε καὶ μισθὸν ὅπου ἀξιῶνεσθε, διατὶ ἀνίσως καὶ κατὰ τὴν κοινὴν πτόητον γνώμην τῶν σοφῶν ὑπόκεινται εἰς τιμωρίαν οὐ μόνον ἐ ἀδικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ὁμογνωμοῦσιν εἰς τὴν ἀδικίαν, πῶς νὰ μὴν εἶνε δόξης ἐγκωμίων καὶ στεφάνων ἀξιοὶ μετὰ τῶν φιλοσοφούντων καὶ οἱ τῶν φιλοσόφων συλλήπτορες καὶ ὑπερασπιστῆ. Καὶ διὰ νὰ εἰποῦμεν τὴν ἀλήθειαν, πόσοι δὲν εἰσέβησαν εἰς Κολυμβήθραν τῆς ἀρετῆς ὀδυρόμενοι καὶ λέγοντες ἕκαστος αὐτὸν ὅτι ἄνθρωπον οὐκ ἔχω; Πόσοι δὲν ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑψηλὸν ὅ τῶν ἐπιστημῶν διατὶ δὲν ἔχουσιν ἀρκετὰ ἐφόδια πρὸς τὴν ἀνάσιν; Παρῆλθον οἱ χρυσοὶ ἐκεῖνοι αἰῶνες εἰς τοὺς ὁποίους ἐθριβευον τὴν ἀρετὴν διότι καὶ οἱ πλούσιοι ὅπου δὲν ἦσαν ὄλοι ἐρετοι, μὲ ὄλον τοῦτο ἦσαν τῶν ἐναρέτων τὸ καταφύγιον. Δὲν ἀ

ἡπειρώτης κείνος, Ἰωαννίνων=οὗτος θρέμμ' ἄγνωστον ὅς ἢ γνωστὴν χθόνα γράψ =Καλλιόπης τὸ πάλαι εὐχος ἀνείλατο νῦν.=Ζῆ θᾶνε κᾶν, κἀγὼ ζῶ βίβλω πάση βοᾶ =Καλλιόπης Θάλλος Μελλέτιος τελέθει>.

Τοῦ λογιωτάτου κυρίου Μπαλάνου Ρίζου·

<Ξέρξης μὲν κατάγων στρατὸν εὐρὺν Περσίδος αἴης=Ἑλλάδος εἰσο ὄρων ἢ μέγα φρονέων.=Καὶ κρατεροῖς διέβη Ἑλλήσποντον πλατὺν ἵπποις.=Θρηϊκίον τ' αἰνήσει ποντοπόροις.=Μελλέτιος δὲ Μάκαρ εἶν Ἄρητῃ ἱερατεύων=οὐ στρατὸν ὀπλίτη οὐδὲ μάχην τε ἔχων=Γῆν ὤδευσε βατὴν ἀβατόν τε ποδοῖν ἀτρεμήτοις=Πλεῦσέ τε πλεύσας τὰς τε θαλάσσας ἐτι.=Αὐτὰρ γράψε βίβλον γῆν, ἢ δὲ θάλασσαν ἔχουσαν Ἄς ποθέων γνῶναι ἄρχεο τῆς μελέτης.=>

Εἰς τὴν βίβλον τοῦ αὐτοῦ Μπαλάνου Ρίζου: Γῆν μὲν ἐπεὶ κόλποις πάντ' ἔπλει ἠδ' ἀνέθαλλε=Γῆ οὖν καὶ μείζων, ὥσπερ ὄλον γε μέρους=Γῆν δὲ ἐπεὶ σελίδες τ' ὀδ' ἱστορέουσι βίβλοιο=Γῆς οὖν καὶ πάντων μείζονα βίβλον ἔχεις=Γῆ ἐτι σῶμα τρεφει, νῦν δὲ πτερῶει βίβλος αὕτη=Γῆς βίβλος οὖν κρείττων, σώματος ὡς γε νόου>·

Εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα ἱαμβικὸν τοῦ αὐτοῦ καὶ τέλος ἐπιγράμμα τοῦ Κυρίου Ἀλεξίου Σπανοῦ: Μελλετίου μέμνησθε βίβλον με χεροῖν κρατέοντες=Καλλιόπης γλυφυρᾶς πούλυμαθοῦς μελέτης.= Ὡς περσεὺς γὰρ ἀνὰ πτόλις, ἠδ' ἄβαρις τε οἰστῶ = Ἰπτασθ' ὕμμες ἐνὶ γαιογράφῳ πτέρυγι. Ἐς σκύλλαν, κύκλωπά τε, σειρῆνας θ' ὀδισῆος=Ἀθλοὺς κιμμερίην, θρηϊκίην ἀνὰ Γῆν, ἠδ' Ἀσίην, λιβύην, στηλῶν πέρα Ἡρακλέους τε,=ἐς Κόσμον τε νέον, χωρὶς ὁδοιπορίας.—Ἐτερον τοῦ αὐτοῦ: Κοσμοπολίτη ὦν φῶς, μήποτε σῆς ἀδαήμων=ἦς πόλεως, βίβλον Μελλετίου μελέτα.

μένει πολλάκις ἢ ἀναθυμιάσις χαμηλὴ καὶ νεκρὰ διότι δὲν φθάνει ὁ ἥλιος νὰ τὴν ζωογονήσῃ ἢ μὲ τὰς ἀκτῖνάς του καὶ νὰ τὴν κάμῃ μετέωρον; Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν μὲ τοιαύτην μουχλείαν κοίτονται πολλοὶ ταπεινοὶ καὶ σκοτεινοί, ὅπου ἂν εἶχον ἥλιον ἀγαθοποιὸν διὰ νὰ δώσῃ κίνησιν καὶ θερμότητα εἰς τὸν κόπον τους καὶ νὰ τοὺς ὑψώσῃ, μὲ τὸν καιρὸν ἠθέλαμε τοὺς ἰδεῖ ἀναμφιβόλως νὰ λάμπουν ὡς οἱ ἀστέρες. Ἡ μέλισσα ὅπου εἶναι σύμβολον τῆς ἀρετῆς δὲν θέλει ἄνεμον ὅπου νὰ τὴν ἐνοχλῇ καὶ νὰ τὴν ἐμποδίξῃ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν της· αὕτη θέλει νὰ πετᾷ μὲ ἐλευθερίαν ἀπὸ ἓνα ἄνθος εἰς ἄλλο διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἐκλογὴν ὅπου ὀρέγεται. Μὲ ὅλα ταῦτα ὅπου εἶπαμεν, Εὐγενέστατε Κύριε, δηλοποιοῦμεν πόσον εἶναι ἀξιέπαινος ἢ εὐεργεσία τῶν χρησιμωτάτων ἀνδρῶν πρὸς τὰ γράμματα καὶ ἀκολούθως ἀποδείχνομεν ἐπαινετὴν καὶ λαμπρὰν τὴν διάθεσιν ὅπου ἔχετε πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας, ἀφίνω τὰ ἐπίλοιπα ἀγαθὰ ὅπου στολίζουσι τὴν Ὑμετέραν ψυχὴν διὰ νὰ μὴν ὑποπτεύσῃ ὁ κόσμος πῶς δὲν περιγράφω ἱστορικῶς τὴν ἀλήθειαν ἀλλὰ πῶς ἐξαπλώνω ρητορικῶς τὴν ἔκθεσιν, διατὶ μὴν ἔχοντας ἄλλον σκοπὸν παρὰ νὰ φανερώσω τὴν εὐλογον ἀφορμὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἀπεφάσισα νὰ προσφωνήσω τὴν παροῦσαν Γεωγραφίαν εἰς τὴν Ὑμετέραν ἐντιμότητα, νομίζω πῶς ἀρκετὰ ἐπλήρωσα τὴν ἐπαγγελίαν, δείχνοντας μετὰ τὸ χρέος ὅπου ἔχω διὰ τὴν οἰκειότητα καὶ ἐδικοσύνην (ὡς ἐν εἰδει σκιαγραφίας) τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ὅπου τρέφετε πρὸς τὰ μαθήματα. 1728 Ἰανουαρίου 25 εἰς Βενετίαν. τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος εὐλαβῆς δοῦλος καὶ γαμβρός, Νικόλαος ὁ Γλυκός.

728 79. Συλλογὴ διαφόρων ἀκολουθιῶν καὶ εὐχῶν.

'29 80. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Πέτρου Ἀρχιεπισκόπου Ἀργους τοῦ θαυματουργοῦ.

81. Βιβλίον τοῦ Μαρτίου μηνός.

82. Βιβλίον τοῦ Αὐγούστου.

83. Εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα¹ καὶ ζητήματα ὑπὸ τοῦ Σοφωτάτου Κ. Κ. Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως ἐκτεθέντα, νῦν δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα καὶ μεθ' ὅσης οἴον τε ἀκριβείας διορθωθέντα παρὰ Κου Ἀλεξάνδρου Καγκελλαρίου.

84. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας. Ἀνατύπωσις ἐκδόσεως τοῦ 1677.

1) Μάρκ. Βιβλ. 56 C 35 σελ. 500 εἰς 4ον.

85. Σύνοψις μικρά¹.
- 1730 86. Βιβλίον καλούμενον Ἐκλογαὶ περιέχον τὸν Ἀκάθιστον ὕμ
κλπ. νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέν.
87. Βιβλίον τοῦ Μαΐου μηνός.
88. Βιβλίον τοῦ Ἰουλίου μηνός.
89. Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς τῶν σφαιρῶν χρήσεως, ὑπὸ Ἑλλ
Κωνσταντίνου Γορδάτου Χίου, ἀναλώμασι Παναγίου Τάφου,
δωρεὰν διανεμηται.
- 1731 90. Βιβλίον Νοεμβρίου.
- 1732 91. Βιβλίον Ἰανουαρίου.
92. Βιβλίον Φεβρουαρίου.
93. Βιβλίον Ἀπριλίου.
94. Βιβλίον Ἰουνίου.
95. Βιβλίον Σεπτεμβρίου.
96. Βιβλίον Ὀκτωβρίου.
97. Βιβλίον Δεκεμβρίου.
98. Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ.
- 1742 99. Θεωρίαι χριστιανικαὶ καὶ ψυχωφελεῖς νοουθεσίαι.
- 1742 100. Κανὼν² Παρακλητικὸς εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ποίη
Γεωργίου Ἱερέως Παπαδοπούλου ἐκ Σούδας (Κρήτης).
101. Ὁ πνευματικὸς διδασκόμενος, μεταφρασθεὶς εἰς ἡμετέραν δι
λεκτον ἐκ τῆς Ἰταλικῆς παρὰ Ἐμμανουὴλ Ρωμαντίου, Κρητὸς
ἀφιέρωσιν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.
- 1742 102. Ὁ μετανοῶν Διδάσκαλος, ἰδίου μεταφραστοῦ μὲ ἀφιέρωσ
πρὸς τὸν εὐσεβέστατον, ὑψηλότατον, Γαληνότατον αὐθέντην κ
ἠγεμόνα πάσης Μολδοβλαχίας Κον Ἰωάννην Κωνσταντίνου Μαρ
ροκορδάτον, ἔχουσαν οὕτω: Ὑψηλότατε, Δύο ψυχωφελῆ βιβλία συ
τεθέντα μὲν πάλαι εἰς γλῶσσαν Ἰταλικήν, νεωστὶ δὲ ἀπὸ τὸν λογι
ατοτον Ἐμμανουὴλ Ρωμανίτην εἰς τὴν ἀπλὴν διάλεκτον μεταφρα
σμένα μοὶ ἐνεχείρισεν εἰς Κων/πολιν νὰ τυπώσω ἐδῶ διὰ κοινή
τῶν ὀρθοδόξων λυσιτέλειαν ὁ ἄρχων Ἰωάννης Μαρσελίνης.... Δὲ
εἶναι χρεῖα νὰ ἀπλωθῶ εἰς τοὺς ἐπαίνοιας τῆς Σῆς Ὑψηλότητο
ἐπειδὴ καὶ τῶν Σῶν προγόνων ἢ δόξα καὶ τοῦ σοῦ ὑποκειμένο
τὰ προσωπικὰ προτερήματα εἶναι εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην τόσο

1) Μαρκ. Βιβλ. Νο 19142 σελ. 426.

2) Μαρκ. Βιβλ. Misc 1952.

τεθρυλλημένα, ὅπου ἡ ἀκαμψία τῆς γλώσσης μου ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ ἐκινδύνευε νὰ ἐλαττώσῃ τῶν σῶν ἐγκωμίων τὸ μέγεθος. Ὅθεν παρακαλῶντας μόνον τὸν οὐρανὸν νὰ τὴν διατηρῇ πολυχρόνιον διὰ μείζονα τοῦ ἡμετέρου Γένους εὐτυχίαν καὶ καύχησιν, μὲ ὄλον τὸ σέβας δουλοπρεπῶς ὑπογράφομαι τῆς Γαληνοτάτης Ὑμῶν Ὑψηλότητος δοῦλος ταπεινὸς Νικόλαος Γλυκὺς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

103. Παρακλητικὴ.

104. Βιβλίον Ἰστορικόν¹, συλλεχθὲν παρ' αἰμνήστου Μητροπολίτου Μονεμβασίας κ. Δωροθέου ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων πηγῶν καὶ περιγράφον τοὺς χρόνους ἀπὸ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου, μέχρις Αἰχμαλωσίας τῆς Κων/πόλεως κλπ. νῦν μετατυπωθὲν καὶ αὐξηθὲν, ἀφιερῶται² τῷ Γαληνοτάτῳ καὶ Ἐκλαμπροτάτῳ Κῶ Κῶ Δούκα, Βοεβόδα καὶ αὐθέντῃ πάσης Οὐγγροβλαχίας κλπ... πᾶσαν ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν: θέλοντες οἱ παλαιοὶ τῶν προγενεστέρων μας νὰ φυλάξωσι τὴν δόξαν ἀθάνατον καὶ τὴν μνήμην αἰώνιον τῶν μεγάλων καὶ ἀξιωμακτικῶν ἀνδρῶν, ἄλλο τι δὲν ἐφρόντιζον, οὐτ' ἐπεμελοῦντο πάρεξ ἄλλοις νὰ ἐγείρουσι ὑπερκοσμίας πυραμίδας, ἄλλοις νὰ ἀνορθοῦν ὀβελίσκους θαυμασίους, ἄλλοις νὰ ἀνιστοῦν ἀγάλματα ἀπὸ πολύτιμα μάρμαρα ἢ καὶ ἀπὸ χαλκὸν εὐφυῶς κατεσκευασμένα, ἄλλοις νὰ σηκώνουσι στύλους ὑψηλοτάτους τε καὶ περικαλλεῖς καὶ ἄλλοις ἄλλα παραπλήσια ἐξοδικῶς τε καὶ τεχνηέντως νὰ κατασκευάζουσι κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν ἀρετὴν καὶ ἀξίαν. Ἐκείνους μιμούμενος καὶ ἐγὼ Ἐκλαμπρότ. καὶ Γαληνότ. αὐθέντα καὶ θέλοντας νὰ φυλάξω εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα κηρυττόμενον τὸ ἔνδοξον καὶ πολύφημον ὄνομά σου (ἀλλ' ὄχι μὲ τοιαῦτα μηχανικὰ τεχνουργήματα) ἀφιερῶνω τῇ σοῦ μεγαλοπρεπείᾳ τοῦτο τὸ ἱστορικὸν βιβλίον, μι-

1) Ἡ πρώτη ἐκδοσις ἔλαβε χώραν τῷ 1631 δι' ἐξόδων Ἀποστόλου Τζιγαρᾶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἰωάν. Ἀντ. Ἰουλιανῷ (σελ. 720) μὲ ἀφιέρωσιν εἰς τὸν Γαληνοτάτον Ἰωάννην Ἀλέξανδρον Βοῦβόδαν, αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας κλπ. ὁ προπάππος τοῦ ὁποίου Ἀλέξανδρος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου Βοῦβόδα, οὗτινος τὴν κόρην Μαρίαν εἶχε νυμφευθῆ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου καὶ Πρωτοσπαθᾶριος Ζῶτος Τζιγαρᾶς ἐξ Ἰωαννίνων, κατ' ἐντολὴν τοῦ ὁποίου εἶχε συλλεχθῆ τὸ ἱστορικὸν ὑλικὸν τοῦ παρόντος Ἰστορικοῦ βιβλίου. Καὶ ἐπειδὴ καὶ τὴν ἀρχικὴν δαπάνην εἶχε καταβάλει ὁ Ζῶτος Τζιγαρᾶς, δι' αὐτὸν τὸν λόγον περιέχεται καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ εἰρημένῳ βιβλίῳ. Ἐκ τῆς ἀδείας τῆς χορηγηθείσης διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Ἰστορικοῦ τούτου βιβλίου τῇ 17 Αὐγούστου 1629 ἐξάγεται ὅτι ὁ Ἀπόστολος Τζιγαρᾶς εἶχεν ἤδη λάβει τὴν Ἐνετικὴν ὑπηκοότητα καὶ χαρακτηρίζεται ὡς suddito fedele (ἦτοι πιστὸς ὑμνωστος).

2) Ἀφιέρωσις Ν. Γλυκῆ.

κρὸν μὲν εἰς τὴν ποσότητα, μέγα δὲ εἰς τὴν ποιότητα, ἔπειδὴ δὲν περιέχει ἔργα ἰδιωτῶν καὶ χυδαίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ Καισάρων πράξεις, πολέμους Βασιλέων, κατορθώματα μεγιστάνων, καὶ κοινῶς πάσας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς ἱστορίας, ὅπου ἔγιναν ἀπὸ κτίσεως Κόσμου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως καὶ ἐπέκεινα. Καὶ ἂν καλὰ τὸ παρὸν βιβλίον τὸ νῦν νεωστὶ μετατυπωθὲν¹ παρ' ἐμοῦ, ὀλίγον εἶναι ἄξιον καὶ σχεδὸν οὐτιδανὸν πρὸς τὴν σὴν γαληνότητα, ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὸ τοῦ λαμβάνοντος μέγεθος, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ δωροῦντος μικρότητα. Διότι καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν Περσῶν Ξέρξης, δεχόμενος τὸ ὀλίγον νερὸν ἀπὸ τὰς πενιχρὰς χεῖρας τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, δὲν ἀπέβλεψεν εἰς τὴν λεπτότητα τοῦ δώρου, ἀλλ' εἰς τὴν σπουδὴν καὶ προθυμίαν τοῦ δωρήσαντος. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἄς δεχθῆ καὶ ἡ ἐκλαμπρότης σου τὸ παρὸν βιβλίον μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ προθυμίας. Καὶ ἂν καλὸν ἄγνωστόν μοι νὰ εἶναι τὸ σεβάσμιον καὶ ἱλαρὸν πρόσωπον τῆς σῆς Γαληνότητος, ὅμως γνωστὸν ἔχω τὸ ἔνδοξον καὶ περίφημον ὄνομά σου, ὡσὰν ὅπου διὰ φήμης ἄδεται εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς παρομοιάζει τοῦ μαγνήτου, ὅπου αὐτὸς σύρνει πρὸς ἑαυτὸν τὸν σίδηρον, ἐκεῖνο δὲ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἔλκει, ὄνομα τῷ ὄντι περίφημον καὶ ἐπαινετὸν ἀπὸ λαοῦς, ἀπὸ ἔθνη, ἀπὸ σοφοῦς καὶ ἐκκλησιαστικούς. Δούκας λέγω, δόξα τοῦ ἔλληνα. Γένους, τιμὴ τοῦ ἰδίου θρόνου, κλέος ἀθάνατον τῆς παρούσης ἀξίας καὶ στέφανος πάσης Οὐγγροβλαχίας. Δούκας διαφεντευτῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως, τῆς δικαιοσύνης ὑπέρμαχος καὶ πάσης ἀρετῆς ἀντιλήπτωρ θερμότατος· ἄς δεχθῆ, φημί, τὸ εὐτελὲς τοῦτο δῶρον τῆς εὐλαβικῆς μου ἀγάπης, ἡ ἐκλαμπρότης σου, τὴν ὁποίαν Κύριος ὁ Θεὸς νὰ διαφυλάττη εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους.... Ἐκ τῶν κλεινῶν Ἐνετιῶν, ἐν ἔτει ἀχπδ'. Ἰανου. κθ'. τῆς Γαληνότητός σου δοῦλος ἐλάχιστος καὶ εὐχέτης Νικόλαος Γλυκὺς.

1743 105. Βιβλίον ὀνομαζόμενον Νέος Θησαυρός. Μετατύπωσις.

1744 106. Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου Κριτοῦ Θεσσαλονίκης πρόχειρον τὸ λεγόμενον ἢ Ἐξάβιβλος, εἰς κοινήν γλῶσσαν μεταφρασθεῖσα, διορθωθεῖσα καὶ ἐκτεθεῖσα κατὰ τὴν τάξιν, τὸ ὕφος καὶ νόημα τῆς πρωτοτύπου Ἑλληνικῆς Ἐξαβίβλου παρὰ Ἀλεξίου Σπανοῦ² τοῦ ἔξ

1) Ἐκ νεωτέρας ἐρεῦνης διεπιστώσαμεν (ὄρα ἀρ. 486) ὅτι ὁ Ν. Γλυκὺς εἶχεν ἐκδώσει τὸ παρὸν πρώτην φορὰν τῷ 1673.

2) Ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῆς Ἐπιφανείου Ἡγουμένου τῷ 1740, ὡς εἰς τὸ περὶ σχολῶν κεφάλαιον εὐρύτερον θέλομεν πραγματευθεῖ.

Ἰωαννίνων, ὑφ' οὗ καὶ τὸ περὶ συνοικεσίων ἐγχειρίδιον προσετέθη, ὃ τε κατ' ἀλφάβητον πίναξ, προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολ. Ἡρακλείας Κου Κου Γερασίμου, οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι νῦν πρῶτον τετύπεται.

Περιέχει τρία ἐπιγράμματα Ἀλεξίου Σπανοῦ καὶ ἀφιέρωσιν τοῦ ἰδίου εἰς Γεράσιμον Ἡρακλείας ἐν ἣ (πρὸς τοῖς ἄλλοις γράφει: ἐπειδὴ τοιοῦτῳ ἀρχιερεῖ ἔταξα νὰ εἶμαι πάντοτε πειθήνιος διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας σου εὐεργεσίας, τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ θαρρήσας, λαβὼν τὴν βίβλον καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν ἔλθων διδάσκαλος τοῦ ἐν αὐτῇ Ἑλλην. Σχολείου, εὔρον ἐνιαῖθα τὴν Ἐξάβιβλον ταύτην εἰς ἑλλην. διάλεκτον τυπωθεῖσαν εἰς Βασιλείαν¹ κατὰ τοὺς ἀφμ'. ἀπὸ Χριστοῦ καὶ παραβαλὼν τὴν εἰς κοινὴν διάλεκτον μεταφρασθεῖσαν βίβλον μὲ τὴν Ἑλληνικὴν, εὔρον κατὰ πολλὰ διεφθαρμένην καὶ διορθώσας... κλπ.

107. Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ. Ἀνατύπωσις.

108. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα. ὁμ.

1745 109. Ἀκολουθία² σὺν θεῷ ἀγίῳ τοῦ Γλυκυστάτου Ἰησοῦ, ἦτοι τοῦ ἀγίου Μανδηλίου. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ προσφώνησις: «Τοῖς ἐντευξομένοις τῷ παρόντι χαίρειν. Προτίθεται ὑμῖν μετ' εὐμενείας πᾶσι τῆς Ἀνατολ. Καθολ. καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλ. ἀληθέσι τέκνοις καὶ τῶν Ἑλλήνων παισὶ, τουτὶ τὸ βιβλιαρίδιον, μικρὸν μὲν τὴν ποσότητα, μέγιστον δὲ ὡς περιέχον θερμοτάτας ἰκεσίας πρὸς τὸν τοῦ πατρὸς Βασιλέα καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἔστι δ' οὖν ἀκολουθία μετὰ ἀκαθίστου καὶ μιᾶς εὐχῆς, ἣν εὐρὼν ἐγώ, ἐκ τῆς τῶν Σλαβῶνων εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μετ' ἐπιμελείας μετέφρασα. Συνέξευξα δὲ ταύτη τὰ ἐλλείποντα ἐξ ἑτέρων ἀκολουθιῶν. Οἱ τοίνυν ἀτενίζοντες ἐν αὐτῷ, ἀναγινώσκοντες δὲ καὶ μετὰ καθαρᾶς καὶ συντετριμμένης καρδίας δεόμενοι τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτεύξονται. Δέξασθε οὖν ὧ φιλόχριστοι καὶ ἀκαταπαύστως ἱκετεύσατε τὸν Σωτῆρα Χριστόν, μὴ ἐπιλαθόμενοι κάμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Κωνσταντῖνος Καντακουζηνὸς ὁ καὶ τῆς Οὐγγροβλαχίας Ἡγεμῶν.
1745 110. Ἀμύντας τοῦ Τάσσου· ποίημα ὠραιότατον συνθεμένον διὰ στίχων εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν.

1) Τῆς Ἑλβετίας.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 Δ 48.

111. Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ¹, ρημάδα. Ἀνατύπωσις.
 112. Νέος Παράδεισος.
 113. Γραμματικὴ² περὶ συντάξεως, τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἐξοχωτάτου καὶ σοφωτάτου αὐθέντου Κου Κου Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῆς Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλησίας καὶ ἐξ ἀπορρήτων τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν, ὁμοῦ καὶ ἑτέρα Μιχαὴλ τοῦ Συγγέλου τοῦ ἀποστολ. Θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, προσφωνηθεῖσαι τῷ Ὑψηλοτ. Εὐσεβεστ. καὶ Γαλην. Πρίγκηπι Κω Κω Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ τῷ Μαυροκορδάτῳ, αὐθέντη καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἀλεξ. Καγκελλαρίου τοῦ Ἱατροφιλοσόφου. Ἐνετίησι 1745.

Προσφώνησις Ν. Γλυκύ: τῷ Ὑψηλοτάτῳ, Εὐσεβεστάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ Πρίγκηπι Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννη Κωνσταντίνῳ τῷ Μαυροκορδάτῳ, αὐθέντη καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγγροβλαχίας τὴν ἑδαιφιαίαν προσκύνησιν. Ἐμοὶ μὲν πρὸ πολλοῦ πόθος ἐγένετο οὐ μικρός, Κράτιστε ἡγεμών, τοῦ ἐκδοτον τύποις ποιῆσαι τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου Γραμματικὴν, ὡς ταύτην οἶαν τε οὕσαν τῷ ἐτοίμῳ τοῖς φιλομούσοις ξυμβάλλεσθαι τὰ μέγιστα. ἐπέβαλον οὖν προθύμως τῷ ἐγχειρήματι, προὔργιαίτατα τὴν περὶ ταύτης θέμενος σπουδὴν, ἣν τύποις νῦν τὸ πρῶτον ἐξέδωκα τοῖς ἑμοῖς. πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον; οἶα δὲ παρ' ἀνδρὸς ἐπισημοτάτου καὶ ἐπ' ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ γνωριμωτάτῳ, εἶπερ τις τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, διαπονηθεῖσαν μὴ τύποις ἐκδοῦναι; ἦτις τῷ τε κάλλει τῆς φράσεως καὶ τῷ πλήθει τῶν παραδειγμάτων καὶ δὴ καὶ τῷ τῆς ὑψηγῆσεως λαμπρῷ, οὐ τῆς τυχούσης ὠφελείας τοῖς φιλολόγοις ἐγένετο· τοῦτο τοῖς κατὰ κόρον ταύτης ἀπογευθεῖσι καὶ τοῖς ἐν

1) Μαρκ. Βιβλ. Misc 1992. Εἰς τὸ τέλος τοῦ ποιήματος (σελ. 71) παρατίθενται οἱ κάτωθι στίχοι: «κι' ἂν ἔσφαλα σὲ τίποτες, ἀσὴν συμπαθημένο, γιατί ἔκαμα τὸ κάτεχα καὶ τόχα μαθημένο».

Ἐτέλειωσα κι' ἀρχίνησα μὲ τοῦ Θεοῦ τὴ χάρη, στοὺς χίλιους πεντακόσιους τὸν μῆνα τὸν Γενάρη».

«Στὴν πρώτην Βασιλείου τοῦ ἁγίου Πρεσβύτε, εἰς τὰ Χανιά βρισκόμενος εἰς τὸ νησί τὴ Κρήτη».

«Ποίημα εἶναι ἀπὸ χειρὸς Κωνσταντίνου Θεμένου, γιὰ νὰ μὲ μακαρίζουσιν ἀπὴ τῆς ἀποθένω».

2) Μαρκ. Βιβλ. 32 C 133. Ἡ ἄδεια τῆς ἐκδόσεως φέρει χρονολογίαν 5 Σεπτεμβρίου 1744.

τοῖς Γυμνασίοις πείραν οὐκ ὀλίγην εἰληφόσιν ἀφήμι κριταῖς. Πρὸς ταύτη γε μὴν καὶ τὴν Μιχαὴλ τοῦ Συγγέλου Γραμματικὴν, σπανίαν ἤδη οὔσαν, λίαν δὲ καλλίστην, δευτέροις ἐξέδωκα τύποις. Ταύτας τοίνυν ἔγνων καθιερῶσαι τῇ σῇ Γαληνότητι, τὴν μὲν διὰ τὴν οἰκειότητα ἦν φέρει, καὶ δὴ καὶ S* ἀφ' ἑστίας ἐλαύνουσιν· πόνημα γὰρ λαμπρὸν τοῦ ὄντως μακαριστοῦ καὶ ἀοιδίου Πάππου τοῦ σοῦ τυγχάνει γε ὄν, ὡς τοῖς πᾶσι κατάδηλον· τὴν δὲ διὰ τὴν παλαιότητα, ἀνδρὸς καὶ τούτου οὐκ ἀσήμου φιλοπόνημα οὔσαν, καὶ τοῖς περὶ τὰς μούσας ὠφέλιμον· τίνοι οὖν ἄλλω εἰκότως ἀρμόσειεν ἂν ἢ τούτων προσφώνησις εἰ μὴ σοὶ καὶ δι' ἅπερ εἶπον αἴτια καὶ διὰ τὸ εἶναι σὲ φιλέλληνα S* τοῦ ἡμετέρου γένους πρύτανιν καὶ ὑπερασπιστήν; σοῦ γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἐπ' αὐτὰς δὴ τὰς τῆς Εὐρώπης εὐχοῦσι ἐσχατίας, καὶ ταύτας δι' εὐφήμου γλώττης ἄγουσιν, αἶπερ ἀνέκαθεν τοὺς σοὺς προγόνους ἐλάμπρυνον καὶ νῦν οὐχ ἤττον ὡσπερὶ ἀθρόως συρρεύσασαι, τὸ σὸν προσφυέστατα κατακαλλύνουσι πρόσωπον. Ποῖον γὰρ τούτων οὐ λαμπρύνει τὴν σὴν Γαληνότητα; τὸ σῶφρον; τὸ Γαληνικόν; τὸ φιλάνθρωπον; τὸ πρὸς πάντας εὐσυμπάθητον καὶ εὐσπλαγχνον; τὸ ταμεῖον τοῦ δικαίου; τὸ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβές; ἢ πρὸς τοὺς ὑπηκόους πρόνοια; ναὶ μὴν S* τὸ σοφὸν καὶ πολυμαθές· ταῦτα μὲν τῶν σῶν ἀρετῶν τὰ προτερήματα καὶ τῆς ὄντως εὐγενείας τὰ παραδείγματα, ὧν ἐκάστῳ ὑπερνεκῶς ἅπαντας καὶ τὰ δεύτερα φέρειν παραδειγματίζεις τοὺς κατὰ τὴν σὴν ἀξίαν σεμνυνομένους· ἐμοὶ μὲν κἀκεῖνο ὑψηλόν, ὃ τοὺς πάντας τῷ θάμβει ἐκπλήττεσθαι ποιεῖ, τὸ ἐπὶ φρονήσει λαμπρὸν εἶναι σε καὶ τὰ τῆς σῆς ἀρχῆς ἕκαστα, τῷ ὕψει ταύτης πρὸς τῆς σῆς Γαληνότητος θαυμασίως πως καὶ δικαίως διαπράττεσθαι ὥστε ἴν' οὕτως εἶπω, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Νέστορα τὸν ἐν φρονήσει δεινόν, ἤττω φρονεῖν, τοῖς ἔργοις ἀποδεικνύεις· ἐφόρου S* γὰρ σοὶ οὔσης τῆς θείας προνοίας, πάντα τὰ περὶ σὲ λαμπρὰ S* καὶ θεοπρεπῆ· ταύτη ἄρα τεθαρρηκῶς τοῦτι τό γ' ἐμὸν ἀνάθημα τῇ συνήθει σου εὐμενεῖα καὶ καλοκαγαθία ἀποδέξασθαι ἐκλιπαρῶ· σὸν γὰρ ἤδη τὸ δῶρον ἐμὸν τὸ πρόθυμον, ὅπερ διὰ σοῦ τοῖς Ἑλλήνων φωνῆς ἔρασταῖς ἐπιδεικνύμενος, ἴσως κἂν τούτῳ γενοίμην ἐπωφελής· ἐρωμένην μοι διαφυλάττοι ὁ Κύριος τὴν σὴν Γαληνότητα εἰς πολλοὺς ἡλίου κύκλους, S* ἐς αἰεὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως εὐτυχοίης. Τῆς ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Γαληνότητος, δοῦλος ταπεινὸς Νικόλαος Γλυκὺς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

*)=καί.

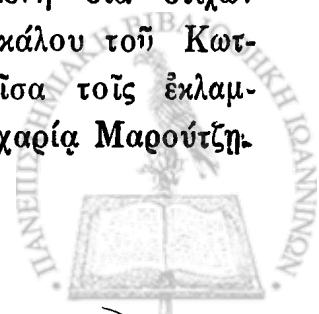

Ἔπεται πρόλογος τοῦ ἰδίου: ὁ τυπογράφος τοῖς Φιλομοῦσι Γραμματικευομένοις Ἑλλήνων παισὶν εὖ πράττειν. Ὅσα μὲν τε τεχνῶν εἰς τελειότητα συνδρομὴν ὁ ἀπαρτισμὸν εἰώθασιν ἐκτελεσθαι, δι' ὀργάνων πάντα ὑπηρετεῖσθαι φαίνεται. Ταῦτά τοι καὶ τῆς Γραμματικῆς τέχνης, ἧς τὸ τέλος τὸ εὖ λέγειν καὶ εὖ γράφειν ὀργάνου δεῖται εἰς συμπλήρωσιν τοῦ τέλους αὐτῆς: διὰ τοι τοῦ προθυμηθείς, τύποις ἐξέδωκα τοῖς ἑμοῖς τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαυροκορδάτου Γραμματικὴν, ὅπως δι' ὀργάνου καλίστου καὶ ἐπωφελοῦς, ῥᾶον τῷ προχείρῳ ἐξυπουργῆσθε καὶ ἐπὶ τὸ εὖ συντάττειν, δοκίμους ὑμᾶς ἢ χρῆσις αὐτῆς ἀναδείξῃ. εὖ οἶδα ταύτης δι' ἐγγράφων μὴ ἀμοιροῦντας, ἀλλὰ τύπῳ μᾶλλον ὑμῖν λυσιτελεστέρα φανήσεται καὶ ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ ἐξίτηλος γένηται, ὥσπερ καὶ ἄλλα τῶν παλαιῶν χειρογράφων καὶ τοῖς ὑστερογενέσιν ἀγνωριστος καὶ ἀφανής, ὡς ἤδη σχεδὸν ἀγνώριστος ἦν ἡ Γραμματικὴ Μιχαὴλ τοῦ Συγγέλου, ἣν ἐνταῦθα εὗρων ἐν τινὶ τῶν παλαιῶν χειρογράφων καὶ ταύτην οὐκ ἠμέλησα τύποις μὴ ἐκδιδόναι, ὑμῖν χρυσιζόμενος: αὕτη γὰρ εἰ καὶ τύποις ἅπαξ ἐξέδοτο, ἀλλ' ὀνόματι ἀλλοτριῶν, τοὺς πλείους ἀνυποστόλως ὑπῆρχε λανθάνουσα ἄχρι τοῦ νῦν ὁ γὰρ Λεκαπηνὸς ἑαυτῷ τὴν πραγματείαν ᾧκείωσατο τοῦ γνησιοῦ Συγγραφέως: μεμαρτύρηται δὲ παρὰ τε τῷ Καταλόγῳ τῶν εὗρισκαμένων παλαιῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τοῦ Μονφοκῶν καὶ τῆς βιβλιοθήκης Κολλεργίνης ἐπικαλουμένη, μίαν μὲν ἐν Βρετανίᾳ, ἐπίσημην δὲ ἐν Ἑνετίῃσι διασώζεσθαι: δέξασθε τοίνυν φιλοφρόνως ταύτας, καὶ τὴν ἐμὴν πρὸς ὑμᾶς προθυμίαν, ὡς ἀφορῶσαν ἐπιτεύξεσθαι καλλίστης εὐδρομίας, μὴ ἀπαξιώσητε, σπουδάζοντες ἐπιμελῶς περὶ τὰ μαθήματα, ἵνα ἐπὶ τε σοφίᾳ καὶ λογίῳτι εἰδήμονες γένησθε εἰς νοῦν ἀναλαμβάνοντες τὸ τοῦ Δανιὴλ. οἱ «συνιέντες ἐκ λάμπουσιν, ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος» καὶ τὰ ἐξῆς: Ἔρρωσθε εἰς μακροαίονας.

(Τὸ ὅλον βιβλίον ἀπαρτίζεται ἐκ σελ. 259, ἐξ ὧν 117 καταλαμβάνει ἡ Γραμματικὴ Μαυροκορδάτου καὶ τὰς ὑπολειπομένας ἡ τοῦ Μιχαὴλ πρεσβυτέρου καὶ Συγγέλου «Μέθοδος περὶ τῆς τοῦ λόγου συντάξεως, σχεδιασθεῖσα ἐν Ἑδέσῃ τῆς Μεσοποταμίας»).

1745 114. Ἡ Καινὴ Διαθήκη. Νεωστὶ μετατυπωθεῖσα.

115. Ὁμήρου Βατραχομουμαχία. Μεταγλωττισμένη διὰ στίχων παρ' Ἀντωνίου Στρατηγοῦ τοῦ Κρητός, διδασκάλου τοῦ Κωτουνεῖου Διδασκαλείου Παδούης καὶ ἀφιερωθεῖσα τοῖς ἐκλαμπροτάτοις καὶ εὐγενεστάτοις Κυρίοις Πάνῳ καὶ Ζαχαρίᾳ Μαρούτζη.

116. Προσκυνητάριον' τοῦ Ἁγίου Ὁρους, δαπάναις τοῦ Πανοσιωτάτου Προηγουμένου Βασιλ. & Πατριαρχ. μονῆς Ἰβήρων Κυρίου Χριστοφόρου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ὅστις καὶ τῇ Παναχράντῳ τοῦ Θεοῦ λόγου Μητρὶ εὐλαβῶς αὐτῷ ἀνατίθησι.

1745 117. Vita² di Maometto cavata dagli Arabi Maometani, tradotta dal francese, dedicata all'Ill.mo Signore Alessandro Cancellieri, dottor medico-fisico in Venezia.—MDCCLV-1745.—Nella Stamperia di Nicolo Glichì — sopra la fundamenta di S. Lorenzo. Con licenza e privilegio³. — Ἴδου ἡ ἀφιέρωσις Ἰταλιστὶ τοῦ τυπογράφου: Parrà⁴ forse strana cosa

1) Μαρκ. Βιβλ. Misc. 1952, 2 σελ. 110, ἡ ἄδεια τῆς ἐκδόσεως εἶναι τῆς 22 7βρίου 45.

2) Μαρκ. Βιβλ. 146 D 166. Ἡ ἄδεια (licenza) φέρει χρονολογίαν 11 Δεκεμβρίου 44. Εἶναι τὸ πρῶτον βιβλίον Ἰταλιστὶ τυπωθὲν παρὰ Ν. Γλυκεῖ, καὶ τὸ πρῶτον ὄπερ εἶναι ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι τὴν διεύθυνσιν τοῦ Τυπογραφείου του (sopra la fundamenta S. Lorenzo) ἦτοι ἐπὶ τοῦ Καναλιοῦ ποῦ διέρχεται καὶ παρὰ τὴν Ἑλλην. Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου.

3) Μετάφρασις: Ἡ ζωὴ τοῦ Μωάμεθ ἐρανισθεῖσα ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἀραβ. ἐκ τῆς Γαλλικῆς, ἀφιερωθεῖσα τῷ Ἐξοχωτ. κ. Ἀλεξάνδρῳ Καγγελαρίῳ διδάκτρῳ ἰατροφυσικῶ ἐν Βενετίᾳ 1745. Ἐν τῷ τυπογραφείῳ Νικόλα Γλυκὺ ἐπὶ τῶν ταμέντα Σὰν Λορέντζο. Μὲ ἄδειαν καὶ προνόμιον.

4) Μετάφρασις ἐν περιλήψει Ἐὰν νομισθῇ ἴσως παράξενον πῶς ἀφιερῶναι τὸ βιβλίον αὐτὸ εἰς Ἰωάννην ὁ ὁποῖος εἶσθε ἰατροφιλόσοφος. Εἶθισται αἱ ἀφιερώσεις νὰ γίνωνται ὡς σκοπὸν τὴν κολακίαν τῆς φιλοδοξίας τοῦ πρὸς ὃν ἡ ἀφιέρωσις ἢ τὴν ἀπόδοσιν ὠφελιμάτων. Ἄλλ' εἰς τὴν ψυχὴν μου, μάρτυς μου ὁ Κύριος, καμμία τοιοῦτη σκέψις δὲν ἐνεφιλοχώρησε. Ἡ μόνη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ μάθῃ ὁ κόσμος ὑποχρεώσεις μου πρὸς ὑμᾶς, οὔτε νομίζω ἄλλην καλλιτέραν εὐκαιρίαν ἀπὸ τὴν ἐρινὴν ὅπου διὰ πρώτην φορὰν ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ πειστήριά μου τὸ πρῶτον Ἰταλ. βιβλίον. Ὑμεῖς ὑπερησπίσατε καὶ ἐπροστατεύσατε τὸ Τυπογραφεῖόν μου, καὶ τότε ὅπου ἐφαίνετο ὅτι θὰ παρεσύρετο καὶ θὰ κατεποντίζετο, ἀπὸ αἰῶνος νέφος, διασκεδασθὲν ἀπὸ Ὑψηλὴν Χάριτα, καὶ Ἐπιείκειαν καὶ ὅπως προορα οὔτω καὶ τώρα ἐπαγρυπνεῖτε μεθ' ὅλης τῆς ἐπιμελείας, ἵνα ἐκ τῶν τύπων ἐξέρχωνται διορθωμένα τὰ ἑλληνικὰ βιβλία, εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ὁποίων εἶσθε νὰ ἐντραβῆς ὥστε θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὔρη τις ἄλλον πλέον γνώστην ταύτης. Ἄλλοι τὸσα σὰς ὀφείλει τὸ Τυπογραφεῖόν μου, τί ὀλιγότερον ἢ μπορῶ νὰ κάμω παρὰ νὰ δηλώσω εἰς ὅλους ὅτι αἰσθάνομαι πρὸς ὑμᾶς ὑποχρεωμένος ἀπείρως τι διατηρῶ εἰς τὴν ψυχὴν μου εὐγνωμοσύνην οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ὅτι με τιμᾶ οὐσία Σας ὡς διευθυντοῦ τῶν τυπογραφείων μου; Οὕτως ἠθέλησα νὰ ἔχω προβολικῶς τὴν γνώμην Σας διὰ τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν καὶ ἐνεκρίνατε ἵνα ἐκδώσω ἰστίον τοῦ Μωάμεθ, ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὰς μέχρι τοῦδε ψευδεῖς καὶ ἀπιθάνους λογίας, καὶ ἠρῶσθην τὰς πηγὰς τῆς ἱστορίας ταύτης ἀπὸ τοὺς ἰδίους Ἀραβας, ὡς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. — Ἐν τοιοῦτον ἔργον μὴ περιέχον εἰμὴ ἀληθῆ γεγονότα ἀπεπιλωμένον κάθε φαντασίας καὶ μύθου καὶ ὑποκρισίας εἰς ποῖον ἄλλον ἔπρεπε ἐκφράσω εἰμὴ εἰς ὑμᾶς τὸν φιλόσοφον, τὸν ρεαλιστὴν, τὸν φίλον τῆς ἀληθείας; ἵτε ὅθεν εὐμενῶς αὐτὴν τὴν ταπεινὴν καὶ προσφιλῆ προσφορὰν εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης μου μᾶλλον ἢ εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὑποχρεώσεών μου.

a qualcuno che io mi proponga a dedicare questo libro voi che, diligente spettatore della natura dei fenomeni e accordino nelle infirmità del genere umano e sollecito riparatore di quei disordini, fino a che può giungere l' umana esperienza, imparaste a distinguere il vero dall' apparente l' impostura dalla sincerità. -- Sogliono per lo più, a dir ve servire le lettere dedicatorie, o per procacciarsi vantaggi per lusingare l' altrui ambizione. Tolga Dio che l' uno l' altro di questi fini abbia contaminato l' animo mio. Branché il mondo sappia le obbligazioni che ho con voi, nè trovare migliore o più conveniente occasione di questa cui, esce dai miei torchi il primo libro Italiano. Voi avete protetto questa mia stamperia, anche quando pareva che dovesse essere sommersa da intempestivo nembo fatto svanire dalla Svrana Clemenza; e come prima, così adesso invigilate con tutta la diligenza, perchè dalle mie Stampe, corretti riescano i libri greci; nella qual lingua voi siete cotanto versato che non farebbe agevol cosa trovarne l' uguale, non chè il superiore. Soltanto vi dee dunque questa mia stamperia che meno far poss' io quanto dichiarare a tutti che mi sento a voi con infiniti obblighi tenuto e che serbo nell' animo una grata riconoscenza e mi pregio d' aver voi per direttore delle mie stampe? Anzichè ho voluto prima di intraprendere l' edizione di quest' opera che Vostra deste il giudizio. Ottimo conoscitore di tutto ciò che contiene la greca letteratura mi affermaste che siccome quegli scrittori primi scrissero dei fatti di questo famoso Impostore, riferirono azioni inverisimili e favolose di lui, ond' è che dai posteriori storici copiati, se ne sparse per tutta la credenza; che era pertanto giusto che questa vita purgasse da tante favole e non lasciasse campo a suoi seguaci di rimproverarci che di lui noi sappiamo nè diciamo che falsità e cose inventate a piacere, che pertanto farei cosa grata al pubblico se rendessi comune questa vita libera da tanti pregiudizi, cavata dagli Arabi stessi seguaci di Maometto; a questo modo il pubblico tutto è a voi debitore di questa edizione ed io l' averla intrapresa. Dovrebbero questi motivi giustificare il pensiero, di dedicarla a Voi potrei aggiungere degli altri se volessi; perciocchè a chi più che a voi conviene un' opera in cui si' cerca di liberare dalla

falsità alcuni fatti? ai cui si fa trionfare il vero e si nostra aperto l'ingänno e l'impostura? Voi nemico della finzione; sincero e pieno di sode cognizioni; preferite sino a vostri vantaggi la bella verità; voi veramente filosofo ridete della vanità con cui si cuoprono le più sciocche fantasie e trovate più che altrove nella medicina di che ridere e di che apprendere delle umane stoltezze. Ma nè io posso dire di più, nè voi soffrireste che io più ne dica. Accettate dunque con favorevole animo questa mia umile e devota offerta e riconoscete come un contrassegno della mia gratitudine, piuttosto, che una ricompensa di tante mie obbligazioni.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου εὔρηται ἡ κάτωθι εἰδοποίησις:

«Avviso dello Stampatore¹».

«Terminata l' edizione delle Prelezioni del Pe Giacinto Serry

1) Ἴδου καὶ ἡ μετάφρασις τῆς εἰδοποιήσεως τοῦ Τυπογράφου: «Περατωθείσης τῆς ἐκδόσεως τῶν μαθημάτων καὶ παραδόσεων τοῦ Ἱερέως Ἰωακίμου Σερρύ, πρώτου ἀναγνώστου τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης, εἰς τόμους 5 σχῆμα 4ον, γενομένης παρὰ τῷ Θωμᾷ Μπετινέλλῃ ἐν Βενετία, μετεβιβάσθη αὕτη εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κ. Δημητρίου Θεοδοσίου, γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Τυπογραφείου τούτου. Οἱ βουλόμενοι νὰ προμηθευθοῦν τοιοῦτο σπουδαῖον ἔργον, ἤμποροῦν νὰ ἀπευθύνωνται ἢ εἰς τὸν ἴδιον Διευθυντὴν κατοικοῦντα ἐν Βενετία ἐπὶ τῶν fundamenta S. Lorenzo ἢ εἰς τὸν ἑθνεύτα Μπετινέλλην».

Θὰ μᾶς ἐπιτραπῆ ἐνταῦθα μία παρέκβασις ἀφορῶσα τὸν τρίτον Ἰωαννίτην Τυπογράφον ἐν Βενετία, τὸν Δημήτριον Θεοδοσίου. Τοῦτον εὐρίσκομεν τὸ 1745 — ὡς ἄνω ἐρρέθη—Διευθυντὴν τοῦ Τυπογραφείου Θωμᾷ Μπετινέλλῃ, ἐνῶ ὁ Βελοῦδος ἐν τῇ «Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικίᾳ ἐν Βενετία» καὶ ἐν σελ. 129 (ἐκδ. 1872) γράφει: «Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος (κατὰ τὸ ἔτος 1715) ἠνοίχθη βεβαίως καὶ ἕτερον τυπογραφεῖον τὸ τοῦ Δημητρίου Θεοδοσίου ἐξ Ἰωαννίνων». Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Διότι τὸ Τυπογραφεῖον Δημητρίου Θεοδοσίου ἠνοίχθη ὄχι τῷ 1715, ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη ἤτοι τὸ 1755 (α) καὶ τὸ πρῶτον βιβλίον τὸ ἀνεύρομεν εἰς τὴν Μαρκ. Βιβλ. ὑπ' ὄρ. 49 D 151 καὶ φέρει τὸν τίτλον :

Βίβλος ἐνιαύσιος (β), τὴν ἅπασαν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν ἀνελλιπῶς περιέχουσα, προσφωνηθεῖσα μὲν τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Πάνῳ Μα-

α) Σφάλεται καὶ ὁ Βρετὸς καθορίζων τὸ ἔτος 1762 ὡς ἔτος ἰδρύσεως τοῦ Τυπογραφείου Θεοδοσίου (Νεοελλ. Φιλ. σελ. 198 Τόμ. Α'). Τὸν Βρετὸν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Λάμπρος (Ν. Ἑλλην. ΙΓ' ἐν σελ. 312).

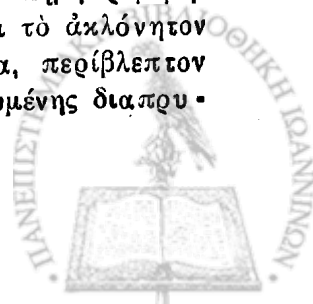
β) Εἰς τὸ τέλος τῆς βίβλου ἀναγινώσκονται τὰ κάτωθι: «Τέλος, θεῶ δὲ δόξα τῷ Τρισηλίῳ, τῷ δόντι ἰσχὺν τῷ ταπεινῷ μοι νόῳ, ὀρθῶς νοῆσαι καὶ διορθῶσαι ἅμα, τῶν Ὄρθοδόξων τὰς δε τὰς θείας Βίβλους.—ὁ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης εὐλαβῆς θεράπων καὶ ἐλάχιστος ἐν σπουδαίοις Γεώργιος Κωνσταντίνου ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, οὗτινος καὶ προτροπῇ τύποις ἐξεδόθη.

lettore primario dello Studio di Padova in tomi 5 in 4° fatta da Tommaso Bettinelli in Venezia, passò questa in potere del Signor Demetrio Theodossio, direttore principale di questa Stamperia, onde chi volesse provvedersi di così pregiata opera, potrà indirizzarsi o dallo Stesso direttore, abitante in Venezia sulle fondamenta di San Lorenzo, o dal Bettinelli sopradetto».

ρούτζη τοῦ ποτὲ Ἀναστασίου, εὐπατριδῆ Ἰωαννίνων, τὰ νῦν δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διωρθωθεῖσα παρὰ τοῦ Κου Ἀλεξάνδρου Καγκελλαρίου. Ἐνετίησιν, κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1755 (σελ. 1298 εἰς σχῆμα 4ον). Ἴδου καὶ ἡ προσφώνησις λίαν ἐνδιαφέρουσα ἢ ὁποῖα ἐπιβεβαιοῖ τὰ ὅσα ἀνωτέρω γράφομεν·

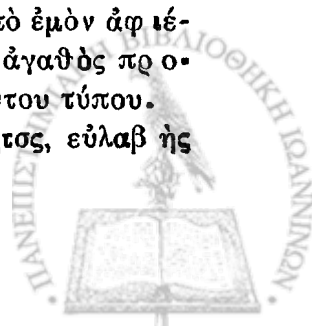
«Ἀνυπερθέτως εὐγενέστατε ἄρχων, μετὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσάν μοι ἄδειαν παρὰ τῆς Γαληνοτάτης Γερουσίας τῶν Ἐνετῶν, εἰς τὸ ἐκδοῦναι τύποις οἰασθῆποτε βίβλους ἐπὶ τῷ ἐμῷ ὀνόματι, ἐν ταύτῃ τῇ Περιβλέπτῳ πόλει, ἐνέτυχον εὐκαιρίᾳ ἐτοίμῳ τοῦ ἐκδοῦναι τὴν παροῦσαν τῶντι ἀξιόλογον βίβλον, ἣτις τὰ μάλιστα χορηγεῖ με καὶ ὑπόθεσιν ἀξιοχρεῶν δημοσιεῦσαι πανδημεῖ τὴν ἄκραν μου αἰδῶ, τὸ σέβας καὶ τὴν οὐ τυχοῦσαν εὐλάβειαν τῆς ἐμῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ᾧτινι πολλῷ τῷ μέτρῳ οἶδα τὸ ὀφειλόμενον χρέος διὰ τῆς προσφωνήσεως ταύτης τῆς Βίβλου, οἷον ἀπαρχῆς τῶν ἐμῶν φιλεργιῶν. Ἐκαστος δὴποθεν ἀναγινώσκων τὸ ἐμὸν ὄνομα ὡς νέου τυπογράφου, ραδίως ἂν διαγνῶ τὸ τοιοῦτό μου χρέος, πρῶτως καὶ καθ' αὐτὸ ὅλως πρὸς ὑμᾶς ἀφορᾶν, ἀφ' ὧν τε ἐρανίζεσθαι τὴν ἀξιόλογον τιμὴν, συνερανίζον ἅμα πολλαπλασίας καὶ τὰς ἀντωνομασίας, αἵτινες ὡς δυσδιάλυτοι δεσμοί, συνέχουσι με πρὸς ὑμᾶς μετ' ἑναργῶν τεκμηριῶν τῆς ἀξιοχρεῶν μου εὐγνωμοσύνης. Παραλιπῶν τοὺς ἀρχαίους δεσμοὺς τῆς συγγενείας καθ' οὓς συνείχοντο ἀλλήλοις ὁ τε Σὸς Μακαρίτης Πατήρ, ὃς τε μακαρία τῇ λήξει γενόμενός Σοι θεῖος καὶ ὁ ἐμὸς Πατήρ ὑποστηριζόμενοι ἀμοιβαίως καὶ ἀλληλοδιαδόχως, εἰλικρινεῖ τινι καὶ ἀδόλῳ φίλῳ (ἢ τινι ἀρχαίᾳ συγγενείᾳ συνέξενκται προσέτι καὶ νέα) ἐνδιατρίψω βραχὺ εἰς ἀναπόλησιν καὶ ἀνάμνησιν τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν εὐποιῶν καὶ χαρίτων αἵτινες δαψιλῶς ἐπήγασαν παρὰ τῆς Ὑμετέρας εὐεργετικῆς καὶ ἀφθονοπαρόχου Οἰκίας πρὸς τοὺς ἐμοὺς γεννήτορας, ἐξόχως δὲ πρὸς αὐτὸν ἐμέ, ἀὔξηθέντα παρὰ τοῖς αὐτοῖς Ὑμετέροις Θεοῖς, ἀνατραφέντα ἐν ταύτῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Πανολβίῳ Οἰκίᾳ, παιδευθέντα τε τὰ χρήσιμα καὶ μεγίστης ἐπιτευξάμενον ἐπικουρίας τε καὶ βοηθείας πρὸς τὸ θηρεῦσαι καὶ ἐπιτυχεῖν καὶ σεμνῆς τινος τῆς περὶ ἐμὲ τύχης· ὄθεν αἰεὶ διὰ μνήμης ἕξω καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνακηρύξω, τὴν τοσαύτην αὐτῶν πατρικὴν εὐνοίαν καὶ φιλοστοργίαν, ἀλλὰ καὶ νῦν ὁποῖας εὐνοίας, δεξιώσεως καὶ ἀποδοχῆς οὐκ ἀξιοῦμαι καὶ παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ καλοκαγαθίᾳ; Τὸ Ὑμέτερον τοίνυν πανευκλεῆς Ὄνομα, τιμαλφέστατε ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ Ἄριστέ μοι Ὑπερασπιστά, ἕως οὗ τὸν ὑπὲρ γῆς ἀναπνέω ἀέρα, οὐκ ἂν ποτε τῆς ἐμῆς ἐκπεσεῖται μνήμης· ἀναλογιζόμενος γὰρ ἐγὼ τὰ προτερήματα ἐκείνων τῶν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένων, τὰ εὐσεβῆ ἤθη, τὴν σεμνοπρεπῆ διατριβὴν, τὸ ταπεινόφρον, τὸ περὶ τοὺς ἐνδεεῖς εὐποιοητικὸν καὶ ὅσα ἄλλα ἡρωϊκὰ χαρακτηρισματα τῆς μεγαλοψυχίας καὶ ἐλευθεριότητος, καὶ μεγαλονοίας, ἀνακαλύπτω ἐπὶ σὲ τὴν ἀπαράλλακτον ἐκείνων εἰκόνα, παραπλησίως διάδοχον τῶν ἀξιεπαίων ἀρετῶν, ἡρωϊκῶν τε προτερημάτων, ὥσπερ καὶ κληρονόμον τῆς πανευδαίμονος περιουσίας. Τῇ γὰρ μιμήσει τῶν κατ' ἐκείνους πρακτέων καὶ βουλευτέων, ἐπὶ Σὲ ἀναδείκνυται τὸ ἀκλόνητον ἑδρέωμα τῆς Οἰκίας καὶ ὥσπερ τὰ τῶν σῶν προγόνων προτερήματα, περιβλεπτον ἀπειργάσαντο αὐτήν, οὕτως αἱ Σαὶ ἠθικαὶ ἀρεταὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης διαπρυ-

- 1746 118. Ὁ πόλεμος τῶν Ποντικοβατράχων, ἐκ τοῦ Ὀμήρου μετα-
γλωττισθεῖς.
- 1747 119. Λόγοι Πανηγυρικοὶ καὶ Ἐγκωμιαστικοί.
120. Σταχυολογία τεχνολογική, Βησσ. Μακροῦ. Ἀνατύπωσις.
- 1748 121. Πεντηκοστάριον. Μετατύπωσις.
- 1749 122. Βιβλίον Ἰουνίου μηνός.
123. Βιβλίον Αὐγούστου.
124. Χρήσιμος Παιδαγωγεία πρὸς τοὺς μαθεῖν τὰ ἱερὰ γράμματα
βουλομένους.
- 1750 125. Βιβλίον Ἱστορικὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου κλπ. Μετατύπωσις.
126. Βιβλίον περιέχον τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν ὁμ.
- 1751 127. Βιβλίον τοῦ Ἰουλίου μηνός. Ἀνατύπωσις.
128. Ἡ θεία Λειτουργία (τυπικὸν) ὁμ.
- 1754 129. Βιβλίον τοῦ Ὀκτωβρίου ὁμ.
130. Βιβλίον τοῦ Δεκεμβρίου ὁμ.
- 1755 131. Βιβλίον τοῦ Ἰανουαρίου ὁμ.
- 1757 132. Αἱ θεῖαι λειτουργίαι ὁμ.

σίως ἀνακηρύξουσι· αἷς συνομολογεῖται τὸ βαθὺ τῆς φρονήσεως περὶ τὰ βουλευτέα καὶ πρακτέα, τὸ διακριτικὸν τῆς συνέσεως εἰς τὰ δέοντα, τὸ ἀκίβδηλον τοῦ τρόπου περὶ τὰ συναλλάγματα τοῦ ἐμπορικοῦ βίου καὶ τούτων πάντων ἡ κορωνὶς ἔστω ὅτι σὺ ἐραστής τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, παρὰ πᾶσιν ἐπίσημος καθὼς διακρίνεις τὰ καθήκοντα τῶν ἐν τῷ βίῳ μὴ τοιούτων. Ταῦτα δὴ πάντα συναρμονιζόμενα ἀποτελοῦσι τὸ θεότευκτόν σοι Ἄγαλμα τῶν Χαρίτων, ὅστις τοιούτοις διαπρέπων προτερήμασι ἐν τῷ αὐτῷ διαγῶν εὐμερίᾳ, οἶδεν εὐκαίρως συμμετριάζειν τό τε τῆς νεότητος εὐμετάβλητον καὶ τὸ τῆς πολυκτημοσύνης εὐχερὲς τοῖς ἄλλοις νέοις πρὸς τὴν φιλήδονα ζωὴν ἐπιρρέπειν, τῇ μισότητι τοῦ λόγου καὶ τῆς συνέσεως. Παρίημι δὲ τὰ ἀποτελέσματα καὶ καρπούς τῶν ρηθέντων προτερημάτων, ἵνα μὴ τὸ εἰλικρινὲς τῆς ἐμῆς εὐγνωμόνου διαθέσεως, ἐξ οὗ πηγάζει πᾶν δῶρημα τέλειον ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ, ἐκ ταύτης ἀναθάλλει ὁ ἐνθερμος ζήλος περὶ τὰ θεῖα, τὰ σπουδαῖα τοῦ τρόπου πρὸς καλλωπισμὸν τῶν ἱερῶν ναῶν, τὸ φιλόανθρωπον πρὸς τοὺς προσιόντας σοι ἀδιαλείπτως ἐνδεεῖς, οἷονεὶ ἀριδῆλως μαρτυρεῖ, ὃ τε περικαλλῆς Ναὸς τοῦ Ἐνετίησιν ἐνταῦθα Ἁγίου Γεωργίου καὶ ὅσοι τοῦ ἡμετέρου Γένους συνεχῶς προσερχόμενοι ταχεῖαν εὐρίσκουσι τὴν ἐπικουρίαν. Διὸ δὴ ἵνα δῆλον παρὰ πᾶσιν καταστήσω τὰ χαριστήρια, εἰς τεκμήριον καταφανὲς τῆς εὐχαρίστου μου γνώμης, προσφωνῶ σοι, προειλόμην ταύτην τὴν Ἀξιόλογον Βίβλον, ὡς ἀκριβεῖ εἰδήμονι τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένω νῆτις οἷονεὶ κέρας Ἀμαλθείας ἐναγκαλίζεται ἅπασαν τὴν ἐνιαύσιον Ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, πρόχειρον παντὶ τῷ φιλακολούτῳ Χριστιανῷ. Ὅθεν πέπεισμαι τεταρρηκῶς, Σε ἀνακαλοῦμαι καὶ ἐκλιπαρῶ, φιλοφρόνως ἀποδέξασθαι τοῦτο τὸ ἐμὸν ἀφιέρωμα καὶ ἀναφανῆσαι προστάτην αὐτοῦ καὶ ὑπερασπιστήν, ὥσπερ καὶ ἀγαθὸς προτροπεὺς καὶ ἐπίμονος σύμβουλος ἐγένου μοι εἰς τὸ ἐγχείρημα τοῦ τοιούτου τύπου.

Ἐρρωσο γενναίων ἀρίστε καὶ τρισευδαῖμον, τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος, εὐλαβῆς καὶ ὑπόχρεως δοῦλος Δημήτριος Θεοδοσίου.

- 1758 133. Ἐπιτομή τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας ἀνατύπωσις
134. Εὐχολόγιον. ὁμ.
- 1758 135. Ἐρωτόκριτος¹, ποίημα Βιντζέντζου Κορνάρου ἐκ Σητείας
(Κρήτης)².
136. Ἐρωτόκριτον μετατύπωσις.
137. Ὁρολόγιον τὸ μέγα ὁμ.
- 1759 138. Βιβλίον καλούμενον ὁ Παράδεισος.
139. Ἐπιστολάριον³ ἐκδοθὲν παρὰ Σπυρ. Μηλίου, ἱεροκήρυκος καὶ
διδασκάλου ἐν Ἐνεταίαις καὶ ἀφιερωθὲν τῷ Γεωργίῳ καὶ Στεφάνῳ
ἀδελφοῖς Καραϊωάννου.
- 1761 140. Νέος Παράδεισος. Ἐνατύπωσις Διορθωτῆς Ἀρχιμ. Σ. Μήλιας
141. Ὁρολόγιον τὸ μέγα ὁμ. ὁμ.
- 1762 142. Μηνιαῖον τοῦ Μαΐου ὁμ. ὁμ.
- 1764 143. Ἡ Βοσκοπούλα⁴ ὁμ. ὁμ.
144. Σταχυολογία τεχνολογικὴ ὁμ. ὁμ.
- 1766 145. Κυριακοδρομίον ὁμ. ὁμ.
146. Παράδεισος ὁμ. ὁμ.
147. Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία ὁμ. ὁμ.
148. Ἐξάβιβλος ὁμ. ὁμ.

1) Ἡ πρώτη ἐκδοσις ἔλαβε χώραν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1713 παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Βόρ-
τολι, τυπογράφῳ.

2) Βιβλ. ἀγ. Μάρκου Νο 74 C 155.

3) Μαρκ. Βιβλ. 20 D 219. Περιέχει καὶ τὸν κάτωθι πρόλογον· Ὁ τυπογράφος πρὸς
τοὺς ἀναγνώστας: Ἡ ἀφορμὴ ὅπου ἐπαραινέθη ἐμὲ νὰ ἐκδώσω εἰς φῶς ἐκ δευτέ-
ρου(α) μὲ ἐδικόν μου τύπον τοῦτον τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα ἐστάθη ἡ εὐγνωμοσύνη
τῶν φιλομαθῶν, οἱ ὅποιοι γνωρίζαντες τὸ χρήσιμον τοῦ βιβλίου ἀσμένως καὶ μετ' εὐ-
νοίας κοινῶς τὸ ἐδέχθησαν εἰς τρόπον ὅτι ἀπὸ χίλια βιβλία ὅπου εἰς τὸν ἀπερασμένον
χρόνον ἐτυπώθησαν, τώρα εἰς τὸ παρὸν εὐρίσκονται ὀλιγώτατα· ὅθεν τὸ σπάνιον τοῦ
βιβλίου κάνει νὰ αὐξάνῃ ἡ αὐτοῦ ζήτησις. Ἐγὼ λοιπὸν ὡς πρόθυμος ὅπου εἶμαι νὰ
ἀνταποκρίνωμαι εἰς τὰ ἐπωφελεῖ ἀιτήματα τῶν ὁμογενῶν μου φιλομαθῶν ἑλλήνων,
ἠθέλησα νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν ζήτησίν τους καὶ ἰδίους μου ἀναλώμασι καὶ τύποις, νὰ
τὸν ἐκδώσω μετὰ πάσης ἐπιμελείας, ἐκκαθαρθέντα ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων σφαλμά-
των, ὅπου εἰς τὸν πρῶτον τύπον εἶχον συντρεῖξει καὶ προσέτι αὐξηθέντα μὲ προσθήκην
ἐτέρας ἐκθέσεως τίτλων. Δεχθῆτε οὖν ὡ φιλομαθεῖς καθὼς καὶ πρότερον τοῦτο τὸ σύγ-
γραμμα, εὐμενῶς τε καὶ φιλοφρόνως, τὸ ὅποιον σᾶς τὸ δίδω μὲ τὴν συνβοήθειαν τοῦ
συγγραφέως, εἰς πλέον τακτικὴν καὶ ἐντελεστέραν κατάστασιν, ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἦτον
προτιότερα. Ἐγὼ δὲ βεβαιόντάς σας τὴν ἐμὴν ἀμετάτρεπτον πρὸς ὑμᾶς προθυμίαν,
σᾶς εὐχομαι ἐκ Θεοῦ πᾶσαν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν εὐτυχίαν. Ἐρρωσθε.

4) Μαρκ. Βιβλ. 1952,9 Misc.

α) ἡ προηγουμένη ἐκδοσις ἐγένετο τῷ 1757 παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Τζάτα, ἀναλώμασι
τοῦ Κου Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. (Μαρκ. Βιβλ. 6 C. 179).

1767¹ 149. Εὐχολόγιον. Ἀνατύπωσις. Διορθωτῆς Ἀρχιμ. Σ. Μήλιας.

150. Ἱστορία τῆς Ἑβραιοπούλας² τῆς Μαρκάδας τὴν ὁποίαν εἰς τοὺς ἀχξζ' χρόνους μηνὶ Ἰουλίου ιε'. ἔκλεψεν κρυφίως ἀπὸ τοῦ γονεὺς τῆς ὁποῦ ἐκάθουνταν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τόπον λεγόμενον φανάρι, ἕνας νέος Ἀρβανίτης, λεγόμενος Δῆμος, καὶ πηγένωντας εἰς τὴν Οὐγκροβλαχίαν τὸν ἐτίμησεν ὁ αὐθέντης τοῦ τόπου περισσὰ καὶ τοῦ τὴν ἔδωσεν εἰς Γυναῖκα. Ἐνετίησιν. 1767 (σελ. 33).

Ὁ Δῆμος ἦτο Ἑπειρώτης καὶ δὴ ἀρτοποιὸς ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τοὺς πρώτους στίχους τῆς ἱστορίας: σὲ μνιὰ πόρτα τῆς πόλεως, ποῦ κράζεται φανάρι=εὐγενικὸν καὶ ἄξιον ἔστεκε παλικάρι=Δῆμον τότε νομάζασιν εἰς ὅλους γνωρισμένος=ἀπ' ἄρχοντες καὶ ἐπιχωρῶς περισσι ἀγαπημένος=ἦτον ἀπὸ τὴν Ἑπειρον τὸ γένος ἀρβανίτης=καὶ στὴν ἀρτοποιητικὴν πηδεξιὸς τεχνίτης=

Καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἱστορίας τῆς Ἑβραιοπούλας, ἔχομεν τὰ σχόλια τοῦ τυπογράφου Ν. Γλυκύ, παρομοιάζοντος τὸν Δῆμον πρὸς τὸν . . . Ἰάσωνα! «ὁ Τυπογράφος τοῖς ἐντιμοτάτοις φιλαναγνώσταις χαίρειν. Ἄν καλὰ καὶ ἡ φύσις σοφὴ καὶ πολύτεχνος διὰ τὰ ἔργα ὅπου καθ' ἐκάστην μὲ ρυθμὸν ἀκατανόητον ἐπιτεχνεύεται, ἀπὸ τοὺς σοφοὺς νὰ ὀνομάζηται ἄλλη πλέον θαυμαστὴ λογίζεται διὰ τὰ διάφορα χρώματα καὶ μορφὰς μὲ τὰς ὁποίας τὰ στολίζει, ὅμως μοῦ φαίνεται πῶς ἡ πολυτεχνία τῆς ἠθέλεν εἶσται ματαία ἀνισῶς καὶ ὑστερεῖτο τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνο δίδει ὅλον τὸν στολισμὸν εἰς τὰ πονήματά τῆς, λαμπρύνοντάς τα μὲ τὰς φεγγοβόλους τοῦ ἀκτῖνας. Τὸ ὅμοιον στοχάζομαι ἀκολουθεῖν καὶ εἰς τὰ ἀξιόπαινετα ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἀνισῶς καὶ ὑστεροῦντο τοῦ φωτός τῶν ἱστορικῶν καὶ τυπογράφων· διότι ἂν καλὰ καὶ αὐτοὶ νὰ ἐστάθησαν ἐπαινετοὶ καὶ ἐξαίρετοι κοντὰ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους

1) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξεδόθη ἡ «Βίβλος χρονικὴ περιέχουσα τὴν Ἱστορίαν τῆς Βυζαντίδος» παρὰ Δημ. Θεοδοσίω, ἑξάτομος ἐκ σελ. ἐν ὅλῳ 2815 εἰς δὸν περιλαμβάνουσα καὶ κατάλογον τῶν κάτωθι συνδρομητῶν ἐξ Ἰωαννίνων: Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γρηγόριος, Μιχαὴλ Καραϊωάννης, Ζαχαρίας Μπέρκος, Εὐστάθιος Σουγδουρῆς, Μιχαὴλ Γλυκὺς, Ἀναστάσιος Δρόσος, Δημήτριος καὶ Ἰωάννης Σύντροφοι, Παναγιώτης Συκῆς, Λεοντάρης Λήγδας, Ἰωάννης Ἰωακείμ Σαράφης, Πέτρος Σαράφης, Χατζῆ Δημητράκης τοῦ Χατζῆ Χαραμπέτη Σαράφης, Ἰωάννης Παπάζογλου Σαράφης, Δημήτριος Κονόμος, Δημήτριος Τουρτούρης, Συλῆβεργος Κόνιαρης, Νικόλαος Τζουκαλάς, Γεώργιος Μπέρκος Βελισάρι.

2) Μαρκ. Βιβλ. Misc. 1952,5.

μὲ τὰ ἔργα καὶ ἀρετὰς τους, ὅμως ὁ καιρὸς γρήγορα ἤθελε σκεπάσει τὰ ὀνόματά τους μὲ τὸ σκοτεινὸν νέφος τῆς λήθης. Ὁ ἀξιοπαίνετος Δῆμος εἰς τὴν τόλμην καὶ μεγαλοψυχίαν ἐστάθη ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἀθλητάς, μάλιστα δὲ καὶ εἰς τὴν σωφροσύνην τολμῶ εἶπεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκείνους, ἀμὴ μὲ τοῦτο ὄλον ἤθελε σβύσει τὸ ἐπαινετόν του ὄνομα, ἂν δὲν ἠξιῶνέτο τινος γραφέως διὰ νὰ ἀφοσιώσῃ εἰς τὰς ἀκοάς σας τὴν ἀνδραγαθίαν του καὶ μὴν παραξενεύεσθε ὧ φιλαναγνώσται θαρρῶντας μικρὸν τὸ ἔργον ὅπου αὐτὸς ἔκαμεν, ἀμὴ στοχασθῆτε πόσῃν δυσκολίαν καὶ κίνδυνον ἐπέρασεν διὰ νὰ κατορθώσῃ καὶ τότε θέλετε τὸν εὖρει εἶγε μὴ ὅμοιον τοῦ ποτε Ἰάσωνος, ὅμως ὄχι ἐλάττονα. Δεχθῆτε λοιπὸν τὸ παρὸν ποιημάτιον, ὅπου ὁ τυπογράφος οἰκεία δαπάνη ἀφοσιοῖ εἰς τὸ φιλήκοόν σας, στοχαζόμενοι τὴν ὠφέλειαν ὅπου ἠμπορεῖ νὰ σᾶς προξενήσῃ καὶ ἀναγινώσκετε εὐτυχοῦντες. ἔρρωσθε».

1767 151. Ὀκτώηχος. Ἀνατύπωσις.

152. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα ὄμ.

1768 153. Ἀνδραγαθειαῖς Μιχαὴλ Βοεβόδα. Ἀνατύπωσις.

154. Μηναιὸν Ἰανουαρίου.

1769 155. Πεντηκοστάριον ἀνατύπωσις. Διορθωτῆς Ἱεροδιάκονος Σπ. Παπαδόπουλος.

156. Ψαλτήριον ὄμ.

1770 157. Ἐπιτομὴ Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας. Ἀνατύπωσις.

158. Ἐρμηνεία¹ τῆς Κραταιοτάτης καὶ Σεβαστῆς Αἰκατερίνης Β'. Αὐτοκρατόρισσας πασῶν τῶν Ρωσσιῶν πρὸς τὸ σῶμα τῶν ἐπιστατῶν διωρισμένων διὰ τὴν ἔκθεσιν καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ συστήματος ἑνὸς νέου Κώδικος Νόμων ἅμα καὶ διάταξις ἀκριβῆς ἀποβλέπουσα τὸ αὐτὸ σῶμα τῶν ἐπιστατῶν, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ἱταλ. Ἰδιώματος καὶ παρὰ τοῦ τυπογράφου ἀφιερωθεῖσα τῷ Ἐξοχωτάτῳ καὶ Ἐκλαμπροτάτῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἀλεξίῳ Δ' Ὁρλώφ τενέντε Γενεράλῃ κλπ.

Ἐξοχώτατε Αὐθέντα,

Αἱ στοιχειώδεις ἀρχαὶ τῆς νέας συνωμοσίας ὅπου ἡ συνετωτάτη καὶ σεβαστὴ Αὐτοκρατορίσσα μὲ μεγάλην ἀγχίνοιαν, πολλὴν πολυμαθειαν καὶ ἄκραν φιланθρωπίαν, εἰς Ρωσικὴν διάλεκτον διεχάραξε, τόσον ἀναγκαίαις, τόσον ὠφέλιμαῖς χειραγωγίαις πρὸς ἀρε-

1) Μαρκ. Βιβλ. 75 C 139.

τὴν, διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς σοφοὺς ἄνδρας ἐκρίθησαν, ὥστε ὅπου αὐταὶ δι' ὀλίγου καιροῦ εἰς διαφόρους διαλέκτους ἐμεταφράσθησαν καὶ εἰς ὅλα τὰ γένη τῆς Εὐρώπης κοιναὶ κατεστάθησαν. Διὰ τὸ μὴ μείνη λοιπὸν καὶ ἡ Ἑλλάς ἀπὸ μίαν τόσον ἐπωφελεῖν πραγματείαν ὑστερημένη, ἣ ὁποία τὴν σήμερον φεῦ διὰ τὴν τῶν κρατούντων ὁμότητα κοντὰ εἰς ἄλλα καλά, εὐρίσκεται ἀκόμη ἄμοιρος ἀπὸ πολλὰ βιβλία τῶν νόμων, ὅπου ἐκ περιουσίας εἰς τὰ ἄλλα γένη τῆς Εὐρώπης πλημμυροῦσιν, ἐπαραινθήθην, Ἐξοχώτατε Αὐθέντα, διὰ τὸ μεταφέρω καὶ εἰς τὴν ἀπλήν μας τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον τὸ τέτοιον πόνημα. Μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τούτου οἱ ὁμογενεῖς μου, πρῶτον θέλουσι καρποφορηθεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ δεύτερον θέλουσι λάβει εὐφροσύνην καὶ παρηγορίαν τῶν θλίψεων των, βλέποντας τὸ ἠγαπημένον μας καὶ ὁμόπιστον γένος νὰ εὐρίσκεται εἰς εὐδαιμονίαν καὶ καλὴν Πολιτικὴν Κυβέρνησιν, λαμβάνοντες ἐκ θείας προνοίας διὰ Μοναρχίαν μίαν φιλόσοφον καὶ φιλόανθρωπον νομοθέτριαν, ὅπου αἱ ἀρεταὶ καὶ μεγάλα της κατορθώματα περιβόητον εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην τὴν ἔκαμαν. Βέβαια τώρα θέλει πληρωθῆ ἡ μεγάλη ἐπιθυμία, ἣ σοφὴ Πλάτων, καὶ ἡ ἀγαπημένη Πατρίς σου Ἑλλάς, νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, ἂν αἱ θερμαὶ δεήσεις τοῦ ταλαιπώρου σου γένους, ὅπου μετὰ δακρύων ἡμέραν καὶ νύκτα πρὸς τὸν Ὑψιστον θέλει ἔξακουσθῶσι, διὰ τὸ κυβερνηθῆ καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς ἰδίους νόμους αὐτῆς τῆς φιλοσόφου Αὐτοκρατορίσεως καὶ νὰ εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν της. Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἣ ὁποία καὶ περαιτέρω ἐξαπλώνει τὸ κλέος τῆς Μεγ. Αἰκατερίνης, ὅπου διὰ πολλῶν λαῶν εὐτυχίαν ἐγεννήθη, διὰ πολλὰ δίκαια τὴν διευθύνω εἰς τὴν προστασίαν καὶ σκέπην τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος. Ἐπειδὴ ἡ ἀθάνατος εὐκλεία τῆς αὐτῆς Μοναρχίσεως ὅπου προέρχεται ἀπὸ μίαν τέτοιαν πραγματείαν καὶ ἡ δόξα τοῦ γένους τῶν Ρωσσιῶν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εὐδαιμονίαν προξενημένην ἀπὸ τὴν παροῦσαν νομοθεσίαν, εἶναι αὐτὰ πράγματα πολλὰ ποθητὰ κατ' ἐξαιρέσιν εἰς τὴν Ὑμ. Ἐξοχ. ὅπου ὅλως διόλου ἀφοσιωμένη εἶναι εἰς τὸν ζῆλον πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Σκοπῶ ὡς τόσον τὰ ἄλλα πολλὰ προτερήματα ὅπου χαρκτηρίζουσι τὸ ἔξοχόν της ὑποκείμενον, ὡσὰν τὴν ἀκεραιότητα τῶν ἠθῶν, τὸ ἰλαρὸν καὶ πρὸς πάντας εὐπρόσωπον, τὴν εὐσπλαγχνίαν, μετριοφροσύνην καὶ μεγαλοψυχίαν, ὅπου ποθητὴν καὶ ἐράσμιον τὴν κάνουν πρῶτον εἰς τὴν πατρίδα καὶ δεύτερον εἰς ὅποια μέρη τῆς

Εὐρώπης διέτριψε, φθάνει τοῦτο μόνον νὰ προσθέσω, τὴν μεγάλην ὑπόληψιν καὶ κατ' ἐξαίρεσιν τιμὴν ὅπου ἀπολαμβάνει δικαίως πλησίον εἰς τὴν φιλόσοφον αὐτὴν Μονάρχισσαν, ἡ ὁποία ἰξεύρει νὰ βραβεύῃ τὴν ἀρετὴν μόνον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς προτερήματα. Ἀποβλέπωντας λοιπὸν εἰς τὴν προαίρεσιν τοῦ προσφέροντος καὶ ὄχι εἰς τὴν εὐτέλειαν τοῦ πράγματος, ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θέλει ἀποδεχθῆ μὲ τὴν συνηθισμένην της καλοκαγαθίαν τὸ παρὸν εὐτελέστατον δῶρον, ἀπὸ ἓναν παραμικρὸν ἀλλὰ πιστότατον δοῦλόν της ὅστις δὲν ἐπιθυμᾷ ἄλλο πάρεξ τὴν δόξαν της καὶ ἔπαινον, εὐχόμενός της προσέτι μὲ βαθύτατον σέβας τὴν καλὴν ἔκβασιν εἰς ὅλα της τὰ καταθύμια. Τῆς Ὑμετέρας ἐξοχότητος ἔνθερμος καὶ πιστὸς δοῦλος».

1770 159. Κατηχητικὸν¹ μετατύπωσις.

160. Μηνιαῖον Ἰουνίου ἀνατύπωσις.

161. Τὰ 4 θεῖα καὶ Ἱερὰ Εὐαγγέλια ἀνατύπωσις.

162. Τριώδιον ὄμ.

1771 163. Τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησ. Ἀκολουθίας ὄμ.

164. Ἀκολουθία² τοῦ ἐν Ἀγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

1) Μαρκ. Βιβλ. 50 C 74 σελ. 380. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ κατωθι προσφώνησις τοῦ τυπογράφου: Νικόλαος Γλυκὸς ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, τοῖς ἐντευξομένοις τὸ χαίρειν. Πολλὰ μὲν καὶ διάφορα ψυχοφελῆ συγγράμματα, ὧ πανευκλεέστατον καὶ μεγαλοπρεπέστατον τῶν Ἑλλήνων γένος, οὗτος ὁ ὄσιος καὶ θεοφόρος ἡμῶν πατὴρ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἄφησε μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ἀμέλειαν τῶν αὐτοῦ μεταγενεστέρων ἢ καὶ ἀπὸ ἔνδειαν χρημάτων, ἐκρύπτοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς σεβασμίας αὐτοῦ Μονῆς καὶ οὐδέποτε ἐφαίνοντο εἰς τοῦτον τὸν ὑπὸ Σελήνην κόσμον, οὐδεὶς ποτε εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῶν ἐκινεῖτο, οὔτε ἐπιμελῶς αὐτὰ ἀνεζήτη. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ «ἀγνώστου οὐδεμία ἐπιθυμία». Ἴδου λοιπὸν τὰ συγγράμματα ταῦτα τοῦ αὐτοῦ θείου ἀνδρὸς μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν, δηλαδὴ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου τοὺς ἀσκητικoὺς λόγους, εἰς ἀπλὴν φράσιν μεταγλωττομένους καὶ τοῦ Ἀβᾶ Δωροθέου διάφορα πάλιν συμπονήματα, θεῖα εὐδοκία νῦν πρῶτον εἰς φῶς ἐκδοθέντα παρ' ἐμοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Τυπογραφίᾳ, ὅπου οὔτε μόχθων οὔτε δαπανῶν φειδόμενος, μεγίστην χάριν πᾶσι, μάλιστα δὲ τοῖς μονάζουσι δωρεὰν δίδωμι, ἐπειδὴ οὐ μόνον ψυχικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ὑπερμέγιστον παραίνεσιν τοῖς ἀναγινώσκουσι, χορηγοῦσι, νουθετοῦντες αὐτοὺς πῶς πρέπει ἕκαστος νὰ φυλάττῃ [καὶ νὰ κυβερνᾷ τὸ κατ' ἀξίαν ἐκείνου ἐπάγγελμα. Δεχθῆτε λοιπὸν ὅλη τῇ ψυχῇ ταῦτα πάντα, ὡς παρὰ τῶν θεοφόρων πατέρων ἐκπονηθέντα, διότι ἀναγνώθοντές τα ἐπιμελῶς τε καὶ προσεχῶς, θέλετε ὀδηγηθῆ ἀναμφιβόλως πρὸς τὴν οὐράνιον βασιλείαν τοῦ ἐν Τριάδι μόνου Θεοῦ, οὗ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Ἐρωσθε. ἐν ἔτει αψο'. ἐν ταῖς κλειναῖς Ἑνεταῖαις.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 58.

- 1772 165. Βίβλος Καλοκαιρινή.
 166. Διδαχαὶ εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλ. Τεσσαρακοστήν.
 167. Εἰρημολόγιον ἀνατύπωσης.
 168. Θεοτοκάριον ὄμ.
 169. Μηνιαῖον τοῦ Αὐγούστου ὄμ.
 170. Ἁγιασματάριον ὄμ.
 1773 171. Αἱ θεῖαι Λειτουργίαι ὄμ.
 172. Ἐπιστολάριον.
 173. Περιγραφὴ Ἱερῶν τοῦ Ἁγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὄρους Σινᾶ.
 174. Πρόχειρος¹ περιγραφὴ τοῦ ὄρους Σινᾶ δι' ὁμοιοκαταλήκτων πολιτικῶν στίχων νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα. (σελ. 32).
 1774 175. Ἀκολουθία² τοῦ ἁγίου Ἐνδόξου Βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Βλαδιμήρου θαυματουργοῦ.
 176. Ἀκολουθία τοῦ ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Μνάσωνος Ἐπισκόπου Ταμασίων τοῦ θαυματουργοῦ³.
 177. Ἀκολουθία τοῦ ἁγ. ἐνδ. Μεγαλομ. Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου.

1) Μαρκ. Βιβλ. Misc. 1952,1. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ κάτωθι προσφάνησις τοῖς ἐντευξομένοις.

.....
 Ὅθεν κἀγὼ εὗρισκοντας αὐτὴν τὴν ἱστορίαν
 ἁγιωνύμου ὄρους Σινᾶ, θεῖαν καὶ θαυμασίαν
 ὁποῦ τὴν ἐστιχούρησεν ὁ πολὺς εἰς τὰ θεῖα
 Ἀρχιερεὺς ὁ ἅγιος Πρῶην Παραμυθίας
 Κύριος Κύρ Παῖσιος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων,
 κατὰ χριστιανικὴν προαίρεσιν καὶ κατὰ θεῖον ζῆλον
 δοῦλος εἶμαι καὶ υἱὸς πάντα σὴν προσταγὴν σου
 Νικόλαος τοῦ Ἀβραάμ ἀπὸ τὸ Νεοχώρι
 τῆς Κων/πόλεως πῶχει μεγάλο θῶρι
 ἠθέλησα μετὰ σπουδῆς διὰ τὴν τυπώσω
 μὲ ἔδικά μου ἔξοδα κ' εἰς φῶς τὰ τὴν ἐκδώσω....

Περιέχεται καὶ ἐπίγραμμα μὲ ὁμαδικὰς παρηγήσεις εἰς τὸν ἅγιον Σιναίου ὄρους ἀρχιεπίσκοπον Κύριον Κύριλλον·

Κυρὸς Κύριλλος Κυρίου κυροῖς κλέος
 Κλεινὸν κάτοπιτρον κάλλους, κύρβις κ' ἀρετῆς
 Ποιμὴν πόαισι ποιμαίνεις ποιμνην πόνοις
 Πάντως ποινῶν παιδεύεις πάντας παγκάλους
 Σύγγουος Σιναίου σύστασιν σώξεις σοφῶς
 Σῶαν, σάλου συστέλλων τῆς σάλης στάσιν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D. 49.

3) Μαρκ. Βιβλ. 4 D. 50.

178. Ἀκολουθία τοῦ Ἁγ. Ἱερομάρτυρος Χαραλάμπους¹ τοῦ θαυματουργοῦ.
179. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπ. Αἰγίνης.
180. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἡρακλειδίου Ἐπισκόπου Ταμασίων.
181. Ἐξέτασις τῆς συνειδήσεως.
182. Ἡ νέα Κλίμαξ μεταφρασθεῖσα.
183. Grammatica Italiana, stampata a comun vantaggio della nazione greca in Venezia, nella stamperia di Nicolò Glichi.
(ἦτοι Ἱταλικὴ γραμματικὴ, τυπωθεῖσα διὰ κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ ἐν Βενετία Ἑλληνικοῦ Γένους, ἐν τῷ τυπογραφείῳ Νικολάου Γλυκί).
184. Μαργαρίται.
185. Χρήσιμος Παιδαγωγία².
- 1775 186. Ἀκολουθία τῆς ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Φιλοθέης τῆς ἐξ Ἀθηνῶν.
187. Διαταγαὶ καὶ συνθῆκαι τῆς ἐν Λιβόρνῳ Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν.
188. Ζυγόμετρον ἦτοι ζύγια καὶ Μέτρα διαφόρων ἐμπορίων.
189. Θεοτοκάριον Μετατύπωσις.
190. Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ Ἱεροδ. τοῦ Στουδίτου ὁμ.
191. Μηναιὸν Ἰανουαρίου Μετατύπωσις.
192. Μηναιὸν Φεβρουαρίου ὁμ.
193. Μηναιὸν Μαρτίου. Μετατύπωσις. διορθ. Ἀμβρ. Βιτσαμάνος Ἱερομόναχος.
194. Ἀγιασματάριον. Διορθ. Σπυρ. Παπαδόπουλος.
- 1776 195. Αἱ θεῖαι Λειτουργίαι.
196. Γραμματικὴ Κων/τίνου Λασκάρεως, πλουτισθεῖσα καὶ ἀναπληρωθεῖσα εἰς πολλὰ ἔλλιπῆ.
197. Ἐγχειρίδιον³ Γαβριὴλ Σεβήρου Μητροπολ. Φιλαδελφείας, ἀφιερωθὲν τῷ ἐντιμοτάτῳ κ. Δημητρίῳ Κρασάκῃ ἐκ Χάνδακος (Κρήτης). Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ ἀφιέρωσις τοῦ τυπograφου ἔχουσα οὕτω: Εὐγενῆ καὶ τιμιώτατε Κύριε Δημήτριε, Τὸ παρὸν διδακτικὸν ψυχωφελὲς ἐγχειρίδιον, ἐπειδὴ καὶ εἶναι λίαν ὠφέλιμον καὶ θέλει τὸ λάβει κάθε φιλομαθῆς ὀρθόδοξος χριστιανὸς μετὰ μεγάλης

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 Δ. 48.

2) Μαρκ. Βιβλ. Misc.. 1952, 11.

3) Μαρκ. Βιβλ. 193 Δ 124.

εὐχαριστήσεως ἔκρινα διὰ ἔργον θεάρεστον νὰ ἐκδοθῆ. Καὶ ἤδη δεύ-
τερον εἰς φῶς ἐκτυπωμένον εἰς τὴν τυπογραφίαν μου καὶ νὰ ἀφιε-
ρωθῆ παρ' ἐμοῦ εἰς ἓνα εὐσεβὲς ὑποκείμενον, οἷον εἶναι τὸ σὸν ὅπου
παρὰ τινος σοὶ συγγενοῦς καὶ ἄλλων γνωστῶν φίλων ἐπληροφορή-
θην καλῶτατα, Δέξου το λοιπὸν μὲ εὐπροαίρετον διάθεσιν καθὼς καὶ
ὁ ποτὲ ἔξοχώτατος Ζαντήριος¹. Μένε ὑγιαίνων πανοικεὶ καὶ παρὰ
Κυρίου ἀεὶ σκεπόμενος καὶ ἀπὸ παντὸς κακοῦ συντηρούμενος καὶ
διαφυλαττόμενος εἰς μακροίωνας. ἔτει αψος'. Μαίω λ'. τῆς Ὑμετ.
'Ἐντιμότητος ἀγαπητὸς ἀδελφὸς Νικόλ. Γλυκὺς.

1776 198. Ἐγχειρίδιον² περιέχον τὸν Παρακλ. Κανόνα, δαπάνη Θεοδ.
Ροδόλφου ἐκ Μπράσσοβ τῆς Τρανσυλβανίας.

199. Εὐχολόγιον τὸ Μέγα.

200. Λαυσαϊκὸν³ ἦτοι βιβλίον περιέχον ἀσκητικὰς ἱστορίας ἀνδρῶν
καὶ γυναικῶν.

1777 201. Ἀποστόλων Πράξεις.

202. Αὐνανισμοῦ ἐπιτομή, μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

203. Βίβλος Ἐνιαύσιος, ἥτις Πανδέκτης⁴ καλεῖται (σελ. 1848).

Περιέχει τὴν προσφώνησιν τοῦ τυπογράφου: Παντὶ τῷ ἐντευξομένῳ
εὐσεβεῖ χριστιανῷ ὁ τυπογράφος τὴν προσήκουσαν ἀπονέμει τιμὴν
καὶ τὴν προσρητικὴν ἐπάξιον προσκύνησιν: Τὴν Πανδέκτην Βίβλον
ὧ θεοσεβέστατε καὶ φιλακόλουθε ἀναγνώστα, νεωστὶ τυπωθεῖσαν καὶ
μετὰ πάσης ἐντελοῦς αὐξήσεως αὐξηθεῖσαν, τῇ σῇ ἀποστέλλω εὐλα-
θείᾳ διὰ νὰ δύνασαι νὰ εὐρίσκῃς καθ' ἐκάστην εὐκόλως καὶ ἐντε-
λῶς πᾶσαν τὴν τοῦ χρόνου νυχθημερινὴν ἀκολουθίαν. Τὸ αἴτιον
ὅπου μὲ ἔκαμε νὰ τυπώσω αὐτὴν μετὰ πολλῶν ἐξόδων, δὲν εἶναι
βέβαια ἄλλο πᾶρξ ἢ ἀγάπη ἣν φέρω εἰς τοὺς ὁμογενεῖς καὶ ἐπι-
θυμῶ νὰ ἔχωσι κάθε βιβλίον χρειάζομενον, πρὸς ψυχικὴν αὐτοῖς ὠφέ-
λειαν. Ὅθεν ἀφοῦ ἐπληροφορήθην τὴν εὐκολίαν, ὅπου ἔκαμεν ὁ

1) Ἐκ τοῦ προλόγου τοῦ παλαιοῦ τυπογράφου πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ ἐν λόγῳ
Ζαντήριος ὠνομάζετο Μάρκος, ὅτι κατήγετο ἐκ Κερκύρας καὶ εἶχε σπουδάσει τὴν ἰα-
τρικὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης, ἐξ οὗ προήλθε καὶ ὁ τίτλος τοῦ
'Ἐξοχωτάτου».

2) Μαρκ. Βιβλ. 11 D 220.

3) Μαρκ. Βιβλ. 11 D 219.

4) Ἡ πρώτη ἐνιαύσιος Βίβλος ἐτυπώθη τῷ 1709 ἐν Τεργοβύστῳ τῆς Οὐγγρο-
βλαχίας ἐπιμελεῖα καὶ διορθώσει Μητροφάνους Πρεσβυτέρου Γρηγορᾶ τοῦ ἐκ Δωδῶ-
νης. Ἐν Βενετίᾳ ἐξέδωκε τοιαύτην, ὡς προλαβόντως ἐγράψαμεν, ὁ Δημ. Θεοδοσίου
τῷ 1755. Ὁ Πανδέκτης ἐκδόσεως Γλυκὺ εὐρηται ἐν τῇ Μαρκ. Βιβλ. 10 Δ 38.

Η.ΛΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι', (1935)

ἐπιστατήσας εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ τύπου αὐτῆς καὶ εἶδα ὅτι ἐσύναξεν ἀπὸ ὅλα τὰ βιβλία, ἀπὸ τὰ Μηναῖα δηλ. ἀπὸ τὸ Τριώδιον, ἀπὸ τὸ Πεντηκοστάριον καὶ ἀπὸ τὸ Τυπικόν, ἐκεῖνα τὰ χρειώδη πρὸς ἀπαρτισμὸν πάσης ἐντελοῦς ἀκολουθίας καὶ μάλιστα ὅπου ἔβαλε πάντας τοὺς Ἁγίους κάθε ἡμέρας, τὰ Δοξαστικά, τὰ τροπάρια, καὶ τὰ Κοντάκια αὐτῶν μετὰ τῆς πολυζητήτου ἐρμηνείας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν Θεοφανείων κατὰ τὴν τάξιν τῆς κοινῆς ἡμῶν Μητρὸς Μεγ. Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ἀποστολοευάγγελα Πασῶν τῶν Κυριακῶν τοῦ χρόνου σὺν τοῖς τριάκοντα πέντε Κανονίοις αὐτῶν, ἐστοχάσθηκα ὅτι δὲν θέλω ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ἔχει νὰ ζητηθῆ ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς φιλακολούθους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνους ὅποῦ ἔχουν κάθε ἄλλο βιβλίον ἐκκλησιαστικόν, διὰ τὴν ἀξιότητα αὐτῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἁγίους ἀρχιερεῖς ἐλπίζω ὅτι θέλει ἀποκτηθῆ διὰ τὸ εὐμεταχείριστον καὶ εὐμετάφερον αὐτῆς, νὰ τὴν ἔχουν εἰς χρῆσιν περιερχόμενοι τὰς αὐτῶν ἐπαρχίας, ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ἱερομονάχους τοὺς ἀπερχομένους εἰς ταξείδια καθὼς καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλον χριστιανὸν φιλακόλουθον ἐξ ἐκείνων ὅπου ὑπάγουν κάθε χρόνον εἰς ἔξοχάς. Ὅλοι ἐλπίζω νὰ συντρεξῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτῆς καὶ ὑπὲρ πάντων οἱ πτωχοὶ ἱερεῖς, ὅπου δὲν ἔχουν τὸν τρόπον νὰ ἀγοράζωσι Μηναῖα, τυπικόν καὶ τὰ ἐπίλοιπα βιβλία, διὰ τοὺς ὁποίους ἠθέλησα νὰ ἀφήσω μὲ συγκατάβασιν ἐκείνην τὴν πρώτην τιμὴν, χωρὶς νὰ κάμω καμμίαν παραμικρὰν αὐξήσιν, εἰς ἐλάφρωσιν τῶν πολλῶν ἐξόδων ὅποῦ μοῦ ἔτρεξαν διὰ τὸ καλὸν χαρτὶ ὅπου ἔβαλα, ὡς φαίνεται, διὰ τὸ καλὸν δέσιμον καὶ διὰ τὸν ἐπίλοιπον καλλωπισμὸν. Ἐγὼ λοιπὸν ἔκαμα διὰ τὸ κοινὸν καλὸν ὅ,τι ἐδυνήθηκα, χρειάζεται ὅμως καὶ ἡ προθυμία ὅπου θέλει δείξει καθένας, συντρέχοντας εἰς τὴν ἀγόρασιν αὐτῶν καὶ τότε βλέποντας τὴν καλὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν ζήτησιν, θέλω ἀκολουθήσω προθυμώτερα εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τὴν συνηθισμένην ἐπιμέλειαν νὰ τυπῶνω κάθε ἄλλο ἄξιον βιβλίον, οἷον εἶναι καὶ αὐτὸ ὅποῦ ἐντὸς ὀλίγου θέλετε ἰδεῖ, τὸ τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου τὸ ὁποῖον περιέχει 154 ἐρωταποκρίσεις, θαυμασίας καὶ ἀξίας ἀναγνώσεως καὶ προσοχῆς. Ἐρωσθε».

1777 204. Γνωμολογικόν.

205. Ἐγχειρίδιον ἀνωνύμου τινός, περὶ τοῦ ὅτι χρεωστοῦσιν οἱ χριστιανοὶ συχνότερον νὰ μεταλαμβάνωσι τὰ θεῖα μυστήρια.

206. Βίβλος ἢ καλουμένη Ὀδηγὸς¹ τοῦ ἐν Ἀγ. Πατρὸς ἡμῶν

1) Μαρκ. Βιβλ. 53 C 50 (σελ. 264).

Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καὶ Ἐπισκόπου Θεουπόλεως Ἀντιοχείας.

Ἐνετίησιν αψοζ΄.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ κάτωθι προσφώνησις τοῦ τυπογράφου. Ὁ τυπογράφος τοῖς ἐντυγχάνουσι: Εἰς φῶς ἡδ' αὖθις προβάσα ἡ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καὶ Πατριάρχου Ἀντιοχείας ψυχωφελῆς αὕτη καὶ περιώνυμος βίβλος, ἀπηρτισμένη σὺν Θεῷ καὶ μεθ' ὅσης τῆς ἐνούσης ἐπιμελείας τε καὶ σπουδῆς τετυπωμένη τυγχάνει οὔσα, ᾧ εὐσεβέστατοι ὁμογενεῖς. Πολλὴν γὰρ οἶδα τὴν ὠφέλειαν πάντως, ἣν ἔχουσιν ὀνῆσαι ἐξ αὐτῆς οἱ ἐντυγχάνοντες ταύτην ἀδελφοὶ ἡμῶν, ὡς λίαν ἀξιόγαστον καὶ θαυμασίαν ὑπάρχουσαν καὶ ὅτι χαρὰν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀμηγέπη κορεσθέντες, εὐχαριστίας πλείστας δεόντως ὁμολογῆσαι ἔχουσι τῷ εὐδοκήσαντι τελειωθῆναι τοιοῦτον ὑπερήδιστον ἐφετόν, τῷ Πρύτανι καὶ Παντοδυνάμῳ φημί Θεῷ. Οὐρανὸς γὰρ πέφυκεν ὄντως πολύφωτος καὶ κατάστερος, πεποικιλμένος ὡς φεγγοβόλοις ἄστρασι τοῖς αὐτοῦ δόγμασι. Παράδεισος ὑπάρχει πάντερπνος τῷ ὄντι καὶ ἀειθαλέστατος, παντοίοις ἀνθεσι κατάφυτος ὅλος καὶ ὡς φυτοῖς ἀειθαλέσι καθωραϊσμένος τοῖς αὐτοῦ διδάγμασιν, εἰς ὃν οἱ εἰσερχόμενοι καὶ ἀπολαβεῖν τούτων βουλόμενοι, αἰσθάνονται εὐδῖαν μυρίπνοον πάντη καὶ πανευφρόσυνον. Πηγὴ ὡς ἀληθῶς τυγχάνει ἀένναος, προχέουσα νάματα ἀείρροα πανσόφου διδασκαλίας, ἐξ ὧν οἱ τηκόμενοι τῷ δίψει τῶν γραφικῶν νοημάτων, πίνοντες κορρέννται εἰς πλησμονήν, τὰς καρδίας νοερῶς δροσιζόμενοι. Καὶ ὡς συνελόντι φάναι, καθάπερ ὁ ὀρώμενος οὗτος Ἥλιος φωτίζει ἅπασαν τὴν ὑπὸ οὐρανὸν κτίσιν ταῖς φωτοβόλοις αὐτοῦ ἀκτίσι πάντα λύων γνόφον τε καὶ ὀμίχλην, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ νοερὸς οὗτος ἥλιος τῆς σοφίας, ἅπαν τὸ ὑπὸ τὸν νοητὸν οὐρανὸν τῆς ἐκκλησίας σύστημα τῶν εὐσεβῶν καταυγάζει, τοῖς θεοπνεύστοις αὐτοῦ λόγοις ὡς ἀκτίσι φαεινοτάταις ἅπασαν διασκεδάζων σκιὰν καὶ γνόφον καὶ φωτίζων τὰς διανοίας τῶν πιστῶν. Ὑπὸ αὐτοῦ δὲ ὡς ὑπὸ πυρσοῦ διαυγεστάτου φωταγωγούμενοι καὶ δαδουχούμενοι, διέρχονται ἀσφαλῶς τε καὶ ἀκινδύνως τὰ βάθη τῶν θείων Γραφῶν ἐξερευνῶντες τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα. Τί γὰρ δήπου ἄλλο γλυκύτερον ὅσον τὸ ἐρευνᾶν τὰς Γραφάς; ἢ τί ἡδύτατον ὅσον τὸ μετέρχεσθαι τῶν Θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ Πατέρων τὰς Βίβλους; Τί δὲ πάλιν τερπνότερον καὶ ἀκτινοφωτολαμπέστερον ὅσον ὁ περὶ ταύτας ἐνδελεισιμὸς καὶ ἀδιάκοπος διατιβή; Διὰ τούτων καὶ

γὰρ καταρτίζονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν οὐράνιον ἀτραπὸν ὀδηγούμενοι. Διὰ τούτων εὐληπτότερα καθιστῶσι τὰ ἐπιστάμενα. Διὰ τούτων δὲ καὶ γινῶναι δύνανται τὰ παρ' ἄλλοις δυσνόητα καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς γίνονται πληρωταί. Ἐρευνᾶτε, φησί, τὰς γραφὰς ὅτι ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον εὕρησете. Ἐρευνᾶτε ὅτι πάντως ἀψευδὴς ἢ ἀπόφασις. Ἴδου γὰρ τὸν ἐρευνήσαντα οἷον γεγονότα ἴδετε τὸν ἀπρίξ ταύτας ἐσχηκότα εἰς οἷαν ἀκρώρειαν ἐληλακότα καὶ σοφίας καὶ ἁγιωσύνης θεωρίας τε καὶ πράξεως, ἐπίγειον ἄγγελον καὶ οὐράνιον ἄνθρωπον, τοσοῦτον, ὥστε ἀποχρόντως αἰείποτε ἀποκρινόμενον τοῖς κατὰ καιρὸν ἐρωτήσασιν, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι μαθεῖν τὰ δέοντα, λύοντά τε τὰ ζητούμενα πρὸς κατάληψιν τῶν ἀπορουμένων καὶ ἀγνοουμένων, καὶ πρὸς τὴν τῶν δυσνοήτων ρητῶν εὐμαρεστάτην διασάφησιν οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ Πατέρων πάντα ἀνιμησάμενος, καθὰ ὧδε θεωρεῖται, σειρὰν τινα δῆθεν καὶ σύνδεσμον ἔχοντα. Ταύτην οὖν τὴν ψυχοφειλεστάτην Βίβλον, ἰδὼν καὶ ὑπεραγάμενος τὸ ἀξιόλογον αὐτῆς καὶ ἐξαιρετον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἐσόμενον ἐπωφελὲς ἐπιγνούς, τύποις ἐκδοῦναι αὐτὴν οὐκ ὤκνησα, ἀλλὰ σπουδαιότερον καθηψάμην τοῦ θεαρέστου τούτου ἔργου καὶ πέρας λαβοῦσα τὸ ἐφετόν, ὑμῖν ἀποστέλλω, αὐτὴν ὡς ἱεροὶ διδάσκαλοι καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, φωστῆρες διαπρύσιοι. Ἦντινα προθύμως ἅμα καὶ γηθοσύνως ἀποδεξάμενοι, ἔρρωσθε ἐν Κυρίῳ κατ' ἄμφω τὸν ἄνθρωπον εὐφραίνόμενοι».

207. Ὁδηγὸς τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου.

1777 208. Μηνιαῖον Αὐγούστου,

209. Μηνιαῖον Δεκεμβρίου.

210. Ὁκτώηχος.

211. Ὁμιλίαι διάφοροι τοῦ Μητρ. Ἀδριανουπόλεως Κου Διονυσίου.

212. Πεντηκοστάριον ἀνατύπωσις.

213. Ποίημα Ἐρωτόκριτος ὁμ.

214. Ψαλτήριον τῷ Δαβὶδ ὁμ.

1778 215. Τριώδιον, μετατυπωθὲν ἐπιμελεία Σπυρ. Παπαδοπούλου.

216. Βιβλίον Ἱστορικόν, ἀνατύπωσις.

217. Βιβλίον καλούμενον Παράδεισος.

1) Μαρκ. Βιβλ. 20 C 91.

218. Γνωμαὶ ἠθικαὶ καὶ πολιτικά, ἔτι δὲ συμβουλαὶ καὶ προστάγματα θεῖά τε καὶ πνευματικά, αἰνίγματα τινά, καὶ στίχοι Καρκινικοὶ καὶ ἕτεροι στίχοι περιέχοντες τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα, τὰ Μηνολόγια, ἄλλοι στίχοι εἰς ἀρετὰς καὶ κακίας πρὸς τοῖς δὲ ὁ ἔπαινος Ἰωαννίνων καὶ ἡ τοῦ Πιλάτου κατὰ τοῦ Χριστοῦ θεοστυγῆς ἀπόφασις. Ἡ ὑπερβολικὴ ψυχρότης γενομένη ἐν τῇ τῶν Ἰωαννίνων λίμνῃ, συντεθεῖσαι παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις καὶ Πνευματικοῖς Πατράσι σοφωτάτου Κυρ Παΐσιου τοῦ μικροῦ ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦπίκλῃν Βησσαρίωνος Ἱερᾶς Μονῆς, πρὸς ὠφέλειαν τῶν μετιόντων νουνεχῶς. Νῦν τε τὸ πρῶτον τυπωθεῖσαι καὶ ἐπιμελῶς τε διορθωθεῖσαι. Ἐνετίησιν 1778. αψοη'.

Ἄπὸ τὴν ἀφιέρωσιν μαθάνομεν ὅτι τὸ ποίημα ἐγράφη τῷ 1698 καὶ ἐδόθη «τῷ Κυρ Σερμπάνῳ Σουγδουρῆ υἱῷ τοῦ ἐντιμοτάτου Ἄρχοντος Κυρ Ἀναστασίου» ὅστις ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ χρυσοχόου¹. Οἱ στίχοι οἱ περιέχοντες ὁ καθεὶς τὰ 24 γράμματα—ὡς ἐν τῷ τίτλῳ τοῦ βιβλίου εἴρηται — εἶνε «τοῦ σοφωτάτου Ἰωάννου Τζέτζου» οἱ ἐξῆς· «Ἀβραχοίτων δ' ὁ φύλαξ θηρόζιγε καμψιμέτοπες=φθέγξατο δὴ βάτραχος, ὑψώθη κλῶπα=Ζεὺς ὑψιβρεμέτης κτύπε μὲν χθῶν, ἔγρατο δὲ φλόξ = Τρηχῆνδη ὑπερβὰς φραγμὸν ἐξήνθιζε κλῶψ=Ζευχθεὶς πτεροῖς ἔκλαγξε βομβώδη ψόφον=στροίμνην βδελυχθεὶς ζάκτυπε ξύλω ψόφω = Τζέτζης ἄγροικνος μιξ κλάδων ψύχθη φόβη».

Ὁ Παΐσιος λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τινος ἀναφορᾶς ἣν εἶχον ὑποβάλει οἱ πλησίον τοῦ Μοναστηρίου τῶν Πατέρων ἀσκηταὶ Δαβίδ, Δαμιανὸς καὶ Παρθένιος», πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Κον Κλήμεντα ἵνα ἡ τρώγουν οἱ Ἰωαννῖται «ψάρι τῆς Τετραδάις καὶ Παρασκευαῖς» καὶ νὰ ἡ βάζουν αἱ χριστιαναὶ τοῦ «διαβόλου τὴν ἀλειφήν» εἰς τὸ πρόσωπον, ῥαψε εἰς ἀρκετὰς σελίδας κακοὺς στίχους, ὧν παραθέτομέν τινας:

*«Δράμε εἰς τὸν πνευματικὸν σύρ' ἐξομολογήσου
ἀν θέλης νὰ μὴ κολασθῆς καὶ χάσης τὴν ψυχὴ σου
ἀνίσως καὶ δὲν εἴξευρες πῶς εἶναι ἁμαρτία
εἶχες ὀλίγην πρόφασιν μικρὰν ἀπολογία
ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἔμαθες κι' εἶσαι βεβαιωμένη*

1) Μαρκ. Βιβλ. 193 D 154 (σελ. 71).

2) Εἰς τὸν ἔπαινον τῶν Ἰωαννίνων γράφει ὅτι εἶδε νόμισμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαρόνος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σουγδουρέως.

μὴν ματαπᾶς στήν Ἐκκλησιᾶ ἄλλη φορὰ φτιασμένη
 σὺκω ταχὺ τὴν ἑορτὴν τὸ πρόσωπό σου νίψαι
 καὶ ἀπὸ τὰ καμώματα τοῦ διαβόλου λείψαι
 Συκώσου τὴν Κυριακὴ νίψον τὸ πρόσωπό σου
 καὶ σύρε εἰς τὴν ἐκκλησιᾶ καὶ κάμε τὸ σταυρό σου
 καὶ στάσου σὰν χριστιανὴ καὶ ὡσὰν βαπτισμένη
 καὶ μὴν πηγένης ἄνιφτη καὶ κοκίνοβαμένη».

Περαιτέρω ὁ Παῖσιος (σελ. 57) ἔχει τὸν ἔπαινον τῶν Ἰωαννίνων¹...

.....
 «Πείθεται οὖν ὁ Λύσανδρος εἰς τὰς γραφὰς ἐκεῖνας
 καὶ ἄφησε τότε λοιπὸν ἀφθάρτους τὰς Ἀθήνας
 ἀλλ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἢ μέγ' Ἀθήνα ἐχάθη
 καὶ ἔμεινε μονόφθαλμος Ἑλλάδα καὶ ἐφθάρθη
 ἀλλ' ἔχει πάλιν ἢ Ἑλλὰς ὄμμα τὸ δεξιὸν της
 αὐτὰ τὰ Ἰωάννινα μέγαλον στολισμόν της,

.....
 Ἄλλ' ὅμως οἱ χριστιανοὶ ἔχουν ξεχωριστὰ τους
 ὅτι μαθαίνουν γράμματα ὅλοι τὰ παιδιὰ τους

.....
 Ἀκούουν οἱ χριστιανοὶ ὅποταν διαβαίνουν
 τὰ τέκνα τους τὰ ἱερὰ γράμματα ποῦ μαθαίνουν
 πολλάκις εἰς προαύλια, εἰς πρόθυρα καὶ στράταις

.....
 Ἐχουν τὰ Ἰωάννινα δύο μεγάλαις βρύσαις
 εἶναι μεγάλαις βέβαια ἀλλὰ δὲν εἶναι ἴσαις
 ἢ μία εἶναι τὸ μικρὸν σχολεῖον καὶ ἢ ἄλλη
 εἶναι τὸ μεγαλῆτερον καὶ λέγεται μεγάλη
 Τὸ μέγα σπουδαστήριον εἶναι τοῦ μακαρίτου
 Γκιούμα τοῦ Ἐμμανουήλ καὶ τοῦ Λεονταρίτου,
 εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπλούτησε πρῶτος ἐν διδασκάλοις
 Βάσιν τὸν Βησσαρίωνα πλέον παρὰ τοῖς ἄλλοις
 Τὸ δεύτερον καὶ ἕτερον εἶναι τοῦ Ἡγουμένου
 Ἐπιφανείου μοναχοῦ τοῦ ὀνομαζομένου

.....
 διδάσκαλοι ἐπίτροποι καὶ κίτρορες τῶν σχολείων
 γεννήματα καὶ θρέμματα εἶναι Ἰωαννίνων

1) Οὕτως δημοσιεύομεν ἀποσπάσματα τινὰ, τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα.

Ὅμως τὰ σπουδαστήρια εἶναι τιμὴ μεγάλη
 Ἰωαννίνων βέβαια ὅπου δὲν εἶναι ἄλλη
 εἰς Οἰκουμένην ἅπασαν εἰς νήσους καὶ ἠπείρους

 τὰ Ἰωάννινα
 Ἔχουσι σχῆμα ἀετοῦ χωρὶς ἀμφιβολίαν
 καὶ γνώρισον ἀκροατὰ αὐτὴν τὴν θεωρίαν
 Τὸ Κάστρον εἶναι κεφαλὴ οὐρὰ εἶναι ἡ Λούτζα
 οἱ Μαχαλάδες τὸ κορμὶ ὁμοῦ κι' ἡ λιθαριτζα.
 Σαράγι καὶ Καλούτζασμι ἡ ἄκραις τῶν πτερόγων

 φθάνει διὰ βεβαίωσιν μᾶλλον τῆς μυριάδος
 ἐτοῦτο ὅπου λέγονται τὸ ὄμμα τῆς Ἑλλάδος.

Περαιτέρω ὁ Παΐσιος ἀπὸ τῆς σελ. 66 καὶ πέραν περιγράφει τὴν γενομένην ὑπερβολικὴν ψυχρότητα ἐν τῇ πόλει τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος 1687 Ἰανουαρίου 15 ἡμέρα ἐβδόμη «ὥστε ὅπου ἐπάγωσεν ἡ λίμνη ὄλη».

«Ἐδραμαν μικροὶ μεγάλοι—ἔβλεπαν πῶς ἀπερνοῦσαν—τόσον οἱ Ἰωαννῖται—καὶ οἱ Καστρινοὶ πηδοῦσαν—ἔτρεχαν καὶ οἱ νησιῶται—εἰκοσιοκτῶ τοῦ γεναρίου—καὶ τῇ εἰκοσιτῇ ἐνάτῃ—ἐκ Κρυστάλλου καὶ χιόνος πάλιν ἡ τριακοσιτῇ—τότε γὰρ ἡμέρα—κι' εἶχον ἄδεια καὶ σχόλη—ὄχι μόνον εἰς τὸ βλέπειν—ἀνωθεν τῆς παγωμένης—ἔβλεπες τοὺς σεμεντζίδες—Κρασσοποῦλοι καὶ τεντζήδες—πλῆθος τῶν Ἰωαννίνων—ἔπαιζαν καὶ τῆς ὁμάδαις—ἄλλο θαῦμα ἀκουστὸν—ἔβλεπαν μικροὶ μεγάλοι—ἔτρεχεν εἰς τὸ νησί—ἔρχονταν πάλιν ὀπίσω—μάλιστα στὸν Ἀγιάννη—ὅσον καὶ ἂν ἠμποροῦσεν—ὅσον καὶ οἱ νησίται—εἰς τὴν Νῆσον ἐπερνοῦσαν—εἰς τὸ Κάστρον ὅλοι τότε—Ἐπεσε πλῆθος χιονίου—φαίνεται πάλιν γεμάτη,—τῶν παιδίων τοῦ χειμῶνος—ἦτο πλεόν θαυμαστὴ—Κυριακὴ καὶ ἀποκρέα—εἰς τὸ νὰ πηγαίνουν ὅλοι—ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τρέχειν—λίμνης καὶ χιονισμένης—ἅμα τε καὶ χαλβατζίδες—χρυσικοὶ καὶ παπουτζίδες—τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν παιδίων—καὶ μαστόροι καὶ καρφάδες—φοβερὸν καὶ θαυμαστὸν—ἕναν καθαλόρη πάλιν—καθὼς τρέχουν τὸ κοσι—πῶς νὰ σᾶς τὸ μολογήσω; μετὰ τὴν Κρεατινὴν—θαῦμα ἔβλεπες μεγάλο—πλῆθος Τοῦρκοι καὶ Ρωμαῖοι—ἔτρεχαν ὅλοι στὸ ψῦχος—εἶχαν τύμπανα καὶ ἄλλα—οἱ μὲν ἔρριχναν λιθάρια—ἄλλοι ἔπιναν κρασί—ἔτεροι ἐτραγωδοῦσαν—ἔβλεπες στὸ λειβαδιώτη—ἄρχοντις ἐπαινεμένους—Μιχαὴλ τὸν Καραγιάννη—πῆγαν εἰς τὸ Στροῦνι πέρα—τότε μὲ τὴν ἀφεντιά τους—τὸν Δελήντουρη μαζύ τους τὸν Ἀλέξη Παπαλέκα,—ἄλλους πολλοὺς Κυρτζάδες—ὅμως ὁ κύρ Βησα-

ρίων—καὶ μὲ τοὺς ἀρχιμανδρίταις—ἔξω στὸ μποστάνι ἐμπῆκαν ἐκεῖ μὲ τὸν Σουγδουρῆ—ἦταν καὶ ὁ Παπαπᾶνος—ἦτον εἰς τὴν Βενεϊάν—οἱ μετὰ τοῦ Καραγιάννη—ἀκουσον καὶ νὰ θαυμάσης—πάντα μὲ τὴν σύνεσίν του—ἄνθρωπος χαριτωμένος,—κάνει κάποιαις δουλείαις—ἔκαμε μία τέχνη τότε—ἔκαμεν ὡσὲν ἀμάξι—Κι' ἔβαναν ἢ ἀφεντιά τους—ἔφεραν ξύλα ἀπὸ πέρα—ἤφεραν ἀράδα ἀράδα—τόσερναν τότε στὸν πάγον—τότε ὁ Κύρ Σουγδουρῆς—ἔλεγον τῶν κοπελιῶν—σύρτε πάλιν μεταφέρετε—ἔφθασε καὶ ἡ Τυρνῆ—τῶν ἀπερασμένων μᾶλλον—ἅμα τε καὶ Ἰουδαῖοι—ὡς τῶν πετεινῶν τὸ πλῆθος—ὄργανα μικρὰ μεγάλα—ἔτεροι δὲ τὸ κοντάρι—πέρνοντάς το στὸ νησί—ὄσοι καὶ ἂν ἤμποροῦσαν—ὥστε κ' εἰς τὸ Παραπόρτι—ἀξιούς καὶ ἔξακουσμένους—Κ' οἱ δύο οἱ Κύρ Πᾶνοι—ἦτον καὶ δευτέρα μέρα—εἶχαν καὶ τὸ γείτονά τους—εἶχαν καὶ τὸν Σουγδουρῆ τους—τὸν Γεώργι Νικολέτα—Καλογέρους καὶ Παπάδες—ἔτυχε στ' Ἀρχιμανδρεῖον καὶ ὀλίγους Μεσγουλίταις—καὶ στὸ Πέραμα εὐγῆκαν—καὶ μὲ τὸν Παπαθοδωρῆ—ἀλλ' ὁ Μελανίας¹ κύρ Πᾶνος—πόκανε τὴν πραγματείαν—ἔκαναν καλὸ σεργιάνι—αὐτὸς ὁ Κύρ Ἀναστάσις—καὶ μὲ τὴν διάθεσίν του—νὰ εἶναι καὶ εὐλογημένος—ὅπου εἶναι θαυμασίαις—ποῦ τὸ ξέρουν οἱ νησιῶται—ἔδειχνε πῶς νὰ πειάξῃ—τότε τὰ κοπέλια τους Σῦρε κι' ἔλα πᾶσα μέρα—τότε μίαν Ἑβδομάδα—κι' ἔτρεχαν ὡσὲν στὸν κάμπον—καὶ ὁ Παπαθοδωρῆς—καὶ τῶν ἄλλων παιδιῶν—μόνε νὰ ὁμολογέτε—ἔρχονταν ἀπὸ τὸ Στροῦνι—ἤθελα νὰ ἀναφέρω—καὶ τὸν Μπέρκον τὸν Κύρ Πᾶνον—τάχα ἦτον καλεσμένος—ἂν ἦτον ὁ Κοντζότης—τότε κείνον τὸν χειμῶνα—αὐτοὶ οἱ Καραγιαννάταις—πῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν—ὄλοι τους μικροὶ μεγάλοι—εἶχαν τότες καλεσμένους—ἦταν ἔξω στοὺς ὄντάδες—ὁ Πανιερώτατός μας—Ἄρτης ὁ Βαρθολομαῖος—ἦταν κι' οἱ δύο Ἐξάρχοι—εἶχαν τότες καλεσμένους—ἐπισκόπους διδασκάλους—οἱ Δεσπότες εὐλογοῦσαν—οἱ μὲν ἐφιλοσοφοῦσαν—ἔτεροι ἐτραγωδοῦσαν—ἔκαναν χαραῖς μεγάλαις—ἔλεγεν ἓνας πρὸς ἄλλον—ἄρχοντά μου πάντα γιὰ σου—καὶ τὸν Νῶε συγχωροῦσαν—ἔνεκεν τοῦ ἄμπελῶνος—καὶ ἐποίησε τὸν οἶνον καὶ διὰ τὸν ἄμπελῶνα—ἐκ Θεοῦ εὐλογημένος—εἶχαν δύο ἑβδομάδας—δηλαδὴ ἦταν ἢ μία καὶ ἢ ἄλλη τοῦ ἀγίου—πάντοτε τὸν ἑορτάζουν—καὶ εἰς τοὺς φυλακωμένους—εἰς τὴν Δόξαν τοῦ Κυρίου—τὸν Κύρ Μῆχο Καραγιάννη—ἄνθρωπος ἔξακουσμένος—καὶ εἰς πᾶσαν πολιτείαν—ὥσπερ ἀπὸ τὸ Μπεζντοῦνι—ἀλλὰ δὲν τὸ καλοξέρω—ἀλλὰ πάλιν δὲν τὸ κάνω—δὲν εἶμαι βεβαιωμένος—ξέρει ὁ Κύρ Παναγιώτης—ἔκαμαν τὸν ἀρραβῶνα—μὲ τοὺς

1) Εἶναι τὸ παλαιὸν ἐπώνυμον τῆς οἰκογενείας Μελαῖ.

Ἱερομνημάταις¹—ἐκαμαν σταυροκομίαν—ἤρθαν εἰς τὸ σπίτι² πάλιν—ὄλους τοὺς διαλεγμένους—Δύο Μητροπολιτάδες—ὁ κύριος Κλήμης ἐδικός μας—καλεσμένος ἦλθε βιαίως²—ποῦλθαν ἐν τῷ Πατριάρχῃ—φίλους καὶ ἡγαπημένους—ψάλτας ἱερεῖς καὶ ἄλλους—καὶ οἱ ψάλται ἐμελωδοῦσαν—οἱ δὲ ἔθειολογοῦσαν—ὑπηρέταις ἐκερνοῦσαν... Πῆγαν καὶ οἱ Γουναράδες πέρα στὸν Προφήτι Ἡλίαν—καὶ στὰ Μοναστήρια ὅλα κ' εἶχαν τότες οἱ πατέρες—πρώτη ἦτον κρεατινὴ—ὅμως τότε χέλι—ψάρι—ἔστεκες στὸ παραπόρτι—ἔβλεπες καβαλλαρέους—καὶ συμμα εἰς τάλογό τους καὶ ὁ μπέης τοῦ Δελβίνου, Γκαβανόζης ἦταν οὗτος—ἔβλεπες πολλοὺς ἀγάδες—οἱ τε γέροντες καὶ νέοι—πῆγαν μέσα στὸ νησι—ἦλθαν μὲ πολὺ καμάρι—ἔβλεπες ὄνους καὶ ἵππους—καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά—ἔτρεχαν ἄνω στοὺς πάγους—... οἱ υἱοὶ τοῦ Καραγιάννη—ὁποῦ εἶνε ἡγαπημένοι—μὲ κηροὺς καὶ μὲ λαμπάδες—κ' ἔψαλαν τὴν λειτουργίαν—Μάλιστα στὸν ἀγιονικόλα—Πανηγύρεως ἡμέρας—ἡ δευτέρα Τυρινὴ—δὲν ἐβγῆκε στὸ παζάρι—μᾶλλον εἰς τὸν λιθαδιώτη—Τούρκους γέροντας καὶ νέους—εἶχαν τὰ λαγωνικά τους—τότες τοῦ καιροῦ ἐκείνου—ὡς οὐδεὶς ἄλλος τοιοῦτος—ἅμα τότε καὶ χοντζάδες καὶ πολλοὶ Καβαλλαρέοι—μίαν ὥραν καὶ μισή—ἀπερνῶντας τὸ παζάρι—καὶ ἡμίονας ταχύτους—μὲ ποιμένες καὶ ἄρνια—ὡς τὰ πρόβατα στοὺς κάμπους—ἄλλοι πῆγαιναν ἐκεῖθεν—θαῦμα εἶδαμεν μεγάλον, ἄμετραις ὑπερβολαῖς—ὅσον καὶ χειμεριναῖς—εἰς τὰς λίμνας καὶ ποταμοὺς—μάλιστα καὶ κερανοὺς—καὶ κομήτας οὐρανίους—ὅσα ἄλλος τις οὐδεὶς—οὔτε οἱ πατέρες μας—πρέπει νὰ βαλθῆ σὲ γράμμα.... τοῦτο ἔνεκα ἐνταῦθα—ὡς αὐτόπτης τῶν πραγμάτων—δείκνυμι τοῖς ἔσομένοις—πάντα τὰ γεγενημένα—σὺν Θεῷ ἀγίῳ—τῇ δεκάτῃ καὶ δευτέρᾳ—τῆς χιόνος καὶ κρουστάλλου διὰ μέσου τοῦ βαρέος—Παισίου εἶμαι πόνος—ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ—ἀλλὰ καὶ Σαββάτῳ μέρα.....

*Ἐπάγωσε καὶ δεύτερον ἡ λίμνη πέρα πέρα
τῇ Δωδεκάτῃ Γεναρίου Παρασκευὴ ἡμέρα
Χίλιοι ἐπτακόσιοι καθὼς ἔτρεχε τότες
ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ πρῶτοι οἱ νησιῶτες
περιπατῶντας ἔφθασαν, ἐμπῆκαν εἰς τὴ σκάλα*

.

1) Ἀπὸ τὴν διαθήκην τοῦ Πάνου Ἱερομνήμονος μανθάνομεν ὅτι τότε ἡ Μπενέτα ἡ ἀδελφὴ του ἠρραβωνίσθη καὶ εἶτα ὑπανδρεύθη τὸν Λεονάρδον Καραγιάννην.

2) Ὁ Σεβ. Ἀθηναγόρας εἰς τὰ «Ἡπ. Χρ.» Γ' 1928 σελ. 34 γράφει «βιαίως» ἐνῶ τὸ κείμενον ἔχει «βιαιώς».

Στὸν ἅγιον Γεώργιον¹ ἤμουν καὶ ἐβιγλοῦσα
 νὰ κατεβῶ ἐβούλομαν καὶ δὲν ἀποκοτοῦσα

.....
 καὶ τὸ πρωτὶ Κυριακῆς δεκάξη Γεναρίου
 ἐτζάκησαν καὶ ἤλθαμεν διὰ τοῦ πλοιαρίου.

1778 219. Περιγραφή² τοῦ Ἁγίου καὶ θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ. Τοῦ
 κειμένου προτιάσσεται ἡ κάτωθι προσφώνησις τοῦ τυπογράφου :

Νικόλαος Γλυκὺς ὁ τυπογράφος πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις τὸ παρὸν
 ἀδελφοῖς ἐν Χριστῷ προσφιλεστάτοις τὴν προσήκουσαν πρόσρησιν
 καὶ τὸν ἐγκάρδιον γλυκύτατον ἀσπασμόν.

Ἐνίσως καὶ ἑλληνικὰς ἱστορίας καὶ κατορθώματα καὶ πολέμους Βα-
 σιλέων καὶ στρατηγῶν, μύθους τε καὶ ἀναπλάσματα διανοίας ἀν-
 θρώπων σπουδάζετε νὰ ἀναγινώσκετε, ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ποθει-
 νότατοι, πόσω μᾶλλον ἄνθη τὰ μυρίπνοα τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς
 ἁγίας Μητρὸς Ἡμῶν Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολικῆς φυτὰ θεοφύτευτα,
 διὰ νὰ ἀποκτήσετε πρᾶξιν καὶ ἐμπειρίαν κοσμικὴν καὶ σωματικὴν,
 στοχασθῆτε μὲ πόσῃν περισσοτέραν προθυμίαν καὶ Θεοῦ ἔρωτα,
 πρέπει νὰ μετέρχεσθε τὰ Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν
 ἀποκτᾶτε μόνον τὴν κοσμικὴν πρᾶξιν ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπερκόσμιον καὶ
 ἀσώματον καὶ μάλιστα τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, καθὼς ἐν εὐαγγελίῳ
 λέγει ὁ Κύριος «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς καὶ ἐν αὐταῖς εὕρησετε
 ζωὴν αἰώνιον». Θέλετε εἰξεύρει λοιπὸν ἀδελφοί μου ἄξιοι ὅτι εἰς
 ἄλλο δὲν χαίρει τόσον ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἅγιοι ὅσῳ χαίρουσιν, ὅποταν
 μελετᾷ τινὰς καὶ διηγᾶται τῶν μὲν Θεοῦ τὰ θαυμάσια καὶ τὴν πρὸς
 ἀνθρώπους κηδεμονίαν καὶ πρόνοιαν, τῶν δὲ ἁγίων τὰ ἔνδοξα κα-
 τορθώματα. Καὶ διὰ μὲν τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια λέγει ὁ προφήτης
 Δαβὶδ «Γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέση τὰ ἔργα σου καὶ τὴν δύναμίν
 σου ἀπαγγελοῦσι καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγῆσονται καὶ τὴν δύ-
 ναμιν τῶν φοβερῶν σου ἐροῦσι». Διὰ δὲ τῶν ἄλλων τὰ κατορθώ-
 ματα ψάλλει ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μὲ λαμπρὰν φωνὴν
 λέγουσα. «Εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος πρέπει τοῖς ἁγίοις» καὶ
 τὰ ἐξῆς³ ἀλλὰ καὶ ὁ σοφὸς Σολομὼν λέγει «Ἐγκωμιαζομένου δι-
 καίου, εὐφρανθήσονται λαοί». Μὲ τὴν διήγησιν τῶν ἐνθέων ἀγώ-
 νων καὶ ἐναρέτων πράξεων τῶν ἁγίων, ἡμποροῦμεν νὰ μιμηθοῦ-

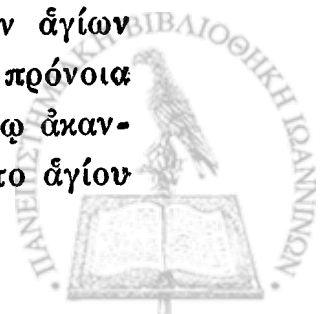
1) Τοῦ Βησαρίωνος.

2) Μαρκ. Βιβλ. 130 C 39.

μεν καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς εἰς τὸν πρὸς Θεὸν ζῆλον καὶ τὴν εὐσέβειαν καθὼς ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος λέγει «Ἴνα ὧν τοὺς ἀγῶνας τιμῶμεν, μιμώμεθα τὴν εὐσέβειαν». Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ τὸ παρὸν βιβλίον ἐτυπώθη ἅπαξ, καὶ δις καὶ τρίς, ἠθέλησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ ὅτι νὰ τυπωθῆ ἤδη καὶ τέταρτον μετὰ τῆς προσθήκης τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγάλου Προφήτου Μωϋσέως τοῦ Θεόπτου, γράψαντες τοῦ ἐν Μοναχοῖς Κυρ Ἀνανίου Χελιδόνι πελοποννησίου καὶ Σιναΐτου, εἰς τὸ νὰ προσπαθήσῃ δι' ἐξόδων αὐτοῦ ἰδίων νὰ γένη τὸ τοιοῦτον ψυχοφελέστατον ἔργον, ὅστις ἔγραψε τῷ Πανιερωτάτῳ ἁγ. Ἀρχιεπισκόπῳ τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ Κυρίῳ Κυρίλλῳ, ὅτι νὰ διορίσῃ ἢ Πανιερότης του ὅπως οἶδε τὰ περὶ τοῦ τύπου πρέποντα. Καὶ δὴ ἡ αὐτοῦ θεοτίμητος Σεβασμιότης ἐδιόρισεν εἰς τὴν ἐμὴν τυπογραφίαν τὴν τοῦ τύπου ἔκδοσιν. Ὅθεν κατὰ τὴν δοθεισάν μοι προτροπὴν καὶ διορίαν, ἰδὸν δὲν ὤκνησα ἐπιπόνως νὰ κάμω, ὅτι νὰ δοθῆ εἰς τὸ φῶς πάλιν καὶ τώρα ἡ ψυχοφελεστάτη αὕτη βίβλος, τὸ μὲν διὰ τὸ σεβάσιμον τῶν ἁγίων καὶ θεοδοξετάστων ἐκείνων τόπων, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν εὐλάβειαν, ὅπου προσφέρω εἰς τὸ ἀξιοσεμνοπρεπέστατον ὑποκείμενον τοῦ Πανιερωτ. ἁγ. Ἀρχιεπισκόπου, οὐχ ἦτιον δὲ καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην, ὅπου ἔχω εἰς τὸ εὐσεβὲς γένος μου, τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Περιέχει λοιπὸν τὸ βιβλίον ἐν πρώτοις τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Προφήτου Μωϋσέως καὶ τὸν Βίον αὐτοῦ, δεύτερον τὴν ἀκολουθίαν τῆς Παρθενομάρτυρος ἁγίας ἐνδόξου Αἰκατερίνης, τρίτον τὸ προσκυνητᾶριον τοῦ Θεοβαδίστου ὄρους, ἦτοι τὰ φοβερά καὶ ἐξαισία θαύματα, ὅπου ἔδειξεν εἰς αὐτὸ ὁ μέγας καὶ φοβερός Θεός καθὼς φαίνεται εἰς τὴν βίβλον τῆς Ἐξόδου σαφέστερον, ἔτι δὲ καὶ περὶ τοῦ περικαλλεστάτου καὶ ἁγίου Μοναστηρίου, ὅπου ἔκτισεν ὁ θεοσεβῆς Βασιλεὺς Ἰουστινιανός, καὶ τέταρτον τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Ἀββάδων, τῶν ἐν Σινᾶ καὶ Ραῖθοῦ ἀναιρεθέντων μὲ ὅλην τὴν πρέπουσαν τάξιν καὶ ἁρμονίαν καὶ εὐπρέπειαν καὶ καλλωπισμὸν τῆς βίβλου ὅπου ἐδυνήθη. Δέξασθε οὖν ὧ φιλαναγνώσται τίμιοι τὸ παρὸν εὐμενῶς καὶ ἀναγινώσκετε αὐτὸ ἐπιμελῶς ἅμα καὶ εὐλαβῶς διὰ νὰ ἀρῦετε ἐντεῦθεν τὰς ἀφορμὰς τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης καὶ νὰ προτρέπεσθε εἰς ἔλεος καὶ εὐποιίαν τῶν ἁγίων ἐκείνων τόπων, τοὺς ὁποίους ἐφύλαξε καὶ φυλάττει ἡ θεία πρόνοια τόσους αἰῶνας ἐν μέσῳ τῶν ἀσεβῶν, οἷόν τε ῥόδον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν, εἰς δόξαν τοῦ δοξάσαντος καὶ ἀγιάσαντος τὸ ὄρος τοῦτο ἁγίου

Θεοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ γένους πάντερον σεμνολόγημα καὶ πνευματικὸν κατατύφημα. Ἐρρωσθε ἐν Κυρίῳ ἀδελφοὶ Τιμώτατοι.

1778 220. Grammatica Italiana. Μετατύπωσις.

221. Νέον ἄνθος¹ χαρίτων δι' ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν τὰς δύο γλώσσας (Nuovo fior di virtù per chi brama apprendere le due lingue).

222. Σύνοψις τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας Δογμάτων. Ἀνατύπωσις.

223. Τὰ 4 Εὐαγγέλια, ἀνατύπωσις.

224. Τράπεζα Πνευματική.

225. Ἀκολουθία² τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου ψαλλομένη τὴν ΙΒ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα, προτροπῇ μὲν τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ Πάσης Κύπρου Κυρίου Χρυσάνθου, διὰ δαπάνης δὲ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ Μονῇ Πατέρων, τῇ ἐπιστάσι καὶ διορθώσει τοῦ ταπεινοῦ ἐν Ἱερομονάχους Κυπριανοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ θρόνου Ἀρχιμανδρίτου τοῦ ἐκ Κοιλανίου Πολιτείας. Ἐνετίησιν 1778. ἀψηφ'. (ἐκ σελ. 35). Εἰς τὴν σελ. 36 εὔρηται:

Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ Σιγγιλιώδους Πατριαρχικοῦ Γράμματος, ὡς τῆς Ἐγκλείστρας Βασιλικῆς Μονῆς, Σταυροπηγιακῆς ἀξίᾳ, τετίμηται:

Κύριλλος Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, «χρέος μὲν ἐκάστῳ κατὰ καιρὸν εὐγνωμόνως . . . Ἐπειδὴ καὶ ἡ κατὰ Κύπρον Ἐκκλησία πρὸ χρόνων ἤδη περίπου τῶνεῖκοσι, ἐπωφελὰς ἐπιγνοῦσα τὴν σεβασμίαν βασιλικὴν τε καὶ ἁγ. Μονὴν Ἐγκλείστραν λεγομένην . . . ἀποφαινόμεθα τοίνυν συνοδικῶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, γνώμῃ καὶ τῶν παρατυχόντων Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν . . . ἵνα κτλ. . . . Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀχλα'. Κύριλλος, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως καὶ Νέας Ρώμης Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Χριστόδουλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου καὶ Νέας Ἰουστινιανῆς.

Καὶ ὑπογράφουν ὡς Συνοδικοὶ οἱ Ἡρακλείας Νεόφυτος, Κυζίκου Δαμιανός, Ἀδριανουπόλεως Παρθένιος, Δρύστρας Γρηγόριος, Δι-

1) Μαρκ. Βιβλ. 67 C 162.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 49.

δυμοτείχου Μακάριος, Γάνου καὶ Χώρας Ἰωαννίκιος, Ἐλασσῶνος Ἰωάσαφ καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ Ἰωαννίνων Ἰωαννίκιος¹.

1779 226. Ἁγιασματάριον τὸ Μέγα.

227. Ἱερὰ Ἀκολουθία Ἁγίου Σπυρίδωνος².

228. Ἀκολουθία τῶν ὁσίων Χαρίτωνος, Ἀναστασίου κλπ.

229. Κυριακοδρομίον.

230. Βιβλίον καλούμενον Πίστις.

231. Γραμματικὴ Κ. Λασκάρεως, ἀνατύπωσις.

232. Διδασκαλία Χριστιανική.

233. Εἴσοδος φυσικῆς Ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην. Τόμοι 2.

234. Ζητήματα διάφορα θεολογικά.

235. Ἡ θεία Ἱερὰ Ἀκολουθία ἁγ. Σπυρίδωνος, μετὰ προσθήκης τῶν ἐγκωμίων. Ἐν τῷ τέλει προσετέθη καὶ ἡ ἀκολουθία τοῦ γεγονότος ὑπερφουῶς θαύματος ἐν Κερκύρα κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θαυματουργοῦ.

236. Ἱστορία³ περὶ τῆς συμφορᾶς καὶ σκλαβίας τοῦ Μωρέως καὶ στιχολογία πολλῶν ἄλλων ὑποθέσεων, συντεθεῖσα παρὰ Μάνθου Ἰωάννου ἐξ Ἰωαννίνων, περιοχῆς Λόκου· ἡ προσετέθη ἐν τῷ τέλει κανόνιον τοῦ εὐρίσκειν, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος ἄρχεται ὁ κάθε μῆνας. Ἐνετίησιν ἀποθ'. 1779 παρὰ Ν. Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. (Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο περιγράφει πῶς εὕρισκόμενος εἰς τὸ Ναύπλιον ἔπεσεν αἰχμάλωτος εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, πῶς ἠλευθερώθη, πῶς ἐπεβιβάσθη ἐνὸς Καραβιοῦ Βενεζιάνικου, πῶς ἐσταμάτησαν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, ἔξω ἀπὸ τὴν Λίσσαν (νῆσον) διότι ἀντίκρουσαν πειρατικὸν καράβι, καὶ πῶς τέλος ἀπεβιβάσθησαν εἰς Βενετίαν. Εἰς τὸ τέλος παραθέτει μερικοὺς ἀφορισμοὺς καὶ διάφορα εὐθυμα δίστιχα (στιχοπλάκια) ἐξ ὧν παραθέτομέν τινα·

«Περὶ τῆς κακῆς πανδρείας». Ὡς καὶ ἡ κακὴ πανδρεία—σὲ πολλοὺς εἶν' ἄρρωστία—ὅποιος εὐμορφή γυρέψη—πρέπει νὰ μὴν τα-

1) Τώρα τὸ πρῶτον μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἰωαννίκιος ἐχρημάτισε Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καὶ ὅτι κατὰ τὸ 1631 ἦτο καὶ συνοδικός. Περὶ τούτου ὁ Σεβασμιώτατος Ἀθηναγόρας εἰς τὴν ἄλλως τε περισπούδαστον μελέτην του «ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἰωαννίνων» («Ἡπ. Χρ.» ἔτος Γ'. σελ. 28) γράφει: «μετατεθεὶς τῷ 1632 ἐκ Ξάνθης δὲν ἐπρόφθασε νὰ μεταβῇ εἰς Ἰωάννινα, ἀποβιώσας ἕνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του», τοῦθ' ὅπερ ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων ἀποδεικνύεται ὄχι ἀκριβές.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 49—51.

3) Μαρκ. Βιβλ. 86 C 218, ἀνετυπώθη τῷ 1784 παρὰ Δ. Θεοδοσίου.

ξιδέψει—καὶ νὰ μὴν γυρέψη προῖκα—ὅτι ἔχει τόση πίκρα—ὅτι πρέπει νὰ λογιᾶζη—σκλάβον της τὸν ἀγοράζει...

Τὴ Φραγγῆ ἂν ἀπεράσης—τὰ γραμμένα νὰ διαβάσης—ὅσον ἡμπορεῖς μὴν κλέψης—Γαλεσέρη¹ μὴν πιστέψης—τὸν ψαρᾶ μὴν κάνεις φίλο—σὲ δαγκάει σὰν τὸ σκύλο—ὅσο δύνεσαι νὰ λαργάρης—ἄμαθῆ μὴν κοντραστάρης²—ὅ,τι στράτα περπατεῖς—τὸ κρυφὸ σου νὰ κρατῆς—.... ὅ,τι στράτα νὰ περάσης—πάντα φίλους ν³ ἀποκτήσης—τόσο νύχτα μὴν μισέψης—καὶ τεχνίτη μὴν πιστέψης—ἄπεχε μὴν κάμης πάτο—μὲ Ἑβραῖο κἀνὰ μπαράτο⁴—ὅτι πάντα σὲ γελάει καὶ γυρεύει νὰ σὲ φάγη—...

Τοῦρκος δίχως ἀδικία—κι⁵ ἀκριβὸς δίχως σολδία—ποταμὸς δίχως γεφῦρι—σπίτι χωρὶς παραθῦρι—ὁ ψεύτης τὴν ἀλήθεια λέγει—καὶ παιδὶ δίχως νὰ κλαίῃ—πόλεμον δίχως σολδάτους⁶ καὶ Φραγγιά δίχως ἀβοκάτους⁷.—Ἡ Τουρκία μὲ Καμπάναις—κι⁷ ἡ Φραγγιά δίχως πουτάναις—τέχνη δίχως τὴν ψευτία—Μάνη δίχως τὴν κλεψία—πρόβατα δίχως μαλλὶ—κι⁷ ἔμορφη δίχως φιλὶ—Πόλις δίχως ἀφεντία,—σπιτάλι⁸ δίχως ἀρρωστεία—Ἡλιος ποῦ νὰ μὴν φωτᾶῃ—νέος ποῦ νὰ μὴν ἀγαπᾶῃ—τὴν φωτία νὰ μὴν καίγη—κι⁷ ἡ γυναῖκα νὰ μὴν κλαίγη—Μερτζαρία⁹ δίχως πρᾶγμα, Καλοκαῖρι δίχως καῦμα—περιβόλι δίχως βρούσι κι⁷ ἀβοκάτος δίχως κρίσι—Χαροκόπος δίχως φίλους καὶ ὁ σκύλλος δίχως ψύλλους—. . . Ἴδου καὶ ἓνα «σονέττο» τοῦ ἰδίου Μάνθου Ἰωάννου ἐκ Λιόκου Ἐθρήνους θέλω ν³ ἀρχινήσω—στὴ γῆ δάκρυα νὰ χύσω—γιὰ νὰ τρέχουν σὰν τὴ βρούσι—στὴν ἀνατολὴ καὶ δύσι—ποιὸς μπορεῖ νὰ μὲ μερώση—καὶ παρηγοριὰ νὰ δώση—ὅσοι φίλοι κ⁷ ἔδικοί μου—κλάψετε τὴν ποθητὴν μου—ἱερεῖς καὶ καλογέροι—κλάψτε τὸ δικό μου ταῖρι—κι⁷ ἀνδρογύνα παντρεμμένα—ὅλα λυπηθῆτ⁷ ἔμένα—πλῆθος δάκρυα νὰ χύσω—καὶ τὰ ροῦχα νὰ μαβρίσω—ὅλα θέλω νὰ τὰ ρίξω—μὲ τοὺς φίλους νὰ μὴν σμίξω—μοναχὸς θέλω χωρήσει—ἄνθρωπος μὴ μοῦ μιλήσει—

1) Οἱ ἔχοντες τῆς Γκαλέες, ἦτοι τὰ μεγάλα καράβια ποὺ ἐχρησίμευσαν καὶ ὡς κάτεργα.

2) Μὴν τοῦ ἀντιλέγης.

3) Ἀνταλλαγὴν προϊόντων, ἦτοι συναλλαγὴν.

4) Στρατιῶται.

5) Δικηγόρους.

6) Νοσοκομεῖον.

7) Ἐν Βενετία Merceria=ἀγορά, ἦτοι μέρος ὅπου ὑπάρχουν τὰ καταστήματα τὰ πωλοῦντα ὑφάσματα, νήματα κλπ.

τὰ βουνὰ παρηγοριά μου—τὰ θηρία συντροφιά μου—τὸ παράπονο μὲ φέρει νὰ ὁμοιάσω τὸ τρυγόνι—ἂν χάση τὸ δικό του τέρι—ἄλλο πλέον του δὲν πέρει—κι' ἀπὸ τ'ἄλλα ξεχωρίζει—σὲ ξερὸ δένδρο καθίζει—ὡς καὶ τὸ νερὸ ποῦ πίνει καὶ αὐτὸ νὰ τὸ θολώνῃ—δὲν τοῦ λείπει τὸ φαρμάκι—ὅσον εἶναι ἓνα πουλάκι »

1779 237 Λεξικὸν τὸ Μέγα καὶ πάνυ ὠφέλιμον Βαρίνου Φαβωρίνου Κάμητος τοῦ τῆς Νουκερίας ἐπισκόπου, ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων βιβλίων συλλεχθέν, ἀπάσης τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς ὑπόμνημα, νεωστὶ μὲν τυπωθέν, ἐπιμελῶς δὲ ἅμα καὶ ἐξηκριβωμένως, ὡς οἶόν τε ἦν διορθωθέν παραβληθέν ἐπὶ τινὶ παλαιῷ ἀντιγράφῳ τυπωθέντι ἐν Βασιλείᾳ κατὰ τὸ ἀφλη' ἔτος, ἀναπληρωθέν δὲ ἐν τοῖς ἑλλείπουσι καὶ πλουτισθέν τὰ μέγιστα ὑπὲρ τὸ πρῶτον, παρενθέσει παμπόλλων λέξεων ἐκ τῶν τοῦ Ἑσυχίου, Σουΐδα καὶ ἄλλων, προσφωνηθέν δὲ καὶ ἀφιερωθέν τῇ Κραταιότητι, ἐνδοξωτάτῃ, Σεβαστῇ Αὐγούστῃ Αἰκατερίνῃ Β'. Βασιλίσῃ καὶ Αὐτοκρατορίσῃ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν (σελ. 712). — Ἡ ἀφιέρωσις² τοῦ τυπογράφου Γαλλιστί, ἔχει οὕτω:

Très Auguste et très Gracieuse Souveraine³,

Tous les peuples conserveront à jamais la memoire de cette époque fortunée où Votre grande Ame s'étend sur les amples domaines que Vous possédez, et y opère si promptement ces heureuses révolutions, d'où dérive comme une source inépuisable la tranquillité universelle, la gloire, la liberté. — Ho! comme ce vaste génie qui la distingue, continuellement partagé entre les divers objets des affaires de l'état, anime tout de son esprit supérieur comme un centre d'activité et donne à tout un mouvement régulier que rien ne peut arrêter ni altérer et qui ne craint point d'outrage, ni du climat ni du temps, ni des vicissitudes. Il triomphe à la tête des armées: sur terre il encourage l'Agriculture; sur mer il hâte le commerce; dans

1) Μετὰ τὸ ἐξώφυλλον τὸ περιέχον τὸν τίτλον, ὑπάρχει καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Αἰκατερίνης Β'.

2) Ἀντίγραφον τῆς ἀφιέρωσως παρὰ τῶ ἐν τῇ Ἑλλην. Κοινότητι Τεργέστης εὐρισκομένῳ ἀντιτύπῳ μᾶς ἐχορήγησεν ὁ ἐκεῖ Διευθυντὴς τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς καὶ ἔγκριτος Ἑπειρώτης ἅμα δὲ πολύτιμος καὶ σεβαστὸς φίλος ὁ κ. Εὐστάθιος Πασχάλης, ᾧ καὶ ἐκφράζομεν ἀπείρους εὐχαριστίας.

3) Ἀντεγράψαμεν ἀκριβῶς τὸ κείμενον, ἀφήσαντες ἀδιόρθωτα ὀρθογραφικὰ τινὰ σφάλματα.

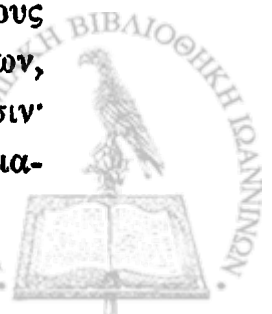
les Manufactures les travaux utiles; dans les Académies les progrès des sciences. Au Barreau il dicte des lois admirables et suggère à tout citoyen ce qui lui est avantageux pour augmenter avec son bonheur particulier la félicité publique qui n'est autre chose que la réunion et l'Assemblée des fortunes privées. — Mais combien plus mémorable ne sera pas parmi nous un si heureux espace de temps! pendant que cette Ame généreuse avec son génie admirable, d'un vol rapide se transporte au delà même de ses heureux États, et s'épand avec une merveilleuse uniformité sur la Grèce opprimée, pénétrée du son horrible des chaînes qui l'entourent et du murmure sourd et lointain des gémissements qu'elle étouffe à la sinistre vue de ses Tirans! — Déjà le despotisme tremble au glorieux nom de Cathérine! déjà l'illustre Esclave peut regarder en face l'oppresseur et lui demander raison des maux qu'il lui fait souffrir: déjà on lui permet l'exercice libre du culte de cette Auguste Religion dont elle adore avec tant de respect les Mystères et qui est le plus solide appui de Votre Trône. — Hé! quelle douce émotion, quels tendres sentiments ne se réveillent pas dans toute la Grèce pour la magnanime Bienfaitrice! Chaque bouch chante ses louanges et fait retentir l'air de leur son! tous les cœurs formes avec élanement les vœux les plus ardens pour la conservation d'une vie si précieuse: des larmes de tendresse coulent de tous les yeux. Hé! qui peut être insensible à cette surabondance à ce deluge de bienfaits si signalés! Qui peut ne pas s'abandonner au sentiment intérieur de la plus tendre reconnaissance! Tous mes concitoyens, Très Auguste Souveraine, depuis le premier jusqu'au dernier, en sentent la force et voudraient à l'envi Vous en faire connaître l'étendue par leurs travaux, s'ils les croyaient dignes de Vous. — En étant pénétré comme eux, moi, peut être le plus téméraire de tous, mais non le moins respectueux, prosterné au pié du Trône je Vous présent ce faible essai de mon art qui n'a d'autre objet que de faire revivre dans sa première pureté et dans son ancienne magnificence la langue des Hérodotes, des Dé-

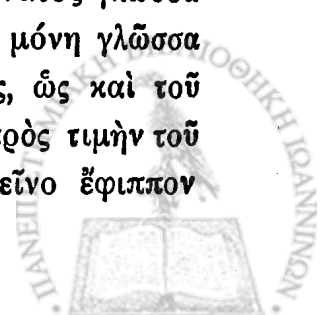
mosthènes et des Homères. Cette langue divine est tout entière renfermée dans le livre que je dépose à Vos pieds et je crois que c'est la seule entre toutes les langues vivantes et mortes qui soit digne de célébrer Vos merveilleuses entreprises, et celles de l'incomparable Réformateur des Russies dont Vous avez fait ériger dans Petersbourg la Statue Equestre respirant son vaste génie et le Votre sur cette base démesurée que la Nature semble avoir préparée à la reconnoissance publique ; l'on conçus le projet dès que Votre bienfaisance portée à l'excès envers nous, érigea dans le même Siège de l'Empire ce Collège si renommé pour la jeunesse grecque, où sous Vos auspices Souverains elle est élevée et formée aux beaux Arts aux Sciences à la tactique, aux bonnes mœurs, à la Pitié; observant que le progrès des Sciences et des Arts libéraux résulté de la propreté et de l'élégance des Langues, parcequ'à l'énergie et à la pureté des expressions s'appliquent des idées plus vives et plus durables. Non pour la petitesse de l'offrante, mais pour le mérite de son objet ; j'ose espérer de V. M. S. un accueil favorable, d'autant plus qu'elle fait descendre du haut de son rang suprême qui remplit et embrasse tout, et s'abaisse jusqu'aux conditions les plus obscures et passer des plus grandes affaires de l'état aux plus vulgaires, quand elle s'apperçoit que la gloire de la Nation la félicité publique y sont interessées. — Que je m'estimerai heureux, si puis apprendre que j'ai rencontré un seul regard favorable d'une Souveraine qui doit être l'admiration de tous les siècles, bienfaisante, sensible et vertueuse au suprême degré ! Tout rempli des sentiments de respect et d'étonnement dont mon âme est pénétrée, dans l'acte le plus hardi de ma vie, je me glorifie de me prosterner avec la plus profonde révération. — De Vous très gracieuse Souveraine, très humble, très respectueux e très soumis serviteur, Nicolas Glichí.

Καίτοι ἡ γαλλικὴ γλῶσσα εἶναι ἀντιληπτὴ εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀναγνώστας τῶν « Ἡπειρ. Χρονικῶν », ἐν τούτοις χάριν τῶν ὀλίγων, τῶν μὴ ἐννοούντων ταύτην, παραθέτομεν ἐν περιλήψει τὴν μετάφρασιν·

« Σεβαστὴ καὶ χαριτόβρυτος Αὐτοκράτειρα· ὅλοι οἱ λαοὶ θὰ δια-

τηρήσουν παντοτεινὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐτυχοῦς ταύτης ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ μεγάλη Σας ψυχὴ ἀπλώνεται ἐπὶ τῶν ἀπεράντων χωρῶν ὅς κατέχετε καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐφαρμόζετε μὲ τὴν ἐτοιμότητα τὰς ἐπιτυχεῖς μεταρρυθμίσεις, ἐξ ὧν πηγάζουν, ὡς ἀπὸ ἀνεξαντλήτου πηγῆς, ἡ παγκόσμιος ἡσυχία, ἡ δόξα καὶ ἡ ἐλευθερία! Αἱ! ὁποία μεγαλειώδης ἰδιοφυΐα!... Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ θριαμβεύετε! Ἐντὸς τῆς χώρας ἐνθαρρύνετε τὴν Γεωργίαν, εἰς τὰς θαλάσσας ἐνισχύετε τὸ ἐμπόριον. Εἰς τὰ ἐργαστάσια ἐπίσης δρᾶτε ἐπωφελῶς. Εἰς τὰς Ἀκαδημίας ἐπεμβαίνετε διὰ τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὰ δικαστήρια ὑπαγορεύετε θαυμασίους νόμους... Καὶ ἐνῶ ἡ γενναιόδωρος ψυχὴ Σας μὲ τὴν πρωτοφανῆ μεγαλοφυΐαν, μὲ ταχὺ πέταγμα μεταφέρεται μακρὰν τῆς εὐτυχοῦς Αὐτοκρατορίας καὶ διαχύνεται μὲ ἀξιοθαύμαστον ὁμοιογένειαν ἐπὶ τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος, ἡ ψυχὴ Σας, λέγω, αἰσθάνεται τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν ἀλύσεων, αἱ ὁποῖαι περισφίγγουν τὴν χώραν ταύτην καὶ ἀκούει τὸν ὑπόκωφον καὶ μακρυνὸν γογγυσμὸν καὶ τοὺς στεναγμοὺς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς καταπνίγει ἐπὶ τῇ ἀπαισίᾳ θεᾶ τῶν Τυράννων τῆς. Ὁ δεσποτισμὸς ἤδη τρέμει εἰς τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῆς Αἰκατερίνης· ἤδη ἡ ἔνδοξος Δούλη δύναται νὰ κυττάξῃ κατὰ πρόσωπον τὸν Δυναστην καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃ λόγον διὰ τὰ δεινὰ ποῦ ὑποφέρει ἐξ αἰτίας του. Ἦδη τῆς ἐπιτρέπεται ἡ ἐλευθέρᾳ ἐξάσκησις τῆς λατρείας τῆς Σεβασμίας αὐτῆς θρησκείας, ἧς καὶ Αὕτη λατρεύει μὲ τὴν ἀφοσίωσιν τὰ Μυστήρια καὶ ἧτις θρησκεία εἶναι ἡ στερεωτέρα βᾶσις τοῦ Ἑμετέρου Θρόνου. Ὅποια γλυκεῖα συγκίνησις, ὁποῖα τρυφερὰ αἰσθήματα κατακλύζουν τὰς καρδίας ἀπάντων τῶν ἐλλήνων διὰ τὴν μεγάλθυμον εὐεργέτιδα! Κάθε στόμα ὑμνεῖ καὶ δοξάζει τὸ ὄνομά Της! Ὅλοι εὐχονται ἀπὸ καρδίας ἵνα ὁ Ὑψιστος σκέπῃ τὴν πολύτιμον ὑπαρξίν τῆς! Ποῖος ἢ μπορεῖ νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος πρὸ τοσοῦτων εὐεργετημάτων; Ὅλοι οἱ συμπολιταὶ μου, Μεγαλοπρεπεστάτη Αὐτοκράτειρα, ἀπὸ τὸν πρῶτον ἕως τὸν τελευταῖον, θὰ ἐπεθύμουν δι' ἔργων νὰ ἐκφράσουν τὴν πρὸς Ἑμᾶς εὐγνωμοσύνην των... Μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα ἐμφορούμενος καὶ ἐγὼ ὁ τολμηρότερος, γονυπετῆς πρὸ τῶν ποδῶν Σας, παρουσιάζω τὸ παρὸν ἔργον τῆς τέχνης μου, σκοπὸν ἔχον νὰ κάμῃ ὥστε νὰ ἀναζήσῃ ἡ ἀθάνατος γλῶσσα τῶν Ἡροδότων, τῶν Δημοσθένων καὶ τῶν Ὀμήρων, ἡ μόνη γλῶσσα ἡ ὁποία δύναται νὰ ἀποδώσῃ τὰ θαυμαστά ἔργα Σας, ὡς καὶ τοῦ ἀπαραμίλλου ἐκείνου Ἀναμορφωτοῦ τῶν Ρωσσιῶν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἀνηγεῖρατε ἐν Πετροπόλει τὸ μεγαλειῶδες ἐκεῖνο ἔφιππον

ἄγαλμα Θὰ λογισθῶ εὐτυχῆς ἂν ἀκούσω ὅτι συνήντησα ἔστω καὶ ἐν βλέμμα εὐμενῆς μιᾶς Αὐτοκρατείας ἢ ὁποία θὰ εἶναι ὁ θαυμασμὸς ὅλων τῶν αἰώνων "Ἐμπλεως αἰσθημάτων σεβασμοῦ καὶ πλήρης συγκινήσεως διὰ τὸ τολμηρὸν αὐτὸ ἐγχείρημα, τὸ τολμηρότερον τῆς ζωῆς μου, εἶμαι ὑπερήφανος προσπίπτων μὲ τὸ πλεόν βαθὺ σέβας».

Τῆς Ὑμετέρας Χαριτοβρύτου Μεγαλειότητος ταπεινότητος καὶ ὑψηλοτάτου δουῖλος Νικόλαος Γλυκὺς».

"Ἐπεται ἡ προσφώνησις τοῦ ἰδίου τυπογράφου: «τοῖς φιλολόγοις : Τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον ἐκάστῳ τῶν φιλομαθῶν τῆς πολυτελοῦς ταύτης βίβλου παρὰ πολλῶν, ὧ φιλαναγνῶσται, πυθόμενος τύποις ἐκδοῦναι ταύτην πολλοῦ ἐφιέμενος τοῦ μέντοι τρόπου ἀπορῶν, ὠκνουν μέχρι τοῦδε τὴν ταύτης ἀναβαλλόμενον ἐπιχείρησιν, ὡς δυσῆργιστον πᾶν καὶ πολυδάπανον. Πολλῶν δὲ εἰς τουτὶ τὸ ἔργον προτροπομένων μοι ἐν λόγῳ μόνον (καίπερ μηδενὸς ὄντος τοῦ συναντιλαβέσθαι μου προθυμηθέντος ἢ συνεργῆσαι ὅπως δήποτε, ἢ ὅλως συνδραμεῖν μοι προαιρεθέντος εἰς τὴν τούτου περαιοῦσιν), ὁρῶν δὲ εἰσέτι καὶ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ γένει λεξικῶν σπάνιν, ἔκρινα τέως, παραθεῖς πρῶτον τὰ κατ' ἐμὲ πάντα τῇ ἀνωτάτῃ θείᾳ προνοίᾳ, τοῦ ἔργου καθάψασθαι μεθ' ὅσης εἶχον δυνάμεως καὶ ὡς ἠϋπόρουν. Ὅθεν ὅλον ἑμαυτὸν ὡς ἀπλῶς εἶπεῖν κατηνάλωσα εἰς τὴν τῆς βίβλου τύπωσιν, συναντήσας δαπάνη οὐ τῇ τυχούσῃ, οὐδὲ μικρᾷ ἀλλὰ πολλῇ καὶ μεγάλῃ καὶ ἀνεικάστῳ, προσομιλήσας δὲ καὶ μόχθοις καὶ ἰδρῶσιν οὐκ ὀλίγοις καὶ ἅμα συνελὼν εἶπω μηδενὸς τό γ' ἐπ' ἐμοὶ τῶν ἀνηκόντων αὐτῇ φεισάμενος, εἰς τὸ κοινωφελὲς ὑμῶν ἀφορῶν. Χάρις δὲ τῷ ἐν Ὑψίστοις ἀγίῳ Θεῷ τῷ ἐνισχύσαντι τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν καὶ εὐοδώσαντί με ἐκτελέσαι καὶ περαιοῦσαι τοιοῦτον καὶ τηλικούτον ἔργον ἐπίπονον καὶ πολύμοχθον, μὴ τυχῶν τὸ παράπαν συνδρομῆς τινος, ἢ ἄλλης οἰασδὴποτε ἀνθρωπίνης βοηθείας. Προσφέρω τοιγαροῦν ὑμῖν, ὧ παῖδες Ἑλλήνων, τὴν ἀξιόλογον ταύτην καὶ ἀξιάγαστον βίβλον, τὴν ἐπιπόνως μὲν ἐπεξεργασθεῖσαν, φιλοπονηθεῖσάν τε καὶ ἀνακαινισθεῖσαν καὶ ἔστιν ὅπου παρενθέσει παμπόλλων λέξεων, τοῖς ἀστερισκοῖς σεσημειωμένων, πλουτισθεῖσαν καὶ διορθώσεσι ταῖς ἐνδεχομέναις, ὡς εἰκόσ, κοσμηθεῖσάν τε καὶ καλλωπισθεῖσαν, εἰ καὶ τὸ τοῦ καιροῦ κατεπεῖγον καὶ βίαιον, καὶ μὴν καὶ ἡ στέρησις τῶν ἐξ ὧν αὐτὴν ὁ Βαρῖνος συνελέξατο συγγραφέων, τὸ ἀκριβὲς καὶ ὅλως ἀνεπίληπτον τῆς διορθώσεως οὐ συνεχώρησαν. Ὑμεῖς δὲ προσφιλῶς ἅμα τε καὶ ἀσμένως, λέγω δὲ καὶ προ-

θύμως δέξασθε αὐτὴν ὡς πολλοῦ γε ἀξίαν οὖσαν καὶ χρησιμεύουσαν καὶ ὠφελείας μεγίστης παρεκτικὴν καὶ ὡς μόνην δυναμένην πλουτίσαι ὑμᾶς ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτῆς θησαυρῶν σοφίαι καὶ τελεωτέρως ἀπεργάσασθαι διὰ τῶν ὧν αὐτὴ παρεγγυᾶται ὑμῖν πολυειδῶν τε καὶ πολυσχιδῶν καὶ ποικίλων γραμμάτων. Περιέχει γὰρ ἐν ἑαυτῇ οὐ μόνον πασῶν τῶν λέξεων ἐρμηνείαν ἀλλὰ καὶ ποιητῶν καὶ ρητόρων ἐξηγήσιν καὶ διάνοιαν, καὶ οὐ λεξικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος φωνῆς ὑπομνήματα ἀναγκαιότατα τοῖς πρὸς τὰ γράμματα προσέχειν βουλομένοις. Ἐγὼ μὲν οὖν, ὧ ἀγαπητοί, τοιοῦτον θησαυρὸν πολύτιμον καὶ ἀδαπάνητον ἀνευρών, οὐ κρυπτὸν εἶναι παρ' ἐμοί, οὐδὲ ἀφανῆ ὄλως ἠνεχόμεν, ἀλλὰ φανερωσαί ὑμῖν τοῦτον διὰ τῶν ἐμῶν τύπων ἐσπούδασα, οἰκείοις ἀναλώμασι καὶ ἀγαθῇ προαιρέσει, μετόχους ὑμᾶς ποιῆσαι τούτου βουλόμενος. Ὡς δὲ ἐγὼ πολλὰ καμῶν ἐκοπίασα εἰς τὴν τούτου ἀνεύρεσιν καὶ φανέρωσιν, εἰς τὴν τῆς Βίβλου φημί ταύτης ἔκδοσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς μὴ ὀλιγωροῦντες, μηδὲ ἀμελοῦντες, μὴ ἄλλη τινὶ προφάσει προφασιζόμενοι ἢ χρημάτων φειδόμενοι, κατοκνοῦντες φανείητε εἰς τὴν ταύτης κτήσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον διάπυροι ἔρασταὶ καὶ σπουδαῖοι γένοισθε ταύτης, μᾶλλον δὲ ἐν προθυμίᾳ ψυχῆς καὶ σπουδῇ τε τὰ πάντα δόντες ταύτην καὶ μόνην κτήσασθε, δι' ἃ ἔφθην εἰπὼν ὑμῖν ἀνωτέρω, ἀποδεχόμενοι πρὸς ταῦτα καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, τὸ εὐπροαίρετον, τὸ κοινωνικόν, τὸ εὐμετάδοτον, τὸν διακαῆ δὲ σύντονον τῆς καρδίας μου ζῆλον, τῆς ἀνιχνευούσης ὁδοῦς ποικίλας καὶ ἀνευρισκούσης παντοίους τρόπους, τοὺς συντείνοντας εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου Γένους ὄνησίν τε καὶ λυσιτέλειαν. Ἐπειροδόμενοι τοίνυν τῷ νῦν πολυτελεῖ λεξικῷ τοῦ Βαρίνου, εὐδοκιμεῖτε εὐτυχῶς ἐν τοῖς μαθήμασι τῶν προγόνων ἡμῶν τὴν κατὰ τὰς ἐπιστήμας ζηλοῦντες ἐπίδοσιν. Οἱ γὰρ ἡμέτεροι πάσης σοφίας καὶ ἐπιστήμης οὐχ εὔρεται μόνον ὑπῆρξαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τέλος αὐτὰς ἤγαγον, ὧν καὶ ὑμᾶς μιμητὰς γενέσθαι προσήκει καὶ τὸν ἐμπεφυκότα ὑμῖν τῆς σοφίας σπινθήρα ἀναζωπυρεῖν. Ἐγὼ δὲ Ἕλληνας ὧν, διὰ τὸ ὁμογενὲς καὶ ὁμόφυλον, ἅμα δὲ καὶ φιλέλλην καὶ πρὸς πολλῶν ἄλλων χρησίμων ἔκδοσιν πρόθυμον ἑμαυτὸν ὑπισχνοῦμαι. Ἐρωσθε. ὁ ἀγαπητὸς ὑμῶν ὁμογενὴς καὶ ὁμόφυλος Νικόλαος Γλυκὺς ὁ τυπογράφος.

- 1779 238. Δόγοι ψυχοφελεῖς μετατύπωσις
 239. Μαργαρίται τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ὁμ.
 240. Μηνιαῖον Ἰανουαρίου ὁμ.

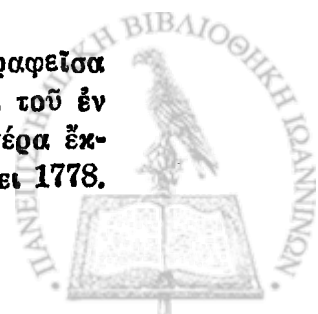

241. ὁμ. Φεβρουαρίου μετατύπωσις
 242. ὁμ. Σεπτεμβρίου ὁμ.
 243. ὁμ. Νοεμβρίου ὁμ.
 244. Νέον Ἐπιστολάριον ὁμ.
 245. Πραγματεία περὶ Παίδων ἀγωγῆς τυπωθεῖσα δαπάνη τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως πραγματευτοῦ κ. Θεοδώρου Ε. Γκίκου.
 246. Σύνοψις ἀνατύπωσις
 247. Τυπικὴ¹ σὺν Θεῷ διάταξις ὁμ.
 248. Ὁρολόγιον τὸ μέγα ἀνατύπωσις.
 249. Ἀκολουθία τῆς ὁσίας Ματρῶνης² τῆς Χιοπολίτιδος, νεωστὶ τυπωθεῖσα.
 250. Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου ἀνατύπωσις.
 251. Βίβλος καλουμένη Καλοκαιρινὴ »
 252. Διάλογος τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου, Ἀρχιεπ. Κέφρω, μετὰ τινος ἑβραίου Ἐρβάν ὀνομαζομένου, ὠφελιμότερον εἰς καθὲς χριστιανὸν ὁποῦ ἐπιτηδεύεται νὰ καταχάσῃ ταῖς φλυαρίαις καὶ μάταιαῖς γνώμαις τῶν ἀνοήτων ἑβραίων κλπ.
 253. Ἐγκυκλοπαίδεια³ Φιλολογικὴ εἰς τέσσαρας τόμους διηρημένη συναρμονισθεῖσα μὲν ποτε ὑπὸ τοῦ ἔλλογιμωτάτου ἑλληνοδιδασκάλου Ἰωάννου Πατούσα, νῦν ἐπιμελέστερον τυπωθεῖσα κλπ. (τόμοι 4 σελ. ἐν ὄλφ 1796).
 254. Εἰρηολόγιον σὺν Θεῷ Ἀγίῳ ἀνατύπωσις
 255. Ἐπίσκεψις Πνευματικὴ »
 256. Ἐρμηνεία εἰς τὸ τέταρτον τῆς τοῦ Θεοδ. Γαζῆ Γραμματικῆς.
 1780 257. Ἡ Βοσκοπούλα ἀνατύπωσις
 258. Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον Βασιλείας Ἱστοριῶν βιβλία ὀκτὼ νῦν πρῶτον δημοσιευθεῖσαι.
 259. Ἡ Χρηστοθήθεια.
 260. Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀνατύπωσις
 261. Θεοτοκάριον ὁμ.
 262. Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ κλπ. ὁμ.

1) Μαρκ. Βιβλ. 43 C 83.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 50.

3) Μαρκ. Βιβλ. 133 D 160-163. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1690, συγγραφείσα παρὰ τοῦ Ἰωάννου Πατούσα, φιλοσοφίας καὶ ἱερᾶς θεολογίας διδασκάλου, καὶ τοῦ ἐν ταῖς κλειναῖς Ἐνεταῖς Φλαγγινιανοῦ Ἑλληνομουσείου Γυμνασιάρχου. Ἡ δευτέρα ἔκδοσις τῇ 1744 παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι καὶ ἡ τρίτη παρὰ Ν. Σάργω ἐν ἔτει 1778.

263. Ἰαματικὴ Χάρις ἀνατύπωσις
 264. Ἱεροδιακονικὸν ὄμ.
 265. Μηναιὸν Ἀπριλίου ὄμ.
 266. Νέος Παράδεισος ὄμ.
 267. Νοῦθεσίαι εἰς τὸν λαόν, ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ νῦν εἰς τὴν ἀπλὴν τῶν Ἑλλήνων φράσιν ὑπὸ Γεωργίου Βεντότη· νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσαι. Τόμοι 2.
 268. Πατερικὸν τοῦ Γρηγορίου Πάπα Ρώμης.
 269. Προσκυνητάριον τῆς Βασιλικῆς Μονῆς ἀγίας Λαύρας.
 270. Ψαλτήριον Προφητ. Δαβὶδ ἀνατύπωσις.
 271. Αἱ θεῖαι Λειτουργίαι τῶν Προηγιασμένων. ἀνατύπωσις.
 272. Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας¹ συντεθὲν ὑπὸ τοῦ Πανιερωτάτου καὶ ἐλλογιμωτάτου Ἐπισκόπου Καμπανίας Κου Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, οὗ καὶ τοῖς ἀναλώμασι νῦν πρῶτον εἰς τύπον ἐξεδόθη.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ προσφώνησις τοῦ Ἀθανασίου Ἱερομονάχου τοῦ Παρίου καὶ ἐπίγραμμα τοῦ ἰδίου «Θέσκελε ἀνδρῶν, Φάντατε πᾶσιν Ἰσάρχα Θεοῖο—Γοῦνε γέης Κλεινῆς Ἰωαννίνων κλπ. Καὶ τρία ἐπιγράμματα: Ἡρωελεγεῖον, Ἰαμβικὸν καὶ Σαπφικὸν πρὸς τὸν αὐτὸν ἀρχιερέα τοῦ Ἀναστασίου Καμπίτου τοῦ ἐκ Ναούσης. Τέλος δὲ ἐπίγραμμα τοῦ Σταματίου Μπεκελλίδου πρὸς τὸν «Θεόφιλον», ἐν Βερροῖα ἐπιδημήσαντα αψογ'. Ἀπριλίω.

*α' Αρχιθύτης Θεόφιλος δ' ἄμμη πάρεστιν, ἱρὸς φῶς,
 Μητρός τ' ἀφ' ἱερῆς ἔξαρχος, ὅς σοφίῃ
 Ἐκπάγλως φαίνει δὴ ἀστήρ ὅσσα ἄριστος
 Ἰωαννίνων λείριον ἐκγεγάς κλπ.»*

- 1780 273. Ψαλτήριον προφ. Δαβὶδ ἀνατύπωσις.
 1781 274. Αἱ θεῖαι Λειτουργίαι τῶν Προηγιασμένων ὄμ.
 275. Ἀκολουθία² τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς Διονυσίου.
 276. Βιβλίον ἱστορικόν³ ἀνατύπωσις. Μὲ πρόλογον Ἀποστόλου Τζιγαρᾶ ἴδε ὑποσημ. ἀρ. 104.
 277. Γαδάρου καὶ ἄλουπούς⁴ διήγησις ὠραία.
 278. Διδαχαὶ εἰς τὴν ἀγ. καὶ Μεγ. Τεσσαρακοστήν.

1) Μαρκ. Βιβλ. 44 C 53.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 51.

3) Μαρκ. Βιβλ. 160 D 29.

4) Μαρκ. Βιβλ. Misc. 1952.

279. Ἐκλογή τοῦ Ψαλτηρίου ἀνατύπωσις.
 280. Ἐπιστολάριον ὄμ.
 281. Ἐπιτομή Γραμματικῆς.
 282. Εὐχαὶ τοῦ Λυχνικοῦ¹ καὶ τοῦ ὄρθρου.
 283. Ἡ ἀληθῆς Πολιτικὴ, μετάφρ. ἐκ τῆς Γαλλικῆς νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα. Ἐνετίησιν ἀψπα'. 1781.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται² ἡ κάτωθι εἶδησις ὀφειλομένη πιθανῶς εἰς τὸν τυπογράφον Γλυκύν, ὅστις καθ' ἡμᾶς εἶναι καὶ ὁ μεταφραστῆς:

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας: ἡ μεγάλη καὶ φλογερὰ δίψα, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἔχη τις, ἵνα μάθῃ βεβαίως μίαν κεκρυμμένην ἀλήθειαν εἰς αὐτόν, γίνεται πολλάκις μεγίστη γνῶσις καὶ εὐχαριστία πολλῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἢ διατὶ οὐδεμίαν ἔχουσι τὴν δίψαν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ καθαρὰ καὶ πότιμα αὐτῆς ὕδατα δὲν πίνουσιν, ἢ διατὶ τὴν ταύτης ἠδύτητα καὶ δρόσον παντελῶς ἀγνοοῦσιν· αὐτὸ τοῦτο κατ' ἀλήθειαν συνέβη εἰς ἐμέ. Τῶν ὁμογενῶν τις ἀνὴρ ἔντιμος, οὐχ ἦτον εὐσεβῆς καὶ ὀρθόδοξος τὰ ἥθη καὶ τὴν πίστιν, ἢ φιλομαθῆς καὶ σπουδαῖος τὴν προαίρεσιν καὶ γνώμην καὶ τὴν τάξιν ἔμπορος, τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλιάριον ἀναγινώσκει εἰς γαλλικὴν διάλεκτον καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας, ὅχι ὀλιγώτερον ὅμως διὰ τὰς πυκνάς τε καὶ ἀλλεπαλλήλους φροντίδας τῆς αὐτοῦ πραγματείας, μὴ δυνάμενος ἵνα μετ' ἀκριβείας ἐννοῇ τοῦτο, οὐδ' ἵνα καταλάβῃ ἐντελέστατα, τίς ποτε ἄρα ἔστιν εἰς τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἢ τοσοῦτω πολυθρύλλητος καὶ ὠφέλιμος πολιτικὴ, παρεκίνησέ με ἵνα ἀναγνοὺς μεταφράσω τοῦτο εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινὴν διάλεκτον· ἴν' οὖν ἐγὼ τὴν φλόγα τῆς τούτου μεγάλης δίψης κατασθῆσω, φίλος καὶ ἀληθῆς καὶ ἄδολος ὁ ἀνὴρ καὶ ἑμαυτὸν τῇ θεωρίᾳ τῆς πολιτικῆς, ἦτοι ταῖς ταύτης ἀρχαῖς καὶ βάσαισιν, ὡς ἄλλοις ποτιμωτάτοις τῶν ὑδάτων καταδροσίσω, ἀναγινώσκων τοῦτο, μετ' ἐρεύνης περιειργαζόμενος, ὅτι ποτὲ οἷ τε τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος καὶ οἱ τοῦ πρόπαλαι σοφοὶ περὶ πολιτικῆς φρονοῦσι καὶ δὴ εὐρών, ὅτι σοφῶς, σαφῶς ἅμα καὶ συντόμως τὴν ταύτης φύσιν οὗτοι ἐρμηνεύουσιν, συλλογιζόμενος εἶπον κατ' ἑμαυτόν, τάχα ὀλιγώτερον ἤθελον ὠφελήσω τοὺς ἀναγινώσκοντας, ἂν τὴν σοφὴν, σαφῆ καὶ σύντομον ταύτην ἔκθεσιν καὶ ἐρμηνείαν τῆς πολιτικῆς

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52.

2) Τὸν προλογισμὸν τοῦτον ὀφείλομεν εἰς τὴν εὐγενῆ προθυμίαν τοῦ ἐν Τεργέστη ἐλλογίμου Κου Πασχάλη, Ἡπειρώτου, ὅστις ἀντέγραψε τοῦτον ἐκ τοῦ παρὰ τῇ Βιβλ. τῆς Κοινότητος εὐρισκομένου ἀντιτύπου.

προθήσω, ἢ ὁ τοῦ βιβλιαρίου τούτου συγγραφεύς; μόνον ἄρα τὸ φίλτατον ἐμοὶ τῶν Ἑλλήνων γένος, πρέπει ἵνα ἀγνοῇ μίαν τοιαύτην σοφὴν καὶ ὠφέλιμον διδασκαλίαν, διότι πάσης ἀρχῆς καὶ ἀξιώματος στερεῖται; ἢ μόνον τοῦτο πρὸ πάντων πρέπει, ἵνα γινώσκῃ τοὺς κανόνας καὶ τὰ ἀξιώματα, τοὺς ὁποίους ὄχι μόνον οἱ τούτου προπάτορες ἐξ ἰδίας αὐτῶν διανοίας, ὡς ἄριστα ἐπινοήσαντες καὶ σοφώτατα συγγράψαντες, ἅπασιν τοῖς μεταγενεστέροις σοφοῖς τε καὶ βασιλεῦσι παρέδωκαν, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτοῦ Βασιλεῖς, τοσοῦτον εἰδωλολάτραι, ὅσῳ καὶ εὐσεβεῖς, διὰ μέσου τούτων ἔθνη, φυλὰς καὶ γένη ἀναρίθμητα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδίαν χεῖρα ὑπάγοντες, ὡς ἦν δυνατὸν αὐτοῖς, ταῦτα πάντα σοφῶς καὶ δικαίως διὰ ταύτης ἐκυβέρνων, πάντες οὗτοι πρὸ πάντων ἔπρεπε, ἵνα γινώσκουσι ταύτην, ὡς φυσικοὶ κληρονόμοι καὶ ἀληθεῖς διάδοχοι παντὸς πλούτου καὶ περιουσίας τῶν ἰδίων τους προπατόρων, καὶ ἂν τῆς ἱκανῆς καὶ ἀναγκαίας ὕλης, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἤθελον δύνωνται οὗτοι, ἵνα ἅπαντα τὰ ταύτης μέρη βάλωσιν εἰς ἔργον, κατὰ τὸ παρὸν πάντῃ πάντως ἀποροῦσιν, ὅμως αὕτη εἶναι τοσοῦτον ἱκανή, καὶ εἰς τὰς αὐτῶν ὀπωσοῦν ποινὰς, ἀγκαλὰ καὶ κἀνω μικρὰς, καὶ εἰς τὰς εἰδικὰς ὑποθέσεις καὶ διοικήσεις, δὲν ἤθελεν ὠφελήσῃ τούτους, καθὼς ἤθελε στοχασθῆ τις, παρὰ πολὺ ὀλίγον· ταῦτα τὰ δίκαια καταπαίθοντά με, ὅτι ὄφελος μικρὸν ἢ περιέργειαν ματαίαν δὲν θέλω προξενήσῃ εἰς αὐτό, μεθερμηνεύσας αὐτήν, ὅσον αἰ τῆς μικρᾶς μου διανοίας δυνάμεις συνεχώρουν, σαφῶς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς κοινήν τε καὶ ἀπλὴν διάλεκτον, προσεθέμην ταύτην, κατ' ἀρχὰς μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν σημειωμάτων, ὄχι τοσοῦτον εὐκαταφρονήτων· ἂν ὅμως εἰς τὴν ταύτης ἀληθῆ καὶ σαφῆ μετάφρασιν προσέπταισα, τοῦτο οἱ λόγοιό τε καὶ πεπαιδευμένοι θέλουσι τὸ ἀποδώσει πάντως εἰς τὴν μεγάλην μου ἀμάθειαν, οὐχὶ ὅμως εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς προαιρέσεώς μου, ὅτι ἐπίτηδες πεποίηκα τοῦτο, ἵνα μὴ τὸ φίλτατόν μοι γένος ὠφελίτω. Ὑγιαίνετε.

*Κρεῖσσον γίνεσθαι λαμπρὸν ἢ γενναῖον·
Ἐρετήν, εἰ βούλει εὐγενῆς εἶναι, τίμα.*

781 285. Τὸ θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον¹ ἀνατύπωσις.

1) Μαρκ. Βιβλ. 13 C 225.

286. Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ τοῦ Ὑποδιακόνου κλπ. ἀνατύπωσις.
 287. Μηναῖον Ἰουνίου ὄμ.
 288. ὄμ. Ἰουλίου ὄμ.
 289. ὄμ. Ὀκτωβρίου ὄμ.
 290. Ἀκολουθία Δεκεμβρίου ὄμ.
 291. Σύνοψις ὄμ.
 292. Τριώδιον ὄμ.
 1782 293. Αἰσώπου τοῦ Φρυγὸς¹ βίος καὶ Μῦθοι ὄμ.
 294. Ἀκολουθία Ἰωάννου τοῦ Ἐρημίτου ὄμ.
 295. Κυριακοδρομιον.
 296. Βιβλίον καλούμενον Παράδεισος.
 297. Βιβλίον Νέος Θησαυρὸς ἀνατύπωσις.
 298. Γραμματικὴ Κ. Λασκάρεως »
 299. Διδασκαλία Χριστιανικὴ »
 300. Ἐπιστολάριον τοῦ σοφωτάτου Συνεσίου ἐπισκόπου Κυρήνης, ἤδη τύποις ἐκδοθὲν καὶ διορθωθὲν ὑπὸ Ἀνθίμου Βέρα τοῦ Κυπρίου. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ κάτωθι προσφώνησις²:

Τοῖς ἐντευξομένοις εἰδήμοσι πᾶσι καὶ σπουδαίοις, ὅσα ψυχωφελῆ καὶ σωτηριώδη, Νικόλαος Γλυκὺς ὁ τυπογράφος. Τὸ ὄν τὸ ἀνώτατον δὲν ἐδιάταξεν εἰς τὸν ἄνθρωπον χάρισμα μήτε πλέον ὑψηλότατον, μήτε πλέον τίμιον ἀπὸ ἐκεῖνο τοῦ νοός, ἢ σμικροτέρα ταραχὴ ὅπου ἤθελέ ποτε καιροῦ, συνέβη εἰς αὐτόν, μᾶς κάμνει νὰ πέσωμεν ἢ εἰς τὴν νηπιότητα ἢ εἰς μίαν κατάστασιν χειροτέραν τῶν ζώων καὶ μᾶς κατασταίνει ἀναξίους διὰ νὰ τιμήσωμεν τὸν Θεὸν καὶ διὰ νὰ γένωμεν ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινότητα. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπῶμεν δικαίως ὅτι ὅσον περισσότερον ἕνας ἄνθρωπος εἰξεύρει νὰ μεταχειρίζεται ταῖς δυνάμεις τοῦ νοός του, ἄλλο τόσον αὐτὸς εἶναι ἄξιος διὰ νὰ καλῆται ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο ἕκαστος κατὰ μέρος καὶ ἔξαιρέτως οἱ «ἐπιστήμονες» ἢ ἐκεῖνοι ὅπου ἐπαγγέλλονται εἶναι τοιοῦτοι, χρεωστοῦσι νὰ ἀφιερῶσωσιν ἅπασαν τὴν ἐπιμέλειάν των εἰς τὸ νὰ καλλιεργήσωσιν τὴν χρῆσιν τοῦ νοός των καὶ νὰ δοκιμάσωσιν τὰς δυνάμεις πόσον δύνανται νὰ ἐκτανθῶσιν· ἢ ὅποια δὲ δοκιμὴ κατ' ἄλλον τρόπον δὲν γίνεται παρὰ μὲ τὴν συνεχῆ ἀνάγνωσιν τῶν γραμματικῶν καὶ Ἱστορικῶν καὶ Φιλοσοφικῶν βιβλίων· στοχαζόμενος τοιγαροῦν κἀγὼ ὡς φιλέλλην, τὸ ἡμέ-

1) Μαρκ. Βιβλ. 105 D 162.

2) Καὶ τὴν προσφώνησιν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὸν αὐτὸν Κον Πασχάλην.

τερον γένος εἶναι ὑστερημένον τοιούτων χρησίμων καὶ ἐπωφελῶν βιβλίων, δέον ἔκριναι ζήλω θείῳ κινούμενος νὰ δώσω πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς φῶς διὰ τοῦ ἡμετέρου τύπου καὶ τὸ τοῦ ἐλλογίμου καὶ ἐπὶ φιλοσοφία διαβεβοημένου Συνεσίου τοῦ Κυρήνης Ἐπισκόπου ἐπιστολάριον ὡς μεγίστην παρέξεται τοῖς τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα ἐκπαιδεύεσθαι ἐφιεμένοις τὴν ὠφέλειαν. Διὰ παντὸς ὡς καλῶς οἶδατε, ὧ φιλαναγνώσται, μὲ κάθε προθυμίαν ἐπάσχησα ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ νὰ κοσμήσω μὲ τὴν τυπογραφίαν μου μὲ τὴν ἔκδοσιν διαφόρων ἀξιολόγων καὶ ἐπιστημονικῶν βιβλίων (οἷα τὰ πρὸ χρόνου ἱκανοῦ τυπωθέντα, ὁ Βαρῖνος φημί, τὸ Μέγα Λεξικόν, ἡ μεγάλη Γραμματικὴ, δηλονότι τὸ Ἐτυμολογικόν, τὰ τε περὶ Γενέσεως καὶ φθορᾶς καὶ φυσικῆς ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην τοῦ σοφωτάτου Κορυδαλέως συγγράμματα καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα ὡς ἐν τῷ καταλόγῳ δηλοῦται) νὰ λαμπρύνω δι' αὐτῶν ψυχῇ τε καὶ σώματι, μὴ ἀποβλέψας τὸ σύνολον πρὸς τὸ ἐμὸν τέλος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν· εὐχεσθὲ μου τοιγαροῦν παρακαλῶ τῆς προθυμίας οὐ τῆς ἀδυναμίας κατεχόμενοι, Ἕλλην γὰρ ὢν διὰ τὸ ὁμογενὲς καὶ ὁμόφυλον, ἅμα δὲ καὶ φιλέλλην καὶ πρὸς πολλῶν ἄλλων χρησίμων ἔκδοσιν πρόθυμον ἐμαυτὸν ὑμῖν ὑπισχνοῦμαι. Ἐρρωσθε.

1781 284. Ἐπιτομὴ Γραμματικῆς¹ συντεθεῖσα εἰς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν παρὰ τοῦ Ἐλλογιμωτάτου καὶ Ἀρίστου ἀνδρὸς Κυρίου Κυρίου Σουγδουρῆ καὶ νῦν τρίτον² τύποις ἐκδοθεῖσα, ἦτινι καὶ προσετέθη Συνταγμάτιον περὶ στιγμῆς καὶ ἄλλο περὶ μέτρων ποιητικῶν. Τὰ πάντα μεθ' ὅσης οἷόν τε ἐπιμελείας διορθωθέντα. Ἐνετίησι ἀψπα'. 1781 παρὰ Ν. Γλυκὸ τῷ ἕξ Ἰωαννίνων.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ὁ κάτωθι πρόλογος:

«Τοῖς φιλομαθέσι τῆς Ἑλληνίδος Διαλέκτου Νικόλαος Γλυκὸς ὁ τυπογράφος χαίρειν. Τὰ τῆς γραμματικῆς εἶδη πολλὰ εἰσὶ καὶ διάφορα, ἄλλο μὲν γὰρ τῶν περὶ τῶν αὐτοῦ τοῦ λόγου μερῶν, ἄλλο τὸ περὶ συντάξεως αὐτῶν, καὶ ἄλλο τὸ περὶ ὀρθογραφίας καὶ ἕτερον τὸ περὶ μέτρων ποιητικῶν καὶ τῆς τῶν διχρόνων χρήσεως καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς τούτοις. Περὶ τούτων ἀνεύρηται πολλοὶ τῶν φιλοπόνων ἀνδρῶν γεγραφότες, οἱ μὲν περὶ πολλῶν οἱ δὲ περὶ ὀλίγων τινῶν, τινὲς μέντοι καὶ θεωρητικώτερον ξυνεγράψαντο δυσληπτοτέραν καὶ

1) Μαρκ. Βιβλ. 25 C 162 σχῆμα 8ον σελ. 167.

2) Κατὰ τὸν Legrand ἡ πρώτη ἔκδοσις ἔλαβε χώραν τῷ 1752 καὶ ἡ δευτέρα τῷ 1763.

ἐργωδεστέραν τοῖς φιλομαθέσι τὴν πραγματείαν ἐργασάμενοι. Ἐτεροι δὲ καὶ εἰς μῆκος πολὺ ὀλίγον ἐλθόντες, τὴν ἄλλως τοὺς μαθητιῶντας ἐκδεδαπανηκέναι τὸν χρόνον ἐγένοντο αἴτιοι. Ὁ μέντοι πολυμαθὴς ἐλλόγιμος ἀνὴρ κὺρ Σουγδουρῆς, ὃ τὸ παρὸν συνταγμάτιον πεπονηκώς, οὐδενὶ τούτων προσχόν, ἔγνω ἄλλην τινὰ βεβαδικέναι ὁδόν, εὐμαρεστέραν τε καὶ συντετμημένην τὰ μέγιστα. Συνετάξατο δὲ περὶ τῶν χρειωδεστέρων, περὶ προσωδίας φημί, ἄρθρων τε καὶ ὀνομάτων καὶ ρημάτων καὶ προθέσεων, τὰ λοιπὰ παραλιπὼν τοῖς βουλομένοις ἐρανίζεσθαι ἐν ἑτέροις συγγράμμασιν. Ἔστι μὲν οὖν θαυμάσιος τῶντι ὁ ἀνὴρ καὶ παντὸς λόγου ἄξιος. Παρέλιπε γάρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, οὐδὲ ἐν τῶν εἰς ταῦτα τὰ τοῦ λόγου μέρη ἀνηκόντων, κανόσι τε καὶ διαιρέσεσι καταποικίλας τὴν πραγματείαν καὶ τὸ δὴ θαυμασιώτερον, ὅτι ἐν ὀλίγοις πολλὰ συμπεριείληφε καὶ ταῦτα μετὰ σαφηνείας ἀπάσης, εὐρύθμως τε καὶ ἔσκεμμένως τὰ πάντα διαταξάμενος, ὡς μὴ ἀποκάμνειν τοὺς ἀναγινώσκοντας ἀλλ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπονητὶ καὶ ἀνεπαισθήτως ἐγκρατεῖς γενέσθαι τοῦ ποθουμένου. Τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς πραγματείας καὶ παρὰ πολλῶν ἐπιζητουμένης, χρησιμωτάτης τε τὰ μέγιστα τοῖς φιλομαθέσι, ἔκρινα τύποις αὐτὴν ἐκδοῦναι, προσθεὶς ἐπὶ τῷ τέλει δύο τινὰ συνταγμάτια οὐκ ἀπεικότα ἀλλὰ καὶ λίαν συντελοῦντα πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς, ὧν τὸ μὲν πεφιλοπύνηται παρὰ τοῦ Σοφωτάτου Πατριάρχου Κυρίου Σωφρονίου «περὶ στιγμῆς» ἐπιγραφόμενον, τὸ δὲ παρὰ τοῦ ἐπιστημονικωτάτου Ἀνδρὸς Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως «περὶ ποιητικῆς μεθόδου». Ἐν τῷ περὶ τῶν διαφορῶν μέτρων καὶ περὶ δυνάμεως διχρόνων ἄριστα ἐξηκριβωμένως τε καὶ εὐσυνόπτως διείληφε καὶ ἵνα μὴ προσκορῆς γένωμαι, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ, ἀναδραμεῖν τῷ πίνακι, ἐν ᾧ δυνήσεται ἀκριβῶς καταμαθεῖν ὅσα καὶ οἷα τῇ παρούσῃ πραγματεία ἐμπεριέχεται.

Πέπεισμαι οὖν ὡς ἀποδεχθήσεται παρ' ὑμῶν μετὰ πάσης τῆς προθυμίας καὶ τῆς προσηκούσης ἀξιοσεβάστου ἀποδοχῆς. Ἐρρωσθε
 1782 301. Ἐτυμολογικὸν τὸ Μέγα. Νεωστὶ μετατυπωθὲν μετὰ τῆς ἐν τέλει ἤδη ταχθείσης ἐτυμολογίας τῶν κυριωτέρων ἐπαρχιῶν, χωρῶν, κάστρων κλπ.

302. Ἡ περιγραφὴ τῆς Ἱερᾶς σεβασμίας Μονῆς τῆς Ὑπερ. Θεοτόκου, τῆς καὶ μέγα ἐχούσης τὸ αἰδέσιμον διὰ τὸν ἱστορήσαντα αὐτὴν ἀπόστολον Λουκᾶν τὸν Εὐαγγελιστὴν.

303. Ἱστορία τοῦ Ἱαγιαπιέρα.

304. Πεντηκοστάριον.
305. Ρούχ ἀφιετλιγῆ κλπ. Βὲ Εὐχολόγιον Κιταπτὰν . . .
(εἶναι μετάφρασις εἰς τὴν Τουρκικὴν μὲ ἑλληνικούς χαρακτήρας διὰ τὸν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνισμόν).
306. Σύνταγμα ἦτοι Χρηστοθήθεια.
307. Ψαλτήριον Δαβίδ.
308. Ψαλτήριον Δαβίδ¹ Πατισσάχ βὲ παγαμπερὶν τεσπιχατλαριλὰν Περαπὲρ Τιούρκ ντιλινὲ τερτζουμὲ ὄλουντοῦ Σιάπηκα Ἑγκιουροῦ Μητροπολουτοῦ Ἀταλλειαλὶ Σεραφεὶμ Ραχιπτέν.
- 1783 309. Ἐκλόγιον² Μετατύπωσις.
310. Βιβλίον καλούμενον Χριστοπανηγυρικόν, φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ Ἱεροδιδασκάλου Κου Μακαρίου τοῦ Χριστιανοπούλου τοῦ καὶ Μαριδάκη τοῦ Κρητός, τοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγ. Ἐκκλ. Ἱεροκήρυκος χηματίσαντος καὶ ἀφιερωθὲν παρὰ τοῦ τυπογράφου τῆ Αὐτοῦ Παναγιότητι τῷ πρώτῳ Κων/πόλεως Κω Θεοδοσίῳ, ἀταδέλφῳ τοῦ συγγραφέως. Ἐπιμελεία καὶ σπουδῆ τοῦ Πανιερωτ. Ἀρχιεπ. Σινᾶ ὄρους Κου Κυρίλλου. Νῦν τὸ πρῶτον τυπωθέν.
311. Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσι περιέχον τὴν τε πρακτικὴν ἀριθμητικὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν λογαριαστικὴν. Ἐνατύπωσις.
312. Βίος Αἰσώπου τοῦ Φρυγίου »
313. Βιβλίον καλούμενον Θηκαράς »
314. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας³ »
315. Ἡ Χρηστοθήθεια μεταγλωττισθεῖσα ὑπὸ Ἀντ. Βυζαντίου »
316. Θεοφράστου τοῦ Σοφωτάτου Ἠθικοὶ χαρακτήρες εἰκοσιτέσσαρες προσετέθησαν χάριν τῶν φιλομούσων παιδῶν. Νῦν πρῶτον ἐκδοθέντες.
317. Νέον Ἄνθος Χαρίτων. Ἐνατύπωσις.
318. Πνευματικὴ Κιθάρα ἦτοι λόγοι ψυχωφελεῖς κλπ.
- 1783 319. Μικρὰ Κατήχησις εἰς χρῆσιν τῶν μὴ ἠνωμένων Ἰλλυρικῶν ἤδη μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν Ἑλληνορωμαϊκὴν διάλεκτον.
320. Οἱ περὶ Ἱερωσύνης λόγοι τοῦ ἐν Ἀγ. Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, μεταφρασθεῖσαι εἰς κοινὴν διάλεκτον παρὰ

1) Μαρκ. Βιβλ. 127 C 23.

2) Μαρκ. Βιβλ. 119 C 73.

3) Μαρκ. Βιβλ. 154 D 59.

Γρηγορίου ἀρχidiaκόνου¹ ἐπιμελεία καὶ δαπάνη τοῦ ἀρχοντος Κου
Ἰωάννου Πιττακοῦ ἐκ Σμύρνης.

321. Σημαθὴ παχιζὲ τουάνμασση γιάνια Σετζηλιμὶς μπιρ γερί τζέμ
ὀλμοὺς γιαζήλμίστουρ πάζι Μετὶν ὀλάν κλπ. Ὑπὸ Σεραφεὶμ Ροχ-
μπὰν Ραχιπτέν, σάπηκα Ἄνκαρα Μητροπολιτοῦ Ἀταλιαλοῦ.

322. Λεξικὸν ἰταλικὸν καὶ ρωμαϊκὸν ἀπλοῦν (vocabolario Italiano
e greco volgare). Πρόχειρον καὶ ὠφελιμώτατον εἰς τὸ νὰ μάθῃ
ὅστις ἐπιθυμᾷ μὲ εὐκολίαν ἐκείνην τὴν γλῶσσαν ὅπου ἀπὸ αὐταῖς
ὀρέγεται, περιέχον ἔτι τὴν Κυριακὴν προσευχὴν καὶ ἄλλαις θεομη-
τορικαῖς καὶ ἄλλα τινὰ χρήσιμα. Τυπωθὲν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ
Ρωμαϊκοῦ καὶ Ἰταλικοῦ γένους.

1784 323. Αἰσώπου τοῦ Φρυγὸς Βίος καὶ Μῦθοι. Ἀνατύπωσις.

324. Θεοτοκάριον². Διορθωτὴς Ἄνθιμος Βέρας.

325. Θησαυρὸς τῆς Ἐγκυκλοπαιδικῆς³ Βάσεως τετραγλωσσος μετὰ
τῆς τῶν ἐπιθέτων ἐκλογῆς καὶ διττοῦ τῶν λαινικῶν καὶ ἰταλικῶν
λέξεων πίνακος ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νέων λεξικῶν συναχθεὶς
παρὰ Γερασίμου Βλάχου⁴ τοῦ Κρητὸς κλπ. ὧ νῦν προσετέθη ἡ τε
Γαλλικὴ καὶ ἐν ἐκάστη τῶν περιεχομένων ἐν ταύτῃ λέξεων.

326. Λόγοι ψυχοφελεῖς εἰς τὸ σωτήριον πάθος.

327. Μηναιὸν Φεβρουαρίου.

328. ὁμ. Δ/βρίου.

329. Σταχυολογία τεχνολογικὴ κλπ. Ἀνατύπωσις.

330. Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ.

1785 331. Ἀνδραγαθειῖαι Μιχαὴλ Βοεβόνδα.

332. Γραμματικὴ Κων. Λασκάρεως.

333. Ἐξομολογητάριον τοπε Ἰστιγφαρὴν ἀζιμ σιρρὴ ἰτζοὺν κλπ.

334. Ἐρμηνεία εἰς τὸ τέταρτον τῆς τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ Γραμμα-
τικῆς νεωστὶ ἐκδοθεῖσα δαπάνη τοῦ Τυπογράφου.

335. Ἱερὰ Βίβλος ἡ καλουμένη Ἀποστολικὴ Σαγήνη κλπ.

1785 336. Ἱστορία τοῦ Βασιληᾶ τῆς Σκώτζιας μὲ τὴν ρήγισσαν τῆς
Ἰγκλητέρας. ἀνατύπωσις.

337. Νέον ἐπιστολάριον. ὁμ.

1) Τοῦ μετέπειτα Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου τοῦ Ε', κατὰ Παπαδόπου-
λον Βρετόν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 120 C 41.

3) Ἡ πρώτη ἐκδοσις παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι, Ἐνετίῃσι 1723 (σελ. 671).

4) Τοῦ χρηματίσαντος Μητροπολίτου Φιλαδελφείας 1679 — 85.

338. Τὸ ἱερὸν ἄσμα τῶν ἁσμάτων τοῦ Σολομώντος, ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Ἰωάννου τοῦ ἐκ τῆς Λίνδου ἐξηγηθὲν καὶ προσφωνηθὲν τῷ Σεβασμ. Μητροπ. Σμύρνης Κω Προκοπίῳ καὶ τοῖς εὐγενεστάτοις ἄρχοσι Σμυρναίοις.
- 1786** 339. Τύχης, ὅπου εἰς στίχους διαμοιρασμένους μὲ τρόπον ἀριθμητικῆς κλπ. ἐφεύρεσις διὰ συναναστροφῆν.
340. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἱερομ. Βλασίου.
341. Βιβλίον ἱστορικὸν κλπ. ἀνατύπωσις.
342. Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ Ὑποδιακόνου κλπ.
343. Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς δόξαν ἁγ. Σπυρίδωνος θαυματουργοῦ.
344. Ὀκτώηχος ἀνατύπωσις.
345. Τύποι ἐπιστολῶν Θεοφίλου τοῦ Κορυδαλέως κλπ.
- 1787** 346. Ἀκολουθία τοῦ ἀναγνώστου.
347. ὁμ. τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Κασσιανοῦ τοῦ Ρωμαίου.
348. Βιβλίον περιέχον λόγους ἐγκωμιαστικοὺς κλπ.
349. Γεωμετρία¹ μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν Ἑλλ. ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Δημητρίου Ραζῆ καὶ προσφωνηθεῖσα τῷ ἐξοχωτάτῳ Ἀρχιάτρῳ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐλῆς Φιλίππῳ Ροβίῳ.
350. Γραμματικὴ Κ. Λασκάρεως ἀνατύπωσις.
351. Γραμματικοῦ τοῦ Κυροῦ Νεοφύτου ἐκείνου, συνοψισθεῖσα κλπ. ὑπὸ τοῦ Ἱερομ. Ἀθανασίου τοῦ Παρίου, προϊσταμένου τοῦ Φροντιστηρίου Θεσσαλονίκης, οὗ καὶ ἀναλώμασιν νῦν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη.
352. Ἱστορία² διὰ στίχων ἀπλῶν περιλαμβάνουσα τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τοῦ Μεγ. Ἀρχοντος καὶ Σπαθαρίου τὴν ἀξίαν Σταυράκη κλπ.
353. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα.
- 1788** 354. Ἐγχειρίδιον ρητορικὸν περὶ τοῦ ἐξυφαίνειν διδαχὰς κλπ.
355. Ἡ Χρηστοθήθεια.
356. Ἱστορικὴ χρονολογικὴ³ τῆς Νήσου Κύπρου, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα (ἢ ἄδεια ἐκδόσεως εἶναι 13. 10. 1788. Τὸ ὅλον ἔργον ἐκ σ. 405 εἰς σχῆμα 4ον. Εἰς τὸ τέλος κατάλογος συνδρομητῶν Κύπρου καὶ Βενετίας, ἐν οἷς καὶ ἐξ Ἰωαννίνων πραγματευταὶ Ἰωάννης Λάζαρος καὶ Γεώργιος Κοντακσῆς).

1) Μαρκ. Βιβλ. 12 C 106 (σελ. 487).

2) Μαρκ. Βιβλ. Misc. 1952.

3) Μαρκ. Βιβλ. 182 D 39.

1788 357. Λόγοι Ἡθικοὶ καὶ Πανηγυρικοὶ ἐπιτάφιοι συντεθέντες ὑπὸ τοῦ Ἱεροδιδασκάλου καὶ Ἱεροκῆρυκος Κου Ἰωάσαφ τοῦ Κορνηλίου τοῦ ἐκ Ζακύνθου εἰς τόμους 2, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέντες. Ὁ πρῶτος ἀφιερῶνται τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ καὶ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ περιέχει 50 λόγους ἠθικούς· ὁ Β΄. περιέχων τοὺς πανηγυρικούς καὶ ἐπιταφίους «τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ πρώτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Σλαβηνίου καὶ Χερσῶνος καὶ παρὰ τῇ αὐτοκρατεῖρα πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Αἰκατερίνῃ τῇ Β΄. ἀναδειχθέντι Κῶ Κῶ Εὐγενίῳ τῷ Βουλγάρει τῷ ἐμῷ τε Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Γέροντι» καὶ ἐν τέλει τῆς προσφωνήσεως ὑπογράφεται: «τῆς Ὑμετ. Πανιέρου, Πανσόσου καὶ εὐεργετιδός μοι Κορυφῆς, Μαθητῆς εὐγνωμονέστατος καὶ δούλος ἐλαχιστότατος, ὁ ἱεροκῆρυξ Ἰωάσαφ ὁ Κορνήλιος». Μετὰ τὸ ἐξώφυλλον ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τοῦ συγγραφέως καὶ ὀλόγουρα ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή: «Ὁ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἱεροκῆρυξ, Κύριος Ἰωάσαφ ὁ Κορνήλιος ὁ ἐκ Ζακύνθου, ἔτ. ξ΄». Εἰς τὸν Β΄ τόμον καὶ ἐν σελ. 281 εὐρίσκομεν τὸν κάτωθι λόγον: «Ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐν Τριεστίῳ μελετωμένης δευτέρας Ἐκκλησίας, ἐν ἔτει 1782. «Λόγος περὶ ὁμονοίας ἐμπεριστάτου», εἰς ὃν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐπομένη σημείωσις: «Ἐμπεριστάτος ἡ τοιαύτη ὁμόνοια περὶ ἧς ὁ λόγος διὰ τὴν δολόπλοκον ἀρπαγὴν τῶν ἀναισχύντων Σκλαβούνων οἱ ὅποιοι ἀχαρίστως ἐμελέτησαν καὶ ἀσυνειδήτως κατὰ τοῦ Γένους ἡμῶν ἐφρύαξαν διὰ νὰ οἰκειοποιηθῶσι τὴν πλουσίαν καὶ πρῶτην μας ἐκκλησίαν τὴν τοῦ ἁγ. Σπυριδῶνος· ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι ὀρθόδοξοι οἱ γενναιόφρονες ὁμοῦ καὶ θεόφρονες παραιτήσαντες οἰκειοθελῶς, δευτέραν ἐκκλησίαν νὰ ἀνοικοδομήσουν ἀπεφάσισαν, κρίναντες πολλῷ εὐλογώτερον νὰ ἦναι μέσα εἰς μίαν Καπέλαν πρόσκαιρον πλὴν εὐπρεπῆ καὶ ἔνδοξον, παρὰ μὲ τοιούτους νὰ συνεκκλησιαζῶνται». Καὶ ἐν τῇ σελίδι 292 τοῦ αὐτοῦ τόμου εὑρηται ὁ κάτωθι λόγος:

«Εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν Τριεστίῳ Νέας Ἐκκλησίας τοῦ Γένους ἡμῶν τῆς ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ Μεγάλου Ἁγίου Νικολάου τιμωμένης» λόγος Β΄. κατὰ τὸ 1787 Φεβρουαρίου 7 «περὶ ὁμονοίας καὶ βοηθείας». (ὁ Α΄. τόμος ἐκ σελ. 555 καὶ μετὰ τοῦ πίνακος ἐκ σελ. 52 ἐν ὄλῳ σελ. 607. Ὁ Β΄. σελ. 304). Καὶ τὸ ἐπισυνημμένον Ρητορικὸν ἐγχειρίδιον σελ. 94 καὶ εἰς τὸ τέλος ἐπισυνάπτει-

1) Μαρκ. Βιβλ. 20 C 75-76.

ται μακρὸς Ἀλφαβητικὸς Κατάλογος τῶν συνδρομητῶν Βενετίας, Τεργέστης, Λιβόρνου, Ζακύνθου καὶ Βιέννης δαπάνη καὶ συνδρομῆ τῶν ὁποίων εἰς τύπον ἐξεδόθησαν.

Ἐκ τῶν συνδρομητῶν σημειοῦμεν τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Βενετία γνωστῶν ἡμῖν, ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῶν ἀρχείων τῆς Κοινότητος, Ἑπειρωτῶν. Διὰ τοὺς ἐν Λιβόρνῳ σημειοῦμεν τὰ περισσότερα ὀνόματα, ὧν τινα ἐγνωσμένως Ἰωαννιτικά. Ἐπίσης σημειοῦμεν καὶ τὰ ἐν Βιέννῃ καὶ Τριεστῷ, ὧν ἕνια ἐπίσης Ἰωαννιτικά.

Βενετίας Ἑπειρῶται: Ἀθανάσιος Καριτζινός, Ἀθαν. Κοτοβόσκης, Ἀνδρέας Τζουκαλᾶς, Γεώργιος Κονταξῆς, Γεώργιος Τουρτούρης, Δημήτριος Μπούρης, Δημήτριος Κονόμος, Ζαχαρίας Μπέρκος, Ἰωάννης Λάζαρος, Ἰωάννης Σάρρος, Ἰωάννης Πάσχος, Κωνσταντῆς Μαρούτζης ὁ ἐκλαμπρόταρος Μαρκέζος, Μιχαὴλ Γλυκὺς, Νικόλαος Τζουκαλᾶς, Πᾶνος Θεοδοσίου, Σπυρίδων Κολοβός, Χρῆστος Ἰωάννου, Ἀποστόλη Βουβός, Εὐστάθιος Μήτζης, Παναγιώτης Παπαναστασίου, Παῦλος Φίλης ὁ ἐνδοξότατος Κόνσολος τῶν Ρώσων.

Βιέννης¹: * Ἀλέξιος Λαζάρου, * Ἀνδρέας Σάββας, * Ἀργυρὸς Ἰωάννου, Ἀυτάδελφοι Οἰκονόμου καὶ Σία, * Γεώργιος Μπίτζινος, * Δημήτρ. Γεωργίου, Δημήτριος Τούνα, Δημήτρ. Μαύρου, * Δημ. Κατσάνος, * Δημήτριος καὶ * Ἄνδρ. Παύλου², αὐτάδελφοι, * Θεμελῆς Χρήστου, * Θεοχάρης Ἰωάννου, Ἴβος Δροσινού, Ἰωάννης Τζίγκου, Ἰωάννης Παύλου Χ. Μιχαήλ, Ἰωάννης Στατήρης, Κυριάκης Καλογιάννου, Κόμης Στάμου, Ἰωάννης Νικολάου Στεφανοπόλιτᾶνος, Τριανταφύλλης Ζορμπᾶς, Παῦλος Ἀγγελόπουλος, * Πολυζώης Λαμπανιτσιώτης, * Παῦλος Οἰκονόμου, Παναγ. Παπαγιαννοπούλου, * Παναγιώτης Ἀρκούδας, Νικόλαος Τυρκᾶ, * Νικόλ. Μιχαήλ, * Νικόλ. Γεωργίου, * Νικόλαος Δημητρίου, Μιχαὴλ Χ. Χαμψᾶ, * Μιχαὴλ Βρέτα τοῦ Πάνου, Μιχαὴλ Τυρναβίτης καὶ Σφία, Μάξιμος Κορδοβίκης, * Μανόλης Ἰωάννου, * Μανόλης Θεοδώρου, Μανασσῆς Ἡλιάδης, ὁ ἰατροφιλόσοφος, Χρόνιας Ἰω. Παποῦ, Χατζῆ Ἀποστόλης Παπαθεοκλήτου.

Λιβόρνου³: * Ἀντώνιος Μπέτζος⁴, Γεώργιος Κωσιτάκης, * Γεώργιος Δρόσου

1, 2) Τὰ καθ' ἡμᾶς Ἑπειρωτικὰ ὀνόματα Βιέννης, Λιβόρνου, Τεργέστης σημειοῦμεν δι' ἀστερίσκου.

3) Εἰς τὸ ὑπὸ Γ. Βεντότη τρίγλωσσον λεξικὸν ἐκδοθὲν ἐν Βιέννῃ 1790 ἀναγνώσκωμεν: συνδρομῆ καὶ φιλοπόνῳ σπουδῇ τοῦ τιμιωτάτου πραγματευτοῦ Δημ. Παύλου, εὐπατρίδου ἐκ πόλεως Ἰωαννίνων.

4) Εἰς τὴν Ἑκκλ. Ἱστορίαν Μελετίου καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ συνδρομητῶν ἀνεύρομεν «Θεόδωρος Μπέτζος, Ἄρτα».

Ἰωάννου, *Γεώργιος Μπεϊκούσης, *Δημήτριος Κονταξῆς, *Δημήτριος Γεωργ. Ἰωάννου, *Ἰωάννης Πασκάλης, Ἰω. Μπιτάλης, Ἰωάν. Σιμολίγκας, Κων. Ραφτάνης, Χριστ. Ἄλοφιούτος, Χρ. Ζούκης, Χριστ. Κοντογιάννης, Στέφ. Μουφέζης, Στέργιος Ραφτάνης, Πέτρος Ράλης, *Νικόλαος Σγοῦρος, Νικόλαος Ταβλάς, *Ἀλέξανδρος Πατρινός, *Θεοδόσιος Ζωσιμᾶς, *Εὐστάθιος Μοσπινιώτης, *Ἰωάννης Ἀργύρη Βρετός, Ἐφημέριος Σεραφεῖμ.

Τεργέστης: Γεώργ. Δούμας, *Σπυρ. Νίκας, *Γεώργ. Καριτζιώτης, *Γεώργ. Ἰωάννου, Σπῦρος Πρεβέτος, *Δημήτριος Ἰωάννου, Πέτρος Πορενός, *Κων. Μπαλαγούρας, Χρίστος Κονιάλης, Φρατσέσκος Χαρτουλάρης, Στέργιος Σπηλαιώτης, Σπυρίδων Ἀγγελικόπουλος, Πανάγος Τσαγκάπευλος, Πανάγος Ἀξιώτης, Πανάγος Νταμίλος, Νικόλ. Κανέλης, Σπυρίδων Βαρούχας ὁ ἐνδοξότατος Κόνσολος τῶν Ρώσων, Παράσχος Κατράρης, Παντιάς Πύρρωνος, *Πάνος Σπύρου, *Νικόλαος Ἀναστασίου, Νικόλ. Μαυρίτης, Νικόλ. Χαρβούρης, Νικόλ. Πλασταρᾶς, Μιχαὴλ Δομέστηκος, Μιχαὴλ Σπεράντζα, Ματθαῖος Βλάχος, *Ματθαῖος Σελέκης, Λορέντζος Κοκκίνης.

- 1788 358. Μηναιὸν Ἰανουαρίου ἀνατύπωσις
 359. Μηναιὸν Νοεμβρίου »
 360. Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας »
 361. Σταχυολογία πολλῶν ὑποθέσεων κλπ. » ἴδε ἀρ. 236
- 1789 362. Ἐρωτόκριτος »
 363. Παίγνια τῆς Φαντασίας »
- 1790 364. Αἱ θεῖαι Λειτουργίαι τῶν προηγιασμένων »
 365. Ἀκολουθία τοῦ ἁγ. Νεομάρτυρος Σεραφεῖμ, ἀνατύπωσις
 366. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου τοῦ Ζακυνθίου
 367. Κυριακοδρόμιον
 368. Γραμματικὴ Λασκάρεως
 369. Εἰρημολόγιον
 370. Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικῶν βιβλία δέκα ἐκδοθέντα σπουδῆ καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ τυπογράφου Μιχαὴλ Γλυκύ. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Νικολ. Γλυκὸ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
 371. Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον Βασιλείας κλπ.
 372. Μηναιὸν Ἀπριλίου ἀνατύπωσις
 373. Μηναιὸν Ὀκτωβρίου ὄμ.
 374. Μυθολογικὸν Συντίπα τοῦ φιλοσόφου, ἐκ τῆς περσικῆς μεταφρασθέν.
 375. Νέος Παράδεισος ἦτοι Βίοι Ἁγίων

376. Τοῦ ὁσίου καὶ θεοφ. Πατρὸς Συμεῶν τὰ εὗρισκόμενα, νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα.
- 1792 377. Εὐχαὶ πασῶν τῶν Δεσποτικῶν, θεομητορικῶν τε κλπ.
378. Νέον λεξικὸν Ἰταλο-Γραικικόν, συλλεχθὲν ἐκ τοῦ μεγάλου λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας τῆς καλουμένης Κρούσκας, παρὰ Σ. Βλαντιῆ
379. Ἀκολουθία¹ τοῦ ἐν Ἀγ. Πατρὸς ἡμῶν Μύρωνος Ἐπισκόπου Κρήτης τοῦ θαυματουργοῦ, ψαλλομένη τῇ 8 Μαΐου, συντεθεισα παρὰ Γερασίμου Ἐπισκόπου Χερρονήσου, νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας διορθωθεῖσα. Ἐνετίησι. Παρὰ Ν. Γλυκεῖ τῷ ἔξ Ἰωαννίνων.
- 1793 380. Βιβλίον καλούμενον θεωρία Ὁρθόδοξος θεολογική.
381. Προσφώνημα² πρὸς τὸ ἐκλαμπρότατον γένος τῶν τε Μαρουτσαίων καὶ Καραϊωαννίδων διὰ στίχων ἰαμβικῶν, ὑπὸ Κηρύκου Χαϊρέτου (σελ. 6).
- 1794 382. Βιβλίον ψυχωφελέστατον διηρημένον εἰς τρία μέρη.
- 1795 383. Λόγοι ἰς' παιδείας φυσικῆς, θρησκείας καὶ Χριστιανικ. ὑψηλῆς θεολογίας ἀνάμεστοι.
- 1796 384. Ἐγχειρίδιον μεταφυσικο—διαλεκτικόν, ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς
385. Ἀκολουθία³ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Νικολάου τοῦ Νέου τοῦ ἐκ Καρπενησίου ἐν Κων/πόλει ἀθλήσαντος, ἐκδοθεῖσα νῦν πρῶτον σπουδῇ τε καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ τιμιωτάτου Κυρίου Δημητρίου καὶ αὐταδέλφου Ἰωάννου Λελοπούλου τῶν ἐκ Καρπενησίου, παρὰ Ν. Γλ. τῷ ἔξ Ἰωαννίνων.
(Τοῦ κειμένου προτάσσεται μικρὸς πρόλογος, ὃν ὑπογράφουν οἱ Δημήτριος καὶ αὐτάδελφος Ἰωάννης Λελοπούλου ἐκ Καρπενησίου
- 1797 386. Εὐχαὶ τοῦ λυχνικοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου⁴.
387. Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς καὶ ἀλγέβρας.
388. Κατήχησις ἐλευθέρου ἀνθρώπου.
- 1798 389. Διογένους Λαερτίου περὶ βίων, δογμάτων καὶ ἀποφθεγμάτων κλπ. (ὁ Τυπογράφος χάριν ἔθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀφιερώνει τὸ

1) Δημοσιεύομεν ὀλόκληρον τὸν τίτλον, διότι τὸ β(βλίον τοῦτο δὲν ἀνεύρομεν σημειούμενον εἰς καμμίαν Βιβλιογραφίαν. Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52 (σελ. 35).

2) Εἰκάζεται ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τυπογραφίας Γλυκεῖ.

3) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52 (σελ. 28). Ἀναδημοσιεύομεν καὶ τούτου ὀλόκληρον τὸν τίτλον δι' ὃν λόγον καὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 379.

4) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52:

πόνημα τοῦτο συγκείμενον ἐκ βιβλίων δέκα εἰς τοὺς φιλομούσους καὶ φιλογενεῖς Ἀδελφοὺς Ζωσιμάδας).

- 1799 390. Νέον μαρτυρολόγιον, ἦτοι μαρτύρια τῶν νεοφανῶν μαρτύρων μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως, νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα.
391. Διήγησις τῆς πανευτυχοῦς παρούσης καταστάσεως ταύτης τῆς μεγαλοπόλεως ἦτοι σύντομος σκιαγραφία τῶν ἀξιολόγων συμβάντων ἐν Βενετία ἀπὸ 12.3.1797 ἕως 18.1.1798 ὑπὸ Σ. Βλαντῆ.
- 1799 392. Τῶν μεταμορφώσεων Ὀβιδίου βιβλία 15 εἰς δύο τόμους, νῦν πρῶτον μεταφρασθέντα εἰς τὴν κοινοτέραν ἡμῶν διάλεκτον, ἐκδίδονται τύποις, φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ κ. Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ προσφωνηθέντα τῷ Ὑψηλοτ. εὐσεβ. καὶ Γαλην. ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας Κφ Ἰωάννη Κωνσταντίνου Γεωργίου Χαντζαρῆ Βοεβόδα.
- 1799 393. Ρητορικὴ Πραγματεία¹ ἦτοι τῆς Ἐρμογένους τοῦ Ταρσέως ρητορικῆς τέχνης ἐξήγησις ὑπὸ Ἱερομονάχου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου.
- 1800 394. Βίβλος τῶντι ψυχωφελεστάτη κλπ.
395. Γνωμικὰ παλαιῶν τινων φιλοσόφων.
396. Πορτολάνος, ἦτοι βιβλίον περιέχον τοὺς λιμένας τῆς θαλάσσης κλπ.
- 1801 397. Λεξικὸν τὸ Μέγα καὶ πάνυ ὠφέλιμον Βαρίνου — ἀνατύπωσις.
398. Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου, ὁμιλίαι πνευματικαί.
399. Βίβλος καλοκαιρινή.
400. Ἀκολουθία² τοῦ ἀγίου Ἱερομάρτυρος Θεράποντος τοῦ θαυματουργοῦ ἐκδοθεῖσα σπουδῆ τε καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ εὐγενεστάτου Κυρ. Κυρ. Μιχαήλ τοῦ Μακαριωτάτου Κύπρου. Ἐνετίησιν, 1801. Παρὰ Ν. Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Con sovrana approvazione.
401. Βίος Αἰσώπου τοῦ Φρυγός, μετατύπωσις.
- 1802 402. Τόμος ἐκκλησιαστικὸς ὀνομαζόμενος Θεσαυρὸς Νέος καὶ παλαιὸς τῆς Ἀγ. Γραφῆς.
403. Ὅμηρου Ἰλιάς, δαπάνῃ ἀδρᾶ τῆς τῶν Ζωσιμάδων γενναίας ἀδελφότητος. Τόμοι 2.
404. Ἐγκυκλοπαίδεια Φιλολογικὴ εἰς 4ας τόμους ὑπὸ Ι. Πατούσα, ἀνατύπωσις.

1) Μαρκ. Βιβλ. 22 C 62.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52. Δημοσιεύομεν ὀλόκληρον τὸν τίτλον, διότι τὴν ἐκδοσιν αὐτήν δὲν ἀναφέρει οὔτε ὁ Legrand οὔτε ὁ Παπαδ. Βρεττός.

405. Θεοδώρου Γαζῆ τὸ τέταρτον, ἦτοι τὸ Συντακτικὸν εἰς ἀπλὴν φράσιν κλπ.

406. Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς ἐκ τῆς Ἰταλ. εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐπιστάσις Σπυρίδωνος Βλαντῆ.

407. Θουκιδίδου Ὀλόρου περὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, βιβλία ὀκτώ.

408. Μακαρίου Πρεσβυτέρου καὶ ἀρχιμανδρίτου ἐπονομαζομένου δε' Καβαδίου τοῦ Κεφαλλῆνος, λόγος κατὰ Βολταίρου κλπ.

409. Χατζῆτ' Ναμὲ Κιταπὴ Σουλτάν Βαλιτουλάχ Παναγία Μεβλουτουλλαχὴν ἀτάλιαλου Σεραφείμ Ἱερομοναχοστάν Χριστιανλαρὶν κίφλετεγῆ Ἰτζὴν ἀγιακλαρὶν ἰζνιμπλὲν Βενέδικτε Πασιλτὶ Νικόλαον Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων 1802 (ἦτοι παράκλησις, ἀμαρτωλῶν σωτηρία, ἐξάψαλμος, ἀπόδειπνον).

Εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἐξωφύλλου ἀναγιγνώσκωμεν τὰ κάτωθι: Ποὺ κιουνάχκιαρλαρίου χελασὴ ταπήρ ὀλάν κιταπὴ καῖσερινίγ ἰντζῆ σουγιουντάν οὐλάν, ἅγιον ὄρος τακὶ Διονύσια τῆς Μοναστηρινίου ὄακιπλεριντὲν γερῶ Ζαχαρίανιγ ἐμέη Ζαχμετίινεν Πούρσα μιχαλιτζηνητάν χατζῆ Γιανιάκινιου μαστράφ ἰμιτὰ ἐτμεσίινεν τζοῦμλε Ἄνατὸλ χριστιανλαρινίου κίφαγετὶ ἰτζιν τεκράρ στάμπαγια βερλιμίσιτ, Βενέτικτε αωβ' Νικόλαος ταν Γλυκεῖ Ἰωαννίναλου.

1802 410. Βιβλίον ὀνομαζόμενον Νέος Θησαυρὸς' μετὰ τῶν προῦπαρχουσῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων ὀμιλιῶν, νεωστὶ μετατυπωθὲν καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθὲν. Ἐνέτησιν (sic) αωβ' 1802 παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων Con licenza dei superiori.

1803^s 411. Βιβλίον καλούμενον Χρηστοθήβεια, φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ

1) Μαρκ. Βιβλ. Νο 9014. Δημοσιεύομεν καὶ τούτου τὸν τίτλον δι' ὃν λόγον καὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 379.

2) Μαρκ. Βιβλ. 7 D 57. Τὴν ἀνατύπωσιν ταύτην δὲν τὴν ἀναφέρει καμμία Βιβλιογραφία.

3) Θὰ μᾶς ἐπιτραπῆ ἐνταῦθα μία παρέκβασις ἀφορῶσα τοὺς διδασκάλους Μπαλάνους Βασιλοπούλους. Ἀφορμὴν εἰς τὴν παρέκβασιν ταύτην μᾶς δίδει ἢ ἐν τῇ ἐνταῦθα Μαρκ. Βιβλ. ἀνευρεθεῖσα (49 D 128 σελ. 187 σχ. 4ον) «τοῦ Παναϊδεσιμωτάτου καὶ Ἐπιστημονικωτάτου Κυρίου Κυρίου Παλάνου Βασιλοπούλου ἀρχιπρεσβυτέρου καὶ Διδασκάλου Ἰωαννίνων, ἡ Ἐκθεσις(α) ἀκριβεστάτη τῆς ἀριθμητικῆς, νῦν πρῶτον τύποις ἐκ-

α) Τὴν ἀγνοεῖ καὶ ὁ κ. Δ. Μπαλάνος ἐν τῇ ἀξιολόγῳ βιογραφίᾳ του «οἱ Μπαλάνοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους» «Ἠπειρ. Χρον.» ἔτους 5 τευχ. Γ'. σελ. 229-35.

Ἱερομονάχου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, νῦν δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθὲν σπουδῇ καὶ δαπάνῃ φιλοτίμῳ τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Κυρίου Ἱεροθέου.

δοθείσα φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ περιβλέπτου Μπεϊζαδὲ καὶ μεγάλου Διερχμηνευτοῦ τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας τῶν Ὀθωμανῶν Κυρίου Κυρίου Σκαρλάτου Καλλιμάχη.

αωγ'. Ἐνετίησιν παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων 1803.

con regia Permissione (β)

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ὁ κάτωθι πρόλογος.

«Τοῖς ἐντευξομένοις φιλεπιστήμοσι τὸν ὀφειλόμενον καὶ προσήκοντα ἐκάστω ἄσπασμόν, Κοσμᾶς Ἱερεὺς ὁ Οἰκονόμος Ἰωαννίνων, καὶ διδάσκαλος».

Ἐχρῆν μὲν τοίνυν καὶ τὴν ἀριθμητικὴν ἣν ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος Παλάνος Βασιλόπουλος, ἀρχιπρεσβύτερος Ἰωαννίνων καὶ Διδάσκαλος, ὁ ἐμὸς πατήρ καὶ καθηγητής, πρὸ ἐξήκοντα ἤδη ἐτῶν ξυνέγραψε, τυπωθῆναι ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασι (γ), τοῖς τυπωθεῖσι ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι κατὰ τὸ αψμθ'. Ἡ τοῦ τυπογράφου ἔμπης πλεονεξία καὶ ἡ τοῦ διορθωτοῦ ἐκείνων ἀμέλεια τοῦ παρ' ἐκείνῳ μὲν μαθητεύσαντος Γεωργίου Κωνσταντίνου Ζαγορίτου, φημί τοῦ λεξικοποιοῦ (δ), ἣ τὸ γε οἰκαιότερον εἶπειν, ἢ πρὸς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν παράβασις, τὴν μὲν ἀριθμητικὴν ἀτύπωτον κατέλιπον, τὰ δὲ τυπωθέντα τὸ πλεῖστον μέρος ἀδιόρθωτα ἐξέδωκαν. Πολλῶν τῶν σφαλμάτων τῶν μὲν ἐξ ἀπειρίας τῶν τυποθετῶν εἰσερυσάντων, τῶν δὲ ἐξ ἀμελείας τῶν ἀντιγραψάντων, ἐν τοῖς βιβλίοις κειμένων, ὑπὸ δὲ τοῦ διορθωτοῦ, τούτων τε κάκεινων παροραθέντων. Ἦνία τοίνυν τὸν μακαρίτην ἐκείνον, τί δὲ οὐκ ἔμελλε; καὶ μετ' ἐκείνον καμὲ τὰ ἐκείνου διαδεξάμενον, ἣ τε τῶν ἄλλων παραφθορὰ καὶ ἡ τῆς ἀριθμητικῆς ἀποτυχία δρῶντας τῶν μαθητιῶντων τοὺς πολλοὺς δρῶντας μὲν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἐπιστήμης, ἀποκνέοντας δὲ πρὸς τὴν τῆς βίβλου ἀντιγραφὴν ἄλλ' ἔμελλε ἄρα τύποις ἐκδοθῆναι ταύτην φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ περιβλέπτου Κου Κου Σκαρλάτου Καλλιμάχη, τοῦ ἤδη Μεγάλου καὶ Ἐπιφανεστάτου Διερχμηνευτοῦ κοσμηθῆναι τε τῷ πανεκλάμπρῳ αὐτοῦ ὀνόματι καὶ κοινήν γενέσθαι τὴν τέως ἰδίαν καὶ εἰς φῶς ἐλθεῖν τὴν ἐν παραβύστῳ που κειμένην καὶ τοῖς πλείοσιν ἄγνωστον ὑπάρχουσαν. Αἱ Μοῦσαι τοιγαροῦν καὶ Χάριτες αἷς ταῦτα μέμηλε πλεκέτωσαν τούτῳ τῶν ἐγκωμίων τὸν στέφανον, τῆς πρὸς τοὺς Μουσοτρόφους εὐεργεσίας ἔνεκεν καὶ τὸν ἄνδρα στεφανούτωσαν. Οἱ δὲ τούτων τρόφιμοι τὸ πρὸς αὐτὰ φίλτρον ἐκείνου ἐπαινέτωσαν καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων, ἄλλο τι τῶν καλῶν καὶ τῶν ἀρετῶν αἷς κατηγάϊσται, ἐρανισάμενοι ἀναζωγραφεύτωσαν τὸν ἄνδρα, οἶονεῖ τισιν ἀνθηροῖς καὶ περικαλλέσι χρώμασι καὶ πρὸς μίμησιν αὐτοῦ καὶ ζῆλον τοὺς ἄλλους διεγειρέτωσαν. Ἐμοὶ γὰρ οὐδ' ἦν βουλευθῶ τὰ ἐκείνου καταλέγειν καλά, ἐφικτόν, οὕτω πολλοῖς πολλαχόθεν περιστοιχίζεται τοῖς καλοῖς. Οὐδ' ἦν δυνηθῶ τὰς ἐκείνου ἀρετὰς ἀριθμεῖν, βουλευτόν, οὕτω ταῖς ἄλλαις ἀλλὰ καὶ τῇ μετριότητι κοσμεῖται. Ταῦτ' ἄρα τὰ τοιαῦτα λέγειν παρεῖς παρεγγυῶ τοῖς Φιλεπιστήμοσι, οὐχ ἦττον δὲ καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις

β) Ἡ ἄδεια ἢ βασιλικὴ (regia Permissione) ἐκδεδομένη ἐπ' ὀνόματι Demetrio Theodosio φέρει χρονολογίαν 21.10.1802.

γ) Πρόκειται περὶ τῆς «Ἐδοῦ Μαθηματικῆς» κλπ., περὶ ἧς κατωτέρω γενήσεται λόγος.

δ) Τὸ λεξικόν του, τετραγλωσσον, ἐξεδόθη τῷ 1757 τύποις Ἀντ. Βόρτολι.

412. Ὁμήρου Ἰλιάς' σὺν τοῖς σχολίοις ψευδεπιγράφοις Διδύμου. Δαπάνη ἀδρᾶ τῆς τῶν Ζωσιμάδων Γενναίας Αὐταδελφότητος, ἐπιστασία δὲ καὶ διορθώσει Σπυριδωνος Βλαντιῆ. Τόμοι δύο. Ἐνετίησιν· ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Νικολάου Γλυκὸ 1803.

Τὴν ἐν τῇ διεξοδικῇ ὑποσημειώσει παρέκθασιν νομίζομεν προσήκον ἐνταῦθα νὰ ἐπεκτείνωμεν ἵνα ἀναδημοσιεύσωμεν ἐπακριβῶς τοὺς τίτλους τῆς τριτόμου «ὁδοῦ Μαθηματικῆς» οὗς ἀντεγράψαμεν ἐκ

ἀπογεύεσθαι τῆς ἡδύτητος τῶν ἐπιστημῶν, οἳ οἱ ἂν εἴεν οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις θηρολέκται, ὥσπερ οἱ τῆς Πηνελόπης μνηστήρες, οὐ τῇ Βασιλίδι ταύτῃ συγγενόμενοι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ τισι τῶν ἐκείνης θεραπαινίδων. Οὕτω καὶ αὐτοὶ μόνῃ τῇ Γραμματικῇ προσομιλοῦντες, τῇ Γραμματικῇ μόνῃ ἐναβρυνόμενοι καὶ τοῦτο τὸ μέρος σοφοὶ εἶναι ἐθέλοντες, τὸ ὑπερανεστηκὸς τῶν ἐπιστημῶν ἐξευτελίζουσι. Δείλαιοι τῆς φαντασίας καὶ ἄθλιοι τῆς οἰήσεως. Παρεγγυῶ δὲ τὸ τῆς ἐπιστήμης χρῆσιμον σκέψασθαι καὶ σκεψαμένους ὀρθῶς εἰς κτῆσιν τῆς βίβλου προθύμως ἀπιδεῖν. Οὐ μόνον γὰρ ὅτι περὶ ἀριθμητικῆς ἐν αὐτῇ ὁ λόγος, τῆς ἀρχηγικῆς τε τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὑπερβεβηκυίας καὶ τὰς ἀρχὰς παρεχομένης μουσικῆς τε καὶ ἀρμονικῆς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ ἀκριβὴς τῶν μεθόδων ἐκθεσις τῶν τε ἀκεραίων καὶ Κλασματικῶν ἀριθμῶν καὶ ἡ τῶν ὑποδειγμάτων σαφήνεια καὶ ἡ τῆς ἐρμηνείας καθαρότης, εὐχερεστέραν τοῖς μαθητιῶσιν ἀπεργάζεται τὴν κατάληψιν. Ἐὼ λέγειν ὅσα μετὰ τὴν τῶν μεθόδων ἐκθεσιν περὶ Γεωμετρικῆς καὶ ἀστρονομικῆς ψηφοφορίας ἐν τῷ πρακτικῷ καὶ ὅσα ἐν τῷ θεωρητικῷ μέρει, ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος ἀνὴρ ἐπραγματεύσατο, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τὰ πλεῖστα ἐρανισάμενος, ἅτε περὶ ἀναλογιῶν καὶ εἰδῶν τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κρυπτομένων λόγων, διεσάφησεν. Ἐρρωσθε τοίνυν ὅσοι φιλόμουσοι καὶ ὅσοι φιλεπιστήμονες. Καὶ εἴ τις ἐκ τῆς Βίβλου ὄνησις, τὴν χάριν ἴστε τῷ Σοφωτάτῳ Παλάνῳ, τῷ μὴ πρὸς ἐπίδειξιν ἢ κόμπον συγγραψαμένῳ, ἀλλὰ πρὸς ἐπίδοσιν τῶν μαθητιῶντων. Τῷ τε ἐπιφανεστάτῳ Σκαρλάτῳ, τῷ μὴ διὰ κέρδος, ὡς οἱ πολλοί, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν φιλομαθῶν ὠφέλειαν, τὰ εἰς δαπάνην τοῦ τύπου χρειώδη χορηγήσαντι.

Ἔπονται τὰ κάτωθι ἐπιγράμματα τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου·

1. *Γῆ κρύπτεις Παλάνον μέτρα σεῖο σαφῶς κατιδόντα
χέρσου καὶ πελάγους πείρατα ἄπλετα ; ναὶ
Κρύψεις, εἰ τό δε σοὶ φίλον, ἀλλὰ Γεωγραφίην σὺ
νῦν πάντως ἀδικεῖς, ἡδὲ Γεωμετρίην.
Οἶδα δέμας κρύπτειν, ἀρετὴν δὲ κεν οὐποτε κρύψω
Ζῆ ἐν Βιβλίοις γάρ, κἂν θάνε ὁ Παλάνος.*
2. *Πῶς μὲν ἀριθμεῖν δεῖξαι, νῆ δία, ἕξοχα πάντων,
τίς δὲ ἀριθμὸς τῶν σῶν ἀγλαῶν μοι πόνων,
οὗς ἔτλης, Μουσῶν τροφίμους, κάλλιστα σοφίζων ;
Εἰ μὴ κεν σύ γε φῆς ὅς πάνυ δ' ἀνέτλης
Κοσμᾶς σοὶ τάδε Ἰρὲ Πάτερ μυθήσατο νῖδος
θαυμάζων, ἂ θέμις, πάτρια προφρονέως*

Ἔπεται καὶ ἕτερον ἐπίγραμμα Μιχαὴλ Ἱερῆως τοῦ ἐκ Σιατίστης.

1) Βιβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου.

ΒΑΣΙΛΟΠΟΛΕΩΣ, ΑΡΧΙΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΚΑΙ ΔΙΑΣΚΗΜΑΤΟΣ ΜΗΤΡΑΡΧΕΩΣ ΚΟΝΚΑΒΙΩΝ

Κυδαλίμη τῶ πόνων κ' ἰδέων Μπαλάνη δια' Ἑλλάς,
ὅς φάνεν ἀγγάν, ἠΐθροισι τοῖς
Πλίσιεν δώματα χερνά Μαθῆσιος, ὄρα τ' ἔασι
Τῆς χροῖων τεύξαι κ' ἑρῶν σοφίης.

Coronat Virtus Cultores suos
Perpetua laudis monumentis.

ἔτσι

πρὸ Συρίας

ΑΨΧ

τῆς ἐν τῇ Μαρκ. Βιβλιοθήκῃ φυλασσομένης, δημοσιεύοντες ἐπίσης καὶ τὸν πρόλογον τοῦ Μπαλάνου, ἐπιγράμματά τινα καὶ τὸν Κατάλογον τῶν συνδρομητῶν, λίαν ἐνδιαφέροντα.

Τόμ. Α'. «Ὅδὸς Μαθηματικῆς»¹ ἦτοι σειρὰ βαθμηδὸν προϊούσα περιε-
(σ. 421) κτικὴ τῶν κατ' εἶδος κυριωτέρων τῆς μαθήσεως Πραγματειῶν, οἶον τῶν στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου, Σφαιρικῶν κατὰ Θεοδόσιον, Γεωμετρίας Θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς, Τριγωνομετρίας, τοῦ περὶ Κῆρικωτῆς σφαίρας κατὰ Πρόκλον, τοῦ περὶ χρήσεως σφαιρῶν, Ἄστρολαβίου, Γεωγραφίας καὶ Ὀπτικῆς, Πρότερον μὲν παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ ἐπιστημονικωτάτου Κυρίου Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν Ἑλληνίδα μετενεχθεῖσά τε φωνὴν καὶ ἐρμηνευθεῖσα λίαν μέντοι συνεπτυγμένως καὶ ἄμυδρῶς, ὕστερον δὲ παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καὶ ἐλλογιμωτάτου Ἀρχιπρεβυτέρου Ἰωαννίνων καὶ διδασκάλου τοῦ ἐκεῖ νῦν σεμνυνομένου ἐπὶ ταύτῃ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμας, ἀρχιγυμνασίου, Κυρίου Μπαλάνου Βασιλοπούλου, ἀναπτυχθεῖσά τε καὶ καλλυνθεῖσα τῇ τε φράσει τῆς λέξεως καὶ τῇ σαφηνείᾳ τῶν νοημάτων καὶ πλουτισθεῖσα τῇ προσθέσει οὐκ ὀλίγων θεωρημάτων τε καὶ προβλημάτων, πάνυ χρησίμων ὄντων ἀπανθισμάτων, τῶν μὲν συλλεχθέντων ἐκ διαφόρων ἐπισήμων συγγραφέων παλαιότερων τε καὶ νεωτέρων, τῶν δὲ παρ' αὐτοῦ εὑρεθέντων καὶ οὕτως εἰς κρεῖττον πως διαταχθεῖσά τε καὶ ἀναπληρωθεῖσα χάριν τῶν παρ' αὐτῷ μαθητιῶντων, προσφωνηθεῖσα μὲν τοῖς ἐκλαμπροτάτοις καὶ εὐγενεστάτοις υἱοῖς Καραϊωάννου καὶ Μαρούτζη, εὐπαιρίδαις Ἰωαννίνων, τύποις δὲ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα, προτροπῇ μὲν καὶ συνδρομῇ τῶν φιλομαθῶν καὶ φιλολόγων, ἐπιμελείᾳ δὲ ὡς οἶόν τε ἦν καὶ διορθώσει Γεωργίου Κωνσταντίνου Ζαγορίτου ἐξ Ἰωαννίνων, διαιρεῖται δὲ εἰς τόμους τρεῖς, προστεθειμένου ἐπὶ τούτοις καὶ τετάρτου² τοῦ τῆς ἀριθμητικῆς.

Ἐνετίησιν αψμθ'. ἔτει τῷ Σωτηρίῳ.

Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ Ἀντωνίου τοῦ Βόρτολι.

Con licenza de'superiori e privilegio

Ὅδοῦ Μαθηματικῆς, τόμος Δεύτερος³, ἐν ᾧ πραγματεύεται περὶ τε τοῦ

1) Μαρκ. Βιβλ. 224 D 71, 72, 73.

2) Ὁ τέταρτος οὗτος, παραμείνας τότε ἀνέκδοτος, ἐδημοσιεύθη τῷ 1803.

3) Τὸν τίτλον τοῦ Α' τόμου ἐδημοσίευσεν ἀκριβῶς καὶ ὁ Εὐλόγιος Κουρίλας, ὁ

στοιχειώδους τῆς Γεωμετρίας, διηρημένον εἰς ἐπίπεδον καὶ Στερεόν, καὶ περὶ τοῦ Πρακτικοῦ αὐτῆς, διηρημένου εἰς τὸ περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως τῶν Γεωμετρικῶν ὀργάνων, εἰς Μηκομετρίαν, Ὑψομετρίαν, Ἐπιπεδομετρίαν, Γεωδαισίαν, Εἰκονογραφίαν, Χωρογραφίαν, Στερομετρίαν, καὶ Κοιλομετρίαν. Πρὸς τούτοις δὲ περὶ Τριγωνομετρίας, Ἐπιπέδου τε καὶ Σφαιρικῆς. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθείσης, προσφωνηθείσης τε τοῖς ἐκλαμπροτάτοις καὶ εὐγενεστάτοις Υἱοῖς Καραϊωάννου καὶ Μαρούτζη, εὐπατρίδαις Ἰωαννίνων, μεθ' ὅσης οἶόν τε ἦν ἐπιμελείας διορθωθείσης παρὰ Γεωργίου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐνετίησιν κλπ. ὡς ὁ Α'. τόμος. Τόμος Γ'. Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: Ὅδοῦ Μαθηματικῆς Τόμος Τρίτος περιέχων (σ. 512) τὴν κατὰ Πρόκλον Σφαῖραν, τὸ περὶ χρήσεως Σφαιρῶν, Ἀστρολάβιον, Γεωγραφίαν, καὶ Ὀπτικήν. Προσετέθη δὲ ἐν τέλει καὶ Κατάλογος τοῦ Μήκους καὶ Πλάτους τῶν Ἐπισήμων Πόλεων² καὶ πίναξ Γεωγραφικὸς τῶν δύο ἡμισφαιρίων τῆς Γηίνης Σφαίρας, μετὰ δύο Κανονίων, τὸ μὲν τῆς διοδεύσεως τοῦ Πολικοῦ Ἀστέρος, τὸ δὲ τῶν ἀντανακλάσεων τοῦ λυκαυγοῦς. Πρόκειται δ' οὖν πάντων ὁ Κατάλογος τῶν συνεισενεγκόντων εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς παρούσης Βίβλου. (Μετὰ τὸν Κατάλογον τῶν συνδρομητῶν εὑρηται ὁ τίτλος τοῦ Γ' τόμου) «ὁδοῦ Μαθηματικῆς Τόμος Τρίτος, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ πραγματεῖαι αὗται: ἡ κατὰ Πρόκλον Σφαῖρα, τὸ περὶ χρήσεως Σφαιρῶν Κωνσταντίνου Γορδάτου, ἀστρολογία, Γεωγραφία θεωρητικὴ καὶ ὀπτική. Νῦν πρῶτον» κλπ. ὡς ἐν τῷ α' καὶ β' τόμῳ. Μετὰ τὸν τίτλον τοῦ Α' τόμου εὑρηται τὰ οἰκόσημα τῶν εὐγενῶν Οἴκων Καραϊωάννη καὶ Μαρούτζη μέσα εἰς ἓνα ὠραῖον καὶ καλλιτεχνικὸν σύμπλεγμα, ἄνωθεν τοῦ ὁποῦοῦ δύο ἀγγελούδια φέρουν εἰς τὰς χεῖρας στέφανον, στεφανοῦντα τὰ οἰκόσημα. Τὸ τοῦ Καραγιάννη παριστᾷ λέοντα ὄρθιον κρατοῦντα διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ἐν ρόδον. Τὸ τοῦ Μαρούτζη εἶναι δικέφαλος ἀετός. Καὶ γύρωθεν τῶν οἰκοσῆμων εἶναι γεγραμμένα τὰ ὀνόματα: Κυρίῳ Γεωργίῳ, Κυρίῳ Στεφάνῳ Καραϊωάννη. Εἰς τὸ μέσον «τῷ Κυρίῳ Πάνῳ καὶ Ζαχαρίᾳ Μαρούτζη» καὶ εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν τῷ Κυ-

ἀκάματος ἐρευνητῆς τῆς Βιβλιογραφίας Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας. Ἀλλὰ τοῦ Β' καὶ τοῦ Γ' ἔδωκε μόνον ἀτελεστάτην περίληψιν.

2) Τῶν Ἰωαννίων σημειοῖ μῆκος 48.0 πλάτος 38.30.

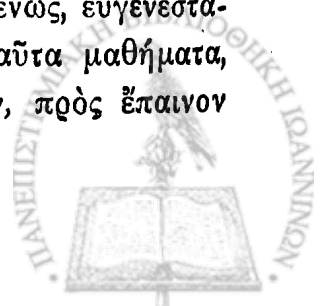
ρίῳ Λέοντι Καραϊωάννη. Εἰς τὸ κάτω δὲ τοῦ συμπλέγματος ἀναγινώσκωμεν : «Γῆθε Ἰωαννίνων μέγ' ἄεισμα, φαάντατε πεντάς, εὖχος τῆς πάτρης, σῶν τοκέων τε κλέος, ἀστράπτουσ' εὐποιῆ τε καὶ ἤθεσιν ἠγαθείσιν, ὡς χρύσειον χαρίτων, πλήγμα ἰοστεφάνων».

Ἔπεται ἡ ἀφιέρωσις : «Τοῖς ἐκλαμπροτάτοις, εὐγενεστάτοις, χρησιμωτάτοις καὶ χρηστοθησεστάτοις, τοῖς τῶν Καραϊωάννου καὶ Μαρούτζη ἀπογόνους. Τὴν προσήκουσαν ἐκάστῳ ἀπονέμω πρόσρησιν, δεόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐκτενῶς εἰς Κύριον.

«Μάχου ὑπὲρ Πατρίδος, εὐγενέστατοι ἀπόγονοι εὐγενεστάτων προγόνων, ἔφη τις τῶν πάλαι φιλοσόφων, τὸ πρὸς αὐτὴν ἐκάστου ἀπαραίτητον χρέος δεῖξαι βουλόμενος, ἄλλος δὲ τις πάλιν πρὸς τὸ τῆς πατρίδος ἀφορῶν προτέρημα, τὸ πρῶτον τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐφετῶν καὶ γλυκετέραν παντὸς ἄλλου ταύτην εἶναι ἀπεφήνατο, ὥστε καὶ προαιρεῖσθαι πολλούς, τὸν ἐν τῇ πατρίδι θάνατον, κἂν τις αὐτοῖς ἐν ἀλλοδαπεῖ καὶ ἀθανασίαν που προεπηγγείλατο, ἀλλὰ γε καὶ τὸ οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, οὐκ ἄλλο τι τωόντι βούλεται, ἢ ὅτι τοῖς ἀνθρώποις οὐδὲν οὕτως, ὡς ἡ πατρίς, ποθητόν· ἤκουσα δ' ἔγωγε καὶ τινος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν φιλοσοφίᾳ διαπρέψαντος, καὶ πολλὰ τῇ πατρίδι θερμῶς πονήσαντος μέχρι καὶ βαθυτάτου γήρωσ τοῖς φιλομαθέσιν ἐπαρκούντως, ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ καυχωμένῳ, ἐν τῷ τῇ ἐνεγκούσῃ χρηματίσαι διδάσκαλον καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν ὀφειλόμενον διὰ πολλῶν ἀποπληρῶσαι ἀγῶνων καίπερ ἄλλοις τε πολλοῖς κεκοσμημένου τοῖς προτερήματι. Τοῦτο τοίνυν κἂν γὰρ πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν διαλογιζόμενος καὶ ὡς φιλοσοφικὴν πάραίνεσιν τὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἀποδεχόμενος, ὄρων δὲ καὶ τὴν φιλιτάτην πατρίδα τῶν ἄλλων μὲν πλουτοῦσάν πως μαθημάτων καὶ ταῦτα ἐν τοσαύτῃ τοῦ γένους ταπεινώσει, ἀμοιροῦσαν δ' ὅλως τῶν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης πολυειδῶν τε ἅμα καὶ ἀσύλων, ἴν' οὕτως εἴπω, θησαυρῶν τὴν πλείονά μου σπουδὴν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν ἀγῶνα εἰς ἀνάπτυξιν τῶν παρ' αὐτοῖς προβλημάτων τε καὶ θεωρημάτων κατέβαλον, πολλοὺς δὲ καὶ διὰ πολλοῦ τοὺς πόνους ὑπενεγκῶν, οὐκ ὀλίγους τε ἰδρῶτας ἐκχέας καὶ μεγάλοις ὀσημέραι τοῦ βίου παλαίσας τοῖς δυστυχήμασιν, ὡς καὶ ὑμῖν τοῖς ἐρασιμωτάτοις γνωστόν, τὰς χρησιμωτέρας ταύτας τῆς ὄντως Μαθηματικῆς ἐπιστήμης πραγματείας, εἰς ἣν τηροῦσι τάξιν τὰ ἐν αὐταῖς καὶ εἰρμὸν μετὰ τῆς προσηκούσης ὅσον οἶόν τε σαφηνείας τε καὶ ἀποδείξεως ἠγαγον, τὰ πλείω μὲν τῶν ἐν ἐκάστῃ παρὰ τοῦ ἐμοῦ εἰς ταῦτα καθηγεμό-

νος ἔχων, ἄλλα δὲ παρ' ἄλλων ἀρχαιοτέρων ἐραυιζόμενος, ὧν καὶ τοῖς συγγράμμασιν ἐνέτυχον καὶ τινα πρὸς κρεῖττονα ἐκάστης πραγματείας ἀπαρτισμὸν κατὰ τὴν ἐνοῦσάν μοι προσθεῖς δύναμιν· ἦδη δὲ καὶ εἰς τύπον, τὰ διὰ πολλῶν συλλεχθέντα πόνων καὶ πολλοῦ ἀναπτυχθέντα τε καὶ καλλωπισθέντα ἰδρῶσι ἐκδοθῆναι τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος, ἵνα ἐκ τούτων οἱ μεθ' ἡμᾶς λάβωσί τινας ἀφορμὰς καὶ ζῆλον ἔνθεον εἰς ἀνάμνησιν τῆς παρὰ τοῖς πάλαι Ἑλλησι θαυμασίας τε καὶ ἀκριβεστάτης τῶν μαθημάτων τούτων διδασκαλίας οὐκ ἔδοξέ μοι ἄλλοις τισὶ προσκομίσει ταῦτα καὶ ἀναθῆναι, οἰκειότερον δ' εἰπεῖν, ἐνορμίσει ὡς εἰς λιμένα εὐδίων καὶ ἀκύμαντον, ἢ τοῖς λαμπρότητι γένους, ἀφθονία τε πλούτου καὶ τοῖς ἄλλοις ἔτι προτερήμασι, φυσικοῖς τε ἅμα καὶ ἐπικτήτοις, τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ὀρωμένων πατρίδος προὔχουσιν, ὑμῖν λέγω, τοῖς ἐκλαμπροτάτοις ἀπογόνους Καραϊωάννου τε καὶ Μαρουτίτη, τοῖς εὐθαλεστάτοις βλαστοῖς ἐξ εὐθαλῶν ὄντως δένδρων, προσθήσω δέ, εἰ καὶ διὰ πασῶν τῶν ἀκοῶν περιβόητα καὶ διαβρυλλούμενα τῇ τριμύρῳ καὶ θεοεικέλῳ εἰκόνι τῶν Χαρίτων, τοῖς συμπαραεστάτοις περὶ τοὺς δεομένους, τοῖς φιλοφρονουμένοις δαψιλεστάτη χειρὶ τοὺς κάμνοντας, τοῖς κηδεμόσι τῶν δυσπραγούντων, τοῖς περιβεβλημένοις τὸν ἀποστίλβοντα χιτῶνα τῆς συνέσεως, τῆς εὐκωσμίας, τῆς ἀτυφίας καὶ ταπεινοφροσύνης, τῆς πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ἐπιρροεποῦς κλίσεως καὶ συνελόντι φάναι πεποικιλμένον παντοίῳ εἶδει ὑψηλῶν καὶ διαπρυσίων προτερημάτων καὶ οἷς ὡς δῶρον ἀρετῆς, συμπάροικος μὲν ἔφορος καὶ πρύτανις ἢ θεία χάρις, παρ' ἧς οἰκέτης τε καὶ ὀπαδός, ἢ τύχη. Εἰς ταῦτα ἀναβλέψας τούτοις τε τετεθαρρηκῶς, ἐκλιπαρῶν ἀνακαλοῦμαι τὸ Ὑμέτερον προσηγὲς καὶ εὐπρόσιτον ἀποδέξασθαι φιλοφρόνως τὸ νεοτευχὲς μου τοῦτο ἀνάθημα, ὡς μικρόν τι τεκμήριον τῆς εὐγνώμονος, ἧς πρὸς ὑμᾶς ἔχω, ὑπολήψεως, ὃ καὶ πέπεισμαι ἱκανῶς· οὔτε γὰρ ἄλλος τις οὕτως ἀσμένως καὶ οὕτω φαιδρῶς δέξαιτ' ἂν καὶ ἐναγκαλίσαιτο τὸ πρὸς αὐτὸν προσφερόμενον ὡς ὁ φιλόπατρις τὸ ἐκ τῆς Πατρίδος· διὸ καὶ ὁ διὰ μακροῦ πλανώμενος χρόνου, κἂν γοῦν τὸν τῆς πατρίδος ἰδεῖν καπνόν, ἐφίεται. Οὔτε μὴν δικαιότερον ἄλλο ἢ τοῖς οἰκείοις καὶ τὰ ἐκ τῶν οἰκείων ἀνατίθεσθαι. Τί δὲ τοῖς φιλοπάτρισι τῶν ἐκ τῆς πατρίδος οἰκειότερον; ἄλλ' οὐδ' αὐτοῖς τοῖς προσφερομένοις, ἄλλο πρὸς ἔπαινον προσφυέστερον. Δέξασθε τοίνυν ἀσμένως, εὐγενέστατοί μοι καὶ προσφιλέστατοι, τὰ νεοφανῆ πως ταῦτα μαθήματα, καίπερ τὴν γένεσιν ἐξ ἀρχαίων ἔχοντα ἐφευρετῶν, πρὸς ἔπαινον

τῆς φιλάτης πατρίδος, ἐπίδοσίν τε τῶν τοῦ γένους φιλομαθῶν καὶ κλέος ὑμέτερον. Εὐέλπις γάρ εἰμι τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς φθόνον παντὸς καθαρεύουσι, λόγου τε φανῆναι καὶ ὑποδοχῆς ἄξια, τοῖς δὲ νέοις μὴ τὴν τυχοῦσαν προμνηστεῦσαι λυσιτέλειαν εἰς τὴν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπίτευξιν, ἀλλὰ γε κἄμοι τῷ ὑπ' ἀγάπης ταῦτα προσκομίζοντι πρὸς ἔνδειξιν τῆς φιλαγάθου ὑμῶν καὶ χρηστοθήτου διαθέσεως, τοῦτο καὶ μᾶλλον εἰς καύχησιν καὶ παραμυθίαν τῶν πολλῶν ἐν αὐτοῖς καταβαλλομένων πόνων, πρὸς χάριν πάντως γε τῶν φιλομαθῶν τὸ τοῖς φιλάτοις τε καὶ εὐγενεστάτοις προσενεχθῆναι τῆς πατρίδος γεννήμασιν· ὑμῖν δὲ τοῖς ταῦτα φαιδρῶς ἀποδεξαμένοις, ἐπιβραβεύσοι ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης καὶ Παροχεὺς τῶν ἀγαθῶν, ὑγιείαν, μακροήμερευσιν, καὶ τὴν κατ' ἄμφω εὐδαιμονίαν πρὸς καύχησιν τῆς ἐνεγκούσης καὶ παραμυθίαν τῶν δεομένων.

Τῆς Ὑμετέρας Πανευκλεοῦς Ἐκλαμπρότητος ἔνθερμος πρὸς Θεὸν εὐχέτης Μπαλάνος Βασιλόπουλος, ἀρχιπρεσβύτερος Ἰωαννίνων καὶ Διδάσκαλος».

Ἔπονται ἐπιγράμματα δύο τοῦ Ἰγνατίου Μεταξοπούλου Κρητός, ἐν πρὸς Μεθόδιον καὶ ἕτερον πρὸς Μπαλᾶνον.

Ἐπίσης ἕτερον τοῦ ἐν Ἱεροδιδασκάλοις κ. Παγκρατίου Δημάρου ἐξ Ἰωαννίνων :

*Ὅμματος δεξιῆ λυγκῆος νέρθεν χθονὸς ἤχθη
πάντα μέταλλα βροτοῖς, κεύθεσιν ὄντα πάλαι
Δαιδαλέω δὲ νόω Μπαλάνοιο μαθήματα γνώσθη
Σχεδὸν ἅπανθ' ἀπάσης γῆς ποτε ὠλολότα
Πρεσβυτέρου πρώτοιο ὑφηγητοῦ ὁμῶς τε
ὄντος Ἰωαννίνων, φιλοσόφων θ' ὑπάτου.*

Ἔπονται τοῦ ἰδίου καὶ Σαπφικὰ εἰς τὴν βίβλον.

Ἔπονται: ἐπιγράμματα «τοῦ ἐκ τῶν σῶν μαθητῶν ἐλαχίστου ἀλλ' εὐγνώμονος Νικολάου τοῦ ἐκ Μετσόβου εἰς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τεκμήριον»

*Ἡμετέρης γενεῆς μέγ' ὄνειαρ Πάμμεγα τ' εὖχος
Ἡπίρου, ἠδὲ φῶς Ἑλλάδος ἀριφαῆς
Ἰωαννίνων ἀρχιπρεσβύτερε ἰρὲ
ἠδὲ καθηγητορ Μπαλλᾶνε πολυῖδρι κλπ.*

εἰς δύο ὁλοκλήρους σελίδας ἀφιερωμένα εἰς τὸν Παναιδεσιμώτατον καὶ ἐπιστημονικώτατον Ἀρχιπρεσβύτερον Ἰωαννίνων καὶ διδάσκαλον τῆς Πρώτης Σχολῆς τῶν ἐκεῖ, τὸν συγγραφέα τῶνδε τῶν Μαθηματικῶν Πραγματειῶν.

καὶ ἕτερον: «εἰς αἰδίον εὐνοίας καὶ θερμότητος εὐλαβείας τεκμήριον Καμπίτης Παπαφιλίππου, ὁ φιλόπονος ὁ ἐκ Ναούσης τῆς ἐν Μακεδονίᾳ, τῶν σπουδαίων ἐλάχιστος» :

*«Χαῖρε Καθηγητὰ Μπαλλᾶνε, ὑπερτελὲς ὄντως
φιλομαθῶν εὖχος, πᾶσί τε νῦν ὄφελος
καὶ γὰρ ἐπιστήμας ἄς κρύψε χρόνος γε ποιήσας
Σοῖς τ' Ἡπειρώταις κ' ἄλλοδαποῖσι φάνες... κλπ.*

.

Ἔπεται ἕτερον Δημητρίου Παπαντωνιάδου καὶ ἠρωελεγεῖον Κοσμᾶ υἱοῦ τοῦ Συγγραφέως πρὸς τὴν βίβλον :

*Γῆς ὑπο ἡλίιο φαεσφώρου καταδύντος
αἴσχος τοῖς πᾶσιν σκίδνεται αἴψα μέγα
αὐτὰρ στίλβει πάντα φανέντος τοῦδε ὑπὲρ γῆν.
Ὡς οὖν καὶ βίβλου, ἦν γε λαβὼν κατέχεις
ἀγνώστου οὔσης, μέγα μούσαις ἔπλετο ἄχθος,
Νῦν δ' αὖ τέρονται ὅτι τύποις ἐδόθη.*

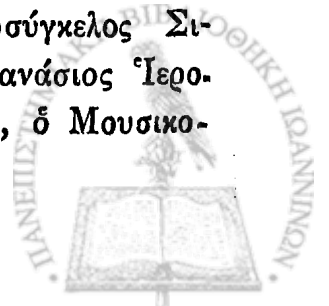
Ἔτερον τοῦ ἰδίου πρὸς τὴν βίβλον:

*Εἰ σε λάβη ποτ' ἔρωσ δρέψασθαι ἄνθεα μουσῶν
Νοῦν τε ἐπιστημῶν κάλλεσιν ὠραῖσαι
Δέχνησο τάςδε βίβλους τετρακτῦ σχῆμα φερούσας
ἦδ' ἀόκνυς πᾶσας ὥς γε δύνη μελέτα . . .*

Καὶ τελευταῖον ἑνὸς ἀνωνύμου πρὸς τὴν βίβλον:

*Ρεῖ Κρήνη χρύσεια ρέεθρα μαθηματικόρρους
ἦς φιλεπιστήμον ἐς κόρον ἐξαρούου
Μπαλλάνος ἦν πολύιδρις ἔτευξε μυριόκρουνον
Ὅμματι λυγκείῳ, κυδαλίμῳ τε πόνῳ.*

Κατάλογος τῶν ὑπογραψάντων χάριν συνδρομῆς τινος καὶ βοήθειας πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ ἐκδότου· ἐξ Ἰωαννίνων: Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γρηγόριος, Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Γερμανός, Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως Εὐθύμιος, Δελβίνου καὶ Χειμάρρας Παρθένιος, ὁ Ἱεροδιδάσκαλος τῆς Δευτέρας Σχολῆς Ἰωαννίνων Παῖσιος, ὁ Πρωτοσύγκελος Σιναίου Ὁρὸς Παγκράτιος, ὁ Πανοσιώτ. πνευματικὸς Ἀθανάσιος Ἱερομόναχος, ὁ ἡγούμενος Προφήτου Ἡλιοῦ Ζίτσης Ἰωαννίκιος, ὁ Μουσικο-

λογιώτατος Παχώμιος Χρήστου ἱερεύς, ὁ Ἱερολογιώτατος κ. Ἰάκωβος ὁ ἐκ τοῦ Βησσαρίωνος, ὁ Ἱερολ. Ἱεροκῆρυξ Χριστόφορος Ἱερομόναχος Σκαμνελίτης, ὁ Ἱερολ. Δοσίθεος Μονῆς Πατέρων, ὁ Λογιώτ. Ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίνων Νικόδημος, ὁ λογιώτ. Ἱεροδ. Παγκράτιος Δημάρου, ὁ Ἱερολ. Διδάσκαλος Δοσίθεος, δευτερεύων Ἰωαννίνων, ὁ Ἱεροδιάκονος Ἀθανάσιος ὁ τοῦ Παρασκευᾶ, ὁ Ἐλλογιμώτατος κὺρ Ἀθανάσιος, ὁ Ἐλλογιμώτατος Λάμπρος Πάσχου διδάσκαλος Λαρίσσης, ὁ Ἐλλογιμ. Νικόλαος Μπαρκούση τῆς ἐν Κοζένη Σχολῆς, ὁ λογιώτατος Δημήτριος Παναγ. Συκᾶ, ὁ (λ.)¹ Δημήτριος Γεωργίου Συκᾶ, (λ.) Στέφανος Κωνσταντᾶς, (λ.) Χριστόδουλος Στεφάνου, (ἐ.) Παναγιώτης Κονταξῆς, (ἐ.) Νικόλαος Σελέκη, νῦν ἐν Νεαπόλει, (ἐ.) Στάνος Δημητρίου, (ἐ.) Στέφανος Διαμαντζᾶς, (ἐ.) Παῦλος Κυριάκης, (ἐ.) Ἀναστάσιος Πάνου, (ἐ.) Ἀναστάσιος Βασιλείου, (ἐ.) Ἀναστάσιος Μπιτζίνου, (ἐ.) Σῆμος Ἀναστασίου, (ἐ.) Λάμπρος Σάρρου, (ἐ.) Ἰωάννης Μπέρκου, (ἐ.) Δημήτριος Μπέρκου, ὁ εὐγενέστατος Εὐστάθιος Σουγδουρῆς, ὁ ἐκλαμπρότ. καὶ εὐγενέστ. Λέων Καραϊωάννης, οἱ ἐκλαμπρότ. καὶ εὐγεν. Υἱοὶ Μαρούτζη Πᾶνος καὶ Ζαχαρίας, οἱ ἐκλαμπρότ. καὶ εὐγενέστ. Καραϊωαννίδαι Γεώργιος, Στέφανος καὶ ἔλλογιμώτατος κὺρ Ἀθανάσιος², (ἐ.) Θεοδόσιος Λάζου, (ἐ.) Ζῶτος Σιδηρέος, (ἐ.) Λάζαρος Ἰωάννου, (λ.) Παναγιώτης Νικολ. Παρασκευᾶ, (λ.) Νικόλαος Γεωργίου, (λ.) Παναγιώτης Νικ. Νικοστόρης, ὁ (λ.) Ἀλέξη Διαμάντη Ἱερέως, (ἐ.χ.) Πολυζῶης Λαμπανιζιώτης, (λ.) Ἀλέξιος Ἀναστασίου, (λ.) Δημήτριος Κυριάκης Στάνου, (λ.) Δημήτριος Παπαντωνιάδης, (ἐ.) Χατζηϊωάννης ἱατρός, (ἐ.) Θεόδωρος Στράτη νῦν ἐν Νεαπόλει, (ἐ.) Θεόφιλος Κατεργάρη (ἐ.) Παναγιώτης Νικολ. Ρογκώτης καὶ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς Δημήτριος, (ἐ.) συνέμποροι Δημήτριος Παπαναστασίου καὶ Ἰωάννης Πάσχου, (ἐ.) Νικόλαος Τζουκαλᾶ.

Ἐκ Μετσόβου. Ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Ἱερομόναχος Τρύφων. Ὁ Ἐλλογιμώτατος Νικόλαος Κυριάκη, πρῶην διδάσκαλος Τρίκκης.

Ἐκ Ραφιάνης ὁ Μουσικώτατος Ἀναστάσιος Ρούντης, ὁ νῦν ψάλτης τοῦ ἁγ. Νικολάου Ἰωαννίνων, καὶ Βασίλειος Γκανῆς. Ἐκ Μεσίνης καὶ Νεαπόλεως Μιχέλης Βασιλόπουλος, Δημήτριος Βασιλόπουλος, Σὺλβεστρος Γκουστερέλης, Ἐμμανουὴλ Γκουστερέλης, Ἀντώνιος Παππᾶς ἐκ

1) Ἐπειδὴ συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται ἡ λέξις λογιώτατος διὰ τοὺς λίαν ἐγγραμμάτους καὶ αἱ λέξεις χρησιμώτατος καὶ ἐντιμώτατος διὰ τοὺς ἐμπόρους καὶ πραγματευτάς, χάριν συντομίας προτάσσομεν (λ.) διὰ τοὺς λογιωτάτους καὶ (χ.) ἢ (ἐ.) διὰ τοὺς δευτέρους.

2) Πρῶτην φορὰν μανθάνομεν ὅτι οἱ Καραϊωάννη εἶχον καὶ ἀδελφὸν Ἀθανάσιον ἔλλογιμώτατον διαμένοντα ἐν Ἰωαννίνοις.

Σερρών, Νικόλαος Δάνδολος, Ἰωάννης Παπακώστας.—*Κοζένης*: ὁ αἰδεσιμ. (λ.) Οἰκονόμος Κοζένης κ. Γεώργ. Σταμκίδης, ὁ Δευτερεύων *Κοζένης* Γεώργ. Στεφανίδης, ὁ Ἡγούμενος τοῦ ἐν Ἐλασσῶνι Μοναστηρίου τῆς Θεομήτορος κ. Διονύσιος.—*Σιατίστης*: ὁ ἐπίσκοπος Σισανίου Νικηφόρος, Γεώργιος Νίκου Λαζάρου, Νικόλαος Χατζῆ Μιχάλη, Δούκας καὶ Παῦλος Χατζῆ Μιχάλη, Δημ. Σφήκας. Ἐξ Ἄλβανιτοχωρείου Μεγάλου Τουρνόβου Γεώργιος Σαούλ.—*Τρίκκης*: Ἐπίσκοπος Κωνσταντίας, (λ.) Ἀλέξανδρος Ἀλεξάνδρου, Κώστας Νικ. Καραϊωάνου, (λ.) Πολυζῶης Νικὸλ. Μεταξᾶ, Εὐστάθιος τοῦ Φιλίππου Ἱερέως, Γεώργιος τοῦ Μιχαὴλ Ἱερέως, Κώστας ὁ τοῦ Ρίζου ἱερέως, Δημήτριος ὁ τοῦ Θεοχάρη ἱερέως, Ρίζος Μπακάλη ὁ ἐκ Τυρνόβου. Ἐξ Ἀθηνῶν: Γεώργιος Πατούσας, (λ.) Ἱεροδιάκονος Διονύσιος, Ἰωάννης Δέκας, Θεοφύλακτος Βωβός, Διονύσιος Ταρωνίτης. Ἐκ Σμύρνης: ὁ Μητροπ. Νεόφυτος, Ἰωάνν. Τζιγκιρλάρας, Ἰωάννης Κομματᾶ ἐκ Πάτμου.—*Δαρίσης*: Ἐπίσκοπος Δημητριάδος Θεόκλητος, Ἐπίσκοπος Λιτζᾶς καὶ Ἀγράφων Νεκτάριος, Σκαρλάτος Δημητρίου, Ἀναστάσιος Κάλλιστος.—*Θεσ/νίκης*: ὁ Καμπανίας Θεόφιλος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων. Ὁ πανοσιώτ. καὶ (λ.) Ἰάκωβος Νικολάου ἐκ τῆς Μονῆς ἁγ. Διονυσίου ἐν Ὀλύμπῳ.—*Κων/πόλεως*: ὁ Πατριάρχης Κύριλλος, ὁ Π. Ἀντιοχείας Σύλβεστρος, ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος, ὁ Νικομηδείας Γαβριήλ, ὁ Κυζίκου Ἀνανίας, ὁ Ἀρχων Σπαθάρης Σταυράκη, ὁ ἔλλογιμ. καὶ ἐπιστημ. κ. κ. Κριτίας πρώην διδάσκαλος Κων/πόλεως ὁ Τιμιώτ. Τζελεπῆ Δημητράκη Σλουτζάρη. Ἀλέξανδρος Σλουτζάρη.—Ἐξ Ἀρτης: Γεώργιος Κουφαριώτης.—*Αργυροκάστρου*: Πολυζῶης Σπύρου.—*Βενετίας*: Γεώργιος Πατούσας διδάσκαλος Φλαγγινιανοῦ Διδασκαλείου Βενετίας καὶ Ἱερομόναχος Τρύφων ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου Φιλόθεος καὶ Ἀρχιμανδρίτης ἐπισκοπῆς ἰδίας Παΐσιος.

1804 416. Αἱ διδαχαὶ εἰς τὴν ἁγ. καὶ Μεγ. Τεσσαρακοστὴν κλπ.

417. Ἡ θεία καὶ Ἱερὰ Ἀκολουθία τῶν ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Μηκίτα, Ἰωάννου καὶ Ἰωσήφ κλπ.

418. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μάρτυρος Δημητρίου τοῦ Νέου κλπ.

1805 419. Μηνολόγιον Πρόχειρον.

420. Λεξικὸν Τουρκικὸν καὶ Γραικικόν, νῦν πρῶτον ἐκδοθέν.

421. Στοιχεῖα τῆς Μεταφυσικῆς ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρως

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52.

2) Μαρκ. Βιβλ. 70 C 33—35.

διακόνου ἔτι ὄντος καὶ ἔνιαχοῦ σχολαρχοῦντος, τοῖς αὐτοῦ ἀκροω-
μένοις πρώην ἀναπτυσσόμενα. Νῦν δὲ παρὰ τῶν Ζωσιμάδων αὐ-
ταδέλφων Ἀναστασίου, Νικολάου, Ζῶη καὶ Μιχαήλ, τοῖς ὁμογε-
νέσι φιλολόγοις, φιλοτίμῳ δαπάνῃ ἐπὶ τῷ διανεμηθεῖναι δωρεὰν
τύποις ἐκδοθέντα. Ἐπιστάσις Σπυρίδωνος Βλαντῆ· τόμοι τρεῖς· (ὁ
Α΄. ἐκ σελ. 265 «περὶ ὄντολογίας», ὁ Β΄. ἐκ σελ. 220 «περὶ Κο-
σμολογίας», ὁ Γ΄. ἐκ σελ. 308 «περὶ ψυχολογίας»).

422. Χρηστοθήθεια, ἀνατύπωσις.

423. Ἱστορία τοῦ Βασιλέως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνο.

1806 424. Θύρα τῆς Μετανοίας.

425. Λεξικὸν Ἰταλο-Γραικικόν. Β΄. ἔκδοσις.

1807 426. Βίος τοῦ Βερτολδίνου.

427. Ἡ θεία καὶ Ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Σπυ-
ρίδωνος Ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ κλπ., ἀνα-
τύπωσις.

428. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος συνεραρισθεῖσα μὲν
ὑπὸ Γρηγορίου Παλιουρίτου, διδασκάλου τοῦ ἐν Λιβόρνω ἑλλη-
νομουσείου, τύποις δὲ ἐκδοθεῖσα ἀδρᾶ δαπάνῃ τῆς πανεντίμου
Ἀδελφότητος τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ἐπιστα-
σία καὶ διορθώσει Σ. Βλαντῆ. Τόμοι 2.

1808 429. Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρεως. Ἀνατύπωσις.

430. Ἱστορὶα Ναπολέοντος πρώτου Αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων,
Βασιλέως τῆς Ἰταλίας, νῦν πρώτον μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς
εἰς τὴν Γραικικὴν ὑπὸ Σ. Βλαντῆ (τόμοι 3 σχῆμα 8ον).

431. Βιβλίον καλούμενον ὀνομαστικὸν Πανάγιον κλπ. νῦν πρῶ-
τον τυπωθέν.

1809 432. Γνωμολογικὸν περιέχον τὰ κατ' ἀλφάβητον Γνωμικὰ μονό-
στιχα τοῦ Χρυσολωρᾶ κλπ.

433. Χειραγωγία Παίδων ἤτοι πραγματεία στοιχειώδης κλπ.

434. Χαρίτωνος Ἀφροδισέως τῶν περὶ Χαιρέαν καὶ Καλιρρόην
ἔρωτικῶν διηγημάτων.

1810 435. Φυσικὴ δημώδης εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας, ἐκ τῆς Γερ-
μανικῆς.

1811 436. Ἐπιστολάριον νέον μετὰ προσθήκης διαφόρων ἐπιστολῶν
καὶ τῆς διαθήκης Εὐγενίου καὶ τῶν εἰς τὴν θανὴν στίχων παρὰ
Σ. Βλαντῆ.

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52, δὲν τὴν ἀναφέρει ὁ Βρετός.

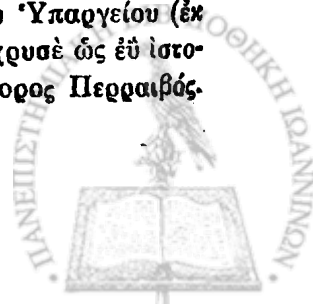
- 1812 437. Χριστιανικὴ διδασκαλία κλπ.
 438. Πραγματεία στοιχειώδης περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου κλπ.
- 1813 439. Αἰσώπου τοῦ Φρυγός, βίος καὶ μῦθοι, ἀνατύπωσης.
 440. Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου, ἤγουν τὰ συλλειτουργικὰ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθέντα.
 441. Πρακτικὴ διὰ κάθε λογαριασμόν.
- 1814 442. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Νεομάρτυρος Κων/τίνου τοῦ ἐκ τῆς περιφήμου νήσου Ὑδρας κλπ.
 443. Νέον Λεξικὸν Γραικικὸν Τουρκικόν, νῦν πρῶτον τυπωθέν.
 444. Ἡθὴ Ἰσραηλιτῶν, ἐκ τῆς Γαλλικῆς. Σύγγραμμα Ἀββῆ Φλερύ. Μέρος Α'. Τὸ δεύτερον μέρος ἐπιγράφεται «ἦθη χριστιανῶν».
- 1815 445. Λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, συντεθὲν τὸ πρῶτον παρὰ Γρηγ. Ζαλίκογλου, νῦν δὲ δεύτερον ἐκδίδεται σπουδῆ καὶ ἐπιμελείᾳ Σπ. Βλαντῆ.
 446³. Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας, περιέχουσα τὴν χρονολογίαν καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς αὐτῶν πολέμους, ἐξαιρέτως τοὺς τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος. Τόμοι 2.
 447. Γραμματικὴ τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παρὰ Σ. Βλαντῆ ἐκδ. 4.
 448. Ἐγχειρίδιον κατὰ τῶν νοσοῦντων.
 449. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος⁴ συνεργανισθεῖσα μὲν ἐκ διαφόρων συγγραφέων ὑπὸ Γρηγορίου Παλιουρίτου, διδασκάλου τοῦ ἐν Λιβόρνῳ Ἑλληνομουσείου, προσφωνηθεῖσα δὲ τῇ πανεντίμῳ ἀδελφότητι τῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐπιθεωρηθεῖσα παρὰ τοῦ Συγγραφέως. Τόμοι δύο. Ἐπιστασία καὶ διορθώσεις Σ. Β.
 Α'. Ἀφιέρωσις: τῇ τιμιωτάτῃ καὶ εὐγενεστάτῃ ἀδελφότητι τῶν ἐν Λιβόρνῳ Ἑλλήνων καὶ ἐμοὶ εὐεργέτιδι . . . Νῦν πάλιν ἡ Ἑλλάς ὀσημέραι τοὺς υἱοὺς αὐτῆς εἰς τὰ πανταχοῦ μέρη πέμπουσα, ὡς ἄλλους Σόλωνας, Λυκούργους καὶ Πλάτωνα, παραγγέλλει νὰ

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52, τὸ βιβλίον τοῦτο δὲν ἀναφέρει ὁ Βρετός.

2) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 52.

3) Μαρκ. Βιβλ. 14 D 173-4. Ὁ Β' τόμος ἀπὸ τῆς σ. 95-177 περιέχει τὴν «Ἐπιτομὴν τῆς τῶν Ἀθηνῶν Πολιτείας». Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς ἐν τῇ προσφωνήσει «Τῆ κλεινῇ μου Ἑλλάδι» ὑπογράφεται «ὁ σὸς εὐπειθὴς Υἱὸς ΦΞΗ». Ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιγραφμάτων — καὶ ἰδίᾳ τοῦ δευτέρου — τοῦ Ἀνδρέου Ἱερέως Ὑδρωμένου Ὑπαργείου (ἐκ Πάργης), «Ἴφθιμε φιλογενὲς πολὺπλαγκτε τλήθυμε ἄνερ, Περραιβὲ χρυσὲ ὡς εὐ ἱστορέεις κλπ.» μανθάνομεν ὅτι συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας εἶναι ὁ Χριστόφορος Περραιβός.

4) Μαρκ. Βιβλ. 146 D 140—141 (σελ. 278 καὶ 347).

συνάξωσι μὲν ὅσα τῶν καλῶν, αὐτῇ ἀρμόζουσι, τὰ δὲ ψυχώλεθρα καὶ βλαπτικὰ ἀπορρίπτοντες νὰ λέγωσι «Ἐλλάδι ταῦτ' ἀνοίκεια καὶ ἦν δῶ θεός, ἄγγελος ὡς ἱερὰν σώζειν γῆν Ἑλλάδος ἦκε». . . . οἱ Ἕλληνες γὰρ ὅπου καὶ ἂν ᾧσι, τὸν αὐτὸν ζῆλον τῆς Ἑλληνικῆς εὐγενείας χαρακτηῖρος φυλάττουσι, καὶ ἂν εἰς τὰ ἄκρατα τῆς γῆς εὐρεθῶσι, ὁ πρῶτος καὶ κύριος σκοπὸς ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν δὲν ἐξαλείφεται, ἀλλ' ἕκαστος πρὸς τὴν Μητέρα καὶ Πατρίδα ἀφορᾷ καὶ πάντα ἐπ' ἀγαθῷ αὐτῆς ἐνεργεῖ καὶ πράττει. . . . Διὰ τοὺς Ἕλληνας ἐλέχθη ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος λόγος· «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐντιμότετοι τὸν ἐνδόμυχον ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτῆς, ἔργοις μᾶλλον ἢ λόγοις δεικνύετε. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὰς καθ' ἡμέραν συνδρομὰς καὶ βοηθείας ἃς ἡ τιμία ἀδελφότης ὑμῶν, εἰς ἀνακουφισμὸν καὶ ἀνάρρωσιν τοῦ Γένους ἡμῶν, ἀφθόνως ἐπιχορηγεῖ; Τίς δὲν ἠξεύρει τὰς συνδρομὰς καὶ παρακινήσεις εἰς ἔκδοσιν νέων καὶ ὠφελίμων βιβλίων; . . . Δέξασθε τοίνυν ὃ ἐνδόξων προγόνων, ἐνδοξοὶ Γόνοι εὐμενεῖ τῷ προσώπῳ τὴν βίβλον ταύτην. . . .

Τῆς πατρικῆς ὑμῶν εὐνοίας καὶ Ὑμετ. ἐγκαρδιότητος

Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολή».

Κατωτέρω ἑτέρα ἀφιέρωσις: «Πρὸς τοὺς ἐντευξομένους Ἕλληνας καὶ Φιλέλληνας».

Ἐν ἀρχῇ ἐξαίρει τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων προγόνων, καὶ καταλήγει οὕτω: «Δέξασθε λοιπὸν φιλογενεῖς καὶ φιλόμουσοι Ἕλληνες ταύτην, ἐναγκαλίσθητε αὐτὴν καὶ ἕκαστος μὲ τὴν ἀνάγνωσιν πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν τῶν εὐκλεῶν προγόνων ὑμῶν σπεύσατε. Ἐπειδὴ παρ' ὑμῶν ἡ Ἑλλὰς τὴν ἐλπίδα τῆς μαθήσεως καὶ τὸν φωτισμὸν αὐτῆς ζητεῖ καὶ ἐλπίζει, οἷς καὶ τοὺς τῆς δόξης καὶ τιμῆς στεφάνους ἐτοιμάζει, ὑψηλῇ τῇ φωνῇ κράζουσα: Ἐγὼ μὲν ἐκ τῆς δεινῆς ἀμαθείας ἤδη ἀναλαμβάνω, ὑμεῖς δέ, φίλτατα τέκνα, τὸν τέλειόν μοι φωτισμὸν καὶ τὴν πρώτην μου δόξαν ἐπιταχύναντες καὶ τροφεῖά μοι ἄξια ταῦτα ὀποδόνοντες, ἀειμνήστου κλέους μισθὸν κομίσεσθε καὶ ἐν τῇ τῆς Ἀθανασίας Βίβλῳ χρυσοῖς χαρακτηῖροι τὰ ὀνόματα ὑμῶν εὐεργέται τῆς Μητρὸς καὶ Πατρίδος Ἑλλάδος ἐγκεχαραχθήσονται».

1815 450. Ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἤτοι Φιλολογικὴ Ἱστορία, περιέχουσα τοὺς

1) Μαρκ. Βιβλ. 40 D 89/90 (σελ. 256 καὶ 345).

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι', (1935)

νόμους, τὴν Πολιτείαν, τὰ ἔθιμα τῆς Θρησκείας, τῶν ἑορτῶν, τῶν Γάμων, καὶ ἐπικηδείων, τὰ δημόσια καὶ τὰ κατὰ μέρος Παιγνίδια τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ἔξαιρέτως δὲ τῶν Ἀθηναίων, συνερανοισθέντα ἐκ διαφόρων συγγραφέων παρὰ Γρηγορίου Ἱερομονάχου Παλιουρίτου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, διδασκάλου τοῦ ἐν Λιβόρῳ Ἑλληνομουσείου.

Ἀφιέρωσις: «Τῇ τιμιωτάτῃ ἀδελφότητι τῶν ἐν Λιβόρῳ Ἑλλήνων εὐνοίας ἕνεκεν ἀνατίθησιν, ὁ Συγγραφεύς», καὶ Β'. ἀφιέρωσις: «Τοῖς Τιμιωτάτοις καὶ Φιλογενέσι Κυρίοις Ἀλεξάνδρῳ Πατριῶ καὶ Παναγιώτῃ Πάλλῃ, τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων εὐπατριδαίς: Συνηθίσθη ἐκ παλαιοῦ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς κλπ. . . . Πολλάκις φίλοι ἐλέγομεν ὅτι ἐνὸς γένους ποτὲ ἐνδόξου ἢ μεγαλητέρα δυστυχία εἶναι ἢ λήθη τῶν προγονικῶν ἀρετῶν, ἢ ἀναισθησία τῆς ἰδίας ἀθλιότητος καὶ ἢ ἀμέλεια καὶ καταφρόνησις τῆς παιδείας, τὰ ὅποια πρὸς καιρὸν φαίνεται ὅτι κατεκυρίευσαν καὶ τοὺς Ἑλληνας, μετὰ τὴν εἰς τὴν δουλείαν ἀξιοθρήνητον πτώσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἤδη θεῖα χάριτι, αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν οἱ Ἕλληνες, ἄρχισαν νὰ ἐξυπνῶσι ἀπὸ τὸν βαθύτατον τῆς ἀμαθείας λήθαργον, νὰ φροντίζωσι τὰ μέσα τῆς θεραπείας των, νὰ ζητῶσι τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν ἀνάστασίν των καὶ γιγαντιαίως νὰ τρέχωσι τὸ στάδιον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς προγονικῆς των ἀρετῆς καὶ σοφίας καὶ τὴν σήμερον ἀσχολοῦνται οἱ σπουδαῖοι καὶ φιλογενεῖς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ δύο κυριώτερα μέσα, ἦτοι εἰς τὴν σύστασιν σχολείων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἔκδοσιν τῶν ἀναγκαίων ὠφελίμων βιβλίων, εἰς τὰ ὅποια αὐτὴ πρώτη σχεδὸν τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἢ πατρὶς ἡμῶν τὰ Ἰωάννινα, ἐνασχοληθεῖσα μετὰ κλέους καὶ δόξης, εἰς τὰς δύο παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας ἠὺδοκίμησεν. Ἐπειδὴ οἱ Ἰωαννῖται, φίλοι, ἐδείχθησαν πάντοτε τῆς σοφίας προστάται καὶ ὑπερασπισταὶ καὶ ἡ σύστασις πρῶτον τοῦ σχολείου τοῦ Γκιούμα, ἕως ἀπὸ τέλος τῆς δεκάτης ἔκτης ἑκατονταετηρίδος, ἐπεμελήθη εἰς ἄκρον τὴν θεραπείαν τοῦ Γένους καὶ τὴν ἀνακάλεσιν τῆς πατρίου σοφίας καὶ κατέστησε τὰ Ἰωάννινα εἰς τοὺς περασμένους δύο αἰῶνας, νέας Ἀθήνας. Μαρτυρεῖ μου τὸν λόγον, ὁ χορὸς τῶν σπουδαίων καὶ φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι ἢ μὲ τὴν σχολαρχίαν καὶ διδασκαλίαν των ἐφώτισαν τὴν πατρίδα ἡμῶν ἢ μὲ τὰ συγγράμματά των τὴν ἐτίμησαν καὶ ἐδόξασαν, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Βησσαρίων Μακρῆς, Γεώργιος Σουγδουρῆς, Μεθόδιος Ἀνθρακεύς, Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν, Βαλλάνοι πατῆρ καὶ υἱὸς καὶ ἄλλοι

πολλοί. Ἡ σύστασις δ' ἔπειτα τοῦ Σχολείου τοῦ Μαρούτζη, ἐν ᾧ ἐσχολάρχησεν περισσότερον ἀπὸ πενταετίαν ὁ κλεινὸς Εὐγένιος, δὲν συνήργησεν ὀλίγον εἰς τὴν δόξαν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἤδη προσετέθη νέος ἀγὼν καὶ ἄμιλλα κοινὴ εἰς τοὺς Ἑλληνας· ἀλλ' ἤδη τὰ σχολεῖα τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Χίου, τῆς Σμύρνης καὶ ἄλλων πόλεων, φαίνεται ὅτι ἐκάλυψαν ἐκεῖνα τῶν Ἰωαννίνων, ἐνῶ πλουτισμένα ὄντα ἀπὸ τῶν Ζωσιμάδων καὶ Καπλάνων τὴν γενναιότητα, ἔπρεπεν οὐ μόνον νὰ ἐπέχῃσι τὸν πρῶτον τόπον πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ὡς κανὼν καὶ σταθμὸς νὰ εἶναι εἰς αὐτά. Φαίνεται ὅτι ἀπέκαμον καὶ σχεδὸν ἄκαρπα λοιπὸν θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς. Τὸ αἴτιον δὲ ποῖον; εἰς ταύτην στρέφω τώρα τὸν λόγον καὶ ὁμιλῶν πρὸς ὑμᾶς, ὁμιλῶν πρὸς ὅλους τοὺς Ἰωαννίτας. Εὐμέθοδον καὶ τάξιν ὅταν λέγω ἐννοῶ αὐτὴν τῶν δύο Σχολείων τὴν ἔνωσιν, αὐτὴν τῶν διδασκάλων τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ πρὸς ἀλλήλους βοήθειαν εὐμέθοδον καὶ τάξιν ἐννοῶ αὐτὸν τῶν διδασκάλων τὸν προσήκοντα ἀριθμὸν καὶ τὸ ἴδιον ἐκάστου ἔργον πρὸς παράδοσιν. Εἶναι δύσκολον νὰ εἶναι τις Γραμματικὸς καὶ καλὸς φιλόσοφος καὶ ἐπιστήμων Μαθηματικὸς καὶ ἄριστος θεολόγος καὶ συντόμως εἰς ὅλα τόσον δόκιμος ὥστε νὰ διδάσκῃ πάντα τῆς μαθήσεως τὰ εἶδη. Εἰς ἐν σχολεῖον τὸ ὁποῖον προσπαθεῖ τὴν βελτίωσιν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ Γένους ὀλοκλήρου, εἶναι ἀναγκαῖοι, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, τοῦλάχιστον ἕξ διδάσκαλοι. Δύο διὰ τὰ Γραμματικά, εἷς διὰ τὴν θεωρητ. Φιλοσοφίαν δηλ. λογικὴν μεταφυσικὴν καὶ ἠθικὴν, εἷς διὰ τὰ μαθηματ. καὶ φυσικὴν, εἷς διὰ τὴν Ρητορικὴν καὶ Ἱερὰν θεολογίαν, ἧτις ὅσον εἶναι ἀναγκαιοτάτη κατὰ τούτους μάλιστα τοὺς χρόνους, τόσον ἡμελήθη εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ἕκτος, τῆς λατινίδος καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν διαλέκτων (Κατωτέρω συνιστᾷ ἵνα κατ' ἔτος γίνωνται ἐπιδεικτικαὶ ἐξετάσεις καὶ διανομὴ βραβείων εἰς τοὺς ἀριστεύοντας μαθητὰς καὶ ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ ἐν Ἰωαννίνοις δύο Σχολεῖα εἶναι δύο μόνον διδάσκαλοι—εἷς εἰς κάθε σχολεῖον—καὶ συνιστᾷ καὶ πάλιν τὴν ἔνωσιν των εἰς ἐν καλὸν Σχολεῖον). Τοῦτον τὸν προσήκοντα καὶ ἀναγκαῖον ἀριθμὸν τῶν Διδασκάλων συστήσατε, ᾧ εὐεργέται τῆς Πατρίδος Ζωσιμάδαι καὶ ἐπίτροποι τοῦ Μακαρίτου Πολυζῶη Καπλάνη. Ταύτης τῆς συστάσεως καὶ ἐνώσεως τῶν Σχολείων γένου συνεργὸς καὶ προστάτης, ᾧ Πάτερ τῆς Πατρίδος θεοπρόβλητε Ἱεράρχα Κ. Γαβριὴλ καὶ τότε τὰ ὄνό-

ματα ὑμῶν θέλει ὑμνοῦνται αἰωνίως, ἀπὸ τῶν ἀληθῶς εὐεργετούμενων μαθητῶν τὰ στόματα, τότε οἱ Ἕλληνες θέλουν σὺς κηρύττει ἀξιόσους τῆς πατρίδος εὐεργέτας, τότε ἡ μνήμη ὑμῶν θέλει διακωνισθῆ μετ' εὐκλείας ἀθανάτου ὡς πρωταιτίων τοῦ φωτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἑνὸς μόνον χρεῖαν ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες, νὰ λάβωσι δηλ. οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες, ὅσοι εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν γράφουσι, παράδειγμα τοῦ ὕφους αὐτῶν καὶ ἰδιωτισμοῦ τοὺς εὐδοκιμωτέρους εἰς αὐτὴν ἄχρι τοῦδε συγγράψαντας, ἀποφεύγοντες τόσον τὰς ἀλλογενεῖς καὶ ξένας φωνάς, ὅσον καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τὰς περιπεπλεγμένας καὶ γριφώδεις συντάξεις καὶ περιόδους, καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ διορθωθῆ καὶ νὰ κανονισθῆ τοῦ γένους ἡ κοινὴ γλῶσσα.

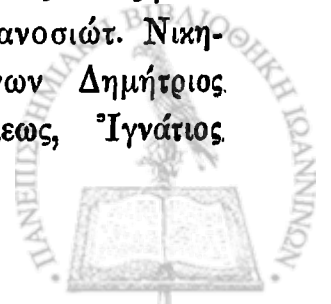
Τούτων τῶν ἔλλογιμωτέρων τὴν φράσιν καὶ τὸ ὕφος ἐπροσπάθησα νὰ φυλάξω καὶ ἐγὼ φίλοι Κύριοι Ἀλέξανδρε καὶ Παναγιώτη, καὶ σᾶς προσφέρω τὴν βίβλον ταύτην ὡς σημεῖον τῆς πρὸς ὑμᾶς φιλίας κλπ.

Δέξασθε λοιπόν, ὦ φίλοι καὶ συμπατριῶται τὸν μικρὸν τοῦτον καρπὸν τῶν πόνων μου καὶ τιμήσατε μὲ τὴν εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν φιλίαν καὶ εὐνοίαν ὑμῶν, ἐκεῖνον ὅστις ὁμολογεῖται διὰ πάντα, πρὸς Θεὸν διάπυρος εὐχέτης τῆς ὑμετέρας εὐτυχίας καὶ φίλος. Γρηγόριος Παλιουρίτης. Ἐν Λιβόρνῳ τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1814».

Ἔπεται κατάλογος Συνδρομητῶν.

Ἐκ Λιβόρνου: Ἡ Ἐκκλησία σώματα 200. Ὁ Πανοσιώτ. Ἰωακείμ Βαλαμόντες ἑφημέριος 6, ὁ λογιώτ. Ἰωάννης Ἀριστείδης, ψάλτης 3, καὶ οἱ ἐν Λιβόρνῳ Ἰωαννῖται: Ἰωάννης Σταματάκης καὶ Υἱοί, Κώνστας Δημητρίου, Δημήτριος Δρόσου, Γεώργιος Μπέτζου, Κωνστ. Δ. Κόνιαρης ἐκ Ζαγορίου, Δημήτριος Μπαχώμης, Ἀνδρέας Λουριώτης ἐξ Ἄρτης, Ἀργύρης Ἀναστ. Βρετοῦ, Νικόλ. Κωνστ. Μπαχώμη, Ἰωάννης Ἀργύρη Βρετοῦ, Γεώργιος Χ. Δήμου ἐξ Ἄρτης.

Ἐξ Ἰωαννίνων: Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Κος Γαβριήλ σὺμ. 10, ὁ θεοφιλέστατος Βενδίτζης ἐπίσκοπος τοῦ Ἰωαννίνων Κύριος Ἱερόθεος ἐκ Ζαγοράς, ὁ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Θεοδόσιος, ὁ Δρυῖνουπόλεως καὶ Χειμάρρας Γαβριήλ. Ὁ λογιώτατος Κωνσταντῖνος Γραμματικὸς τοῦ Ἰωαννίνων ἐξ Ἄρτης ὁ Ἡγούμενος Χατζῆ Νικηφόρος τῶν ἁγίων Ἀναργύρων εἰς Στροῦνι, ὁ πανοσιώτ. Νικηφόρος ἑφημ. Μητροπόλεως, ὁ Οἰκονόμος Ἰωαννίνων Δημήτριος ἱερεὺς, Ἀλέξιος ἱερεὺς, Λούκα ἑφημ. Μητροπόλεως, Ἰγνάτιος

Σακελλάριος Ἰωαννίνων, ὁ Ἡγούμενος τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, ὁ Ἡγούμενος Προφήτου Ἡλιοῦ Χρῦσανθος, Παναγιώτης ἱερεὺς ἐφημ. Ἀρχιμανδρείου, ὁ αἰδεσιμολογιώτατος Σικελίων Γεώργ. ἱερεὺς ἐκ Δοβραῆς ἐφημ. Ἀρχιμανδρείου, Ζώης ἱερεὺς ἐκ Δοβραῆς ἐφημ. Ἀρχιμανδρείου, Ἰωακείμ Ἡγούμενος τοῦ Μαυραγγέλου ἐκ Δοβραῆς, Ἱερόθεος Ἡγούμενος Στούπενας, Χρῦσανθος Ἡγούμενος Παλαιωρῆς, Χρῦσανθος Ἡγούμενος τῆς αὐτῆς Μονῆς Κριτζουνιστιώτης, ὁ Πανοσιώτατος Ἡλιοκαλλίτης Ἡγούμενος Ἀγάπιος, ὁ Πανοσιώτατος Χατζῆ Διονύσιος πνευματικὸς Παλαιωρῆς θεῖος τοῦ Συγγραφέως, ὁ αἶδес. Ἀθανάσιος ἱερεὺς ἀπὸ Ντόμπρου ἐφημέριος ἀρχιμανδρείου. Διαμάντης ἱερεὺς ἐκ Ραβενῆς ἐφημ. Ἀρχιμανδρείου, ὁ λογιώτατος Ἱερόθεος, ὁ Ἱεροδιάκονος τοῦ Βελλᾶς Θεοδόσιος. Ὁ Εὐγενέστατος Σταῦρος Ἰωάννου¹, ὁ εὐγ. Μιχαὴλ Μίσιου, Λεοντάρη Μελαῖ, Πέτρος Ἀναστασίου Μελαῖ, Νικόλαος Μίχου, Ἀναστάσιος Λάζου, Δημήτριος Βασιλείου, Ἀναστάσιος Γκοργκόλης, Πᾶνος Παρασκευᾶ, Χριστόδουλος Τριανταφύλλου, Κωνσταντῖνος Κατζικιώτης, Γεώργιος Βελαρᾶς, Οἰκονόμος Τρίκας Παπαγεωργίου, Κωστάκης Ἰακωβάκη ἐκ Τρίκης, Κωσταντῖνος Σιομῆ ἐκ Τρίκης, Κώστας Ντερέκας Προεστὼς Βελτζίστας, Ἀνάστασιος Ζήση Καραπάνου, Κοσμᾶς Γόζου, Μουσικολογιώτατος Παναγιώτης Ψάλτης Ἀρχιμανδρείου, Ἰωάννης Θεοδώρου Στρατίης, Νικόλαος Σγούρη ἐξ Ἄρτης, Χρόνης Ἀναγνώστου ἐκ Τζουμέρκων, Σπυρίδων Ἀναγνώστης, Δημήτριος Λιάμπερας, Κωνσταντῖνος Προύτζου, Θεοδωρῆς Φίλης ἐκ Βελτζίστης, Μαντούσης Σουλιώτης, Κωνσταννῆς Χριστοδούλου Γραμμενιάτης, ὁ ἔλλογιμώτατος Ζαφείρης Χριστοδούλου διδάσκαλος Βερατίου, Νικόλαος Γεώργ. Ντόκου ἐκ Δελβινακίου, Ἀναγνώστης Ἀθανασίου Καρπενησιώτης, Στέφανος Δούκα ἐκ Πρεμέτης, Στεφανῆς Παπανικολάου, Κωνσταντῖνος Βαταβάλης, ἅπαντες ἐν Ἰωαννίνοις. Ζαγορίου: Ὁ Εὐγενέστατος Ἄρχων Λογοθέτης Ζαγορίου Ἀλέξιος Νούτζου, Ὁ εὐγενέστ. Πολυχρόνης Χατζημάνθου ἐκ Νεγάδων, Μάνθος Οἰκονόμου ἀπὸ Κουκοῦλι, Πανοσιώτατος Σακελλάριος ἀπὸ Καπέσοβον, Κωνστ. Δημητρίου Ρίζου ἀπὸ Μονοδέντρι, Ἰωάννης Δημητρίου ἀπὸ Κουκοῦλι, Ἀναστάσιος Τζολάκι ἀπὸ Τζεπέλοβον. Ἔπονται κατάλογοι συνδρομητῶν Πατρῶν, Ἀγίας Μαύρας κλπ.

1) Πατὴρ τοῦ μετέπειτα ἰδρυτοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης

- 1816 451. Λεξικὸν τῆς Γραικικῆς, Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς Γλώσσης, συνε-
ρανισθὲν τὸ πρῶτον παρὰ Γεωργίου Βεντότου, νῦν δὲ αὖθις εἰς
φῶς ἄχθεν, ἐπιστάσις Σπ. Βλαντῆ καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ τυ-
πογράφου.
452. Ἑρμῆς Κερδῶος ἦτοι Ἑμπορικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια κλπ.
453. Ἠθικὰ Διηγήματα κλπ.
454. Ἀνθίμου Γαζῆ, Λεξικὸν Ἑλληνικὸν πρὸς χρῆσιν τῶν περὶ
τοὺς παλαιοὺς συγγραφεῖς ἐνασχολουμένων. Ἔκδ. Α'. ἐπιστ. Σ.
Βλαντῆ Τύποις Μιχαὴλ Γλυκῆ. Τόμοι τρεῖς εἰς 4ον.
455. Ἐπιτροπὴ Φυσικῆς ἀκροάσεως Σεργίου Μακραιοῦ ἐν τρισὶ βι-
βλίοις, ἡδὴ πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν εὐγε-
νῶν καὶ φιλομούσων Εὐπατριδῶν Ἰωαννιτῶν Κυρίου Ἀναστασίου
καὶ Κυρίου Γεωργίου Χανζῆ Κώνστα, ὁμοψύχων ἀγαθῶν ἀδελφῶν.
456. Κατάνυξις ὠφέλιμος ἀνατύπωσις
457. Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου »
- 1817 458. Παιδαγωγία Χρήσιμος »
459. Λεξικὸν Ἰταλικὸν καὶ Γραικικὸν »
460. Περιγραφὴ τῆς Ἱερᾶς Σεβασμίας Μονῆς κλπ. ὁμ.
- 1818 461. Ἐξομολογητᾶριον, νῦν τρίτον ἐκδοθὲν δαπάναις τοῦ τυπο-
γράφου.
462. Γεωγραφία μεθοδικὴ κλπ. Ἔκδ. πρώτη.
463. Στοιχεῖα τῆς Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς ὑπὸ Νεοφ. Βάμβα.
464. Μαθήματα τῆς Γραικικῆς γλώσσης διὰ τὸ σχολεῖον τῶν ἐν
Τεργέστη Γραικῶν, ὑπὸ τοῦ Κων. Ἀσωπίου.
465. Λεξικὸν Ἰταλικῆς Γλώσσης παρὰ Σ. Βλαντῆ ἔκδ. Δ'.
- 1819 466. Γεωπονικὸν Ἀγαπίου. ἀνατύπωσις
467. Παραινέσεις Μητρὸς πρὸς θυγατέρα, ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν
ἡμετέραν γλῶσσαν ὑπὸ τῆς ἐκλαμπροτάτης Δουνίτζας Ραλοῦς Σού-
τζης καὶ προσφωνηθεῖσαι τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἀλεξ. Σούτζω, Βοεβόδα.
468. Ψαλτήριον Δαβίδ. ἀνατύπωσις
469. Παύλου τοῦ Ἀποστόλου¹ αἱ 14 ἐπιστολαὶ ἐρμηνευθεῖσαι ἡδὴ
τὸ πρῶτον ἐκδίδονται δαπάναις τῶν Πατριαρχῶν Γρηγορίου καὶ
Κυρίλλου καὶ τοῦ ἔξοχ. Κόμητος Ἰωάν. Καποδίστρια.

1) Ἀντεγράψαμεν ἐκ τῆς Νεοελλ. Φιλολ. τοῦ Βρετοῦ (Α'. σ. 162) τὸν τίτλον καὶ
τὸν ἐκδότην τοῦ παρόντος. Ἄλλ' ἀνευρόντες προσφάτως ἀντίτυπον παρὰ τῇ Βιβλιοθήκῃ
τῆς Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας, διεπιστώσαμεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο ἐξετυπώθη ὄχι
παρὰ Ν. Γλυκεῖ, ἀλλὰ παρὰ Πάνω τῷ Θεοδοσίω.

470. Κῆπος Χαρίτων ἤτοι ἐρμηνεία γλαφυρὰ εἰς τὰς Θ'. Ὠδὰς κλπ.
 471. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα. ἀνατύπωσις.
 472. Γραμματικὴ κατ' ἐπιτομὴν περὶ τοῦ τεχνολογικοῦ κλπ.
 1820 473. Ὑγειανατάριον κλπ. νῦν πρῶτον ἐκ τῆς Ἰταλ. εἰς τὴν Ἑλλην. μεταφρασθὲν ὑπὸ Σ. Βλαντιῆ.
 1821 474. Λεξικὸν πρόχειρον τῆς Ἑλλην. γλώσσης παρὰ Σ. Βλαντιῆ.
 475. Κανονισμὸς¹ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος—Ἑλληνιστὶ καὶ Ἰταλιστὶ (ἐκ σελ. 31) παρὰ Μιχαὴλ Γλυκεῖ.
 1823 476. Λόγοι Πανηγυρικοὶ εἰς ὄσιον Γεράσιμον Κεφαλληνίας.
 477. Στοιχεῖα ἀριθμητικῆς² ἐκ διαφόρων συγγραφέων ἐρανισθέντα τε καὶ συντεθέντα παρὰ τοῦ Ἱερολογιωτάτου Κυρίου Ἀγαπίου τοῦ ἐκ πόλεως Πάργης, πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν τε καὶ ἐραστῶν τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς ἐπιστήμης καὶ ἰδίους αὐτοῦ ἀναλώμασιν νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα τύποις καὶ τοῖς φιλομούσοις νέοις προσφωνηθέντα τε καὶ ἀφιερωθέντα. Ἐπιστάσις Ἰωακείμ Ἱεροδικόνου Πολίτου ἐκ Καλαμάτας Πελοποννήσου. 1827. Ἐνετίησιν παρὰ Μιχαήλ Γλυκεῖ.
 Ἔπεται κατάλογος συνδρομητῶν ἐκ Πάργης: Παπανδρέας Ἰδρομένος, Παπα-Σπυρίδων Δεσύλλας, Παπαναγιώτης Στανέλλος, Παπαγεώργιος Ἀγιοβλασίτης, Πανοσιώτατος Χριστόφορος Δεσύλλας, ὁ σοφολογιώτ. Βενέδικτος Μαυροϊωάννης, ὁ λογιώτ. Ἰωάννης Λοῦμπος, Ἀναστάσιος Ἀναγνώστη Δημουλίτζας, Σπυρίδων Μαυροϊωάννης, Γεώργιος Βρανᾶς, Εὐθύμιος Ἰδρομένος, Ἰωάννης Κάφηρος, Δημήτριος Μάστρακας Δεσύλλας, Σωτήριος Μαυροϊωάννης, Ἀναστάσιος Μαυροϊωάννης, Γεώργιος Βασιλᾶς, Δημήτριος Τζοῦκος Δεσύλλας, Ἀναστάσιος Μανιάκης, Δημήτριος Ζούλας, Κωνσταντῖνος Ἀναγνώστου Μαυροϊωάννης, Γεώργιος Κατεργάρης Δεσύλλας, ὁ Δόκτωρ Νικόλαος Μανιάκης, Ἀνδρέας Μ. Λυσσαῖος, Ἰωάννης Βέγιας. Ἐν Τεργέστη: μεταξὺ ἄλλων καὶ οἱ ἐξ Ἄρτης: Γεώργιος Μόστρας, Ἀναστάσιος Τζιμῆς, Θεόδωρος Ἀναγνώστου Παχὺς, Ἰωάννης Γούναρης, Χριστόδουλος Ἀναγν. Παχὺς. Ἐν Βενετία: Πανιοσιολογ. Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, Ἀντώνιος Παπαδόπουλος ἄρχων, Κωνστ. Καθάκος, Ἀλέξανδρος Γκίκας, σύμβουλος Ἐπικρατείας τοῦ Σεβ. Αὐτοκρ. Πάσης Ρωσσίας, Ἀθανά-

1) Οἱ Βιβλιογράφοι τὸν ἀγνοοῦν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 213 D 85 (σελ. 400 σχ. 8ον).

σιος καὶ ἀδελφοὶ Παπαθεοδώρου ἐκ Καλαρρυτῶν, Γεώργιος Μ. Μπιριαῖκος, Ἰωάννης, Δημήτριος καὶ Χριστόδουλος Γεωργίου Μπιριαῖκου.

1827 478. Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς δύο τόμους διηρημένη, συντεθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Ἱεροδιδασκάλοις Κυρίου Ἀγαπίου Ρήγα² τοῦ ἐκ πόλεως Πάργης καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν φιλομαθῶν νέων τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους οἷς καὶ ἀφιέρωται. Ἐνετίησι, παρὰ Μιχαήλῳ Γλυκεῖ, τῷ ἔξ Ἰωαννίνων, 1827.

Ἴδου καὶ ἡ ἐνδιαφέρουσα προσφώνησις: «Ὁρῶν, ὦ φίλτατοι, ὁμογενεῖς καὶ τῆς παιδείας ἔρασαι, τὴν νεολαίαν τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους ὅτι πρὸ ἐξήκοντα ἤδη χρόνων προβαίνει εἰς κάθε εἶδος παιδείας καὶ ἐπιστήμης καὶ ἀμιλλᾶται εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθῇ τὰ ἴχνη καὶ ὅπως οὖν νὰ μιμῆται τὰ ἦθη τῶν ἀειμνήστων προπατέρων τῆς καὶ πάντας σχεδὸν τοὺς ἁγίους καὶ πεπαιδευμένους ἄνδρας, προθυμωμένους καὶ συντρέχοντας εἰς τὴν τοῦ γένους ταχύτεραν ἐπίδοσιν, προσφέρων ἕκαστος καθ' ἃ δυνάμει ἔχει, τῷ κοινῷ τῆς νεολαίας ὁμίλῳ, ὁ μὲν Γραμματικὴν, ὁ δὲ ποιητικὴν, ὁ δὲ ρητορικὴν, ἕτερος δὲ λογικὴν κλπ. Ταῦτα βλέπων ὁσημέραι γενόμενα, ἔστοχάσθην νὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ μίαν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν δίτομον ταύτην Γραμματικὴν εἰς τὸ Πανελλήνιον, ὅχι μὲν τὸ νὰ ζητῶ ματαιὰν δόξαν ἢ κέρδος παράλογον, τὴν ἑβδομηκονταετῆ ἤδη ὑπερβὰς ἡλικίαν, ἀλλ' ἐπιποθῶν τὴν ταχύτεραν τῶν ὁμογενῶν μου ἐπίδοσιν, ὅλον ἑμαυτὸν τῇ μελέτῃ ἀφωσίωσα, καταφρονήσας πᾶσαν ἀμέλειαν, τρυφήν τε καὶ ἡδυπάθειαν. Καὶ ταῖς τῶν λογίων βίβλοις οὐχ ὡς παρῆλιξ, ἀλλ' ὡς σφριγῶν ἐγκύψας καὶ πολλαχόθεν τὰ δόξαντά μοι ὠφέλιμα ἔσεσθαι, συλλέξας τὴν ρηθεῖσαν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν παροῦσαν ἐσύνθεσα δίτομον Γραμματικὴν, τὰ ὅποια πονήματα πρὸ δώδεκα ἤδη ἐτῶν τελειωθέντα, ἐνέμενον ἀνέκδοτα, τοὺς πολλοὺς λανθάνοντα, τοῦτο μὲν τῇ τῶν τύπου ἐξόδῳ ἐλλεῖπει, τοῦτο δὲ τῇ μηδαμινῇ φαινομένη μοι τῶν φιλομούσων, ὡς ἔθος, συνδρομῇ τε καὶ ἀντιλήψει, διὰ τὰς ἐνεστῶσας δυστυχεῖς καιρικὰς περιστάσεις. Ἀπελπισθεῖς οὖν τῆς τῶν ὁμογενῶν ἐλπίζομένης μοι βο-

1) Μαρκ. Βιβλ. 11 C 129=30. (Α'. τόμος σελ. 600 Β'. σελ. 299). Ὁ Βρετὸς τὴν ἀγνοεῖ, δὲν τὴν ἀναφέρει εἰς τὸν Κατάλογόν του.

2) Ὁ Ρήγας ἐν τῇ προσλαλιᾷ πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναφέρει ὅτι ἐχρημάτισεν ἐπὶ 10 ἔτη διδάσκαλος τοῦ Ἑλληνομουσείου τοῦ Φωξανίου (Μολδοβλαχίας).

ηθείας, ἔγνων διὰ δαπάνης ἰδίας, εἰ διαγένοιτό μοι, τύποις ἐκδοῦναι τὰ πονημάτια καὶ μὴ εἰς μάτην τοὺς τοσοῦτους κόπους, οὓς εἰς τὴν τούτων σύνθεσιν ἀνειλόμην εἰκῆ καταλιπεῖν, μηδὲ τὴν ἐξ αὐτῶν τοῖς φιλομούσοις ἔσομένην ὠφέλειαν περιῖδεῖν. Ταῦτα οὖν διανοηθεὶς καὶ τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις τὸ μελετώμενον κοινώσασθαι βουληθεὶς, οὐ μόνον οὐκ ἐπέτρεπον ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπέτρεπόν με τοῦτο ποιῆσαι. Πάντες δ' ὁμοῦ τὴν τοῦ γήρωσ ἀσθένειαν προτιθέμενοι, ὥσπερ με τοῦ σκοπούμενου ραδίως ἀπεῖρξεν, ἐγὼ δὲ ἐν οὐδενὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν ἐπιφερομένας μοι αἰτίας τε καὶ γνώμας θέμενος, ἀνενδότως τοῖς αὐτοῖς προσχεδιασθεῖσιν ἐνέμενον λογισμοῖς συναθροίσας δὲ τὰ πρὸς ἀνακουφισμόν τοῦ γήρατος ἀποταμιευόμενά μοι μικρὰ ἐφόδια, καὶ τῇ θεῖᾳ προνοίᾳ τε θαρρήσας τε καὶ ἐλπίσας καὶ νεὼς ἐπιβὰς τῇ τε θαλάσῃ καὶ τοῖς ἀνέμοις ἑμαυτὸν φέρων δεδωκῶς καὶ τὰς Ἐνετίας καταλαβὼν, πολλῇ τε προθυμίᾳ καὶ ἀδραῖς δαπάναις χρησάμενος τὸ ἔργον εἰς τὸ τέλος—τοῦ Θεοῦ συναιρουμένου—τὸ ποθούμενον ἤγαγον.

Καὶ νῦν προτίθημι ὑμῖν, ὦ παῖδες Ἑλλήνων, εὐωχίαν ἐτοίμην, τὴν μὲν, ὡς ἂν εἴποι τις τῶν ἀβροδιαίτων, πλήρη δὲ παντοίων ἀγαθῶν καὶ ἱκανὴν κορέσασθαι τοὺς θέλοντας μετασχεῖν καὶ μὴ διαρρέουσι, τρυφῇ εἰθισμένους. Πολλὰ γὰρ ἐν τοῖς πονηματίοις τούτοις εὐρήσετε ἀποτεταμιευμένα καὶ οἷα οὐδέπω τις συλλεξάμενος ἐν μιᾷ τοιαύτῃ συνήθροισε Βίβλῳ. Δέξασθε τοίνυν εὐμενῶς, ὦ φιλόμουσοι Νέοι καὶ τῆς Παιδείας ἔρασταί, ταῦτι τὰ προσφερόμενα ὑμῖν διττὰ πονημάτια· δίκαιον γὰρ κέκρικα τούτοις ἀναθέσθαι τὰ πονημάτια χάριν ὧν καὶ συγγέγραπται. Καὶ εἰμὶ εὐελπὶς, μεγάλως ὠφελήθησέσθαι ἐν τῇ τῶν βιβλιαρίων τούτων ἀναγνώσει χρησάμενοι προθυμίᾳ λιπαρῇ τε καὶ ἀνενδότῳ. Ἐρρωσθε· μεμνημένοι ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν ἡμῶν δεήσεσι κἀμοῦ τοῦ ἐν Διδασκάλοις ἐλαχίστου Ἀγαπίου Ρήγα, τοῦ ἐκ πόλεως Πάργης, τοῦ χάριν ὑμῶν τοὺς τοσοῦτους κόπους εἰς τὴν σύνθεσιν τούτων ἀνελομένου καὶ τοσαύτας εἰς τὴν αὐτῶν καταναλώσαντος ἔκδοσιν».

1828 479. Εἰσαγωγή⁵ εἰς τὴν Γραμματικὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συντεθεῖσα κατ' ἐρωταπόκρισιν ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, χάριν τῶν φιλομαθῶν τοῦ Φλαγγιανοῦ Φρον-

5) Μαρκ. Βιβλ. 39 C 89 σελ. 216 σχῆμα 8ον. Τοῦ βιβλίου τούτου δίδομεν πληρέστερον τὸν τίτλον τοῦ ὑπὸ τοῦ Βρετοῦ δημοσιευθέντος.

τιστηρίου καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῆς ἐν Βενετία Ἀδελφότητος τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα. Ἐν Βενετία παρὰ Μιχαήλῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

Τοῦ κειμένου προτάσσεται προσφώνησις τοῦ συγγραφέως ὑπὸ ἡμερομ. 8/20 Ἀπριλίου 1828 πρὸς τὴν ἐντιμοτάτην Ἀδελφότητα τῶν ἐν Βενετία χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

480. Μικρὸν Προσευχητάριον, παρὰ Μιχαήλῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

1829 481. Παραγγελία¹ περὶ ὑγείας κλπ. παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ ἐξ Ἰωαννίνων.

1831 482. Ἐπιτομὴ τῆς Ὀθωμανικῆς θρησκείας μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὴν Γραικικὴν, παρὰ Ν. Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

483. Λεξικὸν Ἰταλικῆς γλώσσης ὑπὸ Σπ. Βλαντῆ, ἔκδοσις πέμπτη.

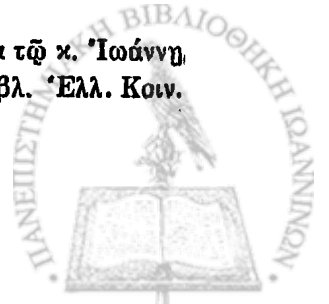
Καὶ ἵνα συμπληρώσωμεν τοὺς ἐν τοῖς παλαιοῖς βιβλίοις εὑρισκομένους Καταλόγους Συνδρομῶν, ἀντιγράφομεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τοῦ Μελετίου², ἔκδοσις Βιέννης τοῦ ἔτους 1783 — ἀψπγ' τοὺς κάτωθι συνδρομητὰς ἐξ Ἰωαννίνων· Α'. Τόμος οἱ ἐν Βενετία Ἰωαννῖται: Ἀθανάσιος Κοιτοδόσκης, Ἀθανάσιος Διαγομάς³ Ἀλέξανδρος Ραυτόπουλος, Ἀνδρέας Τζουκαλᾶς, Ἀναστάσιος Νικολάου, Γεώργιος Κονταξῆς, Δημήτριος Κονόμος, Δημήτριος Μπέρκος, Δημήτριος Πάσχος, Εὐστάθιος Μίτζης, Ζαχαρίας Χαραμῆς, Ἰωάννης Λαζάρου, Ἰωάννης Σάρρου, Ἰωάννης Χαραμῆς, Ἰωάννης Σελέκης, Μιχαήλ Γλυκῆς καὶ Σία, Νικόλαος Τζουκαλᾶς, Παναγιώτης Παπαναστασία, Πᾶνος Θεοδοσίου, Πᾶνος καὶ Ἰωάννης Χριστοδούλου, Πᾶνος Πάϊκος, Σπῦρος Κολοβός, Χρῆστος Ἰωάννου. Οἱ ἐν Λιβόρνῳ: Θεόδ. Ἐμμ. Γκίκα, Νικόλαος Δημητρίου, Μαργαρίτης Δήμου, Γεώργιος Δρόσου, Θεόδωρος Μπένζος ἐξ Ἀρῆτης, Δημήτριος Κονταξῆς ἐξ Ἰωαννίνων, Ἰωάννης Λάμπρου, Στέργιος Μπαχωμίου καὶ Χριστόδουλος Ραφτάκης, ἅπαντες Ἰωαννῖται πλὴν τοῦ Μπέτζου. Σμόρνης: Χριστόφορος Γκίκα, Ἰωαννῖ-

1) Μαρκ. Βιβλ. 180 D 144 σελ. 513 εἰς σχῆμα 8ον.

2) Μαρκ. Βιβλ. 2 D 41/43.

3) Εἰς ἐκ τῶν λογίων Ἠπειρωτῶν. Τῷ 1740 ἐδημοσίευσεν ἐν Βενετία παρὰ τῷ Βόρτολι τὸ κάτωθι βιβλίον—ὅπερ οὐδεμία Βιβλιογραφία ἀναφέρει—:

«Χρησταγωγία Ἑλληνικὴ ἢ γινῶμαι μονόστιχοι κλπ., ἀφιερωθεῖσα τῷ κ. Ἰωάννῳ Ρίττῳ τῷ Βυζαντίῳ, παρ' Ἀθανασίου Διαγομαῖ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων» (Βιβλ. Ἑλλ. Κοιν. Βενετίας, ἀρ. 515— σελ. 172 σχ. 8ον).

της. Σέρραι: Ἰωάννης Λαγὸς ὁμ. Τεργέστη: Ἀναστάσ. Λαγὸς ὁμ. Ματθαῖος Σελέκης ὁμ. Ἰωάννης Ραφτόπουλος, Πᾶνος Σεκλιστιανός—Ἄρτης.

Β'. Τόμος: οἱ ἐν Ἰωαννίσις: ὁ Μητροπολίτης Μακάριος. ὁ διδ. Κοσμάς Μπαλάνου Βασιλόπουλος, ὁ ἱερολ. διδ. Τρύφων ὁ ἐκ Μετζόβου, ὁ ἐκλαμπρότατος Ἄρχων Ποστέλνικος¹ Ἀλέξιος Μίσιου, Ἀθανάσιος Καραϊωάννης, Ἀλέξιος Κρομύδης, Ἀναστάσιος Δρόσου, Ἀνδρέας Διαγομῶς, Γεώργιος Ἀποστόλη Κράχτη, Δημήτριος Σουκᾶς, Δημήτρ. Χαραμῆς, Διαμάντη Μπαλαδήμας, Εὐστράτιος Χ. Βάρδας, Θωμάς Λάμπρου Μπίτζινου, Ἰωάννης Ἀποστ. Κράχτη, Ἰωάννης Λιοντάρη Μιλιότη, Κυριακῆς Χαραμῆς, Κώστας Γεωργίου, Νικόλαος Θεοδοσίου Πανόπουλος, Νικόλαος Μπέρκου, Μιχαὴλ Πατζίμαλης, Χ. Παναγ. Ρογκότης, Χρῆστος Στάνος, Χ. Πολύζος Χ. Κυρίτζι καὶ Γεώργιος Πράσιнос καὶ Ράδος Βασιλείου ἐκ Ζαγόρη.

1811 484. Ἀζήζ² ἀποστολοσλαριν ἀμελερῆ βὲ μετουπλερῆ Τούρκ λισανινὰ τζεβερμίστηρ³ Ἐκκλησία τα ἔργκιουν οκουνουρ Βενέτικτε. Παρὰ Ν. Γλυκεῖ τῷ ἕξ Ἰωαννίνων.

*
**

(Ἐνομιζομεν συμπληρωμένον τὸν παρόντα κατάλογον, ὅτε καὶ νέα ἔρευνα παρὰ τῷ Κρατικῷ ἀρχεῖῳ Βενετίας (Archivio di Stato atti dei Reformatori Busta N° 375 καὶ Privilegi delle Stamperie Busta N° 166 καὶ Reformatori Busta N° 364) μᾶς ἔφερεν εἰς φῶς καὶ νέας ἐκδόσεις ἀγνώστους μέχρι τοῦδε. Εἰς ταύτας προσεθέσαμεν καὶ τινὰς ἐκ τῶν Καταλόγων Γλυκῶν τῶν ἐτῶν 1812 καὶ 1816 οὓς ηὔτυχήσαμεν, κατόπιν ἐπιμόνου προσπαθείας, νὰ ἀνεύρωμεν παρὰ τῇ ἐνταῦθα Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ. Ἐπειδὴ οἱ κατάλογοι οὗτοι εἶναι σπάνιοι, ἔθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν κατωτέρω ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον, τὸ μὲν διότι μᾶς εἶναι χρήσιμοι διὰ τὴν βιογραφίαν τῶν Γλυκῶν, τὸ δὲ διότι φρονοῦμεν ὅτι θὰ πορισθῇ ὄφελῃ καὶ ἡ καθόλου Ἑλληνικῇ Βιβλιογραφίᾳ.

1) Ἀξίωμα α'. τάξεως τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν, ἀπονεμόμενον ὑπὸ τῶν Πριγκήπων. Ὁ Ποστέλνικος ἦτο οἰονεὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἔχων ὡς διάσημα παράσημον καὶ ράβδον ἀργυρᾶν μὲ μεγάλην κεφαλὴν.

2) Μαρκ. Βιβλ. 224 C 179 σελ. 332. Παραθέτομεν ὁλόκληρον τὸν τίτλον, διότι δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὴν Βιβλιογρ. Βρετοῦ.

3) Μαρκ. Βιβλ. 33T144. Ἐδωρήθησαν τῷ 1912 παρὰ τινος E. Teza εἰς τὴν Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκην.

- 1673 485. Εὐαγγέλιον.
 486. Χρονογράφος Ἀποστόλου Τζιγαρά (ἴδε ἀρ. 104).
- 1675 487. Εὐχολόγιον.
 488. Ἄνθος Χαρίτων.
- 1678 489. Μηναιὸν Ἰουνίου.
- 1680 490. ὄμ. Σεπτεμβρίου.
- 1681 491. Θησαυρός, βίοι Ἁγίων.
 492. Παράδεισος.
- 1682 493. Μηναιὸν Ἰανουαρίου.
- 1685 494. ὄμ. Ἀπριλίου.
 495. ὄμ. Δεκεμβρίου.
- 1720 496. Ἀπόστολος.
- 1724 497. Πεντηκοστάριον.
- 1725 498. Ὀκτώηχος.
- 1729 499. Ψαλτήριον.
- 1744 500. Περί Γραμματικῆς Συντάξεως.
- 1753 501. Ἱστορία τῆς Κίνας.
- 1774 502. Χριστοπανηγυρικόν.
- 1774 503. Ἑρμηνεία τοῦ Ἱεροῦ Ἄσματος.
 504. Ἐγκυκλοπαίδεια Ἑλληνικὴ ὑπὸ Ἀλλατίου Στεφάνου.
- 1784 505. Ἐξομολογητάριον.
- 1790 506. Κατάστημα τῶν Παίδων (ἴδε κατάλογον Γλυκῆ).
- 1793 507. Συλλογὴ λέξεων.
- 1794 508. Bottega di Caffé (Καφενεῖον — πιθανῶς ἢ κωμωδία τοῦ Goldoni).
 509. Παίγνια τῆς φαντασίας.
 510. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα.
 511. Ἑρμηνεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων.
 512. Παρακλητικὸς Κανὼν.
- 1795 513. Μπερτολδῖνος.
 514. Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.
 515. Θύρα Μετανοίας.
 516. Ὁμιλία ἐπὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ.
 517. Λεξικὸν Ἰταλοελληνικόν.
- 1796 518. Λόγοι Ἠθικοί.
 519. Ἑβδομαδάριον ἢ καὶ Πανδέκτης καλουμένη.
 520. Νέος Θησαυρός, Τουρκιστὶ μὲ Ἑλλην. χαρακτῆρας.
 521. Ἐπιτομὴ γνωμῶν.

522. Ἐπαινοὶ διαφόρων Ἁγίων.
- 1799 523. Σταχυολογία τεχνολογικῆ Βησσαρίωνος (ἴδε ἀρ. 48).
- 1810 524. Σταχυολογία Γραμματικῆς κατὰ παράδοσιν διατριβῆς συντεθεισα παρὰ τοῦ τῆς ἐν Κων/πόλει Σχολῆς διδασκάλου τῶν ἐπιστημῶν Σοφολογιωτάτου Κυρίου Σεργίου τοῦ Μακροαίου. Τὰ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἀναλώμασιν Ἰωάννου Χριστοδούλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
525. Φυσικὴ δημώδης εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας. Βιβλίον ὠφελιμώτατον καὶ λίαν ἀξιόλογον (εἰς σχ. 8ον).
- 1811 526. Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ.
527. Εὐαγγέλιον.
528. Ἐγκυκλοπαίδεια Φυλογικῆ κλπ. (ἴδε κατωτέρω κατάλογον Γλυκύ).
- 1811 529. Σύνοψις μετὰ προσθήκης εἰς χαρακτῆρα μέγα.
530. Ταρίφα μὲ ταῖς πόσταις.
- 1812 531. Ἀπόστολος.
532. Διακονικόν.
533. Ἄνθος Χαρίτων.
534. Ἐπιστολάριον Συνεσίου Ἐπισκόπου Κυρήνης (ἴδε κατάλογον Γλυκύ).
- 1816 535. Ἐρωτος ἀποτελέσματα, ἢ Ἱστορίαι ἠθικοερωτικαὶ μὲ πολιτικὰ τραγούδια.
536. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Γρηγ. Παληορίτου Ν. ἔκδοσις.
- 1810 537. Γραμματικὴ Ρωμαίικη καὶ Φραντζέζικη.

1) Ἰδε Ν. Ἑλληνομνήμονα Σπ. Λάμπρου τόμος Β'. τὴν σημειοὶ καὶ καὶ ὁ Γλυκὺς εἰς τὸν Ἀλφαβητικὸν Τιμοκατάλογόν του, ὃν περαιτέρω δημοσιεύομεν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΛΥΚΗ
ΤΟΥ ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ 1812

Πρόλογος

Μιχαήλ Γλυκὺς ὁ τυπογράφος

Ὅλος ἀφιερωμένος ἐγὼ πρὸ πολλῶν ἤδη χρόνων εἰς μόνον τὸ τυπογραφικόν μου ἐπάγγελμα αἰσθάνομαι ἀνεκδιήγητον χαρὰν βλέπων τὴν πρὸς ἐμὲ μεγάλην φιλοφροσύνην καὶ εὐνοίαν τῶν ὁμογενῶν μου Ἑλλήνων εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ὁμολογῶ ἑμαυτὸν κατὰ πάντα εὐχάριστον καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τιμοῦσί με στέλλοντές μοι ἀκαταπαύστως τὰς αὐτῶν παραγγελίας, χρέος ἀπαράιτητον ἔχω βέβαια νὰ διπλασιάσω τοὺς κόπους μου καὶ τὰς δαπάνας μου καὶ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὴν πρέπουσαν ἀνταμοιβὴν δουλεύων μετὰ πλείστης ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς καὶ καθὼς ἐξέδωκα ἄχρι τοῦδε διάφορα νέα βιβλία καὶ κατέστησα ὅλας μου τὰς νέας ἐκδόσεις ὅσον τὸ δυνατόν ἐντελεῖς με τὴν ἀκρίβειαν τῆς διορθώσεως καὶ λαμπρότητα τῶν χαρακτῆρων καὶ ἐκλογὴν τοῦ χαρτίου καὶ εὐμορφίαν τοῦ δεσίματος ἔχων πρὸς τούτοις προμηθευμένην τὴν τυπογραφίαν μου (ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἰδικῶν μας) ἀπὸ μεγάλου ἀριθμὸν βιβλίων ἑλληνικῶν καὶ ἑλληνολατινικῶν δυσσευρέτων καὶ εἰς διάφορους τόπους τετυπωμένων, ἅτινα περιγράφονται εἰς ἄλλον μου κατάλογον οὕτω καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλει ψυχρανθῆ ποτὲ ὁ ζήλός μου καὶ ὁ ἐνθουσιασμός μου εἰς τὸ νὰ συναγωνίζωμαι παντοίους τρόποις πρὸς μείζονα ὠφέλειαν τοῦ ἀγαπημένου μου Γένους, μάλιστα εἰς τὸν παρόντα καιρὸν ἐν ᾧ μὲ γιγαντιαῖα βήματα προχωρεῖ εἰς πᾶν εἶδος παιδείας.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ Ν. ΓΛΥΚΗ

- Ἄβραάμ Θυσία διὰ στίχων ἀπλῶν
Ἁγιασματάριον τὸ μέγα ἦτοι ἐκλογὴ τοῦ εὐχολογίου
μὴ προσθήκας
Ἔτερον εἰς τύπον. Νέα ἐκδοσις
» μικρὸν

Λίτρες Σολδ.
10

3
4
1 10

	Λίτρες	Σολδ.
Αἰσώπου βίος καὶ μῦθοι μετὰ προσθήκης τῆς Χρηστοθείας Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου	3	10
Ἔτερον ἑλληνιστὶ εἰς Τύπον Ν. ἔκδοσις	4	
Τοῦ αὐτοῦ βίος εἰς ἀπλὴν φράσιν	1	
ὁμ. Μῦθοι ὁμ.	1	
Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ	2	
Ἀκολουθία τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.	2	
Ἔτερα τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου.	1	
» » Ἀλυπίου	1	
» » Γερασίμου	1	
» » Διονυσίου	2	
» » Ἐρμογένους	2	
» » καὶ θαυματουργοῦ Ἡρακλειδίου Ἱεμάρτυρος Ἐπισκόπου Ταμασσέων Κύπρου.	1	
Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Ἰωάννου τοῦ Μεγαλομάρτυρος Βλαδιμήρου τοῦ Βασιλείου.	2	
Ἔτερα τοῦ Ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ ἡμῶν Πατρὸς Μνάσωνος Ἐπισκόπου Ταμασσέων Κύπρου.	1	
Ἔτερα τοῦ Ἁγίου Νικάνορος.	1	
» » Νικολάου τοῦ νέου.	1	
» » Σπυρίδωνο	10	
Ἔτερα τῶν Ἁγίων Συμεῶν καὶ Θεοδώρου τῶν ἐν σπηλαίῳ.	1	
Ἔτερα τῆς Ἁγίας Φιλοθέης.	1	
Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους Ἱερομονάχου με εἰκονογραφίαν.	1	10
Ἀκολουθία τοῦ λυχνικοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου.	1	
» τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφ. Πατέρων ἡμῶν Νικήτα, Ἰωάννου καὶ Ἰωσήφ με 4 εἰκονογραφίας.	4	
Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἱστορία περιέχουσα τὸν βίον, τοὺς πολέμους, τὰ κατορθώματα καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ.	1	10
Ἔτερα διὰ στίχων ἀπλῶν.	1	
Ἀλφαβητάριον εἰς ἀπλοελληνικὴν εὐμέθοδον πλήρες τῶν πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν ἀναγκαίων καὶ προσφυῶς ἤρμοσμένον εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τῶν ἀρχαρίων νέων.		

	Λίτρες Σολδ.
τυπωμ. ἐν Βιέννῃ.	2
Ἐμαρτωλῶν σωτηρία.	7
Ἀμύντας τοῦ Τάσσου, ποίημα ὠραιότατον διὰ στίχων ἀπλῶν.	2
Ἀναχάρσιος ὁ Τόμος τέταρτος.	4
Ἀνθολόγιον διωρθωμένον μετὰ προσθήκης.	28
Ἄνθος χαρίτων εἰς Ἱταλικὴν καὶ ἀπλὴν Ρωμαϊκὴν φράσιν Ν. Ἐκδ. 1812.	2
Ἄνταποκριτῆς Τεργεστίου ἦτοι γραφαὶ διδακτικαὶ τοῦ ἐμπορίου δι' ἐκείνους τοὺς νέους οἵτινες ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνασχολῶνται εἰς αὐτό, μεταφρασθεῖσαι ἀπὸ τὴν Ἱταλικὴν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπλοελληνικὴν διάλεκτον, χωρὶς συγκατάβασιν ¹ .	6
Ἀπόδειξις τοῦ κήρους ² τῶν τῆς νέας καὶ παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας ἢ ἀνασκευῆ τῆς τοῦ Βολτέρου βίβλου. Βιέννη 1804.	8
Ἀπόκοπος ὠφέλιμος	10
Ἀποθήκη τῶν παίδων ἦτοι διάλογοι μετὰ σοφοῦ Διδασκάλου καὶ διαφόρων εὐγενῶν μαθητῶν, ποίημα διηρημένον εἰς 4 Τόμους. Μετάφρασις Σ. Βλαντῆ, Ν. Ἐκδοσις.	16
Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ στοῖχοι εἰς τὸ ἀπλοῦν.	10
Ἀπόστολος ἦτοι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων πράξεις καὶ ἐπιστολαί.	7
Ἐτερος μὲ κοκκίνους καὶ μαύρους χαρακτῆρας, εὐμορφον τύπον, δεμένος εἰς πετζί μαῦρο. Νέα ἔκδοσις 1812.	9 10
Ἐτερος εἰς πετζί διαφόρων χρωμάτων.	10
Ἀρμενοπούλου Κωνσταντίνου ἢ Ἐξάβιβλος εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν μεταφρασθεῖσα καὶ αὐξηθεῖσα μετὰ Ἀποστολικῶν, Συνοδικῶν καὶ Πατριαρχικῶν κανόνων.	18
Ἀρχαιολογία συνοπτικὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς ἀπλὴν φράσιν.	4
Ἀρχιερατικὸν μέγα Χρυσοῦν.	20
Ἄσμα ἄσμάτων τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος.	14
Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου ὁμι-	

1) Ἐπειδὴ ἡ φράσις αὕτη συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται, χάριν συνομίας θὰ σημειώμην τὰ ἀρχικὰ αὐτῆς: χ. σ.

2) Ἀκολουθοῦμεν πιστῶς τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ κειμένου.

	Λίτρες	Σολδ.
λῖαι ἐκλεκταὶ εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων	7	
Βερτόλδου βίος καὶ Πανουργαί.	1	
Βερτολδὸν υἱοῦ τοῦ πανούργου Βερτόλδου βίος.	1	
Βλαντῆ Σπ. στοιχεῖα τῆς λογικοκριτικῆς τέχνης τοῦ Ἀββᾶ Ἀντωνίου Γενοβέζε εἰς χρῆσιν τῶν τε ἑλληνικῶν σχολείων συντόμως ἀπλοϊκῆ τε φράσει φιλοπονηθεῖσα κατ' ἐρωταπόκρισιν	4	
Βοκακίου Ἰωάννου Διηγήματα δύο πρὸς τοῖς εἴκοσιν τοῦ σοφωτάτου ἐκείνου λογογράφου καὶ ρήτορος ἐκλεχθέντα ἐκ τῆς δεκαήμερου αὐτοῦ καὶ μεταφρασθέντα παρὰ Σ. Βλαντῆ χάριν τῶν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐραστῶν	2	
Βοσκοπούλα ἡ εὐμορφη	5	
Βουλγάρεως Εὐγενίου Μεταφυσικὴ εἰς Τ. 3 1805. χ. σ.	24	
Τοῦ αὐτοῦ Ἀδολεσχία Φιλόθεος ἦτοι ἐπιστάσεις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἱερᾶς Μωσαϊκῆς πεντατεύχου εἰς τόμους 2· ἐν Βιέννῃ 1801 χ. σ.	24	
Τοῦ αὐτοῦ Λογικὴ, ἐν Λειψία 1766 χ. σ.	24	
Τοῦ αὐτοῦ Μαθηματικὴ, ἐν Λειψία 1767 χ. σ.	24	
Βουλγάρεως Θεοφυλάκτου ἐρμηνεῖα εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια χ. σ.	32	
Βρυνεῖου Ἰωσήφ, ὁμίλια διάφοροι ρηθεῖσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Λειψία 1568 χ. σ.	40	
Γαβριὴλ Σεβήρου Φιλαδελφείας, ἐγχειρίδιον περὶ τῶν μερίδων καὶ περὶ τῶν Κολύβων τῶν προσφερομένων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ὀρθοδόξων.	1	10
Γαζῆ Ἀνθίμου, βιβλιοθήκη ἑλληνικὴ εἰς τόμους 2 χ. σ.	24	
Γαϊδάρου, λύκου καὶ Ἀλουποῦ.		5
Γερασίμου Καλογνώμονος τοῦ Κρητός, βιβλίον ψυχωφελέστατον καλούμενον θεωρία Ὁρθόδοξος Θεολογικὴ διηρημένη εἰς δύο μέρη, τὸ μὲν πρῶτον περιέχει λόγους κθ'. ὠραιοτάτους, τὸ δὲ δεύτερον ἑτέρους τινὰς δημηγορικὸς τε καὶ πανηγυρικοὺς καὶ τινὰ στιχουργικὰ ἐγχειρίδια. .	12	
Γεωπονικὸν περιέχον ἐρμηνείας διαφόρους ὠφελίμους εἰς κάθε ἄνθρωπον	3	
Γλυζούνιος περὶ ἀριθμητικῆς Μεθόδου.	3	10
Γνωμικὰ παλαιῶν τινῶν φιλοσόφων εἰς ἀπλῆν φράσιν μετὰ προσθήκης καὶ διορθώσεως.	1	10

	Λίτρες	Σολδ.
Γνωμικὰ μονόστιχα τοῦ Χρυσολωρᾶ.	1	
Γραμματικὴ τοῦ Ἀνανίου.	10	
ὁμ. Βησσαρίωνος	3	
ὁμ. Δανιήλ.	8	
Γραμματικὴ Λασκάρεως μὲ πολλὰς ὠφελίμους προσθήκας Ν.
ἔκδοσις 1812.	5	
Ἔτερα Θεοδώρου Γαζῆ εἰς βιβλία τέσσαρα	3	
» τὸ τέταρτον τοῦ Γαζῆ μεταγλωττισθὲν εἰς ἀπλὴν φρά-
σιν παρὰ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Κυρίου Δαμασκηνοῦ
τοῦ Πελοποννησίου	4	
Ἔτερα Σουγδουρῆ	1	
» σταχυολογία κατὰ πάροδον διατριβῆς τοῦ σοφολογι-
ωτάτου Διδασκάλου Σεργίου. Ἐκδοσις 1810	2	10
Ἔτερα (Γραμματικὴ) Ἱταλικὴ καὶ Ρωμαίικη ἀπλὴ νεοτυπω-
θεῖσα μὲ πολλὰς προσθήκας ἐκ τῆς τοῦ Κορτιτζέλλη
παρὰ Σ. Βλαντῆ	5	
Ἔτερα Ρωμαίικη καὶ Φραντζέζικη ἐπιμελῶς νεοτυπωθεῖσα Ν.
ἔκδοσις 1810	2	
Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ τὰ εὕρισκόμενα Τόμ. 2 Γ. Α. 1
εἰς φύλλα χ. σ.	100	
Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας Πόντου τοῦ θαυμα-
τουργοῦ Ἐκθεσις τῆς πίστεως, Μακαρίου Αἰγυπτίου
ὁμιλίας Πνευματικαὶ καὶ Βασιλείου Ἐπισκόπου Σελευκείας
λόγος Γ. Α. εἰς φύλλ. ἐν Παρισίοις 1621 χ. σ.	50	
Γρηγορ. Νύσσης τὰ εὕρισκόμενα πάντα Γ. Α. εἰς τό-
μους τρεῖς. ἐν Παρισίοις 1638 χ. σ.	160	
Δαμασκηνοῦ θησαυρὸς ἐπιμελῶς διορθωθεὶς Ν. ἔκδοσις
1811.	8	
Δαπόντε Κωνσταντίνου ἐπιστολαὶ διὰ στίχων ἀπλῶν κατὰ
τῆς ὑπερηφανείας καὶ περὶ ματαιότητος τοῦ Κόσμου	2	
Δημοσθένους λόγοι μὲ τὰ σχόλια τοῦ Οὐελπιανοῦ
καὶ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Λιβανίου εἰς τὸ Ἑλληνικόν, ἐν
Βασιλείᾳ 1532. Ἐξάαιρετος ἔκδοσις χ. σ.	120	
Διακονικὸν καλὰ δεμένον	3	

1) Πιθανῶς Γραικο-Λατινικήν.

Λίτρες Σολδ.

Διήγησις τῆς πανευτυχοῦς παρουσίας καταστάσεως ταύτης τῆς Μεγαλουπόλεως ἥτοι σύντομος σκιαγραφία τινῶν ἀξιολόγων τῶν ὄσων συνέβησαν ἐν τῇ κλεινῇ Βενετίᾳ ἀπὸ τὴν 15. Μαΐου 1797 μέχρι τῆς 12ης Ἰανουαρίου 1798 παρὰ Σ. Βλαντιῆ	1	
Διονυσίου Ἀδριανουπόλεως ὁμιλίας ἥτοι λόγοι σύντομοι καὶ εὐσύνοπτοι	6	
Ἑβδομαδαρία ἢ καὶ Πανθέκτη λεγομένη νεοτυπωθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1796, πληρεστάτη καὶ ἐντελεστάτη κατὰ πάντα μὲ κόκκινον καὶ μαῦρον χαρακτῆρα καὶ δεμένη εἰς περὶ διαφ. χρωμάτων. Τόμοι 2	90	
Ἔτερα μὲ θήκην.	100	
» ὑπὸ Πάνου Θεοδοσίου μὲ χαρακτῆρας μαύρους	80	
Ἐγκυκλοπαίδεια φιλολογικὴ εἰς τόμους 4 μετὰ προσθήκης καὶ καλλιωτέρας τάξεως ἀκριβοῖς διορθώσεσι καὶ μετὰ παντὸς ἄλλου τυπογραφικοῦ καλλωπισμοῦ. Ν. ἔκδ. 1811	30	
Ἔτερα μὲ γαλλικὸν δέσιμον	34	
Ἐγχειρίδιον ἀνωνύμου τινὸς ἀποδεικτικὸν περὶ τοῦ ὅτι χρεωστοῦσιν οἱ Χριστιανοὶ συχνότερον νὰ μεταλαμβάνωσι τὰ Θεῖα Μυστήρια.	2	
Εἰκονογραφία ἀληθῆς εἰς χάλκωμα ἤγουν τὸ ρητῶτον Αἰκατερίνης Β'. τῆς Αὐτοκρατορίσεως Ῥωσσίας.	2	10
Εἰρηολόγιον	3	
Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἑλλην. Γλῶσσαν ἢ διάλογοι Ἑλληνικοὶ πρὸς χρῆσιν τῶν πρωτοπείρων μαθητῶν	8	
Ἐκλογαὶ περιέχουσαι τοὺς κδ'. οἴκους τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸν ἐξάψαλμον καὶ τὴν ἀκολουθείαν τῆς Μεταλήψεως ὅλα ἐξηγημένα εἰς ἀπλῆν φράσιν	2	
Ἐκλόγιον ἥτοι βίοι Ἁγίων	7	
Ἐκλογή τοῦ ψαλτηρίου παντὸς παρὰ Νεοφύτου	1	
Ἐλεγχος κατὰ ἀθέων καὶ δυσεβῶν εἰς Τόμους 2	6	
Ἐξέτασις τῆς συνειδήσεως, ἥτοι μέθοδος εὐκολωτάτη διὰ νὰ προετοιμασθῇ πᾶς ἄνθρωπος νὰ ἐξομολογηθῇ ἐντελῶς καὶ ἀφόβως	6	
Ἐξομολογητᾶριον ὠφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς ἐκείνους ὅπου ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξετάσουν τὴν συνείδησίν τους καὶ νὰ ἐξομολογηθῶσιν ὀρθὰ καὶ πιστὰ	1	

Λίτρες Σολδ.

Ἐορτολόγιον ἤγουν σύναξις τῶν Δοξαστικῶν, Ἀπολυτικίων καὶ Κοντακίων τῶν ἑορταζομένων Ἀγίων καὶ τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν	4	
Ἐπίσκεψις πνευματικῆ αὐξηθεῖσα μετὰ τινων εὐχῶν	1	
Ἐπιστολάριον νέον μετὰ προσθήκης διαφόρων ἐπιστολῶν καὶ τῆς διαθήκης Εὐγενίου τοῦ πάνυ καὶ τῶν εἰς τὴν αὐτοῦ θανὴν στίχων παρὰ Σπ. Βλαντῆ. Ν. ἔκδ. 1811	3	10
Ἐπιτομὴ ἦτοι χρονογράφος Ἀραβικὸς	8	
Ἐρβᾶν διάλογος	4	
Ἐρωταποκρίσεις πνευματικαὶ πάνυ ὠραῖαι καὶ ψυχοφελεῖς μετὰ καὶ τινων ἐπιστολῶν παραινετικῶν φιλοπονηθεῖσαι παρὰ τοῦ Ἱεροκλήρου Κυρ. Ἰωάννου τοῦ ἐκ τῆς Λίνδου	4	10
Ἐρωτόκριτος ποίημα ἔρωτικόν	4	
Ἐτυμολογικὸν τὸ Μέγα ἤγουν ἡ Μεγάλῃ Γραμματικῇ ποιητῶν τε προσέτι Μῦθοι καὶ ἐνδόξων ἡρώων ἱστορίαι χ.σ.	50	
Εὐαγγέλιον διορθωμένον καὶ πολλὰ ἔλλιπες μετὰ τὰ Κανόνια τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ δεμένον εἰς πετζὶ μαῦρον. Ν. ἔκδοσις 1811	28	
Ἐτερον ὅμοιον χρυσοῦν	38	
» » εἰς μέγα χαρτὶ μετὰ τὰς εἰκόνας μιλοχρωματισμένας καὶ μετὰ ἔμορφον δέσιμον χ. σ.	32	
Ἐῦρεμα τύχης διὰ στίχων ἀπλῶν ποῦ ἀποκρίνεται εἰς κδ' νοημάτων ὑποθέσεις	1	
Εὐχαὶ πασῶν τῶν Δεσποτικῶν, Θεομητορικῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ἑορτῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ὑπὸ Ἀνθίμου Ἱερομονάχου	2	
Εὐχολόγιον μέγα μετὰ κόκκινον καὶ μαῦρον χαρακτῆρα	18	
Εὐλόμετρον ἦτοι βιβλιᾶριον περιέχον τὰ ζύγια καὶ μέτρα.	1	
Ἡλιοδώρου Αἰθιοπικῶν βιβλία δέκα εἰς τόμον ἓνα μετὰ γαλλικὸν δέσιμον χ. σ.	11	
Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον Βασιλείας Ἱστορίαι αἰς προσετέθη καὶ τὸ περὶ Ἐπικτήτου ἐγχειρίδιον χ. σ.	11	
Θεοτοκᾶριον	3	
Θεοτόκη Νικηφόρου, στοιχεῖα Φυσικῆς ἐκ νεωτέρων συναρισθέντα εἰς τόμους 2 ἐν Λειψίᾳ 1766 χ. σ.	30	
Θηκαρᾶ ἐγχειρίδιον τὸ Μέγα χ. σ.	2	10

	Λίτρες	Σολδ.
Ἐτερον καλὰ δεμένον.	3	
> μικρόν.	1	
Θύρα τῆς Μετανοίας ἦτοι βίβλος κατασκευτικὴ καὶ ψυχο-
φελεστάτη μὲ εἰκονογραφίας.	10	
Θουκυδίδου Ἱστορίαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετὰ σχολίων
εἰς τόμους 2 χ. σ.	36	
Ἰαματικὴ χάρις ἦτοι βιβλίον περιέχον τοὺς ΚΔ'. οἴ-
κους εἰς τὴν μεγαλομάρτυρα Ἁγίαν Βαρβάραν.	0	10
Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Κίνας.	5	
Ἱστορία Ἐκκλησιαστικὴ τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν εἰς κοι-
νὴν γλῶσσαν μεταφρασθεῖσα εἰς Τόμους 4 χ. σ.	66	
Ἱστορία τοῦ Ἰμπερίου.	8	
> Καρόλου τοῦ ΙΒ'. βασιλέως τῆς Σβεκίας.	12	
> τῆς Μαρκάδας.		10
> τῆς Κύπρου.	10	
> τοῦ Ναπολέοντος τόμοι τρεῖς περιέχουσα τὸν
βίον καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ μεγάλου τούτου ἥρωος, ἔτι
δὲ καὶ δημηγορίας διαφόρους καὶ ἐξήγησιν Γραικο-Ἰταλι-
κῆν τῶν δυσκολωτέρων λέξεων εἰς τὸ τέλος ἑκάστου τό-
μου. Μετάφρ. Σ. Βλαντῆ.	9	
Ἱστορία Σουσάνας.		5
> Σκοτζίας.	5	
> Σταυράκι διὰ στίχων ἀπλῶν.	5	
> Συντίπα τοῦ Φιλοσόφου.	1	
> Ταγιαπιέτρα.		8
Καλοκαιρινὴ ἦτοι βίοι διαφόρων ἁγίων.	7	
Κανόνιον ἦτοι διδασκαλία πνευματικοῦ μὲ πολλὰς νέας
προσθήκας.	8	
Κατάνυξις Μπουνιαλῆ διὰ στίχων.		10
Κατηχητικὸν ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στου-
δίτου.	6	
Κορνηλίου Νέπωτος βίοι τῶν ἐξόχων ἡγεμόνων καὶ
Στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος παρὰ Σ. Βλαντῆ χ. σ.	4	
Κορνηλίου Ἰωάσαφ λόγοι ἠθικοὶ καὶ πανηγυρικοὶ καὶ
Ἐπιτάφιοι τόμοι 2.	14	
Κορυδαλέως Θεοφίλου Λογικὴ μὲ καλὸν δέσιμον.	12	
Τοῦ αὐτοῦ περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως καὶ περὶ γενέσεως		

	Λίτρες Σολδ.
καὶ φθορᾶς νῦν τὸ πρῶτον τυπωθέντα χάριν τῶν φιλεπιστη-
μόνων εἰς 2 τόμους χ. σ.	24
Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολάριον μετὰ τῆς ρητορικῆς χ. σ.	10
Κυριακοδρόμιον.	6
Κώδικας νέος ἦτοι Νόμοι καὶ Διατάγματα τῆς Κραταιο-
τάτης καὶ σεβαστῆς Αὐτοκρατορίσεως Ρωσσίας νῦν πρῶ-
τον τυπωθεῖς	2 10
Κωνσταντᾶ Γρηγορίου τοῦ σοφοῦ Ἱεροδιδασκάλου στοι-
χεῖα Φιλοσοφίας, περιέχει τὴν Λογικὴν, Μεταφυσικὴν καὶ
Ἠθικὴν εἰς τόμους 4 χ. σ.	36
τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντᾶ στοιχεῖα τῆς Γεν. Ἱστορίας Μιλιωτ
ἕως τώρα, τόμοι 2 χ. σ.	16
Λαυσαϊκὸν ἦτοι βιβλὸς περιέχουσα διηγήσεις ἀσκητῶν
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.	12
Λειτουργικὸν εἰς μῆκος καὶ χαρακτῆρα μέγα.	12
Λειτουργίαι αἱ τρεῖς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Βασι-
λείου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἤγουν
τῶν Προηγιασμένων.	2
Ἐτέρα μὲ καλὸν δέσιμον.	3 10
» εἰς τύπον Νέα ἔκδοσις.	2 10
» εἰς πετζί.	4
Λεξικὸν Βαρίνου τὸ Μέγα νεωστὶ τυπωθὲν μετὰ προσθή-
κης τοῦ περὶ ὕψους τοῦ Λογγίνου χ. σ.	100
Ἐτερον Βεντόττου δίγλωσσον Γαλλικῆς καὶ Γραικικῆς
διαλέκτου εἰς τόμους 2. Ἐν Εἰένῃ 1804 χ. σ.	66
Ἐτερον τοῦ Βλάχου Πεντάγλωσσον ἦτοι Ἱταλικόν, Ῥω-
μαῖικόν, Ἑλληνικόν, Λατινικόν καὶ Γαλλικόν νεωστὶ τυ-
πωθὲν μετὰ ἀνορθώσεως ¹ καὶ διαφόρους προσθήκας ² χ. σ.	24
Ἐτερον Γεωργίου ³ τετράγλωσσον τὰ νῦν πάλιν τυπω-
θὲν καὶ αὐξηθὲν χ. σ.	80
Ἐτερον Σ. Βλαντῆ δίγλωσσον Ἱταλικόν-Γραικικόν πλου-
σιώτατον καὶ πάνυ ἀναγκαῖον εἰς τοὺς ποθοῦντας νὰ μαν-
θάνωσι τὴν Ἱταλικὴν γλῶσσαν χ. σ.	16

1), 2) ἀντιγράφομεν πιστῶς τὸ κείμενον.

3) Γεωργίου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, «τοῦ Ζεπελοβίτου», ὡς τὸν ὀνομά-
ζει ὁ Κοσμάς Μπαλᾶνος εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου «Ἀντιπελάργησις».

	Λίτρες	Σολδ.
Τὸ αὐτὸ μὲ ὠραιότατον δέσιμον εἰς πετζί.	18	
Ἔτερον δίγλωσσον μικρὸν μὲ πολλὰς προσθήκας καὶ νέους διαλόγους.	3	10
Ἔτερον Σκρεβελίου	28	
Λεξικὸν Ζαλικόγλου τῆς Γαλλικῆς καὶ Γραικικῆς Γλώσσης εἰς ἓνα τόμον ἐν Παρισίοις 1809 χ. σ.	30	
Λογγίνου Διονυσίου τὸ περὶ ὕψους χ. σ.	4	
Λόγοι ψυχωφελεῖς εἰς τὸ Σωτήριον πάθος	2	
Ἔτερος Παρακλητικὸς τῆς Θεοσώστου Μαρίας.		10
Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου ὁμίλια πνευματικά, βιβλίον μέχρι τοῦδε σπανιώτατον νεοτυπωθέν.	6	
Μακαρίου Χαβαδίου τοῦ Κεφαλλῆνος λόγος παρακλητικὸς πρὸς τοὺς ἰδίους μαθητὰς ἢ κατὰ Οὐολταίρου καὶ τῶν αὐτοῦ ὁπαδῶν ἀξιόλογον βιβλίον χ. σ.	4	
Μαργαρίται τοῦ Χρυσοστόμου.	8	
Μελετίου Γεωγραφία νεοτυπωθεῖσα ἐπιμελεία τοῦ Ἐλληγμωτάτου Ἀνθίμου Γαζῆ εἰς τόμους 4 χ. σ.	50	
Μετανοῶν διδασκόμενος ἦγον τρόπος τοῦ καλῶς ἐξομολογεῖσθαι τὸν ἁμαρτωλόν.	4	
Μεταστασίου Δημοφόντης.	2	
Τοῦ αὐτοῦ Θεμιστοκλῆς.	2	
ιδ. Ἀχιλλεὺς ἐν Σκύρω.	2	
ιδ. Ὀλυμπιάς ἢ βοσκοποῦλα τῶν Ἀλπεων τοῦ Μαρμοντέλου καὶ ὁ πρῶτος ναύτης τοῦ Γεσνέρου δεμένα εἰς ἓνα τόμον.	8	
Μήλια διδαχαί.	6	
Μηναῖα τὰ δώδεκα μὲ τὴν ἀναγκαίαν αὐτῶν προσθήκην ἐκ τοῦ Τυπικοῦ ἐρμηνειῶν.	166	
Μηνιάτη διδαχαί μὲ προσθήκην.	10	
Μιχαὴλ Βοεβόνδα.	1	10
Μπαλάνου Βασιλοπούλου ὁδὸς Μαθηματικῆς, διηρημένη εἰς τόμους 3 χ. σ.	20	
Μυθολογίαι Ἀραβικαὶ εἰς τόμους 3 διηρημέναι.	12	
Μυθολογικὸν Ἀραβικὸν εἰς τόμους τέσσαρας ἐν Βιέννῃ τυπωθέν.	26	
Νεῖλος Χρυσορροῆας ἦτοι ὁμίλια τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀπλῆ φράσει εἰς		

	Λίτρες	Σολδ.
τόμους δύο.		12
Νέον Ἐκλόγιον.		14
Νέος Θησαυρός.		7
» Παράδεισος		8
Νικοδήμου Μοναχοῦ Γυμνάσματα πνευματικὰ διαμοιρασμένα εἰς μελέτας, ἐξετάσεις, ἀναγνώσεις.		12
Ξενοφῶντος τὰ σωζόμενα εἰς τόμους 4 χ. σ.		50
» Ἐφεσίου τὰ κατὰ Ἀνθίαν καὶ Ἀβροκόμην Ἑλληνιστὶ μετὰ τῆς Ἰταλικῆς μεταφράσεως τοῦ Σοφωτάτου Ἀντωνίου Σαλβίνη. Ἐν Βιέννῃ 1783 χ. σ.		6
Ὁβιδίου Μεταμορφώσεως μετάφρασις Σ. Βλαντιῆ εἰς δύο τόμους χ. σ.		16
Οἴκοι τῆς Θεοτόκου εἰς ἀπλὴν φράσιν.		10
Ὁκτώηχος Νέα ἔκδοσις.	1	6
» Ψαλτήριον, Συλλειτουργικὴ καὶ Διδασκαλία Χριστιαν. ὅλα εἰς ἓν σῶμα καλοδεμένα.	4	10
Ὁμήρου Ἰλιάς καὶ Ὀδύσεια εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετὰ τῶν τοῦ Διδύμου Σχολίων δεμένη εἰς τόμους 4. Βενετία 1803 χ. σ.	70	
Τοῦ αὐτοῦ δεμένη εἰς τόμους 2.		66
» Ἰλιάς καὶ Ὀδύσεια Γ. Λ. εἰς τόμους 2· ἐν Παταβίῳ χ. σ.		16
Τοῦ αὐτοῦ Βατραχομυομαχία εἰς ἀπλὴν φράσιν Ἀντων. Στρατηγοῦ.		10
Τοῦ αὐτοῦ πόλεμος τῶν Ποντικοβατράχων εἰς ἀπλὴν φράσιν Γεωργ. Ὀστοθήκ.		10
Ὁμήρου Ἰλιάς μόνον μεταφρασθεῖσα Ἰταλιστὶ κατὰ λέξιν πεζῇ φράσει ἅμα δὲ καὶ ποιητικῇ παρὰ τοῦ περιφήμου Ἀββᾶ Κεσαρότου μετὰ Κριτικῶν Σχολίων τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλων πεπαιδευμένων Εὐρωπαίων. Ἔχει δὲ ἄντικρυς τὸ Ἰταλικὸν καὶ Ἑλλην. κείμενον. Τόμοι 10. Εἰς ὄγδοον ἐν Παταβίῳ 1798 χ. σ.		66
Ὄνομαστικὸν Πανάγιον περιέχον πάντων τῶν ἁγίων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας τὰ ὀνόματα κατ' ἀλφάβητον ὅσοι ἐστάθησαν ἀπὸ κτίσεως κόσμου εἰς τὰ νῦν, ὅπου σεσημειῶται καὶ ἕκαστον βιβλίον ἐν ᾧ δύναται καθεὶς εὐρεῖν τὸν βίον τοῦ ζητουμένου Ἁγίου.		
Ὁρθόδοξος διδασκαλία ἥτοι Χριστιανικὴ Θεολογία τοῦ		

	Λίτρες	Σολδ.
Πλάτωνος.	8	
Παίγνια τῆς φαντασίας εἰς δύο μέρη διηρημένα καὶ ἀπλῆν φράσιν.	7	
Παιδαγωγία μετὰ προσθήκης Ν. ἔκδοσις.		3
Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, τόμοι 2 χ.σ.	60	
Ἐτέρα καὶ βιβλος ἀπόκρυφος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς 12ον. Τόμοι 6. Ἐν Χάλῃ 1759 χ. σ.	70	
Παράδεισος.	7	
Παρακλητική.	22	
Πεντηκοστάριον.	14	
Περιγραφή τοῦ Ἁγίου Ὄρους.	1	
Πίστις ἦτοι βιβλίον περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τῷ Χριστιανῷ.	4	10
Πνευματικὸς Διδασκόμενος.	4	
Πνευματικὴ Κιθάρα ἦτοι λόγοι ψυχωφελεῖς συντεθέντες καὶ ἐκφωνηθέντες παρὰ τοῦ πρώην Ἀγκύρας κὺρ Σεραφεῖμ τοῦ καὶ Πισσιδίου.	6	
Πολιτικὴ ἢ ἀληθὴς μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλῆν διάλεκτον.	3	
Πορτολᾶνος.	8	
Πραγματεία περὶ παίδων ἀγωγῆς ἢ παιδαγωγία Ἰωσήπου τοῦ Μοισιόδακος.	4	
Πρακτικὰ τὰ ἅπαντα τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Ἁγ. Συνόδων εἰς τόμους 2.	124	
Προσκυνητᾶριον τῆς Ἁγ. πόλεως Ἱερουσαλήμ.	3	
Πρόχειρος περιγραφή τοῦ Ἁγ. Σινᾶ ὄρους διὰ στίχων.		10
Ραζῆ Δημητρίου Ἱατροφιλοσοφία.	—	—
Γεωμετρία νέα τε τάξει καὶ μεθόδῳ συντεθεῖσα μὲ χαλκογραφίας.	12	
Σκορδύλη Μακαρίου Ἱεροδιδασκάλου λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὰς Δεσποτικὰς ἑορτὰς καὶ εἰς διαφόρους Ἁγίους ἔτι δὲ καὶ διδάχαι εἰς τὴν Τεσσαρακοστὴν Τόμ. 2.	12	
Σκορδύλη Μακαρίου Ἱεροδιδασκάλου τοῦ ἐν Πάτνῳ ἦτοι λόγοι διάφοροι καὶ πολλοὶ κατὰ Λατίνων.	12	
Σκριτοῦρα Ντόπια ¹ εἰς Γαλ. γλῶσσαν La scrittura dor-		

1) Διπλογραφία.

ρία ridotta scienza ἦτοι ἡ Σκριτοῦρα Ντόππια καταστημένη ἐπιστήμη εἰς τὸ Ἰταλικὸν ἰδίωμα πάνυ ἀναγκαία εἰς τοὺς ποθοῦντας νὰ μάθωσιν ἀφ' ἑαυτοῦ των χωρὶς Διδάσκαλον ἐντελέστατα καὶ εὐκολώτατα τὴν μέθοδον νὰ κρατῶσι κάθε λογῆς Κατάστοιχα χ. σ.	60	
Σπανός.		10
Στιχολογία νεωστὶ τυπωθεῖσα.	6	
Συλλειτουργικὰ μετὰ προσθήκης Ν. ἔκδ. 1812.		8
Συνεσίου Ἐπισκόπου Κυρήνης ἐπιστολάριον	8	
Ἔτερον μετὰ τῶν Σχολίων τοῦ Διδασκάλου Νεοφύτου μετὰ καλλιτέραν τάξιν καὶ ἀκρίβεις διορθώσεις καὶ παντὸς ἄλλου τυπογραφικοῦ καλλωπισμοῦ. Ν. ἔκδ. 1812.		20
Σύνοψις μετὰ προσθήκης εἰς χαρακτῆρα μέγα. Ν. ἔκδ. 1811.	4	10
Ἔτερα ὁμοία χρυσωμένη.	6	
Σύνοψις ὁμοία εἰς θήκην.	10	
Συνταγμάτιον μέγα περιέχον κανόνας καὶ εὐχὰς καὶ Πασχάλιον αἰώνιον μετὰ τοῦ Σεληνοδρομίου καὶ Μηνολογίου.	3	
Συντύπας.	1	
Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας ὑπὸ Θεοφίλου Καμπανίας.	7	
Ταρίφα μετὰ ταῖς πόσαι Ν. ἔκδ. 1811.	1	
Τετραεπάγγελον εἰς χαρακτῆρα μέγα.	8	
Ἔτερον μικρὸν καὶ μετὰ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων.	6	
» εἰς χαρακτῆρα μικρὸν διὰ ἐγκόλπιον. Νέα καλλίστη ἔκδοσις 1810.	8	
Τὸ αὐτὸ χρυσοῦν μετὰ Γαλλικὸν δέσιμον.	10	
Τηλεμάχου Τύχαι μετὰ εἰκονογραφίας εἰς ὄγδοον τόμοι δύο ἐν Βούδα. Καλὰ δεμένον, ἔκδοσις ὠραιότητι χ. σ.	30	
Τιμοθέου Ἱερομονάχου τοῦ Κυριακοπούλου Εἰσαγωγή τῆς Χριστιανικῆς Κατηχήσεως εἰς τόμους 2 βιβλίον ὠφελιμώτατον, ἐν Βενετίᾳ παρὰ Ἀντωνίῳ Τζάτα	5	
Τριφῶδιον.	22	
Τροχοειδῆς καταγραφή εἰς ἣν εὐρίσκετε παντοτινὰ τῶν Πασχαλίων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀναγκαίων.	6	
Φιλοκαλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν εἰς φίλ. χ. σ.	50	
Φιλοσόφου Φιλοσοφίας χ. σ.	6	
Φυσικὴ Δημῶδης εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας, βιβλίον ὠφελιμώτατον καὶ λίαν ἀξιόλογον εἰς ὄγδοον 1810.		

	Λίρες Σολδ.
Χαρίτωνος Ἀφροδισέως τῶν περὶ Χαιρέαν καὶ Καλιρρόην ἐρωτικῶν διηγημάτων λόγοι ὀκτώ, ποίημα ὠραιότατον χ. σ. Ν. ἔκδ. 1810.	6
Χριστοπανηγυρικὸν Μακαρίου Χριστιανοπούλου τοῦ καὶ Μαριδάκη τοῦ Κρητός.	6
Χριστοθήεια τῶν Χριστιανῶν περιέχουσα λόγους ψυχωφελεστάτους δέκα τρεῖς.	14
Χρηστοθήεια Ἀντωνίου τοῦ Βυζαντίου ἢ πάνυ ὠφελιμωτάτη πρὸς διακόσμησιν τῶν ἡθῶν τῶν νέων.	1
Χρονογράφος μετὰ νέας προσθήκης τῶν Τουρκίας Βασιλέων ἕως τοῦ νῦν.	8
Χρυσάνθου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Συνταγμάτιον περὶ τῶν ὀφφικίων, κληρικᾶτων, Ἀρχοντικίων κτλ. τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου.	10
Τέλος τοῦ καταλόγου βιβλίων τοῦ 1812, ἀποτελουμένου ἐκ Σελ. 26.	

Καὶ ἔπεται ἡ ἐπομένη ἔκδοσις μετὰ νέου Τιμοκαταλόγου ὡς παραρτήματος τοῦ προηγουμένου.

1819 Ἰουλίου 15

Εἶδησις

Ἐπειδὴ τὴν σήμερον μερικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία ὅπου περιέχονται εἰς τὸν παρόντα κατάλογον τοῦ 1812 ἔτους καὶ εἰς τὸν ἄλλον τοῦ 1814 κοστίζουσι σχεδὸν ἓνα τρίτον περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπερασμένα ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν καλλωπισμάτων καὶ ἐπιδιορθώσεων καὶ προσθηκῶν ὅπου ἔγιναν εἰς αὐτά, πρὸς μείζονα ὠφέλειαν καὶ εὐχαρίστησιν τοῦ Γένους καὶ διὰ τὸ καλῆτερον χαρτί, λαμπροτέρους χαρακτῆρας καὶ ἐξαιρετικὸν δέσιμον τῶν αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἐχρειάσθη ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ μὴ ὑποπέσω εἰς ζημίαν, εἰς τὴν πώλησιν αὐτῶν, μάλιστα εἰς τὰ ἀποστελλόμενα εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ Σμύρνην καὶ ἄλλα μέρη, διὰ τὸν χαμὸν τοῦ Καμβίου καὶ διὰ τὰ εἰς βάρος μου ἔξοδα νὰ αὐξήσω ἀναλόγως τὰς τιμὰς μερικῶν τούτων εἰς τὸν παρόντα κατάλογον ἕως οὔ νὰ τυπωθῇ ὁ νέος.

Ἁγιασματᾶριον τὸ μέγα Ν. ἔκδ.

Ἄτερον εἰς χαρτί ἐξαιρετικὸν καὶ δεμένο μισὸν πετζί.

Λίρες Σολδ.

4

8

	Λίτρος Σολδ.	
Ἐπιφανίου τοῦ Μεγάλου ζητήματα διάφορα Θεολογικά κατ' ἐρωταπόκρισιν.	1	
Ὁρολόγιον νέα ἔκδοσις εἰς τύπον.	34	
Ἀπόστολος εἰς μαῦρον χαρακτῆρα.	8	
ἕτερον εἰς κόκκινον καὶ μαῦρον.	10	
» εἰς πετζὶ διαφόρων χρωμάτων.	11	
Ἀποθήκη τῶν παιδων.	16	
ἕτερα μὲ διαφόρους εἰκονογραφίας καλὸ δέσιμον εἰς 4 τόμ.	26	
Ἀμαρτωλῶν Σωτηρία εἰς τύπον.	8	
Γραμματικὴ Λασκάρεως.	5	10
Ἑτέρα Ἱταλικὴ καὶ Ρωμαϊκὴ Ν. ἔκδ.	4	
» Βησσαρίωνος Ν. ἔκδοσις.	4	
Δαμασκηνὸς ὁμ.	9	
Διδασκαλία Χριστιανικὴ.	0	10
Ἑβδομαδάρια ἢ Πανθέκτη Γ'. ἔκδοσις.	140	
Ἑτέρα Πάνου Θεοδοσίου.	100	
Ἐγκυκλοπαίδεια Φιλολογικὴ.	34	
» εἰς μισὸ πετζί.	38	
Ἐρωτος ἀποτελέσματα Ν. ἔκδ. 1816.	—	10
Εἰρημολόγιον.	3	10
Ἐκλογή Ψαλτηρίου.	1	
Εὐαγγέλιον Νοταῶ.	32	
» Θεοδοσίου.	32	
Εὐχολόγιον.	2	
Ἐπιφανίου Κωνσταντείας τῆς Κύπρου ἅπαντα τὰ σωζόμενα ἐν Κολωνίᾳ 1682, τόμ. 2 χ. σ.	120	
Ἠθικὰ Διηγήματα (Nouvelle Morali), τοῦ Σοφοῦ Πατρὸς Φραγκίσκου Σοαβίου μετὰ προσθήκης ἐν τῷ τέλει μιᾶς Μυθιστορίας τοῦ περιφήμου Γάλλου Μουσιοῦ Δ' Ἄρνῶ τὰ πάντα νῦν πρῶτον τυπωθέντα.	8	
Ἠθικῆς Φιλοσοφίας τοῦ Μισιόδακος εἰς δύο τόμους δεμένον εἰς μεμβράνην.	20	
Θεοτοκάριον Ν. ἔκδοσις.	5	10
Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος εἰς τόμους δύο τοῦ Μακαρίτου Διδασκάλου Γρηγορίου Παληουρίτου, νέα ὡραία ἔκδοσις 1816.	20	
Τοῦ αὐτοῦ Ἀρχαιολογία α'. ἔκδοσις ὡραία τόμοι δύο.	20	

Λίτρες Σολδ.

Ἰπποκράτους τὰ ἅπαντα Γ. Α. Λουγδούν Βαταύων
1665 ἔκδοσις πολλὰ σπανία χ. σ.	150	
Καταγραφή τροχοειδῆς εἰς εὔρεσιν παντοτεινῶν Πασχαλίων
κτλ. ἀπὸ τοῦ 532—1747.	20	
Κοραῆ Ἡλιόδωρος εἰς τόμους 2 χ. σ.	55	
ἰδ. τὰ εἰς διαφοροῦς Συγγραφεῖς προλεγόμενα ἢ αὐτο-
σχέδιοι στοχασμοί. χ. σ.	13	
Κοραῆ. Στράβωνος Γεωγραφία Τόμ. Α'. χ. σ.	28	
Λεξικὸν Σπυρίδωνος Βλαντῆ τρίγλωσσον, τούτου ὁ μὲν Α'.
τόμος ἄρχεται ἀπὸ τὸ Φραντζέζικον καὶ ἐξηγεῖ εἰς τὸ Γραι-
κικόν, ὁ δὲ δεύτερος εἶναι Ἰταλο-Γραικικὸς, μὲ προσθή-
κην πολλοτάτων λέξεων ὅπου ἔλειπαν ἀπὸ τὰς ἄλλας δύο
ἔκδόσεις, ὁ Α'. εἶναι Γραικογαλλικὸς καὶ Ἰταλικὸς ἐκ τοῦ
Βεντόττου, ὅλοι οἱ τρεῖς τόμοι (διὰ Κωνσταντινούπολιν
καὶ Σμύρνην Α. 110. Ἐπειδὴ αἱ λίτρες λογαριάζονται εἰς
παράδες χ. σ.).	70	
Ἐργον Γεωργίου τετράγλωσσον νῦν πάλιν τυπωθὲν καὶ αὐ-
ξηθὲν (διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ Σμύρνην 100) χ. σ.	80	
Ἐργον Γραικικὸν καὶ Τουρκικὸν νῦν πρῶτον τυπωθὲν.	5	
» Τουρκικὸν καὶ Γραικικόν.	3	
Ἐπιπέματα τὰ δύο μαζί.	8	
Ἐξικὸν τῆς ἑλληνικῆς Γλώσσης τοῦ Πανοσιοελλογιμωτάτου
Ἀρχιμανδρίτου Κ. Ἀνθίμου Γαζῆ εἰς τόμους τρεῖς χ. σ.	180	
Ἐπιτομὴ νεώτερης ἰστορίας.	3	10
Ἐπιτομὴ καλὰ δεμένη.	5	
» εἰς ἑξαίρετον χαρτὶ δεμένη εἰς πετζί φίνον μετὰ διαφο-
ρων χρωμάτων.	12	
Ἐπιτομὴ ἰστοριῶν εἰς μῆκος καὶ χαρακτῆρα μέγα.	16	
Ἐπιτομὴ τοῦ Ἡεροῦ καὶ Ὀδύσεια μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Δι-
δύμου εἰς τόμους τέσσαρας εἰς ὄγδοον ἔκδοσις ὡραιότατη,
εὔμορφα δεμένη ἐν Βενετίᾳ 1808 χ. σ.	80	
(διὰ Κων/πολιν καὶ Σμύρνην 120)		
Ἐπιτομὴ εἰς ἑξαίρετον χαρτὶ κυανοῦν ἥτοι Γαλάζιον μὲ Γαι-
κικὸν δέσιμον ὀλοχρυσωμένον. χ. σ.	110	
Ἐπιτομὴ τοῦ Θεοτόκου.		15
Ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας.	1	8
Ἐπιτομὴ ἱστορικῆς εἰς τύπον.	24	

	Λίτρες	Σολδ.
Πίστις, νέα ἔκδοσις.	5	10
Συλλειτουργικὸν νέα ἔκδοσις.	—	10
Σύνοψις.	5	
ἑτέρα χρυσῆ εἰς πετζὶ μαῦρο.	6	10
» » » διαφόρων χρωμάτων.	7	10
» » εἰς θήκην.	10	
Συναξάριον.	8	
Σειρὰ εἴκοσι καὶ ἑνὸς Πατέρων εἰς τὸ Ἅγιον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἱεροῦ Ματθαίου Ἑλληνιστὶ μετὰ τῆς ἐξηγήσεως σχολίων Λατινικῶν τοῦ Ἰησοῦίτου Ποσσίνου, ἣ προσετέθη καὶ βιβλίον λατινικὸν περὶ συμφωνίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ἐν τῇ Γενεαλογίᾳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τόμους 2. ἐν Τολόσῃ ¹ 1655 χ. σ.	50	
ἑτέρα εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην Γ. Λ. ἐν Ἀντουερπιά ² 1630 χ. σ.	24	
Συλλογὴ Ἀπομνημονευμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων διημένη εἰς τόμους 4. πόνημα ἀξιόλογον συντεθὲν παρὰ τοῦ περιφήμου Διδασκάλου τῆς Σορβώνης Κυρίου Κοτελιέρ Γ. Λ. τυπωθεῖσα ἐν Παρισίοις 1777 χ. σ.	120	
Τῶν Ἁγίων Πατέρων Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου ἐρωταποκρίσεις ἑλληνιστὶ εἰς κοινὸν μαῦρον χαρακτῆρα καὶ χαλκογραφίαν τῶν Ἁγίων Νεοτυπωθὲν ἐν ἔτει 1816.	24	
Χάρται δέκα τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ρήγα χαλκογραφεῖσαι μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν καὶ καθαριότητα καὶ περιγράφουσαι ὅλας τὰς πόλεις, κώμας καὶ ποταμούς, ὄρη κτλ. τῆς Ἑλλάδος ἔτι δὲ καὶ τὰ παλαιὰ νομίσματα καὶ τὰ ἄλλα ἀξιόλογα χ. σ.	220	
(Διὰ Κων/πολιν καὶ Σμύρνην Λ. 330)		
Χρυσοστόμου Ἰωάννου τὰ ἅπαντα Γ. Λ. εἰς φύλλ. Τόμοι 13 καλὰ δεμένοι εἰς μισὸ πετζὶ χ. σ.	350	
τοῦ αὐτοῦ ἅπαντα Γ. Λ. ἐν Παρισίοις εἰς Τόμους 13 ἐκδ. πολλὰ σπάνια χ. σ.	550	
Χρῆ τοῦ ἀνθρώπου μετὰ προσθήκης ἠθικῶν γνωμικῶν ἐρα-		

1) Ἡ Γαλλικὴ πόλις Toulouse.

2) Ἡ Ἀμβέρσα.

	Λίτρες Σολδ.
νισμένων ἀπὸ τὰς Ἁγίας Γραφὰς πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν.	5
Χρονογράφος Ν. ἔκδ.	5
Ψαλτήριον.	9
Ὡρολόγιον τὸ μέγα Ν. ἔκδ.	15
Ἰδιον χρυσοῦν.	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ν. ΓΛΥΚΕΩΣ

Εἶχεν ἤδη περατωθῆ ἡ ἐκτύπωσις τῆς Βιογραφίας καὶ ηὐρίσκετο ὑπὸ τῆς ἀπιστηρίας καὶ ὁ Κατάλογος τῶν Ἐκδόσεων, ὅτε, κατόπιν συντόνου ἀνεπιμελείας, ἐπετεύχθη τὸ ἀνοιγμα τῆς ἀπὸ τριακονταετίας κεκλεισμένης καὶ ἀπροσφραγισμένης Βιβλιοθήκης τοῦ πάλαι ποτὲ διασήμου Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου, παρὰ τῆ Ἑλλην. Κοινότητι Βενετίας¹.

Ἐρευνήσαντες λεπτομερῶς ταύτην, ἀνεύρομεν, πλὴν πολλῶν τῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Καταλόγῳ σημειωθείσων ἐκδόσεων, καὶ τινὰς ἀγνώστους τε—καί τις—πλὴν τριῶν μόνων—τοῖς μέχρι τοῦδε Βιβλιογράφοις καὶ τούτων ἀπομαρταθέτομεν κατωτέρω τοὺς τίτλους, τὰ ἐπιγράμματα, τὰς προσφωνήσεις καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα Ἑπειρώτας λογίους. Αἱ ἐν λόγῳ ἐκδόσεις, 49 τὸν ἀριθμὸν, ἀναριθμοῦν εἰς 586 τὰς ἐξεληθούσας ἐν ὄλῳ ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ν. Γλυκέως καὶ εἰς 25 τοὺς προλόγους καὶ προσφωνήσεις τῶν ἰδίων.

Μὲ τὸ παράρτημα τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι, ἐξαντληθεισῶν τελείως τῶν ἀποχετικῶν πηγῶν, ἐλάχισται ἐκδόσεις θὰ ἐξέφυγον τῆς ἐρεῦνης μας.

1714	538	Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου,	ἀνατύπωσις.
1722	539	Τριώδιον	ὁμ.
1742	540	Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ ὑποδιακόνου	ὁμ.
1744	541	Τριώδιον	ὁμ.
1753	542	Αἱ θεῖαι λειτουργίαι	ὁμ.

¹ Μέγα μέρος τούτων ἐδωρήθη παρὰ τοῦ ἐκ Καλαρρυτῶν τῆς Ἑπείρου λογίου καὶ Πολυχρόνη Φιλιππίδου ἀκμάσαντος ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1835—1850.

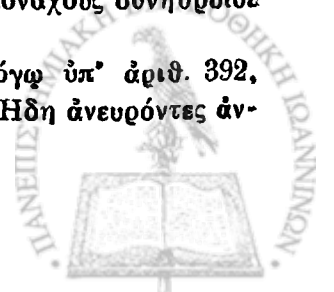
² Ἡ «ὁδὸς Μαθηματικῆς» (ἔκδ. 1749) τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου φέρει ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου χειρόγραφον τὴν ἐπομένην φράσιν «καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ τοῦ Νικολάου Καραϊωάννου». Ἡ δὲ «Μέλισσα» (ἔκδ. 1680): «τὸ παρὸν βιβλίον ἐστὶν ἐμοῦ πατριῶν, Θωμᾶς Καραϊωάννης».

- 1764 543 Ἀκολουθία¹ τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ Νέου Ἀσκητοῦ καὶ θαυματουργοῦ τοῦ ἀσκήσαντος ἐν τῷ ὄρει τῆς περιφήμου πόλεως Ναούσης, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
- 1777 544 Βίβλος καλουμένη Καλοκαιρινή. ἀνατύπωσις
- 1782 545 Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου. ὄμ.
- 1785 546 Ἐρωταποκρίσεις πνευματικάι. ὄμ.
- 1790 547 Ὁρολόγιον τὸ Μέγα. ὄμ.
- 1794 548 Ροῦχ ἀφιετλεγή κλπ. βὲ Εὐχολόγιον Κιταπτάν. ὄμ.
- 549 Ἱερὰ Σύνοψις ὄμ.
- 1796 550 Βίβλος Ἐνιαύσιος, με ἀφιέρωσιν τοῦ Τυπογράφου πρὸς τὸν Παναγ. Ἅγιον Κυζίκου πρώην Κρήτης Κ. Κ. Γεράσιμον (α'. τόμος σελ. 1159, β'. τόμος σελ. 1848 σχ. 8ον.)
- 551 Λόγοι Δεκαεπτὰ παιδείας φυσικῆς θρησκείας καὶ χριστιανικῆς ὑψηλῆς Θεολογίας ἀνάμεστοι.
- 1797 552 Λεξικὸν Ἰταλικὸν Γραικικὸν ὑπὸ Σ. Βλαντῆ.
- 553 Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ.
- 1798 554 Τῶν Μεταμορφώσεων² Π. Οὐιδίου Νάζωνος Βιβλία ΙΕ'. εἰς

1) Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἦν ἀναφέρει καὶ ὁ Ε. Κουρίλας («Ἡπειρ. Χρον.» 1928 σελ. 68) δὲν φέρει ὄνομα Τυπογράφου—παραβαλόντες ὅμως τοὺς χαρακτῆρας πρὸς ἄλλας συγχρόνους ἐκδόσεις, συνηγόμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξετυπώθη παρὰ τῷ Ν. Γλ. — κατὰ παράβασιν προφανῶς τῶν περὶ τύπου διατάξεων, καθόσον δὲν περιέχει οὔτε τὴν σχετικὴν ἀδειαν οὔτε τὴν καθιερωμένην φράσιν «con licenza dei superiori», ἀπαραίτητον προκειμένου περὶ πρωτοφανῶν ἐκδόσεων.—Ἐν σελ. 31 ἀναγινώσκομεν τάδε: «οὗτος λοιπὸν ὁ ὁσιος πατήρ ἡμῶν Θεοφάνης γεννηθεὶς μὲν ἀπὸ τὴν ἄνωθεν μεγάλου πολιν προηγουμένως, ἐπομένως δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιγείου τῆς τῶν Ἰωαννίνων δηλονότι πόλεως, ὅστις νηπιόθεν ἐφύλαξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄσπιλον καὶ καθαρὸν ἀπὸ κάθε ἐμπαθῆ ῥυθμὸν καὶ . . . καταφρονῶντας πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ γένος καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους . . . πρὸς τὸ Ἅγιόνυμον ὄρος ἀπέδραμεν ἔνθα πηγένωντας εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Δοχειαρίου τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἔλαβεν . . . οὕτως ἐγίνε ποιμένας καὶ ἡγούμενος αὐτῶν . . . Ἐναν ἀνεπιὸν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ εἶχεν τὸν ὅποιον οἱ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας Ἄγαρ οἱ Ἰσμαηλίται δηλονότι αἰχμαλωτίσαντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπήγασιν . . . (ἀναφέρει εἶτα πῶς μετέβη εἰς Κων/πολιν ὁ Θεοφάνης καὶ ἀπληυθέρωσε τὸν ἀνεπιὸν ὃν καὶ κουρεύσας μοναχὸν ἐποίησεν καὶ εἰσήγαγεν εἰς τὸ Μοναστήριον. Ἄλλ' οἱ μοναχοὶ διὰ τὸν φόβον ἀντεκδικήσεων τῶν Τούρκων, ἐξέβαλον ἀμφοτέρους) καὶ ὁ Θεοφάνης μετὰ τοῦ ἀνεπιοῦ «ἕως τὴν σκῆτην τοῦ Προδρόμου ἀπέναντι τῆς Βερροίας κατήνησεν, ἔνθα καὶ τὸν περικαλλῆ τῆς Παναχράντου Θεοτόκου οἰκοδόμησεν καὶ πολλοὺς μοναχοὺς συνάξας ἐστήριξε, ὅπου καὶ τὸν ἀνεπιὸν τοῦ κατέλιπε. Αὐτὸς δὲ ἐγερθεὶς ἐπῆγε μόνος του εἰς τὴν περίφημον Ναοῦσαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρὼν τόπον εὐάρμοστον, ναὸν ὠραῖον κατὰ πολλὰ τῶν Ἀρχαγγέλων ἐκ θεμελίων ἀνήγειρε καὶ τὸ Μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων καλῶς οἰκοδόμησε καὶ μοναχοὺς συνηθροῖσε καὶ εἶτα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἄλλο τῆς Βερροίας. . . .»

2) Τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν ἐσημειώσαμεν ἐν τῷ ἡμετ. Καταλόγῳ ὑπ' ἀριθ. 392, ἀντιγράφαντες τὸν τίτλον κλπ. ἐκ τῆς Νεοελλ. Φιλολ. Α. Βρετοῦ. Ἦδη ἀνευρόντες ἀν-

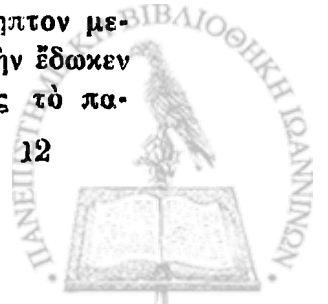
δύω τόμους διηρημένα, μετά τινων ἐξηγήσεων ἐν τῷ τέλει ἐκάστου Μύθου. Μεταφρασθέντα ἐκ τῆς Λατινίδος Φωνῆς παρὰ Σπυρίδωνος Βλαντιῆ (τόμος Α΄. σελ. 473. τόμ. Β΄. σελ. 389).

1801 555 Ὁρολόγιον τὸ μέγα.

1802 Τῆς ὑπ' ἀρ. 407 ἐκδόσεως «Θουκυδίδου τοῦ Ὀλόρου κλπ.» προτάσσεται ἡ κάτωθι ἀφιέρωσις ἑ τοῦ Τυπογράφου Γλυκέως καὶ τὰ ἀκόλουθα ἐπιγράμματα τῶν τότε Διδασκάλων Ἰωαννίνων.

τίτυπόν τι αὐθεντικὸν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ κ. Τ. Τυπάλδου Φορέστη, ἀντεγράψαμεν ἐπακριβῶς τὸν τίτλον, ὃν μᾶς παρέδωκεν ἐσφαλμένον ὁ Βρετός, ὅστις παρουσιάζει καὶ ὡς χορηγὸν τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Πολυζώνη Λαμπανιτζιώτην, περὶ οὗ ὁ Βλαντιῆς γράφει ἐν τῷ προλόγῳ του (σελ. 13): «... Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ περὶ τοῦ ποιητοῦ· νῦν δὲ δίκαιον εἶναι νὰ δώσω ἀληθῆ τινα μαρτυρίαν τοῦ Κυρίου Πολυζώη Λαμπανιτζιώτη, ἃν καὶ οὗτος ἀφ' ἑαυτοῦ του ἔγινεν ἀρκετὰ γνωστός, διὰ τῆς ἐκδόσεως οὐκ ὀλίγων βιβλίων, κατὰ διαφόρους τόπους καὶ καιροὺς ἐκτετυπωμένων, πρὸς ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ. Τῷ ὄντι ὁ ἐπαινετός οὗτος ἀνὴρ ὄλην σχεδὸν ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του εἰς τοιαῦτα ἔργα ἐπωφελῆ μὴ φειδόμενος πόνων διὰ νὰ συνεργήσῃ ἀκαταπαύστως εἰς τὴν τοῦ Γένους του προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν. Οὕτω διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τοῦ ζήλου του ἠξιώθη πολλάκις νὰ εὔρῃ τὰ μέσα καὶ τὰς πηγὰς, διὰ τὰ ἔξοδα τῶν τοσούτων βιβλίων, ὅσα ἐτυπώθησαν μὲ τὸ μέσον του. Τὸν αὐτὸν τρόπον διὰ τῆς ἐπιμελείας του εἶδον τὸ φῶς καὶ αἱ τοῦ Ὀβιδίου Μεταμορφώσεις. Ἦλθεν αὐτὸς εἰς Βενετίαν ἐν ἔτει 1798 ὑποτρέμων καὶ σφαλερῶς ἰστάμενος ὑπὸ τοῦ βαθυτάτου γήρους, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἔλλειπές τι χειρόγραφον μεταφράσεώς τινος τῶν τοῦ Ὀβιδίου Μεταμορφώσεων ἐκ τῆς Γαλλικῆς τοῦ Du-Ryer. Παρέδωκε δὲ εἰς χεῖράς μου τὸ τοιοῦτον χειρόγραφον· ἐγὼ δὲ πειθόμενος εἰς τοὺς λόγους τοῦ γέροντος, ὅτι ἡ μετάφρασις ἦτον ἔργον πεπαιδευμένου ἀνδρός καὶ βιαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Τυπογράφου διὰ τὰς ἀναμεταξύ των συνθήκας, δὲν ἔκαμα κατ' ἀρχὰς τὴν πρέπουσαν ἔρευναν· ἀλλὰ προχωρῶν... ἐκατάλαβα ὅτι τὸ σχέδιον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο ὑπὸ τῶν πλείστων ἀλοιφῶν καὶ ἄλλοκότων σημειώσεων, ὅσαι ἔγιναν εἰς αὐτὸ ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων χειρῶν ἐξαιρέτως δὲ καὶ τῶν τοῦ γέροντος...»

1) Τῇ μεγαλοψύχῳ ἀταδελοφότητι τῶν Κυρίων Ζωσιμάδων. Ἐπιστολὴ ἀφιερωτικὴ ἐκ προσώπου τοῦ Τυπογράφου: Ἀνίσως αἱ Μοῦσαι καὶ οἱ τρόφιμοι τῶν Μουσῶν χρεωστοῦν νὰ σᾶς ὁμολογοῦν χάριν διὰ τὸν ἔνθερον ζῆλον ὅπου ἐκ θείας ἐπινοίας ἐλάβετε διὰ νὰ ἀποσκορακίσετε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν Γένος τὴν σκοτόμαιναν τῆς ἀπαιδευσίας ὅπου (οἷς κρίμασιν οἶδε Κύριος ἐξαπλώθη εἰς αὐτὸ) διὰ νὰ λάμπῃ πάλιν τὸ γλυκύτατον φῶς τῆς μαθήσεως καὶ διὰ νὰ δώσῃ εἰς ἐκείνους ὅπου τὸ ἔστερήθησαν τὴν καλλονὴν ὅπου εἶχον πρότερον· πολὺ περισσότερον χρεωστοῦν διὰ τὴν ἀρτίως γενομένην ἔκδοσιν τῶν βιβλίων τοῦ περιφανοῦς καὶ ὀνομαστοῦ τοῖς πᾶσι Θουκυδίδου, διὰ τῆς δαψιλοῦς ὑμῶν δαπάνης· οἱ κήρυκες τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ὁμοθυμαδὸν καὶ ὄλον τὸ σύστημα τῶν πιστῶν σᾶς εὐχαριστοῦν διὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐξήγησιν, ὅπου ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Ἀστραχανίων Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος, ὡσάν ἡ καλὴ καὶ φιλόπονος μέλισσα ἀπὸ τὰ εὐωδέστατα ἄνθη τῶν φυτῶν τοῦ νοητοῦ παραδείσου τῶν πνευματοφόρων, λέγω, καὶ θείων πατέρων ἐσυνάθροισε καὶ εἰς τὴν περὶ τὴν διάλεκτον καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς εὐληπτον μετεκόμισεν· ἡ δὲ χριστομίμητός σας διάθεσις μὲ ἰδιά της ἔξοδα ἀφειδῶς τὴν ἔδωκεν εἰς φῶς, διανέμουσα πανταχόσε τὰ βιβλία ἀμισθί. Ἐπειδὴ δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ πα-

1803 556 Ἀκολουθία τοῦ Ἀναγνώστου.

ρὸν κέρδος, τὸ λυόμενον καὶ φθειρόμενον, ἀλλ' εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν, εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἡθῶν, εἰς τὴν κατάληψιν τῶν θείων λογίων καὶ εἰς ἀνατροπὴν τῶν ληρημάτων ὅπου ἀναιδῶς τε καὶ ἀμαθῶς ἐξερεύγονται τινες κατὰ τῆς ἀμωμῆτος ἡμῶν πίστεως, ἀνθ' ὧν θέλετε ἔχει ἐν οὐρανοῖς πληρεστάτην τὴν ἀντιμισθίαν καὶ τὸ κέρδος ὅπου ἀναμένει ἐκείνους ὅπου ἐφαπλοῦσιν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τοιαύτας ἀγαθοεργίας τὸ μόνιμον καὶ ἀκήρατον. Οἱ φιλεπιστήμονες ὁμολογοῦν τὸ χρέος ὅπου ἔχουν εἰς τὴν καλοσύνην σας, διὰ τὰ ἐπιστημονικὰ τεύχη, ὅπου συνέταξεν ὁ αὐτὸς ἀείμνηστος Νικηφόρος· ἡ δὲ διὰ τὸν στολισμὸν τῶν ὁμογενῶν καὶ φιλομαθῶν ξεχωριστὴ Σας ἔφρασις δὲν ὑπέφερε νὰ κείτωνται ἐν παραβύστῳ που καὶ ἀνέκδοτα ὡς καὶ ἄλλα πολλά· ἀλλὰ δίδοντας καὶ αὐτὰ εἰς Τύπον μὲ τὴν εἰθισμένην ἐλευθεριότητα τῆς δαπάνης, παρακινεῖ εἰς ἀπόκτησιν τῶν ἐπιστημῶν τοὺς ἐραστάς αὐτῶν μὲ τὴν εὐπορίαν τῶν τοιούτων βιβλίων. Τί νὰ λέγω τὰ ἄλλα καὶ νὰ γίνωμαι διεξοδικὸς εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν κατορθωμάτων σας μὲ τὰ ὁποῖα ὠφελεῖτε τὴν ἀνθρωπότητα; Ἦδη δὲ ὅπου στέλλω εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν θαυμαστὸν βλαστὸν αὐτῆς, τὴν Ἀττικὴν Μοῦσαν, τὸν περιβόητον Ἱστορικόν, τὸν ζηλωτὸν ῥήτορα, τὸν Θουκυδίδην, τὸν ὁποῖον ἀντέγραψεν ἰδιοχείρως ὀκτὼ φοραῖς ὁ κορυφαῖος τῶν ῥητόρων, ἡ πηγὴ τῆς ῥητορείας, ὁ πολὺς ἐν λόγοις Δημοσθένης διὰ νὰ θησαυρίσῃ εἰς τὴν μνήμην του, μὲ τὴν ἀντιγραφὴν, ἐκεῖνο ὅπου δὲν ἠμποροῦσε μὲ μόνην τὴν συνεχῆ ἀνάγνωσιν, τὴν κομψότητα, λέγω, τοῦ συγγραφέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἐντελῶς ἐμιμήθη καὶ ἂν δὲν εἶναι βαρὺ νὰ τὸ εἰπῶ, καὶ τὴν ἐξαπέρασεν, ἤδη συμπεραίνω πόσῃ χαρὰν θέλουν λάβει οἱ τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι, πόσῃ εὐχαρίστησιν οἱ περὶ τοὺς λόγους σπουδάζοντες, πόσῃ οἱ μαθητιῶντες, πόσῃ οἱ ἐκείνους παιδεύοντες, ἀκούοντες τὴν Θουκυδίδειον Μοῦσαν, διηγουμένην μὲ τόσῃ κομψότητῃ τὰς μάχας καὶ ἀνδραγαθίας τῶν τε Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, μὲ τὰ ὁποῖα ἄφησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ὄνομα καὶ φήμην ἀδιάψευστον· αὐτοὶ οἱ φιλόμουσοι, λέγω, καὶ φιλόλογοι καὶ φιλοῖστορες καὶ φιλορρήτορες, ἃς κηρύττουν τὰς εὐεργεσίας σας, ἃς πλέκουν τῶν ἐγκωμίων τὸν στέφανον, ἃς συναριθμοῦν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν Ἡρώων καὶ τὴν Ἰδικὴν σας Ἀδελφότητα . . . Εἶμαι δὲ εὐελπίς ὅτι ἡ παρούσα τοῦ Θουκυδίδου ἔκδοσις, ἣτις διὰ φιλογενοῦς Ὑμῶν δαπάνης εἰς φῶς ἤδη προέκυψεν ἐκ τῆς ἰδικῆς μου Τυπογραφίας, θέλει ἐπικριθῆ ὡς τελεία καὶ εὐδιόρθωτος διὰ τὴν ἄκραν ἐπιμέλειαν, ὅπου μετεχειρίσθη εἰς αὐτὴν ὁ λογιώτατος Διδάσκαλος Σπυρίδων Βλαντιῆς, ἔχων ἀδιακόπως ὑπ' ὀφθαλμῶν τὴν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου καὶ ἄλλας ἐκδόσεις ὅσας ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ μάλιστα καὶ διὰ τῆς ἀξιεπαίνου προμηθείας τοῦ μακαρίτου Γεωργίου Δρόσου, ὅστις οὐκ ἔπαυσε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς ἐξ ἰδίου αὐτοῦ καὶ τοῦ Ζωσιμαίου ὀνόματος, παρακινῶντάς τον νὰ παραιτηθῆ εἰς τὴν τοῦ ἐδῶ Σχολείου ἐπιστάσιαν διὰ νὰ ἐνασχολῆται ὄλως περὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ τε Θουκυδίδου καὶ Ὀμήρου, ἔτι δὲ καὶ μετάφρασιν τῶν ἀξιολογωτέρων βιβλίων, ὑποσχόμενος αὐτῷ κατ' ἔτος αὐτάρκη μισθόν.—Γνοὺς τοίνυν πρὸ πολλοῦ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος μὲ ἄκραν τῆς ψυχῆς του ἀγαλλίαςιν καὶ χαρὰν, καθὼς οἶδα κἀγὼ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ὄχι μόνον ὁμογενεῖς καὶ συμπατριῶται ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπανταχοῦ ξένοι καὶ ἄλλογενεῖς, ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἀδελφότης εἶσθε ὄντως οἱ Μαικήναι, (ὡς πρώην σας ἐκήρυξε καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος πολύφθογγος σάλπιγξ, ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος Εὐγένιος) οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ καὶ ἀήττητοι βοηθοὶ καὶ ἄγρυπνοι κηδεμόνες τῶν ὄσων καταγίνονται εἰς τὴν σπουδὴν καὶ ἡ συγγραφοῦσι χρήσιμα βιβλία, ἡ διὰ ζώσης φωνῆς μεταδίδουσιν ἕκαστος τὸ ἴδιον τάλαντον εἰς τὸν πλησίον του. Βλέπωντας λέγω καὶ ἐκθειάζοντας, καθόσον δύναται, τὰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας εὐεργεσίας καὶ ἀφθόλους ὑμῶν δωρεάς, ἀπεφάσισεν, ἀφοῦ τελειώσῃ τὸν Β' τόμον τῶν μεταμορφώσεων τοῦ Οὐιδίου, ἂν τὸν ἀξιῶσῃ ἡ θεία Πρό-

557 Μπερτολδίν Πανουργίαι.

νοια, νὰ σᾶς προσφέρῃ (ὡς πρότερον Διογένην τὸν Λαέρτιον, τὸν τε Διονύσιον Λογγί-
νον καὶ Κορνήλιον Νέπωτα) τοῦ πολυθρυλήτου ποιητοῦ Οὐεργιλίου Μάρωνος τὴν Αἰ-
νειάδα εἰς πεζὴν φράσιν διὰ νὰ γίνῃ εὐκατάληπτον καὶ κοινὸν εἰς τὸ Γένος μας τὸ
θαυμάσιον ἐκεῖνο ποίημα, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ ῥηθεὶς περιβόητος Εὐγένιος ἐν ἡρωϊκῷ τῷ
μέτρῳ ἑλληνιστὶ πρῶτον μετέφρασε.— Ἐγὼ δὲ ὁ Τυπογράφος ὡς ὁμογενῆς καὶ συμπο-
λίτης Ὑμῶν, ἀποδεχόμενος καὶ τυπώνοντας ὅσα λεχθοῦν πρὸς εὐγνωμονίαν σας ἀπὸ
τοὺς λογίους καὶ πεπαιδευμένους ἄνδρας καὶ ὄντας πρόθυμος νὰ τυπώσω ἐν καιρῷ, ὡς
ἐδιωρίσατε, μετὰ τὴν ἤδη προκειμένην καλλίστην Ἐκδοσιν τοῦ Ὀμήρου, καὶ τὰ ἅπαντα
τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ ὅσα ἄλλα ἀποφασίσετε, ἔξαιτοῦμαι παρὰ
Θεοῦ τῇ εὐγενεστάτῃ καὶ χριστομιμῆτῳ καὶ εὐεργετικωτάτῃ ὑμῶν ἀδελφότητι, ὑγείαν
ἀμετάπτωτον, εὐζωΐαν πολυχρόνιον καὶ τὴν καθ' ἑκάτερον εὐδαιμονίαν πρὸς καύχημα
καὶ εὐτρεπισμὸν καὶ ἐπανόρθωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους».

Ἐπονται τὰ ἐπιγράμματα: «Ζωσιμάδων, Κοσμάς τάδε γράψεν τοῖσι γονεῦσι κλεινῷ
πατρὶ Πάνφ * μητρὶ τε Μαργαρίτῃ * :

* Οἱ Γονεῖς τῶν Ἀδελφῶν Ζωσιμαδῶν.

*Ζώσιμε χαίροις, Μαργαρίτ' ἐν δέ μοι πότνια χαῖρε
υἱέας ἐκφύντες σπέρματα εὐλογίης
χρυσὸν σειρήναις οὐ σκίδνησιν τὰ σὰ τέκνα.
Σκίδνυσιν πτωχοῖς, οὐνεκεν εὐσεβίης
προῖκα δπάζει ἀρχαίων βίβλων ἐρικυδεῖς
πᾶσιν μουσοτρόφοις οὐνεκεν εὐμανίης.
Ἄρτι δὲ Θουκυδίδου τὰς βίβλους ἄμμιγα ἄλλας
τύποις ἐκδόντες δαψιλέει δαπάνη
εἰς τὴν Ἑλλάδα πέμπει, ὡς γένοιτο τὰ τέκνα
Μούσης τῆς πατρικῆς Ζώσιμε σὸν τὸ κλέος.
Ζωσιμάδων ἀδελφῶν σύ γε, τετρὰς φιλόμουσε
ὀλβίη ὄντως, ἠδὲ Θεῶ ἔρατῇ
Καὶ γὰρ σοὶ μελεδῶν ἀπέραντος, ὄση σοφίης τε
παιδείης ἐστί, ἠδὲ σοφῶν γε μόνη.*

Ἄλλο:

*Μουσοτρόφοι ὅσοι ἐν χῆτει βιβλὸν περίστε
Χαίρουτ' ὅμμες νῦν πάμμεγα ἀτρεκέως
Καὶ γὰρ καὶ Θουκυδίδου περιέρχεται βιβλὸς
Ἀμισθος ἤδη, Ζωσιμάδων δαπάνη.*

Ἄλλο:

*Ὅσοι στερεῖσθε ἐνδεεῖς μουσοτρόφοι
Ἑλλάδος ᾧ καύχημα ἠδὲ σεμνότης
Βίβλων σοφῶν αἴροντες εὐθέως ὅπα
αἰνεῖτε ὡς οἶόν τε τοὺς Ζωσιμάδας
Ἴδὸν προθύμως χρήματα ὀσημέραι
Κατακενοῦσι οὗτοί γε ἐλευθέρως
ὅπως σοφίῃ εὐχερῶς ἀναθάλλῃ
καθ' Ἑλλάδα νῦν ὡς πάλαι κατὰ χρέος.*

Εἰς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τεκμήριον Ἀναστάσιος Μπαλανίδης.

Τὰ ἐπόμενά εἰσι τῶν ὀμηριζόντων μαθητῶν ἦτοι τῶν τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου
σπουδαζόντων:

— Χριστοδοῦλου Γεωργίου Ἱερέως: —

*Μὴ σύ γε τὸν τεῦσθαι δὴ ἄχνησο ὡς προπάρουθεν Μηκέτ' ἀπάρτι κατηφίῃ ᾧ ξεῖν' αἰρεέτω σε
ἤδη εὐμοιρῶν Θουκυδίδου Βίβλου ἀσχάλλοντ' ἤδη πάμμεγα, ὡς τὸ πάλαι
ἢ τύποθεν μετὰ εἰς πολλῶν ἄλλων ἀνακύπτει. Βίβλων σπάνιος, ἠδ' ἐρμηνείης σοφοποιῶ*

— Ἀναστασίου Γεωργίου: —

- 1803 558 Ἀκολουθία τῶν Ἀγίων θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν αὐταδέλφων Νεκταρίου καὶ Θεοφάνους τῶν κτιτόρων τῆς Σεβασμίας καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ, τῇ ἐν τῷ Μετεώρῳ, τῶν ἐξ Ἰωαννίνων, τὸ γένος Ἀψαράτες. Νῦν φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀγίου Σταγῶν Κου Γαβριὴλ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, χωρίον Λοζέτσι, εἰς μνημόσυνον αὐτῶν καὶ ἵνα δωρεὰν διανέμηται τοῖς εὐσεβέσι.
- 1804 559 Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσι περιέχον τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν.
- 1805 560. Ἐπιτομὴ τῆς Ἱεροκοσμικῆς Ἱστορίας.
- 1806 561 Κολαί Ἰμὰν Νασιχετοῦ κλπ.
562 Προσκυνητᾶριον Ἀγ. Ὁρους. Μποῦ Κιτάπ Ἄγιον Ὁροζουν κλπ.
563 Σημαθὴ Μπαχτζὲ τουνάνμαση κλπ.
- 1810 564 Ψαλτήριον Δαβὶδ Παττισᾶχ ὄμ.
- 1811 565 Ἐπιστολᾶριον.
- 1812 Συνεσίῳ Ἐπιστολαὶ (δίδομεν πλήρη τὸν τίτλον τοῦ ὑπ' ἀρ. 534) μετὰ τῶν Σχολίων Νεοφύτου, ἐκδοθεῖσαι τὸ πρότερον ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας σπουδῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ Γρηγορίου τοῦ

ἀνδρῶν Κρατίσιων Ζωσιμάδων ἐράνω.

τῶν δε εὐμοιρεῖς Ζωσιμάδων ἐλέσι.

— Βασιλείου Κότζη: —

Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ:

Τίς πόθεν εἶ ξένε; λέξον. Ἀθηναῖος φηγᾶς εἰμι Θουκνυδίδης τῶν ξυγγραφέων τελέθει περικλυτὸς

Θουκνυδίδης. Τί φάεις; Κεῖνος ἔθανε πόλει. ἐνδίκως πολλῶν φέριτερον εὐφραδίης

Ναὶ ἀλλ' Ἄϊδος ἦλθα βίω. Πῶς κέρβερος εἶ; τοῦνεικα πῶς οὐκ ἂν τις ἐπαινῇ Ζωσιμάδας γε

Φίλοι Ζωσιμάδα σῶσαν ἐμ' ὡς τὸ πάρος, τύποις τὰ τούτου δόντας ἀδρᾶ δαπάνη;

ἦδ' ἄλλοι τύπω· εὐ σὺ λέγεις ἀλλὰ τόδε φράσοον.

Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ:

Τοὺς τίμη ἀμείριε; Εὐκλήη οἶδα μόνη.

Βίβλος ἔγωγε πινυτοῦ ἦδ' εὐφραδέος οὔσα

— Χρήστου Δημητρίου —

ἀνδρὸς παλαιοῦ, Θουκνυδίδου σοὶ λέγω.

Χερσὶν σαῖς μουσοτρόφε με σχῶν ἔσχεο μόχθων Κᾶν σοφὸς ἦς τις, κᾶν γοῦν τις ἄμουσος

ἦν γλίχη μαθεῖν πολλά γε τῶν προτέρων. ἐπαίνει τοὺς πληθύνοντας Ζωσιμάδας γε τύπη.

Ἄλλο:

Εὐχο μάλ' ἐν δίκη καὶ νῦν ὡς πάλαι γ' Ἑλλάς

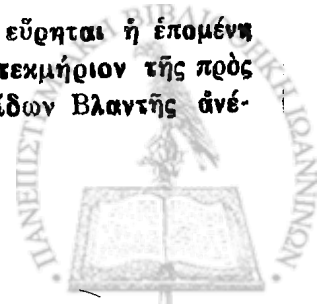
Πλουτεῖς γὰρ ἦδη κυδαλίμων ἀνέρων.

Εἰς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τεκμήριον

Οἱ τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις Πρώτου καὶ Κοινοῦ Σχολείου τρόφιμοι.

1) Περβλ. καὶ Σπ. Λάμπρου <Ν. Ἑλλην.> Τόμ. Β'. σελ. 95. Ὁ Σάθας (Ν. Φιλ. σελ. 169) ἐσφαλμένως ἀναγράφει ὡς ἔτος ἐκδόσεως τὸ 1815.

2) Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 434 τοῦ ἔτους 1810 <Χαρίτωνος κ. λ. π.> εὐρηται ἡ ἐπομένη ἀφιέρωσις: <Τῷ ἐξοχωτάτῳ Μαρχεσίῳ Κωνσταντίνῳ Μαρούτζι ὡς τεκμήριον τῆς πρὸς τὴν εὐκλεῆ αὐτοῦ οἰκίαν εὐγνωμοσύνης, τὴν βίβλον ταύτην Σπυρίδων Βλαντῆς ἀνέθηκεν>.

Κωνσταντᾶ. Νῦν δὲ παρὰ Σπυρίδωνος Βλαντῆ ἀναλώμασι τοῦ Τυπογράφου. (Περιέχεται καὶ ἐπίγραμμα τοῦ Ἑλλογιμωτάτου Διδασκάλου Λάμπρου Φωτιάδου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων : Πυκτοῖς ἐν πινάκεσσι Συνέσιος εἴλαλον ὄσσαν—πτύξας ἐμμελέω, ἀμφιέλιξε νόον... ὄψιν φαιδρήν, δαδουχῶν Ἑλλάδι Γρηγόριος).

1813 566 Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

567 Ἐγκυκλοπαίδεια Ἰω. Πατοῦσα, τετράτομος.

1814 568 Vocabolario Italiano e Greco portatile e necessario a chi brama imparare con facilità la greca e l'italiana favella, aggiuntivi in fine dodici dialoghi utilissimi.—Λεξικὸν Ἰταλικὸν καὶ Γραικικὸν πρόχειρον ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς ποθοῦντας μανθάνειν εὐκόλως τὴν Γραικικὴν καὶ Ἰταλικὴν Γλῶσσαν, μετὰ προσθήκης ἐν τῷ τέλει Δώδεκα Διαλόγων καὶ ἑτέρων τινῶν χρησίμων.

1816 569 Ἀζήμ Πατησᾶχ Μοναστήρ Κύκονουν, κλπ.

Ἐρωτος Ἀποτελέσματα (ἰδοὺ πληρέστερος ὁ τίτλος τοῦ ὑπ' ἀρ. 535) ἦτοι Ἱστορίαι ἠθικοερωτικαὶ μὲ πολιτικὰ τραγούδια, τυπω-

1) Ἰδοὺ ὁ Πρόλογος τοῦ Τυπογράφου : «Πρὸς τοὺς Φιλομαθεῖς, Ἰδοὺ εὐγαίνει τώρα νεωστὶ εἰς φῶς ἀπὸ τοὺς τύπους μου τὸ λεξικὸν Ἰταλικὸν καὶ Γραικικὸν τὸ τόσον ζητημένον καὶ τόσον ὠφέλιμον εἰς τοὺς ἀρχαίους τῶν δύο τούτων γλωσσῶν. Εἶναι εὐκόλον νὰ γνωρίσῃ καθένας τὰς πολλὰς προσθήκας ὅπου ἔγιναν εἰς τοῦτον τὸν νέον τύπον, διατὶ προσετέθησαν λέξεις, αἱ ὁποῖαι πρότερον ἔλειπον καὶ ἐδιορθώθησαν πολλὰ σφάλματα, ὥστε ἐλπίζω ὅσοι ἔχουσι κρίσιν, ὅλοι θέλουσι μείνει εὐχαριστημένοι εἰς τὴν ἐπιμέλειάν μου. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὅπου εὐρίσκεται ἡ ἐξήγησις τῶν ἀριθμῶν προσετέθησαν καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν Ρωμάνων, ἐπειδὴ τοὺς μεταχειρίζονται συχνάκις οἱ Ἰταλοὶ καὶ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζωνται. Εἰς δὲ τὸ τέλος ἕνδεκα Διάλογοι ἦτοι συνομιλίαι ἐπάνω εἰς διαφόρους ὑποθέσεις ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ καθένας ἠμπορεῖ νὰ μάθῃ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ ὁμιλῇ μὲ εὐκολίαν. Ὁ δεύτερος Διάλογος εἶναι συνθεμένος εἰς Βενετικὴν Διάλεκτον διὰ νὰ λάβουν οἱ ξένοι κάποιαν ἰδέαν τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλοῦσιν οἱ Βενετοί. Τοῦτο λοιπὸν τὸ λεξικόν, ἐπειδὴ ὄντως ἐδιορθώθη, πωλεῖται λίρας 5 Βενετίας καὶ ἀπὸ τὴν μεταχείρισιν τοῦ αὐτοῦ σᾶς βεβαιώνω ὅτι θέλτε εὐγάλη μεγάλην ὠφέλειαν. Ἐρωσθε». Τὸ λεξικὸν τοῦτο συγκείμενον ἐκ 370 σελ. ἐν ὄλῳ, περιέχει μετὰ τὸν πρόλογον καὶ μέχρι τῆς σελ. 18 διαφόρους προσευχὰς Πιστεύω, Πάτερ ἡμῶν, Ὡδὴ εἰς τὴν Θεοτόκον, αἱ Δέκα ἐντολαὶ κ. ἄ. ἑλληνιστὶ καὶ τινὰς αὐτῶν καὶ λατινιστὶ. Εἶτα περιλαμβάνει τὸ κυρίως λεξικὸν εἰς δύο στήλας μετὰ τῆς προφορᾶς ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν, κατὰ τὰ ἐπόμενα δύο ὑποδείγματα :

abbadessa = igumeni
 αμπαντέσσα = ἡγουμένη
 abbazia = Monastirion
 ἀμπατζία = Μοναστήριον

κ. λ. π.

νου Διακόνου Τυπάλδου τοῦ Κεφαλλῆνος ἐκ τῆς Τυπογραφίας Μιχαήλου¹ Γλυκῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

1829584 α') Δρομοδείκτης² τῶν ἀκολουθῶν ὁκτιῶ μερῶν μετ' ἀξιολόγων

1) Σημειοῦμεν μόνον τὸ ὄνομα Μιχαήλ Γλυκέως, διότι αἱ ἄλλαι ἐκδόσεις φέρουν τὴν γνωστὴν ἐπιγραφὴν τοῦ πρώτου Τυπογράφου, τοῦ ἰδρυτοῦ δηλονότι Νικολάου.

2) Εἶναι τὸ περιεργότερον βιβλίον, ἐξ ὧσων εἶδομεν, τοῦ Ν. Γλυκέως. Ἐν σελ. 14 ἀναγινώσκωμεν: «ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Γρεβενά, Μπιτώλια καὶ Βουκορέστι». Εἶναι τὸ δρομολόγιον τῶν Καραβανίων, τὸν διασημότερον ἐκπρόσωπον τῶν ὁποίων, τὸν Ρόβαν, ἀπεθανάτισεν ἡ Δημοτικὴ μοῦσα μὲ τὸ γνωστὸ τραγοῦδι «ὁ Ρόβας μας ἐκίνησε μέσ' τῆ Βλαχιά νὰ πάη...»

Ἴδου λοιπὸν τὸ δρομολόγιον: «ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Ἀρδομίστην ὥρας 2 1/2, εἰς Μπαλτοῦμα καὶ Διπόταμον 1 1/2, Πορνάρι 3, Τρία Χάνια 1, Μέτζοβον 3, Τζάν Κουρταρῶν 2, Μηλιᾶν 2, Κρανιᾶν 4, Κηπουργιὸν 2, Βενέτικο 1, Γρεβενά 1, Σιάτιστα 8, Κόζιανην 3, Καϊλάρ 6, Φλώριναν 8, Μπιτώλια, Πιρλεπέ 8, Κιουπουρλί 12, Κομμάνοβαν 10, Στρασίν Χάνι 7, Ἐγρὶ Δερί Παλάγκαν 6, Δεμινὸ 6, Κισταντίλ 2, Ζιδίτζαν 2, Κισταντίλ Καραούλ, Κομίτζαν 4, Καρούλ 1, Μελανόβαν 3, Δούπνιτζαν, Σαμοκόβι 10, Μπανά 4, Δερβέν 4, Τατάρ Παζαρτζήκ 5, Τζερναγόραν 2, Λοροτόν 3, Καραμουσταφαλάρ 1, Ἐμιρδελερ 2, Παύλαν 2, Λίαν 2, Κατπορί 4, Κιουτζούκ Ὀβάν 1, Κιζανλικ 4, Γκάμπριβον 6 1/2, Τούρναβον 8, Νικόλπολιν 3, Γιοβάντζαν 5, Σανιάρ 2 1/2, Σιστόβι 1 1/2, Ζεμενίτζα (διὰ τοῦ Δουνάβεως ἕως Βουκορέστι ὥρας 18) Τὸ ὄλον Ἰωάννινα—Βουκορέστι ὥραι 206 1/2.» Καὶ ἀκολουθοῦν εἰτα δρομολόγια ἐξ Ἰωαννίνων πρὸς Βιτώλια, Λάρισσαν, Σκόδραν, Σαγιάδα, Αὐλῶνα κλπ. τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι τὰ Ἰωάννινα λόγῳ τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς στενῆς ἐπαφῆς μετὰ τῶν ἐν Βενετία «πραγματευτάδων»—ὡς εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τῶν «Ἡπ. Χρονικῶν» εὐρύτερον θέλωμεν ἐνδιατρίψει—ἦτο τότε σπουδαῖος κόμβος συγκοινωνίας. Καὶ ἰδοὺ καὶ ἄλλα τινὰ ἐνδιαφέροντα Δρομολόγια: «Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Πρεμέτη—Κλεισοῦραν—Μπεράτι—Σκόδραν: ἀπὸ Ἰωάννινα ἕως Λουτζᾶ τὸ χάνι ὥραι 3, Βολβάρι χάνι 4, Γρεβενιᾶν 2, Ὀστράνιτζαν 3, Γεφύρι τῆς Βοϊούσης (α) 1, Χάνι Τερί 1 1/2, Δεύτερον γεφύρι 4, Πρεμέτι 2, Κλεισοῦραν 5, Γαπέβου τὸ χάνι 2, Χάνι Βενάκες 2, Ἀλῆ τὸ Χάνι 4, Χάνι τοῦ Ἰμπραήμ (β) 1, Μπεράτι (γ) 5, Χάνι τοῦ Κορᾶν (δ) 1 1/2, Μουσακιά Χάνι 2 1/2, Καρβουνάρι 2, Λουομίαν 1, Πέρασμα τοῦ Ἰοκουμῆ 4, Καβαγιάν (ε) 3, Γιακίν 2, Χαρίλ ἢ Λουνδίναν (ζ) 4, Πέρασμα τοῦ Ἰόμου (η) 1 1/2, Ἐνα χάνι 3, Ἄλλο χάνι καὶ Πέρασμα τοῦ Μασσία ποταμοῦ 1, Ἀλέσσιον (θ) 3, Ζαδρὶν (ι) 3, Μποζατέρ 3, Σκόδραν

α') Πρβλ. καὶ Ε. Κουρίλα, Βιβλ. Ἡπειρου, Ἀλβαν. («Ἡπ. Χρ.» 1928 σελ. 72).

α) Αὐτὸς ὁ ποταμὸς εἶναι ὁ Ἀῶς ὅστις καὶ Αἷας ὠνομάζετο. Ἐδῶ εἶναι ἓνα στενόν.

β) Ἐδῶ ἀπερνοῦν τὸν ποταμὸν Λῶμ.

γ) Πάλιν ἀπερνοῦν τὸν Λῶμ.

δ) Πάλιν ἀπερνοῦν τὸν Λῶμ.

ε) Τὸ Δουράτσον ἢ Δυρράχιον ἀπομένει ἀριστερὰ ὥρας 3.

ζ) Ὁ πάλαι Λίνδος ποταμός.

η) Ὁ πάλαι Πεῖστος ποταμός.

θ) Αὐτὸς εἶναι ὁ Λισσὸς τῆς Ἰλλυρίας ἐνθα σώζεται ἀκόμη ὁ τάφος τοῦ ἀνδρείου καὶ μεγάλου Στρατηγοῦ Γεωργίου τοῦ Καστριώτου ἢ Σκενδέρμπεϊ· αὐτὸς μὲ 6000 στρατιώτας ἐνίκησε πολλάκις τὸν Μωάμεθ τὸν Δεύτερον ὅστις εἶχεν 80000 Στρατιώτας.

ι) Ἀπερνοῦν τὸν Δρῖνον ποταμὸν.

ὑποσημειώσεων τοῦ καθενὸς μέρους, Πελοποννήσου, Βοιωτίας, Ἀττικῆς, Θεσσαλίας, Ἡπείρου, Μπόσνας, Μακεδονίας καὶ Θράκης, παρὰ Μιχαήλῳ Γλυκεῖ

ἢ Σκούταρι 3. — Ἐν ὄλῳ Ἰωάννινα—Σκόδραν ὄραι 77». — Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Κορφοῦς ὄραι 22 $\frac{1}{2}$ ἤτοι: Ἰωάννινα — Ροδότοπον 2 $\frac{1}{2}$, Βιλιτζίστα 2 $\frac{1}{2}$, Ράϊκου τὸ γεφύρι (α) 1 $\frac{1}{2}$, Ζαρχοβίτζαν 2, Φανερωμένην 3 $\frac{1}{2}$, Φιλιάδες 3, Σκάλωμα τῆς Σαγιάδας 4, Κορφοῦς διὰ θαλάσσης 3 $\frac{1}{2}$.

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Ἐπακτον ὄραι 51 ἤτοι «Ἰωάννινα—Ἄρταν 12, Ἄρταν—Σαλαγόραν 4, Λουτράκι (β) (διὰ θαλάσσης) 4, Δερβέν 1 $\frac{1}{2}$, Κατοῦναν 1 $\frac{1}{2}$, Μαχαλᾶν 4, Πεδόδρομον 2 $\frac{1}{2}$, Βουριάν 5, Βραχῶρι 2 $\frac{1}{2}$, Ἀνατολικὸν 5, Μισολόγγι 2, Καβουρολίμνην 4, Ἐπακτον 3».

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Λάρισσαν διὰ τῆς Ἄρτας καὶ Ἀσπροποτάμου ὄραι 40. «Ἐως Ἅγιον Δημήτριον 3, Πέντε Πηγᾶδια 3, Μουλιανὰ 2, Κουμζάδες 1, Ἄρταν (γ) 3, Θεοδούρια 6, Γαρδίκι 2, Πύρραν (δ) 2, Φανάρι (ε) 2, Γεφύρι τῆς Σαλαμπριάς 2, Τρίκκαλα 2, Κορβουλί 2, Κλωκοτὸν 2, Τζιώτην 1, Ζάρκον 1, Κουτζόχειρον 2, Λάρισσαν 4.

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Λάρισσαν (διὰ Καλαρρυτῶν) ὄραι 39 ἤτοι «Ἰωάννινα—Καλαρρυῖτες 8, Κλίνοβον 10, Τρίκκαλα 9, Λάρισα 12. — Ἰωάννινα—Ζητοῦνι ὄραι 51 $\frac{1}{4}$ ἤτοι ἕως τὰ Τρίκκαλα 27 $\frac{1}{4}$, Φέρσαλα 12, Θαυμακὸν 4 $\frac{1}{4}$, Χάνι Βίρβαλι 4 $\frac{1}{2}$, Ζητοῦνι 3».

Ἀπὸ Νεγρᾶδες τοῦ Ζαγορίου εἰς Μπιτώλια ὄραι 52 $\frac{1}{2}$ ἤτοι: «Ἀπὸ Νιγρᾶδες ἕως Σουδενᾶ 4, Ἀρτζίστα 2, Κόνιτζα 3, Τζεράσοβον 7, Φούρκαν 4, Τζέρον 2, Μέγιερον 6, Πλάζον 6, Χρούπισταν 4, Καστοριάν 4, Πεσοδέρι 5 $\frac{1}{2}$, Μπιτώλια 7.—»

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Βουθρωτὸν ὄραι 25.— Ἀπὸ Ἰωάννινα ἕως Μοναστηρι τῆς Ζήτζας 4, Ἐνα χάνι 1 $\frac{1}{2}$, Γεφύρι τοῦ Καλαμᾶ 1, Παροβίαν 1 $\frac{1}{2}$, Δελβινάκι 2, Νιβίτζαν 4, Δέλβινον, Βουθρωτὸν (ζ) 7—»

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Ἀργυρόκαστρον ὄραι 19 $\frac{1}{4}$ ἤτοι: Ἰωάννινα—Ἐκκλησία τῆς Φανερωμένης 1, Νιχῶρι 1, Ἀμπέλια τῆς Ζήτζας 1, χάνι Καζαράκι 1, Καλαμᾶν ποταμὸν $\frac{1}{2}$, λίμνη τῆς Ζαραβίνας 2, Γρούβερι-ποταμὸν 3, Ξηροβάλτου τὸ Χάνι 2, Ἐπισκοπὴν καὶ τοὺς μύλους τοῦ Ταμπάκου 1 $\frac{1}{4}$, Χάνι τῆς Συκιᾶς 1, Ποταμὸν τῆς Κολορίζης 5, Ἀργυρόκαστρον $\frac{1}{2}$.

Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Αὐλῶνα ὄραι 38 $\frac{1}{2}$ ἤτοι ἀπὸ Ἰωάννινα ἕως Δελβινάκι 10,

α) Αὐτὸ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸν ποταμὸν Καλαμᾶν ὅστις εἶναι ὁ Θύαμις καὶ ὄχι ὁ Ἀχέρων. Ὁ δὲ Ἀχέρων ὀνομάζεται Ζαγούρα ὅταν περνᾷ ἀπὸ τὰ βουνὰ τοῦ Σουλίου καὶ ὅταν χύνεται εἰς τὸν λιμένα Φαναρίου, παρακάτω ἀπὸ τὴν Πάργαν, ὀνομάζεται Γλυκὸς καὶ ἔχει τὰς πηγὰς του εἰς τὸ ὄρος Τύμφη. Ἡ δὲ λίμνη τὴν ὁποίαν σχηματίζει, πρὶν χυθῆ εἰς τὴν θάλασσαν, εἶναι ἡ Ἀχερουσία λίμνη. Τώρα τὴν ὀνομάζουν Βαλοντόρακον.

β) Λιμναίαν τὸ πάλαι.

γ) Αὐτὴ εἶναι ἡ Ἀργοθέα, ἡ μητρόπολις τῆς Ἀθαμανίας, ὁ δὲ ποταμὸς τῆς Ἄρτας εἶναι ὁ Ἰναχος καὶ ὄχι ὁ Ἄραχθος.

δ) Αὐτὸ τὸ χωρίον εἶναι κοντὰ εἰς τὸν Ἀχελῶν.

ε) Εἶναι τὸ Κεφαλοχῶρι τῶν Ἀγρᾶφων.

ζ) Αὐτὴ εἶναι κώμη παραθαλασσία ἄντικρυ τῶν Κορφῶν.

1830585 Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἐκ Κεφαλληνίας Σπυρίδωνα Γερουλᾶνον παρὰ τοῦ Ἱεροδιακόνου Εὐγενείου Διογενειάδου.

586 Πραγματεία περὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνθρώπου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Ἱταλικῆς πρὸς χρῆσιν τῶν κοινῶν Σχολείων ὑπὸ Διονυσίου Ἱερ. Πούρη¹ τοῦ ἐκ Τρικκάλων.

ἕως Δρίνου τὸ γεφύρι 1, Ἐπισκοπὴν 3, Βαλλῶρα τὸ χάνι 5, Δεύτερον γεφύρι τοῦ Δρίνου 3, Τεπελένι 2, Λουνέτζι 4, Καρνίτζαν 4 $\frac{1}{2}$, Ζελεντίτζαν 1 $\frac{1}{2}$, Αὐλώνα 4 $\frac{1}{2}$ ».

Ἄπὸ Ἰωάννινα—Παραμυθιᾶν—Πάργαν ὥραι 20. — (ἡ ἐπαρχία τῆς Παραμυθιάς ἦτο τὸ βασίλειον τοῦ Ἀδωνέως) (σημ. «δρομοδείκτου»).

Ἄπὸ Ἰωάννινα—Γρεβενά (ἀπὸ τὸ Μαῦρον ὄρος) ὥραι 29 — Ἰωάννινα ἕως τὸ Μοναστήρι τῆς Βοτζᾶς 9, Βωβοῦσαν 6 $\frac{1}{2}$, Τίσταν 9 (ἐδῶ γίνεται πανηγύρι εἰς τὰς 30 Ἰουλίου), Μαῦρον ὄρος 3.—Γρεβενά 1 $\frac{1}{2}$ ».

Ἄπὸ Ἰωάννινα εἰς Λάρισσαν (διὰ Μετζόβου) ὥραι 39 $\frac{1}{2}$ ἦτοι ἀπὸ Ἰωάννινα—Μετζόβου (α) 11, εἰς Χάνι Ζυγοῦ (β) 1 $\frac{1}{2}$, Χάνι Μαλακάσι 2 $\frac{1}{2}$, Μοκόσι 2, Στούρτζια 1¹), Χάνι Κούρεντα ἢ Κρούα (γ) Βρύση 2, Καστροάκη (δ) 1 $\frac{1}{4}$, Καλαμπάκαν (ε) 1 $\frac{1}{2}$ Βοϊβόδα 2, Τρίκκαλα 2, Κουρβαλι 2, Κλωκοτὸν 2, Τζιιώτην 1, Ζάρκον 1, Κουτζόχειρον 2, Λάρισσαν 4».

Ἴδου τέλος καὶ ὀλίγος Baedeker τοῦ 1829 περὶ Ἀττικῆς:

«Μέρος Γ'. Ἀττικὴ.—Ἀθῆναι (ζ) Μητρόπολις τῆς Ἀττικῆς:

Ἄπὸ Ἀθῆνας εἰς Εὐριπον ὥραι 19 $\frac{1}{2}$: Ἐως Κηφισίαν 3, Μαραθῶνα 3, Ὠρωπὸν 6, Σκάμινον (η) $\frac{1}{2}$, Λιμένα Βαθῦ (θ) 3, Εὐριπον 3.

Ἄπὸ Ἀθῆνας εἰς Κόρινθον ὥραι 19. — Ἐως Λευσίνα (ι) 4, Μέγαρα 5, Δερβένι 5, Κόρινθον 6.

1) Ἐπικυρῶν οἶονεὶ καὶ ἐπισφραγίζων τὰ ὅσα ἐγράψαμεν ἐν τῇ σελ. 49 τῆς Βιογραφίας ὅτι οἱ Γλυκεῖς ἔδαπάνων ἀφειδῶς τὰς οἰκονομίας των εἰς τὴν ἀκατάπαυστον ἐκδοσὶν ἐλληνικῶν συγγραμμάτων, μὲ μόνον τὸν σκοπὸν ἵνα φανοῦν ὠφέλιμοι εἰς τὴν «Παμφιλτάτην των Ἑλλάδα», ἰδου τί γράφει ὁ Πούρης ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ εἰρημένου πονήματός του: . . . «Ἴδου σοὶ ὦ γλυκύτατέ μοι Φίλε Γλυκύ, ἰδου τὸ αἶτημα ὅπερ ἐζητήσας παρ' ἐμοῦ . . . ἐπαρακινήθη ἄκομη εἰς τοῦτο, βλέπωντας τὴν ἐνθερμον ἀγάπην καὶ προθυμίαν ὅπου τρέφεις διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς δυστυχοῦς πατρίδος μας. Σὺ δὲν ἐμμήθης μερικὸς πλουσίους ποῦ θησαυρίζουν, ἵνα τὰ ἀφήσουν ἔπειτα εἰς ἀναξίους

α) Εἰς τὸ Μέτζοβον χωρίζει ὁ δρόμος καὶ ὁ μὲν ἀριστερὰ πηγαίνει εἰς τὸ Προσήλιο, ὁ δὲ δεξιὸς ποῦ εἶναι συντομώτερος, εἰς τὸ Ἀνήλιο.

β) Αὐτοῦ εἶναι χάνι ἐπάνω στὸ βουνό.

γ) Ἐδῶ εἶναι ἓνα Δερβένι (Κομέρκη). Ἐδῶ ἀπεροῦν καὶ τὸν Πηνειὸν ποταμὸν εἰς γεφύρι Πέτρινον.

δ) Ἐδῶ εὐρίσκονται τὰ ἐρεῖπια τῶν Γόμφων.

ε) Σταγοὶ τὸ πάλαι. Ἐδῶ κοντὰ εὐρίσκονται τὰ Μοναστήρια τῶν Μετεώρων.

ζ) Μητρόπολις τῆς Ἑλλάδος, ἡ Κατοικία τῆς Σοφίας.

η) Αὕτη εἶναι ἡ Τανάγρα.

θ) Αὕτη εἶναι ἡ Αὐλὶς ὅπου ἐσυνήχθη ὁ κατὰ τῆς Τρωάδος Ἑλληνικὸς Στόλος κατὰ τὸ 1292 πρὸ Χριστοῦ.

ι) Αὕτη εἶναι ἡ Ἐλευσίς περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ Μοναστήρια τῆς Δήμητρος.

587 Τὰ Δώδεκα Εὐαγγέλια τῶν Ἁγίων Παθῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς εὐλαβοῦς ἀντιφώνου εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον. Li dodici Vangeli della Santa Passione di nostro Signore Gesù Cristo, coll aggiunta di una devota antifona al Crocifisse (σελ. 45 σχ. 8ον) (Βιβλ. κ. Τ. Τυπ. Φορέστη).

κληρονόμους, ἀλλ' ἔλην σου τὴν περιουσίαν κατέβαλες διὰ νὰ τυπώσης καὶ συνάξης ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη βιβλία σπάνια καὶ ἐξαιρετα . . . ὁ τύπος σου εἶναι πολλὰ εὐμορφος, καὶ ἡ Ἑλλὰς σοῦ ὁμολογεῖ ἀπείρους χάριτας . . . πιστευσόν με, ὦ φίλε Γλυκύ, ὅτι χωρὶς κολακίαν κηρύττω τὴν ἀλήθειαν»

Ἐκ Μεδιολάνων τῆ 28 Ἰουλίου 1810.

ὁ σὸς ἀδελφικὸς φίλος Διονύσιος Ἴερ. Πούρης.

Βενετία, Ἰανουάριος 1936

Κ. Δ. Μ.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΣΤ. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ

Ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς Νικόλαον Ζωσιμᾶν¹

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐκτὸς τῶν ἔργων τοῦ Παναγιώτου Στ. Ἀραβαντινοῦ² τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν ἤδη εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου εἴτε μετὰ θάνατόν του ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὑπάρχουν καὶ τὰ ἀνέκδοτα, καὶ δὴ ἡ ὀγκώδης «Περιγραφή τῆς Ἡπείρου», θαυμαστὸν μνημεῖον τῆς φιλοπονίας καὶ πολυμαθείας τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, ἢ «Βιογραφικὴ συλλογὴ σοφῶν καὶ λογίων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Τουρκοκρατίας μέχρι τῆς λήξεως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος γεννηθέντων καὶ διαπρεφάντων κατὰ τὴν Ἡπειρον καὶ τὰς γειτνιαζούσας αὐτῇ χώρας», ἢ «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας παρ' Ἑλλησιν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821» κ. λ. Ταῦτα θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ τύχουν τῆς προσηκούσης ἐπεξεργασίας καὶ νὰ ἐκδοθοῦν, διότι περιέχουν θησαυρὸν εἰδήσεων πολυτίμων, τὰς ὁποίας ὁ Π. Ἀραβαντινὸς ἤντησε, ἐν μέρει ἀπὸ πηγὰς προφορικὰς ἢ γραπτὰς πρὸ πολλοῦ ἐξαφανισθείσας. Μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων εὐρίσκεται καὶ ὁ κατωτέρω δημοσιευόμενος ἐπιμνημόσυνος λόγος εἰς Νικόλαον Ζωσιμᾶν ἐκφωνηθεὶς «ἐν τῷ ναῶ τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1843 ὑπὸ Π. Ἀραβαντινοῦ», ὡς ἰδιοχείρως σημειοῦται ὑπ' αὐτοῦ.

Ὅφείλω νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου εἰς τὸν διακεκριμένον διευθυντὴν τῆς «Βραδυνῆς» κ. Δ. Α. Ἀραβαντινόν, ἕγγονον τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρός, ὅστις εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μοὶ παραχωρήσῃ προθύμως τὸν λόγον τοῦτον πρὸς δημοσίευσιν.

1) Οὗτος εἶναι εἰς ἓκ τῶν ἑξ ἐν ὄλῳ ἀδελφῶν Ζωσιμαδῶν, ἀπέθανε δὲ ἐν Νίζνῳ τῆς Ρωσίας τῷ 1842.

2) Περὶ τούτων ἰδ. τὸ ἄρθρον μου «Παναγιώτης Στ. Ἀραβαντινός, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἡμερησίαν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Βραδυνήν» τῆς 7 καὶ 8 Ἰανουαρίου 1936.

«**Μακάριος ὁ συνιῶν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα. Κύριος φυλάξαι αὐτὸν καὶ ζήσαι αὐτὸν, καὶ μακαρίσαι αὐτὸν ἐν τῇ γῇ**».

Μὲ σφοδρὸς καρδίας παλμούς, μὲ κλονούμενα μέλη καὶ μὲ συγκεκινημένην διάνοιαν ἀνέβην, ὧ σεβαστῇ ὀμήγυρις, ἐπὶ τῆς ἱεράς ταύτης θέσεως καὶ δὲν ἤξεύρω, ἂν ἡ ἄτονος φωνή μου ἀνθέξῃ νὰ ἐκφωνήσῃ τῆς ψυχῆς μου τὰς ὑπαγορεύσεις. Διότι καὶ πρώτην ταύτην φορὰν ἀξιούμαι νὰ ὀμιλήσω ἐπὶ πλήρει συνάξει ἀξιοτίμων ἀκροατῶν καὶ πρὸς ἐπαύξησιν τῆς δυσκολίας μου μέλλω ἤδη νὰ ὀμιλήσω περὶ θέματος ὑψηλοῦ, περὶ προσώπων δηλ., ὧν «κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος» καὶ περὶ πράξεων ἀμιμήτων καὶ μοναδικῶν, αἵτινες ἀπαιτοῦσι τὴν μελίρρυτον γλῶσσαν καὶ τὸν ἔξοχον νοῦν τῶν μεγαλυτέρων τῆς ἀρχαιότητος ῥητόρων. Ὅθεν καλλίτερον ἤθελεν εἶσθαι εἰς ἐμὲ νὰ σιωπήσω καὶ νὰ παραχωρήσω τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν εἰς ἀξιωτέρον μου.

Ἄλλ' ὅ,τι δήποτε ἄλλο ἐλάττωμα δύναται νὰ μὲ προσαφθῇ σήμερον ἐκτὸς τῆς τολμηρίας. Τολμηρία δὲν εἶναι βέβαια τὸ κεντῆσάν με εἰς τοῦτο, ἀλλὰ χρέος θρησκευτικόν, αἴσθημα ἔθνικόν καὶ ἀνθρωπικόν : ἀνθρωπικόν, διότι, ὡς μεταξὺ τῶν ἄλλων εὐεργετηθεὶς νοερῶς καὶ ἐγώ, χρεωστῶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἀνήκουσαν εὐγνωμοσύνην πρὸς οὓς ἀνήκει, ἔθνικόν δέ, διότι γέννημα τῆς Ἠπείρου καὶ γὰρ, ἀγαλλιῶ καὶ καυχῶμαι ἐπὶ τῇ διηγήσει καὶ αἰνέσει τῶν ὁμογενῶν ἐκείνων, ἡ φήμη τῶν ὁποίων «ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης» τὰ εὐεργετήματα αὐτῶν· θρησκευτικόν τέλος πάντων χρέος, διότι ἡ ἱερά καὶ ἄμωμος ἡμῶν θρησκεία μᾶς ὑποχρεοῖ νὰ ἀποδίδωμεν «τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, τῷ τὸ σέβας, τὸ σέβας, τῷ τὴν τιμὴν, τιμὴν». Ἐκ τοιούτων λοιπὸν αἰσθημάτων κεντούμενος καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν ὑμῶν τῶν φιλοφρόνων ἀκροατῶν στηριζόμενος, ἐπελαθόμην τῆς ἀδυναμίας καὶ ἀδεξιότητός μου καὶ παρουσιάζομαι ἤδη νὰ ἐκφωνήσω μικρὸν τινα ἔπαινον τῆς εὐεργετικωτάτης, φιλοφρονοτάτης καὶ ἀξιοζηλεύτου οἰκογενείας τῶν πατριωτῶν μας Ζωσιμαδῶν, ὁ τελευταῖος ἀδελφὸς τῶν ὁποίων ἄρτι μετέβη εἰς τὰς αἰωνίας μονάς.

Καυχᾶται, φίλτατοι Ἰωαννῖται, καὶ καυχᾶται δικαίως ἡ πατρίς ἡμῶν, διότι ἐξ ἀμνημονεύτων ἐτῶν ἐξήρχοντο ἀλλεπαλλήλως ἐκ ταύτης ἄνδρες μεγάλης παιδείας καὶ ἀρετῆς, σπεύδοντες ὅπου τὸ δυνατόν πρὸς ἐκδίωξιν τῆς καθ' ὅλον τὸ ἔθνος ἐπιπολαζούσης δεινῆς ἀμαθείας. Τοιοῦτοι ἐξ ἐνὸς μέρους ὑπῆρξαν οἱ ἀείμνηστοι Μελέτιοι, Σουγδουρεῖς, Μπαλᾶνοι, Ψαλίδαι καὶ λοιποὶ καὶ ἐξ ἄλλου μέρους ἡ χορεία τῶν φιλοπατρῖδων καὶ φιλομαθῶν ἐκείνων ἐλεοθετῶν, μεθ' ὧν διαπρέπουσιν ὁ Μάνθος, ὁ Με-

λαῖς, ὁ Ἀργύρης, ὁ Δούκας, ὁ Χατζηνῆκος καὶ πολλοὶ ἄλλοι τοιοῦτοι. Ἀλλὰ τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν δόξαν τῆς πατρίδος μας ἔπρεπε νὰ ἐπισφραγίσῃ μία ἄλλη εὐκλεεστέρα γενεά, γενεὰ «ζητούντων τὸν Κύριον», τὸν φωτισμὸν τοῦ ἔθνους αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἡ ἑξὰς τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος, τὸ ἔνδοξον ὄνομα τῆς ὁποίας πᾶσα εὐαίσθητος ψυχὴ πρέπει νὰ προφέρῃ μὲ σέβας καὶ ὅλοι οἱ αἰῶνες πρέπει νὰ τὴν δοξάζουν καὶ εὐλογοῦν.

Οἱ ἀείμνηστοι οὗτοι ἄνδρες ἐγεννήθησαν ἀπὸ γονεῖς χριστιανικωτάτους, ἐξ ὧν χριστιανικώτατα καὶ εὐγενοφρόνως ἀνατραφέντες διηθύνθησαν «ἐπὶ τρίβους ἀγαθοεργίας». Καταλιπόντες τὴν ἐνδεῆ, ἀλλὰ προσφιλεῖ αὐτῶν πατρίδα μετέβησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἀρκτῶαν Εὐρώπην, ἐκεῖ δὲ ἐντίμως καὶ λαμπρῶς ἐμπορευόμενοι ἔσπευδον ὡς ἀπὸ πηγῆς πολυχεύμονος νὰ ποτίζουν μὲ ἀφθόνους εὐεργεσίας πρῶτον τὴν κυρίως πατρίδα των, καὶ ἀκολούθως πᾶσαν τὴν τότε διψῶσαν Ἑλλάδα, σκοπὸν καὶ κανόνα τῶν πράξεών των ἔχοντες πάντοτε τὴν ἀγαθοποιίαν καὶ τούτου ἕνεκεν ὁ Ὑψιστος ἐθήλαζεν αὐτοὺς μέλι ἐκ πέτρας. Ἐκ τῶν ἀπείρων εὐεργετημάτων αὐτῶν τί πρῶτον, φίλτατοι ἀκροαταί, τί ὕστατον καταλέξω; Τὰ ἀφειδῶς ὑπ' αὐτῶν διαχεόμενα χρήματα εἰς γενικὴν τῶν φώτων διάδοσιν; τὰ πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν; τὰ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐνδεῶν; τὰ εἰς βοήθειαν τῶν ἀσθενῶν; τὰ πρὸς ἀντίληψιν καὶ κυβέρνησιν τῶν ὄρφανῶν; τὰ ἐπὶ οἰκοδομῇ καὶ εὐπρεπείᾳ οἰκῶν τοῦ Ὑψίστου; ἀλλὰ ἐπιλείπει με ὁ χρόνος περιγράφοντα λεπτομερῶς τὰ τοιαῦτα.

Ἀνοίξατε βιβλίον ἐκδεδομένον πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν καὶ ἀκολούθως καὶ εἶπατέ μοι, ἂν εἰς αὐτὸ δὲν ἀπαντήσητε τὸ πανευκλεές ὄνομα τῶν Ζωσιμάδων. Ἀναφέρετε εἰς τὸν καὶ μικροτάτης παιδείας μετασχόντα τὸ λαμπρὸν ὄνομα τῆς Ζωσιμαίας ἀδελφότητος καὶ ἴδετε, ἂν δὲν μαγνητισθῇ ἡ καρδιά του ἀπὸ ἱερὸν σέβας. Ἀνέλθετε εἰς ναοὺς ἱερωτάτους καὶ εἶπατέ μοι, ἂν δὲν παρατηρήσητε ἀφιέρωμα Ζωσιμαῖον. «Ἠγάπησαν εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου». Ἐξετάσατε τοὺς ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντας ξένους καὶ θέλετε πληροφορηθῆ, ὅτι δὲν ἔμεινεν οὐδεὶς τόπος ἀμέτοχος τῶν εὐεργεσιῶν των. Ἀναγνώσατε περὶ αὐτῶν τοὺς ἀειμνήστους Εὐγενίους καὶ Θεοτόκας¹, τοὺς εἰσέτι ζῶντας Νεοφύτους, τὸν ἀοίδιμον τέλος Κοραῆν, τὸ κλέος τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ὅστις διὰ τῆς ἀφθόνου συνδρομῆς τῶν Ζωσιμάδων δυνηθεὶς νὰ διασπείρῃ τὴν ὑγιᾶ καὶ θεμελιώδη παιδείαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του μετέβη.

1) Ἐννοεῖ τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν καὶ τὸν Νικηφόρον Θεοτόκην.

εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν, ἀφ' οὗ εἶδε θερίζομένους ἀφθόνους καρπούς, ὡς ὁ πόθος τούτου καὶ ἐκείνων. Παραλείπων, ὅσους ἐπαίνους παρενείρει οὗτος εἰς τὰς πολυτίμους ἐκδόσεις καὶ συγγράμματά του, ἀναφέρω μόνον τὸ ἀκόλουθον. Σπεύδων νὰ προτρέψῃ εἰς συνδρομὴν τῆς διαδόσεως τῆς παιδείας τοὺς συμπατριώτας του Χίου, ἄνδρας μεγαλεμπόρους καὶ βαθυπλούτους, ἔλεγεν: «Ἀπορῶ, φίλτατοι πατριῶται, ἀπορῶ πόλλάκις καὶ λυποῦμαι συλλογιζόμενος, ὅτι τόσοι πλούσιοι ἐμπορικοὶ οἶκοι τῆς Χίου, τῆς Σμύρνης κλπ. ὁμοῦ συναθροιζόμενοι δὲν ἐκατωρθώσατε ἀκόμη κυδὲ μικρὸν σχεδὸν μέρος τῶν ὅσα μέχρι τοῦδε κατώρθωσεν ἓνας μόνον οἶκος τῶν Ζωσιμάδων».

Ἄλλὰ τὰ μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐεργετήματα τούτων τῶν ὑπὸ τοῦ Κοραῆ ἐπαινουμένων ὅποια καὶ ὅποσα ἄραγε ὑπῆρξαν; Ἦθελον, σεβαστοὶ ἀκροαταί, ἦθελον ἐπαυξήσῃ τὸν λόγον μου εἰς ἀνάπτυξιν τῶν ἀγθοεργιῶν ἐκείνων, ὅσας συνετέλεσαν κατὰ πολὺ μέρος εἰς τὴν νέαν φάσιν τῆς πατρίδος μας. Ἄλλ' εἶναι χρέος βραχυλογίας. Σὺ, ὦ ἀκροατά, ὅστις ἀγνοεῖς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα ἐγὼ ἀναγκάζομαι νὰ σιωπήσω, ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, ἐπερώτησον τοὺς πρεσβυτέρους σου καὶ ἐροῦσί σοι.

Τοιοῦτον ἀπαράμιλλον στάδιον διατρέξασα ἡ σεπτὴ αὐτῆ ἀδελφότης ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον. Ὁ τῶν καλῶν ἀνταποδότης Θεὸς μετεκαλέσατο εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ἐν πρώτοις τὸν Ἰωάννην, εἶτα τὸν Θεοδόσιον, ἀκολούθως τὸν Ἀναστάσιον, μετὰ τοῦτον τὸν Μιχαήλ, ἔπειτα τὸν Ζήσην, τελευταῖον τὸν Νικόλαον, τὸν νῦν μεταστάντα εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, ὃν ὁ Ὑψιστος ἐνέπλησε μακρότητα ἡμερῶν, ἵνα δείξῃ αὐτῷ τὸ σωτήριον αὐτοῦ.

Λυπεῖσθε, ἀξιότιμοι Ἰωαννῖται, καὶ λυπεῖσθε δικαίως, διότι ἐστερήθητε τοῦ ἀνεκτιμήτου αὐτοῦ πατριώτου καὶ εὐεργέτου σας, ὅστις ἐπεδαψίλευσεν ἀφθόνως τὰ ἀγαθὰ του εἰς ὄφελος τῆς πατρίδος του. Ἔχετε δίκαιον οἱ συγγενεῖς νὰ θρηνήσητε διὰ τὴν στέρησιν ἀνδρὸς τοσοῦτον πολυτίμου, οἱ ἐν ἀνάγκῃ διὰ τὸν θεραπεύοντα τὴν ἔνδειάν σας, οἱ ἐν πτωχείᾳ γονεῖς διὰ τὸν ἐξασφαλίζοντα τὴν ὑπανδρείαν τῶν θυγατέρων σας καὶ ἐν συντόμῳ ὅλη ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων ἔχει δίκαιον νὰ καταθλίβεται καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν στέρησιν τοιοῦτου εὐεργέτου ὑπὲρ πάντα ἄλλον τόπον. Ἄλλὰ καὶ πάντες ὀφείλετε διὰ τῆς ἐντελοῦς ὁμονοίας, διὰ τοῦ πατριωτικοῦ ζήλου, διὰ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων σας καὶ διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἀξιοσεβάστου, φιλοκάλου καὶ φιλομούσου Ἀρχιερέως σας κυρίου Ἰωακείμ τοῦ νῦν ἀποδημοῦντος, νὰ πραγματοποιῆτε ἐντελῶς τὰ ὑπ' ἐκείνων διατεταγμένα καὶ ἐξαιρέτως τὸ θερμότερον

ἀντικείμενον τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, τὴν καλλιέργειαν δηλαδὴ τῶν φώτων. Ἄς ἔχη καθεὶς ὑμῶν ἀνεξαλείπτως ἐγκεχαραγμένον εἰς τὸ στήθος του τὸ σεβαστὸν ὄνομα τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς πόλεώς σας, τῶν ἀοιδίμων Ζωσιμάδων, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξάρχοντος ἤδη τοῦ σεβασμιωτάτου Ἀγίου Ἀρτης, τοῦ δι' αὐτοὺς σήμερον ἱεουργοῦντος σὺν τῷ ἁγίῳ Περιστερᾷ καὶ τῷ ἁγίῳ Ἐλαίας ὡς κράξωμεν ἅπαντες « αἰωνία ὑμῶν ἡ μνήμη, τρισόλβιοι καὶ ἀξιομακάριστοι ! »

Ὁ λόγος οὗτος — ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἀναφέρεται — ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ῥητορικὴν ἐμφάνισιν τοῦ Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ ἐνώπιον εὐρυτέρου κοινοῦ. Τὸν ἐξεφώνησεν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητός του, εἰς ἡλικίαν 32 μόλις ἔτων. Εἶναι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο εὐπρόσδεκτος, διότι — ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω — εἶναι ὁ μόνος περισωθεὶς ἐκ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους ἀπήγγειλεν ὁ πολυτίτωρ καὶ πολυγραφώτατος, ὁ ἀκάματος Ἠπειρώτης.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

Ὑπό

ΔΗΜ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΟΥ

I. Η ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΗΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

1935

Εἰς τὸν Καραπάνον ὀφείλεται ἡ τιμὴ τῆς κατὰ τὸ 1875—6 εὐρέσεως τῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς ἀνακαλύψεώς του. Τείχη, κτίρια, θέατρον, βάρθρα, πλῆθος χαλκῶν ἀναθημάτων, ἐπιγραφαὶ ἔφεραν πάλιν εἰς τὴν ζωὴν τὸ περίφημον μαντεῖον τῆς Δωδώνης (Βλ. Carapanos, *Dodone et ses ruines*, 1878).

Μετὰ 42 ἔτη ἐκ νέου ἠκούσθη ὁ κτύπος τῆς σκαπάνης νὰ ἀφουπνίξῃ τὰ ἱερὰ χώματα καὶ νὰ ζητῆ καὶ ἄλλας πληροφορίας ἀπὸ τὸ μαντεῖον. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία τῷ 1920 διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Σωτηριάδου ἐπανέλαβε τὴν ἐπιμελεστέραν ἔρευναν τοῦ χώρου (*Revue des Etudes Grecques* 1921 σ. 383 ἐξ.). Καὶ ταύτης συνέχεια εἶναι ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐπανάληψις τῶν ἐργασιῶν κατὰ τὸ ἔτος 1929, αἱ ὁποῖαι ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1932 ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τυχοῦσαι καὶ ἱκανῆς ὕλικῆς συνδρομῆς τῶν γνωστῶν γενναιοδῶρων ἀδελφῶν Παπαστράτου.

Μετὰ τὸ 1932 διεκόπη πᾶσα ἐργασία ἐλλείπει πόρων ἐπαρκῶν. Καὶ μόνον ἡ γενναία χειρονομία τοῦ δήμου Ἰωαννίνων, ὅστις διὰ τοῦ Δημάρχου κ. Δ. Βλαχλείδου διαθέσας τὸ ποσὸν τῶν 100.000 δραχμῶν ἐπέτρεψε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνασκαφῶν. Ὑπέριστατον καθήκον λοιπὸν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τὰς θερμοτάτας ἡμῶν εὐχαριστίας εἰς τὸν κ. Δήμαρχον, ὡς καὶ εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον τὸ ἐγκρίναν τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Α. Ἡ προϊστορικὴ Δωδώνη 1.

Ἀρχαιοτάτη ἤδη παράδοσις συνδέει τὴν Δωδώνην μὲ τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικοῦ θεοῦ, ὃ δὲ Ἀριστοτέλης αὐτὴν τὴν κοιτίδα τῆς Ἑλλάδος τοποθετεῖ περὶ τὴν Δωδώνην (Ἀριστ. Μεταφ. Α'. 14, 352α, 9).

Ἐξ ἄλλου εἶναι πιθανώτατον ὅτι τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης προὔπηρχε τοῦ Διὸς ἢ τοῦλάχιστον ἐν Δωδώνῃ ὑπῆρχε καὶ πρὸ τοῦ Διὸς λατρεία συνδεομένη πρὸς δένδρον τι ὡς ἡ δρυς, τὴν ὁποίαν λατρείαν ἀπερρόφησε βραδύτερον ὁ Ζεὺς (βλ. Π. Α. Ε. 1929 σελ. 109, Tarn, Antigonos Gonatas σ. 59—60 σημ.) ὥστε καὶ πρὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Διὸς τοῦ ἀναφερομένου ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου ἔχομεν λατρείαν καὶ ἐπομένως κατοίκους. Ἀνεμένετο λοιπὸν μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος αἱ ἀνασκαφαὶ νὰ ἐπιβεβαιώσουν τὴν παράδοσιν καὶ τὰ ἔμμεσα ταῦτα συμπεράσματα καὶ νὰ διαφωτίσουν τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τοῦ ἱεροῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τὴν τῆς

1) Τὰ βραχυγραφικῶς ἀναφερόμενα βοηθήματα εἶναι :

- Τσοῦντα** = *Τσοῦντα*, Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου, 1908.
Βαρδαρόφτσα = *Heurtley and Hutchinson*, Report on excavations at the tomba and tables of Vardaròftsa, Macedonia, 1925, 1926, (The Annual of the British School at Athens No XXVII, 1925—1926 σελ. 1—66).
Μπουμπούσι = *Heurtley*, A Prehistoric site in western Macedonia and the Dorian invasion (The Annual of the British School of Athens No XXVIII, 1926—1927 σελ. 158—194).
Χαλκιδική = *Heurtley and Radford*, Two Prehistoric Sites in Chalcidice (The Annual of the British School at Athens No XXIX, 1927—1928 σελ. 117—186).
Rey = *Rey*, Observations sur les premiers habitants de la Macédoine (Bulletin de Correspondance Hellénique Τόμ. 41—43, 1917—1919).
Δευκὰς = *Dörpfeld*, Alt - Ithaka II, 1927.
Θέρμος = *Ρωμαῖος* Ἀρχ. Δελτίον, I, 1915 σ. 226-279.
Prehistoric Thessaly = *Wace and Thompson*, Prehistoric Thessaly, 1912.
Θερμὴ = *Lamb and Hutchinson*, Excavations at Thermi in Lesbos (The Annual of the British School at Athens No XXX, 1928—1930 σελ. 1—52).
Hammond = *Hammond*, Prehistoric Epirus and the Dorian Invasion (The Annual of the British School at Athens Vol. XXXII, 1933 σελ. 131—179).
Π.Α.Ε. = Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.
Carapanos = *Carapanos*, Dodone et ses ruines, 1878.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι' (1935)

Ἑλλάδος, ἀφοῦ αὕτη τόσον στενὰ ἦτο συνδεδεμένη μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπείρου.

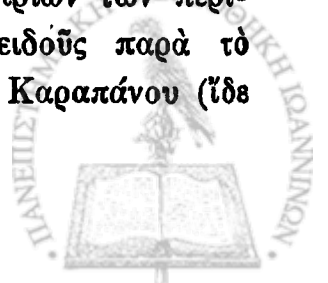
Ἄλλ' αἱ μνημονευθεῖσαι παλαιότεραι ἀνασκαφαὶ καὶ μάλιστα τοῦ Καραπάνου οὐδὲν σχεδὸν μᾶς ἐδίδαξαν περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας καὶ τῆς προϊστορίας τοῦ ἱεροῦ, διότι τὰ εὐρήματα μόλις φθάνουν μέχρι τοῦ ἐνάτου ἢ δεκάτου αἰῶνος. Αἱ ἀπὸ τοῦ 1929 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ἔρευναί, ἂν δὲν ἐπλούτισαν μεγάλως τὰς γνώσεις μας περὶ τοῦ ἱστορικοῦ μαντείου τῆς Δωδώνης, διότι ἐλάχιστα προσέθεσαν εἰς τὰ πλούσια εὐρήματα τοῦ Καραπάνου, συνέδεσαν τοῦλάχιστον τὴν Ἑπειρον μὲ τὴν προϊστορίαν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν ἴσως βαθμηδὸν νὰ διεισδύσωμεν μὲ κάποιαν ἀσφάλειαν εἰς τὸ ἡμίφως τῆς παραδόσεως ποὺ ὀδηγεῖ εἰς τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν.

* * *

Ἡ Δωδώνη ἀποτελεῖται σήμερον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ κυρίως ἱεροῦ. Καὶ ἐκεῖνη μὲν εὐρίσκεται ἐπὶ λόφου χαμηλοῦ, ὅστις εἶναι προέκτασις ἐκ τῶν δ. ὑπωρειῶν τῆς ὄροσειρᾶς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς περικλειούσης ἐξ ἄ. τὴν κοιλάδα τὴν σχηματιζομένην δι' αὐτῆς καὶ τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ ὄγκου τοῦ Τομάρου (σημ. Ὀλύτσικα). Τὸν λόφον τοῦτον περιβάλλει ἰσοδομικὸν τεῖχος τοῦ δ'—γ' αἰῶνος π. Χρ., τὴν να. δὲ αὐτοῦ κλιτὸν καὶ μέρος τῆς πρὸ αὐτῆς κοιλάδος καταλαμβάνει ὁ ἐπίσης τετειχισμένος χῶρος τοῦ μαντείου (βλ. Carapanos, Πίν. I καὶ III).

Εἰς τὸ τελευταῖον βᾶθος τῆς ἐπιχώσεως ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν ἀνασκαφῶν, ὅπου τὰ μεγάλα οἰκοδομήματα, εὐρέθη ὁμοιογενὲς στρώμα περιέχον τὰ ἰδιάζοντα εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν τεμάχια ἀγγείων. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἀνασκαφῆς, ἀπὸ τοῦ 1930, παρατηρήθησαν τὰ προϊστορικὰ ταῦτα εὐρήματα (Πρβλ. Π.Α.Ε. 1930 σελ. 68) καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη 1931 καὶ 1932 προσετέθη νέον ὑλικόν, ἀλλὰ τὸ ἐφετινὸν ἦτο πολὺ μεγαλύτερον καὶ πληρέστερον. Διὰ τοῦτο ἔκρινα καλὸν νὰ συμπεριλάβω εἰς τὴν παροῦσαν ἐφετινὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὰ εὐρήματα τὰ παλαιότερα ἐν τῷ συνόλω των.

Τὸ στρώμα τοῦτο διαφόρου πάχους εἰς τὰ διάφορα σημεία ἀποτελεῖται ἐκ πηλοῦ συνήθως ὠχροῦ, ἐνιαχοῦ ἀνοιχτοῦ καστανοῦ, σχεδὸν καθαροῦ, προερχομένου ἴσως εἰς τινὰ σημεία ἐκ διαλύσεως πηλοκτίστων οἰκημάτων καὶ ἐκτείνεται ὁμοιομόρφως ὑποκάτω ὅλων τῶν κτιρίων τῶν περιλαμβανομένων δυτικῶς τῆς βασιλικῆς μέχρι τοῦ τραπεζοειδοῦς παρὰ τὸ θέατρον κτιρίου. Μεταξὺ τοῦ τετραγώνου κτιρίου 5 τοῦ Καραπάνου (ἴδε

Πίν. 1 Ε) καὶ τοῦ πρὸς δ. αὐτοῦ μικροῦ ναΐσκου ἢ θησαυροῦ Ζ ὑπῆρχε παχύτερον στρώμα ὠχροῦ πηλοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν καὶ τινὰ ὀλόκληρα μικρὰ ἀγγεῖα. Ὑπεράνω τοῦ στρώματος τούτου κατὰ τὸν ἀναφερόμενον καὶ τὸν πρὸ τοῦ ναΐσκου χῶρον εὐρέθησαν πολλὰ χαλκᾶ ψέλλια λεπτότατα (βλ. Πίν. 22 β 9 ἐδῶ καὶ Π. Α. Ε. 1932 σ. 51 εἰκ. 6). Θὰ περιγράψω ἐδῶ διὰ βραχέων τὰ εὐρήματα τοῦ προϊστορικοῦ τούτου στρώματος διὰ νὰ καταστήσω τοῦλάχιστον γνωστὰ ταῦτα εἰς τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον, ὅσον καὶ ἂν δὲν παρέχουν εἰσέτι πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς των καὶ διότι εἶναι περιορισμένον τὸ μέρος τῆς εὐρέσεώς των καὶ διότι ἐλλείπουν πλεῖστα στοιχεῖα μάλιστα τῆς ἐξελιξεώς των. Εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο στρώμα (τὸ ὁποῖον γενικῶς εἶναι πάχους 0,40 πλὴν ἐλάχιστων μερῶν ὡς τὸ μεταξὺ τοῦ τετραγώνου κτιρίου καὶ τοῦ πρὸς δ. αὐτοῦ ναΐσκου, ὅπου τὸ πάχος ἔφθανε τὰ 0,60 μ.) ἐνίοτε παρατηροῦνται μορφαὶ πρωτόγονοι καὶ ἐξελιγμένοι συγχρόνως ἀπαντῶσαι, τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἐντελῶς ἀδιατάρακτον τὸ στρώμα καὶ παρθένον.

Ἐπειτα τὸ ἐλάχιστον πάχος τοῦ στρώματος τούτου ἴσως πρέπει νὰ μᾶς κάμῃ ἐπιφυλακτικούς ὄς πρὸς τὰ γενικὰ συμπεράσματα, διότι ἡ πενιχρότης τῶν εὐρημάτων δυσκόλως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν μάλιστα τὸ πάχος τῆς ἐπιχώσεως συγκριθῇ πρὸς τὴν ὑπεράνω αὐτῆς ἑλληνικὴν (βλ. καὶ κατωτέρω πρβλ. ΠΑΕ 1931 σελ. 85).

Τὰ εὐρήματα συνίστανται εἰς τεμάχια ἀγγείων, λίθινα ἐργαλεῖα καὶ διάφορα πῆλινα πράγματα.

Τὰ ἀγγεῖα. Οὐδεμία στρωματογραφικὴ παρατήρησις ἐγένετο δυνατόν νὰ καταρτισθῇ ἔνεκα τοῦ μικροῦ πάχους τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος. Ἄλλως τὰ ὄστρακα τῶν ἀγγείων ἦσαν ἀνάμικτα καὶ μόνον ἐκ τῆς μορφῆς ὠρισμένων αὐτῶν μελῶν καὶ μάλιστα τῆς λαβῆς πιθανολογοῦνται χρονολογικαὶ διαφοραὶ ἐκ συγκρίσεως πρὸς ἀλλαχοῦ καὶ δὴ μακεδονικὰ εὐρήματα. Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τοῦ σχήματος τῶν ἀγγείων, τῶν ὁποίων μόνον 3—4 εὐρέθησαν ὀλόκληρα καὶ ταῦτα ἐντελῶς μικρῶν διαστάσεων. Ὁ πηλός, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶναι κατεσκευασμένα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μέλας, ἀλλὰ πολλάκις ἢ ἐπιφάνεια τῶν ἀγγείων εἶναι ὑπέρυθρος. Καὶ ἐρυθρὸς πηλὸς εἶναι ἐν χρήσει ἐνίοτε καὶ τεφρὸς μάλιστα κλίνων πρὸς τὸ μέλαν. Συχνὰ δὲ κατὰ τὴν τομὴν ὑπάρχει ἐρυθρὸς κεντρικὸς πυρὴν καὶ περίξ μέλας πηλὸς μέχρι τῆς ἐπιφανείας.

Γενικῶς ὁ πηλὸς δὲν εἶναι καθαρὸς, ἀλλὰ περιέχει μικρὰ λευκάζοντα ξένα σώματα καὶ πλάττεται πάντοτε διὰ τῆς χειρὸς οὕτως ὥστε ἢ ἐπιφάνεια ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ἀγγείων δὲν εἶναι ὁμοιομόρφως λεία. Τεμάχιά τινὰ ἀγγείων μόνον ἐκ μελανοτέφρου πηλοῦ εἶναι λεπτότερα καὶ ἐπιμελέ-

στερον κατεσκευασμένα προερχόμενα ἐκ μικρῶν ἀγγείων. Ἄλλ' εἰς οὐδὲν ἀγγεῖον παρετήρησα τεχνητὴν στίλβωσιν.

Τὰ ἀγγεῖα γενικῶς χωρίζονται εἰς δύο κυρίως κατηγορίας, τὰ ἀπλᾶ μονόχρωμα καὶ τὰ μὲ ἀνάγλυφον διακόσμησιν.

Προβαίνων εἰς τὴν λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν τῶν ἀγγείων θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὰ ὀλόκληρα σωζόμενα.

1. Μονόχρωμα ἀγγεῖα.

Ὅπως ἀνέφερα ἀνωτέρω, εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ τετραγώνου κτιρίου καὶ τοῦ πρὸς δ. αὐτοῦ μικροῦ ναῖσκου χῶρον ὑπῆρχε παχύτερον κάπως προϊστορικὸν στῶμα, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εὐρέθησαν τρία μικρὰ ἀγγεῖα.

Ἐκ τούτων ἐν (Πίν. 2 α 1) ἔχει σχῆμα κυάθου (1). Εἶναι κατεσκευασμένον διὰ πηλοῦ κεραμόχρου, ἐνιαχοῦ τεφροῦ, ἀκαθάρτου καὶ ἀδρῶς πλασθέντος ὥστε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου εἶναι τραχεῖα. Τὰ χεῖλη εὐρύνονται ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω, αἱ παρειαὶ κατέρχονται κατ' εὐθείαν λοξῶς πρὸς τὰ κάτω καὶ ἡ βάσις του εἶναι ἀνώμαλος. Ἐχει δυὸ λαβὰς πεπλατυσμένας καὶ σχεδὸν τριγωνικὰς ἀκανονίστους. Μικρὰ ἐλλείποντα τμήματα ἔχουν συμπληρωθῆ διὰ γύψου. Ὑψ. 0,05, ἀνοιγμα χειλέων 0,07.

Τὸ σχῆμα τοῦτο ἀπαντῶν ἤδη ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς ἐν νοτιά Μακεδονία καὶ Θεσσαλία ἀλλ' ἄνευ λαβῶν καὶ μὲ φαιόχρωμα γραπτὰ κοσμήματα (Πρὸβλ. Heurtley, The Antiquaries Journal XII, 1932 Pl. XXXIX, 2, 3 καὶ Prehistoric Thessaly εἰκ. 44, 6, 45, 496 μὲ μίαν λαβὴν) δὲν εὐρίσκεται, ὅσον γνωρίζω, κατὰ τὴν ἀρχαιότεραν χαλκῆν περίοδον ἐν Μακεδονία καὶ Θεσσαλία ἐμφανιζόμενον πάλιν κατὰ τὴν τελευταίαν μόνον. Αἱ λαβαὶ αὐτοῦ ὅμως εἶναι συνήθεις (Πρὸβλ. Χαλκιδικὴ σελ. 136 εἰκ. 15, 1α, 1β). Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εὐρέθη ὁμοῦ μετὰ τῶν κατωτέρω περιγραφομένων καὶ πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονον αὐτῶν, ὅθεν πρέπει νὰ ἀνήκη εἰς τὴν ἀρχαιότεραν περίοδον τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος.

Τὸ δεύτερον (2) εἶναι ἐπίμηκες μὲ ὑψηλὸν λαιμὸν καὶ ἀπιοειδὲς σῶμα ἀγγεῖον (Πίν. 2 α 2) ὕψ. 0,065. Ἐκ πηλοῦ μέλανος, ἐνιαχοῦ τεφροῦ μὲ ἀρκετὰ λείαν ἐπιφάνειαν δὲν ἔχει λαβὴν, ἀλλὰ παρὰ τὰ χεῖλη φέρει ἔναντι ἀλλήλων δύο τρήματα πρὸς ἀνάρτησιν. Τὰ χεῖλη εἶναι ἀκανόνιστα καὶ ὡσὰν κατόπιν συμπίεσεως νὰ ἔγιναν κυματοειδῆ. Δὲν γνωρίζω ἀλλαχόθεν ὅμοιον σχῆμα ἀγγείου. Παρεμφερές, ἀλλὰ βαρύτερον εἶναι τὸ ἐκ δ. Θεσσαλίας: Prehistoric Thessaly εἰκ. 86,2 μὲ ὀπὴν ἐξαρτήσεως. Τρήματα ὅμως ὑπὸ τὰ χεῖλη πρὸς ἀνάρτησιν εἶναι γνωστὰ κατὰ τὴν α' μακεδονικὴν περίοδον καὶ ἐν Βαρδαρόφτσα (σελ. 17) καὶ ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς (σ. 137 εἰκ. 16, 3).

Τὸ τρίτον (3) ὀλόκληρον ἄγγειον ἐκ μελανοτέφρου πηλοῦ, ἐνιαχοῦ κεραμόχρου, ἔχει σχῆμα ἐξωγκωμένου ἀνεστραμμένου κώνου ἢ ἀπίου μὲ μίαν λαβὴν, εἰς τὸ ὕψος τῆς ὁποίας ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἄγγείου ἐκφύονται κατὰ σειρὰν τέσσαρες μικραὶ μαστοειδεῖς θηλαί, αἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν εἰς κανονικὰς ἀποστάσεις ἐπὶ τῆς μιᾶς παρειάς, ἡ δὲ τετάρτη περαιτέρω εἰς μεγαλυτέραν ἀπόστασιν (Πίν. 2 α 3). Ὡς καὶ ἐν τῇ εἰκόνι φαίνεται, τὸ σχῆμα δὲν εἶναι ἐντελῶς κανονικὸν ὡς χειροποίητον, μὲ ἐπιφάνειαν λείαν μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐστιλβωμένην καὶ ὁμοιόμορφον. Τὰ χεῖλη εὐρύνονται ἔλαφρῶς πρὸς τὰ ἔξω σχηματίζοντα ὀλίγον ὑπεράνω τῆς λαβῆς μικρὸν λαιμόν. Ὑψ. 0,085 διάμ. στομίου 0,08. Τέσσαρες μαστοειδεῖς ἀποφύσεις ἢ κομβία παρατηροῦμεν καὶ ἐπὶ πρόχου ἐκ Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτῆς (ἐνθ' ἄν. σ. 137 εἰκ. 16, 1), ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μακεδονίας Πρβλ. Rey Πίν. XII, 1—6, ὧν αἱ 4—6 εἶναι κωνικαὶ μὲ κλίσιν πρὸς τὰ κάτω. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα πρέπει νὰ σημειωθῇ ἡ ὁμοιότης του πρὸς τὸ ἐκ Θεσσαλίας παρὰ Τσουντα ἀρ. 169, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ μεγαλυτέρον, δὲν ἔχει ἐντελῶς ὀξεῖαν βᾶσιν καὶ ἀντὶ λαβῆς φέρει πλαστικὰ ἄτρητα ὠτία καὶ κομβία εἰς τρεῖς στοίχους ἐντελῶς διακοσμητικά. Μεγαλυτέραν ὁμοιότητα παρουσιάζει ὁ ἐκ Θέρμου μαστοειδῆς κύαθος Ἄρχ. Δελτ. 1, 1915 σ. 262 Εἰκ. 25 (Ρωμαῖος) μὲ τὰς διαφορὰς ὅτι τὸ ἄγγειον στενούμενον πρὸς τὰ ἄνω ἔχει μᾶλλον τονισμένα τὰ πρὸς τὰ ἔξω εὐρυνόμενα χεῖλη καὶ λαβὴν ὑπερέχουσαν τῶν χειλέων.

Ἐκτὸς τῶν περιγραφέντων καὶ ἄλλα ἄγγεῖα ὀλόκληρα εὐρέθησαν, ἀλλὰ ταῦτα εἶναι συνήθως λίαν μικρά. Ἀναφέρω τὰ: Πίν. 9 β ἀρ. 3 (4) μόνωτον ἡμισφαιρικὸν ἄγγειον μέλανος πηλοῦ. Ἡ λαβὴ ὑπερεῖχε τῶν χειλέων καὶ προσηρμόζετο ὑπὸ τὸ χεῖλος. Αἱ ἀκμαὶ τῶν χειλέων εἶναι ἀποκεκρουμένα. Ὑψ. 0,065 Πρβλ. ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τὸ θεσσαλικὸν Τσουντα εἰκ. 49, ὅπερ ἔχει ὑπὸ τὸ χεῖλος ἔναντι τῆς λαβῆς καὶ μαστοειδῆ ἐξόγκωσιν, πρὸς τὸ ὁποῖον ὅμως μείζονα ὁμοιότητα ἔχει τὸ ἐκ Δωδώνης Πίν. 10 α, 9 ὕψ. 0,04 μὲ τὰ ὀξέως διαγραφόμενα πρὸς τὰ ἔξω χεῖλη καὶ μὲ δύο λαβὰς, τῶν ὁποίων ἡ ἑτέρα ἀποκεκρουμένη. Ὅμοιον πρὸς αὐτὸ εἶναι τὸ Πίν. 9 β ἀρ. 11 μὲ χεῖλη εὐρυνόμενα πρὸς τὰ ἔξω ὕψ. 0,05.

Εἰς τὴν κατηγορίαν μικρογραφικῶν ἄγγείων πρέπει νὰ καταταγοῦν τὰ Πίν. 9 β ἀρ. 15, 16, 17 σχήματος κολούρου κώνου (ἀνεστραμμένα ἐν τῇ εἰκόνι) μὲ ἐξέχοντα πλατέα χεῖλη, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι προσκεκολλημένα δύο μικραὶ μόλις ἐξέχουσαι λαβαί.

Ὅμοιον εἶναι καὶ τὸ Πίν. 9 β ἀρ. 7 ἄνευ λαβῶν λίαν ἀμελῶς κατασκευασμένον, ὡς καὶ τὸ Πίν. 3 β ἀρ. 10 σχεδὸν κυλινδρικὸν ἐκ πηλοῦ ὑπερύθρου ἐνιαχοῦ τεφροῦ. Κατὰ τὸ μέσον τῶν κοιλαινομένων πως παρεῖων

τὸ ἀγγεῖδιον φέρει τέσσαρα ὀρθογώνια πλαστικὰ ἐπιθήματα ὡσεὶ κοσμηματικὰς λαβάς. Πρὸς. ὁμοίας ἐκ Χαλκιδικῆς σ. 136 εἰκ. 15,4. Ἡ βάσις τοῦ ἀνώμαλος ὕψ. 0,023.

Διὰ μέλανος πηλοῦ ἀκαθαρίστου καὶ μὲ χονδρὰς παρειὰς εἶναι κατεσκευασμένον τὸ ἀγγεῖδιον Πίν. 3 β ἀρ. 11 ὁμοιάζον τὸ σχῆμα πρὸς τὰ ἐκ Χαλκιδικῆς σελ. 130 ἀρ. 2,3, διαφέρον ὅμως αὐτῶν κατὰ τὴν κάθετον μορφήν τῶν παρειῶν.

Τὰ ἀνωτέρω περιγραφέντα (2) καὶ (3) ἀγγεῖα εἶναι ἐκ τῶν ἐπιμελέστερον κατεσκευασμένων, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγα ἔχουν εὐρεθῆ κατὰ τὰς ἀνασκαφάς. Ταῦτα ἔχουν συνήθως μελανότεφρον πηλὸν καθαρώτερον τῶν ἄλλων, ἐπιφάνειαν ὀπωσδήποτε λείαν, τοιχώματα λεπτὰ καὶ σχήματα κομψότερα. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγονται καὶ τὰ τεμάχια τῶν ποτηρίων Πίν. 2 α, 4 καὶ 5, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον σώζει καὶ τὰ σημεῖα προσκολλήσεως τῆς λαβῆς, μὲ χεῖλη εὐρυνόμενα πρὸς τὰ ἔξω καὶ σφαιρικὸν σχεδὸν τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος.

Εἰς τὰ λεπτότερα ταῦτα ἀγγεῖα ἀνήκουν καὶ τὰ ἐξῆς τεμάχια καὶ λαβαὶ Πίν. 7 β, 3, 9, Πίν. 6 α 1—6, Πίν. 4 α 12, Πίν. 8 β 1—3, 5—10, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα τούτων ἔχουν πλαστικὴν διακόσμησιν, θὰ τὰ περιγράψωμεν εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον.

Εἰς τὸν Πίν. 2 α, 6 ἀπεικονίζεται τεμάχιον κυάθου μὲ πλατεῖαν λαβὴν ἀποστρογγυλουμένην, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν κάτω ἔνωσιν τῆς λαβῆς πρὸς τὴν παρειὰν τοῦ ἀγγείου σώζει μαστοειδῆ ἀπόφυσιν. Πηλὸς μελανότεφρος. Τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχομεν ἐκ Βαρδαρόφτισσας κεντρικῆς Μακεδονίας Πίν. IV, 12, ὅπερ ὅμως κατὰ τὸν Heurtley αὐτ. σ. 15 εἶναι παρεμφερὲς πρὸς τὰ τεφρὰ μινύεια.

Δύσκολον εἶναι νὰ συναγάγῃ τις ὠρισμένα σχήματα ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐνταῦθα ἀπεικονιζομένων τεμαχίων καὶ λαβῶν. Διὰ τοῦτο θὰ περιγράψωμεν ταῦτα ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὴν τεχνικὴν, τὸ σχῆμα τῶν λαβῶν καὶ τὴν διακόσμησιν διακρίνοντας ἐκάστοτε τὰς νεωτέρας μορφάς, ὄχι πάντοτε ὅμως καὶ χρονολογικῶς μεταγενεστέρας.

Ἔως τώρα εἶδομεν ἀγγεῖα μονόχρωμα, ἔχοντα δηλ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ χρῶμα τοῦ πηλοῦ. Ὅλα ἄλλως τὰ ἀγγεῖα τῆς Δωδώνης εἶναι μονόχρωμα οὐδενὸς τεμαχίου εὐρεθέντος μὲ γραπτὴν διακόσμησιν. Ἡ μόνη διακόσμησις ἢ παρατηρουμένη εἶναι ἢ ἀνάγλυφος, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὁμιλήσωμεν τελευταῖον, ἀφοῦ πραγματευθῶμεν πρῶτον περὶ τῶν ποικίλων λαβῶν, ἂν καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἀνήκουν καὶ εἰς ἀγγεῖα μὲ ἀνάγλυφον διακόσμησιν.

2. Λαβαί. Αἱ μᾶλλον συχναὶ λαβαὶ τῶν δωδωναίων προϊστορικῶν

ἀγγείων εἶναι αἱ εἰς τὸν Πίν. 3 α ἀπεικονιζόμεναι, αἱ ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑγγλων ὀνομασθεῖσαν «wishbone» handle (βλ. Heurtley, B. S. A. XXVIII, 1926—1927 σελ. 179). Λίαν χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ (Α) ἀριθ. 5, 7, 9, καὶ Πίν. 5 α 5, 6 καὶ 12 καὶ Πίν. 4 α 1 καὶ 3. Συνήθως ἡμικυκλικὴ ἢ μὲ ὀξύτερον τόξον προσκολλᾶται οὐχὶ ἐπὶ τῶν χειλέων, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου μᾶλλον καθέτως, ἔχει τὴν ἐσωτερικὴν τῆς πλευρᾶν ἐλαφρῶς κοίλην, ὥστε ἡ ὅλη μορφή τῆς νὰ εἶναι κεκλιμένη πρὸς τὴν παρεῖαν τοῦ ἀγγείου καὶ φέρει ὀπὴν σχεδὸν κυκλικήν. Ἐπιμηκνυμένου τοῦ τόξου λαμβάνει καὶ ἡ ὀπὴ σχῆμα ἡμισείας ἐλλείψεως (B) ὡς ἡ Πίν. 3 α, 11 ἢ σχεδὸν ἡμικυκλικὸν ὡς ἡ αὐτ. 10. Τοῦναντίον σχεδὸν συμπαγῆς εἶναι ἡ ἡμικυκλικὴ λαβὴ αὐτ. ἀρ. 6 καὶ ἡ Πίν. 5 α ἀρ. 5, 12 μὲ μικρὰν κυκλικὴν ὀπὴν. Ἡ εἰς ὄξυ ἐλαστικὴ ἀπόληξις τῆς λαβῆς ταύτης ἀντιπροσωπεύεται διὰ τῆς μορφῆς Πίν. 5 α, 9. Ἐὰν πάλιν τὸ τόξον γίνῃ ὀξύτερον, τότε προκύπτουν αἱ μορφαὶ Πίν. 5 α 6 καὶ 8 καὶ Πίν. 3 α ἀριθ. 1, 2, 3 καὶ 4 (Γ). Ἄλλαι ἐπίσης μορφαὶ γεννῶνται, ἐὰν τὸ τόξον τῆς λαβῆς ἀκολουθήσῃ διάφορον κατεύθυνσιν ἐξελέξεως· ἀντὶ δηλ. νὰ ὀξυνθῇ δύναται νὰ ἐπιμηκνυθῇ δι' ἐλαφρᾶς κατ' ἀρχὰς ἰσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς του, ὡς ἐκ τῆς Πίν. 2 β, 1 εἰς τὴν αὐτ. 2. Διὰ μικρᾶς δὲ βαθμηδὸν ἀύξανόμενης κοιλάνσεως τῆς κορυφῆς φθάνομεν εἰς τὰς μορφὰς (Δ) αὐτ. 3, 4 καὶ 5, αἱ ὁποῖαι ἐλάχιστα ἀπέχον ἀπὸ τὸν διχαλωτὸν τύπον (E) αὐτ. 6, 7, 12, τῶν ὁποίων περαιτέρω ἐξέλιξις εἶναι αἱ 11, 10, 8, 9 καὶ Πίν. 5 α, 14. Ἐτι δὲ μᾶλλον πολυπλόκους μορφὰς παρουσιάζουν αἱ λαβαὶ αὗται εἰς τὰ Θεσσαλικά ἀγγεῖα (Πρβλ. Τσουντα εἰκ. 189—196). Αἱ πλεῖσται τῶν μορφῶν τούτων παρ' ὅλην τὴν φανερὰν διαδοχικὴν των ἐκ μιᾶς ἀρχικῆς προέλευσιν, ὅπως τὴν παρεστήσαμεν, ἀπαντῶσι συγχρόνως καὶ εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς χαλκῆς περιόδου καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ Πρβλ. π. χ. ἐκ Βαρδαρόφτσας Πίν. 1, 1, 2, 3 καὶ Πίν. III, β. Ἐκ Χαλκιδικῆς σ. 131 Εἰκ. 11, 1, εἰκ. 38, 10, 11, ὅπου μάλιστα ἡ λαβὴ προσκολλᾶται οὐχὶ ἐπὶ τῶν χειλέων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἀγγείου ὅπερ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Heurtley αὐτ. σ. 162, δὲν ἀπαντᾷ ἄλλως ἐν τῇ κεντρικῇ Μακεδονίᾳ, ἀλλὰ κατὰ κανόνα συμβαίνει ἐν Λιανοκλαδίῳ, Θέρμῳ καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ. Καὶ ἐν Σαρᾶτσι παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Λαγκαδᾶ BSA XXX, 1928—1930 σελ. 122 εἰκ. 6 ἀρ. 4 καὶ σελ. 123 εἰκ. 86.

Καὶ ἐκ τῆς Λευκάδος εἶναι γνωσταὶ τοιαῦται λαβαὶ Πρβλ. II Beil. 58a, Beil. 59a, 87, 2 καὶ ἀπὸ τὸ Μεγανήσι παρὰ τὴν Λευκάδα: BSA XXXII, 1931—1932 σ. 231, 12.

Δὲν εἶναι ἀπίθανον τινὲς τῶν λαβῶν τούτων νὰ ἐπεκάθηντο καθέτως

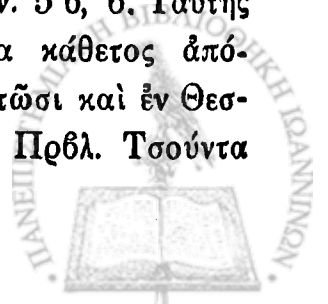
ἀνωθεν τῶν χειλέων πρὸς ἀνάρτησιν τῶν ἀγγείων ὡς π. χ. Τσουντα, εἰκ. 43, 47, 52.

Εἰς τὰς ἐκ τῆς Δωδώνης ὁμοῦ λαβὰς εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνωμεν καὶ τοὺς νεωτέρους χρονολογικῶς τύπους, τοὺς ὁποίους προδίδουν αἱ αὐστηραί, κομμένα καὶ οἶονεὶ σχηματοποιημένα μορφαί των καὶ εἰς τὸ σχῆμα καὶ εἰς τὰ περιγράμματα καὶ ἐνίοτε ἡ ἐλαστικὴ, εὐκίνητος μορφή των ἀπέναντι τῆς συμπαγοῦς, ὀγκώδους καὶ μονοκόμματης ἐντυπώσεως τῶν παλαιότερων προτύπων. Εἰς τὸν μεταγενέστερον τύπον ἀνήκουν προφανῶς αἱ λαβαὶ Πίν. 2 α, 7, 8, 9, 10, 11 καὶ 12, πρὸς τὰς ὁποίας δύνανται νὰ παραβληθοῦν αἱ τῆς Μακεδονίας ἐκ Βαρδαρόφτσας ἐνθ' ἀν. Πίν. X, β, 14 καὶ ἐκ Χαλκιδικῆς σελ. 140 εἰκ. 20, ἀρ. 6, 7, 3, 11 καὶ σελ. 166 εἰκ. 41, 1. Πρὸς δὲ τὴν Πίν. 5 α, 15 πεταλοειδῆ καὶ γωνιώδη τὴν τομὴν λαβὴν ὁμοιοτάτη εἶναι ἡ ἐκ Βαρδαρόφτσας ἐνθ' ἀν. Πίν. XVI β 7 ἐκ τοῦ μυκηναϊκοῦ στρώματος προερχομένη. Εἰς τὴν αὐτὴν περίοδον πρέπει νὰ ἀναθοῦν καὶ αἱ λαβαὶ Πίν. 5 α ἀρ. 18 καὶ 19 καὶ Πίν. 9 β ἀρ. 9 μὲ τὸν τόσον κανονικὸν σχηματισμὸν των.

*Αξία ἰδίας σημειώσεως εἶναι εἶναι ἡ εἰς τετράγωνον ἢ ὀρθογώνιον ὀριζοντίαν ἀπόφυσιν σχηματιζομένη λαβή, ἡ ὁποία λαμβάνει διαφόρους μορφάς. Κατ' ἀρχὰς ἐντελῶς εὐθεῖα ὡς ἡ Πίν. 4 β ἀρ. 6,9 λαμβάνει ἐνίοτε τρία ἐλαφρὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα ὡς μικρὰς κοιλότητας αὐτ. ἀρ. 5. Ἐπειτα κοιλαίνεται ἡ ἔξωτερικὴ τῆς ἐπιφάνεια αὐτ. 7, 8, 9, 10 καὶ βαθμηδὸν φθάνει εἰς διχαλωτὸν τύπον ἄτρητον αὐτ. ἀρ. 1, 2, 3, 11. Γνωσταὶ εἶναι αἱ λαβαὶ αὗται κατὰ τὴν πρώτην χαλκῆν περίοδον καὶ ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς ἐνθ. ἀν. σ. 136 εἰκ. 15, 4, εἰκ. 17, d, σελ. 131 εἰκ. 11, 4 καὶ σελ. 138 εἰκ. 18, 6· ἐκ τῆς Βαρδαρόφτσας τῆς Κ. Μακεδονίας Πίν. VII, β, 1—8 Πρβλ. καὶ Rey, Πίν. II καὶ III, 2, 4 καὶ ἐκ τῆς Θεσσαλίας: Τσουντα εἰκ. 183—185 καὶ ἐκ τῆς Λευκάδος: ἐνθ. ἀν. II Beil. 58a, Beil. 84a καὶ Beil. 87, 3 καὶ 4.

Παρεμφερεῖς εἶναι καὶ αἱ συμπαγεῖς ὀρθογώνιαι ἀποφύσεις αἱ λήγουσαι ἡμικυκλικῶς ὡς Πίν. 4 β, ἀρ. 14, 15 καὶ ἡ 4, ἡ ὁποία φέρει καὶ μικρὸν τρῆμα. Μία εἶναι κοίλη κάτωθεν αὐτ. ἀρ. 12. Πρβλ. ὁμοίας ἐκ Λευκάδος ἐνθ' ἀν. Beil 87, 1.

Ἡ ποικιλία τῶν τοιούτων ἀποφύσεων ἐπὶ τῶν δωδωναίων ἀγγείων εἶναι μεγάλη. Περίεργος εἶναι ὁ τύπος ὁ ὁμοιάζων πρὸς ὄτιον μὲ ἐλαφρῶς κοίλην τὴν μίαν ἐπιφάνειαν ὡς Πίν. 5 α, 1 καὶ Πίν. 5 β, 6. Ταύτης παραλλαγή εἶναι ἡ ὀξυνομένη καὶ πρὸς τὰ ἄνω τείνουσα κάθετος ἀπόφυσις Πίν. 5 α, 2, 3, 4, 11 καὶ Πίν. 5 β, 3. Τοιαῦται ἀπαντῶσι καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τοῦ λιθικοῦ αἰῶνος Πρβλ. Τσουντα

ἐνθ' ἀν. εἰκ. 109, 111—112 καὶ εἰκ. 152 καὶ ἐν τῇ συγγενεῖ πρὸς τὴν Τροίαν Θερμῆ τῆς Λέσβου σ. 25 εἰκ. 119. Ἰδιόρρυθμος καὶ σύνθετος εἶναι ἡ λαβὴ Πίν. 5 β, 2 ἢ συνδυάζουσα δύο τοιαύτας ἰσχυρῶς ἐξεχούσας ἐκ τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀγγείου τριγωνικὰς ἀποφύσεις καὶ ἐνουμένας δι' ἐγκαρσίας ἡμικυκλικῆς ράβδου. Τοιαύτης λαβῆς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀποτελεῖ ἡ μεγάλη λαβὴ αὐτ. 1.

Καὶ ἐρχόμεθα τέλος εἰς τὰ συνήθεις λαβὰς τὰς προσαρμοζομένας καθέτως ἐπὶ τῶν παρειδῶν τῶν ἀγγείων κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἡ μεγάλη πλατεῖα λαβὴ τῆς Πίν. 4 α, 2 εἶναι ἐκ χυτροειδοῦς χονδροῦ ἀγγείου, ἔχουσα τριγωνικὴν σχεδὸν τὴν πλαγίαν ὄψιν. Ἐκ λεπτοτέρου ἀγγείου προέρχεται ἡ Πίν. 4 α, 6 προσαρμοζομένη εὐθύς εἰς τὸ ὕψος τοῦ χείλους καὶ ἔχουσα ἐκατέρωθεν ἀνάγλυπτον καμπύλον ραβδίον, ἐνῶ ἡ πρώτη μνημονευθεῖσα καὶ ἡ αὐτ. ἀρ. 5 ἐπίσης τριγωνικὴ ἔχει σχοινία μὲ δακτυλικά ἀποτυπώματα. Δύο σειρὰς τοιούτων κοιλοτήτων παρουσιάζει ἡ λαβὴ ἀρ. 10, τῆς ὁποίας ἀνάλογος εἶναι αἱ ἐκ Σαράτσι τῆς Μακεδονίας BSA, XXX σελ. 126 εἰκ. 12 ἀρ. 2, 3.

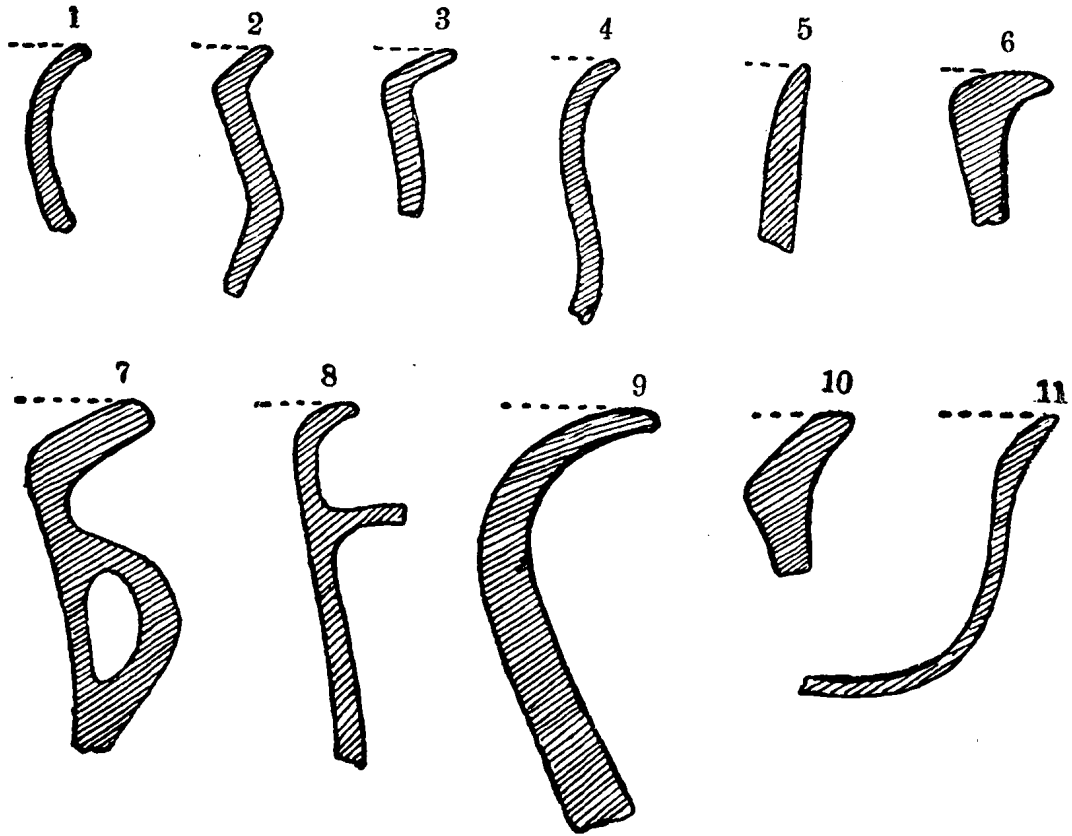
Εἰς κυάθους ἀνήκουν σφαιρικοὺς αἱ λαβαὶ αὐτ. ἀρ. 4 καὶ 15 ὡς καὶ αἱ Πίν. 4 α ἀρ. 13, 14, 17, 21 καὶ Πίν. 3 β, 9, 11, 14, 15 ἐνῶ αἱ Πίν. 3 β 12, 18 καὶ Πίν. 4 α, 12 ὑπερέχουν τῶν χειλέων, ἐφ' ὧν προσαρμόζονται. Ἐκ τῶν λαβῶν τούτων πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὰς Πίν. 4 α, 12 καὶ Πίν. 9 β, 8, 14, 19, 20, αἱ ὁποῖαι ἔχουν σχῆμα πλατείας ταινίας, καθαρώτερον καὶ λεπτόκοκκον πηλόν, καλὴν ὄπτησιν, πάντοτε μελανότεφρον χρῶμα καὶ ὁμοιάζουν πρὸς τὰς τῶν μινυεῶν ἀγγείων, ὡσὰν νὰ ἐμιμοῦντο μεταλλικὰ πρότυπα.

3. Βάσεις. Εἰς τοὺς Πίν. 6 β καὶ 7 α ἀπεικονίζονται τὰ διάφορα εἶδη βάσεων ἀγγείων τὰ εὑρεθέντα ἐν Δωδώνῃ. Συνήθως τὰ ἀγγεῖα σχηματίζουν τὴν βάσιν ἀπλούστατα διὰ τῆς ἰσοπεδώσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ πυθμένος των ἐφ' οὗ ἴστανται ὡς Πίν. 7 α, 2, 7, 8, 9, 10, 11 καὶ Πίν. 6 β, 4, 5, 6, 10, 11. Ἄλλ' ἤδη καὶ εἰς αὐτὰς ἀρχίζει νὰ διαφαίνεται ἡ τάσις πρὸς ἰδίαν διάπλασιν τῆς βάσεως ὡς Πίν. 7 α, 8, 10, 11, ὅπου καμπυλοῦται ὀλίγον ἢ παρεῖα καὶ βαθμηδὸν φθάνει εἰς τὴν προβαθμίδα τῆς ἰδίας βάσεως διὰ διαδοχικῶν μορφῶν ὡς Πίν. 7 α, 6, 5, 4, 3, 1 καὶ Πίν. 6 β 3, 7, 1, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία προαγγέλλει τὴν κολούρου κώνου βάσιν π. χ. ἐκ Λιανοκλαδίου, Prehistoric Thessaly εἰκ. 130α.

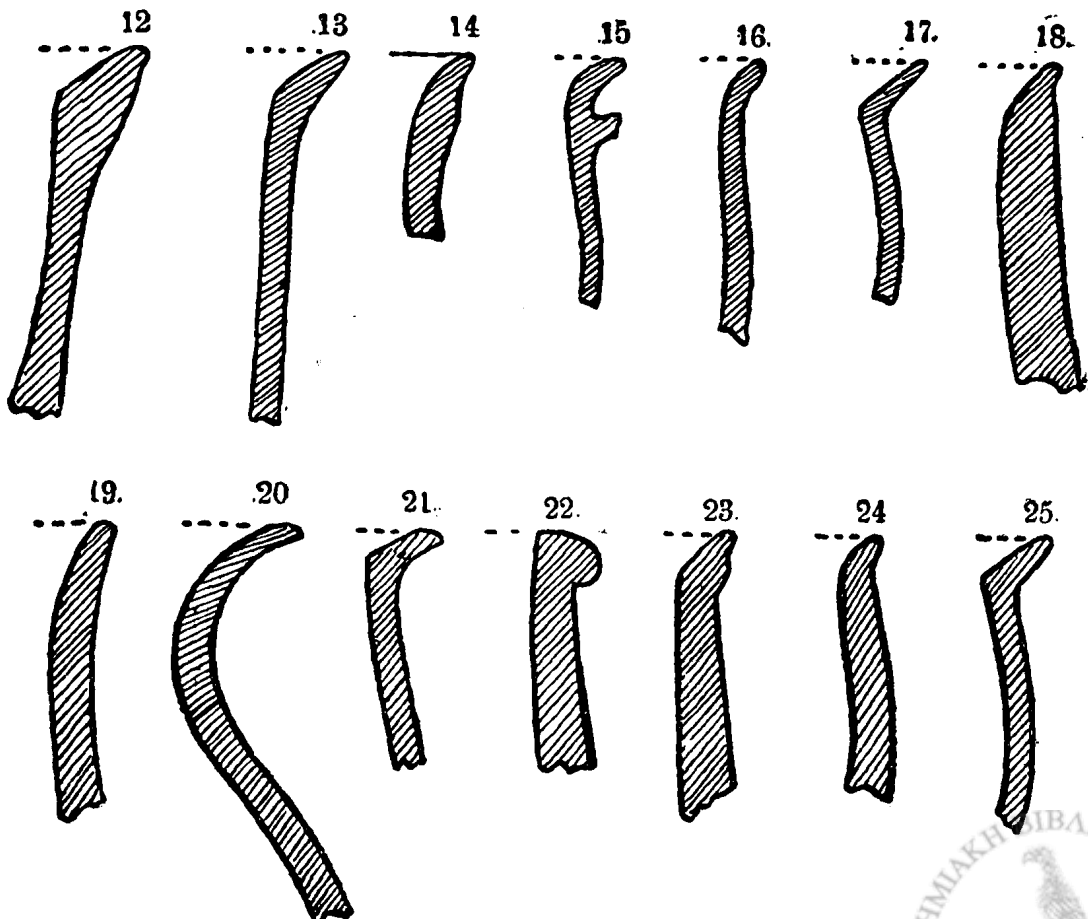
Ἀξία ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἡ βάση Πίν. 6 β, 4 ἀνήκουσα εἰς σφαιρικὸν ἀγγεῖον καὶ κοσμουμένη κατὰ τὴν περιφέρειαν ὑπὸ ἀλύσεως συνεχομένων ἀναγλύπτων ἡμικυκλίων καὶ ἡ αὐτ. ἀρ. 12 ἀποτελουμένη ἐκ κύκλου ἔχοντος ἐν τῷ μέσῳ ἀβαθῆ κυκλικὴν ὁμόκεντρον κοιλότητα.

4. Χεῖλη. Εἰς τὰ παρατιθέμενα σχεδιάσματα βλέπει τις τὰς μᾶλλον

Εἰκ. 1. Τομαὶ τεμαχίων προϊστορικῶν ἀγγείων Δωδώνης (Κλ. $\frac{1}{2}$)

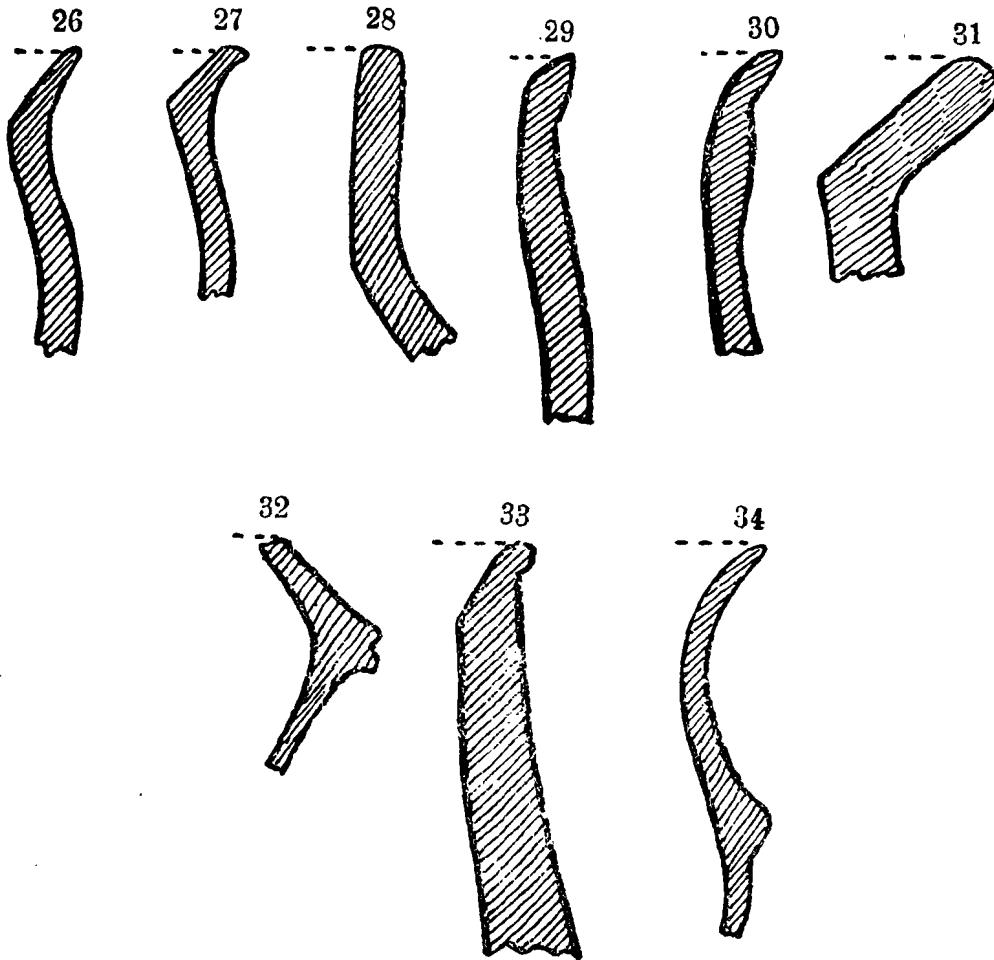

Εἰκ. 2. Τομαὶ τεμαχίων προϊστορικῶν ἀγγείων Δωδώνης (Κλ. $\frac{1}{2}$)

συνήθεις τομάς χειλέων ἀγγείων (Εἰκ. 1-3). Οὐδὲν στόμιον πλὴν ἴσως ἑνὸς (Εἰκ. 3, 32) ἔχει πρὸς τὰ ἔσω κλίνοντα τὰ χεῖλη, ὡς παρατηρεῖται εἰς τὰς φιάλας τῶν χρόνων τούτων τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας. Ἐπικρατεῖ δὲ τὸ στόμιον μὲ τὰ ἔξω ἀποκλίνοντα χεῖλη εἴτε μὲ μαλακὴν μεταβάσιν εἴτε μὲ θλωμένην τὴν ἐπιφάνειαν.

Σημειῶνω ἐδῶ καὶ τὸ εἶδος τοῦ πηλοῦ τῶν πρώτων εἴκοσι ἀπεικονιζομένων τεμαχίων. Τὰ 1, 5, 16, 18, 20 εἶναι ἐκ μέλανος πηλοῦ, τὰ 6, 7, 8, 10 ἐκ μελανοτέφρου, τὸ 19 ἐξ ἐρυθρομέλανος, τὰ 2, 3, 9, 14, 15,

Εἰκ. 3. Τομαὶ προϊστορικῶν ἀγγείων Δωδώνης (Κλ. $\frac{1}{2}$)

17 εἶναι ἐκ πηλοῦ, ὃ ὁποῖος τὴν μὲν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἔχει τεφράν, τὴν δὲ ἐσωτερικὴν μελανότεφρον. Τὰ 11, 12, 13, ἔχουν τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἐρυθράν, τὴν δὲ ἐσωτερικὴν μέλαιναν καὶ τὸ 4 ἔχει τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἐρυθρόφαιον, τὴν δὲ ἐσωτερικὴν μελανότεφρον.

Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι κατὰ πληροφωρίας, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ Δημοτικῆς Μουσείου Ἰωαννίνων (ὅπου ἀπόκεινται τῶρα τὰ εὐρήματα τῆς Δωδώνης) παρὰ ἀγγειοπλαστῶν καὶ κεραμοποιῶν, τὸ μέλαν χρῶμα τοῦ πηλοῦ προέρχεται ἐκ τῶν σεσηπῶτων ὑδροχαρῶν φυτῶν,

τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ χώματος τοῦ ληφθέντος ἐκ βαλτωδῶν πρότερον μερῶν. Ἄλλην ἐξήγησιν τοῦ πράγματος βλ. Μυλωνᾶ, οἱ προϊστορικοὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος σελ. 11 (Ἀρχ. Ἐφημ. 1930 σελ. 1 ἐξ.), ὅστις ἀναφέρει σημείωσιν σχετικὴν τοῦ Blegen, Korakou σ. 7.

5. Ἀγγεῖα μὲ ἀνάγλυφον διακόσμησιν. Αὕτη συνίσταται 1) εἰς κοσμηματικὰ ἀνάγλυπτα ὠτία (1 α) καὶ εἰς συνεχῆ ἀνάγλυπτον ράβδον λαμβάνουσαν συνήθως κυματιστὴν μορφήν (1β), 2) εἰς ἀνάγλυπτον διακόσμησιν μιμουμένην σχοινίον καὶ 3) εἰς πλαστικὰ δισκάρια ἀνωμάλου σχήματος ἐπιτεθειμένα ἐπὶ τῶν παρεῖων τοῦ ἀγγείου.

Τῆς πρώτης κατηγορίας δείγματα παρέχει ὁ Πίν. 6 α, 1—6 προερχόμενα ἐξ ἀγγείων πηλοῦ μελανοτέφρου, ὅπως δὴποτε καθαροῦ καὶ μὲ λείαν ἐπιφάνειαν. Τὰ ὠτία ταῦτα ἀπαντῶντα ἤδη καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τὸν πρῶτον χαλκοῦν αἰῶνα (Πρβλ. Τσουντα εἰκ. 166—169) καὶ ἐν Λευκάδι (ἐνθ' ἄν. Beil 87 τὸ τελευταῖον τῆς κάτω σειρᾶς) δὲν χρησιμεύουν ὡς λαβαί, ἀλλ', ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Τσουντας, εἶναι ἀπλῶς κοσμηματικά. Ἀνάγλυφον κυματοειδῆ ράβδον παρατηροῦμεν ἐπὶ τοῦ τεμαχίου 7, εὐθεῖαν ἐπὶ τοῦ τεμαχίου Πίν. 8 β, 12 καὶ Πίν. 7 β, 3, ἀπλῶς δὲ τοξωτὴν ἐπὶ τοῦ Πίν. 8 β, 6. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ ἀνάγλυπτος κοσμηματικὸς κρίκος ὅστις κρέμαται ἐκ τῆς λαβῆς Πίν. 5 α, 17. Παρεμφερές κόσμημα εἶναι αἱ πλαστικαὶ ἕλικες τῶν μακεδονικῶν ἀγγείων Πρβλ. Rey ἐνθ' ἄν σελ. 210 εἰκ. 27 καὶ BSA XXIX σελ. 162 εἰκ. 37, 9.

Τῆς δευτέρας κατηγορίας ἡ διακόσμησις δηλ. τὸ πλαστικὸν σχοινίον λαμβάνει ποικίλην μορφήν καὶ θέσιν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Ὅσακις κοσμεῖ μέγала ἀγγεῖα, ἰδίᾳ πίθους ἢ χύτρας, ἢ ἐντύπωσις τοῦ σχοινίου παράγεται διὰ δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων πυκνοτέρων ἢ ἀραιωτέρων, ἄλλοτε βαθυτέρων, ἄλλοτε ἐπιπολαίων, ἐνίοτε δὲ διὰ ξύλου βυθιζομένου ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. Εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα τὸ σχοινίον ἄλλοτε κοσμεῖ αὐτὸ τὸ χεῖλος ὡς Πίν. 9 α, 3, 5, 6, Πίν. 8 α, 7, 11, ἄλλοτε ἐπικολλᾶται ὑπὸ τὸ χεῖλος Πίν. 8 α, 1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 13, 15, 17 Πίν. 7 β, 10, 6 (ἀνεστραμμένον) ἢ ὀλίγον κατωτέρω Πίν. 8 α, 3, 6, 9, 14 Πίν. 7 β, 1 (ἀνεστραμμένον), 8 Πίν. 8 β, 2 καὶ ἄλλοτε κατὰ τὴν ἔνωσιν τῶν λαβῶν Πίν. 4 α, 2, 5, 6, 8, 11 καὶ Πίν. 9 α, 1, 2, 4. Ἐπὶ τοῦ Πίν. 4 α, 11 τὸ μεταξὺ τῶν λαβῶν τμήμα τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀνώμαλον μὲ μικρὰς ἀβαθεῖς κοιλότητας. Ἐπὶ τινῶν ἀγγείων τὰ σχοινία κρέμανται ἀπὸ τοῦ σχοινίου τῶν χειλέων καὶ σχηματίζουν ὀρθογώνια πλαίσια ὡς Πίν. 5 β, 4, 3 Πίν. 9 α, καὶ 7 β, 10, ἢ τριγώνικα Πίν. 9 α, 6. Ἐκ τῶν Πίν. 9 α τὸ 2 ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τεμαχιῶν καὶ σώζει μῆκ. 0,25 μ. ἴσως δὲ ἀνήκει εἰς τὸ τμήμα ἀρ. 3,

ὄπερ ἀπετελέσθη ἐκ τεσσάρων τεμαχίων. Τούτων ὁ πηλὸς εἶναι ὑπέρουθρος, ἀλλὰ κατὰ τὰ χεῖλη μέλας. Ἐπὶ τοῦ τεμαχίου Πίν. 7 β, 7 τὸ σχοινίον ἀνελύθη εἰς κωνικὰς προεξοχάς. Τὰ σχοινοειδῆ ταῦτα κοσμήματα εὐρίσκονται πολλαχοῦ κατὰ τὴν πρώτην χαλκῆν περίοδον : ἐν Μακεδονίᾳ Πρβλ. Rey ἐνθ' ἄν. Πίν. X, 1—6, 8—11 καὶ σελ. 205 εἰκ. 26 καὶ σελ. 200 εἰκ. 23, ἐν Βαρδαρόφτσα BSA ἐνθ' ἄν. Πίν. X α, 1, 2, 4, 12, 13 καὶ εἰς δύο παραλλήλους γραμμὰς μὲ κάθετον ἐκ τοῦ χείλους κατερχομένην αὐτ. Πίν. Xα, 7, ἐν Λευκάδι, Alt—Ithaka II ἐνθ' ἄν. Beil 56, c, Beil. 68b, Beil. 84c. Καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπαντῶσι μάλιστα κατὰ τὴν δευτέραν νεολιθικὴν περίοδον Τσουντα ἐνθ' ἄν. εἰκ. 123—129, κατὰ δὲ τὴν χαλκῆν ἔχουν διάφορον κάπως χαρακτηῖρα, διότι τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα εἶναι συνήθως πυκνότερα καὶ ὁμοιάζουν μᾶλλον πρὸς λοξὰς ἔντομάς Πρβλ. Τσουντα αὐτ. εἰκ. 219—222.

Ἄλλα καὶ μικρότερα ἀγγεῖα κοσμοῦν λεπτὰ σχοινία, τὰ ὅποια συνήθως ἐπικάθηνται ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτῶν καὶ ἔχουν πυκνὰς ἔντομάς διὰ τοῦ ὄνυχος ἢ διὰ ἐργαλείου τινὸς ὡς Πίν. 8 β, 3, 7, 8, 9, 10.

Τὰ τῆς τρίτης κατηγορίας πλαστικῆς διακοσμῆσεως δισκάρια ἢ θηλαὶ ἔχουν διάφορον μέγεθος καὶ σχῆμα καὶ κοσμοῦν συνήθως τὸ κάτω σῶμα τοῦ ἀγγείου, τὸ ὅποιον διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα διὰ σχοινίου τιθεμένου ἐπὶ τῆς ράχεως αὐτοῦ. Τὸ κάτω τοῦ σχοινίου τούτου μέρος φέρει τὴν διακόσμησιν ταύτην, ἣτις δύναται νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι τῆς βάσεως ὡς Πίν. 6 α, 11, 13, 14 Πίν. 8 β, 4 (ἀνεστραμμένον), 13—17, 19—21 27 καὶ Πίν. 6 β, 5, 11.

Ἐπὶ τοῦ τεμαχίου Πίν. 6 α, 11, καὶ τοῦ 12 ἴσως σχηματίζεται ὑπὸ δύο παραλλήλων σχοινίων ζώνη, τὴν ὁποίαν πληροῦσι τοιαῦτα μεγάλα καὶ ἀραιὰ ἐπιτεθειμένα πλαστικά δισκάρια. Ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐτίθεντο ἄλλοτε ἀραιὰ καὶ μεγάλα, ἄλλοτε μικρότερα καὶ πυκνότερα. Τὴν διακόσμησιν ταύτην εὐρίσκομεν καὶ ἐπὶ ἀγγείων ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἡπείρου ὡς τοῦ Κουτσουλιῦ (Πρβλ. Hammond, BSA, XXXII, 1933 σελ. 133—134 εἰκ. 2 καὶ 3). Ὅσον δύναμαι νὰ γνωρίζω, οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντᾷ ἢ τοιαύτη διακόσμησις. Μόνον κατὰ τὴν πρώτην νεολιθικὴν περίοδον τῆς Θεσσαλίας παρατηροῦμεν ὁμοίας πλαστικὰς θηλάς ἐπὶ τῶν ποδῶν γραπτῶν τινων ἀγγείων (A 3 β) Πρβλ. Τσουντα σελ. 182—183 εἰκ. 88—89. Εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπάρχουν, μάλιστα ἐπὶ λαβῶν, πλαστικά τινα δισκάρια ὡς ἦλοι, ἀλλὰ σπάνια καὶ διαφέρουν ἀπολύτως τῶν Δωδωναίων, τὰ ὅποια εἶναι λίαν χαρακτηριστικὰ καὶ μοναδικά.

6. Διάφορα πράγματα.

α) Δίθινα. Ἄξιναί διάτρητοι ὀλόκληροι εὐρέθησαν δύο. Τούτων ἡ

μὲν (Πίν. 10 α, 3) ἐκ πρασινωποῦ γρανιτοειδοῦς λίθου καλῶς λειανθέντος εὐρέθη περὶ τὸ μέτρον πρὸς δ. τοῦ ρωμαϊκοῦ τάφου καὶ ἔχει μῆκ. 0,07, πλάτ. 0,05 καὶ πάχ. 0,025, ἡ δ' ἑτέρα (αὐτ. ἀρ. 1) ὁμοία ὀλίγον μεγαλυτέρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ σκληροῦ λίθου ἔχει μῆκ. 0,085 καὶ πλάτ. 0,055. Εὐρέθη πρὸς β. τοῦ ρωμαϊκοῦ τάφου καὶ εἶναι ἀρκετὰ μεταχειρισμένη, κατὰ τὸ πλατύτερον μάλιστα ἄκρον, τὴν πτέρναν, ἔχει δὲ τραχεῖαν τὴν ἐπιφάνειαν ἐκ τῆς χρήσεως.

Εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ἀνήκουν καὶ τὰ τεμάχια αὐτ. 8, 10, 11, 12 καὶ Πίν. 7 α, 13, 14. Τὰ δύο τελευταῖα τεμάχια ἐκ μέλανος σκληροῦ λίθου εἶναι τοῦ τύπου τῶν τετραγώνων διατρήτων ἀξινῶν ὀρθογωνίου τομῆς, ἀλλ' ἡ κόψις 14 δὲν ἔχει τὰς δύο παραλλήλους ἐπιφανείας λείας. Τοιαῦται ἀξίνοι ἔχουν εὐρέθη καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ Πρὸβλ. Τσουντα εἰκ. 244, 245 καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἐν Βαρδαρόφτσα, ἐνθ' ἀν. σελ. 32 εἰκ. 16, 1, 2, 5 καὶ εἰκ. 17, 2, 3.

Ἡ ἀξίνη Πίν. 7 α, 12 θὰ ἀνήκει μὲν εἰς τὸν διάτρητον τύπον, ἀλλ' ἡ κόψις τῆς εἶναι ἀποκεκρουμένη, ὅπως ἄλλως καὶ ἡ τῆς ἀρ. 14.

Τὸ τεμάχιον Πίν. 10 α, 2 πιθανῶς προέρχεται ἐξ ἀξίνης τοῦ Θεσσαλικοῦ τύπου Γ: Τσουντα εἰκ. 236—237 Πρὸβλ. καὶ Βαρδαρόφτσας σελ. 32 εἰκ. 17, 1.

Εἰς ἄλλον τύπον ἀνήκει ὁ Πίν. 7 α, 15 ἐκ φαιοῦ μὲ μελαίνας στιγμὰς σκληροῦ λίθου. Σώζεται μόνον ἡ κόψις, ἡ δὲ πτέρνα ἦτο στενωτέρα. Σωζ. μῆκ. 0,07 πλάτ. ἔμπρὸς 0,065 καὶ ὀπίσω 0,04. Ὅμοια ἀλλὰ μὲ μακροτέραν κόψιν εἶναι ἡ ἐκ Χαλκιδικῆς ἐνθ' ἀν. σελ. 147, 3, 4 καὶ 148 εἰκ. 27, 1, 4 ὡς καὶ ἡ ἐκ Θεσσαλίας Τσουντα Πίν. 41, 9.

Ἐκ σκληροῦ μέλανος λίθου εἶναι καὶ ὁ σταθμὸς βάρους σχήματος τετραγώνου εἰσέχοντος ὀλίγον ἄνω καὶ μὲ ἀπεστρογγυλωμένας γωνίας Πίν. 7 α, 16. Ὑψ. 0,05 πάχ. κάτω 0,047 ἄνω 0,04. Θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι εἶναι ἴσως τμῆμα ἀξίνης παρεμφεροῦς πρὸς τὴν προηγουμένην, ἀλλὰ τὸ κυβικὸν σχῆμα καὶ ἡ ἐπεξεργασία του νομίζω ὅτι ἀποκλείουν πᾶσαν ἄλλην ἐρμηνείαν πλὴν τῆς δοθείσης.

β') Πήλινα. Εἰς διάφορα σημεῖα τῆς ἀνασκαφῆς ἐντὸς τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος, μάλιστα δὲ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ τετραγώνου μεγάλου οἰκοδομήματος καὶ τοῦ πρὸς δ. αὐτοῦ ναῖσκου, εὐρέθησαν πάμπολλα σφονδύλια ποικίλων σχημάτων διακρινόμενα εἰς τέσσαρας κυρίους τύπους:

α) Τὰ πλεῖστα εἶναι ἐλλειψοειδῆ ἢ σφαιρικά, τῶν ὁποίων τὸ ἄνω μέρος εἶναι συμπεπιεσμένον καὶ ἔχει τὴν ὀπήν. Ταῦτα λαμβάνουν καὶ διάφορα σχήματα ἐπιμήκη λήγοντα εἰς ὄξυ Πίν 3 β, 1—9 (ἀνεστραμμένα) καὶ τὰ ἄνευ ἀριθμῶν τῆς τρίτης σειρᾶς ἐκ τῶν ἄνω.

β) Σφονδύλια ἔχοντα σχῆμα κώνου, ὑπεράνω τοῦ ὁποίου τὸ φέρον τὴν ὀπὴν τμήμα εἶναι στενότερον καὶ πεπλατυσμένον ὡς εἰς τὰ προηγούμενα Πίν. 9 β, 12, 18, 23, 25 καὶ Πίν. 5 β, 5. Τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν ἔχουν δύο διασταυρουμένας ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κώνου ἔντομας καὶ φαίνονται ὡς κάλυκες ἄνθους.

γ) Ἐν εἶναι ἔντελῶς κωνικὸν (Πίν. 9 β, 6) μεγαλύτερον τῶν λοιπῶν ἐκ χονδροκόκκου μέλανος πηλοῦ καὶ φέρει κάθετον διαμπερῆ ὀπὴν. Ἴσως τοῦτο εἶναι σταθμὸν βάρους.

δ) Τοιαύτην ὀπὴν ἔχουν καὶ μερικὰ ἄλλα ἀποτελούμενα ἐκ δύο ἀνίσων κώνων ἠνωμένων μὲ τὴν βᾶσιν των Πίν. 9 β, 27, 28.

Οἱ δύο τελευταῖοι (γ καὶ δ) τύποι εἶναι κοινοὶ εἰς πάσας τὰς προϊστορικὰς περιοχάς, ἰδιάζοντες δὲ ἐδῶ εἶναι οἱ πρῶτοι.

γ) *Καλύμματα ἀγγείων* εἶναι τὰ κυκλικὰ κυρτὰ δισκάρια Πίν. 6 β, 13 (τὸ ἥμισυ), Πίν. 9 β, 13 καὶ 22, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τελευταῖον ἦτο διάτρητον, ὡς καὶ τὸ Πίν. 3 β, 22. Τοῦ πρώτου, τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τελευταίου ἡ ἄνω κυρτὴ ἐπιφάνεια λήγει κατὰ τὸ μέσον εἰς ἐξέχουσαν κομβοειδῆ κορυφήν. Καλύμματα ἔχουν εὑρεθῆ καὶ ἐν Βαρδαρόφτσα ἐνθ' ἄν. σελ. 37, εἰκ. 22, ὅπου ὁμοῦς ὁ Heutley σημειώνει σελ. 38, ὅτι ταῦτα εἶναι πράγματι τεμάχια ἀγγείων ἀδρῶς περικεκομμένα εἰς κυκλικὸν σχῆμα, ἐνῶ τὰ δωδωναῖα εἶναι ἀρχικῶς πρὸς τοῦτο κατασκευασμένα.

Ἐντελῶς ἰδιόρρυθμον εἶναι τὸ κάλυμμα Πίν. 6 β, 9, ὅπερ σχηματίζει ἀνεστραμμένος κῶνος ἔχων ἐντὸς ἡμικυκλικὴν λαβὴν, τῆς ὁποίας σώζονται τὰ σημεῖα προσκολλήσεως ἐντὸς ἐπὶ τῶν παρεῖων. Ὁμοίωτατον κάλυμμα εὑρέθη ἐν Θερμῇ τῆς Λέσβου ἀνήκον εἰς τὴν Γ περίοδον (=Τροία II) Πρὸβλ. Lamb, BSA XXX, 1928—1930 σελ. 25 εἰκ. 9, ¹⁵⁰/₂.

Τέλος ἀναφέρω καὶ τινὰ σφονδύλια (;) ἔχοντα σχῆμα *κουβαρίστρας* Πίν. 9 β 2, 4, 10 καὶ Πίν. 3 β, 23, 24 συνήθη καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ.

7. Ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα τῶν χρόνων τούτων δὲν εὑρέθησαν. Μόνον πρὸς δ. τοῦ ναῖσκου καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 μ. ἀπ' αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη ἀνωμάλως βαίνων τεῖχος ἐκ πλακοειδῶν λίθων κατασκευασμένος καὶ φθάνων μέχρι τοῦ βράχου, μέχρι δηλ. τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος. Ὁ τοῖχος οὗτος διευθυνόμενος πρὸς ἀ. ἀνέρχεται βαθμηδὸν ἀκολουθῶν τὸ ὑψούμενον βραχῶδες ἔδαφος καὶ προκύπτει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους. Δὲν ἔγινε δυνατὸν νὰ ἐξακριβωθῆ, ἂν οὗτος ἐκτίσθη κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν. Ἐλπίζω εἰς προσεχῆ ἀνασκαφὴν νὰ διερευνηθῶ τὸ πρᾶγμα καλύτερον.

Πορίσματα. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφῆς τῶν προϊστορικῶν εὐρημάτων τῆς Δωδώνης συνάγεται, νομίζω, καθαρὰ τὸ συμπέρασμα ὅτι αὕτη ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς χαλκῆς περιόδου ἦτο κατωφημένη.

Πρέπει μόνον νὰ σημειώσω ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀγγείων ἀνήκει εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἔχοντα τὴν μορφήν μὲ χονδρὸν ἀκάθαρτον πηλόν, οὐχὶ λίαν ὀμαλὴν ἐπιφάνειαν καὶ μὲ συμπαγεῖς, ἀδράς τὸ σχῆμα, λαβᾶς. Ὅπως εἶπα ἀνωτέρω, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διακρίνη κανεὶς τὰ ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰ νεώτερα στρώματα, ἢ πλειονότης ὅμως τῶν συγγενῶν ἀρχαιοτέρων εἰδῶν δύναται μόνον νὰ ἐξηγηθῇ, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ συνοικισμὸς κατὰ τὴν ἀρχαιότεραν περίοδον θὰ ἦτο πυκνότερος καὶ ἀκμαιότερος, δι' ἀγνώστους δὲ λόγους μετὰ ταῦτα ὁ τόπος ἐγκατελείφθη ἐν μέρει καὶ ἡραιώθη ὁ πληθυσμὸς ὥστε ἐλάχιστα νὰ εἶναι τὰ λείψανά του κατὰ τὴν νεωτέραν περίοδον.

Ἡ εὐρεσις ὅμως ὁμοίων λειψάνων πολιτισμοῦ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑπείρου, ἂν καὶ ἐλαχίστων εἰσέτι (βλ. Hammond σελ. 131 ἐξ.) σημαίνει ὅτι καὶ ἡ Ἑπειρος πλέον ἐξέρχεται τῆς μέχρι τοῦδε ἀπομονώσεώς της καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν κύκλον τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ προϊστορικοῦ τούτου πολιτισμοῦ.

Πλεῖστα σημεῖα ἐπαφῆς παρατηρήσαμεν μεταξὺ τῆς Δωδώνης καὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν. Μετὰ τῆς Μακεδονίας μάλιστα τὴν συνδέουν κοινὰ σχήματα ἀγγείων, μικρογραφικὰ ἀγγεῖα, ὅπαι ὑπὸ τὰ χεῖλη πρὸς ἀνάρτησιν, μαστοειδεῖς ἀποφύσεις ὡς κομβία εἰς τὸ ὕψος τῆς λαβῆς, wish-bone λαβαὶ εἰς ὄλας τὰς διαδοχικὰς μορφάς, ὀρθογώνιοι ἄτρητοι ἀποφύσεις καὶ διχαλωταί, τὰ σχοινοειδῆ κοσμήματα, τύποι ἀξινῶν, σφονδύλια καὶ καλύμματα ἀγγείων. Μετὰ τῆς Θεσσαλίας κοινὰ γνωρίσματα ἔχει ἡ Δωδώνη σχήματά τινα ἀγγείων, τὴν δίωτον λοπάδα καὶ τὸ ἄωτον μετὰ τὰ τρήματα προχοῖδιον, τὴν wish-bone λαβὴν, τὰ σχοινοειδῆ κοσμήματα, τὰς ἀξίνας καὶ πρὸ παντὸς τὰς τριγωνικὰς ἀποφύσεις καὶ τὰ ἀνάγλυπτα ὠτία.

Στενωτάτη δὲ εἶναι ἡ συγγένεια τῶν δωδωναίων πρὸς τὰ ἐκ Λευκάδος γνωστὰ σύγχρονα ἀγγεῖα, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου.

Καὶ μὲ τὸν Θέρμον ἐπίσης συνδέουν τὴν Δωδώνην αἱ πλαστικαὶ μαστοειδεῖς θηλαί, τὰ σφαιρικὰ ἀγγεῖα καὶ μάλιστα τὸ ἀπιοειδές.

Καὶ ἡ παρουσία ἀγγείων ὁμοιοζόντων πρὸς τὰ περίφημα μινύεια μαρτυρεῖ συγγένειαν ἐπὶ πλέον καὶ πρὸς τὰ μακεδονικὰ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ πρὸς τὰ ἑλλαδικὰ καὶ πρὸς τὸν Θέρμον. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἶναι ἐξ ἐγχωρίου πηλοῦ, ἀλλὰ ἡ τεχνικὴ καὶ τὸ σχῆμα προδίδουν γνῶσιν τῶν

μινυείων ἀγγείων, ὅπως τοῦτο παρατηρήθη καὶ ἐν Θέρμῳ, πρὶν ταῦτα ἐξαιετέλθουν εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ γνωρίζουν τὸν τροχὸν (πρβλ. τὴν ἀσ ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ Μυλωνᾶ ἐν Α. Ε. 1930 σ. 11 ἔξ.)¹.

Εὐλογον λοιπὸν εἶναι νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν συγγενῆ βιοτεχνίαν. Ἄλλ' ὠρισμένα γνωρίσματα, δίδουν εἰς τὰ δωδωναῖα εὐρήματα ἰδιαίτεραν ἀπόχρωσιν. Ἀπέναντι τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἡ κεραμεικὴ τῆς Δωδώνης εἶναι πτωχοτέρα εἰς ποικιλίαν σχημάτων καὶ τεχνικῆς. Ἐλλείπουν πρὸς τὸ παρὸν αἱ μὲ ἔσω κλῖνον χεῖλος φιάλαι π. χ., ὅτ' αὐτὰ ἀμαυρόχρωμα γραπτὰ ἀγγεῖα, οὐδεμία τεχνητὴ στίλβωσις φαιδρύνει τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου κτλ. Τοῦναντίον παρατηρεῖται ἐξαιρετικὴ ἀγάπη καὶ ποικίλη διάθεσις τῶν σχινοειδῶν κοσμημάτων, τῶν ἀναγλύπτων ὠτίων καὶ τῶν ἰσχυρῶν τριγωνικῶν ἀποφύσεων. Ἐπειτα ἀπαρᾶρα γινώριστος εἶναι ἡ πλουσία σειρὰ τῆς ἐξελιξέως τῆς wish-bone λαβῆς εἰς ὅσας τῆς τὰς μορφάς, ἡ δὲ ἰδιόρρυθμος μορφή τῶν πηλίνων σφονδυλίων, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς περιδέραια ἢ ὡς βαρίδια τοῦ ὑφαντικοῦ ἱστοῦ, εἶναι ἀποκλειστικὸν προῖον τῆς Δωδώνης.

Ἄλλ' ἐντελῶς μοναδικὴ παρουσιάζεται ἡ διὰ τῶν σχεδὸν ἐπιπέδων ἢ σφαιρικῶν ἐνίοτε κοκκίδων καὶ δισκαρίων διακόσμησις τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια λαμβάνει ἐξαιρετικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν μὲ τὴν ποικιλίαν τῆς κατανομῆς τῶν πλαστικῶν στοιχείων ἐπ' αὐτῆς, ὡσὰν νὰ ἐπενδύεται μὲ πλουσίαν μηλωτὴν ἀστράκάν.

Ἐκ τῶν δεδομένων τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ εὐρήματα τῆς Δωδώνης, ἀποτελοῦν χωριστὸν ἐργαστήριον, τὸ ὁποῖον ἔχον τὴν κοινὴν κληρονομίαν τῶν πρώτων μορφῶν καὶ μεθόδων διέπλασεν αὐτὰς κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον καὶ διεμόρφωσεν ἰδιαίτεραν παραλλαγὴν μὲ χωριστὰς προτιμήσεις. Ἴσως μετὰ τῆς Λευκάδος καὶ τῶν Ἰονίων νήσων ἀποτελεῖ τοπικὸν ἐργαστήριον μὲ ἔλαφρὰς τοπικὰς παραλλαγὰς. Τὰ ἰδιαίτερα ὅμως γνωρίσματα, τὰ ὅποια χαρακτηρίζουν κυρίως τὴν ἠπειρωτικὴν κεραμεικὴν φέρουν αὐτὴν πλησίον τῆς Θεσσαλίας. Διότι ἐν αὐτῇ ἀπαντῶσιν αἱ τριγωνικαὶ ἀποφύσεις ἀρχαιότατα, ἡ μεγάλη ἀγάπη τῶν πλαστικῶν ὠτίων καὶ κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἤδη περίοδον ἀναφαίνονται τὰ πλα-

1) Δὲν μοῦ φαίνονται πιθαναὶ αἱ νεώτεραι γνώμαι τοῦ Μυλωνᾶ περὶ νοτίας προελεύσεως τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἀκόμη μινυείων ἀγγείων ἐξ ἀποίκων τῆς ν. Ἑλλάδος (Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθην. 6 (1931) σελ. 110 ἔξ.). Πρβλ. καὶ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Κεραμοπούλου αὐτ. σελ. 113.

2) Δὲν εἶδον δυστυχῶς τὴν περὶ τῶν προϊστορικῶν τῆς Κερκύρας μελέτην Α. Μ. 59 (1934) σ. 147, τὴν ὁποίαν μόνον ἐκ παραπομπῆς γνωρίζω μὴ ἐκδοθέντος εἰσέτι τοῦ οἰκείου τεύχους κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς παρουσίης ἐκθέσεως.

στικά δισκάρια, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτελέσουν τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς δωδωναίας διακοσμήσεως. Εἶναι λοιπὸν πολὺ πιθανὸν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς περιόδου ταύτης ἐν Ἑπιείρῳ ἦσαν συγγενεῖς, ἂν μὴ τμῆμα τῆς αὐτῆς φυλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκον καὶ οἱ τῆς Θεσσαλίας. Ἄλλὰ πόθεν ἦλθον οἱ κάτοικοι τοῦ πρώτου χαλκοῦ αἰῶνος ἐν Θεσσαλίᾳ; Ὁ Heurtley, ὁ κύριος θεμελιωτής, δύναται τις νὰ εἴπῃ, τῆς Μακεδονικῆς προϊστορίας, τὸ κέντρον, ἐκ τοῦ ὁποίου διεσπάρη ἡ κεραμεικὴ αὕτη εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἄλλαχοῦ, τοποθετεῖ εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν στηριζόμενος εἰς τὴν wish-bone λαβὴν, τὴν ὁποίαν θεωρεῖ «μακεδονικὸν δημιούργημα» ὡς εὑρεθεῖσαν εἰς τὸ ἀρχαιότατον στρῶμα τῆς Βαρδαρόφτσας κτλ. (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 179-180) καὶ ἐκ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου συνάγει ὅτι, ὅπου-δήποτε ἀπαντᾷ ἡ λαβὴ αὕτη, εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἐκεῖ παρουσίας ἢ τῆς διελεύσεως τῶν Μακεδόνων. Ἐκ τῆς Μακεδονίας ὁ ἐκ τῆς Μ. Ἀσίας ἀρχικῶς ὀρμηθεὶς οὗτος λαὸς μετεκινήθη πρὸς νότον περὶ τὸ 2300 π.Χρ. κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτὴν χώρας (αὐτ. σελ. 192 πρὸβλ. καὶ τοῦ αὐτοῦ: *Antiquaries Journal*, XII, 1932 σελ. 236-237). Ἄλλὰ πρέπει ἴσως νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι ἡ wish-bone λαβὴ δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν γνώρισμα τῆς μακεδονικῆς κεραμεικῆς. Ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν πρωτόγονον μορφήν της εἰς τὴν νεολιθικὴν Θεσσαλίαν (Τσουντα εἰκ. 80) καὶ ἔχει πλήρη ἐξέλιξιν καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ πλουσιωτέραν μάλιστα πάσης ἄλλης χώρας ἐν Ἑπιείρῳ, ὡς εἶδομεν.

Δὲν εἶναι βέβαια ὁ τόπος ἐδῶ νὰ ἀνακινήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο εὐρύτερον, ἀφοῦ μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἑπειρον εἶναι πρόωρον ἀκόμη νὰ συναγάγωμεν γενικὰ ἀποφασιστικὰ συμπεράσματα ἐκ τῶν μικροῦ ὕλικου περιορισμένου καὶ τοπικῶς καὶ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς. Πιστεύω ὅμως ὅτι ὁ ἀνατολικὸς ἐκεῖνος λαὸς διεσπάρη ὁμοιομόρφως ἀνά τὴν βόρειον Ἑλλάδα ἔχων κατ' ἀρχὰς τὰ αὐτὰ κοινὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα βαθμηδὸν διεμόρφωσε κατ' ἰδίαν εἰς διαφόρους παραλλαγὰς μετ' ἀλληλεπιδράσεις φυσικῶ τῶ λόγῳ εὐνοήτους μεταξὺ συγγενῶν λαῶν. Οὕτω δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν ἐν κοινὸν κέντρον ὡς πηγὴν ἐξορμήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν φορέων τούτων τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ πρώτου χαλκοῦ αἰῶνος, ἀλλ' ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις αὐτοῦ ἀνεπτύχθησαν παραλλήλως εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ἐξαπλώσεώς του. Πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑπειρον τὸ πρὸς τὰ ἐκεῖ κατευθυνθὲν ρεῦμα δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν σήμερον, ἴσως ὅμως ἐκ θα ἐκ τῆς Μακεδονίας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ τῆς 3 ὁδοῦ τοῦ Hammond ἐνθ' ἄν. σ. 141 καὶ αὐτ. εἰκ. 7, 3, ἴσως τμῆμα αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς Θεσσαλίας διὰ τῶν στενῶν διαβάσεων τοῦ Ζυγοῦ (Hammond 4), ἴσως καὶ διὰ τῶν δύο συγχρόνως ὁδῶν.

Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῶν εὐρημάτων τούτων τῆς Δωδώνης πρὸς τὴν καθόδον τῶν Δωριέων, περὶ τῆς ὁποίας ἐν σχέσει μὲ τὴν Ἑπειρον σοφὸν καὶ διδακτικώτατον ἄρθρον ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ὁ καθηγητῆς Hammond (BSA XXXII 1933 σελ. 131 ἐξ.), νομίζω ἐπίσης πρόωρον νὰ συναγάγῃ τις συμπεράσματα, διότι τὰ εὐρήματα καθ' ἑαυτὰ δὲν στηρίζουν μίαν τοιαύτην σχέσιν. Τὰ μὲν χαλκᾶ γεωμετρικὰ εὐρήματα ἀνήκουν εἰς τὸν ἀνεπτυγμένον ἤδη γεωμετρικὸν ρυθμὸν, ἐκ δὲ τῶν ἀγγείων τῶν τελευταίων ἀνασκαφῶν ἐλάχιστα εἶναι τὰ δυνάμενα νὰ ἀναχθοῦν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ χαλκοῦ αἰῶνος, ὡς π. χ. μερικαὶ λαβαὶ (Πίν. 2 β 8—11 Πίν. 5 α, 6, 13, 14, 15, 18, 19, Πίν. 9 β, 9), τὰ δὲ πλεῖστα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας περιόδου αὐτοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πλαστικὴν διακόσμησιν τῶν δωδωναίων ἀγγείων ὡς ἀντιστοιχοῦσαν δῆθεν πρὸς τὴν διακόσμησιν τῶν γραπτῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων (Hammond ἐνθ' ἄν. σελ. 167, ὅστις ἀναφέρει σχετικὴν ἐρμηνείαν τοῦ Myres, τὴν ὁποίαν παραδέχεται), οὐδεμία, νομίζω, συγγένεια δύναται ν' ἀποκατασταθῇ μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ διακόσμησις αὕτη, δὲν περιορίζεται ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ μεταξὺ τῶν λαβῶν, ὡς ἰσχυρίζεται κατ' ἀναλογίαν τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων, ἀλλὰ συνήθως καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ κάτω σῶμα τοῦ ἀγγείου μέχρι τῆς βάσεως (Πρβλ. Πίν. 8 β, 4, 13, 14, 15—17, 19—22, 27 καὶ Πίν. 6 β, 5, 11) καὶ ἀφήνει κενὸν (πλὴν σπανίων ἐξαιρέσεων) τὸ ἄνω ὑπεράνω τῆς ράχεως, πρᾶγμα ἐντελῶς ἀντίθετον πρὸς τὸν ἐπικαλούμενον *horror vacui*. Τὸ *vacuum* τοῦτο τοῦναντίον χαίνει πολλάκις μεταξὺ τῶν ἀραιότατα διατεθειμένων πλαστικῶν δισκαρίων, ὡς ἤδη παρατηρήσαμεν, τὰ ὁποῖα ἄλλως οὐδεὶς δύναται σοβαρὰ νὰ ἐξισώσῃ ἢ νὰ μεταφράσῃ εἰς τοὺς ὁμοκέντρους κύκλους τῶν γεωμετρικῶν γραπτῶν ἀγγείων. Εἶναι δὲ ἐντελῶς φανερόν, μὲ πόσῃ ἐλευθερίαν καὶ ἀταξίαν, χωρὶς κανὲν σύστημα, εἶναι κατεσπαρμένα ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου τὰ ἀνώμαλα καὶ ἀκανόνιστα τὸ σχῆμα πλαστικὰ ταῦτα στοιχεῖα, ὡς ἀντιλαμβάνεται τις ἀμέσως, ἂν ρίψῃ ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευόμενας εἰκόνας. Μέχρι λοιπὸν νεωτέρας ἀποδείξεως καὶ προσκομιδῆς ἄλλου ὕλικου δὲν εἶναι δυνατόν μὲ τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα νὰ στηριχθῇ ἢ συσχετίσῃ τῶν εὐρημάτων τούτων πρὸς τοὺς φορεῖς τῆς καθόδου τῶν Δωριέων.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δυνάμεθα πάντοτε μὲ πολλὴν ἐπιφύλαξιν σήμερον νὰ εἴπωμεν εἶναι ὅτι ἐὰν οἱ δημιουργοὶ τῶν ὁμοίων ἔργων εἰς τὴν Μακεδονίαν (ἢ τοῦλάχιστον μέγα τμήμα τῶν κατοίκων τῶν χρόνων τούτων τῆς Μακεδονίας), Θεσσαλίαν κτλ. εἶναι Ἕλληνες, ὅπως λίαν πειστικῶς ὑποστηρίζει ὁ Heurtley (BSA XXVIII, 1926—1927 σελ. 191 ἐξ. Πρβλ. καὶ

τοῦ αὐτοῦ: BSA XXIX, 1927—1928 σελ. 186), τότε καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἑπείρου οἱ κατασκευάσαντες καὶ ζήσαντες μὲ τὰ προϊόντα ταῦτα τῆς βιοτεχνίας πρέπει νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν ἑλληνικὴν φυλὴν (πρὸς καὶ Κεραμοπούλου, οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Δωριεῖς ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνικά Β'. σελ. 105 ἔξ. καὶ τοῦ αὐτοῦ: *Μακεδονία καὶ Μακεδόνες*, 1930, σελ. 19 καὶ τὰς ἀντιρρήσεις του κατὰ τοῦ Heurtley ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1927—1928 σελ. 210 ἔξ. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναμαι εἰσεῖν νὰ λάβω θέσιν.), ἐνῶ τοῦναντίον ὁ πρωτοελλαδικὸς πολιτισμὸς τῆς νοτίου Ἑλλάδος πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς μὴ ἑλληνικὰ φύλα (Πρὸς καὶ Μυλωνᾶ, *Οἱ προϊστορικοὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ ἱστορικὰ ἑλληνικὰ φύλα* ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1930 σ. 1 ἔξ.). Ἡ παρουσία τέλος ἀπομιμήσεων τῶν μινυείων ἀγγείων (βλ. ἀνωτέρω) μαρτυρεῖ ἴσως τὴν ὑπαρξίν καὶ Ἰώνων μεταξὺ τῶν πρώτων ἑλληνικῶν φύλων εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ ἐν γένει εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου πελάγους, τοῦ ὁποῦ το ὄνομα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ξένον πρὸς τὸ ἀρχαιότατον τοῦτο φύλον. Πρὸς καὶ Treidler, *Das Ionische Meer im Altertum* σ. 93-94 ἐν *Klio*, 22 (1928). Πάντως ὅμως τὸ ἐθνολογικὸν πρόβλημα τῶν προϊστορικῶν κατοίκων τῆς Ἑπείρου εἶναι πρόωρον ἀκόμη νὰ ἐξετασθῆ, διότι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα τῆς χώρας εὐρίσκεται ἐντελῶς εἰς τὴν ἀρχὴν της.

B. Ἡ ἱστορικὴ Δωδώνη.

1. Γενικά. Εὐθὺς ἀμέσως ὑπεράνω τοῦ στρώματος τούτου ὑπάρχει τὸ ἱστορικόν, ὅπου εὐρίσκονται τὰ χαλκᾶ ἀναθήματα καὶ λοιπὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν. Βεβαίως πάντα ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ δὲν μᾶς διδάσκουν τίποτε περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεώς του, πέραν τῶν γνωστῶν ἐκ τῆς παραδόσεως. Αἱ μαρτυρίαι αὗται ἀναδιβάζουν αὐτὸ τοῦλάχιστον μέχρι τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς ἢ καὶ ἀρχαιότερα μέχρι τῆς μυκηναϊκῆς, ἀλλ' οὐδὲν εὐρημα ἐπιβεβαιοῖ τὴν ὑπαρξίν του κατὰ τοὺς παλαιούς τούτους χρόνους. Διότι τὰ ἀρχαιότατα τῶν εὐρημάτων δύναται νὰ ἀναχθοῦν μέχρι τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς συνιστάμενα εἰς τεμάχια σκευῶν, εἰς πόδας τριπόδων, γεωμετρικὰς πόρπας καὶ ἀναθήματα, ὡς ἀγαλμάτια. Οὐδὲν τεμάχιον ἀγγείου τῶν χρόνων αὐτῶν παρατηρήθη. Μόνον τὸ κάτω ἥμισυ πρωτοκορινθιακῆς ληκύθου καὶ τμήμα ἀνατολιζοντος ἀγγείου καὶ ἐνὸς ἀρυβάλλου κορινθιακοῦ (Πρὸς Πίν. 25 β, 5, 6) εἶναι τὰ μόνα δείγματα τῆς μετὰ τὴν γεωμετρικὴν περιόδου. Ἀλλὰ πῶς θὰ πληρωθῆ τὸ χάσμα τὸ παρατηρούμενον μεταξὺ τῶν προϊστορικῶν ἀγγείων καὶ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων; Ἄν καὶ εἶναι πρόωρον ἀκόμη νὰ τεθῆ τοιοῦτον ζήτημα, ἀφοῦ

δὲν ἐξηρευνήθη ἐξαντλητικῶς ὅλος ὁ χῶρος τῶν ἀνασκαφῶν, ἐν τούτοις εἰς ὅσα σημεῖα ἔχει γίνει τοῦτο, ὅπως μεταξὺ τῆς βυζαντινῆς βασιλικῆς καὶ τοῦ τραπεζοειδοῦς παρὰ τὸ θέατρον κτιρίου, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν δύο τινὰ ἢ ὅτι μετὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν ἔπαυσε νὰ κατοικῆται ὁ χῶρος οὗτος ἐπὶ τινα χρόνον μέχρι τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, ὅτε ἰδρῦθη τὸ μαντεῖον ἢ ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ἐξηκολούθησαν νὰ κατασκευάζονται μέχρι καὶ τῆς γεωμετρικῆς. Ἡ δευτέρα αὐτῆ ὑπόθεσις εἶναι καὶ ἡ πιθανωτέρα, ἂν καὶ δὲν ἔχωμεν ὅλην τὴν σειρὰν τῶν προϊστορικῶν ἀγγείων, τὰ ὅποια εὐρίσκομεν εἰς ἄλλα μέρη. Οὕτω ἔλλείπουν ἀπὸ τὸν συνοικισμὸν τῆς Δωδώνης ἐντελῶς τὰ ἐγχάρακτα καὶ τὰ γραπτὰ ἀγγεῖα. Ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφανθῶμεν τελειωτικῶς, διότι μὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀνασκαφῶν νέα εὐρήματα δύνανται νὰ συμπληρώσωσι τὰ κενὰ ταῦτα.

*
**

Ἄς προχωρήσωμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν εὐρημάτων τοῦ ἱστορικοῦ στρώματος. Ὅπως καὶ ἄλλοτε παρατηρήσαμεν (Πρακτ. τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας 1931 σελ. 85) τὰ ἀρχαιότερα ἀντικείμενα ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἀμέσως ἀνώτερον στρῶμα πάχους 0,50 μ. Ὅπου ὅμως ὑπάρχουν ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, ταῦτα φθάνουν καὶ βαθύτερα μέχρι καὶ τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι οὐδὲν λείψανον ἀρχιτεκτονικὸν εὐρέθη δυνάμενον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Ὅποιανδήποτε καταστροφὴν καὶ ἂν ὑπέστη τὸ ἱερὸν καὶ ἀπὸ οἰονδήποτε εὐφθαρτον ὑλικὸν καὶ ἂν ἦσαν κατεσκευασμένα τὰ κτίρια, πάντως θὰ ὑπελείπετο τεμάχιόν τι πηλίνης κεράμου μικρᾶς μέν, ἀλλὰ βεβαίως ἀποδείξεως τῆς ὑπάρξεως συγχρόνων κτιρίων. Αἱ εὐρεθεῖσαι κέραμοι (βλ. κατωτέρω) φθάνουν ἴσως μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ε' αἰῶνος. Νὰ παραδεχθῶμεν πάλιν ὅτι δὲν κατεσκευάσθησαν ἐντελῶς κτίρια κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, εἶναι πολὺ δύσκολον, διότι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ μαντεῖον ἐλειτούργει ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει, ὅπου ἢ ἱερὰ δρυς (Πρὸς τῆς Ἀρχ. Ἐταιρ. 1929 σ. 108—109), πάντως θὰ ἐχρειάζετο κτίριόν τι διὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ μάλιστα πρὸς φύλαξιν τῶν πολυτίμων ἀναθημάτων, τὰ ὅποια ἀφιέρωνον πλούσιοι προσκυνηταὶ ἢ βασιλεῖς καὶ πόλεις ἀκόμη εἰς τὸν Δία. (Τὰ περὶ τοῦ ἱεροῦ οἴκου ἀναφερόμενα καὶ ἀγάλματος τοῦ θεοῦ ἢ τῆς θεᾶς ἀφορῶν πιθανῶς εἰς νεωτέρους χρόνους). Εἶναι καὶ τοῦτο ἐν τῶν πολλῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια θέτει ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Δωδώνης. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν εὐρημάτων.

2. Ἀρχιτεκτονικά. Ὅλα τὰ πρότερον εὐρεθέντα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἱεροῦ ἀποτελοῦν μεμονωμένα κτίρια αὐτοτελῆ καὶ μόνον κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα δύο ἐξέδραι ἐκατέρωθεν τοῦ μικροῦ παρὰ τὴν βασιλικὴν ναῖσκου (Π.Α.Ε. 1930 Πίν. 1) πληροῦν τὰ κενὰ μεταξὺ αὐτῶν. Ἐφέτος διαθέτοντες πολὺ προσωπικὸν ἔργατῶν ἐξεκαθάρισαμεν μέγα τμήμα τῶν πρὸ τῶν κτιρίων χώρων, καὶ ἀπεκαλύψαμεν ἐκεῖ σειρὰν μικρῶν βάθρων ἀναθημάτων, οὕτω δ' ἔχομεν πληρεστέραν τὴν εἰκόνα τοῦ ἱεροῦ, λαμβάνοντος δι' αὐτῶν κάποιαν ζωὴν καὶ ποικιλίαν. (Πίν. 1¹).

Πρὸ τοῦ μεγάλου τετραγώνου κτιρίου Ε εὐρέθη κατὰ τὴν να γωνίαν μικρὸν βάθρον (1) τετράγωνον περίπου (0,70×0,74). Τοῦτο ἀποτελεῖ εἰς κυβικὸς ἀσβεστόλιθος ὕψ. 0,39 βαίνων ἐπὶ χαμηλῆς (0,28) κρηπίδος, ἣτις ἔχει καὶ εὐθυνητήριαν ὕψ. 0,14 καὶ ἐξέχει πέραξ τοῦ κυρίως βάθρου κατὰ 0,10 μ. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας, ὁ λίθος ἔχει κυκλικὴν ἐκβάθυνσιν (βάθους 0,035 καὶ διαμ. 0,40), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο ἐσφηνωμένον ἀνάθημά τι ἢ ἄγαλμα.

Κατὰ τὴν ἐτέραν, τὴν νδ γωνίαν, τοῦ αὐτοῦ κτιρίου Ε εὐρέθη καὶ ἄλλο ἐπίμηκες βάθρον μὲ διεύθυνσιν κάθετον πρὸς τὴν ν. πλευρὰν τοῦ κτιρίου καὶ παραπλεύρως τῆς ν. αὐτοῦ προστάσεως (2). Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλης ἐπιμήκουσ πλακός, ἣ ὁποία λήγει ἄνω εἰς διπλοῦν κυμάτιον καὶ σώζεται μόνον κατὰ τὸ ν. ἥμισυ, ἄλλο δὲ τεμάχιον αὐτῆς, μὴ προσαρμοζόμενον ὁμως, εὐρέθη παρ' αὐτὴν ὀλίγον μετακινημένον, προερχόμενον ἐκ τῆς βδ. γωνίας, τὴν ὁποίαν διασώζει ὀλόκληρον καὶ μετροῦν μήκ. 0,88, πλατ. 0,73. Τὸ μεγαλύτερον τμήμα τῆς πλακὸς ἔχει μῆκος 1,31, πλάτος δὲ 1,08 καὶ ὕψ. 0,24. Κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς κάτω γωνίαν εἶναι ὁμαλῶς ἀποκεκομμένη καὶ ἔχει ἀναθύρωσιν, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ βάθρου ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πλακῶν. Ἄν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἡ ἐτέρα πλάξ, τῆς ὁποίας, ὡς εἴπομεν, σώζεται μόνον ἢ μία γωνία, εἶχε τὸ αὐτὸ μῆκος, τότε ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ βάθρου θὰ ἀπετέλει ὀρθογώνιον μήκ. 2,62 καὶ πλάτ. 1,08.

Πρὸς δ. τοῦ βάθρου τούτου ὑπάρχει σειρὰ ἄλλων βάθρων, τῶν ὁποίων σώζονται μόνον λίθοι τινές. Εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου μ. πρὸς δ. εὐρίσκεται βάθρον (3) μήκ. 1,68 καὶ πλάτ. 1,20 ἀποτελούμενον ἐκ δύο λίθων ὕψ. 0,39, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιφάνεια ἔχει κατὰ τὰ ἄκρα λεπτὴν ἀναθύρωσιν, ὅπερ δηλοῖ ὅτι θὰ ἐδέχτο καὶ ἄλλον ἄνωθεν δόμον. Κατὰ τὴν να γωνίαν εἶναι ἐπιπολαιῶς τοποθετημένος λίθος φέρων κατὰ τὴν πλαγίαν πλευρὰν μεγάλην ἐντομὴν πρὸς ὑποδοχὴν στήλης.

1) Τὸ ἀρχιτεκτονικὸν σχέδιον, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ δημοσιεύσει σχέδια πλὴν τῆς Εικ. 4 ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ σχεδιαστοῦ κ. Θ. Βερτοδούλου.

Ἔτι περαιτέρω δυσμικώτερον εὑρέθησαν θεμέλια ἐπιμήκους βάθρου μήκ. 4,92 καὶ πλάτ. περίπου 0,95 μ. ἐξ ἀνωμάτων λίθων ἐπιπολαίως μόνον εἰργασμένων. Ἀπὸ τούτου χωρίζεται διὰ κενοῦ 0,45 ἄλλο βάθρον(4) μήκ. 1,63 καὶ πλάτ. 0,95 ἐδραζόμενον ἐπὶ θεμελίου ἀποτελουμένου ἐκ δύο λίθων. Ἡ πλάξ τοῦ βάθρου τούτου καλῶς ἐπεξεργασμένη ὕψ. 0,20 ἔχει κατὰ τὴν ν. καὶ δ. πρόσοψίν τῆς τριγωνικοῦς τεκτονικοῦς ἀγκῶνας. Νδ. τοῦ βάθρου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν περίπου 3 μ. ἀπ' αὐτοῦ ὑπάρχει πλάξ ἐκ θεμελίων ἄλλου βάθρου.

Μεταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν βάθρων τούτων καὶ τοῦ μικροῦ ναΐσκου Ζ (ΠΑΕ 1932 Πίν. 1) εὑρέθησαν καὶ ἄλλων τριῶν βάθρων λείψανα, ἐκ τῶν ὁποίων ἰδίᾳ τὰ τοῦ ἐνὸς εἶναι ὅπωςδήποτε ἀξιόλογα (5). Τούτου σώζονται τὰ θεμέλια καὶ μέρος τοῦ ἐπ' αὐτῶν ἐπεξεργασμένου δόμου ἐκ τριῶν διατηρουμένων πλακῶν συνδεομένων πρὸς ἀλλήλας διὰ πειοειδῶν συνδέσμων. Φαίνεται ὅτι ἐπ' αὐτῶν θὰ ἔβαινε καὶ ἄλλος δόμος ἀφῆνων ἐλεύθερον πέριξ κράσπεδον πλάτους 0,535. Τὸ ὅλον ἀποτελεῖ τετράγωνον πλευρᾶς περίπου 2,45.

Οὕτω πρὸ τοῦ μεγάλου ἱεροῦ πιθανῶς οἰκοδομήματος Ε ὑπῆρχε ὁλόκληρος σειρά ἀναθημάτων, πρὸ τοῦ μικροῦ δὲ ναΐσκου (Ζ) καὶ διπλῆ σειρά πρὸς πλήρωσιν ἄλλως τοῦ ἐκεῖ κενοῦ χώρου. Ποίας φύσεως ἦσαν τὰ ἀναθήματα ταῦτα δὲν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῶμεν, πιθανώτατα ὅμως θὰ ἦσαν κυρίως χαλκοῖ τρίποδες, λέβητες, καὶ ἐπιγραφαί. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἔχομεν καὶ ἱκανὰς ἐνδείξεις, διότι παραπλεύρως τοῦ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ κτιρίου Ζ βάθρου εὑρέθη πλάξ ἔχουσα ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιφανείας βαθεῖαν ὀρθογώνιον ἐντομήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας θὰ ἔστεροῦτο ὀρθία ἢ ἐνεπίγραφος πλάξ. Ὁμοίαν ἐντομήν παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω καὶ ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν κυβικοῦ λίθου κειμένου ἐπὶ τοῦ βάθρου λίθου (3) χρησιμοποιοῦθέντος βραδύτερον ὡς οἰκοδομησίμου ὑλικοῦ. Ἐπὶ τοιούτων δὲ βάθρων πάντως ἦτο δυνατόν νὰ ἰδρύνονται καὶ πολλὰ τῶν χαλκῶν ἀναθημάτων, τῶν τριπόδων, τῶν ὁποίων τοσαῦτα λείψανα εὑρέθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς (βλ. κατωτέρω : εὐρήματα), ἄλλα δὲ θὰ ἐτοποθετοῦντο ἐντὸς τῶν ναΐσκων, τῶν οἰονεὶ θησαυρῶν ὡς τὰ πρότερον ἀνασκαφέντα (βλ. ΠΑΕ 1929 σ. 105 ὑπὸ τὴν βασιλικὴν καὶ ἐνταῦθα Πίν. 1 Ζ καὶ Πίν. 11 α 2).

Τοιοῦτον κτίριον εἶναι καὶ τὸ ἐφέτος ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὴν βα. πλευρὰν τοῦ τετραγώνου ἱεροῦ κτιρίου Ε. Τοῦτο (Πίν. 1 Θ καὶ Πίν. 11 6) ἀποτελεῖ ἐπίμηκες ὀρθογώνιον μήκ. 10,30 μ. καὶ πλάτ. 6,46 μ. με κατεύθυνσιν ἐκ β. πρὸς ν. ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ σειρὰν κτίρια τοῦ μέρους τούτου τοῦ ἱεροῦ. Ὁ στερεοβάτης του τῆς ν. στενῆς πλευρᾶς ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν δόμων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἐκάστοτε ἀνώτερος ὕψ. 0,24, εἰσέ-

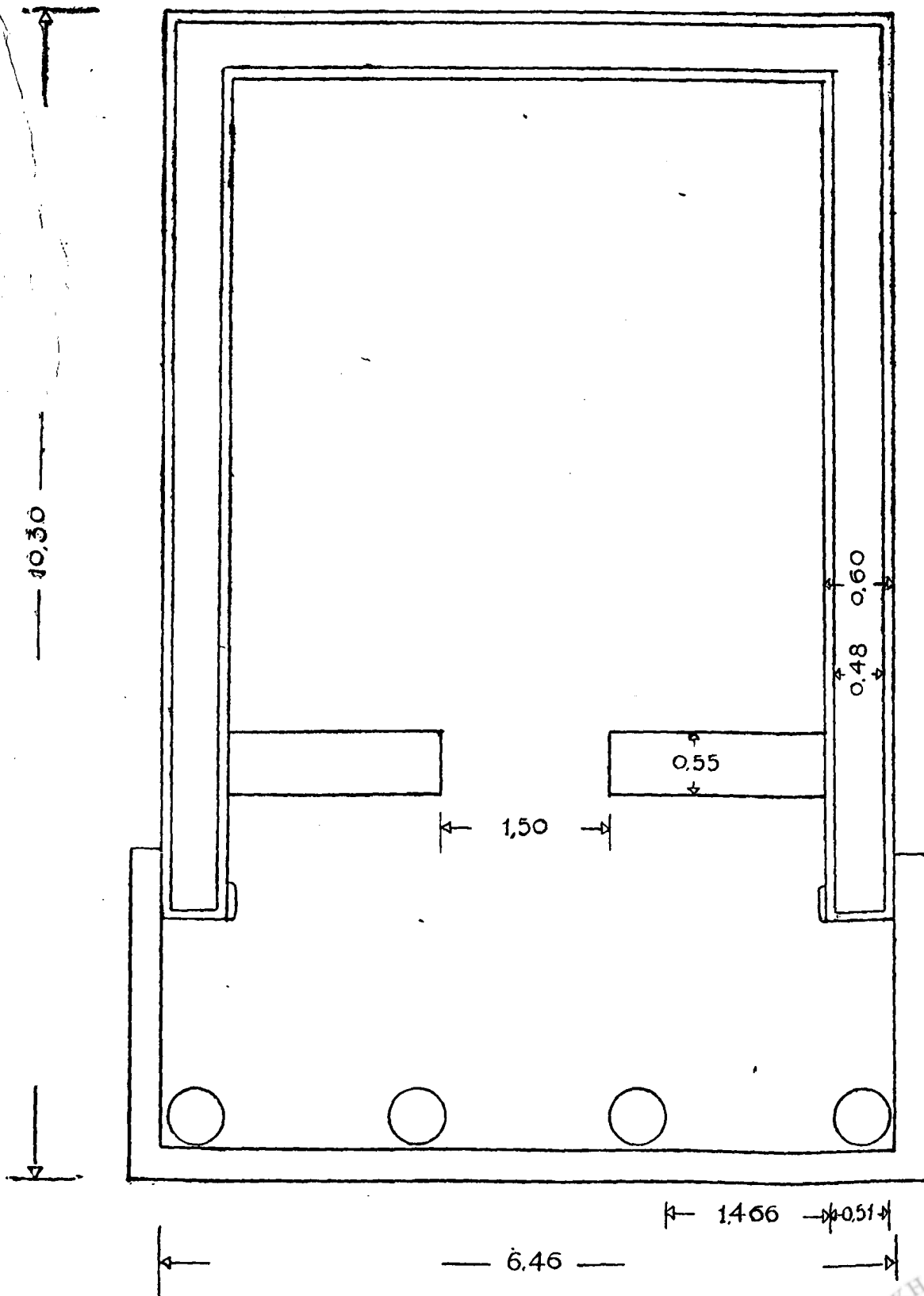
χει κατὰ 0,04—0,06. Ὑπεράνω αὐτῶν ἐπικάθηται ἡ εὐθυντηρία εἰσέχουσα κατὰ 0,05 μ. καὶ ἔχουσα ὕψ. 0,18.

Ἡ εὐθυντηρία κατὰ τὴν ἄνω αὐτῆς ἐπιφάνειαν ἀποτελεῖ βαθμίδα πλάτ. 0,27, ἣτις ἐξετείνεται ἐφ' ὄλοκλήρου τῆς προσθίας ν. πλευρᾶς, καμπουσα δὲ μὲ τὸ αὐτὸ πλάτος εἰς τὴν δ. καὶ ἂ. πλευρὰν ἐφθανε μέχρι 2,90 ὅπου διεκόπτετο καὶ συνεχίζετο πρὸς β. μὴ ἐξέχουσα ἢ ἐλάχιστον καὶ κοσμουμένη κατὰ τὴν ἂ. καὶ β. πλευρὰν ὑπὸ τεκτονικῶν ἀγκώνων. Σημειωτέον ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν εὐθυντηρίαν ταύτην δόμοι εἶναι λίαν ἐπιμελῶς λελεασμένοι ἐφ' ὅσον σχηματίζουν τὴν ἐξέχουσαν ἐκείνην βαθμίδα, περαιτέρω δὲ ἔχουν μόνον ἀδροτέραν ἀπλῶς ἐπεξεργασίαν. Ἐπὶ τῆς εὐθυντηρίας βαίνει ὁ στυλοβάτης ὕψ. 0,285 σωζόμενος καθ' ὅλην τὴν ἂ., β. καὶ εἰς μέρος τῆς δ. πλευρᾶς. Ἡ εὐθυντηρία εἰς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν καὶ ὁ στυλοβάτης ἔχουν εἰς τὰς ἀκμὰς λεπτοτέραν ἐπεξεργασμένην στενὴν ταινίαν ὥσει περιθώριον. Εἰς τὴν προσθίαν ν. πλευρὰν ὁ στυλοβάτης σώζεται μόνον κατὰ τὴν να. γωνίαν διατηρῶν εὐτυχῶς κυκλοτερές ἀπεργον δηλοῦν ὅτι ἐκεῖ ὑψοῦτο βάσις ἰωνικοῦ κίονος διαμ. 0,50—0,51 μ. Ἐκ τῆς διαμέτρου ταύτης δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν κίωνων τῆς ν. πλευρᾶς λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ὅλον πλάτος αὐτῆς κατὰ τὸν στυλοβάτην, ὅστις σώζεται περαιτέρω πρὸς β. καὶ μετρεῖ 6,46 μ. περίπου, εἰς ὃ πλάτος δύνανται νὰ χωροῦν τέσσαρες ἢ ἕξ κίονες. Ἄν τοποθετήσωμεν τέσσαρας, ὅπερ ἴσως εἶναι τὸ ὀρθότερον, τότε τὸ μεταξόνιον διάστημα θὰ εἶναι 2 μ. περίπου (1,98) λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κάτω διαμέτρου τῆς βάσεως (0,51) καὶ τοῦ πλάτους τοῦ στυλοβάτου (6.46), τὸ δὲ μετακίονιον 1,47 δηλ. τριπλάσιον περίπου τῆς διαμέτρου τῆς βάσεως τῶν κίωνων, τὸ ὁποῖον θὰ προσέδιδεν εἰς τὴν πρόστασιν λίαν ἀραιὰν μορφήν, οὐχὶ βέβαια ἀσυνήθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τούτους χρόνους. Συμφῶνως πρὸς ταῦτα βλέπει τις τὴν ἀναπαράστασιν τῆς κατόψεως ἐν εἰκ. 4.

Κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς ἔναντι τῶν γωνιαίων κίωνων ἀντεστοίχουν παραστάδες τοίχου ἀπέχουσαι ἀπὸ τοῦ κίονος κατὰ ἓν μετακίονιον διάστημα, αἵτινες μετὰ τοῦ ἐγκαρσίου τοίχου τοῦ χωρίζοντος τὸν ναὸν εἰς δύο τμήματα, θὰ ἐσχημάτιζον τὸν πρόδομον πρόστυλον ὄντα. Ὁ ἐγκάρσιος οὗτος τοῖχος σχηματίζεται διὰ τῆς ἐγκαρσίας προεκτάσεως εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ στυλοβάτου τεμνομένου ὀρθογώνιως καὶ εἰσχωροῦντος ὡς ἐμβόλου εἰς τὸν ναὸν δι' ἐσοχῆς πλάτους 0,55 μ. καὶ κατὰ τὰς δύο μακρὰς πλευρὰς καὶ συνεχίζεται διὰ σειρᾶς ἄλλων λίθων. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ θὰ ἦνοιγετο ἡ πύλη τοῦ σηκοῦ, τῆς ὁποίας οὐδὲν ἵχνος φαίνεται ἐπὶ τῶν λίθων. Ὁ τοῖχος τοῦ σηκοῦ εἶχεν ἄνωθεν τοῦ τοιχοβάτου ὀρθοστάτας ὕψους 0,90 καὶ πᾶχ. 0,48, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται ἱκανοὶ κατὰ χώραν ἐπὶ τῆς

α. και β. πλευράς (βλ. Πίν. 11 β). Το σύστημα τούτων ύψηλών ὀρθοστατών ἐπὶ χαμηλοῦ τοιχοβάτου ἔχομεν και ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ναῖσκου Ζ τοῦ

Εἰκ. 4. Συμπληρωμένη κάτοψις ναῖσκου Θ.

πρὸς δ. τοῦ τετραγώνου κτιρίου, ὡς και ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου τετραγώ-

νου κτιρίου Ε (Πίν. 1). Ἐκ τῆς περιγραφῆς γίνεται φανερόν ὅτι ἔχομεν ἔδω μικρὸν ναῖσκον πρόστυλον μὲ πρόδομον βάθους 3,40 μ. καὶ σηκὸν σχεδὸν τετράγωνον, τοῦ ὁποίου τὴν κάτοψιν ἀναπαρεστήσαμεν ἐν τῇ εἰκ. 4. Τοιοῦτον ναῖσκον ἀνεσκάψαμεν καὶ κατὰ τὸ 1930 δ. τοῦ τετραγώνου κτιρίου ἔχοντα τὴν αὐτὴν ἐντελῶς μορφήν καὶ τὸν αὐτὸν ἀρχιτεκτονικὸν τύπον, ὅπως ἐπίσης καὶ ὁ κατὰ τὸ 1929 ἀνασκαφεὶς, ὁ εἰσχωρῶν διὰ τῆς β. αὐτοῦ πλευρᾶς ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν βασιλικὴν (βλ. ΠΑΕ 1929 σελ. 105 εἰκ. 1).

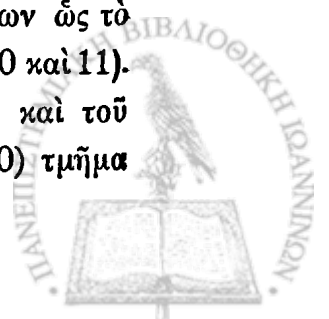
Οὐδὲν εὐρέθη σημαντικὸν λείψανον τῆς ἀνωδομῆς τῶν κτιρίων. Πρὸ τοῦ τετραγώνου κτιρίου ἀνεσκάφη ἰωνικὸν γωνιαῖον κιονόκρανον λίαν ἐφθαρμένον ἐξ ἀσβεστολίθου (Πίν. 10 β), σῶζον καὶ τμῆμα τῆς ἀρχῆς τῶν ραβδώσεων. Δὲν γνωρίζομεν εἰς ποῖον κτίριον δύναται νὰ ἀνήκη, ὅπως καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ καὶ παρὰ τὴν β. καὶ βα πλευρὰν αὐτοῦ εὐρεθέντα τεμάχια ἀνθεμωτῶν ἀκροκεράμων (Πίν. 25 α).

Οἱ ἀκροκέραμοι οὗτοι εἶναι διαφόρων τύπων καὶ διαφόρων σχετικῶς χρόνων. Ἀρχαιότεροι προφανῶς εἶναι οἱ Πίν. 25 α, 1, 2, 3. Ὁ πρῶτος ἀποκεκρουμένος τὴν κορυφήν καὶ δεξιὰ ἐξ ὑπερύθρου κεραμόχρου πηλοῦ συνίσταται ἐκ τοῦ ἀνθεμίου μὲ ἔνδεκα φύλλα ἐπικαθημένου ἐπὶ ἑλικῶν ἑλισσομένων πρὸς τὰ ἔξω. Ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκάστης ἑλικῆς ἐκφύεται λεπτὸν φύλλον ἀκάνθου παράλληλον πρὸς τὴν καταφερομένην ἑλικά. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν κρέμαται ἀνεστραμμένος λωτός. Τὰ πέταλα τοῦ ἀνθεμίου εἶναι κοῖλα μὲ τὴν περιφέρειαν αὐτῶν ἢ τὸ περίγραμμα ἀνάγλυπτον καὶ κάμπτονται παρακολουθοῦντα τὴν καμπύλην τῆς ἑλικῆς. Εἰς τὸν αὐτὸν τύπον ἀνήκει καὶ τὸ ἐξ ὠχροῦ πηλοῦ ἀνθέμιον 2. Ἀμφότερα οὐδὲν ἴχνος χρώματος σῶζουν, ἔνεκα δὲ τῆς στενῆς συμφύσεως τῶν φύλλων δύνανται νὰ ἀναχθοῦν ἀρκετὰ ὑψηλὰ εἰς τὸν ε' αἰῶνα.

Εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνέρχεται καὶ τὸ ἡμισυ ἀνθεμίου 3. Τοῦτο εἶναι ἐκ κεραμόχρου ἀνοικτοῦ χρώματος πηλοῦ καὶ ἔχει πλαστικὰ φύλλα ἀνοικτοῦ χρώματος ἐπὶ βαθυτέρου (Πρβλ. ὅμοια ἐκ Κορίνθου Thallon-Hill and King, Corinth IV, 1 εἰκ. 9).

Μεταγενέστερα εἶναι τὰ λοιπὰ ἐπὶ τοῦ Πίν. 25 α, 4—8, τεμάχια ἀκροκεράμων. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ κάτω τμῆμα ἀκροκεράμου ἀρ. 6. ἐξ ἐρυθροῦ πηλοῦ, ὅπου αἱ μορφαὶ τῶν πετάλων τῶν ἀνθεμίων ἀραιούμεναι λεπτύνονται, ὅπως καὶ τῶν ἑλικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ λωτός ἐκφυλλίζεται εἰς γραμμικὸν σχῆμα· ὑπ' αὐτὰς κρέμαται σύστημα φυλλαρίων ὡς τὸ ἡμισυ ἀνεστραμμένου ἀνθεμίου (Πρβλ. ἐκ Κορίνθου ἐνθ' ἀν. εἰκ. 10 καὶ 11).

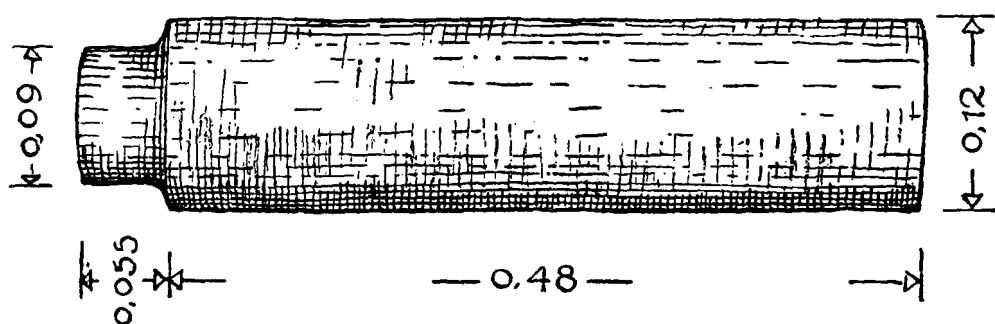
Τέλος πρὸς δ. τοῦ ρωμαϊκοῦ τάφου I καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ναῖσκου Z ἀπεκαλύφθη εἰς μικρὸν βάθος ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας (0,30) τμῆμα

ὕδραγωγείου λοξῶς βαίνοντος καὶ ἀποτελουμένου ἐκ τεσσάρων πηλοσωλήνων, τῶν ὁποίων ἕκαστος εἰσχωρεῖ διὰ τοῦ στενωτέρου τοῦ ἄκρου εἰς τὸ εὐρύτερον τοῦ ἐπομένου (βλ. εἰκ. 5). Τὸ ὕδραγωγεῖον τοῦτο ἀνήκει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς βυζαντινοὺς χρόνους.

3. *Εὐρήματα*. Τὰ πλεῖστα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαλκᾶ, τῶν εὐρημάτων τῆς Δωδώνης δὲν εἶναι αὐτοτελῆ ἀναθήματα εἰς τὸ ἱερόν, ἀλλ' ἀποτελοῦν ἐξαρτήματα ἢ κοσμήματα διαφόρων σκευῶν, τὰ ὁποῖα κυρίως ἀνετίθεντο εἰς τὸν θεόν. Οὕτω ἐκ τῶν ἐφετινῶν εὐρημάτων, τὰ ἀγαλμάτια ἀνθρώπων θὰ ἦσαν κοσμήματα λεβήτων ἢ κρατήρων, ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν ὁποίων ἴσταντο.

Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν εἰδωλίων τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἐκόσμουσαν τὰ πολυτελῆ χαλκᾶ μεγάλα ἀγγεῖα τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων, ὅπως καὶ ἀνάγλυφα προσκολλώμενα εἰς τὰς παρειάς ὡς ζωοφόρος ἢ εἰς τὰ ἄκρα τῶν λαβῶν.

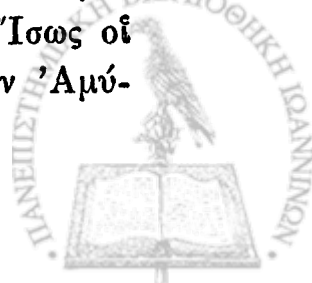

Εἰκ. 5. Πήλινος σωλὴν ὕδραγωγείου.

Χαλκᾶ δὲ ἀγγεῖα ἦσαν τὰ μᾶλλον συνήθη ἀναθήματα εἰς τὰ ἱερά, ὕδρια, πρόχοι, φιάλαι, κρατήρες καὶ λέβητες ἐπὶ τριπόδων μάλιστα, οἱ ὁποῖοι πιθανῶς θὰ ἦσαν βραβεῖα νικητῶν εἰς τοὺς ἐν Δωδώνῃ τελουμένους ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ναίου Διός, τὰ Νάϊα, (Πρβλ. Carapanos σ. 157—158). Εἰς τρίποδας ἀνήκουν πολλὰ ἐλάσματα μὲ ἐγχάρακτα κοσμήματα χρησιμεύοντα ὡς πόδες αὐτῶν, ὅπως πιθανῶς καὶ ἡ μὲ ἐκτύπους δακτύλιους κοσμουμένη σκηπτροειδῆς ράβδος (Πίν 20 α, 1).

Τὰ λεπτὰ ἐλάσματα μὲ ἔκτυπα κοσμήματα θὰ προέρχονται ἐκ διακοσμήσεως ἀσπίδων ἢ ἄλλων ξυλίνων σκευῶν.

Τὰ ἄλλα χαλκᾶ, τὰ ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν καλλωπισμὸν, ὡς αἱ πόρπαι, αἱ περόναι, οἱ δακτύλιοι, λαβίδες, σφηκωτῆρες κτλ. θὰ ἦσαν ἀπλᾶ ἀναθήματα εὐσεβῶν προσκυνητῶν καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι συνδέονται πρὸς ἀφιερύμενα πρὸς τὴν θεότητα ἐνδύματα. Ἴσως οἱ σφηκωτῆρες συνεκράτουν ἀναθηματικούς βοστρύχους κόμης ὡς ἐν Ἀμύκλαις (Πρβλ. Buschor ἐν Ath. Mith LII, 1927 σ. 13).

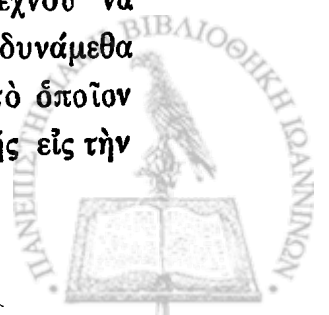
Ἐπίσης ἀναθηματικά ἦσαν καὶ τὰ χαλκᾶ βλέφαρα καὶ δὲν προέρχονται ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν χαλκῶν ἀγαλμάτων, ὡς ὑπετέθη. Ἴσως τινὰ εἶναι τμήματα ὀλοκλήρων ὀφθαλμῶν, διότι ἐν ἐκ Δωδώνης (Carapanos LIV, 1 β) σώζει καὶ τεμάχιον ὀστοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἦτο πιθανῶς κατεσκευασμένος ὁ βολβός.

Ἀνθρώπινα εἰδῶλια.

1. Χαλκοῦν εἰδῶλιον πολεμιστοῦ μὲ ἀποκεκρουμένους τοὺς πόδας ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν σφυρῶν (Πίν. 12). Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ διατήρησις εἶναι ἀρίστη μὲ τὴν ὡραίαν τεφροπράσινον πάτιναν. Μόνον ἡ ἐπιφάνεια ἔχει ἐλαχίστας βλάβας ἐξ ἐπικολλήσεως ξένων οὐσιῶν, ἀλλὰ προσεκτικὸς καθαρισμὸς θ' ἀπαλλάξῃ τὸ ἀγαλμάτιον τῶν ἐπιπολαίων αὐτῶν ζημιῶν. Εὐρέθη παρὰ τὴν να γωνίαν τοῦ τετραγώνου κτιρίου E. ὕψ. 0,108. Ὁ πολεμιστὴς ἴσταται κατ' ἐνώπιον μὲ ὑψωμένην ὀλίγον τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ φέρει τὴν δεξιὰν χεῖρα ὑψηλὰ παρὰ τὸν δεξιὸν κρόταφον κρατῶν δόρυ, τὸ ὁποῖον δὲν σώζεται, ἡ σωζομένη ὁμως εἰς τὴν κλειστὴν χεῖρα ὀπὴ δηλοῖ σαφῶς τοῦτο. Τὴν ἀριστερὰν ἔχει παρὰ τὴν ὀσφὺν κεκαμμένην μὲ κλειστὴν ἐπίσης τὴν χεῖρα καὶ μὲ ὀπὴν ἐμφαίνουσαν ὅτι κάτι ἐκράτει ἐκεῖ, ἴσως ἀσπίδα.

Ἡ κεφαλὴ σχεδὸν κωνικὴ ἔχει μόνον ὑποτυπωδῶς δηλωμένα τὰ χαρακτηριστικά. Ἐξ αὐτῶν προέχει ἡ ρὶς ὡς ἀπλὴ τριγωνικὴ προεξοχὴ καὶ ὑπ' αὐτὴν τὸ στόμα ἀποτελούμενον ἐξ εὐθείας ὀριζοντίας γραμμῆς μεταξὺ δύο ἐξεχόντων ἀδρῶν πλαστικῶν ὄγκων. Οὐδὲν ἴχνος προδίδει τὴν ὕπαρξιν ὀφθαλμῶν. Ἐπίσης ἀδρῶς ἔχουν ἀποδοθῆ τὰ μεγάλα ὑψηλὰ τοποθετημένα ὦτα. Μικραὶ ἐγγάρακτοι παράλληλοι γραμμαὶ δηλοῦν τὸ γένειον καὶ ὅμοιαι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις κατεσπαρμένοι ἀνὰ τὴν κεφαλὴν ἀποδίδουν τὴν κόμην.

Παχὺς λαιμὸς συνδέει τὴν γεωμετρικὴν αὐτὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ σῶμα. Τοῦτο ἐσχηματισμένον ἐντελῶς λείον ὡς ἀπλὴ πλάξ διαγράφεται ἐπίσης ὡς γεωμετρικὸν σχῆμα, σχεδὸν ρομβοειδὲς τοῦ ὁποίου τὴν κανονικότητα τονίζει ἀκόμη περισσότερο ἡ συμμετρικὴ ἀλλ' ἀντίρροπος θέσις τῶν βραχιόνων τοῦ μὲν πρὸς τὰ ἄνω τοῦ δὲ πρὸς τὰ κάτω. Οὗτοι ὁμως ἔχουν κάποιαν στρογγυλότητα καὶ πλαστικὴν ἀνάπτυξιν, ὅπως ὁ πῆχυς, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξόγκωσις μαρτυρεῖ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλλιτέχνου νὰ δώσῃ κίνησιν τινὰ εἰς τοὺς πλαστικοὺς ὄγκους. Τὴν αὐτὴν τάσιν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ εἰς τὴν μαλακότητα τοῦ περιγράμματος, τὸ ὁποῖον μεταβαίνει χωρὶς τραχύτητα οὐδὲ ἀποτόμως ἀπὸ τῆς μιᾶς μορφῆς εἰς τὴν

ἄλλην. Ζώνη ἀποδιδομένη διὰ τριῶν πλαστικῶν δακτυλίων περισφίγγει τὴν ὀσφύν. Μεγαλυτέραν στρογγυλότητα ἔχει τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου τὸ περίγραμμα ἀποτόμως καὶ ἔξαιρετικῶς ἔξογκούμενον περὶ τοὺς γλουτοὺς κατέρχεται μὲ ἑλαφρὰν εἰσέχουσαν καμπύλην πρὸς τὰ γόνατα διὰ τὴν ἀναλάβη πάλιν τὴν ἔντασιν τοῦ μικροτέραν τώρα περὶ τὰς κνήμας. Μὲ ἰδιάζουσαν ὑπερβολὴν δηλοῦται τὸ αἰδοῖον.

Γενικῶς αἱ μορφαὶ δεικνύουν ἀκόμη γεωμετρικότητα, ὅπως αἱ λεπτομέρειαι τῆς κεφαλῆς, ἡ ἐντελῶς σχηματικὴ ρίς, ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τοῦ σώματος τὸ κόψιμον τῆς σιαγόνος καὶ τὸ γενικὸν σχῆμα μὲ τὴν δυσανάλογον διάπλασιν τῶν χαρακτηριστικῶν. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τοῦ κορμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ σανιδοειδὴς διαμόρφωσις εἶναι φανερά. μάλιστα ἐν τῇ πλαγίᾳ ὄψει.

Ἄλλὰ συγχρόνως διαφαίνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερικὰ σημεῖα προαγγέλλοντα τὴν βαθμιαίαν ἀφύπνισιν τῶν ἀκάμπτων μορφῶν, αἱ ὁποῖαι αἰσθάνονται ἔσωθεν τὴν ἀνάγκην κάπως νὰ κινήθωσιν. Ἡ κεφαλὴ εἰς τὴν πλαγίαν ἰδίᾳ ὄψιν ἔχει λάβει φυσικωτέραν μορφήν, ἂν μάλιστα συγκριθῆ, πρὸς τὸ γεωμετρικὸν τῶν Δελφῶν Fouilles de Delphes V Πίν. 1, 8 = BCH, XXI σ. 173 εἰκ. 3 (Perdrizet), τὸ ὅποῖον οὐδὲν χαρακτηριστικὸν τοῦ προσώπου, πλὴν τῆς ρινός, ἔχει δηλωμένον. Πρὸς ἐπίσης ἐξ Ὀλυμπίας Ἐθν. Μουσ. Ἀθηνῶν ἀρ. 6094 ἄνευ δηλώσεως τῶν ὀφθαλμῶν καὶ Lamb, Greek and Roman Bronzes Πίν. XV, α καὶ αὐτ. XV, β, ὅπου οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι δύο ὀπαί.

Τὴν κατὰ τὸν περιγραφέντα τρόπον δήλωσιν τοῦ γενείου καὶ τῆς κόμης παρατηροῦμεν εἰς ὅμοια γεωμετρικὰ εἰδῶλια ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Ἐθν. Μουσ. Ἀθην. ἀρ. 6620 καὶ ἐκ τῆς Ὀλυμπίας A. M. 1906 Πίν. XVIII. Εἰς τὸ ἐκ Θέρμου A. Δ. 1915 σ. 273 εἰκ. 40 (Ρωμαῖος) παρὰ τὰς μεγάλας διαφορὰς ἰδίᾳ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου ἔχομεν ἱκανὰς ὁμοίας μορφάς, τὸν αὐτὸν τρόπον δηλώσεως τῶν τριχωτῶν μερῶν τῆς κεφαλῆς, τοὺς τρεῖς δακτυλίους τῆς ζώνης καὶ τὸν ἰσχυρὸν τονισμὸν τοῦ αἰδοίου (Πρὸς περὶ τοῦ τελευταίου Poulsen, Jahrb. d. I. 1906 σ. 197 ἐξ.).

Ἐπειτα τὸ ρέον καὶ μαλακὸν περίγραμμα τοῦ κορμοῦ εἰς τὴν μετάβασιν ἀπὸ μορφῆς εἰς μορφήν ὡς εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τὴν μασχάλην, ἡ στρογγυλότης τῶν βραχιόνων καὶ μάλιστα τῶν γλουτῶν μαρτυροῦν ὅτι ἀρχίζει νὰ χάνεται ἡ αὐστηρότης τοῦ γεωμετρικοῦ κανόνος καὶ νὰ ὑποχωρῆ ἡ ἀκαμπτος καὶ ξηρὰ, ἀφρημένη γραμμὴ εἰς ὄφελος τῆς νέας ζωῆς, ἡ ὁποία πραῦνει καὶ διογκώνει τὰς μορφάς. Ἡ κίνησις αὕτη παρατηρεῖται εἰς τὴν τέχνην περὶ τὰ τέλη τοῦ 8ου αἰῶνος, ὅπου πρέπει νὰ τοποθετηθῆ

καὶ τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο (Πρβλ. Langlotz ἐν *Antike Plastik* (Festschrift Amelung) σ. 116.

Ἐδῶ ὁμως ἴσως πρέπει νὰ παρατηρήσῃ τις καὶ τὴν ἀπότομον κάπως μετάβασιν τοῦ περιγράμματος ἀπὸ τῆς ὀσφύος εἰς τοὺς γλουτούς, τῶν ὁποίων ἡ σφαιρικὴ μορφή ἀποτελεῖ καταφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν τοῦ ἐπιπέδου κορμοῦ. Τὸ πρᾶγμα φαίνεται ὅτι συμβαίνει γενικῶς εἰς τὰ ἀγαλμάτια τοῦ τέλους τῆς γεωμετρικῆς περιόδου τῆς τέχνης καὶ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Kunze, ὁ ὁποῖος τὸ ἐξηγεῖ ἐκ τῆς ἀνομοίου καὶ βραδυτέρας κατὰ χώρας ἐξελιξέως τῶν διαφόρων καθ' ἕκαστα μορφῶν τοῦ σώματος (Πρβλ. A. M. 1930 σ. 158—159).

2. Χαλκοῦς ὀπλίτης βαδίζων. Εὐρέθη περὶ τὰ δύο μέτρα βδ. τοῦ ρωμαϊκοῦ τάφου ἐν τῷ ἀποθέτῃ καὶ σώζεται καλῶς πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐλλείποντος ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν σφυρῶν, τοῦ δόρατος, τὸ ὁποῖον ἐκράτει, διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀσπίδος ἐκ τῆς ἀριστερᾶς. (Πίν. 13). Ἡ ἐπιφάνεια εἶναι ὀπωσδήποτε βεβλαμμένη ἐκ τῆς ἐπικολλήσεως διαφόρων ξένων οὐσιῶν καὶ ἐκ τῆς ὀξειδώσεως, ἐκ τούτου δὲ ἔπαθε καὶ ἡ φαιοπρασίνη πάτινα τοῦ ἀγαλματίου. Δι' εἰδικοῦ ἐπιμελοῦς καθαρισμοῦ θὰ ἀποκτήσῃ πολὺ τῆς ἀρχικῆς του ὄψεως. Ἐχει ὕψος ὀλικόν: 0,154, ὕψ. κεφαλῆς: 0,021, ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς ὀσφύος: 0,025, ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων: 0,04 καὶ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τοῦ ἄκρου τῶν ποδῶν: 0,037. Φορεῖ κράνος μὲ παραγναθίδας καὶ θώρακα βραχὺν κωδωνοειδῆ, ὅστις ἐμπρὸς ἐπὶ τοῦ στέρνου διὰ λεπτῆς ἐγχαράξεως ἔχει ἔλικας καὶ ἐπ' αὐτῶν κατὰ τὸ μέσον ὑψούμενον ἀνθέμιον χαμηλόν. Ὑπὸ τὸ στέρον τριγωνικὸν καμπυλόγραμμον σχῆμα δεικνύει τὸ περιθώριον τῶν πλευρῶν ἑκατέρωθεν τῆς κοιλίας, δηλοῦται δὲ καὶ ἡ λευκὴ γραμμὴ καὶ διαφαίνεται τὸ κυμάτισμα τῶν μυῶν τῆς κοιλίας. Ὑπὸ τὸν θώρακα ἐξέρχονται περίξ τοῦ κορμοῦ ὀκτὼ γλῶσσαι μὲ ἐγγάρακτον περίγραμμα καλύπτουσαι τοὺς γλουτούς καὶ τὸ αἰδοῖον, πιθανώτατα τὰ ἄκρα βραχέος δερματίνου χιτῶνος, πρβλ. ἐπὶ ἀγαλματίου τοῦ Λούβρου, De Ridder, *Les Bronzes antiques du Louvre I* ἀρ. 124 καὶ 125 Πίν. 14. Καὶ ἐπὶ κύλικος τοῦ Ἀνδροκίδου ἐν Παλέρμῳ ὁ ἐρυθρόμορφος πολεμιστῆς ὑπὸ τὸν κωδωνοειδῆ θώρακα ἔχει ἔνδυμα μὲ γλωσσοειδεῖς πτυχὰς (πρβλ. Hopf, *Handbuch of attic. rf. v.* σ. 36 A.) Τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος εἶναι ἐντελῶς γυμνόν. Ἡ δεξιὰ χεὶρ ὑψωμένη καὶ κεκαμμένη πρὸ τοῦ στήθους ἐκράτει δόρυ, τοῦ ὁποῖου τμημα ἔχει παραμείνει ἐντὸς τῆς κλειστῆς πυγμῆς, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἐπίσης κεκαμμένη παρὰ τὴν ὀσφὴν θὰ ἔφερε τὴν ἀσπίδα. Ἡ κεφαλὴ βλέπει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς μὲ ἐξαιρετικὴν ἐκφραστικότητα τοῦ προσώπου. Οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ μὲ σχεδὸν ὀριζόντιον τὸ κάτω πε-

ρίγραμμα ἔχουν κάποιαν ἔντασιν εἰς τὸ βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἐνισχύουν τὰ ὑψωμένα ἄνω καμπύλα καὶ βαθέα βλέφαρα μὲ τὰς τοξωτὰς ὀφρῦς των. Πρὸ παντὸς ὅμως τὸ εὐθύγραμμον στόμα, τὸ ὁποῖον διαστέλλει ἰσχυρὸν μειδίαμα γεμίζει τὴν κεφαλὴν μὲ ζωὴν καὶ κίνησιν ἀσυνήθη. Ἔχει πρὸς τούτοις τὸν μύστακα ἐξυρημένον, τὸ δὲ γένειον ὀξύ, ἀποκεκομμένον κατὰ τὸ ἄκρον καὶ δηλούμενον δι' ἐγχαράκτων παραλλήλων γραμμῶν.

Ἡ κόμη πίπτει ὀπίσω ἐπὶ τῆς ράχεως εἰς συμπαγῆ μᾶζαν διαρθρομένη μὲ ὀριζοντίας ἀυλακώσεις καὶ στενουμένη κατὰ τὸ ἄκρον ὅπου καταλήγει καὶ ἡ ὀπίσω κατερχομένη ἄκρα τῆς ἰππουρίδος.

Ὁ πολεμιστὴς παριστάνεται σπεύδων πρὸς τὰ ἔμπρὸς μὲ στρατιωτικὸν βῆμα. Ἔχει προβάλει ἤδη τὸν ἀριστερὸν πόδα μὲ μέγαν διασκελισμόν, ἐνῶ ὁ δεξιὸς μείνας ὀπίσω μόλις πατεῖ διὰ τοῦ προσθίου ἄκρου τὸ ἔδαφος. Κινεῖται μονοκόμματος μὲ ὄλον, νομίζεις, τὸ σῶμά του συγχρόνως, τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη ἐνωμένα εἰς τὸν αὐτὸν ὄργανισμόν ἀφήνουν νὰ παρασυρθοῦν εἰς τὴν κίνησιν χωρὶς καμμίαν ἀντίδρασιν. Ἄλλ' ἡ κίνησις αὕτη δὲν ἀκτινοβολεῖ εἰς ὀλόκληρον τὸν ὄργανισμόν, εἶναι μᾶλλον ὑποδήλωσις κινήσεως χωρὶς νὰ θέτῃ εἰς ἀναστάτωσιν τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει νὰ χάσῃ τὴν συνήθη συμπαγῆ ἐνιαίαν του ἐμφάνισιν. Ταύτην μάλιστα τονίζει ἡ ἰσορροπημένη στάσις μὲ τὴν εἰς τὸ μέσον περίπου τῶν σκελῶν πτώσιν τοῦ κέντρου τοῦ βάρους καθ' ἣν ὁ κορμὸς μᾶς παρέχει τὴν βεβαιότητα τῆς ἀκλονήτου καὶ σταθερᾶς παρουσίας του, τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει νὰ ἐπηρεάζῃ καὶ μειώνει οἰαδήποτε μετατόπισις τῶν ἄκρων. Ἡ ἀντίληψις ἀκριβῶς αὕτη τῆς κινήσεως προδίδει ὅτι τὸ ἔργον εὗρσκεται ἀκόμη μέσα εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης.

Ἐπειτα ὅλη ἡ εἰς μίαν κατεύθυνσιν κίνησις γίνεται πάντοτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου οὕτως ὥστε ὅλαι αἱ πλαστικαὶ μορφαὶ νὰ ἐμφανίζονται γενικῶς κατ' ἐνώπιον, ἀπὸ οἰανδήποτε δὲ πλευρὰν καὶ ἂν προσβλέψωμεν τὸ ἔργον, νὰ ἔχωμεν τὸ αὐτὸ συγκεντρωμένον καὶ ἐνιαῖον σύνολον κανονικῶν μορφῶν. Τοῦτο δ' ἀκριβῶς δεικνύει τὴν κυβικὴν κατὰ ἐπιπέδους ὄψεις ἀντίληψιν τῶν πλαστικῶν μορφῶν.

Τὸ γενικὸν τοῦτο πλαίσιον δὲν ἀποκλείει βεβαίως τὸ παιγνίδι ἐκεῖνο τῶν καθ' ἕκαστα μορφῶν μὲ τὰς ἑλαφρὰς μετατοπίσεις τῶν ἀξόνων τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σώματος καὶ τὴν πλήρη κινήσεως ζωὴν τῶν ἐπιφανειῶν καὶ ἐπιπέδων, ὅπως μᾶς ἐδίδαξαν αἱ φωτειναί, διεισδυτικαὶ καὶ ρηξικέλευθοι παρατηρήσεις τοῦ Ρωμαίου εἰς τοὺς κούρους. Δὲν εἶναι ὅμως εὐκόλον νὰ εὔρεθοῦν αὐταὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς μικροτεχνίας.

Τὸ μονοκόμματον καὶ τὸ ἐνιαῖον τοῦ ἔργου φαίνεται ἐπίσης καλῶς εἰς τὴν ὁμαλὴν ροὴν ὄλων τῶν μορφῶν καὶ μάλιστα εἰς τὸ κλειστὸν πε-

ρίγραμμα μὲ τὸ ἕλαφρὸν καὶ ἄνετον κυματισμὰ του. Μόνον οἱ βραχίονες μὲ τὴν γωνιώδη κάμψιν των ἀποτελοῦν κάποιαν παραφωνίαν εἰς τὴν ἁρμονικὴν συνήχησιν ὄλων τῶν ἄλλων γραμμῶν, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ὡς ἀπλοῦν ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον χάνεται μέσα εἰς τὴν γενικὴν ὁμαλότητα. Εἶναι ἐντελῶς ἐξωτερικόν· ἂν ἀποβλέψῃ κανεὶς εἰς τὴν πρὸς τὰ ἔσω κινήσιν τῶν βραχιόνων, εἰς τὸ κλειστὸν αὐτῶν, αἰσθάνεται πάλιν τὴν πλήρη ἐνεργείαν συγκέντρωσιν. Εἰς αὐτὸ βεβαίως συντελεῖ ἡ συμπαγὴς καὶ σφικτὴ, πλήρης συγκρατημένης ἐντάσεως, ἐμφάνισις τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἐκφράζεται εἰς κάθε ἐπιφάνειαν, εἰς κάθε γραμμὴν τοῦ ἔργου.

Ὡς πρὸς τὴν στάσιν καὶ τὴν κίνησιν δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν τὸ χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὑπ' ἀριθ. 13699 τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν (Πίν. 15). Τοῦτο ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας προερχόμενον ἔχει ὀλικὸν ὕψος 0,15 καὶ διατηρεῖται καλῶς πλὴν τοῦ δεξιοῦ ποδός. Φορεῖ κράνος ἄνευ παραγναθίδων ἀφῆνον πρὸ τοῦ μετώπου καὶ τῶν κροτάφων ἀκάλυπτον τὴν κόμην σχηματοποιημένην εἰς μίαν σειρὰν σπειρῶν μέχρι τῶν ὠτων, τὰ ὁποῖα συνεχίζουσι τὴν κατεύθυνσιν τῆς κόμης λοξῶς, ἀντὶ νὰ εἶναι ὄρθια. Δι' ἐπιμελοῦς ἐγχαράξεως ἀποδίδονται τὰ φὰ τὰ κοσμοῦντα τὰ κράσπεδα τοῦ μέχρι τῆς ὀσφύος φθάνοντος θώρακος, καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ στέρνου ἐλισσόμεναι σπεῖραι, ὡς καὶ αἱ τρεῖς παράλληλοι ἡμικυκλικαὶ γραμμαὶ αἱ δηλοῦσαι τὸ σύμπλεγμα τῶν μυῶν τῆς κοιλίας. Ἐπίσης σειρὰ στιγμῶν κοσμεῖ τὰ ἄκρα τῶν κνημίδων. Τὸ ἀγαλμάτιον ἔχει στάσιν ἐπιτιθεμένου μὲ προβεβλημένον τὸν ἀριστερὸν πόδα, ὑψώνει τὴν δεξιάν, δι' ἧς ἐκράτει δόρυ (ὅπῃ εἰς τὴν πυγμὴν δηλοῖ τοῦτο) καὶ εἰς τὴν ἐμπρὸς κεκαμμένην ἀριστερὰν εἶχε πιθανῶς ἀσπίδα. Οἱ ἀνοικτοὶ εὐρέως ὀφθαλμοὶ προδίδουσι ζωερὰν μὲν ἀλλ' ἀόριστόν πως ἔκφρασιν εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον λεπτυνόμενον πρὸς τὰ κάτω καταλήγει εἰς ὀριζοντίαν γραμμὴν τῆς σιαγόνης.

Ἡ κίνησις τοῦ ὀπλίτου ἐδῶ εἶναι μᾶλλον συγκρατημένη καὶ ὁ διασκελισμὸς μικρότερος, ἢ διάρθρωσις τοῦ σώματος περισσότερον κυματιστὴ καὶ ἡ πλαστικὴ ἀπόδοσις δὲν ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ Δωδωναίου ὀπλίτου. Ραδινὸν ἀνάστημα, λιταὶ μορφαὶ παρέχουσι τὴν ἐντύπωσιν μᾶλλον εὐκινήτου καὶ ἕλαφροῦ σώματος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Δωδωναῖον μὲ τὸ μεστὸν σῶμα, τὴν τετράγωνον ἐμφάνισιν καὶ τὴν ἐντάσιν τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία πλημμυρίζει ὅλους τοὺς πλαστικοὺς ὄγκους.

Ἀνάλογον τὴν στάσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀμβλὺ καὶ βαρὺ εἶναι ἄλλο ἀγαλμάτιον τοῦ Ἑθν. Μουσ. Ἀθηνῶν ἀριθ. 6233 (Πίν. 16 = Olympia IV, VII, 41). Ὑψους 0,16 προέρχεται ἐξ Ὀλυμπίας μὲ ἐλλείποντας τοὺς πόδας καὶ τὴν ἄκραν δεξιάν χεῖρα. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνοικτοί, ἡ εἰς ἐξέχουσα, ἄνευ μύστακος, ἐγγάρακτον τὸ πρόσωπον. Ἡ κόμη ὑπὸ τὸ ὑψη-

λὸν κράνος, λήγει ὀπίσω εἰς δὲ μὲ ὀριζοντίας ἀδρὰς αὐλακώσεις, ὁ θώραξ κωδωνοειδής. Κνημίδες. Ὡραία βαθυπράσινος πάτινα. Ἔργασία οὐχὶ πολὺ ἐπιμελής. Αἱ μορφαὶ λιταὶ μὲν καὶ μεγάλαι, ἀλλ' οὐχὶ πολὺ σφικταὶ καὶ μὲ ἔντασιν. Αἱ πλαστικαὶ ἀξίαι κάπως χαλαραὶ καὶ οἱ ὀγκούμενοι μύες χωρὶς ἐσωτερικὴν δύναμιν. Ἀξιοσημείωτος ἡ ἔντασις τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου. Ἡ πρὸς τὰ ἔμπρὸς κινήσις γίνεται διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Ἄγνωστον τί ἐκράτει εἰς τὴν ἀποκεκομμένην κατὰ τὸ ἄκρον δειξιὰν χεῖρα, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν, ἥτις σώζει ὀπὴν μεταξὺ τῶν δακτύλων.

Ὁ ὀπλίτης οὗτος δὲν ἔχει τίποτε ἀπὸ τὴν ροδινότητα τοῦ ἐκ Στύρων οὔτε ἀπὸ τὴν σφικτὴν μεστότητα τοῦ ἐκ Δωδώνης. Ποίαν ἀποφασιστικότητα καὶ εἰς τὴν κίνησιν καὶ εἰς τὸ κόψιμον τοῦ περιγράμματος καὶ εἰς καθεμίαν πλαστικὴν μορφήν δεικνύει τὸ νέον ἐκ Δωδώνης ἀγαλμάτιον! Παντοῦ τεταμέναι γραμμαὶ (βλέπε καὶ τὸ ἄκαμπτον τῶν δύο σκελῶν), ὄγκοι ὄξεις καὶ σαφῶς διαγεγραμμένοι, τῶν ὁποίων αἰσθάνεται κανεὶς τὴν πλήρη δυνάμεως καμπύλην. Ἐνῶ εἰς τὸν ἐξ Ὀλυμπίας ὑπάρχει κάτι τὸ βαρὺ καὶ ὀγκῶδες μὲ κομματιαστὰς μάλιστα μορφάς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὄμως δὲν λείπει ἡ δύναμις. Εἰς τοῦτο ὅπως καὶ εἰς τὴν κίνησιν, ἂν καὶ ἐντελῶς διαφοροετικὴν, ὑπάρχει κάποια συγγένεια πρὸς τὸν Δωδωναῖον ὀπλίτην παρ' ὅλας τὰς διαφοράς, τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἡ χρονικὴ ἀπόστασις (πρῶτον ἡμισυ βου αἰῶνος).

Ἄν τώρα ἠθέλομεν νὰ κατατάξωμεν τὸν Δωδωναῖον ὀπλίτην ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ θέματος, δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὔρωμεν τὴν θέσιν του μέσα εἰς τὴν σειράν, τὴν ὁποίαν τόσον καλὰ ὥρισεν ὁ Καροῦζος (Ἄρχ. Δελτ. 1930—1931 σ. 55 ἐξ.), ἂν καὶ τὸ ἐξεταζόμενον ὑπ' αὐτοῦ θέμα δὲν συμπίπτει ἐντελῶς μὲ τὸ ἰδικόν μας. Εἶναι ἀκριβῶς εἰς τὴν πρώτην ὀμάδα ἢ ὀλίγον πρὸ αὐτῆς (βλ. καὶ τὴν ὀρθήν, νομίζω, παρατήρησιν, τοῦ Payne ἐν J.H.S. 1934 σ. 167 ὡς πρὸς τὸν Ἡρακλῆ τῆς Ν. Ὑόρκης μὲ τὰ ἄκαμπτα ἔτι σκέλη, τὸ πρῶτον ἔργον τῆς ὀμάδος), εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ἡ ζωφόρος τοῦ θησαυροῦ τῶν Σιφνίων τῶν Δελφῶν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ βαδίζοντες πολεμισταὶ (Προβλ. Fouilles de Delphes IV, 48 2), οἱ ὁποῖοι προβάλλοντες τὸν ἕνα πόδα ἔχουν τὸν ὀπίσθιον ἀπτόμενον τοῦ ἐδάφους μόνον διὰ τοῦ προσθίου ἄκρου μὲ τὴν πτέρναν εἰς τὸν ἀέρα (πρόβλ. Picard, BCH, 1920, σ. 106). Ἀλλὰ καὶ ἡ μεστότης τῶν μορφῶν τοῦ σώματος μὲ τὴν τετράγωνον σχεδὸν ἐμφάνισιν, ἡ σταθερότης τῶν γραμμῶν, ἡ αὐστηρότης τοῦ κλειστοῦ περιγράμματος καὶ ἡ σφικτὴ ἔντασις τῶν μυῶν καὶ τοῦ ὄλου σκελετοῦ μαρτυροῦν τοὺς περὶ τὴν ζωφόρον τῶν Σιφνίων χρόνους, ὅτε ἀκριβῶς παρατηρεῖται ἡ τάσις αὕτη μὲ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ πάχους τῶν μορφῶν

καὶ τὴν στερεοποίησίν των εἰς αὐστηρὰς πλήρεις ἐντάσεως μάζας (πρὸς Langlotz, Frühgriechische Bildhauerschulen σ. 94, 95), ὥστε δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς περὶ τὸ 530 χρόνους.

Ὡς πρὸς τὸ ἐργαστήριον, ἐκ τοῦ ὁποῦ προῆλθε τὸ ἀγαλμάτιον, ἔχω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ ὁμοίότης, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν αἱ μορφαὶ τοῦ πρὸς γνωστὰ ἔργα τῆς Λακωνικῆς τέχνης, μᾶς ἀπαλλάσσει πάσης μακρᾶς περιπλανήσεως. Ὁ Langlotz συγκεντρώσας καὶ κατατάξας τὸ ἀρκετὸν ὑπάρχον ὑλικὸν συνώψισεν ἐνθ' ἂν. σ. 91 καὶ 93 τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ λακωνικοῦ ἐργαστηρίου, τὰ ὁποῖα συμπίπτουν τόσον πολὺ μὲ τὰ τοῦ νέου ἀγαλματίου, ὥστε νὰ καθίσταται περιττὴ πᾶσα ἐπανάληψις καὶ λεπτομερῆς σύγκρισις. Προσθέτω μόνον τὴν κατὰ λακωνικὸν ἔθιμον κούραν τοῦ μύστακος συνηγοροῦσαν καὶ αὐτὴν ὑπὲρ τῆς λακωνικῆς προελεύσεως. Τοῦναντίον τὸν ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας πολεμιστὴν (Πίν. 15) θὰ ἀπέδιδον εἰς τὸ Σικυώνιον ἐργαστήριον.

Ἐκ Δωδώνης δὲν εἶναι τὸ πρῶτον εὔρημα τὸ δεικνύον στοιχεῖα λακωνικῆς τέχνης. Ὁ Langlotz ἤδη ἐνθ. ἂν. σ. 88—89 καταλήγει δύο ἀρ. 41 καὶ 53¹. Ἐδῶ ἀνήκει ἐπίσης καὶ ὁ τῷ 1930 ὑπ' ἐμοῦ εὑρεθεὶς ὀπλίτης Ἑθνικὸν Μουσ. Ἀθηνῶν ἀρ. 15714 (πρὸς ΠΑΕ, 1930 Πίν. 2 καὶ 3). Ἐνεκα τῆς κακῆς ἐκεῖ ἐκτυπώσεως τῆς εἰκόνης² παρέχω ἐδῶ νέαν (Πίν. 14) προσθέτω καὶ μερικὰς παρατηρήσεις.

Ἀπαραγνώριστα καὶ εἰς αὐτὸν εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Λακωνικοῦ ἐργαστηρίου, μάλιστα περισσότερον ἔκδηλα, ὅπως ἄλλως παρατηρήσαμεν ἐν ΠΑΕ ἐνθ' ἂν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι, ἂν καὶ μᾶλλον ἐξελιγμένος τύπος, διατηρεῖ ἀκόμη τὴν ἀντίληψιν τῆς κατὰ ἐπιφανείας ἐργασίας. Τοῦτο φαίνεται μάλιστα εἰς τὰς πλαγίας καὶ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν (πρὸς ΠΑΕ, 1930 ἐνθ' ἂν. Πίν. 2.), ὅπου αἱ μορφαὶ λείπει καὶ ἐπίπεδοι συναντιῶνται σχεδὸν καθέτως πρὸς τὰς τῆς γειτονικῆς ὄψεως, παραλλήλως δὲ ἐντελῶς πρὸς τὰς τῆς αὐτῆς ὄψεως. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὰς παρεΐας, τὴν ρῖνα, εἰς τὰ ἐπίπεδα τῶν ζυγωματικῶν, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ τὰ πλατέα βλέφαρα κτλ.

Ἡ ἰσχυρὰ πρὸς τὰ πλάγια κατεύθυνσις τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀφθαλμικοῦ πόρου δὲν σημαίνει συγγένειαν πρὸς τὰ ἐκ Σικελίας ἔργα, διότι τοῦτο

1) Τὸν ἢ τὴν δρομέα τῆς Δωδώνης (Langlotz ἀριθ. 39 Πίν. 48 β) ὁ Prasniker ἀποδίδει, οὐχὶ ἀδίκως ἴσως, εἰς τὴν Κόρινθον ἀντὶ τῆς Σπάρτης (πρὸς Oesterr. Jahresh. 1931 σ. 107).

2) Διορθωτέον ἐν ΠΑΕ, 1930 σ. 66 ἢ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς ὀσφύος ἀποστάσις ἀπὸ 0,11 εἰς 0,031.

ἀπαντᾷ ὡς ἀπλῆ ἀρχαϊκὴ μορφή καὶ εἰς ποικίλης προελεύσεως κεφαλᾶς, ὡς ἤδη παρατηρήθη (Πρβλ. Langlotz ἐνθ' ἄν. σ. 179 σημ. 19).

Συγκρινόμενος πρὸς τὸν νέον ὁ παλαιὸς ὀπλίτης ἴσταται εἰς νεώτερον στάδιον πλαστικῆς ἐξελιξέως. Αἱ μορφαὶ τοῦ εἶναι λιταί, οὐδὲν περιττὸν πάχος ἢ διόγκωσις βαρύνει τὸ σῶμα, τοῦ ὁποίου ἡ γυμναστικὴ ἔχει ὀξύ- νει τὴν δύναμιν καὶ ἐντείνει ἄκρως τὰς γραμμάς. Ἐντεῦθεν παρέχει τὴν ἐντύπωσιν εὐσταθεστέρου καὶ ραδινωτέρου ἀνδρὸς μὲ μεγαλυτέραν ἐλαστι- κότητα καὶ ἐλαφρότητα. Οὕτω δύναται νὰ τεθῆ εἰς τὴν προτελευταίαν δε- καετίαν τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Καὶ ἡ διάπλασις τῶν κοιλιακῶν μυῶν, ὅπως διαγράφονται ἐπὶ τοῦ θώρακος, εἰς τοὺς αὐτοὺς φέρει χρόνους. Οὗτοι ὀξύ- νονται ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλ' ἕκαστος μῦς ἐξογκοῦται κατὰ τὴν βάσιν τοῦ καὶ πρὸς τὰ ἔσω, οὕτω δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν διήκει κοίλη ἢ διαχωρί- ζουσα αὐτοὺς κάθετος γραμμὴ (Πρβλ. Langlotz, Zur Zeitbestimmung des rotfigurigen Stils σελ. 62 ἐξ).

Τοῦ αὐτοῦ τύπου εἶναι καὶ ἄλλος χαλκοῦς ὀπλίτης τοῦ Ἐθνικοῦ Μου- σείου Ἀθηνῶν ἀρ. 7644 (Πίν. 17) ὑψ. 0,14· προέρχεται ἐκ Λυκοσούρας καὶ βαίνει ἐπὶ ὀρθογωνίου βάσεως χαλκῆς μὲ δύο βαθμίδας. Τὸ ὄλον περι- γραμμα τοῦ κορμοῦ εἶναι σχεδὸν ἀκίνητον, ὁ ἀριστερὸς μάλιστα βρα- χίων εἶναι προσκεκολλημένος εἰς τὴν πλευράν. Τὸ σῶμα ἐν γένει εἶναι εἰσέτι ἀδιάρθρωτον, ὁμοιάζει δὲ μάλιστα πρὸς τὸν Κάρμον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ἀρ. 7598 (Πρβλ. Neugebauer, Bronzestatuetten Πίν. 21).

Οὕτω πολλαπλασιάζονται τὰ ἔργα τοῦ λακωνικοῦ ἐργαστηρίου, τὸ ὁποῖον τόσῃν ἀνέπτυξε δραστηριότητα κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν. (Πρβλ. καὶ τὸ ἐσχάτως ἐν Σάμῳ ἀνακαλυφθὲν χαλκοῦν ὁμοῖον ἀγαλμάτιον J.H.S. 1933 σ. 289 εἰκ. 15). Οὐχὶ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὴν γνῶσιν αὐτοῦ παρέ- χει καὶ ἡ Δωδώνη. Ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν προέλευσιν πολλῶν χαλκῶν ἐκ Δωδώνης, τὴν ὁποίαν ὑποστηρίζει ἡ Lamb, Greek and Roman Bron- zes σ. 97, ἔχω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἐκτὸς τῆς Σπάρτης αἱ ἄλλαι τεχνικαὶ καὶ στυλιστικαὶ ἰδιορρυθμίαι αἱ ὑπ' αὐτῆς τονιζόμεναι ἀπεδόθησαν ἤδη ὀρ- θῶς ὑπὸ τοῦ Neugebauer εἰς τὸ Κορινθιακὸν ἐργαστήριον (Πρβλ. For- schungen und Fortschritte 7 (1931) σ. 193—194) ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Praschniker ἐνθ' ἄν. Εἰς τὸ ἐργαστήριον δὲ αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποδοθῆ καὶ ἡ ὡς πρὸς λέβητος χρησιμεύουσα πτερωτὴ Γοργώ, ἡ ὑφ' ἡμῶν εὑρε- θείσα, παρουσιάζουσα τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ πρὸς τὰς ἐκ Τρεμπένιστε μάλιστα ὁμοίας (Πρβλ. ΠΑΕ, 1929 σελ. 113—114 εἰκ. 5—6). Ἡ πά- τина μόνον πρέπει νὰ ὀφείλεται ἴσως εἰς τὴν ἰδιοσυστασίαν τοῦ ἐδάφους τῆς Δωδώνης, ἣτις θὰ συνετέλεσεν εἰς τὴν ὠραίαν φαιοπράσινον ἀπόχρω- σιν τῶν πλείστων ἐκεῖ εὑρεθέντων χαλκῶν.

3. Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον αἰγὸς καθημένης πρὸς τὰ δεξιὰ (Πίν. 18 α) εὐρέθη εἰς βάθος 1.20 μ. βδ τοῦ τετραγώνου οἰκοδομήματος Ε εἰς ἀπόστασιν 1.50 μ. ἀπ' αὐτοῦ. Ἔχει κεκαμμένα τὰ σκέλη ὑπὸ τὸ σῶμα καὶ στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ μᾶλλον ἀριστερά. Ὑψ. 0.055 μῆκ. 0.08. Αἱ μορφαὶ τοῦ σώματος ἀποδίδονται σχηματικῶς χωρὶς οὐδεμίαν δῆλωσιν τῆς ἀνατομικῆς διαπλάσεώς του, ἀλλὰ μόνον εἰς γενικὰς γραμμάς. Τῆς κεφαλῆς πλὴν τῶν ὠτῶν καὶ τῶν κεράτων μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ δηλοῦνται δι' ἐγχαράκτου ἀμυγδαλωτοῦ σχήματος. Ἡ βᾶσις εἶναι ἐπίπεδος καὶ κάτωθεν κοίλη ἀνοικτή, διότι τὸ ζῶον ἐχύθη κοῖλον. Τὸ ἀγαλμάτιον παρ' ὅλην τὴν σχηματικότητα τῶν μορφῶν ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν γεωμετρικότητα. Αἱ πλαστικαὶ του μορφαὶ ἔχουν ἀποκτήσει κάποιαν στρογγυλότητα καὶ μαλακότητα μὲ κάτι τὸ ρευστὸν εἰς τὸ περίγραμμα, ἡ δὲ κινήσεις τῆς κεφαλῆς μαρτυρεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι, ὅπως εἰς τὸ εἰδῶλιον τοῦ πολεμιστοῦ, καὶ ἐδῶ ἐχαλαρώθη ὁ γεωμετρικὸς κανὼν καὶ μία πνοὴ φυσικότητος ἀρχίζει νὰ συνταραδῶσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταταχθῆ πλέον εἰς τὸν ἑβδομον αἰῶνα ἀρχόμενον. Ἐχρησίμευε πρὸς διακόσμησιν σκεύους τινός, λέβητος ἢ κρατῆρος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέετο διὰ δύο ἡλῶν σωζομένων ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ζῶου διακρινομένων καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος. Κάτι ἀνάλογον βλέπομεν ἐπὶ τοῦ ἐκ Τρεμπένιστε κρατῆρος Filow, Die archaische Nekropole von Trebenische ἀρ. 69 εἰκ. 52—53, ὅπου ἐπὶ τῆς ράχεως κάθεται τράγος. Τράγος χαλκοῦς εὐρέθη καὶ ἐν Δωδώνῃ: Carapanos Πίν. XXI, 2.

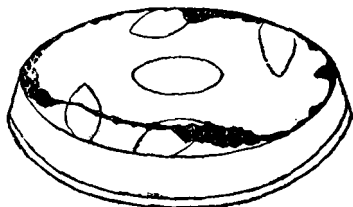
4. Ἐπίσης οὐχὶ πολὺ μακρὰν τῶν γεωμετρικῶν ἀφηρημένων μορφῶν εὐρίσκεται καὶ τὸ χαλκοῦν ἔλασμα, τὸ εἰκονίζον ζῶον τι οὐχὶ πολὺ σαφῶς δηλούμενον (Πίν. 19 β, 21). Ἴσως παριστᾷ ταῦρον. Εὐρέθη καὶ αὐτὸ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς αἰγὸς ἀπόστασιν. Ὑψ. 0,06 μῆκ. 0,12. Ἡ κεφαλὴ του εἶναι δυσαναλόγως μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ σῶμα, ὅπως καὶ οἱ πόδες, οἱ ὁποῖοι ὅμως εἶναι πιθανῶς ἀποκεκρουμένοι κατὰ τὰ ἄκρα, ὅπως ἴσως καὶ ἡ οὐρά. Τὸ ἔλασμα ἀποδίδει μόνον εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς ζῶον ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐτέρας λεπτομερείας, ἧτις θὰ ἠδύνατο νὰ δηλωθῆ διὰ χαράξεως. Τὸ περίγραμμα μόνον ὁμιλεῖ. Τοιαῦτα ἀναθηματικὰ ζῶα ἐξ ἐλάσματος εἶναι γνωστὰ καὶ ἐξ Ὀλυμπίας (Πρβλ. Olympia τόμ. IV Πίν. X. 90—100).

5. Ἀγαλμάτιον λέοντος καθημένου πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἔχοντος προτεταμένους τοὺς προσθίους πόδας. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀποθέτῃ περὶ τὰ 7 μ. πρὸς δ τοῦ Ζ' ὕψ. 0,026 μῆκ. 0,058 (Πίν. 19 α, 3—Πίν. 21 α, 12). Ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὰ ἔμπρὸς μὲ ζωνρότητα καὶ ὑπερβολήν, ἡ δὲ οὐρὰ ἐλίσσεται ἐπὶ τῆς ράχεως. Αἱ μορφαὶ εἶναι πλαστικώτερον καὶ λεπτομερέστερον ἀποδοδομένα. Ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅμοιον ἐξ Ὀλυμπίας

IV Πίν. LVII ἀρ. 964. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκόσμηι καὶ τοῦτο σκεῦός τι χαλκοῦν ἢ τὰ ἄκρα λαβῆς. Πρβλ. χαλκοῦν ἄγγειον ἐν Βέρνη Arch. Anzeiger 1925 Beil 1 καὶ 2, ὅπου ὁμως οἱ λέοντες εἶναι ὄρθιοι, ἀλλ' ἢ οὐρά των ἐλίσσεται ἐπὶ τῶν νώτων ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνταῦθα λέοντος. Πρβλ. αὐτ. σ. 188 καὶ ἄλλα παραδείγματα.

6. Πλακίδιον χαλκοῦν ἐλαχίστου πάχους εἰκονίζον Γοργὸν τρέχουσαν πρὸς δεξιὰ. Εὐρέθη μεταξὺ τῶν βάθρων 3, 4 καὶ 5. Ὑψ. 0,042 πλάτ. 0,049. (Πίν. 19 α, 4=19 β, 23). Ἡ ὀπίσω ἐπιφάνεια εἶναι λεία, ἢ δὲ βάσις τῆς πλακὸς προεξέχει πρὸς τὰ ὀπίσω. Αἱ μορφαὶ εἶναι εἰς χαμηλὸν ἀνάγλυφον δεδηλωμένα. Ἡ κεφαλὴ κατ' ἐνώπιον, αἱ χεῖρες ἔμπρὸς ὑπὸ τὸ στῆθος πρὸς τὴν ὀσφύν, οἱ δὲ πόδες ἐν κατατομῇ. Ὑψ. 0,842 πλάτ. 0,049. Ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς. Θὰ ἦτο προσκεκολλημένον ἐπὶ σκεύους τινὸς πρὸς διακόσμησιν. Ἦσαν δὲ πολὺ ἀγαπηταὶ αἱ Γοργόνες πρὸς διακόσμησιν μάλιστα τῶν λαβῶν τῶν ἄγγειων ὡς στηρίγματα αὐτῶν. Πρβλ. Filow, Die archaische Nekropole von Trebenische Πίν. VIII 1 καὶ Πίν. IX, 1. Ἐπίσης Oester Jahresh. XXVII (1932) σ. 19 εἰκ. 31, 37 καὶ Πίν. II.

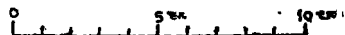
7. Ἀβαθῆς χαλκῆ φιάλη εἰς τρία τεμάχια συνανήκοντα (Εἰκ. 6).

α

β

Εἰκ. 6. α: χαλκῆ φιάλη (ἀρ. 7), β: ἢ ἐπ' αὐτῆς στικτὴ ἐπιγραφή.

Ἐλλείπουν μικρὰ τμήματα τοῦ πυθμένος. Οὗτος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἐν τῷ μέσῳ φέρει κύκλον ἐπηργυρωμένον καὶ πέριξ κατὰ τὴν περιφέρειαν τέσσαρα φύλλα ὡσαύτως ἐπηργυρωμένα, ἐκ τῶν ὀπίων δύο διακρίνονται ὀλόκληρα. Ὑψ. 0,025 διάμ. χειλέων 0,125. Ἐπὶ τῶν παρειῶν ἐξωτερικῶς φέρει στικτὴν ἐπιγραφήν:

ΠΑΝΑΙΤΙΟΣ: ΦΑΡΣΑΛΙΟΣ ΔΙΙ

Καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν:

ΝΑΙΩΙ: ΑΝΕΘΗΚΕ

Διὰ γραμμάτων τοῦ δ' αἰῶνος.

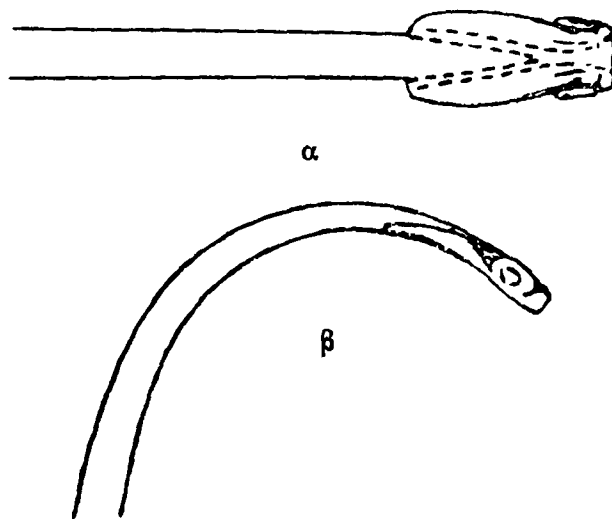
Πρβλ. ὁμοίαν ἀλλὰ μεγαλυτέραν ἐνεπίγραφον ὀμφαλωτὴν φιάλην, ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. XXIII, 6.

8. Ἐκ σκεύους τινὸς προέρχεται καὶ ἡ κεφαλὴ ἵππου (Πίν. 19 β 14) μετὰ τοῦ λαιμοῦ πρὸς δεξιὰ συνδεομένη μὲ τὸ σκεῦος διὰ διασταυρουμένων ράβδων, πρὸς τὰς ὁποίας συνέχονται σιδηραῖ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, ὡς καὶ κάτωθεν. Κλίνει ὀλίγον ἀριστερὰ καὶ ἔχει ἐλαφρὰν ἐπεξεργασίαν τῶν μορφῶν. Ὑψ. ὀλικὸν 0,11 πλάτ. ἄνευ τῆς ράβδου 0,05. Ὅμοιον ἐξάρτημα διασταυρουμένων ράβδων Πρβλ. ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ 1929 σελ. 120 εἰκ. 10, 3.

9. Χαλκοῦς ὄφης μὲ ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπαξ περιτυλιγμένον τὸ σῶμα, τὴν δὲ οὐρὰν κυμαιομένην πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκ τῶν παρὰ τὸ βάθρον 5 χωμάτων (Πίν. 19 β, 16). Ὑψ. 0,05 μῆκ. 0,095. Ὅμοιον ἀνάθημα γνωστὸν ἐκ Δωδώνης Πρβλ. Carapanos Πίν. XXI, 8.

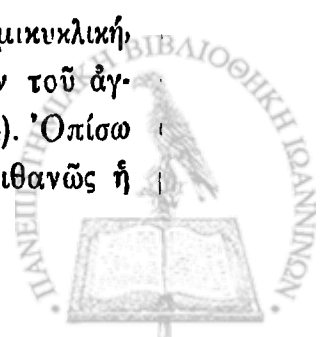
10. Κεφαλὴ καὶ μέρος τοῦ σώματος ὄφews (Πίν. 20 α, 8) μῆκ. 0,15. Δι' ἐγχαράκτων μικρῶν γραμμῶν εἶναι δεδηλωμένα ἐκ τοῦ ἄνω μέρους τῆς κεφαλῆς τὰ λέπια καὶ τὸ ρύγχος, διὰ στιγμῶν δὲ οἱ ὀφθαλμοί. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶναι λεία καὶ ἐλαφρῶς καμπύλη, ὅπερ δεικνύει ὅτι προσεκολλᾶτο ἐπὶ καμπύλου τινὸς σκεύους, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲ ἀπετέλει ἐξάρτημα λαβῆς ἐκατέρωθεν τοῦ τέλους αὐτῆς Πρβλ. Filow, ἐνθ' ἄν. Ἄρ. 64 εἰκ. 40—42, ἄρ. 65 εἰκ. 43—46, ἄρ. 66 εἰκ. 47—48. Ἐκ Δωδώνης τμήμα λαβῆς ληγούσης εἰς ὄφιν ΠΑΕ 1931 σ. 84 εἰκ. 1, 2.

Εἰκ. 7. Χαλκοῦς ὄφης (ἄρ. 10). α: ἄνω ὄφης, β: πλαγία ὄφης (Κλίμ. 1:1)

11. Τὸ πρόσθιον μέρος χαλκοῦ ὄφews καμπυλούμενον (Εἰκ. 7). Ἐκ σκεύους.

12. Λαβὴ ἀγγείου, πιθανῶς λέβητος, κατὰ τὸ μέσον ἡμικυκλική, κατὰ δὲ τὰ ἄκρα, διὰ τῶν ὁποίων προσεκολλᾶτο ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ ἀγγείου, ἐλαφρῶς καμπύλη καὶ λήγουσα εἰς κεφαλὰς κριῶν (Πίν. 20, 4). Ὅπίσω αὐτῶν ὑπάρχει βαθεῖα ἐντομή, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἰσεχώρει πιθανῶς ἡ

ἀναδιπλωμένη ἀκμή τοῦ χείλους τοῦ ἀγγείου. Εὐρέθη πρὸς δ. τοῦ κτίσματος Η παρὰ τὴν σημερινὴν ὁδὸν εἰς βάθος 2 μ. περίπου. Μήκ. 0,192. Αἱ κεφαλαὶ τῶν κριῶν (Πίν. 18 β, γ) εἶναι θαυμάσια ἔργα χαλκοπλαστικῆς. Μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν καὶ μὲ ἀδρὰν φυσικότητα ἀποδίδονται ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι, τὸ λεῖον πλήρες πλαστικῶν διακυμάνσεων γυμνὸν μέρος τῆς κεφαλῆς, τὸ τριχωτὸν μὲ τοὺς πυκνοὺς οὐλοὺς βοστρύχους καὶ ἡ ἰσχυρὰ καμπύλη τῶν κεράτων μὲ τὰς κυμαινομένας ἐγκαρσίας ἀβαθεῖς αὐλακώσεις. Αἱ μορφαὶ ὅμως εἶναι στερεαί, σφικταὶ καὶ ἀκριβεῖς μαρτυροῦσαι τέχνην τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ εἰς τὸ τέλος τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ δὴ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ε'. αἰῶνος Πρβλ. ὀλοκλήρους κριοὺς ἐκατέρωθεν τῆς βάσεως λαβῆς Neugebauer, Reifarchaische Bronzvasen ἐν Röm. Mitt. 38—39 (1923—24 σ. 349 εἰκ. 9, 11 καὶ σελ. 387 εἰκ. 19 καὶ σελ. 409 ἐξ.) Τὰ ἔργα ταῦτα μάλιστα ὁ Ν. ἀποδίδει εἰς κατωιταλικὸν ἐργαστήριον καὶ δὴ τοῦ Τάραντος αὐτ. σ. 200—203.

13. Λαβὴ ὀριζοντία, τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα καμπτόμενα λήγουσιν εἰς ἄκρας χειρῶν (Πίν. 20 α, 5). Μήκ. 0,20. Εὐρέθη παρὰ τὸν ρωμαϊκὸν τάφον. Τὸ σῶμα τῆς λαβῆς τετραγώνου τομῆς, αἱ δὲ χεῖρες λεῖαι κάτωθεν, ὅπως προσκολλῶνται ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Ὅμοιας ἐκ Δελφῶν Fouilles de Delphes V σ. 74 εἰκ. 246—247. Ἐπίσης τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ἀρ. χαλκ. 6519=Ath. Mitt. LV (1930) Beil XLVI καὶ τοῦ Μουσείου τῆς Βοστώνης ἀρ. 99458 αὐτ. Beil XLVII (Kunze). Περὶ τοῦ τύπου πρβλ. Kunze, Kretische Bronzereliefs, Anhang II καὶ Πίν. 56 c.

14. Ὅριζοντία ἡμικυκλικὴ λαβὴ λέβητος, ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὁποίας ἐκφύεται κομβίον κυκλικὸν ἔχον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐγχάρακτον ῥόδακα. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ στελέχους τῆς λαβῆς μικραὶ ἐγχάρακτοι παράλληλοι διακοσμητικαὶ γραμμαί. Τὰ ἄκρα κάμπτονται ἀντιθέτως ἐπίσης ἡμικυκλικῶς (Πίν. 20 α, 6) μήκ. 0,16. Πρβλ. ἐκ Τρεμπένιστε Filow ἐνθ' ἀν. εἰκ. 89 τοῦ ταῦταριθμοῦ λέβητος καὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Ἀρχ. Δελτ. 1915 παραρτ. σ. 22 εἰκ. 7.

15. Λαβὴ σχήματος ὀρθογωνίου ἔχουσα κατὰ τὸ ἄνω κυματοειδὲς ἄκρον τῆς μιᾶς πλευρᾶς τρεῖς ὀπὰς πρὸς καθήλωσιν. Μήκ. 0,12 ὕψ. 0,085 (Πίν. 20 α, 3).

16. Κάθετος πλατεῖα λαβὴ, πλατυτέρα κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου φέρει καὶ δύο ὀπὰς διὰ τοὺς ἥλους ὕψ. 0,082 (Πίν. 20 α, 2).

17. Πλατεῖα λαβὴ κάθετος χωριζομένη εἰς δύο ὠτία κατὰ τὸ ἕτερον ἄκρον ὕψ. 0,042 (Πίν. 20 β, 1).

18. Ὅμοια ἀπλουστέρα ὕψ. 0,032 ἢ Πίν. 20 β, 5.

19. Κινητὴ λαβὴ λέβητος στρογγύλη ἔχουσα δύο ἐξέχοντας δακτυ-

λίους κάτω δὲ ἐξάρτημα εἰκονίζον ἀνάγλυφον κεφαλῆς λέοντος μὲ τοὺς προσθίους πόδας ἐκατέρωθεν τοῦ σώματος. Καλὴ ἐργασία εἰ. αἰῶνος ὕψ. 0,05 (Πίν. 20 β). Ὅμοια πρβλ. Carapanos Dodone Πίν. XLV 4 καὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Α. Δ. 1915 Παράρτ. εἰκ. 17.

20. Παρεμφερῆς εἶναι ἡ λαβὴ (Πίν. 20 β, 4). Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ πλακῶς τετραγώνου ἐχούσης ἀνάγλυφον κεφαλῆς λέοντος μὲ τοὺς προσθίους πόδας παρὰ τὸ στόμα (μᾶλλον δορᾶς τῆς κεφαλῆς). Εἰς τὰς ἄνω δύο γωνίας προσαρτῶνται δύο κρίκοι πρὸς ἐξάρτησιν. Ὑψ. 0,07. Ἦτο προσκεκολλημένη ἐπὶ τῶν χειλέων λέβητος. Τὸ ἀνάγλυφον δεικνύει ἐπιμελῆ ἐργασίαν τῶν ἐσχηματοποιημένων μορφῶν καὶ τῆς ἄνωθεν τοῦ μετώπου κόμης μὲ τὰς φλογοειδεῖς γλώσσας καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ προσώπου μὲ αὐστηρὰν ἀπειλητικὴν ἔκφρασιν καὶ τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν. Ἀρχαϊκὴ ἐργασία.

21. Κινητὴ, ἐλλειψοειδῆς λαβὴ, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται κομψὸν ἀνθέμιον λεπτότατα ἐπεξεργασμένον (Πίν. 20 β, 3). Ὑψ. 0,09. Ἔργασία τοῦ εἰ. αἰῶνος. Πρβλ. Carapanos ἐνθ' ἄν. XLVII, 9 καὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως Α. Δ. 1915 Παράρτ. εἰκ. 16, 6.

22. Κινητὴ κυκλικὴ ὡς κρίκος λαβὴ ἐξαρτωμένη ἐκ καρδιοσχήμου φύλλου, τὸ ὁποῖον προσεκολλᾶτο ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Τὸ φύλλον ἔχει ἐν τῷ μέσῳ ἐξέχουσαν ράχιν. Ὑψ. 0,087. (Πίν. 20 β, 6). Βλ. ὁμοίαν ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ 1931 σελ. 85 εἰκ. 2,10 καὶ αὐτ. 1932 σ. 50 εἰκ. 5 κάτω ἀριστερά.

23. Λαβὴ καρδιοσχήμος μὲ προσηρτημένην ράβδον ἔχουσαν ἐξέχοντα τὰ ἄκρα. Ὑψ. 0,048. Πίν. 20 β, 11.

24. Λαβὴ πρὸς τὴν ὑδρίας ὑπερέχουσα τῶν χειλέων καὶ λήγουσα κάτω εἰς φύλλον κισσοῦ. Ὑψ. 0,11. Πίν. 20 β, 7. Πρβλ. ὁμοίαν ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. XXVI, 4.

25. Παρεμφερῆς πρὸς τὴν προηγούμενην λαβὴν χαμηλότερα ὅμως καὶ ἔχουσα στρεπτὴν ράχιν, λήγουσα δὲ εἰς φύλλον κισσοῦ. Ὑψ. 0,08 Πίν. 20 β, 18.

26-29. Τέσσαρες λαβαὶ λεπταὶ ὀριζόντιαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο (13 καὶ 17) πιθανῶς ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ ἀγγεῖον. Ὑψ. 0,03—0,044. Πίν. 20 β, 8, 10, 13, 17. Πρβλ. ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. XLVII, 2.

30. Λαβὴ μὲ ἀνοικτὰ τὰ παχύτερα σκέλη. Ὑψ. 0,05. Αὐτ. ἀρ. 9. Ὅμοίαν πρβλ. ΠΑΕ 1932 σ. 49. Εἰκ. 3, 5.

31. Ὅμοία μὲ σχεδὸν παράλληλα τὰ σκέλη. Ὑψ. 0,05. Αὐτ. ἀρ. 15. Πρβλ. ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ. 1932 σ. 49 Εἰκ. 3, ἀρ. 7.

32. Λαβὴ μὲ ἀγκιστροειδῆ πρὸς τὰ ἔξω ἄκρα. Πίν. 20 β, 14. Πρβλ. Carapanos Πίν. XLVI, 11.

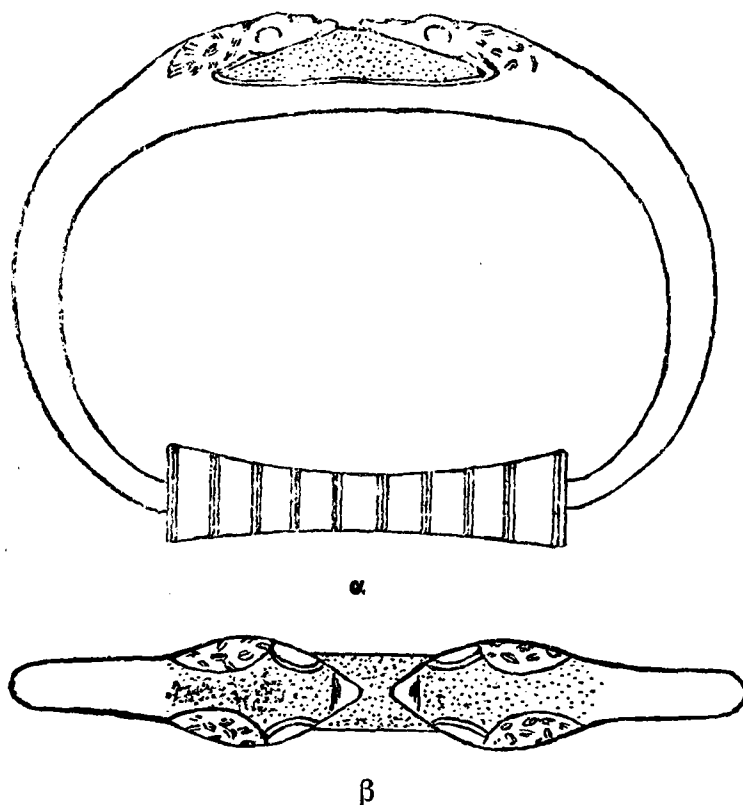
33. Λαβή με άγκιστροειδή προς τὰ ἔσω ἄκρα ὕψ. 0,04. Πίν. 20 β, 16. Πρὸς ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ 1932 σ. 49 Εἰκ. 3, ὑπεράνω τῆς 6 καὶ Carapanos XLVI, 10.

34. Λαβῆς τὸ ἕτερον σκέλος λῆγον εἰς φύλλον ἔχον ἐκτύπους ριπιδοειδῶς γραμμὰς ὕψ. 0,095 (Πίν. 20 β, 12).

35. Ὅμοια ὕψ. 0,08 (Πίν. 20 β 19).

36. Κυκλικὴ λαβὴ κινητὴ μετ' ἄγκιστροειδῆ ἄκρα ὕψ. 0,10 (Πίν. 21 β, 6).

37. Ἐλλειψοειδῆς λαβή, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἔν μέσον σχηματίζουν δύο κεφαλαὶ ὄψεων κρατοῦσαι τὴν ἐνοῦσαν αὐτὰς ῥάβδον, τὸ δ' ἕτερον καταλαμβάνει μικρὸν συμπαγὲς σωληνάριον κοσμούμενον ὑπὸ ἐκτύπων δακτυλίων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσέρχονται αἱ δύο ἄκραι τῆς λαβῆς. Ὑψ. 0,05 μῆκ. 0,07. (Πίν. 21 β, 9 καὶ Εἰκ. 8).

Εἰκ. 8. Χαλκῆ λαβή. α: πλαγία ὄψις, β: ἄνω ὄψις (Κλίμ. 1:1)

38. Ὅμοια ἀλλ' ἄνευ κεφαλῶν ὄψεων μῆκ. 0,07 Πίν. 21 β, 10. Πρὸς ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. XLV, 5, 6, 8.

39. Κυλινδρικὸν ἀντικείμενον ἀποτελούμενον ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος φέροντος καθέτους αὐλακώσεις καὶ πλήρες βαρείας ὕλης, ἴσως μολύβδου μῆκ. 0,065. (Πίν. 21 β, 11). Ἦτο πιθανῶς ἐξάρτημα χαλκοῦ σκεύους πρὸς στερέωσιν ὁμοίας πρὸς τὴν ἄνω λαβῆς.

40. Ὅκτὼ κυλινδροειδῆ πράγματα χρησιμεύοντα εἴτε πρὸς κόσμησιν

ἀγγείων εἶτε πρὸς στερέωσιν λαβῶν ὡς ἀνωτέρω ἀρ. 38 (Πίν. 21 β, 12-17, 20, 21). Πρβλ. ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ 1929 σ. 120 Εἰκ. 10, 1, 2. βλ. αὐτ. σελ. 119 παραδείγματα ἐξ Ὀλυμπίας καὶ Δελφῶν καὶ Ἀκροπόλεως

41. Τρία τεμάχια λαβῶν ὡς ἡ ἀρ. 38 (Πίν. 21 β, 19, 22, 23).

42-43. Δύο κρῖκοι μὲ κινητὰ ἐλάσματα ἐξαρθώμενα ἐξ αὐτῶν (Πίν. 21 β, 25, 26) ὕψ. 0,07. Οἱ κρῖκοι εἶναι ὡς πλατέα κυκλικὰ ἐλάσματα μὲ αὐλακώσεις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας. Ἐντὸς τῆς μεσαίας αὐλακώσεως ὑπάρχει πρόστυπος σπειρομαίανδρος ἐπηργυρωμένος. Καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν γραμμὴ ἐπηργυρωμένη. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια σώζει προσκεκολλημένον τεμάχιον ἀργυροῦ σύρματος. Ἡ ἐπὶ τοῦ κύκλου τούτου ἐστηριγμένη κινητὴ ταινία, διὰ τῆς ὁποίας προσηλοῦτο εἰς σκευὸς τι, ἔχει ἐν τῷ μέσῳ αὐλάκωσιν, ἣτις εἰς τὸ ἕτερον τεμάχιον σώζει ἐρυθρὸν ζωηρὸν χρῶμα. Ὁ κύκλος πρὸς τούτοις ἔχει περίξ τέσσαρας συμμετρικῶς διατεθειμένας ὀπὰς, τὸ δὲ τμήμα, ἐφ' οὗ ἐστερεοῦτο ἡ ταινιώδης λαβή, ὡς καὶ τὸ ἔναντι αὐτοῦ μετὰ τῆς ὀπῆς εἶναι ἐπηργυρωμένον. Πιθανῶς προέρχονται ἐκ λαβῶν λέβητος ἐκ τρίποδος. Πρβλ. Neugebauer, Antike Bronzestatuetten Εἰκ. 2, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὰς ὀπὰς. Ἐκ τῶν τεμαχίων τούτων βλέπομεν ὅτι καὶ μετάλλινα ἀντικείμενα ἐχρωματίζοντο, ἂν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν φαιοπρασίνην πάτιναν τοῦ χαλκοῦ, ἔχομεν ὠραῖον συνδυασμὸν χρωμάτων λευκοῦ, ἐρυθροῦ καὶ πρασίνου.

44-45. Δύο ἀνθήμια ἐκ λαβῆς σχηματιζόμενα δι' ἐγχαράξεως ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος ὕψ. 0,04-0,05 (Πίν. 22 β, 8, 19). Τὸ ἀνθέμιον 8 ὑψοῦται ἐπὶ ἔλικος ἐλισσομένης πρὸς τὰ ἔξω.

Βάσεις

46. Κυκλικὸς τρίπους εἰς δύο τεμάχια ὕψ. 0,032 πλάτ. 0,065 (Πίν. 21 α, 9). Τὸ σῶμα ἀποτελεῖται ἐξ ἐλάσματος κοσμουμένου δι' ἐγχαράκτων φύλλων διακοπτομένων ὑπὸ λείων τμημάτων ὑπεράνω τῶν ποδῶν, τὰ ὁποῖα κοσμοῦνται ὑπὸ διασταυρουμένων χιαστὶ γραμμῶν. Οἱ πόδες λέοντος προβάλλουν πρὸς τὰ ἔξω. Πολλοὶ τοιοῦτοι τρίποδες βάσεις ἔχουν εὑρεθῆ ἐν Δωδώνῃ. Πρβλ. ΠΑΕ 1931 σελ. 84 Εἰκ. 1,15 καὶ σελ. 86/87 ὅπου ἀναφέρονται καὶ ἄλλα παραδείγματα ἐκ Δωδώνης καὶ ἀλλαχόθεν.

47. Πούς λέοντος ἐκ βάσεως λήγων ἄνω εἰς ἀνθέμιον ἐπὶ ἐλίκαν ὕψ. 0,055 (Πίν. 21 α, 2). Πρβλ. ὅμοιον ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ, 1932 σελ. 49, Εἰκ. 3, 8.

48. Πούς λέοντος λήγων ἄνω εἰς ἔλικας ἰωνικοῦ κιονοκράνου καὶ ταινίαν. Ὑψ. 0,105 (Πίν. 21 α, 3).

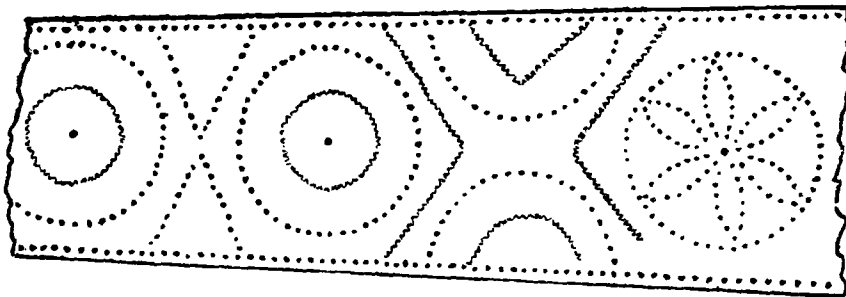

49-50. Δύο πόδες λέοντος, ὧν ὁ εἷς σώζει ὑπεράνω τῶν ὀνύχων τμήμα ἐλάσματος. Ὑψ. 0,05-0,06 (Πίν. 21 α, 4, 6). Πρβλ. ΠΑΕ, 1932, σ. 49 Εἰκ. 3, 4.

51. Σκεῦος ἐκ τριῶν ράβδων ἐξερχομένων ἀκτινοειδῶς ἐκ κέντρου ἔχοντος ὀπὴν. Ἀκτὶς 0,06. (Πίν. 19 β, 26). Ἀγνώστου προορισμοῦ.

52. Ἐλασμα πλατὺ μὲ ἐγχάρακτα κοσμήματα. (Πίν. 23 α, 1) φέρει τέσσαρας ὀπὰς, δύο ἄνω καὶ δύο περὶ τὸ μέσον, ὅχι εἰς κανονικὰς ὁμῶς ἀποστάσεις. Μῆκ. 0,32 πλάτ. 0,09, πάχ. 0,004. Τὰ κοσμήματα εἶναι σειρὰ ἡμικυλίων, σπειρομαίανδρος, ἡμικύκλια, ὁμόκεντροι κύκλοι συνδεόμενοι ὑπὸ διαγωνίων ἐφαπτομένων, ἡμικύκλια, τεθλασμένοι, σπειρομαίανδρος, ἡμικύκλια, ὁμόκεντροι κύκλοι ὡς ἄνω κτλ. Τὸ ἔλασμα τοῦτο εἶναι πιθανότατα τμήμα σκέλους τρίποδος, ὡς καὶ τὰ ἐπόμενα δύο. Πρβλ. ἐκ τοῦ Ἀμυκλαίου Ath. Mitt. LII, 1927 σ. 56 Beil. VII, 3.

53. Ὁρθογώνιον ἔλασμα συμπτυχθὲν ἐντὸς τῶν χειμάτων καὶ ἀποκοπέν. (Μῆκ. 0,17, πλάτ. 0,048—0,059. Εἰκ. 9). Κοσμεῖται ὑπὸ διαφόρων

Εἰκ. 9. Χαλκοῦν ἔλασμα (Κλίμ. 1/2)

γεωμετρικῶν σχημάτων, κύκλων, διασταυρουμένων γραμμῶν καὶ ροδάκων. Τὰ κοσμήματα ταῦτα ἔχουν γίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ στιγμῶν, μερικὰ ὁμῶς, ὡς οἱ ἐντὸς τῶν μεγαλύτερων μικροὶ ὁμόκεντροι κύκλοι καὶ ἡ γωνία ἢ χωρίζουσα τὰ δύο ἀντίωτα ἡμικύκλια ἀπὸ τοῦ ρόδακος κτλ., ἔχουν γίνει διὰ λεπτοτάτων ἐγχαρακτῶν γραμμῶν συντεταγμένων εἰς ἀπλοῦν μαίανδρον καὶ σχεδὸν διὰ συμπεπρισμένων τεθλασμένων (Tremolierstich), ὅπως παρατηρήθη τοῦτο ἐπὶ μεταλλίνων ἀντικειμένων ἐκ Μαρμαρίανης τῆς Β. Θεσσαλίας Πρβλ. Heurtley—Skeat, The Tholos Tombs of Marmarion ἐν B. S. A. XXXI (1930—31) σελ. 34, Εἰκ. 14, καὶ σελ. 35 σημ. 3 (ὅπου καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ κοσμήματος).

54. Στενὸν ἔλασμα, μὲ ἐγχάρακτα κοσμήματα ὁμοκέντρων κύκλων συνδεομένων δι' ἐφαπτομένων διαγωνίων καὶ ἑκατέρωθεν ἄνω καὶ κάτω σπειρομαίανδρων. Μῆκ. 0,34, πλάτ. 0,035. (Πίν. 23 α, 7).

55. Μικρὸν ὁμοιον πρὸς τὸ προηγούμενον τεμάχιον μὲ τὴν αὐτὴν

διακόσμησιν. (Πίν. 24 α, 23). Πρβλ. ἐκ Λαδώνης ΠΑΕ 1931 σ. 88 εἰκ. καὶ Carapanos Πίν. XLIX, 21.

56. Ράβδος λήγουσα ἄνω εἰς ἔλικας, ὡς αἱ τῶν αἰολικῶν κιονοκράνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἐγγάρακτον ἀνθέμιον. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἐλίκων κοῖλοι πρὸς ὑποδοχὴν ξένης τινὸς ὕλης. Ὑπὸ τὸ οἶονεὶ κιονόκρανον τοῦτο ὑπάρχει σφαιροειδῆς ὄγκος καὶ ὑπ' αὐτὸν παχεῖς δακτύλιοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων λεπτοὶ δίσκοι. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας μεταξὺ τῶν ἐλίκων σώζεται ἐμπεπηγμένος ἥλος. Ἐπὶ τοῦ προτελευταίου δακτυλίου ὁπῆ ἐχρησίμευε πρὸς στήριξιν ἄλλου τινος στελέχους. Μῆκ. 0,26. (Πίν. 20 α, 1). Εἶναι πιθανὸν ὅτι προέρχεται ἐκ σκέλους πολυτελοῦς τρίποδος. Πρβλ. Lamb, Greek and Roman Bronzes Pl. XI. Ὡραία ἀρχαϊκὴ ἐργασία.

57. Ὁρθογώνιον ἔλασμα κάτω ἀποκεκρουμένον. Ὑψ. 0,105 πλάτ. 0,075 (Πίν. 19 α, 2). Σώζει θαυμασίαν κυανοπράσινον πάτιναν καὶ εἶναι ὀλόκληρον μὲ ἐγγάρακτα σχέδια κεκοσμημένον. Ἐκ κωνικῆς βάσεως ληγούσης ἄνω εἰς δύο καμπύλας ὡς ἔλικας ἐκφύεται συστάς τριῶν φύλλων ἢ πετάλων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μεσαῖον ὑψηλότερον. Τρία ταῦτα ἀνθη γεμίζουσι τὴν ἐπιφάνειαν. Τῶν κωνικῶν βάσεων τὸ ἐσωτερικὸν ἔχει λεπτὰς παραλλήλους ἐγγαράκτους γραμμὰς ἀντιθετικῶς διακειμένας, τῶν δὲ ἐλίκων καὶ ἀνθέων φέρει στιγμάς. Εἰς τὸ ἄνω πλαίσιον γλωσσοειδῆ φύλλα εἰς μίαν ζώνην, ἐντὸς δὲ αὐτῶν ἀνὰ εἷς κύκλος ἐστιγμένος. Τὰ πλάγια πλαίσια ἔχουσι σειρὰν σπειρομαϊάνδρου. Κάτω φαίνεται ὅτι ἠκολούθει ἄλλο πεδίον, τὸ ὁποῖον ἐκοσμεῖτο μὲ ἐστιγμένους κύκλους ἠνωμένους δι' ἐφαπτομένης καὶ μὲ σπειρομαϊάνδρους. Τὰ ἀνθη ἀνατολίζοντος ρυθμοῦ ἔχουσι ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῶν Φαληρικῶν, πρβλ. κρατῆρα Μονάχου (Jahrb. XXII (1907) σ. 80 εἰκ. 3 καὶ Πίν. 1) καὶ πρόχουν Ἀναλάτου Ἐθνικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν (Jahrb. II (1887) Πίν. 3). Μὲ στιγμάς ἔχει πληρωθῆ καὶ τὸ σῶμα τοῦ κενταύρου ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἐλάσματος Carapanos XIX, 5.

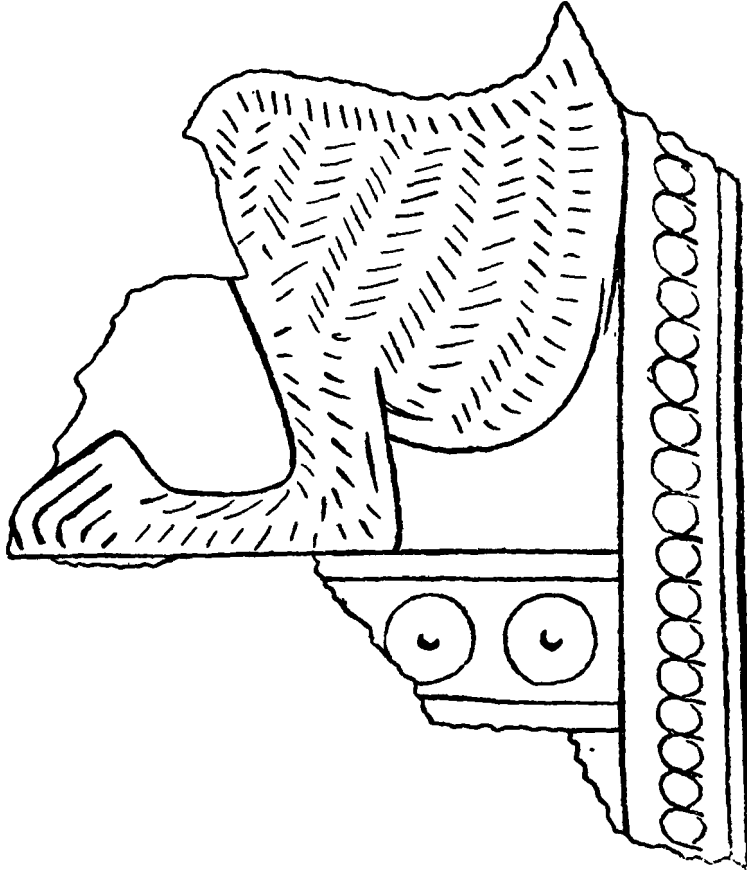
58. Ἐκ βάσεως τρίποδος πιθανῶς προέρχεται τὸ Πίν. 20 α, 7, ὅμοιον πρὸς τὸ σωζόμενον καλύτερον Carapanos Πίν. XLVII, 7.

Ἐκτυπα ἐλάσματα

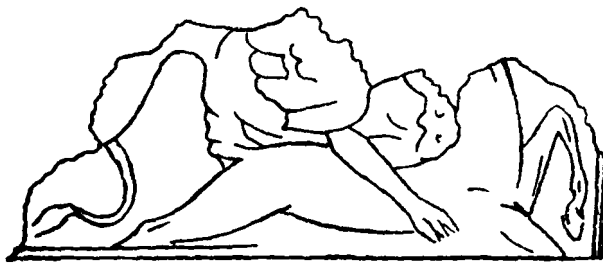
59. Ἐλάσματος τμῆμα σῶον μόνον δεξιά. Ἐν αὐτῷ ἔκτυπον τὸ ὀπίσθιον μέρος σφιγγὸς καθημένης. Τὸ τριχωτὸν δέρμα δηλοῦται δι' ἐγγαράκτων μικρῶν καμπύλων καὶ εὐθειῶν γραμμῶν. Δεξιά πλαίσιον μ' ἐγγαράκτον σπειρομαϊάνδρον. Κάτω ζώνη μὲ σειρὰν ἐστιγμένων κύκλων ἐχώριζε τὴν ἄνω ἀπὸ ἐτέραν κατωτέρω παράστασιν. Ὑψ. 0,85, πλ. 0,072 (Πίν. 23 β, 1) καὶ σχέδ. Εἰκ. 10.

60. Τὸ κάτω μέρος ὁμοίου ἐκτύπου ἔλασματος. Ἐπ' αὐτοῦ μόλις διακρίνεται ἔλαφος καταπεσοῦσα καὶ στρέφουσα πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλὴν καὶ λείψανα τοῦ ἐπιπεσόντος καὶ κατασπαράσσοντος αὐτὴν λέοντος, τοῦ ὁποίου φαίνονται οἱ πρόσθιοι πόδες καὶ μέρος τῶν ὀπισθίων, ὡς καὶ τῆς κεφαλῆς (Εἰκ. 11).

Εἰκ. 10. Χαλκοῦν ἐκτυπον ἔλασμα (Κλίμ. 1:1)

Εἰκ. 11. Χαλκοῦν ἐκτυπον ἔλασμα (Κλίμ. 1:1)

61. Ἐδῶ παρεμβάλλω τὸ μοναδικὸν εὑρεθὲν χρυσοῦν λεπτότατον ἔλασμα ὕψ. 0,08 πλάτ. 0,057. (Πίν. 22 α, 3). Ἀποκεκρουμένον ἐπάνω ἀριστερὰ καὶ τὴν κάτω ἀριστερὰ γωνίαν ἔχει σχῆμα ὀρθογώνιον ἄνω ἀπερογγυλωμένον. Περιβάλλεται ὑπὸ περιθωρίου κοσμουμένου ὑπὸ σειρᾶς ἴν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰκονίζεται ἔκτυπος μορφῇ κρατοῦσα πρὸς τὰ δε-

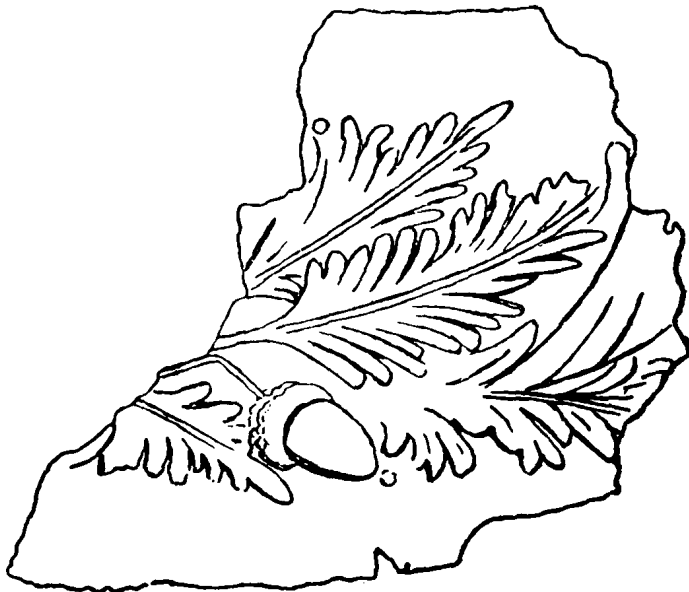

ξιά πυξίδα. Δυστυχῶς ἔνεκα τῆς λεπτότητος τὸ ἔλασμα συνεπιέσθη καὶ ἡ παράστασις ἔγινε δυσδιάκριτος.

62. Τεμάχιον λεπτοῦ ἐλάσματος λίαν ἐφθαρμένον σχηματίζοντος κύκλον ἐν τῷ μέσῳ περιβαλλόμενον ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς στιγμῶν καὶ πέριξ ὑπὸ φύλλων δηλουμένων διὰ στιγμῶν καὶ ἐλαφρῶς ἐκτύπων (Πίν. 22 α, 1). Εἰς αὐτὸ ἀνήκουν καὶ τὰ τεμάχια 2, 4 καὶ 5 τῆς Εἰκόνης. Ἴσως ἐκόσμηι ἀσπίδα.

63. Τεμάχια ἐλασμάτων κοσμουμένων μὲ ἔκτυπα κοσμήματα κλάδων καὶ βαλάνων (Εἰκ. 12).

64. Τεμάχιον ἐλάσματος μὲ ἔκτυπον πλοχμὸν μῆκ. 0,064 ὕψ. 0,045 (Πίν. 21 α, 16).

Εἰκ. 12. Χαλκοῦν ἐκτύπον ἐλάσμα (Κλίμ. 1:1)

65. Τεμάχιον ὁμοίου ἐλάσματος μὲ λεπτότερον πλοχμὸν μῆκ. 0,09 (αὐτ. ἀρ. 15). Πρὸβλ. ἐκ Δωδώνης ὁμοιον ΠΑΕ, 1932 σελ. 50 εἰκ. 5, 1 καὶ Carapanos Πίν. XLIX, 19, 20.

66. Ἐπίμηκες ὀρθογώνιον ἔλασμα συμπτυχθὲν ἐντὸς τῶν χωμάτων. Ἔχει κατὰ τὰ ἄκρα καθέτους ἐκτύπους γραμμὰς ὡς πλαίσιον καὶ ἄνω ἔκτυπον ἀνθέμιον ἐπὶ ἐλίκων· ὄλικὸν ὕψ. 0,39 (Εἰκ. 13). Ἐχρησίμευε πρὸς ἐπένδυσιν μικροῦ ξυλίνου στύλου.

67. Ρόδαξ μὲ ἔκτυπα φύλλα. Διάμ. 0,035. (Πίν. 19 β, 22).

68. Ὅμοιος ἀριστερὰ ἀποκεκρουμένος, μὲ μεγάλα ἔκτυπα φύλλα (αὐτ. ἀρ. 24).

69. Ἐλάσμα ἔχον ἐκτύπους ὀριζοντίους ραβδώσεις μῆκ. 0,10 ὕψ. 0,08 (Πίν. 23 α, 4).

70. Πυθμὴν φιάλης μὲ ἔκτυπον δακτύλιον. Διάμ. 0,08 (Πίν. 19 β, 1).

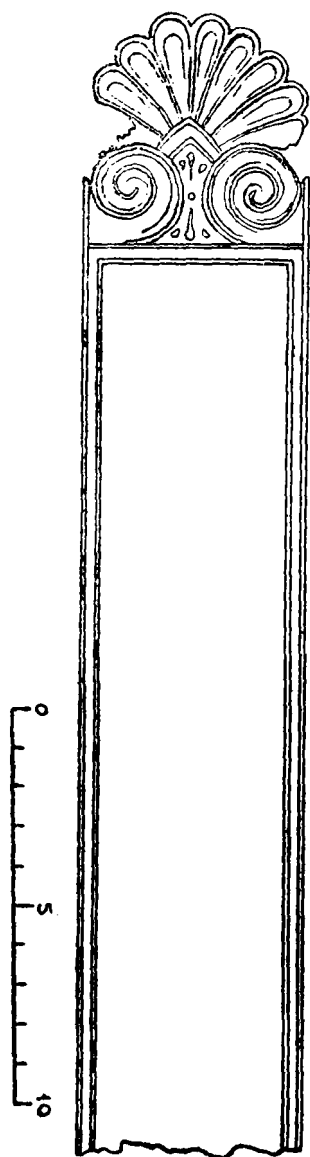
71. Τέσσαρα ἐλάσματα μὲ πόδας καὶ ἔκτυπον ἐν μέσῳ γραμμὴν. Μήκ. 0,04 καὶ 0,06 (Πίν. 19 β, 10). Ἐσχημάτιζον κυτίον ὡς τὸ ἐκ Δωδώνης Carapanos, Πίν. LIV, 8 καὶ τὸ κυτίον τοῦ Ἐθν. Μουσ. Ἀθηνῶν χαλκ. ἀρ. 8000-8002.

72. Τεμάχιον ἐλάσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου σῶζονται πτυχαὶ ἐνδύματος δι' ἐγκαράξεως (Εἰκ. 14 δεξιά).

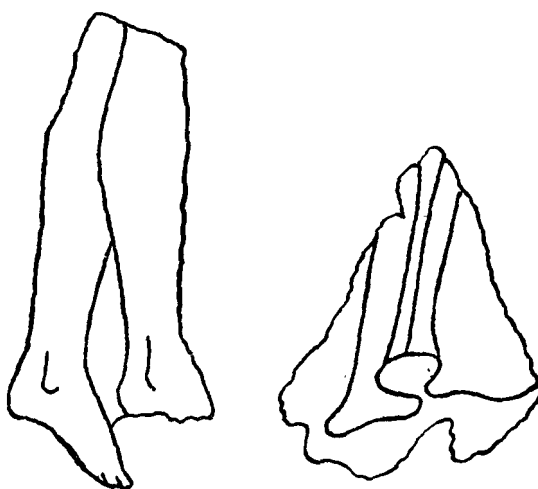
73. Τεμάχιον ἐλάσματος περικεκομμένον εἰς ἀνθρωπίνην μορφήν, τῆς ὁποίας σῶζονται οἱ πόδες (Εἰκ. 14 ἀριστερά).

Ἴηλοι

74-96. Ἐν τῷ Πίν. 24 α ἀπεικονίζονται διάφοροι Ἴηλοι. Οὗτοι διακρίνονται ἐκ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς, ὅπερ εἶναι κυκλικὸν ἐλαφρῶς κυρτὸν ὡς ἀρ. 1, τοῦ ὁποίου ὁ Ἴηλος εἶναι σιδηροῦς (Πρὸβλ. ΠΑΕ, 1929 σελ. 121 εἰκ. 11, 3), ἀρ. 6, 12, ἢ κυκλικὸν μὲ γραμμικὸν περιθώριον ὡς ἀρ. 3, 5, 14, 15 ἢ μὲ κομβίον

Εἰκ. 13. Χαλκοῦν ἐλάσμα ἔκτυπον

Εἰκ. 14. Χαλκᾶ ἐλάσματα (Κλίμ. 1:1)

ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὡς ἀρ. 7, 8, 9, 13, 18, 19 ἢ κωνικὸν μὲ κομβίον ὡς ἀρ. 10, 11, 16 καὶ Πίν. 19 β, 19. Ὁ ἀρ. 17 τοῦ Πίν. 24 α εἶναι τμήμα φιάλης ἀβαθοῦς. Ἐκ κομβίων κωνικῶν κεφαλῶν Ἴηλων προέρχονται καὶ τὰ Πίν. 19 β, 7.

Τὰ λοιπὰ ἐπὶ τοῦ Πίν. 24 α πλὴν τοῦ 23 εἶναι μικροὶ Ἴηλοι καὶ τινες μὲ ἐξαρθήματα (ἀρ. 20, 2, 24).

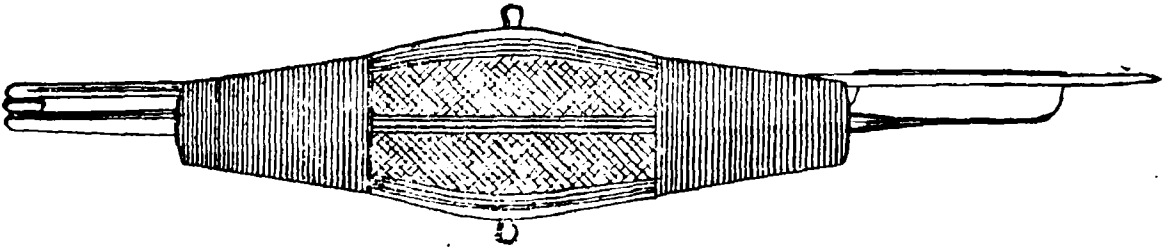

Καλλωπιστικὰ ἀντικείμενα

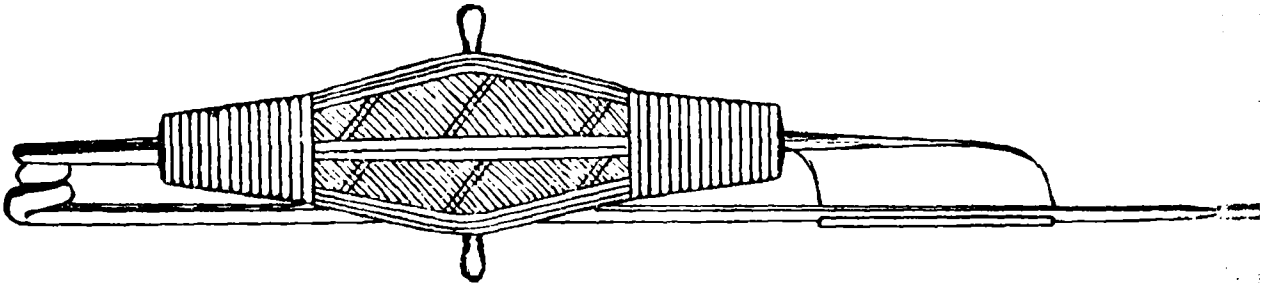
97. Πόρπη γεωμετρικὴ ἡπειρωτικοῦ τύπου ἔχουσα ἐπὶ τοῦ τόξου ἐγκαράκτους παραλλήλους λοξὰς γραμμὰς καὶ τεθλασμένας. Μῆκ. 0,07 ὑψ. 0,04 (Πίν. 19 β, 3—Εἰκ. 15).

98. Ὅμοία τοῦ αὐτοῦ τύπου ἀνευ βελόνης. Μῆκ. 0,076 ὑψ. 0,05. (Αὐτ. ἀρ. 4—Εἰκ. 16).

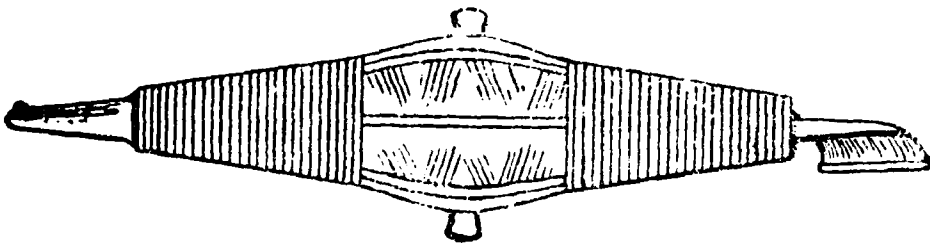
99. Ὅμοία ἀνευ λαβῆς καὶ βελόνης (αὐτ. ἀρ. 6—Εἰκ. 17).

Εἰκ. 15. Χαλκῆ πόρπη γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ (Κλίμ. 1:1)

Εἰκ. 16. Χαλκῆ πόρπη γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ (Κλίμ. 1:1)

Εἰκ. 17. Χαλκῆ πόρπη γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ (Κλίμ. 1:1)

100. Τεμάχιον ἐκ λαβῆς ὁμοίας πόρπης αὐτ. ἀρ. 5.

Κοινὸν γνώρισμα τῶν πορπῶν τούτων εἶναι τὸ καμπύλον τόξον μὲ τὴν γραμμικὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν καὶ τὰ μικρὰ ἐξέχοντα κομβία κατὰ τὸ μέσον τῆς ἐξωτερικῆς ἀκμῆς τοῦ τόξου. Τοιαῦται εὐρέθησαν καὶ ἄλλαι ἐν Δωδώνῃ ΠΑΕ 1929 σ. 117 Εἰκ. 8, 8 καὶ 1931 σ. 87 Εἰκ. 4 καὶ 5.

101-102. Δύο μικραὶ πόρπαι ἀπλαῖ Πίν. 19 β, 8, 9.

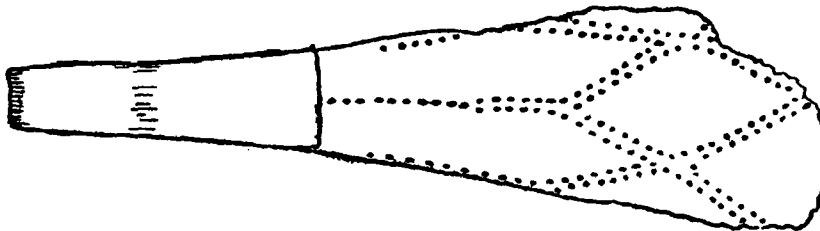
103. Μικρὰ πόρπη μὲ ἀναδιπλούμενον τὸ ἕτερον ἄκρον αὐτ. 15.

104. Ἀργυρᾶ περόνη, τῆς ὁποίας ἡ βελόνη ἔχει συνθλιβῆ καὶ καμφοθῆ. Μῆκ. 0,10. (Αὐτ. 12). Ἔχει ἄνω μικρὸν κυλινδρικὸν δισκᾶριον καὶ ὑπ' αὐτὸ τέσσαρα λεπτότερα. Μεταξὺ αὐτῶν σώζεται ἐλάχιστον τμῆμα ἀργυρᾶς ἀλύσεως.

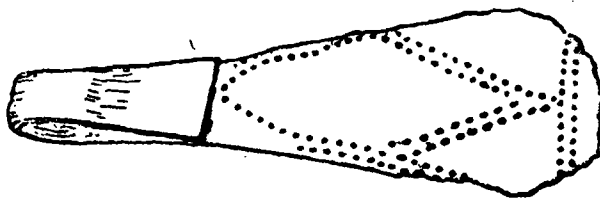
105. Ὅμοια μικρότερα, μήκ. 0,055 (Αὐτ. ἀρ. 25).

Περόναι ἀργυραῖ διαφόρου τύπου ἔχουν εὐρεθῆ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Τρεμπένιστε τῆς 6. Μακεδονίας εὐρέθη κρεμαμένη ἐκ περόνης καὶ ἄλυσσις ἀργυρᾶ. Πρβλ. Filow, ἐνθ' ἀν. Εἰκ. 29, 4. Βλ. αὐτ. καὶ τὰς ἀλλαχοῦ εὐρεθείσας ὁμοίας περόνας.

106. Λαβὶς στενὴ ἄνω, πλατυνομένη πρὸς τὰ κάτω μὲ τὸ ἕτερον σκέλος ἀποτετμημένον. (Πίν. 21 β, 30=Εἰκ. 18 α). Ἔχει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ῥομβοειδῆ κοσμήματα διὰ στιγμῶν.

α

β

Εἰκ. 18. Χαλκαῖ λαβίδες (Κλίμ. 1:1)

107-111. Τέσσαρες ὅμοιαι μικρότεροι λαβίδες (Αὐτ. 1, 3=Εἰκ. 18 β, 27, 28, 31). Πρβλ. ἐξ Ὀλυμπίας IV Πίν. XXV, 493, 494.

112-115. Τέσσαρες δακτύλιοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἔχει πλατεῖαν σφενδόνην μὲ ἐγγάρακτον παράστασιν τρέχοντος ζώου πρὸς ἀριστερὰ (Πίν. 23 β 9), ὁ ἕτερος στενὴν σφενδόνην μὲ ἐγγάρακτον κλάδον (αὐτ. 8), ὁ τρίτος ῥομβοειδῆ σφενδόνην μὲ γραμμὰς χιαστὶ διασταυρουμένας διὰ στιγμῶν (αὐτ. 7) καὶ ὁ τέταρτος, οὗ σώζεται ἡ σφενδόνη, ἔχει ἐγγλύπτους δύο δελφίνας (αὐτ. 5). Πρβλ. ὁμοίους ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. L, 6, 7.

116. Δακτύλιος γωνιώδης διάμ. 0,02 (Πίν. 22 β, 24).

117. Τμήμα ἐνωτίου (;) ἡμικυκλικὸν μὲ λεπτοὺς ἐγκαρσίους δακτυλίου (Πίν. 23 β, 6).

118-123. Ἐξ ψηφίδες συνιστάμενοι ἐκ δύο κώνων διάτρητοι (αὐτ. 3 καὶ 4), αἱ τρεῖς μικρότεροι. Πρβλ. ἐξ Ὀλυμπίας IV Πίν. XXIV, 432, 433.

124-125. Δύο ψέλλια λήγοντα εἰς ἀντιθετικὰς σπείρας (Πίν. 22 β, 2 καὶ 3). Πρβλ. ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. L 13.

126-127. Εἰς ψέλλια ἴσως ἀνήκουν καὶ τὰ αὐτ. 15, 15, 16.

128. Συρμάτινα ψέλλια, τῶν ὁποίων τὸ σύρμα εἶναι ἢ κυκλικῆς τομῆς ἢ τετραγώνου ἢ συνεστραμμένον. Τὰ δύο ἄκρα λήγουν πάντοτε εἰς ὀξὺ (αὐτ. 7, 9, 9 α-β, 18). Πρβλ. ὅμοια ἐκ Δωδώνης ΠΑΕ 1932 σ. 51 Εἰκ. 6 εὑρεθέντα εἰς τὰ ἀμέσως ὑπὲρ τὸ προϊστορικὸν στρωμα χώματα, διὸ καὶ εἷς τινα σημεῖα ἀνεμίχθησαν μετ' αὐτοῦ. Πρβλ. καὶ Carapanos Πίν. L, 11, 12.

129. Μικροὶ κρίκοι αὐτ. 6, 20.

130. Σύρμα περιειλιγμένον (σφηκωτῆρ;) αὐτ. 25.

131. Βελόναι μὲ τὸ ἐν ἄκρον περιειλιγμένον (αὐτ. 4, 14).

132. Λεπίδες ἐγχειριδίων, ὧν τινες ἔχουν καὶ δύο ἢ τρεῖς ὀπὰς πρὸς στερέωσιν ἐπὶ τῆς ξυλίνης ἢ ὀστεινῆς λαθῆς (Πίν. 21 β, 2, 5, 29, 33).

Διάφορα

133. Κύκλος ἐξ ἐλάσματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν στερεωμένοι δύο μικραὶ ῥάβδοι, ὧν ἡ μία ἀπεκόπη (Πίν. 21 α, 10).

134. Τετράγωνον ἔλασμα μὲ ἀπεστρογγυλωμένας γωνίας καὶ ὀπὴν ἐν τῷ μέσῳ. Ἐχρησίμευε πιθανῶς ὡς κάλυμμα κυτίου (αὐτ. 11).

135. Δύο ῥάβδοι συνδεδεμέναι διὰ συρμάτων στηριζομένων ἐντὸς τῶν ὀπῶν, δι' ὧν εἶναι τετρημέναι κατ' ἀποστάσεις αἱ ῥάβδοι (αὐτ. 7).

136. Τεμάχιον κλάδου, ἐξ οὗ ἐξεφύοντο πιθανῶς φύλλα (αὐτ. 5).

137. Φύλλα δρυὸς (Πίν. 22 β, 11, 21, 22) ἐκ κλάδων ἀφιερωμένων εἰς τὸν Δία. Πρβλ. ἐκ Δωδώνης Carapanos Πίν. XLIX, 8.

138. Φύλλα δάφνης (αὐτ. 23).

139. Μολύβδινον ἔλασμα ἔχον ἐν τῷ μέσῳ διάτρητον κύκλον καὶ λήγον εἰς ὀξὺ κατὰ τὰ ἄκρα. Μῆκ. 0,17 (αὐτ. 5).

140. Κεραυνὸς σιδηροῦς μὲ ἐν μέρει ἀποκεκομμένα τὰ ἄκρα μῆκ. 0,10 (αὐτ. 13).

141. Γίγγλυμος ἐκ χαλκοῦ κιβωτιδίου, μῆκ. 0,085 (Πίν. 22 β, 10 = Πίν. 19 α, 1).

142. Λεπτὴ χαλκῆ ταινία (Πίν. 21 α, 13).

143. Ὅμοια μὲ ἀυλακώσεις (αὐτ. 14).

144. Ἄμμα (αὐτ. 8).

145. Ἄλυσσις ἐκ στρεπτιῶν συρμάτων πρὸς σύνδεσιν (αὐτ. 18).

Προβλ. ὁμοίαν ἐκ τοῦ Ἡραίου τοῦ Ἄργους *The Argive Heraeum Πίν. CVIII, 1849.*

146. Γλωσσίδιον κώδωνος (;). (Πίν. 21 β, 4).

147. Τὸ ἄκρον στλεγγίδος (Πίν. 23 α, 5). Προβλ. ἐκ Δωδώνης ἐνεπίγραφον στλεγγίδα *Carapanos XXVI, 8.*

148. Ἐλασμα (αὐτ. 6).

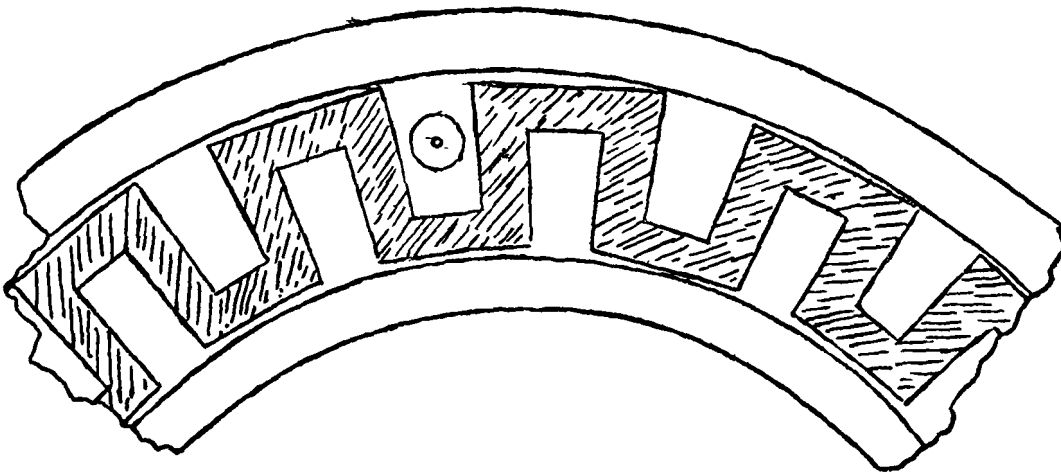
149. Κυκλικὸν ἔλασμα μετὰ προσηλωμένης λαβῆς ληγούσης εἰς ἀνθέμιον. Ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος τοῦ κύκλου προσηλωμένη ῥάβδος. Ἴσως ἐκ κατόπτρου (;) (αὐτ. 2).

150. Βλέφαρον μὲ τὴν μίαν ἄκραν καμπύλην ἔχουσαν καὶ βλεφαρίδας, τὴν δ' ἑτέραν εὐθεῖαν μὲ δύο ὀρθογωνίους ἐξοχὰς (Πίν. 19 β, 11).

151. Τεμάχιον ὁμοίου βλεφάρου (αὐτ. 20).

Τοιαῦτα βλέφαρα εὐρέθησαν εἰς πολλὰ ἱερά καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐν Δελφοῖς. Προβλ. *De Ridder, Bronzes de l'Acropole I ἀρ. 633 εἰκ. 197* καὶ *Perdrizet, Fouilles de Delphes, V σ. 13 ἀρ. 87 εἰκ. 131.*

152. Τρεῖς ψηφίδες ἐξ ὑάλου χρωματιστῆς κυανῆς μὲ λευκὰς κηλίδας καὶ πορτοκαλόχρου μὲ κυανᾶς κηλίδας (Πίν. 23 β, 2). Προβλ. ἐκ Τρέμπενιστε *Filow ἐνθ' ἀν. σ. 95.*

Εἰκ. 19. Σιδηροῦν ἔλασμα.

153. Τέσσαρα τεμάχια ἀγγείων ἐξ αἰγυπτιακῆς ὑάλου. Τὸ σῶμα βαθέος κυανοῦ χρώματος καὶ ἐν αὐτῷ τὰ κοσμήματα διὰ κιτρίνου ἢ λευκοῦ χρώματος (αὐτ. 10).

154. Σιδηρᾶ αἰχμὴ δόρατος λίαν ἐπιμήκης μ' ἑλαφρὰν ῥάχιν ἐν ἀρχῇ (Πίν. 24 β, 8).

155-156. Δύο μικραὶ σιδηραὶ αἰχμαὶ δοράτων ἄνευ ῥάχεως (αὐτ. 2, 4).

157-158. Δύο σιδηραῖ αἰχμαὶ δοράτων μὲ ῥάχιν φθάνουσαν μέχρι τοῦ μέσου τοῦ μήκους τῆς αἰχμῆς (αὐτ. 6, 7).

Δοράτων αἰχμαὶ καὶ ἄλλοτε εὐρέθησαν πολλαὶ ἐν Δωδώνῃ. Πρὸβλ. ΠΑΕ 1929 σ. 124 Εἰκ. 13 καὶ Carapanos Πίν. LVIII, 1-18.

159. Κυκλικὸν ἔλασμα σιδηροῦν, ἐφ' οὗ ἐγγάρακτος μαϊάνδρος (Εἰκ. 19).

160. Χαλκοῦν σκεῦος εἰς δύο συνανήκοντα τεμάχια (Πίν. 21 β, 24). Ἀποτελεῖται ἐκ ῥάβδου μὲ ἄμμα (κόμβον), ἐκ τοῦ ἑποίου ἐξέρχονται τρία στελέχη, τὰ δύο διασταυρούμενα περαιτέρω καὶ τὸ τρίτον καμπτόμενον. Παρεμφερὲς εὐρέθη ἐν Ἀκροπόλει (De Ridder, Bronzes de l'Acropole I ἀρ. 409 εἰκ. 83), ὅπερ ὁ De Ridder ἐρμηνεύει ὡς κηρύκειον.

Πήλινα

Ἐκτὸς τῶν ἀνθεμωτῶν ἀκροκεράμων, περὶ τῶν ὁποίων ἔγινε λόγος ἀνωτέρω εἰς τὰ Ἀρχιτεκτονικά, εὐρέθησαν καὶ πλεῖστα ἄλλα τεμάχια κεράμων, στρωτήρων καὶ καλυπτῆρων, τῶν συνήθων, χωρὶς ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἀγγείων τῶν ἱστορικῶν χρόνων ὀλίγα εὐρέθησαν τεμάχια ἀσήμάντα. Ἐδῶ ἀναφέρω μόνον τὸν πόδα πρωτοκορινθιακῆς ληκύθου ὠχροῦ πηλοῦ (Πίν. 25 β, 5) λίαν ἐφθαρμένης καὶ τεμάχιον ἰωνικοῦ ἀγγείου μὲ ὠχρόλευκον ἀλοιφήν καὶ ἔχοντος διὰ καστανοῦ χρώματος γραπτὰς ἕλικας ἀνθεμίου (αὐτ. ἀρ. 6).

Πρὸς τούτοις ἀξιοσημεῖωτα εἶναι τεμάχια δύο μονοχρώμων ποτηρίων (Πίν. 10 α, 4, 13). Ταῦτα εἶναι ἐξ ἐρυθροῦ καθαροῦ πηλοῦ τροχήλατα καὶ ἔχουν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν ἀνάγλυπτον ῥαβδίον κατὰ διαστήματα κυματοειδὲς ὡσὰν νὰ ἐγίνετο οὕτω κατόπιν πίεσεως διὰ τοῦ δακτύλου. Δὲν δύναται τις νὰ ἐκδιώξῃ ὀλοτελῶς τὴν ἀμέσως ἐπερχομένην ὑπόθεσιν ὅτι ἔχομεν ἐδῶ ἐπιβίωσιν τῆς παλαιᾶς τεχνικῆς τῶν προϊστορικῶν δωδωναίων ἀγγείων μὲ τὴν ὁμοίωτροπον χρῆσιν τῶν δακτυλοπιέστων ῥαβδίων ἢ σχοινίων.

Εἰς μεγαρικὸς σκύφους ἀνήκουν τὰ τεμάχια (Πίν. 25 β, 2, 7, 11) μὲ τὰ ἔκτυπα κοσμήματα. Τέλος μνημονεύω καὶ τῶν αὐτόθι ἀπεικονιζομένων κεφαλῶν πηλίνων εἰδωλίων 9, 10, 13 ὡς καὶ τῆς ἀναγλύπτου σταφυλῆς (Πίν. 10 α, 5).

4. Ἐπιγραφαί

1. Χαλκοῦν ἔλασμα εἰς πολλὰ τεμάχια καὶ λίαν ἐφθαρμένον. Ὑψ. 0,14 πλάτ. 0,24. (Πίν. 26 α) ¹. Διὰ στιγμῶν ἔχει τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν :

Θεός. Λαγέται Λαγέτα Θεσσαλῶι Φε-
ραίωι Μολοσσοῖ ἔδωκαν εὐεργέται ἐόν-
τι καὶ αὐτῶι καὶ ἐκγόνοις προξενίαν, πολι-
τείαν, ἔνκτασιν, ἀτέλειαν καὶ ἐντέλει-
5 αν καὶ ἀσυλίαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ αὐ-
τοῖς καὶ χρήμασι[ν] πολέμου καὶ εἰράνα-
ς προστατέοντ[ο]ς Λυσανία Ὀμφαλος, γρα-
μματιστᾶ [Δο]κίμου Ὀμφαλος, ἱερομνα-
μονευ[ό]ντων. ρι. [Ὀμφα]λος, Φιλίππου
10 Γενοα[ί]ου. Ὀνοπέρονου, Σί-
μου Λ. [Ἀτιν]ντᾶνος, Ἀνα-
ξάν[δρου]. Λυκκαόρτα ι
Ταλε[ᾶ]νος. Μ)ενεδάμου
Γοιαλ. του Ἀλεξά-
15 νδρου.

Στίχ. 9. Μετὰ τὸ ἱερομναμονευόντων ἠκολούθει ὄνομα, τοῦ ὁποίου σώζονται μόνον τὰ οὐχὶ ἀσφαλῆ γράμματα ρι, ἴσως ρι ἕξ ὀνόματος Λυκκαόρτα, ὅπερ ἀπαντᾶ καὶ κατωτέρω στίχ. 12 ὡς Λυκκαόρτα.

Στίχ. 10. Μετὰ τὸ Γενοαίου ἠκολούθει ὄνομα κύριον, εἰς ὃ ἀνήκει τὸ τῆς φυλῆς Ὀνοπέρονου.

Στίχ. 12. Τοῦ ὀνόματος Λυκκαόρτα τὸ τ δηλοῦται διὰ καθέτου κεραίας, ἢ ἄνω ὅμως ὀριζοντία δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου τῆς καθέτου ταύτης κεραίας ἐξέχει μία ἢ δύο στιγμαί, αἱ ὁποῖαι ἴσως δηλοῦν ὅτι τὸ τ εἶναι πλαγίως ἀποδιδόμενον τ. Ἀλλὰ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ἐμφανίζεται καὶ τὸ γράμμα Ι, τοῦ ὁποίου δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὴν σημασίαν, διότι ἢ τοῦ ἐπομένου στίχου λέξις ἀναγινώσκεται πιθανῶς Ταλε[ᾶ]νος.

Στίχ. 14. Τὰ πρῶτα γράμματα οὐχὶ βέβαια. Ἴσως ὑπόκειται τὸ ἔθνικόν Πείαλ[ος]; Πρβλ. SGDI, II, 1932.

1) Ἐν τῇ φωτογραφίᾳ δὲν ἀπεικονίσθησαν ὅλα τὰ σωζόμενα τεμάχια τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλὰ μόνον τὰ σχετικῶς μεγαλύτερα.

Πρόκειται περὶ ψηφίσματος τῶν Μολοσσῶν ὑπὲρ τοῦ ἐκ Φερῶν τῆς Θεσσαλίας Λαγέτου, ὅστις εὐεργετήσας αὐτοὺς ἔτυχε διαφόρων τιμητικῶν προνομίων. Μεταξὺ ἄλλων ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκτᾷ κτήματα ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μολοσσῶν (ἐγκτασιν ἐνν. γᾶς) καὶ νὰ ἔχη δικαίωμα νὰ ἐκλέγηται εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς χώρας (ἐντέλειαν).

Στίχ. 23. *Εὐεργέτα ἐόντι* πρβλ. Carapanos XXVII, 3 βλ. σελ. 50—51. Πρβλ. καὶ Carapanos σ. 114=SGDI, II, 1339 στίχ. 11—12.

Ἐπὶ αὐτῷ καὶ ἀτέλειαν καὶ ἐντέλειαν καὶ ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰράνας... καὶ γᾶς καὶ οἰκίας ἐγκτασιν κτλ.

Τὰ προνόμια ταῦτα παρέχονται οὐχὶ μόνον εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους (ἐκγόνοις) αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ πράγματα τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτοὺς (χρήμασιν).

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο ὑπὸ τῶν Μολοσσῶν, τῶν ὁποίων τότε ἐπροστάει ὁ Λυσανίας. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δὲν ἀναφέρεται βασιλεύς, ἀλλὰ μόνον προστάτης καὶ γραμματεὺς καὶ ἱερομνήμονες. Γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ Μολοσσοὶ πάντοτε ἐβασιλεύοντο δὲν εἶναι τυχαία ἡ παράλειψις τοῦ βασιλέως. Ἄλλ' οὐδὲ κοινὸν τῶν Μολοσσῶν ἀναφέρεται. Εἶναι φανερόν ὅτι μόνη δυνατὴ ἐξήγησις τοῦ πράγματος εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐχαράχθη καθ' οὓς χρόνους οἱ Μολοσσοὶ δὲν εἶχον βασιλέα καὶ εὐρίσκοντο ὑπὸ δημοκρατικὸν καθεστῶς. Τὸ αὐτὸ ἄλλως συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλας δύο ἐπιγραφάς, ὅπου μόνον προστάτης, οὐχὶ δὲ βασιλεὺς ἀναφέρεται. Πολὺ δὲ ὀρθῶς, νομίζω, ὁ G. N. Cross ἔδωκε τὴν ἀνωτέρω ἐξήγησιν Πρβλ. Cross, Epirus, a study in Greek constitutional development, 1932 σελ. 112 ἐξ. Οἱ Μολοσσοὶ δὲ δις ἔμειναν ἄνευ βασιλέως, τὸ μὲν μεταξὺ 317 καὶ 312, τὸ δὲ εὐθὺς μετὰ τὸ 264 (Πρβλ. Cross ἐνθ' ἄν.). Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς παρουσίας ἐπιγραφῆς. πρέπει νὰ θέσωμεν αὐτὴν μᾶλλον πρὸς τὸ τέλος τοῦ δ' αἰῶνος.

Ἀναφέρονται ὁμοίως ἐδῶ γραμματιστὰς καὶ ἱερομνήμονες. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀπαντᾷ συνήθως ἐν ταῖς Δωδωναίαις ἐπιγραφαῖς (Πρβλ. Carapanos XXVII, 3 = SGDI, II, 1335 καὶ αὐτ. 1334). Ἱερομνήμονες ὁμοίως τώρα τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ πολιτείᾳ, γνωστότατοι καὶ ἐκ τῆς Αἰτωλίας καὶ μάλιστα ἐκ τῶν Δελφῶν. Ἐκ τῶν δελφικῶν ἐπιγραφῶν συνάγομεν ὅτι ἡ συναρχία αὕτη τῶν ἱερομνημόνων ἀπετελεῖτο ἐκ δώδεκα ἢ ἑνδεκα μελῶν. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι καὶ ἐν Ἡπείρῳ οἱ ἱερομνήμονες δὲν θὰ ἦσαν ὀλιγώτεροι. Ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐπιγραφῆ ἔχομεν τὰ ὀνόματα ἢ τὰ ἔθνη ἐννέα τοῦλάχιστον: 1) (δεῖνος) Ὀμφαλος, 2) Φιλίππου Γενοαίου, 3) (δεῖνος) Ὀνοπέρονου, 4) Σίμου (Λα-

ρῖσαιου;), 5) (δεῖνος) Ἀτινᾶνος, 6) Ἀλεξάνδρου (ἔθνικόν), 7) Λυκκαόρτα Ταλεᾶνος, 8) Μενεδάμου (Πείαλος;), 9) Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὸν 13 ὅμως στίχον θὰ ὑπῆρχε καὶ ἐν ἀκόμῃ ὄνομα μὲ τὸ ἔθνικόν του, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὸν 14 στίχον, ὥστε ἐν ὄλῳ θὰ ἦσαν ἔνδεκα.

Πάντα τὰ ὀνόματα παρακολουθοῦνται μόνον ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ ἢ τοῦ τῆς φυλῆς, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὅπως παρατήρησεν ἤδη ὁ Nilsson, Studien zur Geschichte des alten Epeiros σ. 66—67, προσθέτων ὅτι οὐδὲν βέβαιον παράδειγμα ἀπαντᾷ ἄρχοντος ἔχοντος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς. Εἰς τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἐπιγραφὴν 3, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκ Ραδοτοβίου 1 στίχ. 5, ἔχομεν τώρα καὶ τούτου ἀσφαλὲς παράδειγμα.

Τὸ Λαγέτας κοινὸν θεσσαλικὸν ὄνομα. Πρβλ. καὶ ἐξ Ἑλέας: Διονύσιος Δηγέτα Ἑλεάτας SGDI, II, 2581, 229-30.

Τὸ ὄνομα Λυσανίας συχνότατα ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἠπειρωτικαῖς ἐπιγραφαῖς Πρβλ. SGDI, II, 1360, 1350, 1339. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος Δόκιμος αὐτ. 1351.

Λυκκαόρτας εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ Λυκόρτας.

Μενέδαμος Πρβλ. γραμματιστὰς Μολοσσῶν Μενέδαμος SGDI, II, 1334, 1335.

Ὡς πρὸς τὰ ἔθνικα, ἡ γενικὴ Ὀμφαλος ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ Ὀμφαλες Πρβλ. Bechtel, Die Griechischen Dialekte II σ. 83—84, ὡς καὶ Πείαλος ἐξ ὀνομ. πληθ. Πείαλες.

Γενοαῖον εἶναι πιθανώτατον τὸ αὐτὸ καὶ Γενναῖος (Πρβλ. SGDI, II 1367) ἐκ τοῦ Γενουῦ, ἐκ τῶν υἰῶν τοῦ Μολοσσοῦ, μυθικοῦ ἐπωνύμου τμήματος τῆς φυλῆς τῶν Μολοσσῶν (Πρβλ. Στεφ. Βυζ. Γενοαῖοι, ἔθνος Μολοσσίας, ἀπὸ Γενόου ἄρχοντος αὐτῶν, Ριανὸς δ'. Θεσσαλικῶν. Πρβλ. Klotzsch Epirotische Geschichte, σ. 220).

Τὸ Ὀνόπεργος εἶναι τοπικὸν ἔθνικὸν τῶν Θεσπρωτῶν Πρβλ. SGDI II, 1351. Αὐτόθι ἀναφέρεται καὶ τὸ τοπικὸν ἔθνικὸν Λαρισαῖος, τὸ ὁποῖον ἴσως νὰ ὑπόκειται ὡς ἔθνικὸν τοῦ ἐνταῦθα Σίμων Α. (στίχ. 11).

Εἰς τὸν στίχ. 13 ἔχομεν πιθανώτατα τὸ ἔθνικὸν Ταλεᾶνος. Πρβλ. SGDI, II, 1349: Νείκανδρος Ἀνεροῖτα Ταλαιὰν ἄτεκνος... καὶ ἄλλοι κατωτέρω μάρτυρες Ταλαιᾶνες.

2. Χαλκοῦν ὀρθογώνιον ἔλασμα ἔχον κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας ὀπὴν πρὸς καθήλωσιν. Ὑψ. 0,08 μῆκ. 0,195 (Πίν. 26 β). Εὐρέθη διπλωμένον περὶ τὸ μέσον καὶ τινὰ τῶν γραμμάτων ἔπαθον ἐκ τούτου. Διὰ στιγμῶν φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

Θεοὶ τύχαν ἀγαθάν. Βοῖσκος Λε-
υκίαν ἀφῆκε ἐλεύθερον αὐ-

τὸν καὶ γενεὰν καὶ γένο-
 ς ἐκ γενεᾶς μάρτυρες·
 5 Στράτων Ὀρραίτας,
 Ἐρχέλαος Δωδωναῖος,
 Γύρας Ἀργεῖος·

Ὑψ. γραμμ. 0,01 περίπου. Τὸ Ο, τὸ Θ καὶ τὸ Ω εἶναι μικρότερα τῶν ἄλλων, τὸ δὲ Φ μεγαλύτερον.

Ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλαι εὐρέθησαν ἐν Δωδώνῃ. Πρὸς SGDI. II, 1346—1361.

Στ. 5. Ὀρραίτας εἶναι πιθανώτατα τὸ αὐτὸ καὶ Ὀριάτας SGDI II 1366, ὃ κάτοικος τῆς ὑπὸ τοῦ Λιβίου 45, 26 ἀναφερομένης πόλεως Horreum, ὅπερ ἑλληνιστὶ γραφόμενον θ' ἀπεδίδοτο Ὀρραιον. Τὸ ἐδῶ ἐθνικὸν Ὀρραίτας ἀρμόζει πολὺ μᾶλλον πρὸς τὸ Ὀρραιον ἢ τὸ Ὀριάτας. Εἶναι δυνατόν ὅμως τὸ παρὰ Cagaranos XXXII, 7, Ὀριά[τας] νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ Ὀρραί[τας], διότι ἢ μετὰ τὸ πρῶτον ρ κεραία δύναται νὰ ἀνήκει εἰς ἕτερον ρ, τὸ δὲ μετὰ τὸ α γράμμα νὰ ἀναγνωσθῇ ι καὶ τὸ τελευταῖον σωζόμενον ὡς τ, ὅπερ μάλιστα θεωρῶ πιθανώτερον, ἀφοῦ τώρα ἔχομεν τὸν τύπον Ὀρραίτας μεμαρτυρημένον.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸν δ' αἰῶνα.

3. Ὀρθογώνιον χαλκοῦν ἔλασμα, ὀλίγον βεβλαμμένον κατὰ τὴν δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν πλευράν, ὡς καὶ κατὰ τὸ μέσον καθέτως, ὅπου ἦτο διπλωμένον. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀποθέτῃ. (Πίν. 27 α). Ὑψ. 0,085 μῆκ. 0,185). Φέρει δέκα στίχων ἐπιγραφὴν, τῆς ὁποίας τὰ γράμματα διὰ στιγμῶν δηλούμενα εὐρίσκονται μεταξὺ ἐλαφρῶς χαραγμένων γραμμῶν. Ὑψ. γραμμ. 0,005-0,006.

Ἀγωνοθετοῦντος Κορίθου τοῦ Μενελάου Κεστρινοῦ ἔτους δ' μηνὸς Ἀπελλαίου τοῖς ναοῖς ἀφίεντι ἐλεύθερον Σωτίωνα παρὰ Διά Νάον καὶ Διώναν Δεξιλάος Εὐρυνόου,
 5 Φερένικος Δεξιλάου, Φιλοξένα Τιμαγόρα, Φιλοξένα Ὀρέστου <ου> ἀνέφαπτον ἀπὸ πάντων μάρτυρες· Σιμίας Λυκῶτα, Φιλόνικος Εὐρύμμα, Ἀντίνοος Δοκίμου Ὀρεστοὶ Μολοσοί· Φίλιππος ὁ Ἰέρου, Σειμίας Πολυ-
 10 λυκλέους Δωδωναῖοι.

Ὡς καὶ ἐν τῇ εἰκόνι φαίνεται, τὰ γράμματα δὲν ἔχουν μεγάλην κανονικότητα οὐδὲ μετ' ἐπιμελείας ἔχουν επικρουσθῇ ἐπὶ τοῦ ἐλάσματος: τὰ

τρία πρῶτα δὲν εὐρίσκονται ἐπ' εὐθείας, τὰ πλεῖστα δὲ διαφέρουν κατὰ τὸ μέγεθος.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 3 στίχου ὑπάρχουν καὶ ἄλλα τινὰ γράμματα ὕστερον πιθανῶς προστεθέντα μὴ ἀποτελοῦντα λέξιν μὲ νόημα. Ταῦτα εἶναι ΤΙΑΟΙΑC, ὅχι βεβαίως μετὰ πάσης ἀσφαλείας. Τὰ κάτω αὐτῶν τὰ ἀποτελοῦντα τὸν ἀρχικὸν τρίτον στίχον εἶναι ΝΑΟΙC. Τὸ γράμμα Ι ἔχει κατὰ τὴν κορυφὴν του καλυφθῆ ὑπὸ τοῦ Ο τοῦ παρεμβεβλημένου στίχου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρχικὴ γραφὴ τοῖς ναοῖς δύσκολον εἶναι νὰ ἐρμηνευθῆ. Μετὰ τὴν δήλωσιν τοῦ μηνὸς θὰ ἀνέμενέ τις τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἀναφέρεται. Ἴσως δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ τοῖς Νάοις δηλ. κατὰ τὰ Νᾱα, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Νᾱων, τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς Ναῖου τελουμένων ἀγώνων (Πρβλ. Carap. σ. 157). Πάντως τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην προτείνω μετὰ πολλῶν ἐνδοιασμῶν μὴ γνωρίζων ἄλλο ὅμοιον παράδειγμα καὶ τῆς λέξεως ναοῖς ἄνευ ὑπογεγραμμένης (=Νάοις) παρεχούσης ἐπίσης δυσχερείας.

Στίχ. 6. Μετὰ τὸ Ὁρέστου ἀκολουθεῖ καὶ ἕτερον οὐ ἐκ παραδρομῆς τοῦ γράψαντος.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Σωτίωνος ἐγένετο ἐπὶ ἀγωνοθέτου Κορίθου, υἱοῦ τοῦ Μενελάου ἐκ Κεστρινῆς.

Ὅπως ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγωνοθέτου ἀκολουθεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι σὺνηθες.

Κεστρινὸς εἶναι ὁ κάτοικος τῆς Κεστρινῆς, χώρας πρῶτον τῆς Χαονίας, εἶτα τῆς Θεσπρωτίας παρὰ τὸν ποταμὸν Θύαμιν, τὸν χωρίζοντα ἐκείνην ἀπὸ τῆς Θεσπρωτίας (Πρβλ. Treidler, Epirus im Altertum, 1917 σ. 104).

Πρώτην φορὰν, ὅσον γνωρίζω, ἀπαντᾷ ἐν ἡπειρωτικῇ ἐπιγραφῇ τοιαύτη χρονολογία, ἔτους δ'. καὶ δὲν δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ ποῖον ἱστορικὸν γεγονὸς ἀρχίζει αὕτη. Ἄν λάβωμεν ὅμως ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ χρονολογίαι ὁρμῶνται συνήθως ἀπὸ σπουδαῖόν τι ἱστορικὸν γεγονὸς, ὡς π.χ. ἡ μακεδονικὴ ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτῆς ὡς ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας τῷ 148 π. χ. (Πρβλ. Tod, The Macedonian Era ἐν BSA XXIII (1918-19) σ. 206 ἔξ. καὶ αὐτ. XXIV σ. 54 ἔξ.) δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ ἐν Ἠπειρῷ σπουδαιότερον γεγονὸς ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τοῦ Αἰμιλίου Παύλου δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ ἱστορίᾳ.

Μηνὸς Ἀπελλαίου. Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι κοινὸν εἰς πολλὰς δωρικὰς πόλεις. Εἰς τοὺς Μακεδόνας ἦτο ὁ δεύτερος μὴν καὶ ἀντεστοίχει πρὸς τὸν Νοέμβριον. Εἶναι δὲ ὁ δεύτερος μὴν γνωστὸς ἐν Ἠπειρῷ μετὰ τὸν Γα-

μήλιον τῆς ἐπιγραφῆς SGDI, II, 1339, ἢ ὁ τρίτος ἂν συμπληρώσωμεν τὸ τῆς ἐπιγραφῆς SGDI, II, 1338 . . οπιω . . . εἰς Ἀλιοτροπίου.

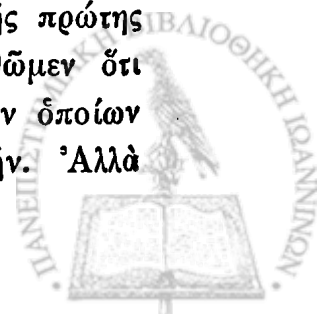
Στίχ. 8. *Εὐρύμμας* ἐκ τοῦ *Εὐρύμαχος* ἢ *Εὐρυμένης* ἢ *Εὐρυμήδης*. Πρβλ. Ἐχέμμας ἐκ Θεσσαλίας *Εὐρύμας* ἅπαντᾶ ἐπὶ κορινθιακοῦ ἀγγείου SGDI, III, 3129 παρὰ τὸ *εὐρυμα*, ὅπερ εἶναι παραλλαγή τοῦ *εἶρυμα*.

Ἐκ τῶν μαρτύρων τρεῖς εἶναι Μολοσσοὶ Ὀρεστοί, δηλ. ἐκ τῆς χειρὸς τῶν Ὀρεστῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο ἄλλοτε μὲν Μακεδόνες, ἄλλοτε δὲ Ἑπειρώται. Πρβλ. Παπασταύρου, Πολιτικὴ Μακεδόνων βασιλέων σελ. 12—14, ὅπου ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Ἀνήκαν ὅμως κυρίως εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ εἶχον πρωτεύουσαν τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος. Οὗτοι παρὰ τοῖς Μακεδόσιν ἐλέγοντο πάντοτε Ὀρέσται, παρὰ δὲ τοῖς Ἑπειρώταις ἐδῶ Ὀρεστοί, ὡς συνήθως ἔλεγαν τοιαῦτα ἐθνικὰ ὀνόματα ὡς Ὑγγεστός, Δοεστός, Πενκεστός καὶ κατωτέρω Κυστός.

Σημειωτέον ὅτι τὰ μὲ θεματικὸν σύμφωνον στ- ὀνόματα θεωροῦνται ὡς ἰλλυρικῆς προελεύσεως (Πρβλ. Krahe Balkanillyrische geographische Namen σελ. 70).

Στίχ. 9. ὁ Ἰέρου ὄν. Ἱερος πρβλ. Inscr. Att. Vol. 1, 319: Θάλλος Ἰέρου.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν, ἂν δεχθῶμεν τὴν ἄνω ὑπόθεσιν τῆς Ἑπειρωτικῆς χρονολογίας, ἡ ἐπιγραφή ἐγράφη τὸ τέταρτον ἔτος ἤτοι τῷ 167. Πρὸς τοὺς χρόνους τούτους συμφωνεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων. Τὸ α ἔχει τὴν μεσαίαν κεραίαν ὀλίγον καμπύλην, τὸ ο εἶναι πολὺ μικρόν, τὸ ω, τὸ ε καὶ τὸ σ δεικνύουν τὴν ἰδιάζουσαν καμπυλόγραμμον μορφήν Ἐπειτα τὸ ξ ἔχει στιγμὴν ἀντὶ τῆς μεσαίας κεραίας, τὸ δὲ π ἀμφοτέρας τὰς καθέτους κεραίας ἴσας, ἐνίοτε τὴν ὀριζοντίαν ἐξέχουσαν ἀριστερά. Ταῦτα καταβιάζουσι τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὰ τέλη τοῦ γ'. ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ β'. αἰῶνος. Τὰ γράμματα ὁμοιάζουν ὑπερβολικὰ, πρὸς τὰ τῆς ἐπιγραφῆς (ὅπως αὐτὸς διεπίστωσα ἐπὶ τόπου ἐν Δωδώνῃ, ὅπου εὑρίσκεται ὁ λίθος) Carap. I, σελ. 114=SGDI, II, 1339 τῆς ἀναφερούσης τὸν Ἀντίνοον Κλαθιατόν, τὸν γνωστὸν στρατηγόν, τὸν ἐχθρὸν τῶν Ρωμαίων ἀμέσως πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Αἰμιλίου Παύλου. Εἰς τὸν αὐτὸν Ἀντίνοον Κλαθιατόν ἀναφέρεται καὶ ἡ Carap. XXIX, 2=SGDI, II, 1338, τῆς ὁποίας ὅμως τὰ γράμματα εἶναι ἐντελῶς διάφορα τῆς προηγουμένης ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰ τοῦ δ'—γ' αἰῶνος. Ἄν εἶναι δύσκολον νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν ταυτότητα τοῦ Ἀντινόου Κλαθιατοῦ τῆς πρώτης πρὸς τὸν τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς, πάντως πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι συγχρόνως θὰ ἦσαν ἐν χρήσει καὶ αἱ δύο αὗται γραφαί, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν δημοτικὴν λεγομένην γραφήν. Ἄλλὰ

πάλιν δὲν αἴρονται αἱ δυσχέρειαι καὶ μάλιστα διὰ τῆς καταβίβασεως τῆς δευτέρας (1338) εἰς τὸν γ'—β' αἰῶνα.

4. Τεμάχιον χαλκοῦ ἐλάσματος πανταχόθεν ἀποκεκρουμένου. Ὑψ. 0,04 πλάτ. 0,034. Ἔφερε διὰ στιγμῶν ἐπιγραφὴν, τῆς ὁποίας σώζονται τὰ ἑξῆς:

. —
 . ι. αλκ.
 .. αοι ἀφῆκ[αν ἐλεύθερον
 . ων Θεόξ[ενος
 .. νεα..

Σχήμ. γραμμ. Α Φ Ω

Τμήμα ἀπελευθερωτικῆς πιθανῶς ἐπιγραφῆς.

5. Τεμάχιον χαλκῆς πλακὸς μόνον ἀριστερὰ σώας. Ὑψ. 0,053 πλάτ. 0,035. Σώζει ἐγχάρακτα τὰ ἑξῆς γράμματα:

/..
 ιοχι...
 καν...
 νικα..
 χιμο..
 δ' αἰῶνος.

6. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιποῦς (ὑψ. 0,15, πλάτ. 0,17 πλάχ. 0,42) σώζονται τὰ ἑξῆς γράμματα:

ι. οσι.
 σανευν
 ἅπαντα αναι
 γράψας καὶ τὰς ἀν
 χοντες

Ἴσως τμήμα ψηφίσματος δ' αἰῶνος.

7. Ἐπὶ τεμαχίου ἀσβεστολίθου πανταχόθεν ἐλλιποῦς (ὑψ. 0,22 πλάτ. 0,20) σώζονται τὰ ἑξῆς:

ω
 υνθ
 . ωτιω
 ετωιδ
 5 οντες ο
 ειρου μα
 Ξενυος κ.
 ος Φιλόξεν[ος

νδρος Σωσιμ.
 10 ας Σίμων Σίμα,
 Ἐνθάξανδρος Ἄρι.
 ετοοσ
 σώματα π.

Τμήμα ἴσως ἀπελευθερωτικῆς ἐπιγραφῆς (πρβλ. στίχ. 13: σώματα). Γ'.—δ'. αἰῶνος, διότι τὸ Α ἔχει τὴν ὀριζοντίαν κεραίαν τεθλασμένην, τὸ σ ὅμως τὰ σκέλη εἰσέτι ἀνοικτά.

8. Τμήμα μαρμαρίνης στήλης ἐχούσης ἄνω κορωνίδα μετὰ κυματίων. Ἄριστερὰ καὶ κάτω ἀποκεκρουμένη. Ὑψ. 0,18 πλάτ. 0,12 (Πίν. 27 γ).

ἄγ]ωνοθέταν
 ..του τοῦ Λυσα-
 νίου...]των δε μο
 Ρωμαϊκῶν χρόνων.

Χρησθήριοι ἐπιγραφαί.

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἀνασκαφὴν εὐρέθησαν πλεῖστοι ἐπιγραφαί, ἀλλὰ εἰς τεμάχια. Παραθέτω τὰς καλύτερον ὀπωσδήποτε σωζομένας.

9. Μολύβδινον ἔλασμα ἡμικυκλικὸν τὴν δεξιὰν πλευρὰν. Ὑψ. 0,049 μήκ. 0,069. Ἐπιμελῶς περικεκομμένον καὶ μὲ σαφῶς χαραγμένα γράμματα (Πίν. 27 β δεξιά)).

Θεὸς τύχη: Εἰρω-
 τᾶ: τὸν Δία τὸν
 Νάϊον καὶ τὴν Διῶ-
 νην Αἰσχυλῖνος: εἰ
 5 μὴ ἀδῶνι ἄμενον
 πλέν ἐς Ἄδρίαν
 ἐς Τισατες

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς:

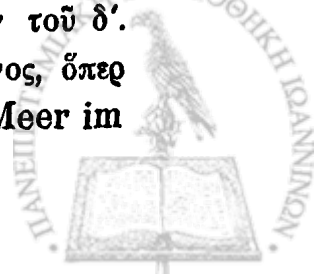
μὴ πε

Ἐνιαχοῦ δύο στιγμαὶ κατακορύφως κείμεναι χωρίζουν τὰς λέξεις.

Στ. 15: ἄμενον=ἄμε[ι]νον

Στ. 6: πλέν=πλεῖν, πλέειν

Ἄδρίας ὠνομάζετο κατ' ἀρχάς, μάλιστα μέχρι τοῦ ε'. αἰῶνος π. Χρ., χώρα περὶ τὴν σημερινὴν Βενετίαν. Μόνον δὲ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δ' αἰῶνος τὸ ὄνομα ἐπεξετάθη εἰς τὸ μέχρι τοῦ Ὑδροῦντος πέλαγος, ὅπερ ὠνομάζετο πρότερον Ἴόνιον. Πρβλ. Treidler, Das Ionische Meer im

Altertum σ. 87-88 ἐν Klio, 22 (1928). Τούναντιον ὁ Patsch. R. E. I., 1, 417-418 φρονεῖ ὅτι Ἀδρίας ἐννοεῖται κόλπος ἢ πόντος καὶ οὐχὶ χώρα.

Τισατεῖς=Τισατεῖς, ἔθνικὸν ἐξ ὄνομ. Τισατεύς. Κατὰ Στέφ. Βυζ. «Τισαία, ὡς Ἀσία, πόλις Ἰταλίας. Τὸ ἔθνικὸν Τισιάτης ὡς Ἀσιάτης». Ὁ διαφορετικὸς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ δὲν εἶναι ἀσυνήθης παρὰ τοῖς Ἑπειρώταις. Πρὸβλ. Γενναῖος καὶ Γενοαῖος ἀνωτέρω, Κέλαιθος καὶ Κελαιθεῖς (Στέφ. Βυζ.), Κάρωπος καὶ Καρίωπος (SGDI, II, 1339, 1350) κτλ. Τὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς γράμματα δύνανται νὰ ἀναγνωσθοῦν: μὴ π[λ]ῆ[ν], ὡς ἀπάντησις τοῦ μαντείου.

Σπανιώταται εἶναι αἱ σωζόμεναι ἀπαντήσεις τοῦ μαντείου ἀσφαλῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἢ SGDI, II, 1587, ἐπίσης εἰς τὴν ὀπίσω πλευρὰν τοῦ ἐλάσματος χαραγμένη (Πρὸβλ. Hoffmann SGDI, II, σ. 94). Ἐπίσης ὡς ἀπάντησις πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῆς ἐπιγραφῆς τῆς δημοσιευομένης κατωτέρω ἀρ. 35. Ἄλλως ἔχουν παρατηρηθῇ εἰς τὴν ὀπισθίαν ὄψιν συνήθως χαραγμένα καὶ μεμονωμένα γράμματα, τὰ ὅποια δηλοῦν ἢ τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ ἐρωτῶντος διὰ νὰ ἀναγνωρίζεται ἢ εἶναι ἀριθμητικὰ σημεῖα δεικνύοντα ἴσως τὴν σειρὰν τῶν ἐρωτῶντων. Περὶ τοῦ τρόπου γενικῶς, κατὰ τὸν ὅποιον ἐγένετο ἡ μαντεία, μᾶς παρέχει σημαντικὰς πληροφορίας ἐπιγραφὴ ἐκ τῆς θεσσαλικῆς πόλεως Κορόπης κανονίζουσα τὰ κατὰ τὴν μαντείαν μαντείου τινὸς ἀγνώστου (Πρὸβλ. SGDI, II σ. 94-95 καὶ Kekulé-Winnefeld, Bronzen aus Dodona σ. 39).

10. Ὁρθογωνία μολυβδίνη πλάξ ἔχουσα τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ἀνέκαθεν ἀνώμαλον δηλ. πρὸ τῆς χαραξέως τῆς ἐπιγραφῆς. Ὑψ. 0,05 δεξιὰ 0,062 μήκ. 0,11. (Πίν. 27 β ἀριστερά).

Περὶ Πανπασίῳ αὐτοῦ
καὶ γενεᾶς καὶ γυναικὸς
ς τίνι θεῶν εὐχόμενος
πράσοιμι ἀγαθάν.

Περὶ Πανπασίῳ. Τὸ ο=ου, ὅπερ ἀπαντᾷ κατωτέρω: αὐτοῦ, ὅπερ δηλοῖ ὅτι δὲν εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἀκόμη ἢ δίφθογγος ου. Τὸ ω ὅμως δηλοῦται διὰ τοῦ ο.

Εἰς τὸ πράσοιμι παραλείπεται τὸ δεύτερον σ.

Ὁ Πανπασίος εἶναι πιθανῶς κύριον ὄνομα, μὲ θηλυκὸν Πανπασία. (Πρὸβλ. ἀρ. 11 κατωτέρω).

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ γ ὡς ε δεικνύει ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι εἰς ἀλφάβητον χαλκιδικόν.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀνήκει εἰς τὸν ε'. αἰῶνα.

11. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,013-0,019 μήκ. 0,05.

Θεός· τύχα ἀγαθὰ ἐπ-
ιστορεῖ Γλαυκίας τὸν Δία τὸν
Ναῖον καὶ τὰν Διώναν πε-
ρὶ Πανπασίας ἧ ἔστι. . . .
τε καὶ περὶ ανοσκαία. . .

δ' αἰῶνος.

12. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,021 μήκ. 0,06 (Εἰκ. 20).

12 ΒΑΡΟΔΑΜΟΝΤΥ
ΧΟΙΜΙΚΑ
ΒΡΙΤΑΝΤΒΧΜΑΝ

18 ΤΥΓΥΜΕΝΑΙΣΥΝ
ΝΕΝΛΑΡΕΝ

17 ΘΟΡΑΚΙΔΑΘΥΑΤΕΡ
ΘΕΑΡΙΔΑΙ Α

19 α) ΓΕΝΕΑΣΕΝΝΕΚΑ ΠΑΙΔΟΣ
β) ΑΓΑΘΟΝ

22 ΓΒΡΙΤΑΜΣΥΝ
ΑΙΚΟ ΥΟΝΜΑΤΟΙ

Εἰκ. 20. Μολύβδιναι ἐπιγραφαί.

ἔ ἀποδαμῶν τύ-
χοιμί κα
ἐπὶ τὰν τέχνην

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως γράμματά τινα. Κορινθιακὸν ἀλφάβητον
 εἰς αἰῶνος.

13. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,05 μήκ. 0,06.

Ἀγαθαὶ τύχα[ι
 Ἐπικοινωνῆται Παρμενίδ-
 ας τῶι Δι τῶι Νάω καὶ τῶι
 Διώναι λῶον καὶ ἄμει-
 νον οἴκοι μένοντι

εἰς-δ' αἰῶνος.

14. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,026 μήκ. 0,066.

Ὀνασίμοι ἄμει-
 νον τὰν γυναῖκα
 κομίδεσθαι

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως :

μελιχ

Ὀνασίμοι=Ὀνασίμφ. Ἡ πρότασις εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἐρωτηματικὴ
 ἄνευ τινὸς μορίου, τοῦ ἦ (ἔ, εἰ) συνήθως.

Τὰ γράμματα τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἴσως νὰ ἐδήλουν τὸ ὄνομα τῆς
 γυναικός.

Τοῦ εἰς αἰῶνος.

15. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,013 μήκ. 0,04.

Κλεάνορι περὶ γενεᾶς
 πατρούχο ἐκ τᾶς νῦν
 Γόνθας γυναικός

Πατρούχος=πατροφουῦχος, ὃ ἔ. ἐπίκληρος. Πρβλ. πατρούχος ἐν ἐπιγρ.
 Γόρτυνος Κρήτης I. G. Ant. 475, ὅπου περιέχονται λεπτομερεῖς διατάξεις
 περὶ τῶν ἐπικλήρων. Ἐπίκληρος δὲ ἐσήμαινε κόρη, ἥτις ἐκ κληρονομίας
 εἶχεν ἰδίαν περιουσίαν. Βλ. Ἡροδ. στ'. 57 περὶ Σπάρτης καὶ Ἀριστοτ.
 Πολιτ. Β', 1270 α, ὅπου λέγεται ὅτι ὁ πατὴρ ἦτο ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐκλο-
 γὴν τοῦ συζύγου τῆς ἐπικλήρου κόρης. Βλ. λέξ. ἐπίκληρος ἐν P, - W., R.
 E, VI, I, 116—117.

Ἐδῶ λοιπὸν ὁ Κλεάνωρ ἐρωτᾷ τὸν θεὸν περὶ τῆς θυγατρὸς του τῆς
 ἐκ τῆς συζύγου του Γόνθας, ἥτις θυγάτηρ του εἶχε, φαίνεται, ἐκ κληρο-
 νομίας ἰδίαν περιουσίαν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐξεύρη δι' αὐτὴν γαμβρόν.

Πρβλ. περὶ γενεῆς ἣ ἔσται ἐκ τῆς γυναικός Αἴγλης, τῆς νῦν ἔχει
 Kekulé-Winnefeld, Bronzen aus Dodona, 39=SGDI, 1561.

Τοῦ εἰς-δ' αἰῶνος.

16. Μολύβδινον ἔλασμα εἰς δύο συνανήκοντα τεμάχια. Ὑψ. 0,02 μῆκ. 0,05.

τυ γυμεναι συνναίεν γαφρεν

Τὰ γράμματα εἶναι βουτροφηδὸν χαραγμένα ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ εἶτα πρὸς ἀριστερὰ (Εἰκ. 20).

Πλὴν τῆς λέξεως συνναίειν δὲν ἐννοῶ ἄλλο τι.

17. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,011 μῆκ. 0,065 (Εἰκ. 20).

Θορακίδα θυατέρα

Θεαρίδαι

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως:

μλο .

Ὁ νοῦς τῆς ἐρωτήσεως ἴσως εἶναι: ἐὰν πρέπει νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα Θορακίδα εἰς τὸν Θεαρίδαν ὡς σύζυγον.

Λυκόρταν Θεαρίδα πρὸβλ. ἐν ἐπιγραφῇ Ἐπιδαύρω IG, IV, 1421= AE, 1925—26 σ. 68 (Hiller).

Ἴσως τῶν ἀρχῶν τοῦ ε'. αἰῶνος.

18. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,053—0,065 μῆκ. 0,057. Καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὄψεων ἐπιγεγραμμένον, ἀλλ' ἀντιστρόφως.

A.

*Θεὸς τύχαν ἀγαθὰν Ἀντιμάχῳ.
ἐπερωτᾷ Ἀντίμαχος τὸν Δία Νάϊον
τί κα θεῶν ἠγων(;) θύσας βέλτιον
πράσσοι καὶ ποτιθέμενος*

5 α . . . θον καὶ

Ὁ τρίτος στίχος δύναται ἴσως νὰ ἀναγνωσθῇ: τί[ρι]κα θεῶν ἢ ἡρ[ώ]ων τοῦ πέμπτου στίχου τὸ α εἶναι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ . . θον ἐλλειπόντων περισσοτέρων τῶν δύο γραμμάτων, ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμπληρωθῇ ἀ[γα]θόν.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄψεως, ἀλλ' ἀντιστρόφως ὑπάρχει ἄλλη λίαν ἐφθαρμένη δυσανάγνωστος ἐπιγραφή.

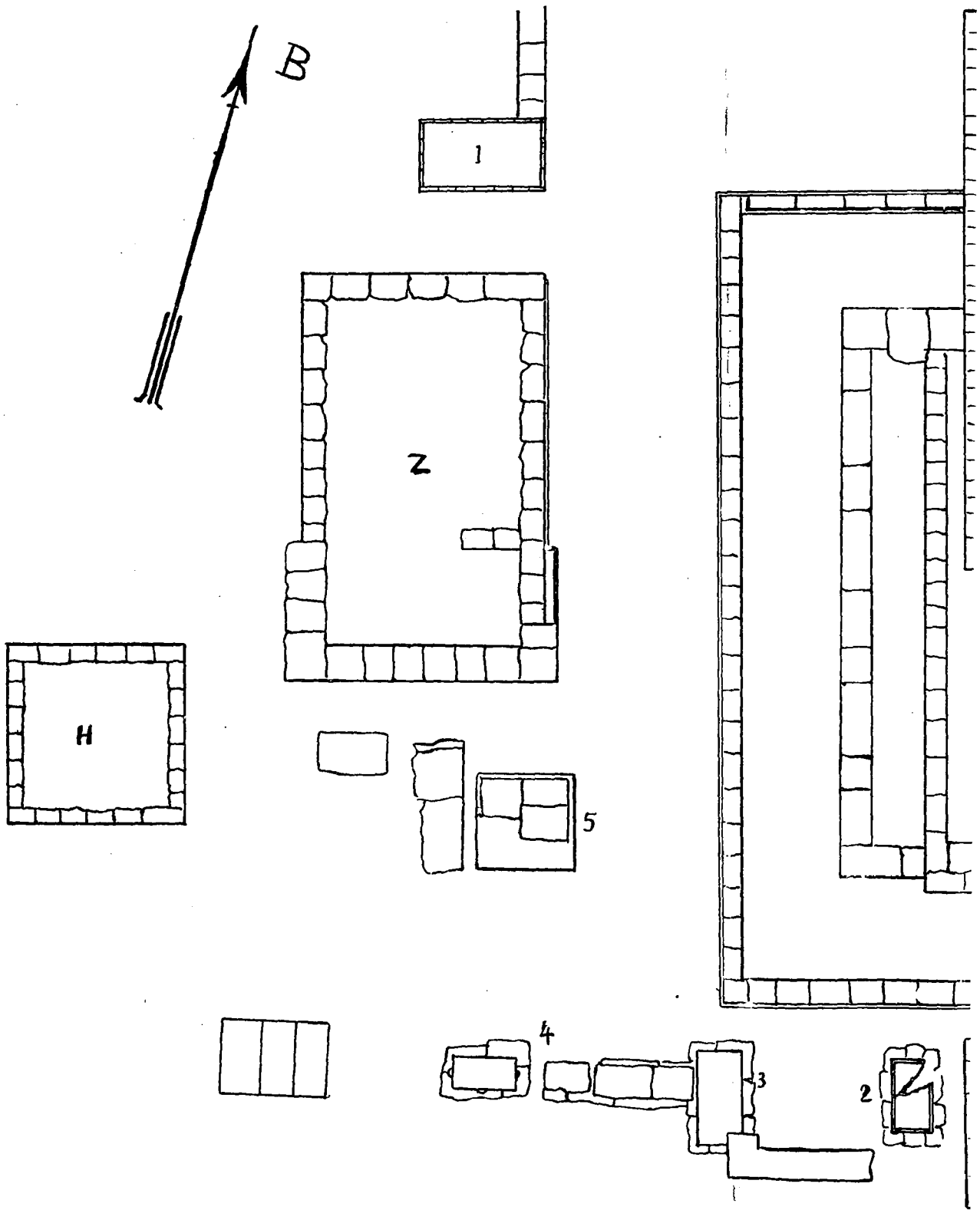
B.

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ὑπάρχουν κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον χαραγμένοι δύο ἐπιγραφαί:

*Περὶ γυναικός
ς ἢ τ' ἄμυνο τε
λῶον προᾶμι*

καὶ ἀντιστρόφως ἐκ τῶν κάτω:

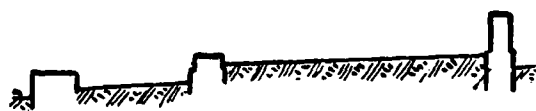
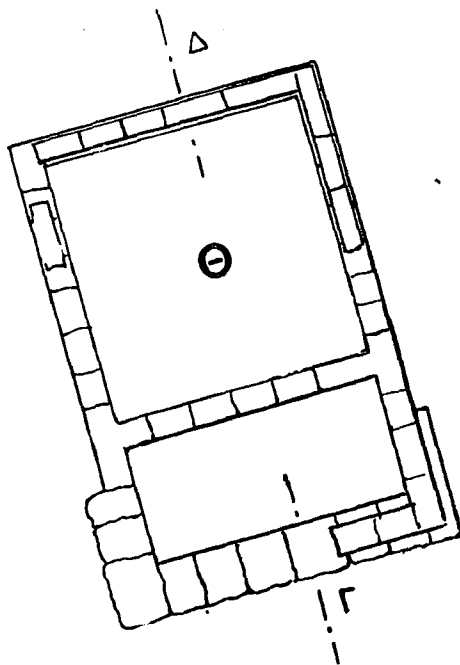
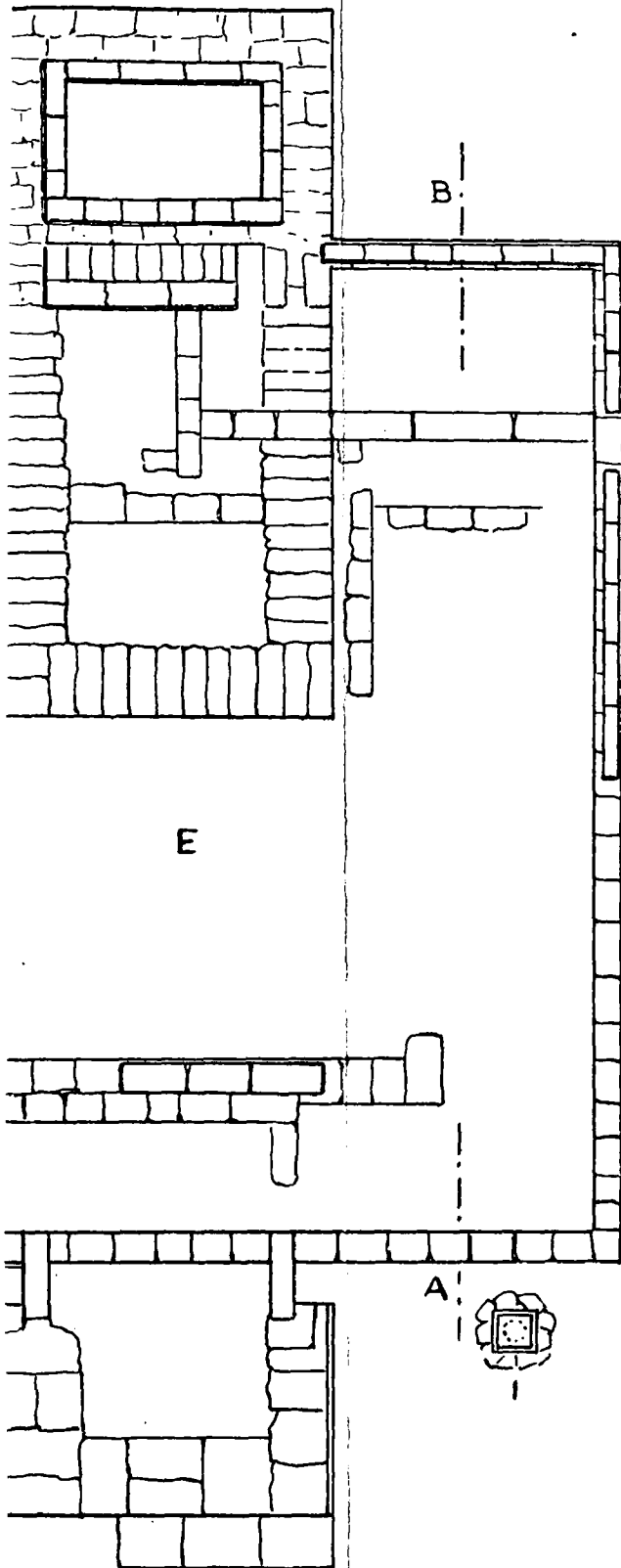

0 5 M. 10 M.

TOMH A-B

ΤΟΜΗ Γ-Δ

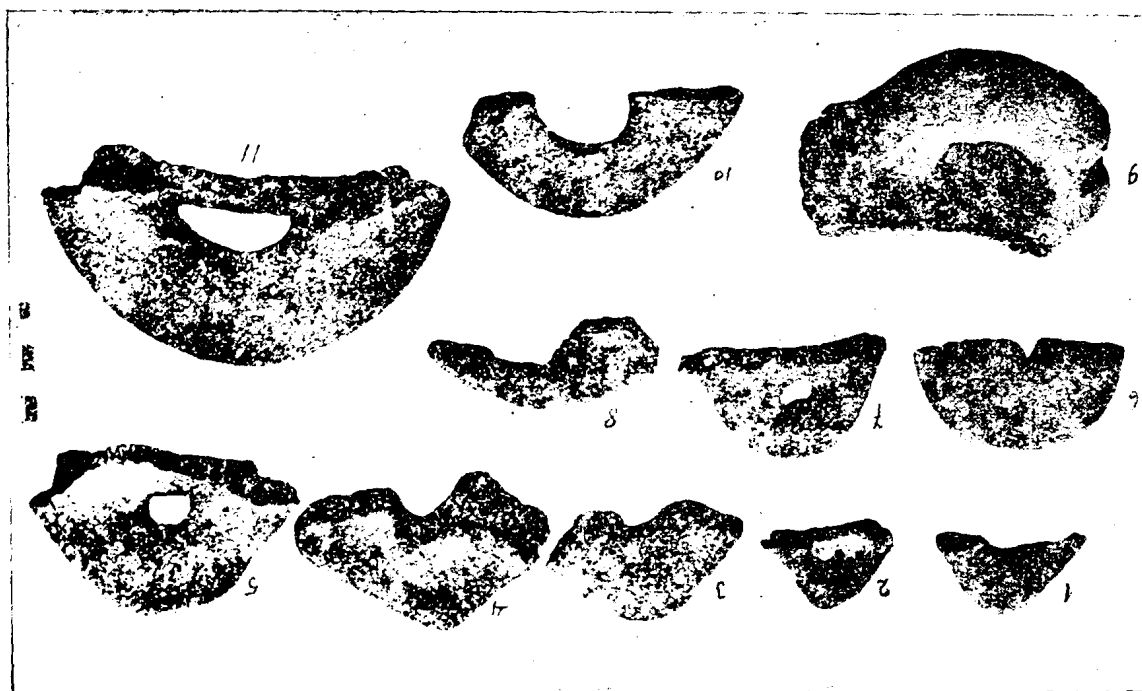

α. Προϊστορικά αγγεία.

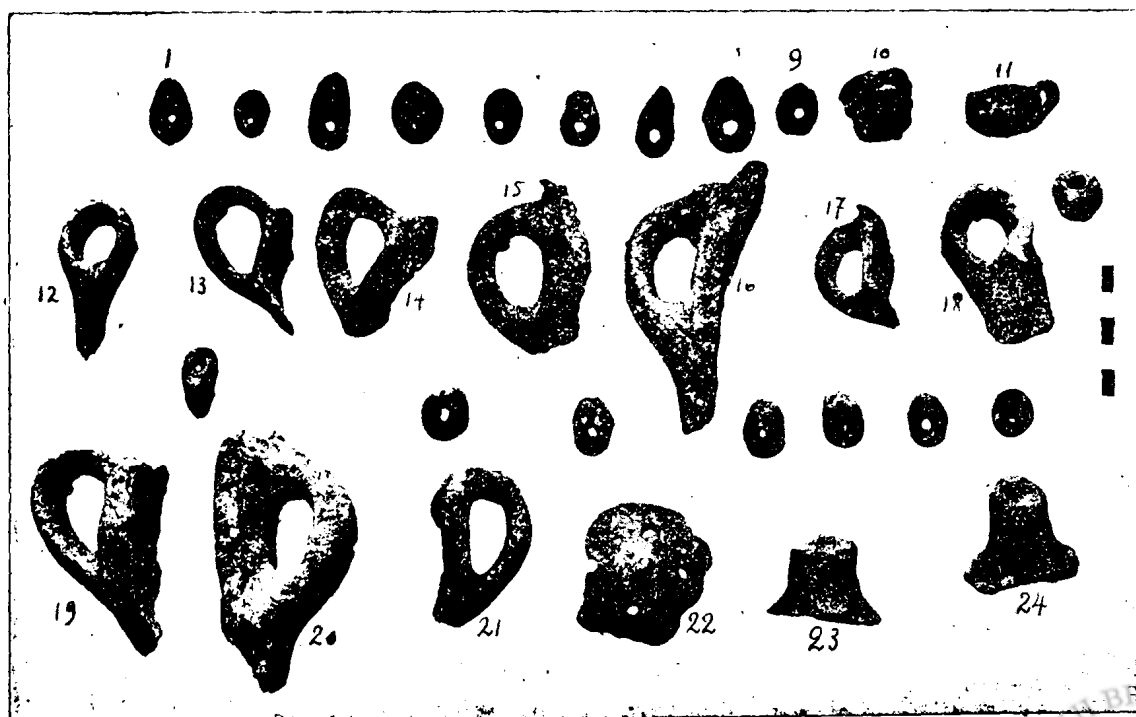

β. Λαβαί προϊστορικῶν ἀγγείων.

α. Λαβαί προϊστορικῶν ἀγγείων.

β. Προϊστορικὰ εὐρήματα

α. Λαβαί προϊστορικῶν ἀγγείων.

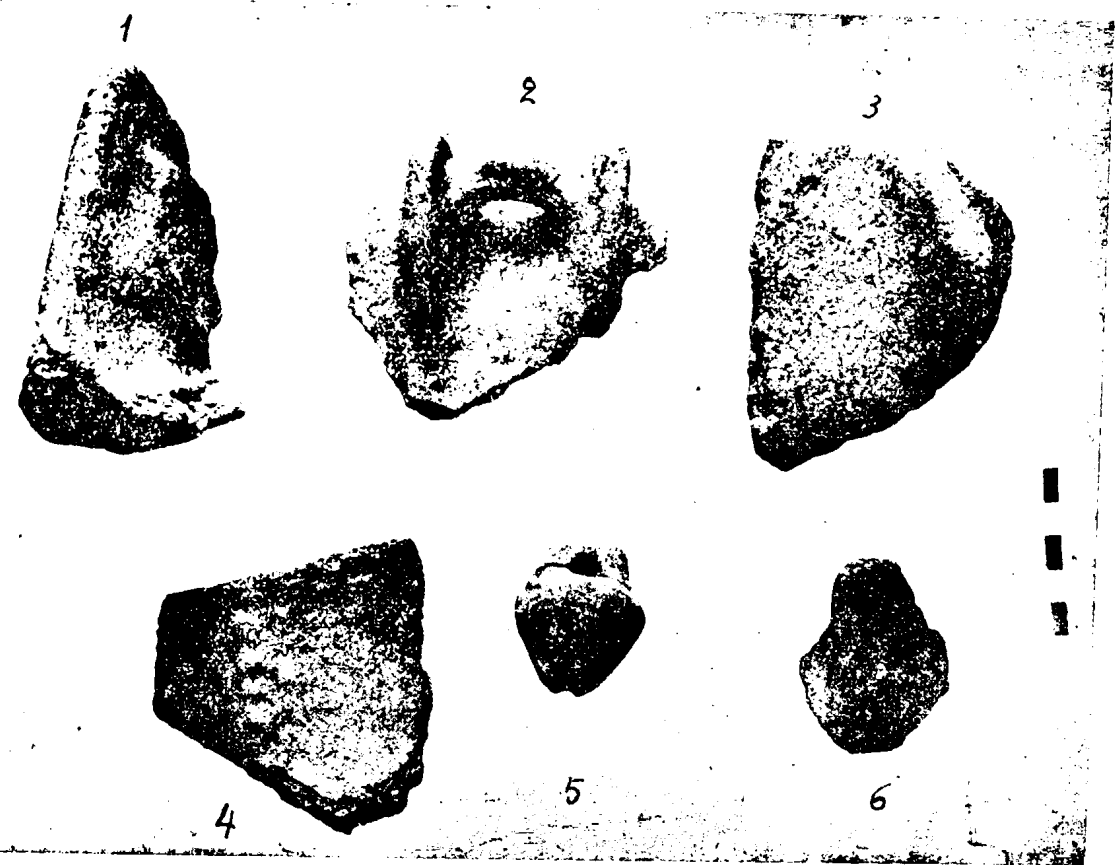

β. Λαβαί προϊστορικῶν ἀγγείων.

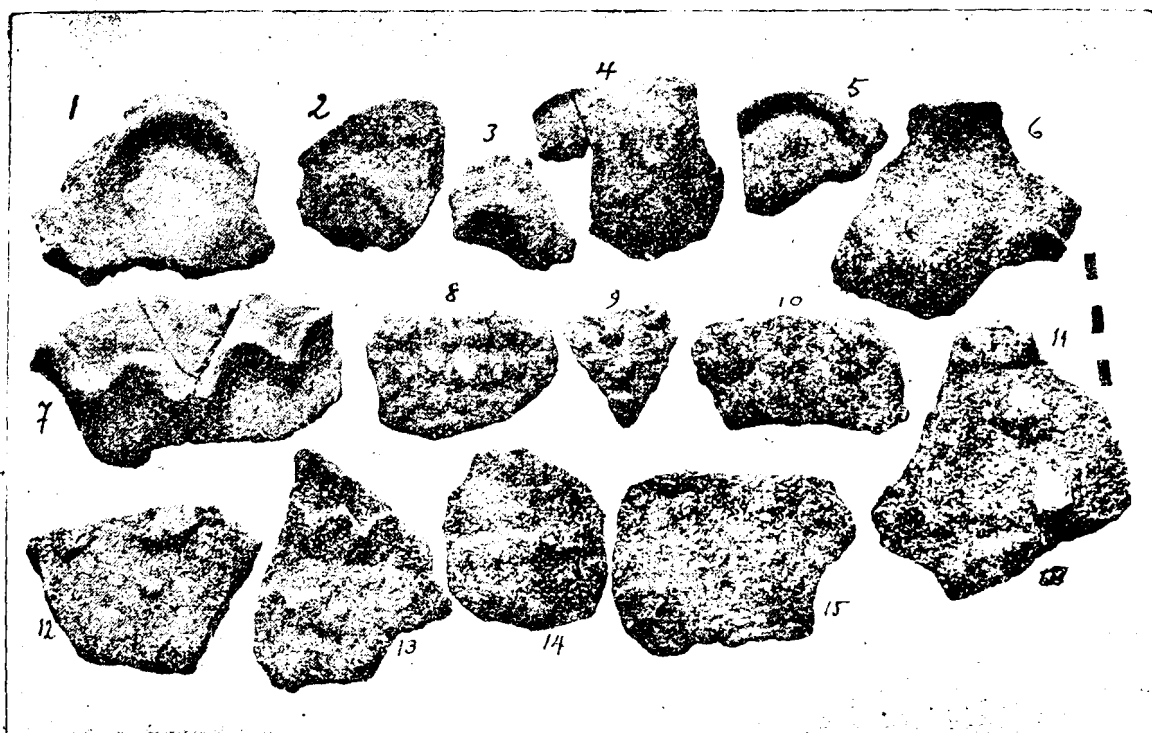

α. Προϊστορικά αγγεία.

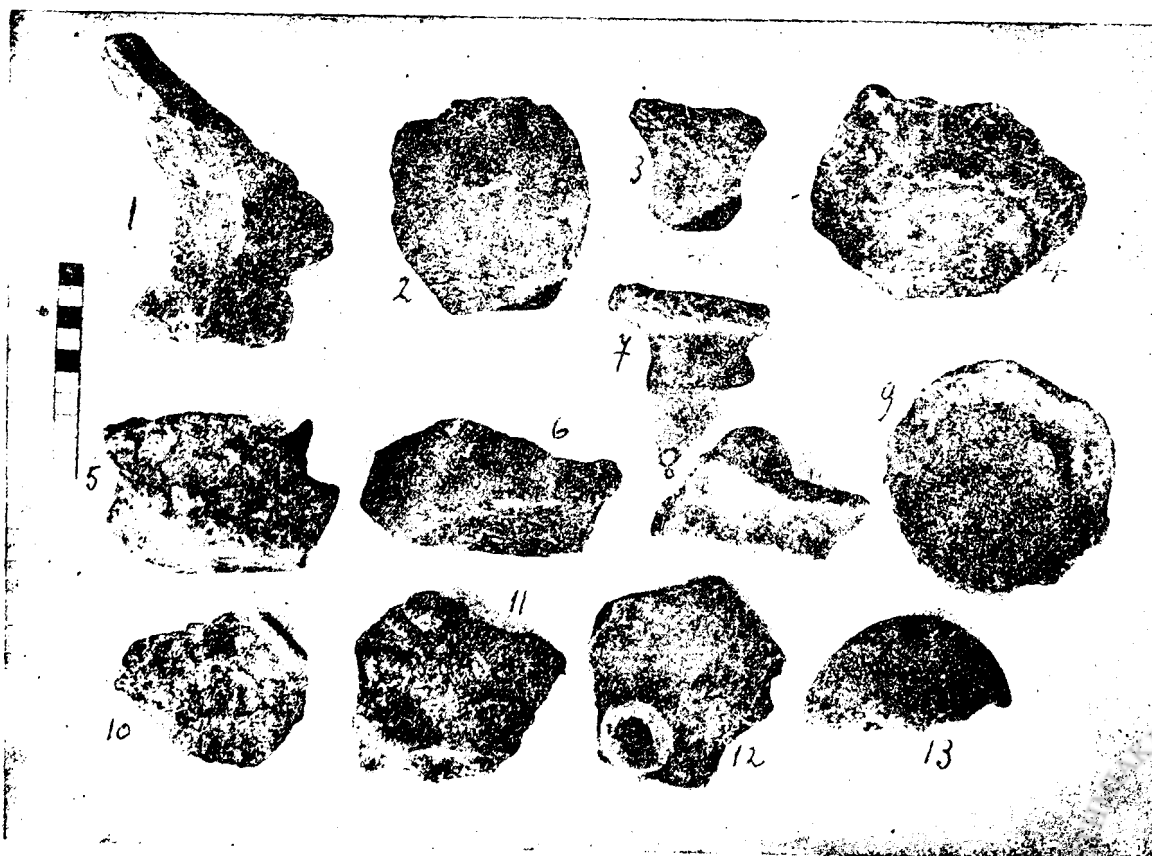

β. Προϊστορικά αγγεία.

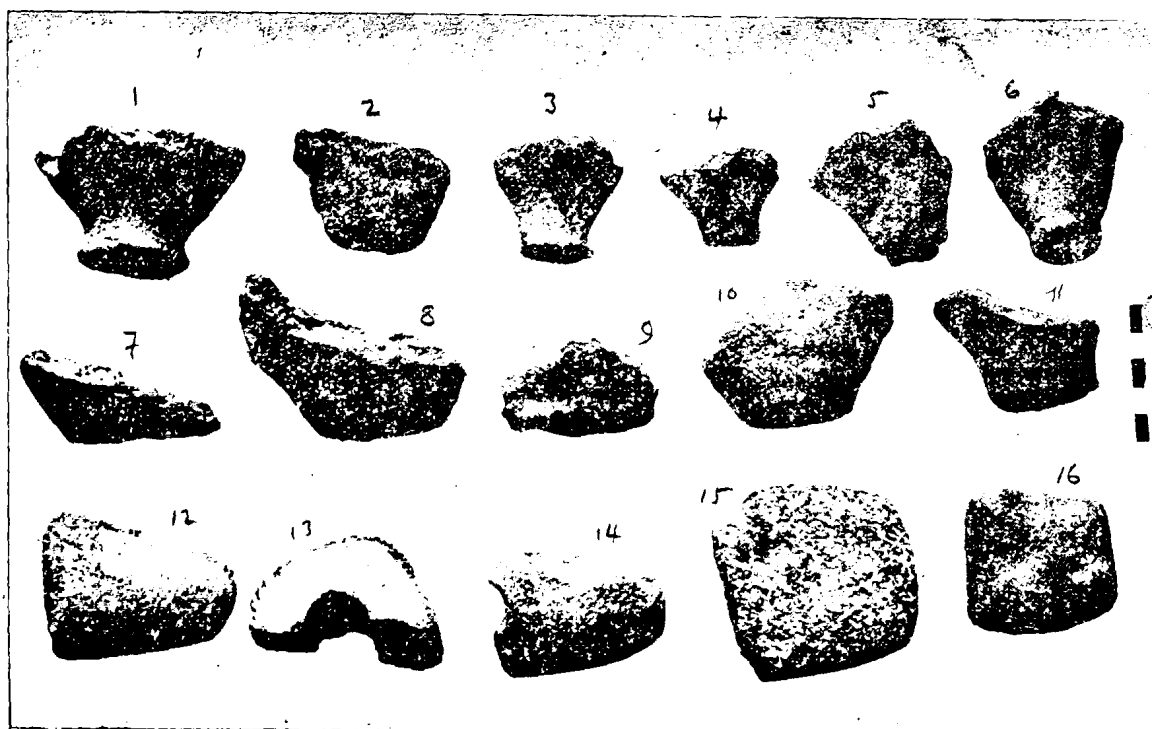

α. Τεμάχια προϊστορικῶν ἀγγείων.

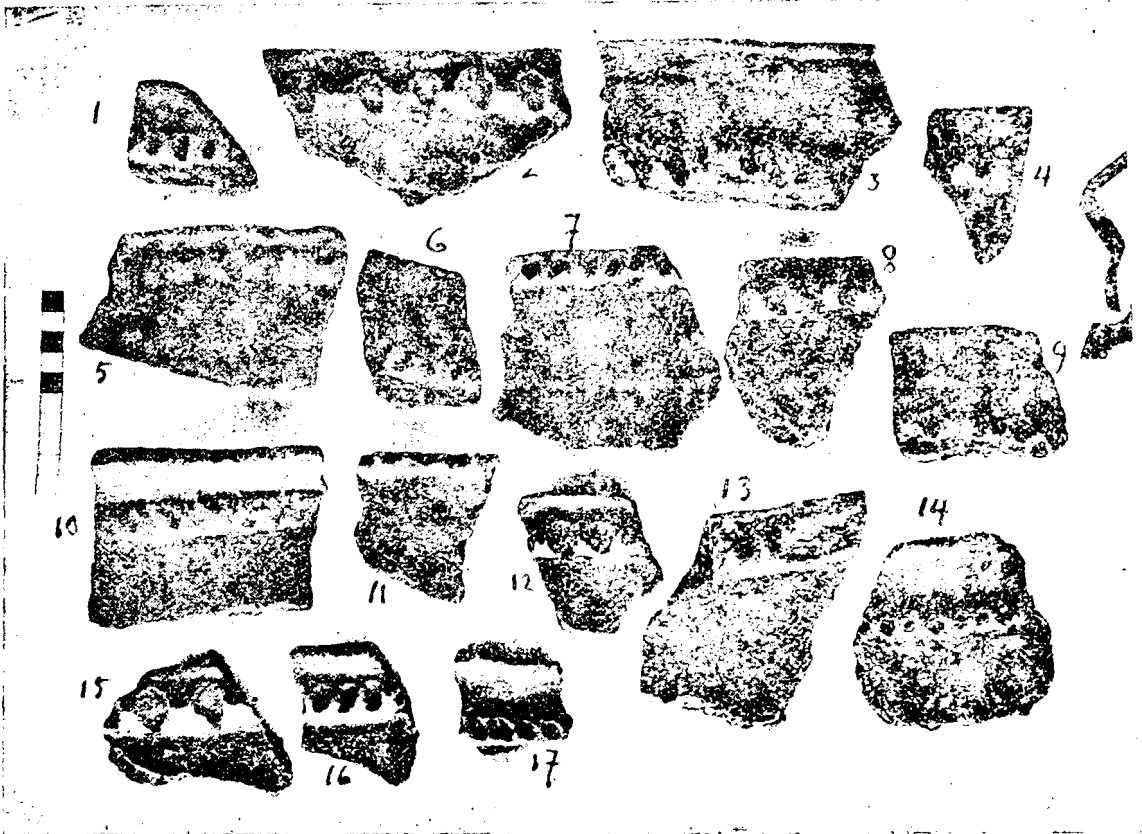
β. Τεμάχια προϊστορικῶν ἀγγείων.

α. Βάσεις προϊστορ. αγγείων και λίθινα εργαλεία (ή κάτω σειρά).

β. Τεμάχια προϊστορικών αγγείων (1, 2, 5, 7 και 9 άνεστραμμένα).

σ. Τεμάχια προϊστορ. αγγείων με ανάγλυπτον διακόσμησην.

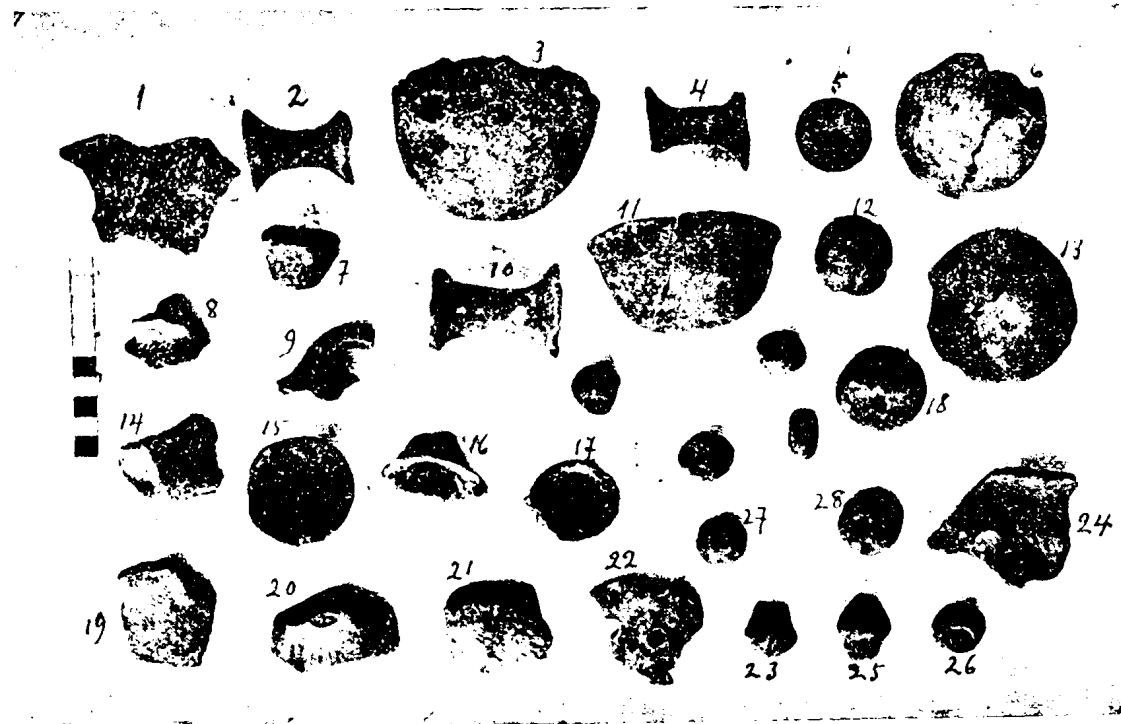

β. Τεμάχια προϊστορ. αγγείων με ανάγλυπτον διακόσμησην.

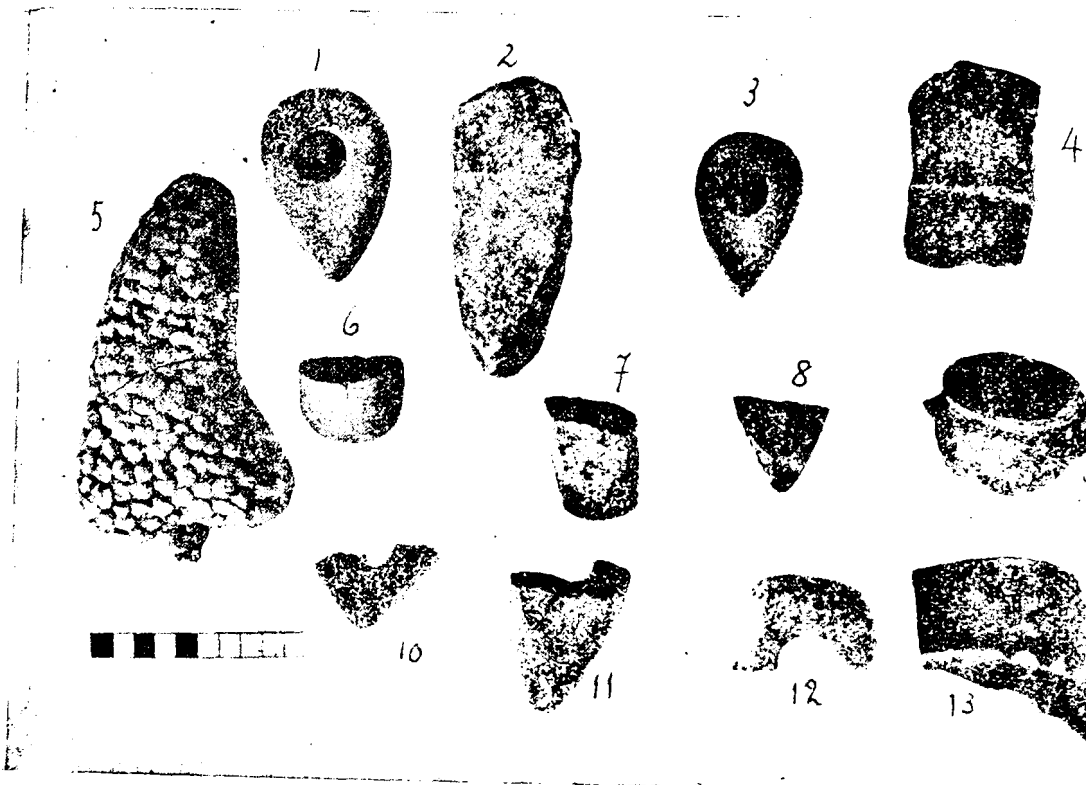

α. Τεμάχια προϊστορ. αγγείων με ανάγλυπτον διακόσμησιν.

β. Πήλινα προϊστορ. εὑρήματα.

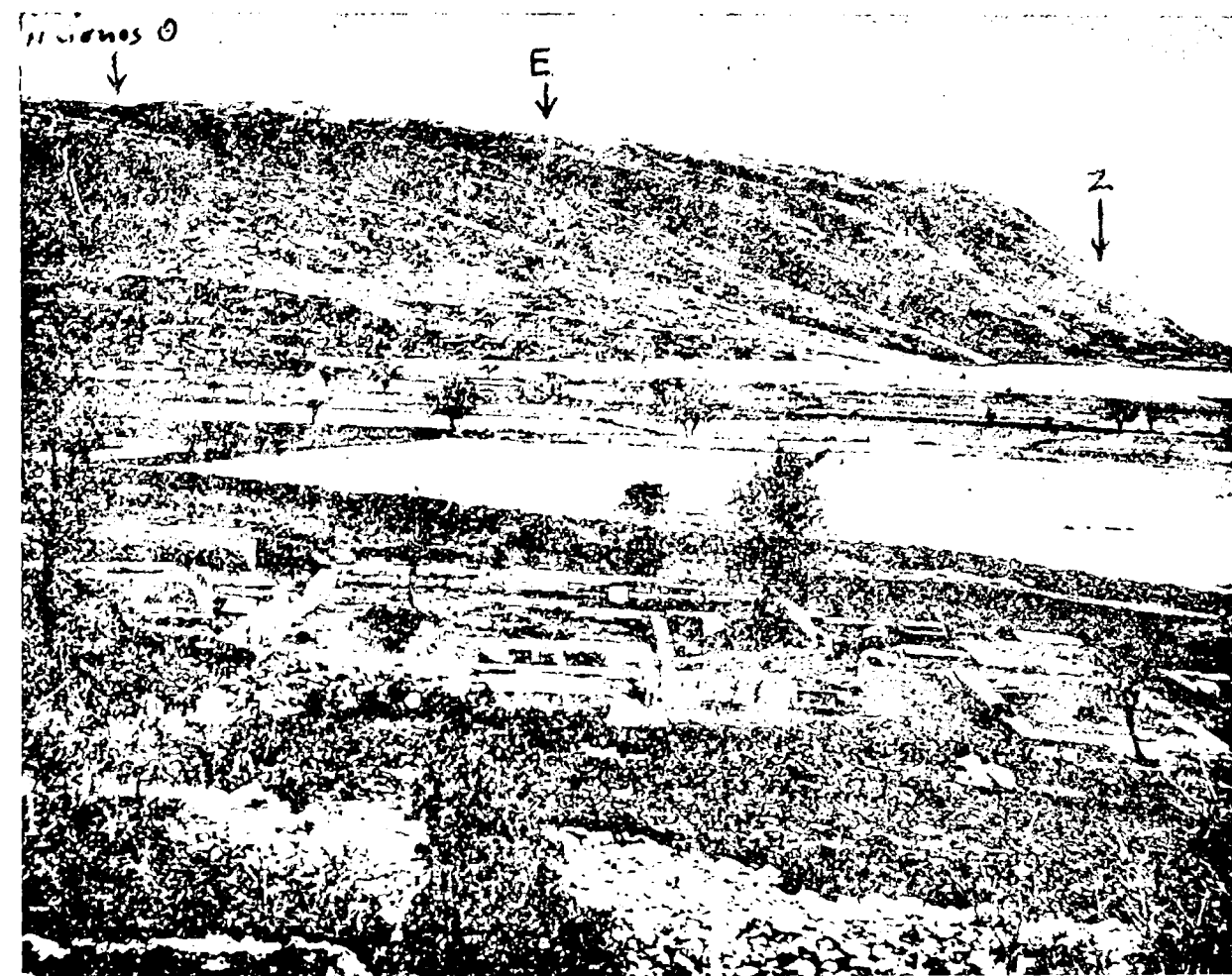

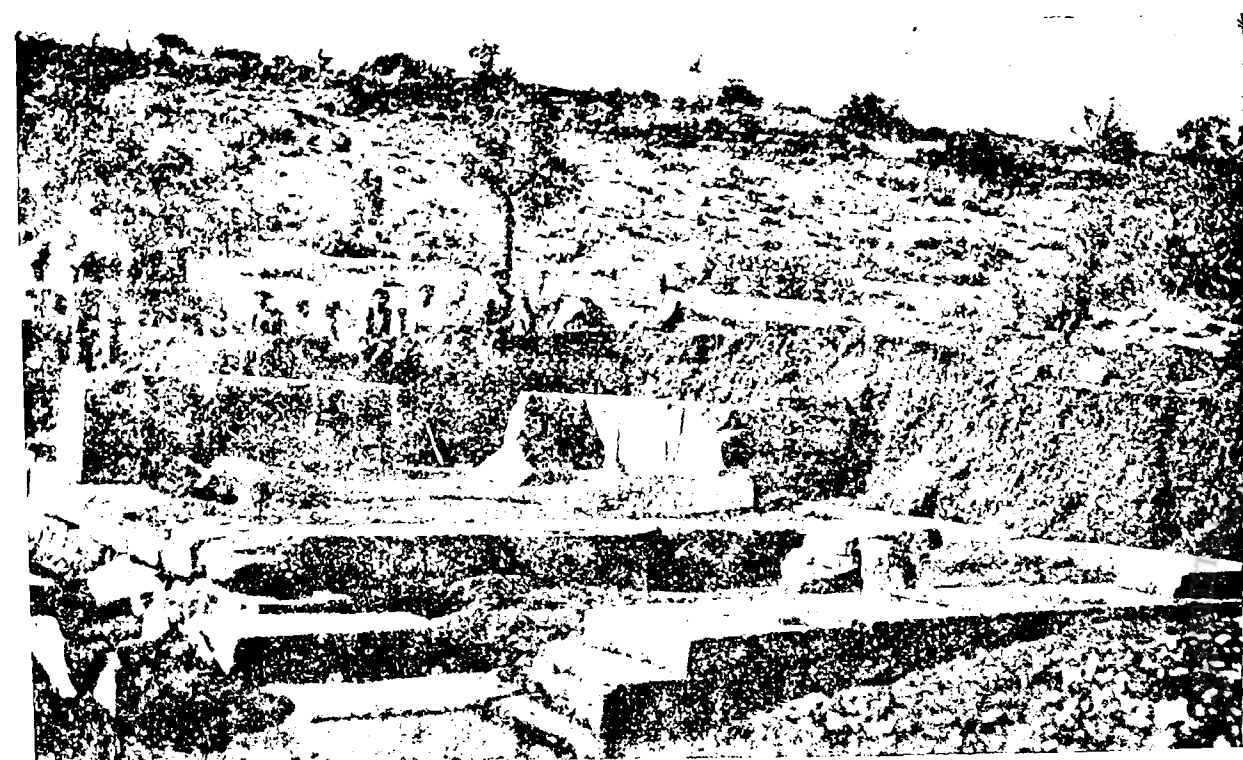
α. Λίθινα (1, 2, 3, 7, 8, 10 — 12) και πήλινα εὑρήματα.

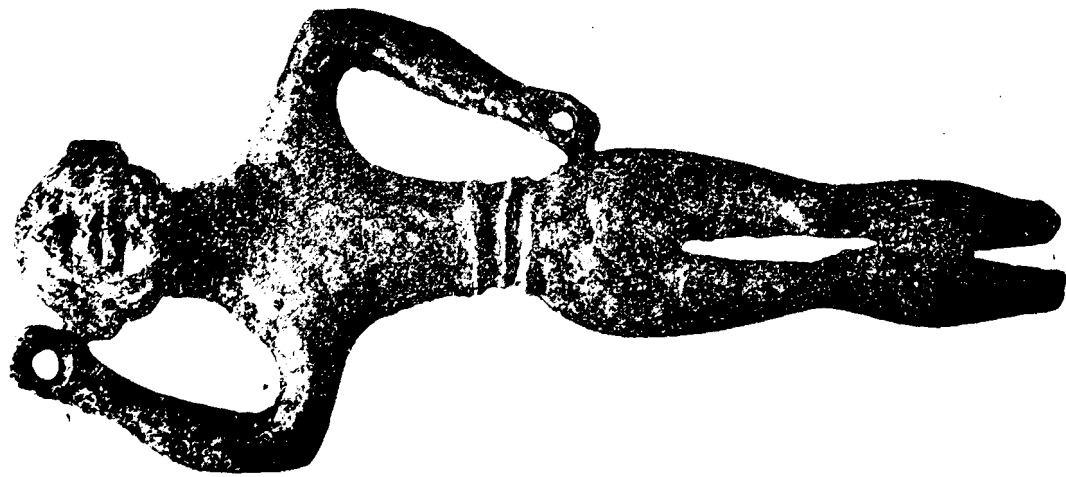
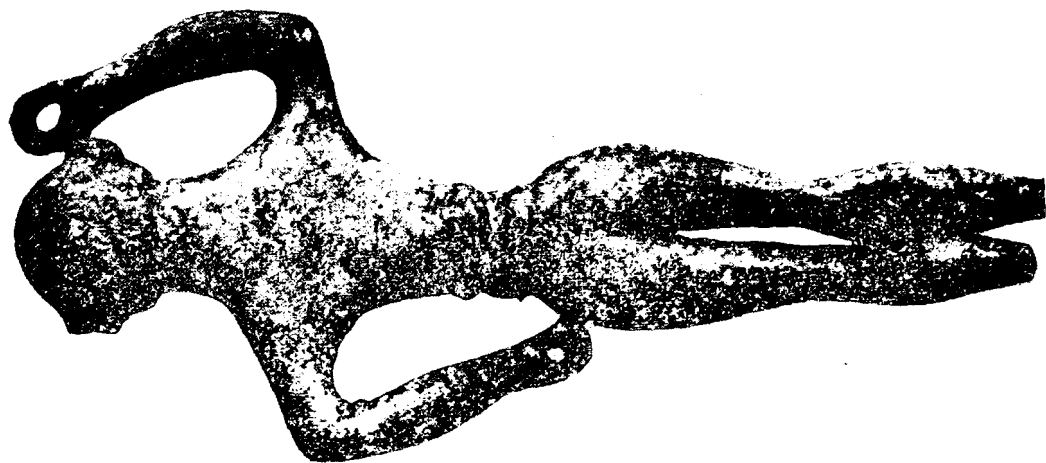

β. Ἴωνικὸν κιονόκρανον.

α. Άποψη της ανασκαφής Δωδώνης από β.

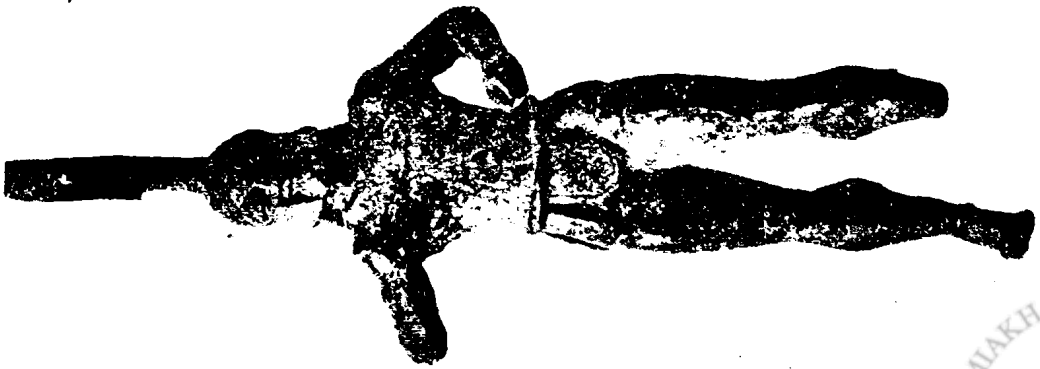

Χαλκοῦς γεωμετρικὸς πολεμιστής.

Χαλκούς άγοαϊκός όπλίτης.

Χαλκοῦς ἀρχαῖος ὄπλιτης.

ἀρχαῖκόν ἀγαλμάτιον Εὐβοίας. Χαλκ. Ἐθν. Μουσ. Ἀθην. ἀρ. 13699

Χαλκοῦν ἀρχαῖκόν ἀγαλμάτιον Ὀλυμπίας. Χαλκ. Ἐθν. Μουσ. Ἀθην. ἀρ. 6233

ἰκόν ἀγαλμάτων Λυκοσούρας. Χαλκ. Ἐθν. Μουσ. Ἀθην ἀρ. 7644.

Περὶ γυναικὸς
 πότερόν κα τ[υγ-
 χάνοιμι λαμβάνων
 Κλεόλαιν

Τῆς πρώτης λίαν ἀμελῶς χαραγμένης ὁ β'. καὶ γ'. στίχος πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ :

ἦ τ' ἄμεινό[ν] τε
 λῶ[ι]ον πρά[σσοι]μι

τοῦ δ'. αἰῶνος.

19. Μολύβδινον ἔλασμα ἔχον δεξιὰ μικρὰν ὀπὴν ὕψ. 0,011 μήκ. 0,117.

Γενεᾶς ἔννεκα παιδὸς

Ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄψεως ἄλλη ἐπιγραφή, τῆς ὁποίας ἐνέγνωσα μόνον τὴν λέξιν : ἀγαθὸν ἢ Ἀγάθων. (Εἰκ. 20).

Τῶν ἀρχῶν τοῦ ε'. αἰῶνος.

20. Μολύβδινον ἔλασμα ὕψ. 0,012 μήκ. 0,042.

Δυσανάγνωστος ἐπιγραφή με ἐπάλληλα γράμματα.

Ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως :

Τελλίας

Θὰ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἐρωτῶντος.

21. Ὅμοιον ὕψ. 0,0057 μήκ. 0,075

ἱστορέω τυ ἦ λάψουμαι ικατιλ

ἽΟπίσω :

κίας

δ'.—γ'. αἰῶνος.

ἽΙσως θεσσαλικὴ αἰολικὴ.

22. Ὅμοιον ὕψους 0,013 μήκ. 0,07

Περὶ τᾶς γυν-
 αικὸ[ς] νουματοι(;))

Κορινθιακὴ τοῦ ε'. αἰῶνος. Εἰκ. 20).

23. Ὅμοιον ὕψ. 0,01 μήκ. 0, 8 (Εἰκ. 21).

Τῶι Νάωι καὶ τᾶι Διώνει ἦ μὴ χρέηυν-
 ται Δωρίωι τῶν ψυχαγωγῶι

Ψυχαγωγὸς συνήθως λέγεται ὁ Ἑρμῆς (Roscher's, Lexicon I, σ. 2375), ἀλλὰ τίς ὁ Δώριος ψυχαγωγὸς ἢ ἄλλο τι, δὲν ἐννοῶ. Καταλείπω τὸ ζήτημα εἰς τοὺς μᾶλλον ἐπαίοντας.—χρέηυνται Περβλ. χρεύμενος SGDI 1568. Τοῦ δ'. αἰῶνος. (Εἰκ. 21).

24. Ὅμοιον ἀποκεκρουμένον δεξιὰ καὶ κάτω. Ὑψ. 0,025 μήκ. 0,095.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Ι' (1935)

23 ΤΩΝ ΝΑΛΙΚΑΙ ΤΑΙ ΔΙΩΝΑΙ ΗΜΗΧΡΗΥΝ
ΤΑΙ ΔΛΡΙΩΙ ΤΩ ΨΥΧΑΓΛΩΓΩ

31 *

33 ΤΙΣΣΟΡΟΝΓΕΙΟΥΣ

34p ΜΒΝΕ

38 ΘΒΟΣ
ΤΥΧΑ Η ΚΑΙ ΕΒΗΝ ΚΑΤΑΧΛΡΑΝ

40 ΒΜΒΟΪΒΙΝ

Εικ. 21. Μολύβδιναι ἐπιγραφαί.

Zeū Náie kai Diṓnē kai súnnafoi ai-
tṓ ū]mās ágaθeĩ týchei doṓnai é[moĩ tán
γᾶν ἐργαζομένωι και ἐν
. . . . ε ι λ .

Τοῦ ε'. αἰῶνος Ὡς πρὸς τὴν ἐπίκλησιν Πρὸβλ. SGDI, II, 1596.
Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Διώνη θὰ εἶχον κατὰ τὰ
τέλη τοῦ ε'. αἰῶνος καὶ ἄλλους θεοὺς συννάους, ποίους ἄγνωστον. Περὶ
θεοῦ συννάου βλ. A. D. Nock ἐν Harvard Studies XLI σ. 1 ἐξ.

25. Ὅμοιον ὕψ. ἀριστ. 0,024 δεξιὰ 0,017 μήκ. 0,039

ἧ καιαγκα αὐτὸ-
ς ἐπὶ γνώμαι ἔχ-
ηι και χρήηι

Τοῦ δ'. αἰῶνος.

26. Ὅμοιον ὕψ. 0,018 μήκ. 0,05

περὶ τᾶς δορμᾶς

Τοῦ ε'.-δ'. αἰῶνος.

27. Ὅμοιον ὕψ. ἀριστ. 0,019 δεξ. 0,015 μήκ. 0,065

πότ[ερ]ον ἐμ[ροὶ]
χρωμένη γίνεται
αὐτῆι τέκνα

Ἐλλείπει ἡ ὑπογεγραμμένη τῆς λέξεως χρωμένη.

Τοῦ δ'. αἰῶνος.

28. Ὅμοιον ὕψ. 0,017 μήκ. 0,075.

ἢ ἄλλαν μαστεύων

Τοῦ δ'. αἰῶνος. Πρβλ. Carap. XXXVIII, 6=SGDI, II, 1570: ἢ ἄλλαν μαστεύη, ὅπου ἴσως ἐννοητέον μᾶλλον γυναῖκα ἢ κατοικίαν, ὡς καὶ ἐδῶ δηλ. ἐὰν πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ ἄλλην γυναῖκα.

29. Ὅμοιον ὕψ. 0,01 μήκ. 0,06.

ἢ τέθνακε

Ὅπισω ε κορινθιακόν.

30. Ὅμοιον ὕψ. 0,015 μήκ. 0,04.

Ἐ Δεινοκλῆς = ἢ Δεινοκλῆς (κατ' ἀνάγνωσιν τοῦ συναδ' ἔλφου κ. Ν Παπαδάκη).

31. Ὅμοιον ἔχον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως ἐγγάρακτον πεντάλφα. (Εἰκ. 21).

32. Ὅμοιον ὕψ. 0,011 μήκ. 0,105.

ἔκλεψε Θωπίων τὸ ἀργύριον;

Τοῦ δ'-γ' αἰῶνος. Ὁ Θωπίων ἴσως νὰ ἦτο δοῦλος.

33. Ὅμοιον ὕψ. 0,014 μήκ. 0,04.

τίς θεῶν λελοχε (;)

Ὅπισω δυσδιάγνωστά τινα γράμματα. (Εἰκ. 21).

Περὶ τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ σ πρὸ τοῦ τ συνήθως ἢ κ πρβλ. ΑΕ, 1914 σ. 234.

34. Ὅμοιον ὕψ. 0,025 μήκ. 0,07 ἄνω δεξιὰ ἀποκεκομμένον.

Περὶ Μύδρας πιτα..

σάνδρο γενεᾶς

ἔσσειται

Ὅπισω καὶ ἄλλη δυσανάγνωστος ἐπιγραφή: δ'-ε'. αἰῶνος.

35. Ὅμοιον ὕψ. 0,025 μήκ. 0,04.

Περὶ τοτιμονιο

ἢ ἀποικέοντες

ἄμεινον τοῖς

εονιανας

Ὅπισω: μένε[τε].

Ἡ λέξις τῆς ὀπισθίας ὄψεως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπάντησις τοῦ μαντείου εἰς τοὺς ἐρωτῶντας ἂν πρέπει νὰ ἀποικήσουν. (Εἰκ. τῆς ὀπισθίας ὄψεως 21).

36. Ὅμοιον ὕψ. 0,03 μήκ. 0,06.

Αἰ τυχαία μοι ἅ ἐπι-
τροπεία τὰν ἔχου
γαμῶν Λυκκίδας

Ὅπισω :

Περ τᾶς γυν-
αικός· αἰ τι
αὐτὰ[ι] εἶει
ἀσφαλ. ως

37. Ὅμοιον ὕψ. 0,017-0,02 μήκ. 0,058.

Θεός· Γηριότον Δία ἐπ-
ερωτῆμι περὶ γυναικός
ἢ βέλτιον λαβόντι

Τοῦ δ' αἰῶνος.

38. Ὅμοιον ὕψ. 0,017 μήκ. 0,075 (Εἰκ. 21).

Θεός
τύχα· ἢ καὶ ἔβην κατὰ χώραν

Τοῦ δ' αἰῶνος.

39. Ὅμοιον ὕψ. 0,015 μήκ. 0,07.

εἰ ἄτεραν ἄγομαι

δ. εἰ ἢ ἑτέραν ἄγωμι δηλ. γυναῖκα

Τοῦ δ' αἰῶνος.

40. Ἐπὶ τεμαχίου μολυβδίνου τὰ ἐξῆς:

ἐμὲ θύειν

Κορινθιακοῦ ἀλφαβήτου (Εἰκ. 21).

41. Ἐπὶ ὁμοίου τὰ ἐξῆς:

Ζεῦ Νά[ιε]

Κεράμων σφραγίδες.

42. Ἐπὶ τεμαχίου στρωτήρος ὕψ. 0,085 μήκ. 0,09 σώζεται:

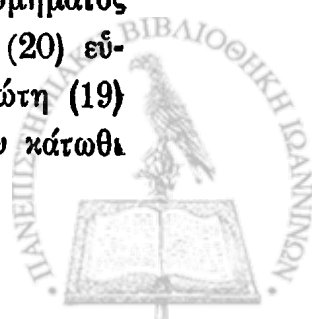
Σώ]στρατος

§ Εἰκ. 25 β, 1.

43. Ἐπὶ τεμαχίου κεράμου σφραγὶς μονογραμματική. Εἰκ. 25 β, 12.

Ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ Ραδοτόδι.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ραδοτοβίου βδ. τῶν Ἰωαννίνων εἶχον ἀνεύρει ἄλλοτε δύο ἐπιγραφὰς ἀποκαλυφθείσας πλησίον ἐρειπίων οἰκοδομήματος (Προβλ. Α. Ε. 1914 σ. 239 ἀρ. 19 καὶ 20). Τούτων ἡ δευτέρα (20) εὐρίσκεται τώρα ἐν τῷ Δημοτικῷ Μουσείῳ Ἰωαννίνων, ἡ δὲ πρώτη (19) ὅπου καὶ τότε, δηλ. ἐπὶ τῆς ἀγ. Τραπέζης τοῦ ἁγίου Γεωργίου κάτωθι

τοῦ χωρίου. Πέρυσι ἀνεκαλύφθη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἀκέφαλος ἀνδριὰς ῥωμαίου αὐτοκράτορος ὅστις μετηνέχθη καὶ ἐτοποθετήθη ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ Μουσεῖῳ Ἰωαννίνων¹. Ταῦτα μὲ ὤθησαν νὰ ἐπιχειρήσω δοκιμαστικὴν σκαφὴν ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ τοῦ ἐκ Ραδοτοβίου Νικολάου Ζώη, ὅπου ἦσαν καταφανῆ ἐρείπια οἰκοδομήματος μετὰ πολλῶν τεμαχίων σφονδύλων κιόνων, δόμων κτλ. Ἐν αὐτῷ ἀπεκαλύφθησαν τὰ θεμέλια ἐπιμήκους ναοῦ (27×10,70), λίαν ὁμως κατεστραμμένου, μὲ λείψανα βάθρων κατὰ τὴν βαμακρὰν πλευράν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ πραγματευθῶ ἐν καιρῷ μετὰ τὸν πλήρη καθαρισμὸν τοῦ ἐδάφους. Ἐδῶ θὰ δημοσιεύσω δύο ἐπιγραφάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη εὐρέθη ἐν τῷ σωρῷ τῶν λίθων πρὸ τῆς ἀ. στενῆς πλευρᾶς, ἡ δὲ δευτέρα κατὰ τὸ μέσον τῆς μακρᾶς βα πλευρᾶς.

1. Ὁρθογώνιος στήλη ἀσβεστολίθου ἀπολελεπισμένη κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον καὶ ἐν μέρει ἄνω. Κάτω ἀποκεκρουμένη. Ἡ προσθία ἐπιφάνεια λεία μέχρι μήκους 0,57, κατωτέρω δὲ ἀδρῶς ἐπεξεργασμένη. Ὑψ. σωζ. 0,72 πλάτ. ἄνω 0,355 καὶ κάτω 0,38 (Πίν. 28 β). Ὁ λίθος ἔνεκα τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἔχει πάθει πολλὰς φθοράς, ῥήγματα, διαβρώσεις κτλ.

Φέρει ἄνω ἐπιγραφὴν δέκα πέντε στίχων.

*Προσιτατέ[οντος Μολο]σσ[ῶν Λεον-
τίου Κυεστο]ῦ, Ἐτεράργω]ν δὲ [Ἀναξάν-
δρου τοῦ Ἀμόντα . . . λ . αἰου[παρα-
γενομενων παρὰ τῶν Περγαμί]ων, ἐπι
5 προσιτάτα Νικάνδρου τοῦ Θευ[δότου,
Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀναξάνδρου, Ἰέρω-
νος τοῦ Ζωίλου Ἀκραλέστιων[ος, Ἡρω-
νος τοῦ Γέλωνος Χαράδρου, ἐπικαλ-
ουμένων τὰν ἐξ ἀρχᾶς φιλία]ν καὶ προξε-
10 νίαν αὐτοῖς ποῦτ' αὐτοὺς ἔδοξε[ε τῷ κοινῷ
τῶν Ἀτεράργων ἀνανεῶσαι [τὰν οὔσαν
ἐξ ἀρχᾶς φιλίαν καὶ προξενία]ν ποτι
τοὺς Περγαμίους καὶ εἶμεν αὐ[τοῖς καὶ
ἐκγόνοις καὶ π' αἰῶνος τὰν [φιλίαν καὶ
15 προξενίαν.*

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πρώτου στίχου ἔλλείπουν 9-10 γράμματα, περὶ τὸ τέλος δὲ 6-8. Τοῦ δευτέρου στίχου ἔλλείπουν ἐν τῷ μέσῳ 8-9 γράμματα καὶ 5-7 εἰς τὸ τέλος. Ὅλων τῶν λοιπῶν στίχων ἔλλείπουν εἰς τὸ τέλος περὶ τὰ 5-8 γράμματα ἢ ἐνίοτε καὶ περισσότερα, ὅταν ταῦτα εἶναι ι.

1) Παρέχω πρὸς τὸ παρὸν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγάλματος μόνον (Πίν. 28 α).

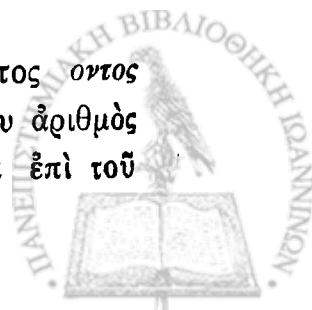

Πρόκειται περὶ ψηφίσματος τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀτεράργων περὶ ἀνα-
νεώσεως τῆς φιλίας των πρὸς τοὺς Περγαμίους.

Ἡ μνεία μόνον προστάτου ἄνευ τοῦ βασιλέως δηλοῖ ὅτι ἡ ἐπι-
γραφὴ (ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἢ 1 τῆς Δωδώνης) προέρχεται ἐκ χρόνων,
καθ' οὓς δὲν ὑπῆρχε βασιλεία ἐν Ἑπιείρῳ. Ὅπως ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω
ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ἐκ Δωδώνης ἐπιγραφῆς, οἱ Ἑπειρωταὶ ἐκτὸς τῆς ὀρι-
στικῆς ἐκλείψεως τῆς βασιλικῆς δυναστείας μετὰ τὸ 230, ὅτε ἐφονεύθη καὶ
ἡ Δηϊδάμεια, ὁ τελευταῖος γόνος τῶν Αἰακιδῶν, κατὰ δύο ἄλλας περιό-
δους ἔμειναν ἄνευ βασιλέως: τὸ μὲν κατὰ τὰ τέλη τοῦ δ'. αἰῶνος, τὸ
δὲ ὀλίγον πρὸ τῶν μέσων τοῦ γ'. Ποῦ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν τὴν
παροῦσαν ἐπιγραφὴν; Πάντως ἀποκλείεται ὁ δ'. αἰὼν. Ὑπολείπεται ὁ
τρίτος καὶ θὰ ἦτο πολὺ ἐλκυστικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐχα-
ράχθη μετὰ τὸ 264, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν
ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ἑπιείρου μετὰ τὴν ἦτταν ἐν Μακεδονίᾳ ὅπου
εἶχεν εἰσβάλλει κατὰ τὸν λεγόμενον Χρεμωνίδειον πόλεμον (βλ. G. N.
Cross. ἐνθ' ἀν. σ. 91). Τότε ὁ Ἀντίγονος τῆς Μακεδονίας καταλύσας
τὴν μοναρχίαν ἐν Ἑπιείρῳ ἠὺνόησε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων «κοι-
νῶν», πρὸς κατάτμησιν καὶ διάλυσιν τῆς ἐνότητος τῶν Ἑπειρωτῶν. Ἐκ
τῆς παρούσης δὲ ἐπιγραφῆς βλέπομεν ὅτι τὸ κοινὸν τῶν Ἀτεράργων
λαμβάνει μόνον του ἀποφάσεις, ἂν καὶ ἀναφέρεται εἰσέτι ὁ προστάτης
τῶν Μολοσσῶν (;) ὡς ἐπώνυμος. Ὡστε οὐδὲν ἐμπόδιον ὑπάρχει ἐκ τῆς
ἀπόψεως ταύτης. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν ὅμως μᾶς ἀναγκάζει νὰ
κατέλθωμεν πολὺ κατωτέρω:

Το α ἔχει ἤδη τὴν μεσαίαν ὀριζοντίαν κεραίαν γωνιώδη, τοῦ μ τὰ
ἐξωτερικὰ σκέλη ἀρχίζουσι νὰ κλείουσι καὶ νὰ τείνουσι πρὸς τὴν κάθετον,
τοῦ π τὰ δύο σκέλη εἶναι ἴσα καὶ τὸ σ ἔχει τὰ δύο ἄκρα σκέλη σχεδὸν
ὀριζόντια. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα καταβιβάζουσι τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸ
τέλος τοῦ γ'. αἰῶνος. Τότε ἦτο ἤδη δημοκρατία ἐν Ἑπιείρῳ ἐν εἴδει ὁμο-
σπονδίας (τὸ κοινὸν τῶν Ἑπειρωτῶν τῶν περὶ Φοινίκην), παρέμεινε ὅμως
ὁ προστάτης τῶν Μολοσσῶν ὡς ἐπώνυμος (πρὸβλ. SGDI, II, 1338 καὶ
1339). Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν ἐξέλιπον καὶ τὰ τοπικὰ «κοινά», τὰ ὁποῖα, ὅπως
καὶ πρότερον, ἐξηκολούθουν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις
των ἀποστέλλοντα ἴσως εἰς τὴν Φοινίκην ἀντιπροσώπους. Ὡστε εἶναι πολὺ
πιθανὸν ὅτι τὸ ψηφίσμα τοῦτο ἐγράφη μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας
καὶ δὴ περὶ τὰ τέλη τοῦ γ'. αἰῶνος.

Στίχ. 1. Συνεπλήρωσα Μολοσσῶν, διότι μετὰ τοῦ ἐλλείποντος οντος
τῆς πρώτης λέξεως συμπληροῦται κανονικῶς ὁ ἐλλείπων περίπου ἀριθμὸς
γραμμάτων. Τοῦ μετὰ τὸ σωζόμενον σ γράμματος τὰ λείψανα ἐπὶ τοῦ

λίθου εἶναι ὡς A, ἀλλὰ δὲν εἶναι βέβαιον τὸ πρᾶγμα ἔνεκα τῆς διαβρώσεως τοῦ μέρους ὑπὸ αὐλάκων.

Στίχ. 2. Τὸ .τίου συνεπλήρωσα *Λεον]τίου*, δυνατοῦ καὶ *Παναι]τίου*.

Κυεστο]ϋ. Σχεδὸν βεβαία ἡ συμπλήρωσις. Κυεστός πρέπει νὰ εἶναι ἔθνικὸν τοπικόν, ὅπως τὸ Ὑγχεστοῦ *Carar. XXX, 4=SGDI, II, 1349.*

. . . .ν δε συνεπλήρωσα Ἀτεράργω]ν δὲ ἐννοεῖται προστατέοντος, διότι τὸ ν πρὸ τοῦ δὲ ἀπαιτεῖ γενικὴν ἔθνικοῦ. Ἀναφέρεται δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ ἐπώνυμος ἄρχων τῶν Μολοσσῶν, εἶτα δὲ ὁ τοπικός. Ἀτέραργοι, ὅπως ἀναφέρεται κατωτέρω στίχ. 11, εἶναι ὄνομα λαοῦ ἠπειρωτικοῦ πρώτην φορὰν γινόμενον γνωστόν.

Στίχ. 3. Μετὰ τὸ Ἀμύντα ἠκολούθει ἐπίθετον δηλοῦν τὴν πόλιν ἕξ ἧς κατήγετο ὁ Ἀμύντας, πόλιν ἀνήκουσαν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀτεράργων. Θὰ ἠδύνατο νὰ συμπληρωθῇ *Κο]λ[π]αίου* (Πρβλ. *SGDI, 1350*), ἀλλὰ τὸ λ γράμμα φαίνεται ὅτι ἦτο ἢ Λ ἢ Μ, ἐκτὸς ἐὰν ἔλαβε τὸ σχῆμα τοῦτο ἐκ φθορᾶς τοῦ λίθου.

Στίχ. 5. Ὁ προστατῆς Νίκανδρος ἦρχε, ὅταν ἦλθον οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Περγαμίων, ἴσως κατὰ τὸ προηγούμενον τοῦ ψηφίσματος ἔτος.

Δὲν γνωρίζομεν βεβαίως ποῖοι ἦσαν οἱ Περγάμιοι οὗτοι, οἱ τῆς γνωστῆς πόλεως τῆς Μ. Ἀσίας ἢ ἄλλης τινός. Οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Περγαμίων τούτων ἦσαν τρεῖς, Ἀνδρόνικος ὁ Ἀναξάνδρου, Ἰέρων ὁ Ζωΐλου Ἀκραλέστων καὶ Ἡρών ὁ Γέλωνος Χάραδρος. Ἐξ αὐτῶν ὅμως οἱ δύο τελευταῖοι πρέπει νὰ εἶναι Ἡπειρώται: ὁ τελευταῖος ἀσφαλῶς, διότι ὡς Χάραδρος ἀνήκει εἰς τὴν ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ ὁμώνυμον πόλιν (Στέφ. Βυζ. Ὁ Χάραδρος ἀπαντᾷ καὶ Χέραδρος ἐν ἠπειρωτικαῖς ἐπιγραφαῖς Πρβλ. *SGDI, 1352*), ὁ δὲ πρῶτος Ἰέρων ὁ Ζωΐλου ἔχει ἔθνικὸν Ἀκραλέστων, πρώτην φορὰν ἀπαντῶν. Ἀλλ' ἡ λέξις μὲ τὸ θεματικὸν -στ ἔχει πάντως συγγένειαν πρὸς τὰ ὅμοια ἠπειρωτικὰ τὰ θεωρούμενα ἰλλυρικὰ (Πρβλ. *Krahe ἐνθ' ἄν.*), ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ πρῶτον συνθετικὸν (Πρβλ. *Acgrabanus παρὰ Krahe ἐνθ' ἄν. σ. 3*).

Στίχ. 14. *κάπ' αἰῶνος* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ σύνηθες ἐν τοῖς ψηφίσμασιν ἀπαντῶν καὶ εἰς τὸν ἀπαντα χρόνον.

2. Βάσις ἕξ ἀσβεστολίθου ἀποκεκρουμένη ἀριστερὰ καὶ ὀλίγον κατὰ τὴν ἄνω καὶ κάτω δεξιὰν γωνίαν. Ἡ προσθία καὶ ἡ δεξιὰ πλευρὰ φέρουν πέριξ εἰργασμένην ταινίαν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τεκτονικὸν ἀγκῶνα. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει κυκλικὴν ἐμβάθυνσιν, πρὸς ἔνθεσιν ἴσως ἀγάλματος, περιβαλλομένην ὑπὸ ἐλαφρῶς ἐξεχούσης ταινίας ὡς πλαισίου, ἐπὶ τῆς ὁποίας (πλάτ. 0,08) ὑπάρχει ἀνάγλυπτος κλάδος ὡς στέφανος μὲ φύλλα δρυός.

Ἡ διάμετρος τῆς κυκλικῆς ταινίας εἶναι 0,75. Τῆς βάσεως, ἣτις θὰ ἦτο τετράγωνος, τὸ ὕψ. εἶναι 0,21, τὸ δὲ σωζ. πλάτ. 0,35 (Πίν. 27 δ).

Ὁ λίθος πιθανῶς προέρχεται ἐξ ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἴσως τοῦ δ' αἰῶνος καὶ μεταγενέστερον ἐχαράχθη ἐπ' αὐτοῦ ἢ ἐπιγραφῆ:

... αἰμωνι (;) καὶ
 ... τὸ κοινὸν τῶν] Ἑπειρωτῶν
 ... ἐπὶ προστάτ]α Νικάνορος
 ... Κ]ασσωπαίου.

Τὰ γράμματα τοῦ πρώτου στίχου εἶναι σχετικῶς μεγαλύτερα τῶν λοιπῶν στίχων.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ δύναται νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 6' π. Χ. αἰῶνος, ὅποτε ὑπῆρχεν εἰσέτι τὸ κοινὸν τῶν Ἑπειρωτῶν μετὰ τοῦ προστάτου, πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Αἰμιλίου Παύλου.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἄπόντος τοῦ συγγραφέως ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου ἐγένετο ἡ ἐκτύπωσις τῆς παρούσης μελέτης καὶ μάλιστα ἐν σπουδῇ, παρεισέφρησαν λάθη τινὰ καὶ παρελείφθησαν σημειώσεις, αἱ ὅποια ἔχουν κάποιαν σημασίαν ὡς πρὸς τὰ πορίσματα αὐτῆς. Τὴν μερικὴν θεραπείαν τῶν κυριωτέρων ἐλλείψεων τούτων σκοπὸν ἔχουν αἱ ἐπανορθώσεις αὗται.

Σελ. 205 περὶ τὰ τέλη τῆς σελίδος προσθετέον:

Πλαστικὴ διακόσμησις ἀγγείων ἐκτὸς τῆς Θεσσαλίας ἀπαντᾷ κατὰ τὴν νεολιθικὴν περίοδον καὶ ἐπὶ ἀγγείων τοῦ Ὀρχομενοῦ (Πρβλ. Orcho-
menos II. E. Kunze, Die Neolithische Keramik σ. 16 Πίν. VI, 2
καὶ X, 2c. Τὴν διακόσμησιν ταύτην ἔχουν συνήθως ἀγγεῖα ἐκ μέλανος
στιλβωμένου πηλοῦ, σπανίως δὲ καὶ ἐρυθρὰ μονόχρωμα (Πρβλ. αὐτ. Πίν.
XIII, 2, α - f). Τὰ πλαστικά δισκάρια τῆς κεραμικῆς τοῦ Ὀρχομενοῦ εἶναι
πολὺ μικρά, ἐνίοτε ἐστιλβωμένα, διστίθενται δὲ κατὰ συστήματα διάφορα
καὶ πολλάκις γεμίζουσι ἀκανονίστως ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου.
Ἐν Ἠπείρῳ ὁμοίως ἡ διακόσμησις αὕτη συνίσταται ἐκ κυκλικῶν μὲν συνή-
θως, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἀκανονίστων δισκαρίων ἐπὶ μελάνων μονοχρῶμων
ἀγγείων, εἶναι μᾶλλον τραχεῖα καὶ χονδροειδῆς μὲ μεγαλυτέραν διάδοσιν
γενομένη περισσότερον ἀγαπητὴ καὶ χαρακτηριστικὴ, προσδίδουσα εἰς τὴν
ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου ἀφελῆ μὲν, ἀλλ' ὅπωςδήποτε κάποιον καλλι-
τεχνικὸν χαρακτῆρα μὲ τὴν κίνησιν καὶ τὸ ἐλαφρὸν παιγνίδι τοῦ φωτὸς
καὶ τῆς σκιᾶς, τὸ ὅποιον προκαλεῖ.

Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν νεολιθικὴν περίοδον θὰ ἦτο κοινὸς ὁ τρόπος
οὗτος τῆς διακοσμήσεως ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐν Ὀρχομενῷ (βλ. ἄνωτ. σ. 205
πρβλ. καὶ Prehistoric Thessaly σ. 87 εἰκ. 40 e, f ἐκ Τσαγκλῆ). Ταύ-
της δὲ κληρονομία εἶναι ἡ ἐν Ἠπείρῳ διατηρηθεῖσα καὶ κατὰ τὴν χαλ-
κῆν περίοδον καὶ ἐπομένως ἄσχετος πρὸς τὴν τεχντροπίαν τῆς γεωμε-
τρικῆς ἐποχῆς (βλ. ἄνωτέρω σελ. 211).

Σελ. 197 εἰς τὸ τέλος τῆς πρώτης παραγράφου προσθετέον:

Τοιοῦτον ἀγγεῖον εἶδον ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χαιρωνείας προερχό-
μενον ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς μεσοελλαδικῆς περιόδου. Ὑψ. 0,077· σώζει μό-
νον τμήμα τῆς μιᾶς παρεῖας μετὰ τῆς βάσεως καὶ τῆς λαβῆς καὶ ὁμοιάζει

καταπληκτικῶς πρὸς τὸ δωδωναῖον. Ἐπειδὴ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶναι μεσοελλαδικόν, ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ χρόνων προέρχεται καὶ τὸ ὅμοιον τοῦ Θέρμου (ἔγθ. ἀν.), εἶναι πιθανώτατον καὶ τὸ δωδωναῖον νὰ ἀνήκη εἰς τὴν μεσοελλαδικὴν περίοδον.

Σελ. 207 Προσθετέον :

Σφονδύλια τοῦ τύπου α εὐρέθησαν καὶ ἐν Ὁρχομενῶ ἀποκείμενα νῦν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Χαιρωνείας.

Σελ. 257 Εἰς ἐπιγραφὴν ἀρ. 23.

Καθ' ὑπόδειξιν τοῦ συναδέλφου κ. Κυριακίδου (τὸν ὁποῖον καὶ ἐδῶ εὐχαριστῶ) εὔρον διαφωτιστικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ψυχαγωγῶν παρὰ Rohde, *Psyche*⁴ σελ. 87 σημ. 2. Εἰς Εὐριπ. Ἀλκυστ. 1128 ἀναφέρει ὁ Σχολιαστὴς κατὰ Πλούταρχον : «ψυχαγωγοὶ τινες γόητες ἐν Θεσσαλίᾳ οὕτω καλούμενοι, οἵτινες καθαρμοῖς τισι καὶ γοητείαις τὰ εἶδωλα ἐπάγουσί τε καὶ ἐξάγουσι κς.» Καὶ παρὰ Πλάτ. Νομ. 10,309B ἀναφέρονται ἄνθρωποι «τούς τε τεθνεῶτας φάσκοντες ψυχαγωγεῖν καὶ θεοὺς ὑπισχνούμενοι πείθειν, θυσίας τε καὶ εὐχαῖς καὶ ἐπιφθασίαις γοητεύοντες».

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λοιπὸν ταύτῃ ἐρωτοῦν τινες, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν ἐσώθησαν, τὸν Δία καὶ τὴν Διώνην, ἃν πρέπει νὰ μεταχειρισθῶν τὸν Δώριον ὡς ψυχαγωγόν. Ἴσως πρόκειται περὶ Θεσσαλῶν (διότι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι πιθανῶς θεσσαλικὴ αἰολικὴ) ἐρωτῶντων, ἀφοῦ μάλιστα ἐν Θεσσαλίᾳ ἀναφέρονται οἱ ψυχαγωγοί.

Σελ. 192 Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας παραγράφου· ἀντὶ *Μετὰ 42 ἔτη* νὰ ἀναγνωσθῆ : *Μετὰ 45 ἔτη*.

Σελ. 207 Στίχ. 7 ἐκ τῶν κάτω· ἀντὶ *τείχος* νὰ ἀναγνωσθῆ : *τοιχος*.

Σελ. 225 Εἰς τὸν 1 στίχον τῆς β'. παραγράφου· ἀντὶ *ῥοδινότητα* νὰ ἀναγνωσθῆ : *ῥαδινότητα*.

Σελ. 250 Εἰς τὸ τέλος τῆς β'. παραγράφου· ἀντὶ *Κυστός* νὰ ἀναγνωσθῆ : *Κυεστός*.

Σημειώσεις Ἡ χαρὰ ὅλων τῶν φιλορχαίων καὶ ὅλων τῶν φιλοπατρίδων Ἑπειρωτῶν θὰ μειωθῆ ἐπαισθητῶς, ὅταν μάθουν ὅτι ἐγκληματικαὶ χεῖρες ἀφῆρσαν κατὰ τὴν 27 Μαρτίου 1936 ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Μουσεῖου Ἰωαννίνων τὰ ὠραιότερα εὐρήματα τῆς τελευταίας ἀνασκαφῆς τῆς Δωδώνης. Τὰ κλαπέντα, ὡς ἐπληροφορήθη, εἶναι τὰ ἀνωτέρω περιγραφόμενα χαλκᾶ ἀρ. 1,2,3,5,6, καὶ 12 καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν αἱ ἀρ. 2 ἢ 3 καὶ 9 καὶ τινὰ νομίσματα. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι πάντες θὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ἐπάνοδον αὐτῶν εἰς τὸ Μουσεῖον.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΓΛΥΠΤΑ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

Ἑπὶ

ΑΝ. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΥ

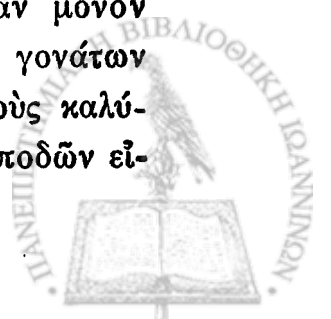
Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα βυζαντινὰ γλυπτὰ ἀπόκεινται σήμερον — πλὴν δύο ἐντετειχισμένων ἐπὶ κτιρίων — ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ἐν Ἄρτη ναοῦ τῆς Παρηγορητίσσης, περισυνελέγησαν δὲ κατὰ καιροῦς ἐκ διαφορῶν μερῶν τῆς πόλεως Ἄρτης καὶ τῆς περιοχῆς τῆς.

Ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν τὰ εἰρημένα γλυπτὰ εἰς 3 κατηγορίας:

α) Εἰς εἰκόνας φορητὰς β) εἰς κιονόκρανα καὶ γ) εἰς πλάκας (θωράκια τέμπλων καὶ σαρκοφάγων).

Α) Εἰκόνες

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται ἐν καὶ μόνον γλυπτὸν λίθινον (εἰκ. 1) εὑρεθὲν τὸ 1905 παρὰ τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως Ἄρτης. Ἐχει σχῆμα ὀρθογώνιον, διαστάσεων 0.25×0.36 , ἀλλ' εἶναι ἀποκεκρουμένον κατὰ τὴν κάτω δεξιὰν αὐτοῦ γωνίαν. Εἰκονίζεται δ' ἐπ' αὐτοῦ, ἐν λίαν ἐξέρῳ ἀναγλύφῳ, ἡ Σταύρωσις. Ἐν τῷ μέσῳ, καθηλωμένος ἐπὶ μεγάλου σταυροῦ, εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ, ὄρθιοι καὶ εἰς μικρότερον τοῦ Κυρίου κλίμακα, παρίστανται ἡ Παναγία καὶ ὁ ἡγαπημένος μαθητὴς Ἰωάννης. Ὁ Χριστὸς, φέρει περίξ τῆς κεφαλῆς φωτοστέφανον ἐφ' οὗ εἶναι χαραγμένη ἡ συντετημημένη ἐπιγραφή $\overline{IC} \overline{XC}$, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς ὀριζοντίας τοῦ σταυροῦ κεραίας ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφή $\overline{O} \overline{BACIΛEYC} \overline{THC} \overline{\Delta O\Xi HC}$. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Σωτῆρος κλίνουσα ἐλαφρῶς πρὸς τ' ἄριστερά εἶναι δυστυχῶς ἀποκεκρουμένη. Αἱ βραχεῖαι καὶ ἰσχναὶ χεῖρές Του εἰκονίσθησαν ὀριζόντιαι, τὸ δὲ σῶμα, πίπτον κατακορῦφως μὲ ἐλαφρὰν μόνον κυμάτωσιν, εἶναι γυμνόν, πλὴν τοῦ ἀπὸ τῆς ὀσφύος μέχρι τῶν γονάτων τμήματος, ὅπερ καλύπτεται διὰ τοῦ κολοβίου. Ὁ ἄριστερός ποὺς καλύπτει ὀλίγον τὸν δεξιὸν ἕνεκα τῆς ἠλώσεως. Τέλος κάτωθεν τῶν ποδῶν εἰ-

κονίζεται ἡ ὀριζοντία βᾶσις τοῦ ὑποποδίου, ὅπερ φθάνει μέχρι τῆς κάτω πλευρᾶς τοῦ ὀρθογωνίου τῆς εἰκόνας.

Ἀριστερᾷ τοῦ Ἐσταυρωμένου εἰκονίζεται, εἰς στάσιν τριῶν τετάρτων, ἡ Παναγία, ἧς δυστυχῶς τὸ πρόσωπον εἶναι ἀποκεκρουμένον. Ἡ Θεομήτωρ φέρει ποδῆρη πτυχωτὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱμάτιον. Ἐχει τὰς χεῖρας συνηνωμένας πρὸ τοῦ στήθους εἰς στάσιν σεβασμοῦ ἅμα καὶ δεήσεως. Ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς της, ἐπὶ τοῦ βάθους, ἔχαράχθη ἡ συντετημημένη ἐπιγραφή ΜΡ ΘΥ (Μήτηρ Θεοῦ).

Συμμετρικῶς πρὸς τὴν Παναγίαν εἰκονίζεται δεξιὰ ὁ Ἰωάννης εἰς στάσιν τριῶν τετάρτων, στηρίζων μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὴν παρεϊάν του, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἀριστερᾶς, φερομένης ἐμπρὸς διαγωνίως, κρατεῖ τὸ μακρὸν αὐτοῦ ἱμάτιον. Δεξιᾷ τῆς κεφαλῆς του εἶναι χαραγμένη ἐπὶ τοῦ βάθους ἡ ἐπιγραφή Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩ (Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης). Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι οὔτε ἡ Παναγία οὔτε ὁ Ἰωάννης φέρουσι περὶ τὴν κεφαλὴν φωτοστέφανον, ὅστις πιθανὸν νὰ ἦτο δεδηλωμένος διὰ χρώματος.

Πρὸς ὀρισμὸν τῆς χρονολογίας κατασκευῆς τῆς εἰκόνας δυνάμεθα νὰ βοηθηθῶμεν ἐκ τῆς στάσεως τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν προσώπων. Καὶ δὴ πρῶτον τὸ κατακορύφως μὲ μίαν ἐλαφράν, ἄρμονικὴν κυμάτωσιν καταπίπτον σῶμα τοῦ Χριστοῦ χαρακτηρίζει τὰ παλαιότερα τοῦ 14ου αἰῶνος ἔργα. Πράγματι ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα δὲν παρουσιάζει τὰς ρεαλιστικὰς συσπάσεις τοῦ πόνου, ἃς συνηθίζει νὰ παριστάνῃ ὁ 14ος αἰὼν καὶ οἱ ἐπόμενοι, δὲν πάσχει, ἀλλ' ὡς Θεὸς ἤρεμος θριαμβεύει διὰ τοῦ ἐκουσίου Του πάθους. Τὸ αὐτὸ συγκρατημένον αἴσθημα τοῦ πόνου παρουσιάζει μὲ τὴν ἤρεμον στάσιν της καὶ ἡ Παναγία, παρισταμένη εἰς τὸ πάθος τοῦ υἱοῦ της «κοσμίως καὶ οὐκ ἀγεννῶς»¹ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνηνωμένας πρὸ τοῦ στήθους εἰς ἔνδειξιν δεήσεως ἅμα καὶ σεβασμοῦ καὶ οὐχὶ διπλωμένας ὑπὸ τὴν σιαγόνα, ὡς εἰς τὰ ἔργα τοῦ 14ου καὶ τῶν ἐξῆς αἰώνων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Παναγία παρίσταται ἠττωμένη ὑπὸ τῆς θλίψεως².

Μεγαλυτέραν σχετικῶς συγκίνησιν παρουσιάζει ἡ μορφή τοῦ Ἰωάννου, ὅστις κλονούμενος στηρίζει διὰ τῆς χειρὸς τὴν κεφαλὴν του. Ἄλλὰ καὶ ἡ στάσις αὕτη τοῦ μαθητοῦ δὲν εἶναι ἀσυνήθης εἰς παλαιότερα τοῦ 14ου αἰῶνος ἔργα ὡς π. χ. εἰς τὰ ψαλτήρια Chludon³ καὶ τῆς Οὐτρέχτης⁴. Ἐχὼν λοιπὸν ὑπ' ὄψει μου τ' ἀνωτέρω χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα κλίνω νὰ

1) Γεωργίου Νικομηδείας Λόγ. VIII, παρὰ Migne, Patr. Gr. τόμ. 100 στήλη 1464.

2) Millet, Recherches sur l'iconographie de l'Évangile, Paris 1916 σ. 407.

3) N. Kondakof, Opis. pamjatnikov drevnosti 1878 πίν. V, 4.

4) Tikkanen, Psalterillustration σ. 280 εἰκ. 211.

δεχθῶ ὅτι τὸ ἔργον εἶναι πιθανῶς τοῦ τέλους τοῦ 12ου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 13ου αἰῶνος, ἐκτελεσθὲν παρὰ βυζαντινοῦ τεχνίτου ἀλλὰ καὶ μέ τινα ἐπίδρασιν τῆς δυτικῆς τέχνης (Ἰταλίας) ὡς ἐμφαίνει ἰδίᾳ τὸ ἰσχυρὸν ἀνάγλυφον τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ τὸ πλάσιμον τῆς μορφῆς τοῦ Ἰωάννου. Ἐνισχύει δὲ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ ἡ ἐπὶ λίθου ἐκτέλεσις λωτρευτικῆς εἰκόνας, ἣτις δὲν ἦτο τόσον συνήθης εἰς τοὺς βυζαντινοὺς, ὅσον εἰς τὴν Δύσιν.

B) Κιονόκρανα

Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην κατατάσσονται τὰ ἐξῆς μαρμάρινα γλυπτὰ:

1) Μέγα κιονόκρανον τῶν λεγομένων πτυχωτῶν (εἰκ. 2) ἐκείνων δηλονότι, ὧν ὁ ἄβαξ καὶ τὸ λεβητοειδὲς σῶμα παρουσιάζουσι πτυχωτὴν ὀριζοντίαν τομήν. Τὰ κιονόκρανα τοῦ τύπου τούτου ἐμφανίζονται μὲν ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος (Ἅγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης)¹ συνηθίζονται ὁμως κυρίως κατὰ τὸν 6ον μ. Χ. αἰῶνα (ναὸς Σεργίου καὶ Βάκχου² Ἅγ. Βιταλίου τῆς Ραβέννης³ κλπ.). Φέρουσι δὲ ταῦτα διακόσμησιν διὰ φυλλωμάτων πλαστικῶς δεδηλωμένων ἐπὶ βάρθους συχνάκις διατρήτου. Τοῦ κιονοκράνου τῆς Ἄρτης ἡ διὰ φυλλωμάτων διακόσμησις εἶναι χαλαρὰ καὶ ἐσχηματοποιημένη (εἰκ. 2 κάτω) τούτου δ' ἔνεκα πρέπει νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸ μᾶλλον ὡς ἔργον τοῦ 7ου ἢ 8ου μ. Χ. αἰῶνος.

2) Κιονόκρανον κορινθιάζον κολοβὸν κατὰ τὸ ἄνω μέρος (εἰκ. 3). Φέρει δύο σειρὰς ἐσχηματοποιημένων φύλλων μεταξὺ τῶν ὁποίων παρεμβάλλονται κάτω κομβιόσχημα πλέγματα. Ἡ συμβατικὴ μορφή τῶν φύλλων ὡς καὶ ἡ ἀδρὰ καὶ σχεδὸν βάρβαρος τεχνικὴ τῆς ἐκτελέσεώς των ἐνθυμίζουσι ζωηρῶς ἀνάλογα ἔργα τῆς λεγομένης ἰταλοβυζαντινῆς τέχνης ὡς π.χ. τὰ κιονόκρανα τοῦ Ἅγ. Μιχαὴλ τῆς Καπύης, ἅτινα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 10ου πιθανῶς μ. Χ. αἰῶνος⁴. Παρόμοιον κιονόκρανον ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Ἄρτης ἐδημοσίευσεν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν τῷ Δελτ. τῆς ἱστορ. καὶ Ἐθν. Ἐταιρείας τόμ. 8 σελ. 315 εἰκ. 2, ἀναδημοσιεύω δ' ἐνταῦθα πρὸς σύγκρισιν μὲ καλυτέραν φωτογραφίαν (εἰκ. 4). Ὡς παρατηρεῖ τις ἐπὶ τῆς εἰκόνας 4 ἡ μὲν μορφή τοῦ κιονοκράνου εἶναι ἡ ἀρχαία κορινθιακὴ (καλαθοειδής), τὰ φύλλα ὁμως ἅτινα ἐπενδύουσι τὸν κάλαθον δὲν εἶναι πλέον φύλλα ἀκάνθης ἀλλὰ κάτωθεν μὲν τῶν ἐλίκων φοινικοειδῆ, κατὰ δὲ τὰ με-

1) *Ginhart*, Das altchristliche Kapitell, Wien 1923 πίν. II εἰκ. 7.

2) *Millingen*, Byzantine Churches in Constantinople London 1912 πίν. XII.

3) *Colasanti*, L'arte bizantina in Italia, Milano, πίν. 48.

4) *Cattaneo*, L'architecture byzantine en Italie, Venise 1890 σ. 180 εἰκ. 101.

ταξὺ αὐτῶν διαστήματα ἐπιμήκη¹ ἀνθεμοειδῆ ἐκφυόμενα ἀπὸ παχέων, ἰσχυρῶς ἐξεχόντων ροδάκων. Ἡ μορφή αὕτη τῶν φύλλων εἶναι καθαρῶς συμβατική, ἢ δὲ τεχνική των οὐδεμίαν παρουσιάζει πλαστικὴν εὐαισθησίαν· εἶναι ἄκαμπτος καὶ πρωτόγονος. Ἐχει ἐπομένως τὸ κιονόκρανον τοῦτο πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν λεγομένων ἰταλοβυζαντινῶν. Νομίζω διὰ τοῦτο ὅτι ἀμφότερα τὰ περιγραφέντα κιονόκρανα, τὸ τε κολοβὸν καὶ τὸ ἐξ Ἄγ. Βασιλείου, πρέπει νὰ χρονολογηθῶσιν ἀπὸ τοῦ 9ου ἢ 10ου μ. Χ. αἰῶνος.

3) Κιονόκρανον μικρῶν διαστάσεων κυβόσχημον (εἰκ. 2 ἄνω) φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ὀψεων αὐτοῦ δύο ἀντινώτους γρυπολέοντας στρέφοντας τὰς κεφαλὰς πρὸς τὰ ὀπίσω. Τὸ βάθος εἶναι γυμνὸν καὶ ὁ ἄβαξ ἀκόσμητος. Τοιαῦται μορφαὶ φανταστικῶν ζώων εἶναι λίαν ἐν χρήσει ἰδίᾳ κατὰ τὸν 11ον καὶ τὸν 12ον αἰῶνα.

4) Κιονόκρανον μικρόν, λεβητοειδές, εὐρεθὲν παρὰ τὸ ἀρχαῖον τεῖχος τῆς Ἀμπρακίας (εἰκ. 5). Ἐφ' ἐκάστης τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλευρῶν εἰκονίζονται ἀνὰ δύο ἀντίνωτα ὄρθια πτηνὰ στρέφοντα τὴν κεφαλὴν, οὕτως ὥστε τὰ ράμφη των νὰ συναντῶνται. Μεταξὺ τῶν πτηνῶν ὡς καὶ κάτωθεν αὐτῶν παρεμβάλλονται φύλλα. Ὁ ἐπίπεδος ἄβαξ κοσμεῖται δι' ἄλυσσοειδοῦς κοσμήματος. 11ου ἢ 12ου μ. Χ. αἰῶνος.

5) Κιονόκρανον κανιστροειδές (εἰκ. 6) φέρον κάτω συνεχῆ σειρὰν φύλλων καλάμου ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκφύονται, ὡς εἰς τὰ κορινθιακά, ἀνὰ δύο ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς ἕλικες ἐφαπτόμεναι ἀλλήλων κατὰ τὸν ἄξονα. Εἰς τὰς γωνίας ἀντὶ ἐλίκων ἐτέθησαν μικραὶ κεφαλαὶ δρακόντων. Τὸ κιονόκρανον τοῦτο παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς κιονόκρανον τοῦ γυναικωνίτου τῆς Παρηγορητίσσης² πρὸς τὸ ὅποιον εἶναι πιθανῶς σύγχρονον (13ου αἰῶνος).

6) Ἐπίκρανον παραστάδος κολουροπυραμιδοειδές (εἰκ. 7) ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς τοῦ ὁποίου εἰκονίζονται ἀνὰ δύο φύλλα ἀκάνθης ἐκατέρωθεν ἐξαφύλλου ρόδακος.

Γ) Πλάκες

1) Θωράκιον τεθραυσμένον, οὕτινος ἐσώθησαν τὰ δύο ἀριστερὰ τεμάχια (εἰκ. 8). Ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τοῦ λίθου ἦτο πιθανώτατα διηρημένη

1) Τὸ ἐπίμηκες σχῆμα τῶν ἀνθεμίων θεωρεῖ ὁ *Gabelenz* (Mittelalterliche Plastik in Venedig, Leipzig 1903 σ. 72) χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον.

2) Ἄ. Ὁρλάνδου, Ἡ Παρηγορητίσσα τῆς Ἄρτης, Ἀρχαιολ. Δελτίον τοῦ 1919 σελ. 32 εἰκ. 20.

Εικ. 1. 'Ανάγλυφον τῆς Σταυρώσεως.

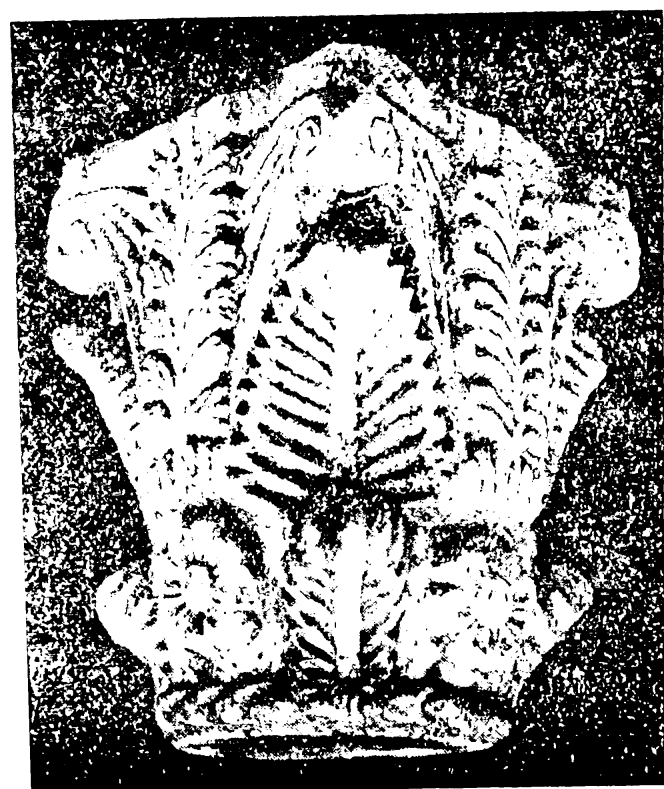
Εικ. 2. Πτυχωτόν (κάτω) καὶ κυβικόν (ἄνω) κιονόκρανον.

Εικ. 3. Κορινθιάζον
κιονόκρανον.

Εικ. 6. Κανιστροειδές κιονόκρανον.

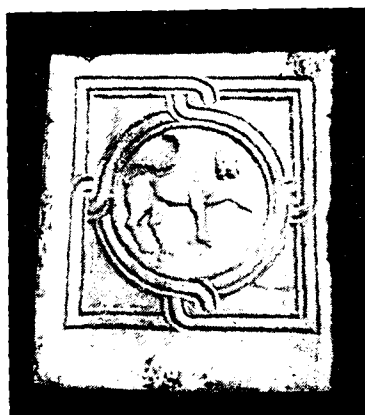
Εικ. 4. Κιονόκρανον Ἐν. Βασιλείου

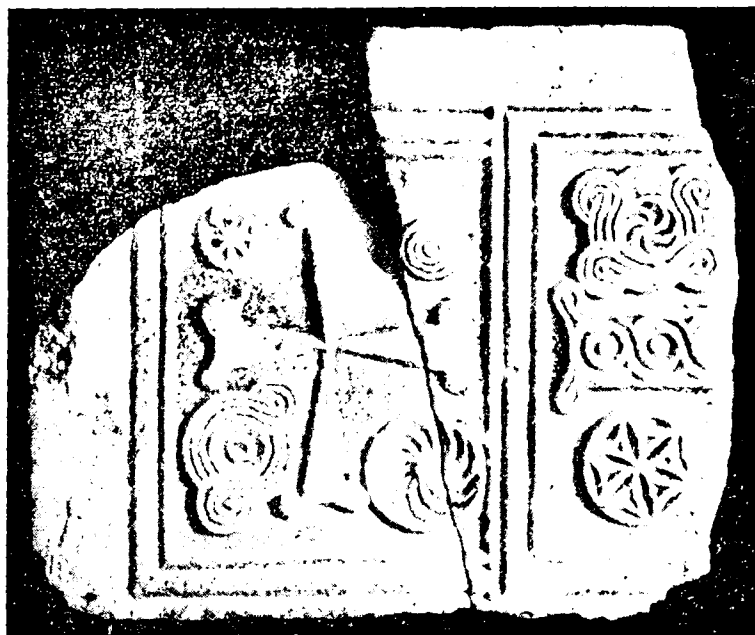
Εικ. 5. Κιονόκρανον μετὰ

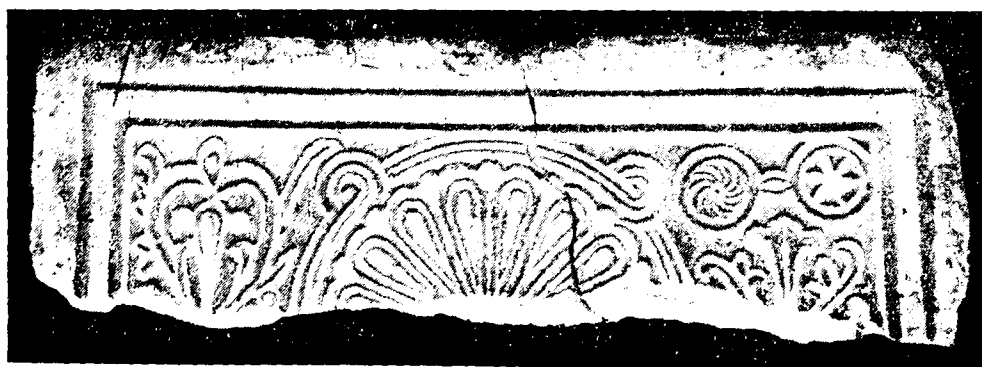
Εικ. 7. Ἐπίκρανον παραστάδος

Εικ. 9. Ἀνάγλυφον ἐν τῷ Κάστρῳ

Εικ. 8. Τεμάχιον ἀναγλύπτου θωρακίου.

Εικ. 10. Πλάξ ἀναγλύπτου θωρακίου.

Είκ. 11. Τεμάχιον ἀναγλύπτου θωρακίου.

Είκ. 12. Πλάξ βυζαντινῆς σαρκοφάγου.

εἰς τρία ὀρθογώνια πεδία. Ἐν τῷ σωζομένῳ ἄκρῳ ἀριστερῷ εἰκονίζεται σταυρὸς ἔχων τὰς κεραίας πλουσίως διὰ πλεγμάτων κεκοσμημένας. Τὰ μεταξὺ τῶν κεραιῶν κενὰ ἐπληροῦντο καὶ ἐδῶ διὰ ροδάκων καὶ πυροστροβίλων (10ου ἢ 11ου μ. Χ. αἰῶνος).

2) Πλάξ σχήματος ὀρθογωνίου ἐντετειχισμένη εἰς ἰκανὸν ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ νοτίου τοιχώματος τοῦ ἐσωτερικοῦ περιβόλου τοῦ Καστροῦ τῆς Ἄρτης (εἰκ. 9). Εἰκονίζει ἐντὸς κύκλου, περιβαλλομένου ὑπὸ τετραγώνου πλαισίου, λέοντα βαδίζοντα πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ στρέφοντα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν θεατὴν, ἐν ᾧ ἡ οὐρὰ του ἀναδιπλοῦται κυματοειδῶς ὑπεράνω τῆς ράχως (εἰκ. 9). Ἡ παράστασις ἐνθυμίζει ζωηρῶς ἄλλας συγγενεῖς ἐκ Χαλκίδος¹ ὡς καὶ τὴν τοῦ μαρμαροθετήματος τῆς Μονῆς Βαρνακόβας². Τὸ ἔργον εἶναι πιθανῶς τοῦ 11ου ἢ 12ου μ. Χ. αἰῶνος.

3) Πλάξ θωρακίου τέμπλου (εἰκ. 10) διατηρουμένη μόνον κατὰ τὸ κάτω ἥμισυ. Ἐν τῷ μέσῳ εἰκονίζετο πολύφυλλος ρόδαξ ἐντὸς κυκλικοῦ πλαισίου. Ἡ ὑπόλοιπος ἐπιφάνεια ἐπληροῦτο διὰ φυλλοφόρων βλαστῶν, πυροστροβίλων καὶ ροδάκων (12ου αἰῶνος).

4) Τὸ μέσον τμήμα μαρμαρίνης πλακὸς θωρακίου (εἰκ. 11). Διακρίνεται ἀριστερὰ ἀνισοσκελῆς σταυρὸς μὲ τὰς κεραίας κεκοσμημένας δι' ἀλυσσοειδοῦς κοσμήματος. Ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς κατακορύφου κεραίας τοῦ σταυροῦ ἐκφύονται πλούσια φυλλώματα πληροῦντα τὰ μεταξὺ τῶν κεραιῶν κενὰ. Δεξιὰ τοῦ σταυροῦ εἰκονίζεται ἐντὸς κύκλου ἀετὸς μὲ ἀναπεπταμένας τὰς πτέρυγας, ὧν διατηρεῖται μόνον ἡ ἀριστερὰ μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ μέρος τοῦ κορμοῦ. Τὸ πτέρωμα ἀπεδόθη ἐσχηματοποιημένον εἰς κοσμήματα.

5) Μακρὰ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πλάξ (εἰκ. 12) ἐντετειχισμένη ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως. Κάτωθεν τριῶν τήξων φερομένων ἐπὶ διδύμων κιονίσκων, φερόντων πλέγματα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κορμοῦ των, εἰκονίζεται ἀνὰ εἷς σταυρὸς ἀπλοῦς μὲν κατὰ τ' ἄκρα διπλοῦς δὲ (σταυρὸς Ἀναστάσεως) ἐν τῷ μέσῳ. Τὸ περὶ τοὺς σταυροὺς πεδίον πληροῦται δι' ἀνακαμπτομένων, λεπτοτάτης ἐργασίας, ἑλικοφύλλων.

Ἡ πλάξ ἀνήκει ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἑτέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν σαρκοφάγου, ὧς δ' ἐκ τῆς τέχνης τῆς καὶ τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων δύναται τις νὰ συμπεράνη θὰ κατεσκευάσθη κατὰ τὸν 13ον ἢ τὸν 14ον μ. Χ. αἰῶνα.

1) Ν. Γιαννόπουλος, Δελτ. Ἱστορ. Ἐθν. Ἐταιρ. τόμ. 9 σελ. 127 εἰκ. 8.

2) Α. Ὀρλάνδου, Ἡ μονὴ Βαρνακόβας, ἐν Ἀθήναις 1922 πίν. 1 καὶ εἰκ. 11 σελ. 25.

ΝΕΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΗ΄ ΑΙΩΝΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΜΟΣΧΟΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ἑπὸ

ΒΑΛΕΡΙΟΥ ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ

Εἰς τὸν Θ΄ τόμον τῶν «Ἑπειρωτικῶν Χρονικῶν» ἐδώκαμεν πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν σχέσεων τῶν Μοσχοπολιτῶν μετὰ τῆς Βενετίας κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα. Ἐλπίζομεν ὅτι καὶ τὸ παρὸν ἄρθρον μας θὰ συμβάλῃ κατὰ τι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μεγάλου τούτου ἐμπορικοῦ καὶ πνευματικοῦ κέντρου, ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ Μοσχόπολις.

Ὅπως πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Χρηστος Σούλης¹, ἔπρεπε νὰ ἔχη γραφῆ μία πλήρης μονογραφία τῆς ἱστορίας τῆς Μοσχοπόλεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ συνταχθῆ τοιαύτη μονογραφία, νομίζομεν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ διαθέτῃ ὁ συγγραφεὺς τῆς σειρᾶν μελετῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν, τὴν γλῶσσαν, τὰ ἥθη, τὸ ἐμπόριον, τὴν πνευματικὴν δίαιταν τῶν Μοσχοπολιτῶν, καθὼς καὶ τῶν πολυαρίθμων ἀποικιῶν τὰς ὁποίας ἴδρυσαν οὗτοι εἰς διάφορα κέντρα τῆς μεσημβρινῆς καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἀπαιτοῦν ἐργασίαν ἐντατικὴν καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀπέχομεν ἀκόμη πολὺ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ὥστε ν' ἀναλάβωμεν τὴν συγγραφὴν τοιούτου ἔργου, τὸ ὁποῖον βεβαίως θὰ παρεῖχε μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἱστοριογραφίαν τῆς Ἑπείρου.

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν πάντοτε τοῦ ἐν Δυρραχίῳ Προξένου τῆς Βενετίας, διατηρουμένην εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς πόλεως τῶν ξεναγῶν, ἠντλήσαμεν τὰς πληροφορίας ἐπὶ τῶν ὁποίων συνετάξαμεν τὴν παροῦσαν μελέτην.

Τῷ 1705 τὰ συμφέροντα τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας ἀντιπροσωπεύει ἐν Ἀλβανίᾳ ὁ Pietro Rosa. Διὰ μέσου τούτου οἱ Μοσχοπολίται διεξάγουσιν τὸ ἐμπόριόν των μετὰ τῆς Βενετίας, καὶ εἶδομεν εἰς τὸ προη-

1) Βλ. «Ἑπειρωτικὰ Χρονικά», Τόμ. Θ' σελ. 254-255.

γούμενον ἄρθρον μας τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν τοῦ ἀπευθύνουν ὁκτῶ ἔμποροι τῆς Μοσχοπόλεως διὰ νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὴν ἀφοσίωσίν των.

Ἄλλ' ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τοῦ Βενετικοῦ ἔμπορίου καὶ τοῦ P. Rosa εἰς τὸ Δυρράχιον εἶναι ὁ Νικόλαος Πουλημένος «Ἕλλην τὴν ἐθνικότητα, γεννηθεὶς εἰς τὰ Ἰωάννινα, τόπον ὑποκείμενον εἰς τὸν Τοῦρκον»¹. Ὁ Νικόλαος οὗτος εἶναι «Πρόξενος Ὀλλανδὸς»² καὶ κατώρθωσε, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐν Κων]πόλει πρεσβευτοῦ, νὰ γίνῃ γραμματεὺς τῆς σκάλας τοῦ Δυρραχίου, ἀντὶ τοῦ Δημήτρη Τριανταφύλλου τὸν ὁποῖον ὑπεστήριξεν ὁ P. Rosa. Διὰ τὸ μῖσός του κατὰ τῆς Βενετίας, ὁ Πουλημένος λέγει, τὸ 1705, πρὸς τινὰς ἔμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Μωρηᾶ³ εἶναι πολὺ δυσηρεστημένοι ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας καὶ ὅτι ἔστειλαν τριάντα ἢ σαράντα ἔξ αὐτῶν διὰ νὰ παραπονεθοῦν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν. Προσθέτει ὅτι ἐλπίζει νὰ ἴδῃ νέον πόλεμον τουρκοβενετικὸν καὶ ν' ἀποθάνῃ τότε εὐχαριστημένος⁴.

1) «Nicolò Pulimeno, greco di nazione, nattivo di Gianina, luogo soggetto al Turco». (Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 130, lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

2) «Il porto di Durazzo è un seno da dove posson sorgere tempeste. I Perastini inquieti che vi negoziano, i Barbareschi che vi approdano, quel Polimeno, console olandese, torbido nemico del nome e del veneto commercio, sono apparecchiati di circostanze non buone; tutti ricercherebbero l'assistenza in quel luogo d'un console veneto di maturità e di destrezza.» (Archivio di Stato in Venezia, Relazioni, Senato, III, Seereta I, 7). Εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Carlo Ruzzini πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

3) Ἡ Πελοπόννησος ἀνήκεν εἰς τοὺς Βενετοὺς διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Κάρολοβιτς (1699).

4) «... Questo sagace spirito [Pulimeno] è così dato alla malitia che va machinando ogni giorno più tutte le vie confacenti al suo proprio interesse, senza riguardo alcuno del pregiudizio che può portar alli altri, esprimendosi giornalmente che spera di veder una nuova guerra e poi morirà contento. Martedì mattina, primo giorno di settembre, disse a certi mercanti greci di Moscopoli d'haver inteso che di Morea siano partite quaranta o cinquanta persone, e che siano andate in Constantinopoli ad esclamare alla Porta contro li pubblici rappresentanti di detto Regno, con farli credere che non possono più viver sott' il governo della Serenissima Republica; non saprei però a che motivo esprime questi sentimenti, se non provenienti da un interno livor che nutrice e sempre nutrirà verso il Veneto Dominio. I giorni passati pervenne da Constantinopoli un ferman a Dimitri Triandafilo, col quale era stato elletto scrivano di cotesta scala di Durazzo; oppostosi di subito il Pulimeno, glielo ha fatto sospendere, facendoli formar processo da questo cadì, con testimonij falsi (essendovene nella Turchia una grandissima abbondanza, che così parimente

Ὁ Νικόλαος Πουλημένος, ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τοῦ προξένου τῆς Βενετίας, ζημιώνει πολὺ τὴν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν, διευθύνων ὅλα τὰ ἐμπορεύματα πρὸς τὴν Ἀγκῶνα ἐπὶ πλοίων ντουλτσινιωτικῶν. Ὁ P. Rosa περιμένει ἀνυπομόνως τὰ γράμματα τῶν Μοσχοπολιτῶν διὰ νὰ τὰ στείλῃ, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Σιατίστης, εἰς τὸν βάϊλον (πρεσβευτὴν) Ascanio Giustiniani. Θέλει διὰ τούτου νὰ δείξῃ ὅτι οἱ ἔμποροι τῆς Μοσχοπόλεως καὶ τῆς Σιατίστης, οἱ ὁποῖοι ἐμπορεύονται μετὰ τῆς Βενετίας, δὲν ἀναγνωρίζουν τὸν Πουλημένον ὡς γραμματέα τῆς σκάλας τοῦ Δυρραχίου¹.

Εἰς ἐπιστολὴν του τῆς 16 Φεβρουαρίου 1709, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Alvise Mocenigo βάϊλον Βενετὸν ἐν Κων]πόλει, ὁ P. Rosa συνιστᾷ τὸν Ἰωάννην Γεωργίου Παπᾶν «ἐμπορον Ἑλληνα τῆς Βοσκοπόλεως καὶ φίλον τοῦ Προξενείου» ὁ «ὁποῖος ἐμπορεύεται ἐν Βενετία καὶ μεταβαίνει διὰ τὰς ὑποθέσεις του εἰς τὴν Κων]πολιν. Οὗτος εἶναι ἐπιφορτισμένος νὰ δείξῃ εἰς τὸν βάϊλον τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειται ἡ σκάλα τοῦ Δυρραχίου ἔνεκα τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν συρράξεων

ha fatto quando ha sollicitato i mercanti d' andar in Costantinopoli, servendosi di tutte le falsità) col qual lo fa apparir fallito, ladro, sussuratore et altre cose simili, e questo lo spedi la sera del 7 corrente ad uno de' primi dragomani del suo imbasciator, con ordine di far annichilar quello del Dimitri e di fargliene far uno in suo nome, ma di tal forza ehe niuno glielo possa levar, a sol fine di voler anco in questo tener oppressa la scala . . . » [11 Σεπτεμβρίου 1705] (Archivio di Stato in Venezia: Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, Durazzo, 1700-1711).

1) « . . . Humilio all' E. V. qui inserte le copie delle carte speditemi da mercanti sacistini fatte far contro il Pulimeno, attendendo anche quelle dei mercanti di Voscopoli che pervenutemi le spedirò con espresso le autentiche tanto delli uni quanto delli altri, dalle quali la sublime virtù di V. E. potrà comprendere quanto sia abhorito sì da Turchi che da Christiani il nome del perverso Pulimeno . . . » [29 Ἰουλίου 1706].

« . . . Attendo di giorno in giorno le carte da mercanti di Voscopoli per trasmetterle unite a quelle de' Sacistini con espresso all' E. V. quando pur le di lei generose gratie non mi pervenissero prima di far tal spedizione. Il Pulimeno tenta d' incaminar i suoi effetti per Ancona con bastimenti dulcignoti sopra la fiducia che con bandiera turca non saranno molestati da Venetiani; tali sono li perversi manegi di questo inquieto huomo, diretti sempre a' danni della publica quiete; non sò però se ciò li riuscirà, stante che a quella parte non vorano il commercio di cotesti barbari, che purtroppo il passato hanno afflitto quei popoli con rapine, a' quali altro non mancherebbe che rendersi pratici di tutti i luoghi di quel paese, del che ne ho anche portato li avisi all' Eccellentissimo Signor Proveditor di Dalmatia . . . » [18 Αὐγούστου 1706].

(Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 127, Lettere Ecc. Bailo Kv. Giustinian, 1703-1709).

α

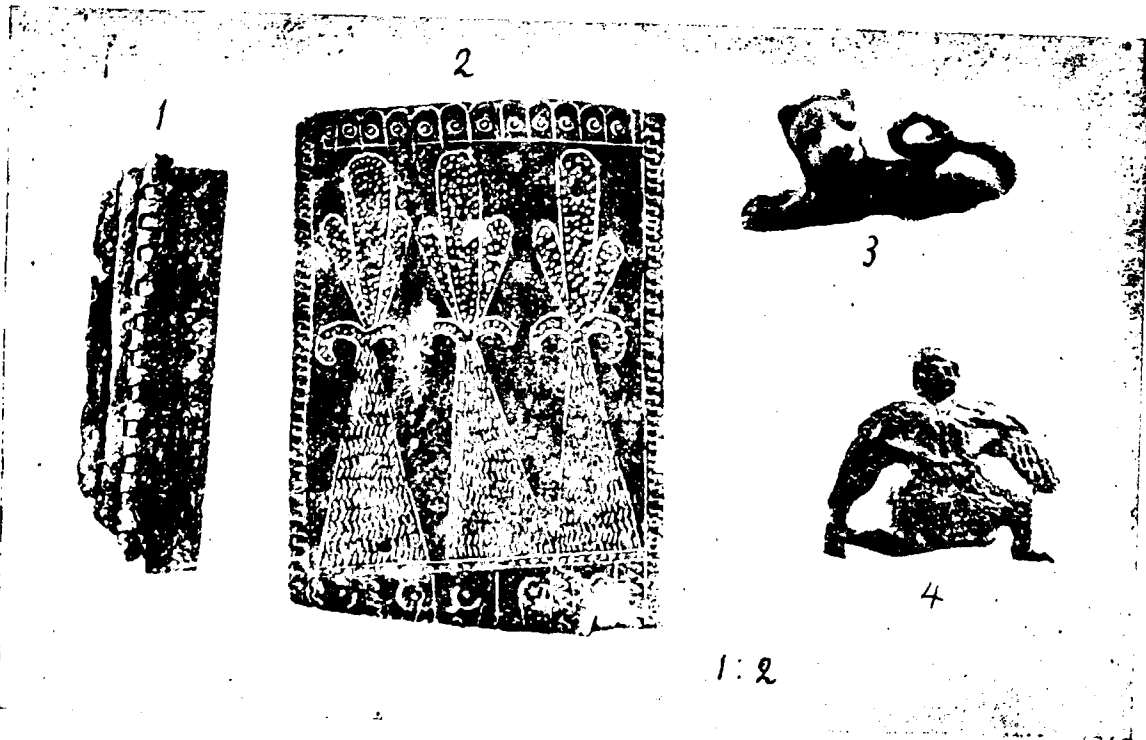
β

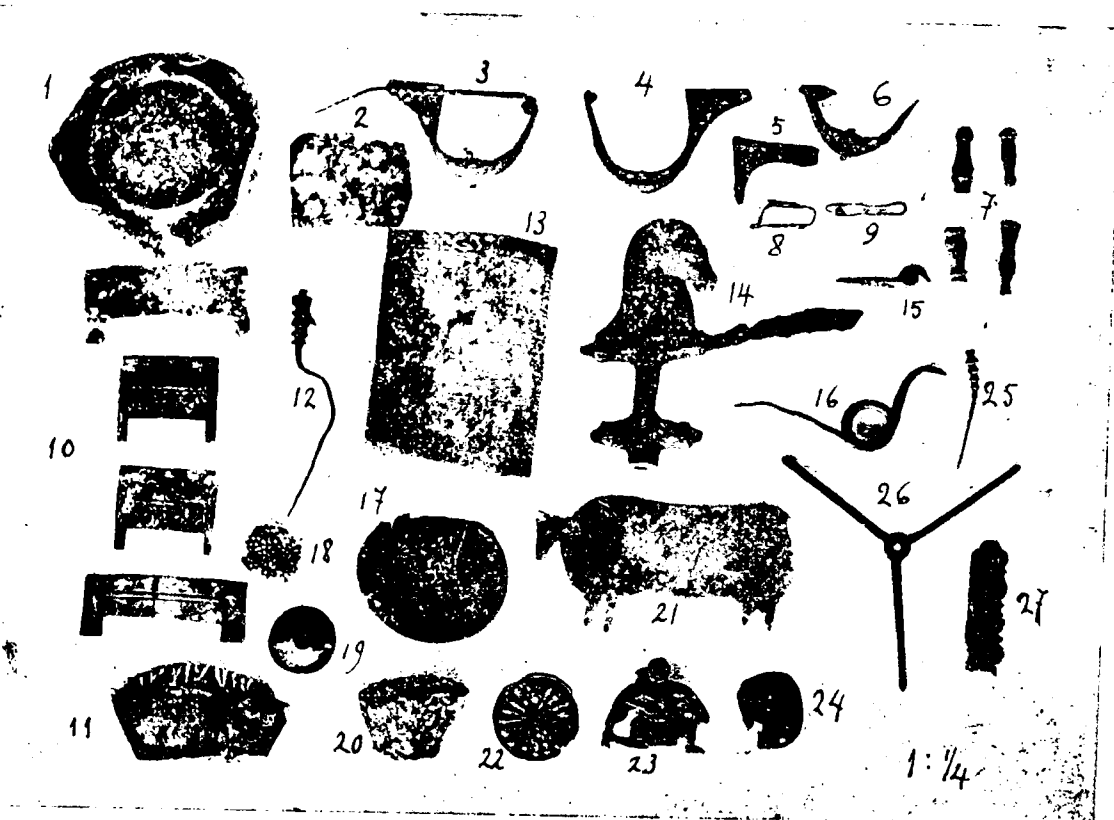
γ

Χαλκή αἴξ (α) καὶ χαλκαῖ κεφαλαὶ κριῶν ἐκ λαβῆς ἀγγείου (β γ.)

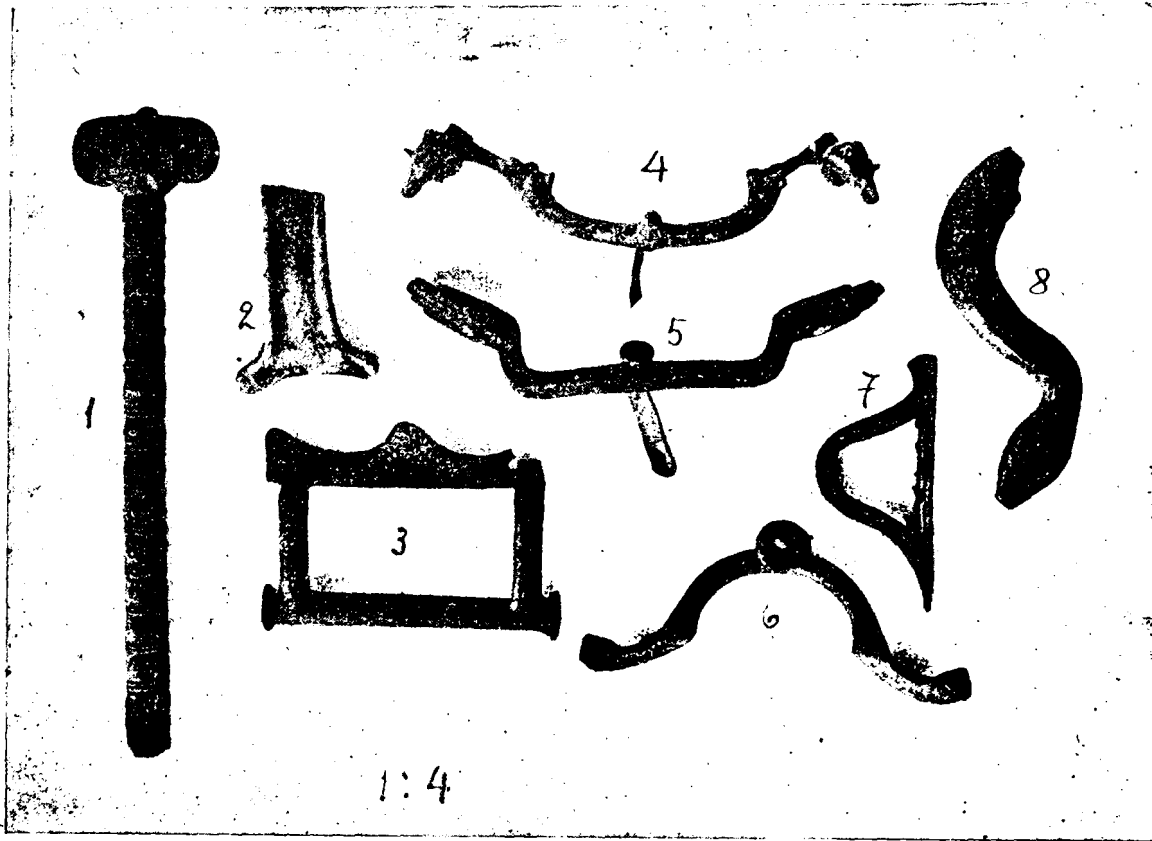

α
Χαλκᾶ εὐρήματα.

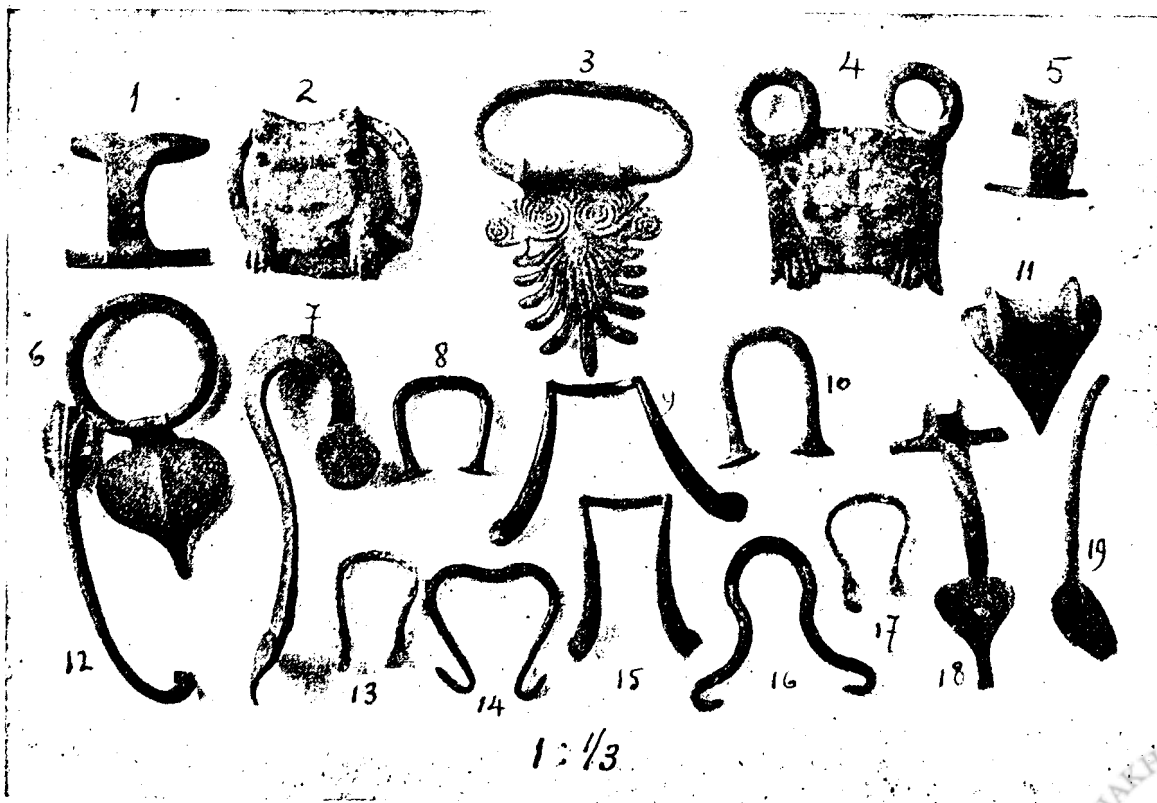

β
Χαλκᾶ εὐρήματα.

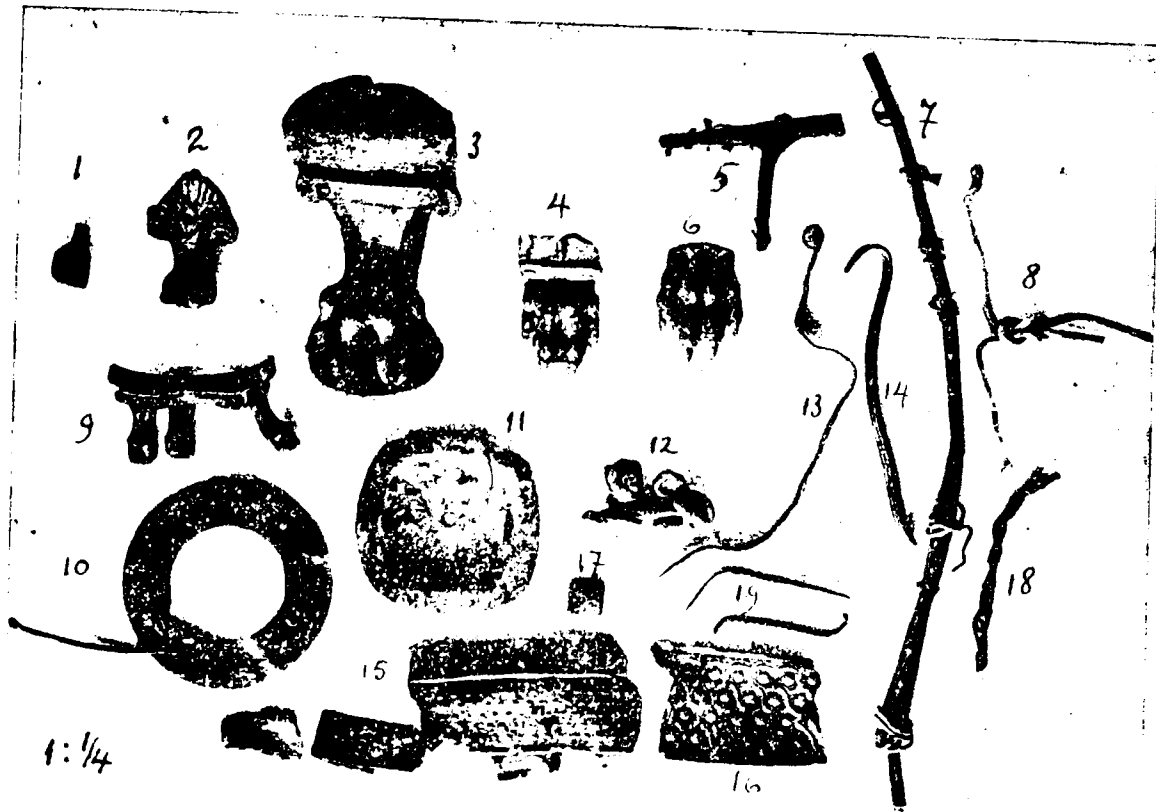

α
Χαλκαῖ λαβαί.

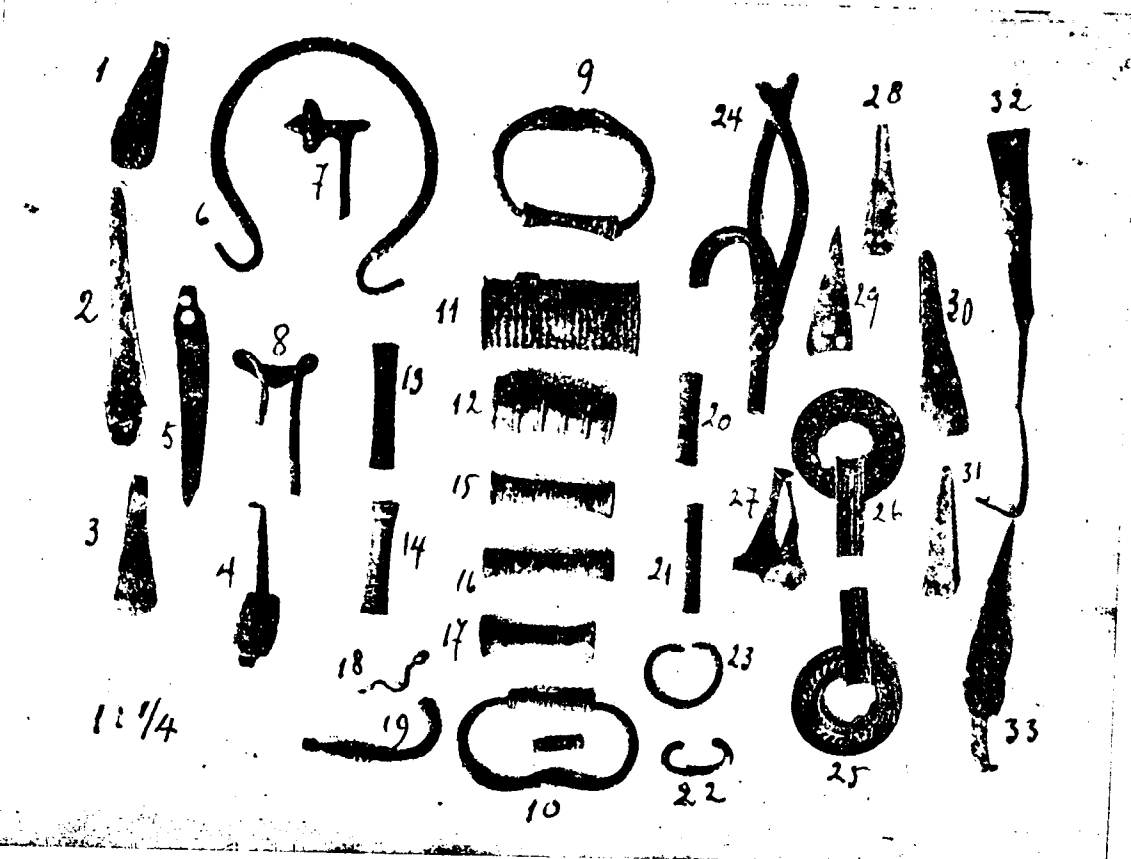

β
Χαλκαῖ λαβαί.

α Χαλκᾶ εὐρήματα.

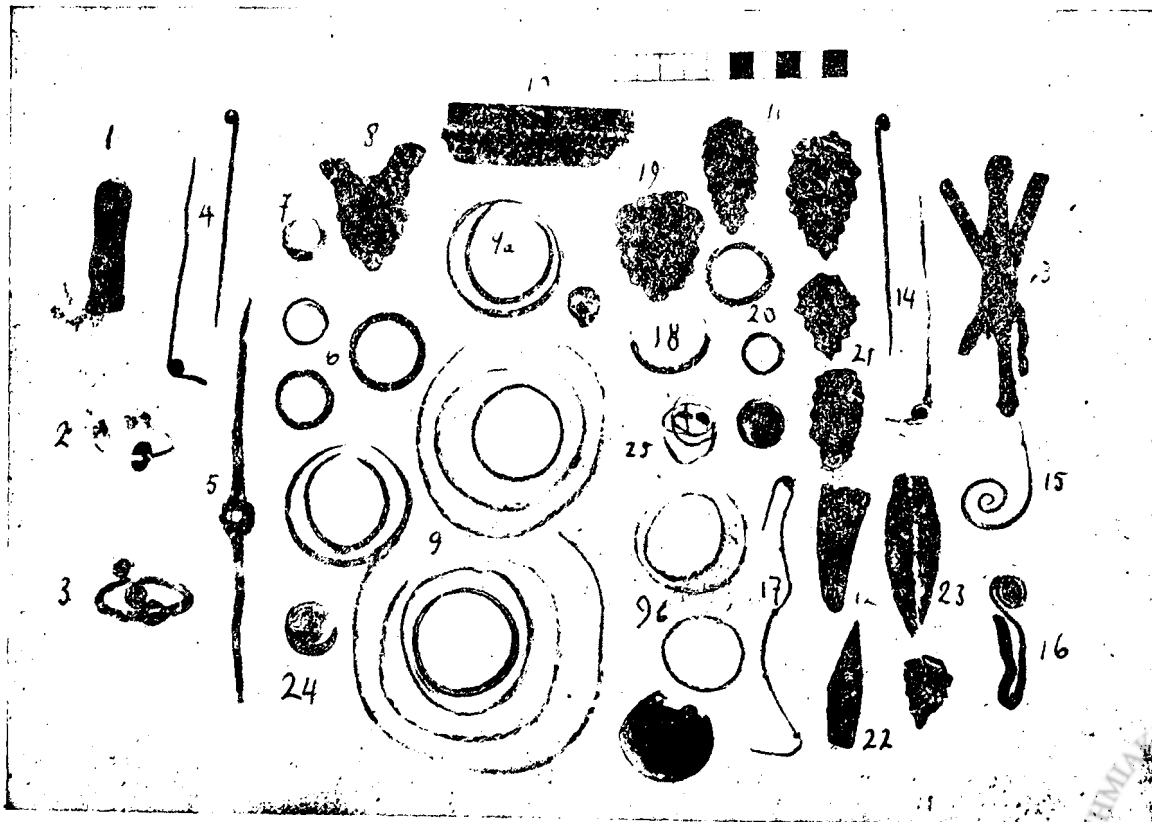

β Χαλκᾶ εὐρήματα.

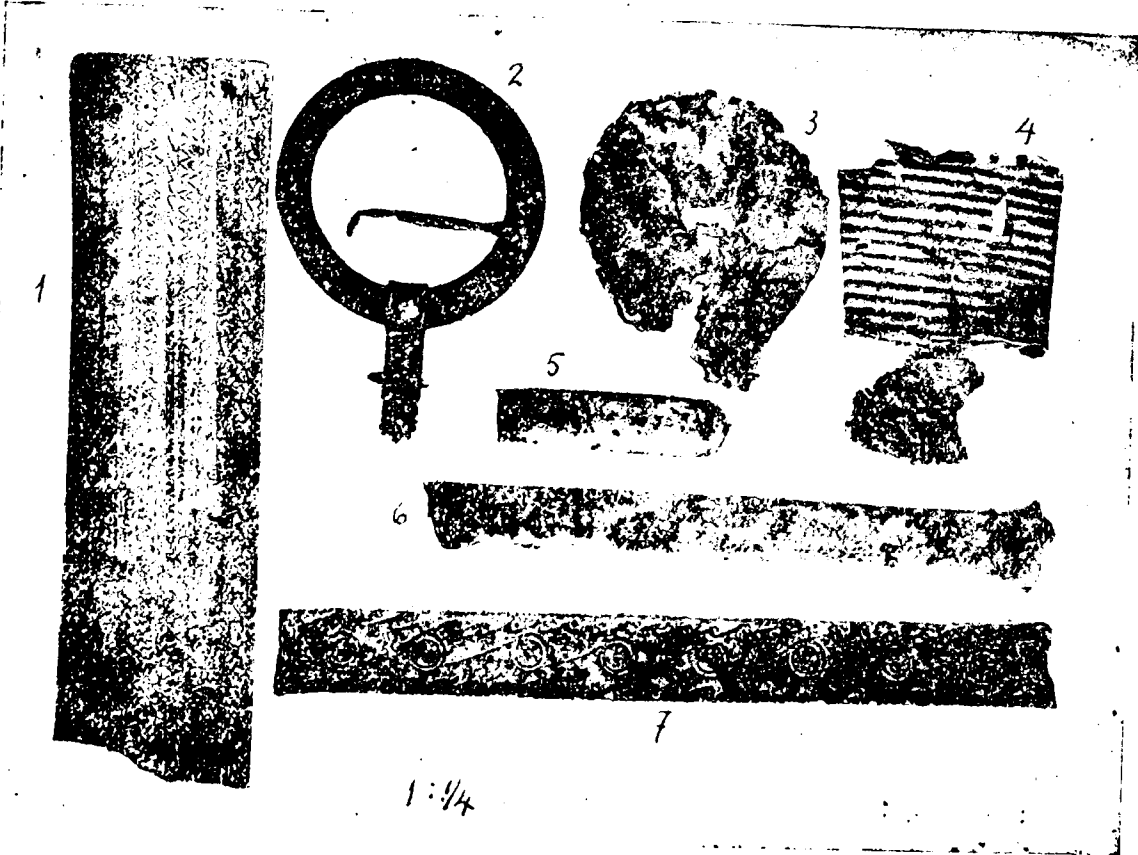

α Χαλκᾶ εὐρήματα

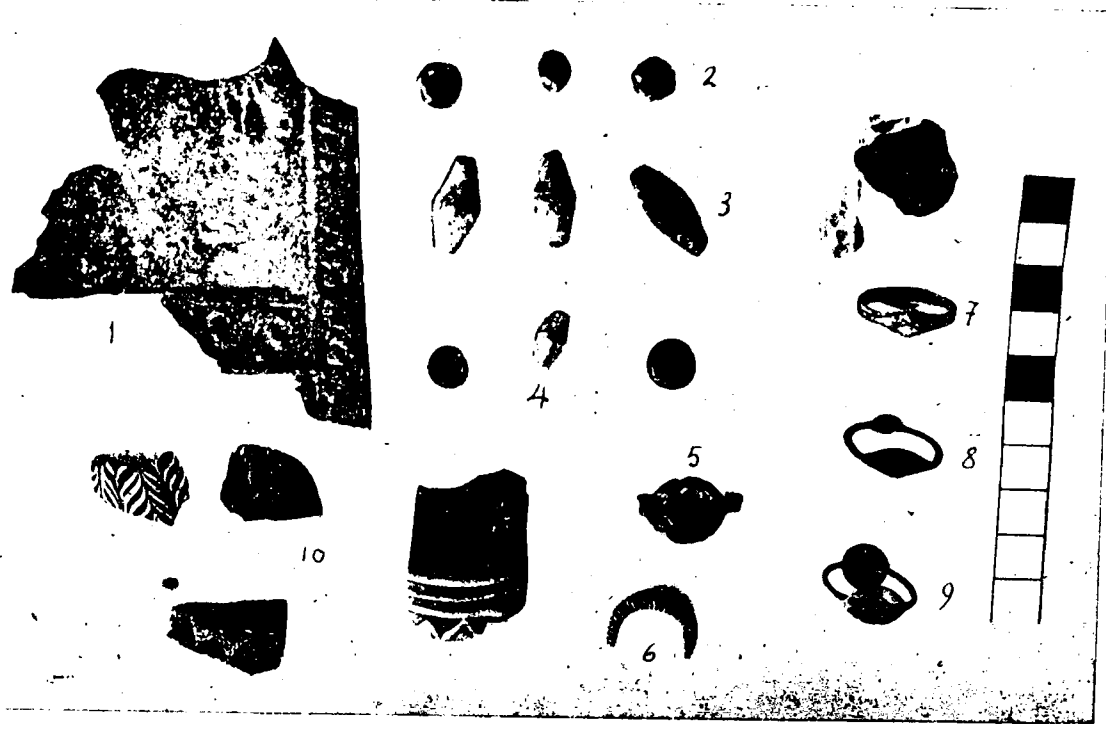

β Χαλκᾶ εὐρήματα.

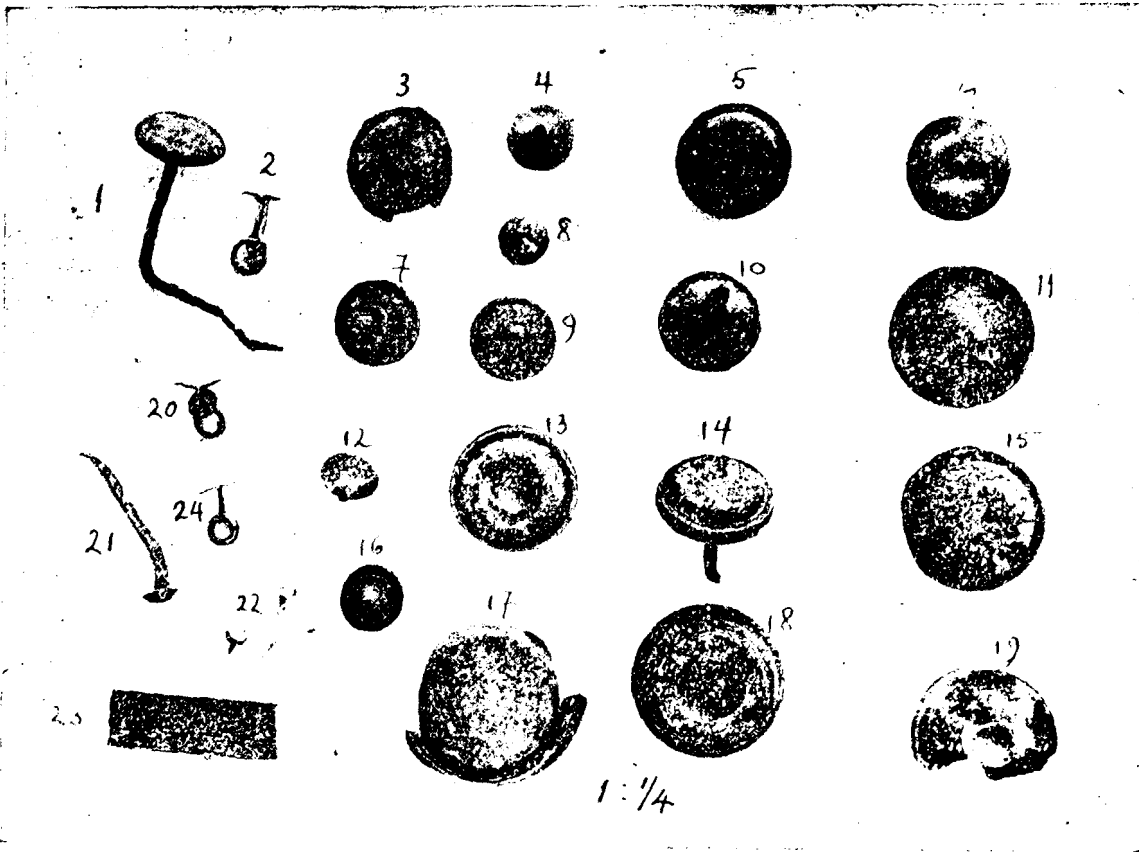

α
Χαλκᾶ καὶ ὑάλινα εὐρήματα.

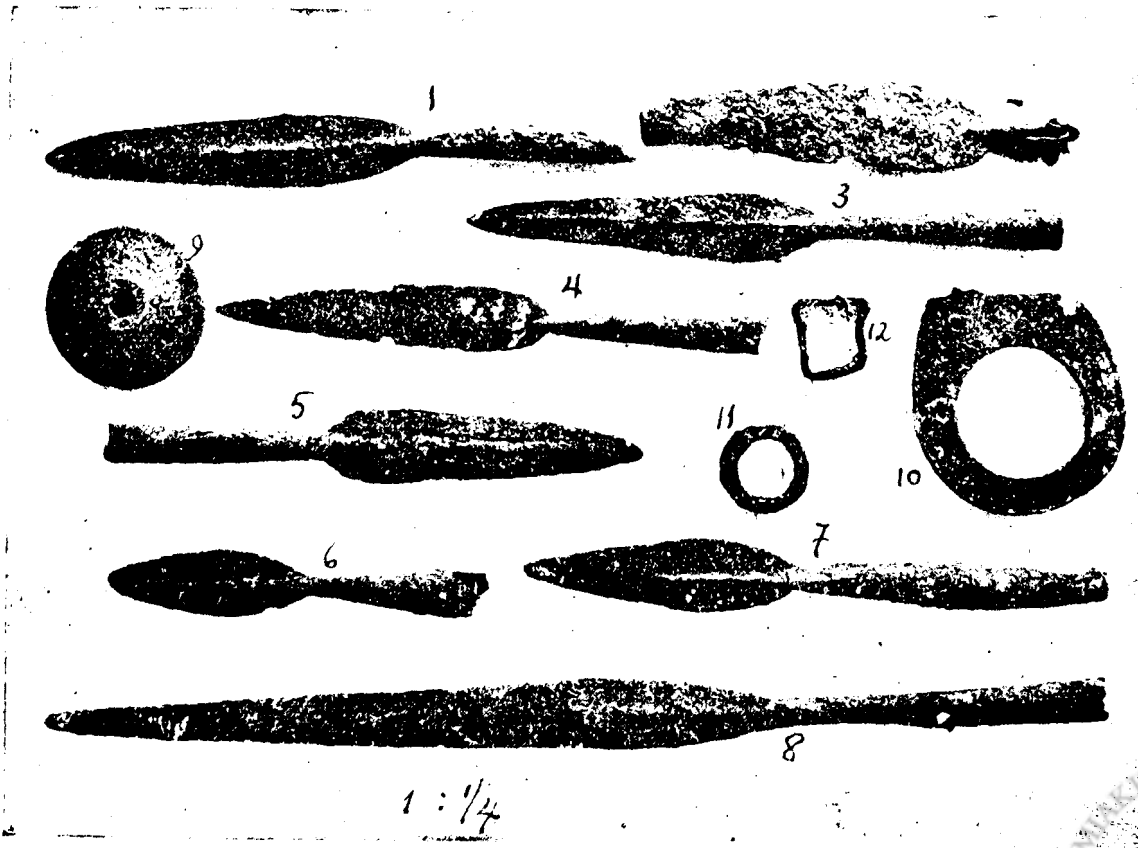

β
Χαλκᾶ καὶ ὑάλινα εὐρήματα.

α. Χαλκοῖ ἤλοι.

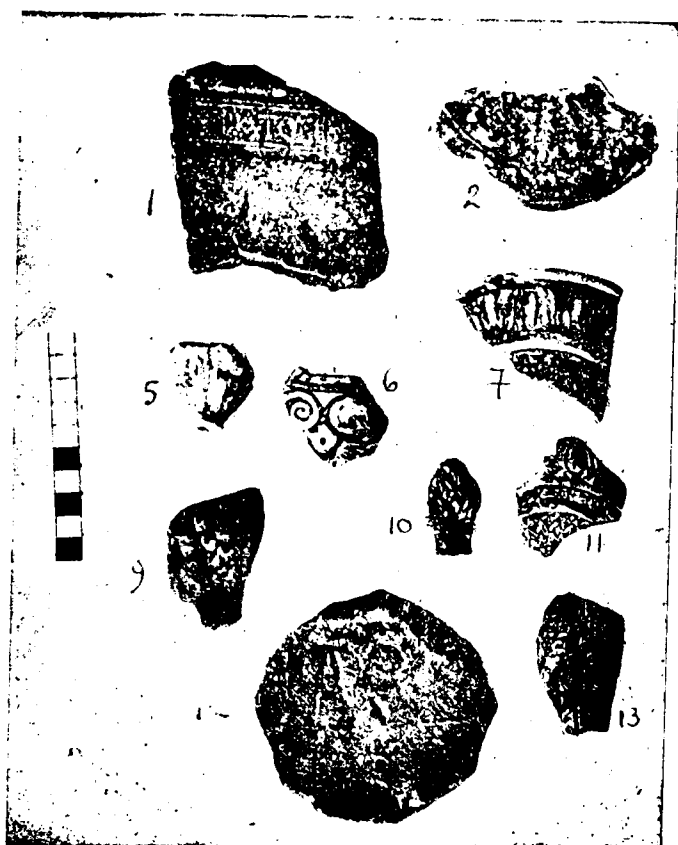

β. Σιδηρᾶ ἀντικείμενα.

α. Πήλινοι άνθεμωτοί άκροκέραμοι

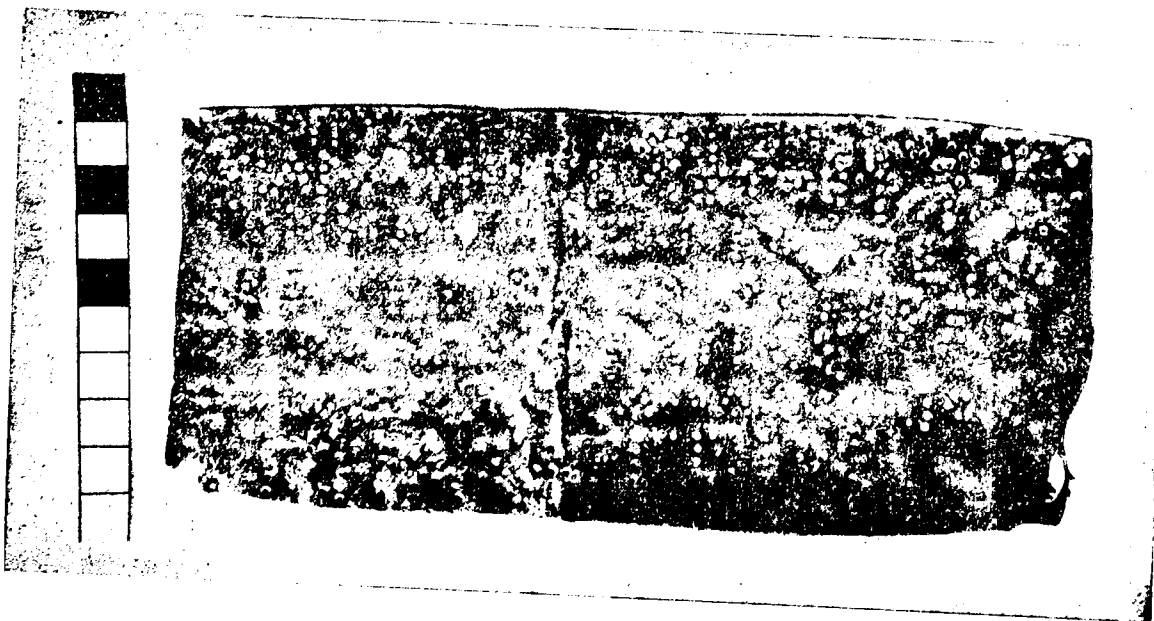

β. Πήλινα εϋρήματα.

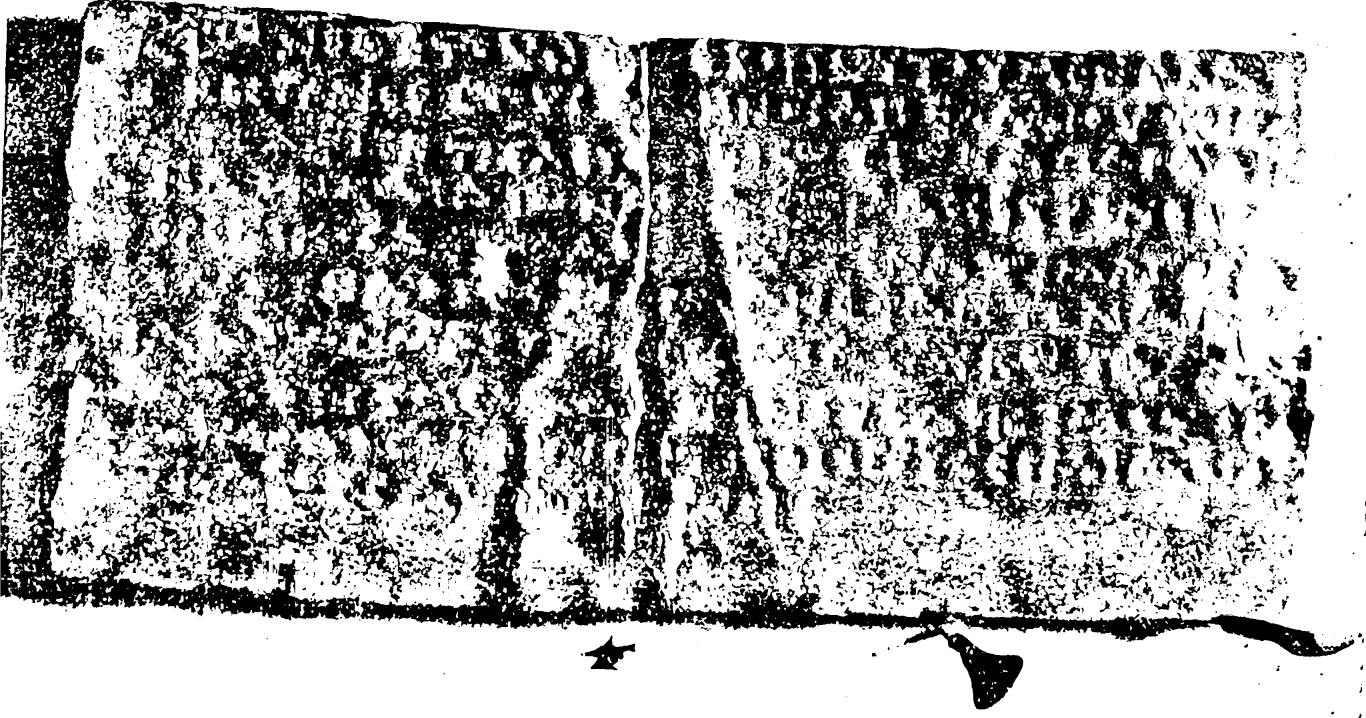

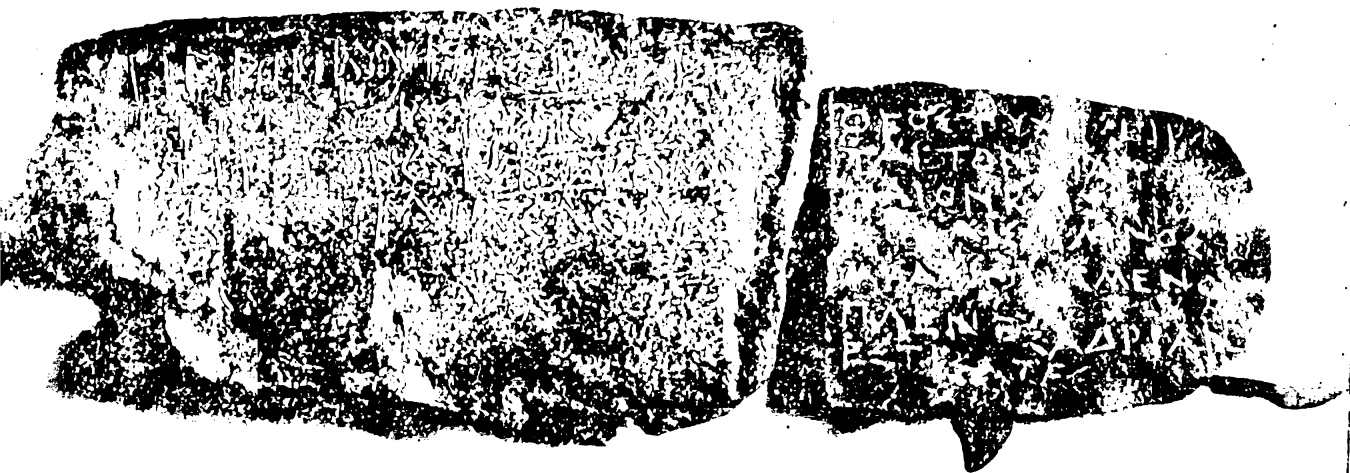
α Ψήφισμα ἐπὶ χαλκοῦ ἐλάσματος.

β Ἀπελευθερωτικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ χαλκοῦ ἐλάσματος.

α. Χαλκῆ ἀπελευθερωτικῆ ἐπιγραφῆ.

β. Μολύβδινοι χρηστήριοι ἐπιγραφαί.

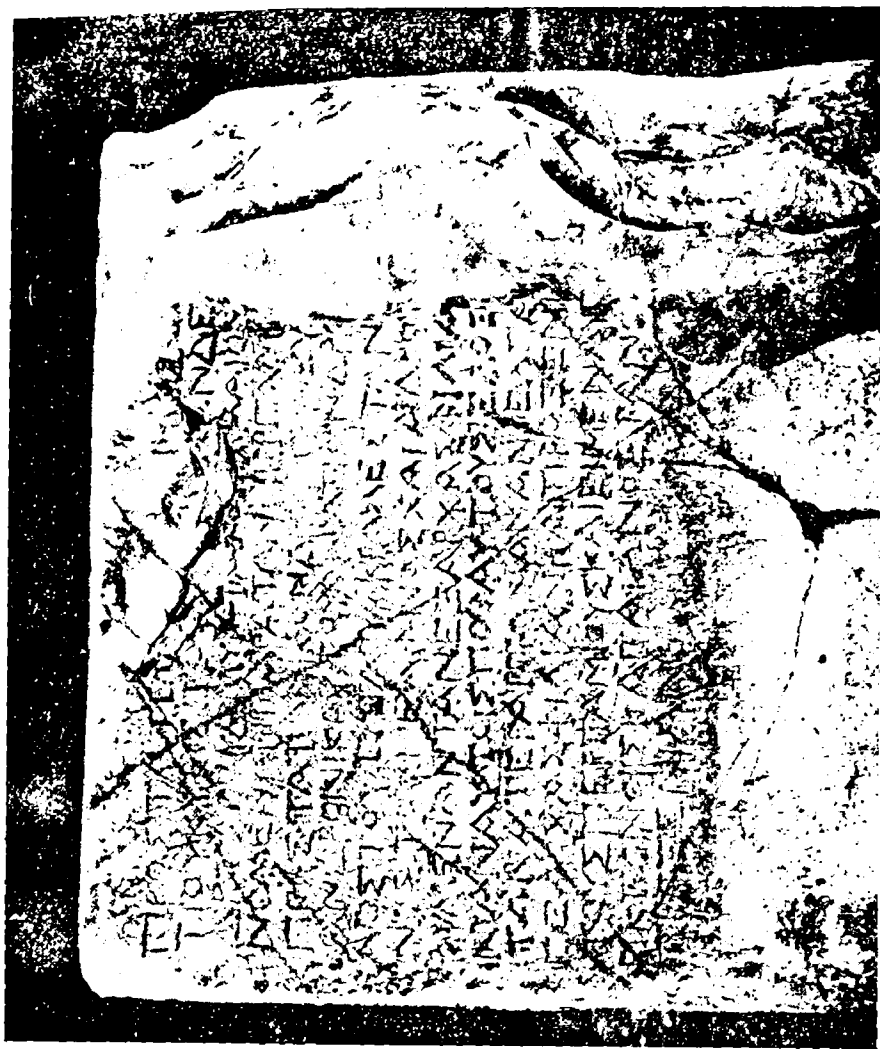

Ἐπιγραφαί.

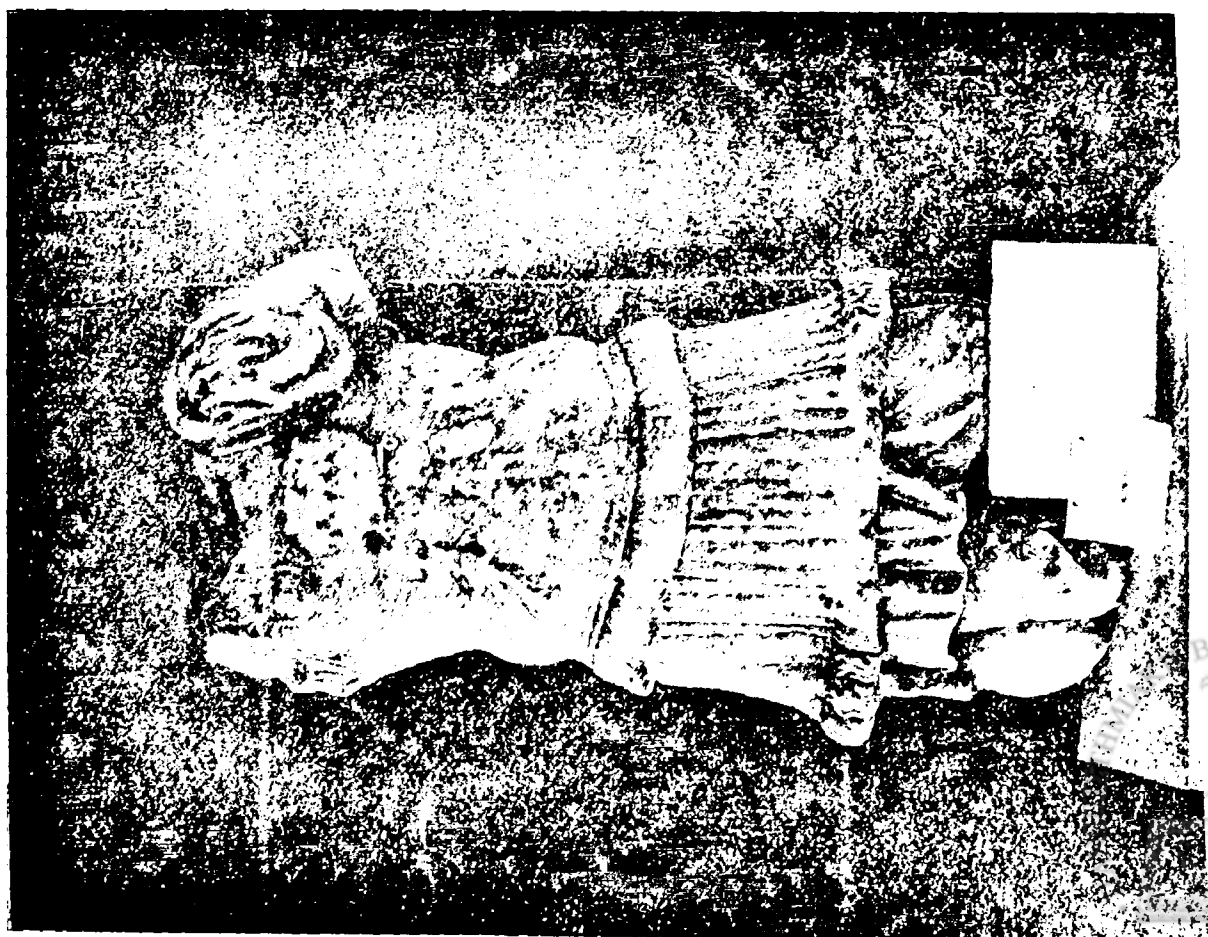
γ. Δωδώνης

δ. Ραδοτοβίου.

β. Ψήφισμα ἐκ Ραδοτοβίου.

αἱ ὁποῖαι συμβαίνουν μεταξὺ τῶν ἐφοπλιστῶν τοῦ Περάστρου (παρὰ τὸ Κάτταρον) τῆς Τριπόλεως καὶ τοῦ Ντουλτσινο¹.

Εἰς τὰ 1711, κατὰ τὸν ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον, ὁ P. Rosa ἀγγέλει εἰς τοὺς «cinque savi alla mercanzia», εἰς ἐπιστολὴν τῆς 18 Ἰαν., ὅτι ὁ βεγλερβέγ ἔχει διαταγὴν νὰ διατρέξῃ τὴν Ρούμελην καὶ νὰ μεταβῇ ἐπίσης κατὰ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς: Ὁ Δημήτριος Βιζούκας ἔγραψεν ἀπὸ τὴν Μοσχόπολιν πρὸς τὸν Ἰωάννην Νεράντζην (ἔμπορον τῆς Σιατίστης ἐγκατεστημένον εἰς τὸ Δυρράχιον) ὅτι ὁ βεγλερβέγ, δι' ὅλης τῆς πορείας ἀπὸ Σόφιας εἰς Μοναστήριον, ἀφήρσε τὰ ὄπλα «ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας» πληρώσας εἰς αὐτοὺς τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας των, ὅτι συνέλαβεν ὅλους τοὺς προὔχοντας καὶ ὅτι ἀπὸ παντοῦ ἀπήγαγεν ἀλυσσοδέτους πολλούς².

1) «Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Signor Padrone Collendissimo

»Per alcuni suoi affari si porta a Costantinopoli il Signor Gianni Georgio Papa, mercante greco da Voscopoli, negoziante in Venetia et amico di questo consolato, il qual mi pregio di raccomandarlo al solito, al validissimo patriotino di V. E., supplicandola riverentemente beneficiarlo con le gratie che suole dispensare la di lei inatta generosità, mentre ancor lui ci favorisce a questa parte.

»Al medesimo li ho consegnato altra mia del no. 27 per l' E. v. et a voce l' esprimerà l' agitationi di questo consolato e della scala, come pure la poca giustizia che li consoli conseguono a questa parte da comandanti et alle gravose spese che giornalmente soggiace il consolato, con gli pochi utili de gl' incerti, per il che con gl' atti più profondi della mia rassegnatione mi raccomando alla di lei pietosa beneficenza, per poter in alcun modo risarcirmi di tanti danni da me sofferti nel passato per causa dei gravi accidenti nati in questa rada tra Perastini, Barbareschi e Dolcignoti, et il tutto cade a dani del console come è ben noto alla di lei rettilissima intelligenza, sperando nella di lei clemenza il mio solievo, mentre starò atendendo le di lei venerate prescrizioni, col benigno rescritto della gratia con profondissimo [rispetto] le baccio il lembo delle vesti.

»di V[ostra] E[ccellenza]

»Humilissimo, devotissimo, ossequiosissimo servo,

»d. Pietro Rosa

»Durazzo, li 16 Febraio 1709

»All' Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Kv. Alvise Mocenigo.»

(Archivio di Stato in Venezia, Bailo da Costantinopoli, filza 130, lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

2) «. . . . Titubanti sono li affari di questo mal fondato impero, nel quale giornalmente succedono novità degne d' essere da me rassegnate alla sublime virtù di V. V. E. E. Il beglierbei ha havuto ordine dalla Porta di far il giro della Romelia e calarsi anco in queste coste, e mossosi giorni sono da Soffia per tutto ove è passato dicono che ha levato l' armi alli Greci con pagargliele la metà di ciò che valevano, e nel medesimo tempo tutti li primati de' cristiani di luoghi ove è passato l' ha fatti prigionieri e seco li condusse in ca-

Ὁ Δημήτριος Βιζούκας καὶ ὁ Ἰωάννης Παπᾶς εἶναι οἱ δύο ἔμπιστοι τοῦ P. Rosa. Ὁ πρόξενος τῆς Βενετίας τοὺς χρησιμοποιεῖ ὅταν πρόκηται νὰ ἀγωνισθῇ κατὰ τῶν ταραχῶν τὰς ὁποίας δημιουργοῦν ἐν Δυρραχίῳ οἱ Ντουλτσινιωῖται οἱ ἀσκοῦντες τὸ λαθρεμπόριον καὶ τὴν πειρατείαν, ἢ ἐναντίον τῶν χρηματικῶν ἀξιώσεων τοῦ Πασᾶ τῆς Αὐλῶνος. Διότι εἰς ἀντάλλαγμα τῶν χρημάτων τούτων ὁ Πασᾶς θὰ ἐφαρμόσῃ τὰς νομίμους κυρώσεις κατὰ τῶν κακοποιῶν Ντουλτσινιωτῶν, οἱ ὁποῖοι διαταράττουν τὸ βενετικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. Οἱ δύο Μοσχοπολιτᾶι ἐπιφορτίζονται νὰ συσκεφθοῦν μετὰ τοῦ πασσᾶ περὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ληφθοῦν κατὰ τῶν Ντουλτσινιωτῶν πειρατῶν. Εἰς ἐπιστολὴν του τῆς 18 Ἀπρ. 1711, ὁ P. Rosa ἀνακοινώνει εἰς τὸν βαῖλλον A. Mocenigo «τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς προσφάτως εἰς τοὺς δύο ἐμπόρους Ἰωάννην Παπᾶν καὶ Δημήτριον Βιζούκην τῆς Μοσχοπόλεως». Ὁ βαῖλος θὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῆς Αὐλῶνος, ἀναγινώσκων τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀπευθυνθείσης ὑπὸ τῶν Μοσχοπολιτῶν πρὸς τὸν πρόξενον P. Rosa ¹.

tena. Da Voscopoli così ha scritto la decorsa settimana Dimitri Bisucha a questo Neranzi, e che di già era giunto a Monastirij . . . » (Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, Durazzo, 1700-1711).

1) «Sotto li otto corrente, col numero 53, scrissi al lungo alla suprema autorità di V. E., anco con replicata, quanto è occorso tra Alli Passà della Valona e li Dolcignoti sopra il consaputo affare delle loro piraterie per questo Golfo a danni de' sudetti veneti e con la presente gli rassegno la risposta che il detto Alli Passà diede ultimamente alli due mercanti Gianni Papa e Dimitri Bisuca da Moscopoli quali furono da me incaricati d' insinuarlo d' avanzare al governo le giuste relazioni, senza punto esser parziale alla iniquità de' detti Dolcignotti, mostrandosi questo d' insistere alla prettesa della summa del danaro per rilasciare le giuste informationi per notificarle poi alla di lei grandezza, come rileverà anco dalla qui inserta copia della lettera che a me scrissero in risposta li predetti due mercanti, essendo anco dissimili parere il capizi, nulla di meno ho ritornato a replicare alli mercanti istessi di dover usare tutte le diligenze in persuadere il Passà e Capizi di somministrare giustitia in conformità delle loro commissioni e della verità, assicurandoli che in simil caso saranno generosamente dalla di lei magnanimità generosamente riconosciuti, e facendo sinistramente, lei non tralasciarà di portare nuovi e frequenti ricorsi al Governo contro Dolcignoti, e dell' istesso Passà e capizi particolarmente sopra il motivo dell' istessi Dolcignoti, che si vano milantando che il Passà istesso gli abbia approvato l' esercizio del corso, la qual cosa sarà mal' intesa alla Porta, maggiormente al presente, che li detti Dolcignotti anno commesso nell' interno di questo Golfo altre sceleratezze, particolarmente quella che fe-

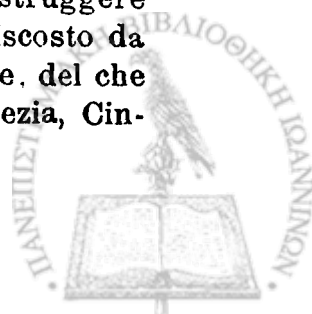

Εὐρισκόμεθα ἐν πλήρει ρωσσοτουρκικῷ πολέμῳ. Τὴν Μακεδονίαν λυμáινονται συμμορίαὶ ληστῶν «χριστιανῶν καὶ τούρκων», οἱ ὅποιοι «ἀπογυμνῶνουν καὶ δολοφονοῦν». Αἱ συμμορίαὶ αὐταὶ δὲν παραλείπουν νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς τὰ πέριξ τῆς Μοσχοπόλεως. Ἔχουν διαταγὴν νὰ «καταστρέψουν ἐκ θεμελίων τὸ μοναστήριον τοῦ προφήτου Ναοῦμ ὀλίγον ἀπέχον ἀπὸ τὴν Βοσκόπολιν καὶ τὸ ὅποιον οἱ χριστιανοὶ παρασκευάζονται νὰ ὀχυρώσουν» ¹.

Οἱ Μοσχοπολιταὶ συνεταιρίζονται μετὰ τῶν ἐμπόρων τῆς Σιατίστης. Ὁ Ἰωάννης Γεωργίου Παπᾶς καὶ ὁ Δημήτριος Βιζούκας τῆς Μοσχοπόλεως ἔχουν συνεταιρόν των τὸν Ἰωάννην Νεράντζην τῆς Σιατίστης. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Πέτρου Ρόζα ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου πρὸς τοὺς «πέντε savi alla mercanzia» δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο ἐμπόρων τῆς Μοσχοπόλεως οἱ ἀδελφοὶ των Νικόλαος Παπᾶς καὶ Κώστας Βιζούκας συνεχίζουν τὸν αὐτὸν συνεταιρισμὸν μετὰ τοῦ Ἰωάννου Νεράντζη. Οὗτοι πωλοῦν ἔλαιον εἰς τὸν Μιχαὴλ Δίκλις, πλοιοκτήτην τῆς «Madona dei Carmini», ὁ ὅποιος τοῖς δίδει ἐπιταγὴν ἑξακοσίων τσεκινίων (νόμισμα βενετικὸν) πληρωτέων ὑπὸ τοῦ συνεταιίρου του Niccolò Reghini, ἐμπόρου ἐν Βενετίᾳ. Ἄλλ' ἔνεκα τῶν χρεῶν τὰ ὅποια ὁ Ἰωάννης Γεωργίου Παπᾶς εἶχε συνάψει ἐν Βενετίᾳ, ὁ ἀδελφός του Νικόλαος, διὰ νὰ μὴ κρατηθῆ τὸ ποσὸν τὸ ἀνῆκον εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν 600 τσεκινίων τὰ ὅποια θὰ ἐπλήρωνεν ὁ Reghini, ἀρνεῖται νὰ ἀναφερθῆ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἐπι-

cero al presente a queste spiagie come l' alta inteligenza dell' Eccellenza Vostra osserverà dalla qui inserta copia di costituito . . . » (Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 130, Lettere Ecc. Bailo Kv. Alvise Mocenigo, 1709-1714).

1) «M' è parso di dovere rassegnare alla grandezza di V.V. E.E. le presenti notizie. In diversi luochi della Macedonia e Romelia si sono di già radunati ladri da strada, numerosi di 4 in 5 cento persone per ciasche capo tra christiani e turchi, e li medesimi spogliano e assassinano, per il più li Turchi, tra' quali un famoso capo detto Bitulas, poco distante di Monasteri, s' attaccò col beglierbei e lo ruppe con obligarlo alla fuga con morte de' suoi, per la qual cosa promise il perdono ad un altro capo, con questo che andasse con li suoi a scaciare il Bitulas, e mentre questo marchiava per eseguire fintamente il comando, gionse comandamento dalla Porta al beglierbei di perdono al Bitulas, ma che l' istesso dovesse con otto cento de' suoi portarsi a Negroponte per presidiare quella piazza, del che per ancho non s' è risolto stante che dubbita di tradimento et l' altro hebbe ordine di andare a distruggere da' fondamenti il monastero del profetta Nauon, che giace poco discosto da Voscopoli, col pretesto che li christiani si posano in quello fortificare, del che s' attende l' esito . . . » [30 Ἀπριλ. 1711] (Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 661, lettere dei consoli, 1700-1711).

ταγὴν καὶ ζητεῖ τὸ ὅλον ποσὸν νὰ περάσῃ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κώστα Βιζούκα. Ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ἀπὸ τοὺς cinque savi alla mercanzia, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Γεωργίου Σταματέλλου, Ἕλληνας ἐμπόρου ἐν Βενετία, ὁ P. Rosa ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Νικόλαος Παπᾶς, ὅστις διεδέχθη ἐν τῷ συνεταιρισμῷ τούτῳ τὸν ἀδελφόν του, ἔχει τὸ μεγαλείτερον ἐνδιαφέρον εἰς τὸ ἔλαιον τὸ ἀποσταλὲν εἰς Βενετίαν. Ζητεῖ λοιπὸν ὁ Νικόλαος Παπᾶς διὰ τεχνάσματος ν' ἀποφύγῃ νὰ ἀναλάβῃ εἰς βᾶρος του τὰ χρέη τὰ ὅποια ὁ ἀδελφός του εἶχε συνάψῃ εἰς τὴν Βενετίαν¹.

1) «Illustrissimi et Eccellentissimi Signori Signori Padroni Collendissimi.

»In esecuzione de' sovrani commandi di V.V. E.E. come appare in loro venerata lettera, ma senza data, pervenutami li 10 corrente, benchè la suppongo del mese di Novembre passato, rilasciata ad istanza e suffragio del detto Giorgio Stamatello, negoziante in Venetia, con la quale mi comandano d' informare loro E.E. se li nove cai d' oglio che ha caricato in questo luoco sotto li 28 Maggio dell' anno 1712, il Padron Michiel Diclich della marcilliana Madonna de' Carmini, come pure la lettera di cambio delli zechini seicento e otto fatta dallo stesso Padron Diclich, pagabili dal signor Nicolò Reghini, negoziante in Venetia, se in detto oglio e zecchini sopra espressi vi sij interesse del quondam Giovanni Giorgio Papa da Voscopoli sive di Nicola suo fratello, sopra ciò la mia divotione rassegna all' E.E. V.V. che qui nel consolato, sotto il giorno stesso sono venuti a trattare si per l' imbarco delli nove cai d' oglio, si per quelle che hanno venduto al Padron Diclich, che assendeva il valsente del venduto a zechini settecento e otto. Li due compagni, cioè il detto Costantin Bisuca e Nicola Papa, quali in mia presenza e per mio mezzo hanno stabilito il prezzo dell' oglio venduto col Padron Michiel Diclich, come pure l' imbarco delli nove cai sopra espressi che glieli conduca sotto nolo a Venetia, come fece, e dissubito ad ambidue contai cento zechini di capara per conto e ordine d' esso Padron Diclich, e dopo che li consegnarono l' oglio si restrinsero i conti e gli rimasse debitore li zecchini seicento e otto, de' quali gli ha fatto la lettera di cambio, pagabili da signor Nicolò Reghini, di lui parcenevole, e perchè il deffunto Giovanni Giorgio Papa teneva alcuni debiti in Venetia, non volse Nicola, di lui fratello, esser mentovato nella poliza di carico, nemeno nella lettera di cambio, et ha voluto che il tutto passi sotto il nome di Costa Bisuca, fratello del defunto Demetrio Bisuca, ch' era compagno del quondam Giovanni Giorgio Papa, e perciò attesto al gravissimo magistrato di V.V. E.E. che il quondam, Giovanni Giorgio Papa ha il maggior interesse nelli detti cavi d' oglio e nelle zechini seicento e otto dell' altro compagno e nelle di lui ragioni successe Nicola, suo fratello, havendo anco rilevata questa verità da voce d' altro mercante da Voscopoli, oltre d' haverlo io penetrato nel giorno che si stabilì la vendita, dalla propria boca di Costa Bisuca e di Nicola Papa, e nel punto che si tratava il negozio stesso, ci servì d' interprete della lingua greca il detto Giovanni Neranzi da Sacista, il qual era compagno delli due defonti; sopra detti cavi nove d' oglio e zecchini, ho fatto tenere altre carte autentiche stipulate per li alti di questa cancelaria consolare al sopra nominato

Ὁ τὸ 1714 ἔκραγεις τουρκοβενετικὸς πόλεμος διακόπτει ἐπὶ διαστήματα τεσσάρων ἐτῶν τὴν ἀνταπόκρισιν τοῦ ἐν Δυρραχίῳ Βενετοῦ Προξένου. Ἡ ἀλληλογραφία ἐπαναλαμβάνεται μετὰ τὴν σύναψιν τῆς συνθήκης τοῦ Πασσάροβιτς (1718).

Οἱ Ντουλτσινιῶται ἐξακολουθοῦν ν' ἀνησχοῦν τὴν ναυτικὴν βενετικὴν κίνησιν εἰς τὴν Ἀδριατικὴν. Ὁ P. Rosa ἔχει πᾶν συμφέρον ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς Ντουλτσινιώτας ἀπὸ τὸ Δυρράχιον καὶ νὰ διατηρῇ τὰς ἀγαθὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐμπόρων τῆς Ἀλβανίας καὶ τῶν πλοιοκτητῶν τῶν σκαφῶν δι' ὧν μεταφέρονται τὰ ἐμπορεύματα εἰς τὴν Βενετίαν. Ἡ ἐλαχίστη δυσαρέσκεια ἐκ μέρους τῶν ἐμπόρων θὰ ἀπέβαιεν εἰς ὄφελος τῶν Ντουλτσινιωτῶν, οἱ ὅποιοι θὰ ἐπωφελοῦντο διὰ νὰ εἰσαγάγουν τὰ ἰδικὰ των πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Δυρραχίου. Ὅσακις οἱ πλοιοκτῆται ἔρχονται εἰς κάποιαν παρεξήγησιν πρὸς τοὺς ἐμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως, ὁ πρόξενος καταβάλλει πῶσαν προσπάθειαν νὰ ἐξομαλύνῃ τὴν διένεξιν ὑπὲρ τούτων, διότι, λέγει εἰς τὴν ἐπιστολὴν του τῆς 30 Ἀπρ. 1720, πρέπει διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀποφευχθῇ ἡ εἴσοδος τῶν Ντουλτσινιωτῶν εἰς τὸν λιμένα. Ὅταν ὁ πλοίαρχος Στέφανος Τρίπκοβιτς ἀρνήται εἰς τὸν Μοσχοπολίτην Μιχαὴλ Σίμου Γεωργίου καὶ τοὺς συνεταίρους του νὰ κάμῃ τὴν ἔκπτωσιν τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς μεταφορᾶς τοῦ καπνοῦ, ὁ P. Rosa καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως οἱ εἰρημένοι ἔμποροι μὴ δυσαρεστηθοῦν καὶ μὴ καταφύγουν εἰς τὴν τουρκικὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ ντουλτσινιωτικὰ μεταφορικά. Ὑπόσχεται εἰς τοὺς Μοσχοπολίτας ὅτι θ' ἀναφέρῃ τὸ ἐπεισόδιον εἰς τοὺς cinque savi alla mercanzia καὶ ὅτι θὰ μείνουν ἱκανοποιημένοι ¹.

Giorgio Stamatello, in esecuzione di loro venerato foglio fatomelo tener in passato, e perciò al presente, non havendo prove maggiori che quelle del passato, mi parse proprio da rassegnare sotto li loro venerati riflessi tutto ciò che in verità e a mia notitia sopra questa affare a lume di VV. E.E. Tanto il mio ossequio humilio in genuità et in conscienza all' incontamina loro giustizia, mentre attendendo loro sovrani commandi, con profondissimo rispetto le baccio levesti.

»Durazzo, 13 Febbraio 1713

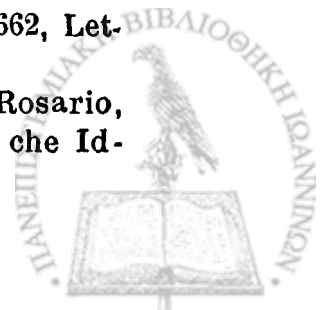
»Humillissimo, devotissimo, ossequiosissimo servo

»d. Pietro Rosa, console.

»Illustrissimi et Eccellentissimi V. Savij alla Mercanzia (Venezia)».

(Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 662, Lettere dei Consoli, Durazzo, 1712-1738).

1) «... Terminato il carico del fregadone nominato Madona del Rosario, capitan Steffano Tripovich dalle Bocche, lo spedisco alla Dominante, che Id-

Βλέπομεν ἐν τούτοις, εἰς τὰ 1720, Μοσχοπολίτας νὰ χρησιμοποιοῦν πλοῖα τῆς Ραγούζης καὶ τοῦ Ντουλτσίνιο πρὸς μεγάλην δυσαρέσκειαν τοῦ Βενετοῦ προξένου.

Εἰς ἐπιστολὴν τῆς 26 Μαΐου 1720 ἀπευθυνομένην πρὸς τοὺς cinque savi alla mercanzia, βλέπομεν δύο Μοσχοπολίτας, τὸν Γεώργιον Βρειτὸν (παλαιὸν φίλον τοῦ Βενετοῦ προξένου, βλ. τὸ ἄρθρον τοῦ Θ' τόμου) καὶ τὸν Κώσταν¹ Βιζούκαν καὶ τινὰ ἔμπορον τοῦ Βερατίου, Γεώρ-

dio Signore l' accompagnia salvamente con cere, tabachi, lane, cordovane, granne et altre, come l' E. V. rileveranno dal qui occluso manifesto. Deve il devoto mio ossequio soggettare alla rettissima loro giustitia un trapasso del sopraccenato capitano Tripcovich. Questo, prima d' incominciare il suo carico è venuto in consolato assieme col mercante Micali Simo Georgio da Voscopoli, i di lui compagni quali provedono de' tabachi il partido di Venetia, sino sotto li 13 Gennaio passato et in mia presenza si sono convenuti ch' esso capitano gli farà un rilascio di tre ducati sopra il nolo per ogni migliaio di tabaco che da essi fosse imbarcato sopra il di lui bastimento di ragione del predetto partito, con questo però che nelle polizze sia espresso il nolo giusto alla tariffa ch' è di ducati 11, soldi 12 per ogni migliaio. Tale conventione fù fatta privatamente, stante che non m' erano pervenute per ancho li venerati loro comandi d' aderire che li capitani facino un qualche rilascio sopra li nolj. Restati sopra tale appuntamento, in fede, che caricate le cere che arriverebbero alla scala, essi li averebbero dato il rimanente del carico in tutti tabachj, e quando per verità non fossero stati quelli, non havrebbe terminato il suo carico se non al tempo delle lane nuove. Così havendo caricato e quello terminato, fatesi le polizze e scrittori il nollo del tabaco giusto alla tariffa, ricusò il capitano predetto dare a' mercanti proprietarij di quello la cautione perchè gli sij fatta la bonificatione delli 3 ducati per migliaio giusto al pattuito. Tale attione ha fatto alterare profondamente l' animo de' mercanti, havendo anche asserito il capitano che se non fosse obligato non sottoscriverebbe le polizze. Vedendo quelli tale ingano, erano rissolti ricover dalli doganierj perchè gli venisse fatta giustitia. Se tanto fosse seguito sarebbe stata cosa scandalosa; perciò ho ritrovato il remedio assicurandoli ch' io avrei scritto all' autorità di V. V. E. E. il pattuito e che sarà loro fatta giustitia che merita l' equità a la ragione del pattuito. Si sono rillasciati persuadere con questo che gli rillasciassi una fede autentica della conventione che rilasciarglela l' anno spedita alli partidanti quelli di costì, quali devono ricevere li tabachj e pagare li nolj perchè se ne vagliano per le proprie ragionj. Se un tale affare fosse andato per mano della giustitia turchesca sarebbe riuscito di sommo pregiudicio alli nostri privilegii e li capitani sudetti haveriano perduto il credito co' mercanti greci e turchi e forse cagionato l' abbracciamento di bel nuovo di bastimenti dulcignoti, ch' è tanto desiderabile a tenerlj lontani... » [30 Ἀπριλ. 1720] Αὐτόθι.

1) Εἰς τὸ ἔγγραφο ὁ λόγος εἶνε περὶ τοῦ Δημητρίου Βιζούκα, ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἀποθάνει τὸ 1713. Πρόκειται πιθανῶς περὶ τοῦ υἱοῦ του Κώστα. Κάμνει λάθος ὁ Βενετὸς προξένος.

γιον Νικολάου, κατοικοῦντας εἰς τὸ προξενεῖον τῆς Γαλλίας, νὰ ναυλώ-
νουν τὸ ραγουζικὸν πλοῖον τοῦ πάτρωνος Ἡλία Φράνοβιτς¹.

Ὁ Γεώργιος Βρετός, ὁ ὁποῖος εἶχε συσταθῆ διατὴν θέσιν τοῦ διερ-
μηνέως (βλ. τὸ ἡμέτ. ἄρθρον τόμ. Θ') ὑπὸ τοῦ προξένου τῆς Βενετίας, με-
τέστη εἰς τὸ ἀντίπαλον στρατόπεδον καὶ ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ προξένου
τῆς Γαλλίας Ventura de Paradis καὶ τινος Luigi Matteo, προσπαθεῖ
νὰ πείσῃ «τοὺς ὁμοεθνεῖς του ἐμπόρους νὰ χρησιμοποιοῦν» τὰ ντουλτσι-
νιωτικὰ πλοῖα. Ὁ P. Rosa ἐξηγεῖ εἰς τὸν βάϊλον Zuanne Emo τὸν λό-
γον τῆς ἐχθρότητος τοῦ Βρετοῦ κατὰ τοῦ βενετικοῦ ἐμπορίου: Πρόκειται
περὶ τινος δίκης διὰ χρέη μετὰ τοῦ Βρετοῦ καὶ τοῦ Νεράντζη «βρεττα-
νοῦ προξένου» καὶ πρῶην συνεταιίρων. Οἱ δύο ἀντίδικοι εἶχον συμφωνή-
σεινὰ ὑποβάλλουν τὴν διαφορὰν των εἰς τὴν κρίσιν τεσσάρων «διαιτητῶν»,
Ἄδὰμ Γκίρα καὶ Μιχαὴλ Σίμου «ἐμπόρων τῆς Μοσχοπόλεως καὶ συμπο-
λιτῶν τοῦ Βρετοῦ», ἑνὸς Ἑβραίου τῆς Ραγούζης, Ἀβραὰμ Λέβη, καὶ τοῦ
προξένου τῆς Βενετίας. Ὁ τελευταῖος οὗτος δηλώνει ὅτι ἀναγνωρίζει ἑαυ-
τὸν τὸν ἀναρμοδιώτερον μετὰ τῶν «πολὺ ἱκανῶν τούτων ἀνθρώπων
τῶν ὑποθέσεων». Ἀφοῦ ἐξήτασαν τὰ κατάστιχα καὶ τὰ ἔγγραφα τοῦ Βρε-
τοῦ καὶ τοῦ Νεράντζη, οἱ τέσσαρες διαιτηταὶ ἐδικαίωσαν τὸν Νεράντζην.
Τὸ χρέος τοῦ Βρετοῦ ἀνῆρχετο εἰς 170.000 ἄσπρα. Κατεδικάσθη νὰ
πληρώσῃ 90.000 εἰς τὸν Νεράντζην².

1) «... Tre mercanti fra gl' altri che soggiornano nel consolato di Fran-
cia, presso Matteo, quali sono Giorgio Vretto e Dimitri Bisucha, ambi da Mo-
scoppoli, e Giorgio Nicola, detto Cocca, da Beratto, sono stati persuasi dal
mentovato Matteo, nollegiare la tartanella ragusea di Padron Elia Franovich,
qual ha dato principio al carico per Venetia li 23, ad esclusione de' nostri le-
gni, et ha voluto la sorte che non si ritrovino in porto bastimenti dulcignoti
da carico, che se ve ne fosse stato pur uno, quello avrebbe il Matteo fatto nol-
legiare per maggiormente porse in pericolo d' impegni la publica quiete. ...»
Αὐτόθι.

2) «... Un certo Georgio Vretto, negoziante da Moscopoli, unito poscia
col quondam Luigi Matteo, qual qui aggitava gl' affari del consolato di Fran-
cia, con animo deliberato da portare inquietudini alla scala e pregiudicare la
navigatione de' veneti bastimenti per queste parti, perciò il Francese admite
sotto la di lui prottione le soprannominate due tartane et il Vretto a secco
attrato alcuni mercanti della propria di lui natione, quali tutti unitamente poi
fecero intendere agl' eminj che voleano caricare i lor effetti sopra dulcignoti e
non sopra ad' altri, con molti atri prottegiati ancora che finalmente Cazzì Us-
sain, uno degli eminj, che solo all' hora qui ritrovavassi accondescere alle di
loro brame....

»... L' ingenuità mia deve soggettare alla sapienza di V. E. li mottivi
per i quali s' indusse il Vretto a dichiararsi nemico de' Venetiani et a pertur-
bare la navigatione dell' istessi, svelatemi da egli medesimo, mosso dalla sin-

Εἰς ἐπιστολὴν ἀπὸ 39 Ἀπριλ. 1721 τοῦ προξένου P. Rosa βλέπομεν τὸν Ἰωάννην Σιγκούναν ἢ Σαγκούνα, ἔμπορον τῆς Μοσχοπόλεως, νὰ χρησιμοποιῆ πλοῖον ντουλντσινωτικὸν διὰ τὴν μεταφορὰν ὑφάσματος τῆς Βενετίας¹.

Τῷ 1725, ὁ P. Rosa συνιστᾷ εἰς τρεῖς του ἐπιστολὰς εἰς τὸν βάλιλον Francesco Gritti, τοὺς ἔμπορους Μιχαὴλ Σίδερην καὶ Ἰωάννην Σίμμον ἐκ Μοσχοπόλεως, ἔφοπλιστὰς τοῦ πλοίου Madonna della Salute ἀνήκοντος εἰς τὸν Niccolò Palicuchia. Οἱ δύο οὗτοι ἔμποροι, φίλοι ἀφωσιωμένοι τοῦ προξένου, μεταβαίνουν εἰς τὴν Κων]πολιν².

cerità, per aver insinuato al quondam Matteo di scrivere contro me e Perastinj a S. E. Sig[nor] Ambasciatore di Francia, nel tempo stesso ch' egli scrisse a Monsù Ventura de Paradis, fù console di Francia in questo luoco. Verteano alcune differenze di conti d' una compagnia già consumata tra S. Giovannj Neranzi, console Brittanico a questa parte et esso Vretto, et ambi si sono concordemente sottomesi al giudicio di quatro arbitrij fra quali io pure fui scielto e gl' altri tre erano Adamo Gira e Micali Simo, negotianti da Moscopoli e compatrioti del Vretto, ed un tall' Abram Levi, mercante da Ragusa, huomini tutti del negocio e conteggio capacissimi tra' quali ero io il più inesperto. Esaminatisi li libri e carte dell' una e dell' altra parte et ascoltate ancor le ragioni di quelli, nacque il giudicio a favore dal Neranzi e contro il Vretto, qual risultava debitore all' altro d' aspri 120.000, e perchè il solito degl' arbitrij è il dimezare il dano, fù condannato il Vretto a dover pagare al Neranzi soli 90.000 aspri... » [27 Αὐγ. 1720] (Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 134, Lettere Ecc. Bailo Giovanni Emo).

1) «... La sudetta tartana del rais Licco ha estratto da Cotesta Città 27 balle panni, delle quali tre erano d' un tale Georgio Teodoro da Velagrada, che col medesimo rais qui ritornò, tre di Nicola Joanni Carà, e cette d' un tale Joanni Siguna da Moscopoli, e l' altre tutte de' Scuttarini, ch' il predetto rais da Dulcigno fece portare in Bogiana... » (Archivio di Stato in Venezia, Inquisitor-di Stato, filza 505, 1719-1770).

2) «... Da qui alcun giorno partirà per Costantinopoli un tal S. Micali Sideri, negociante da Moscopolj, amico di questo consolato dell' E.V. e con l' istesso mi darò l' honore d' umiliarli altra mia, con altre particolarità che potrò raccogliere sopra questo fatto... » [16 Ὀκτ. 1725].

«... Se ne passano a Costantinopoli li signori Joannj Simo e Micali Sideri, compagni negotianti da Moscopolj e creature molto affettuose di questo consolato di V. E. e perciò con la dovuta sommissione li raccomando al sovrano patrocínio dell' E. V. e questi sono li proprietarij del carico della tartana Palicuchja... » [23 Ὀκτ. 1725].

«... Altre mie riverenti antecedenti le ricevera dalli signori Joannj Simo e Micali Sideri, negotianti da Moscopoli, miei amorendi, e questi sono li proprietarij del carico della tartana Madonna della Salute, capitan Nicolò Palicuchia, li quali con tutta sommissione raccomando alla sovrana protetione di V.E. ... » [30 Ὀκτ. 1725].

(Archivio di Stato in Venezia, Bailo di Costantinopoli, filza 142, lettere dei consoli all' Ecc. Bailo Gritti, 1723-1727).

Κατόπιν φθάνομεν εἰς τὸ 1736, εἰς ἣν δηλαδὴ ἐποχὴν ἡ Ρωσσία τῆς τσαρίνας Ἄννας Ἰβάνοβνας διεξάγει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ Α'. Ὁ Gianbattista de Rossi, διάδοχος τοῦ Pietro Rosa εἰς τὸ Προξενεῖον τοῦ Δυρραχίου, γράφει εἰς τοὺς cinque savì alla mercanzia ὅτι, ἐνώπιον τῆς ἐπιτυχίας τῶν Ρώσων—ἡ εἶδησις τῆς ὁποίας πιθανώτατα ἔγινε δεκτὴ ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῶν χριστιανῶν—οἱ Τοῦρκοι λαμβάνουν τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα. Ἀφαιροῦν τὰ ὄπλα ἀπὸ ὅλους τοὺς «Ἕλληνας» τῆς Ἡπείρου, τῆς Ἀλβανίας καὶ τοῦ Μωρητῆ, τοποθετοῦν τηλεβόλα καὶ φρουρὰς γενιτσάρων εἰς πόλεις ὅπως τὸ Ἐλβασάν (ἡ Terra nova τῶν βενετικῶν ἐγγράφων), ἡ Ὀχρῖς, τὰ Τίρανα, τὸ Βεράτιον, ἡ Στρούγκα, ἡ Μοσχόπολις, ἡ Σιάτιστα καὶ τὰ Ἰωάννινα. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν γενιτσάρων κατέχει φερμάνιον δίδον τὸ δικαίωμα εἰς αὐτὸν νὰ ἐξαναγκάσῃ «τοὺς Ἕλληνας τοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτιον πλουσίους εἰς χρῆμα ἢ μέσα» τῶν πόλεων τούτων, ἐνώπιον τῶν οἰκιῶν τῶν ὁποίων ἐμπήγει μίαν σημαίαν, νὰ στρατολογήσουν εἴκοσι, τριάκοντα ἢ ἐξήκοντα στρατιώτας καὶ νὰ τοὺς στείλουν δι' ἰδικῶν των ἐξόδων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν»¹.

1) «... Sopra gli affari della Turchia, la Moscovia vassi dilatando con felici progressi, e per quanto qui puossi raccogliere la sicura resa d' Asach ed altri castelli vicini con Assacho e diversi villaggi, inoltratissi già nella Crimonia, la rotta datta a' Tartari con ucisione di circa 30 mila, e a misura si vano inoltrando, il tutto passano a ferro e fuoco senza riguardo a ettà e sesso di persone, essendogli ineditto il far schiavi, dice li stessi Turchi provenienti da Costantinopoli esser poderoso l' esercito zarniano ed altrettanto ben munito di qualunque genere d' attrezzi, istrumenti da fiumi e da terra e municioni abbondanti. Per tutta questa Albania, Epiro e Regno di Morea è giunto regij firmani cui incombe a comandanti levare tutte l' armi a' Greci, montare li canoni nelle piazze e che siano provvedute dell' bisognevole, qui principiando da Elbassan, Ocrida, Tirrana, Beratto, Terra Nuova, Strugha, Voscopoli, Sacista, Gianina ed' in altre piazze, terre e villagi vi sono grossi distacamenti d' giannizzari, con un loro capo munito di reggio firmano, reintraciando nell' ordine d' Greci che sij più o meno opulenti di denaro o faccoltà e poscia a' questi gli piantano una bandiera alle loro porte, a vista della qualle deve arolare da 20-30 sino al no. di 60 soldati per spedirli poscia a tutte proprie spese a Costantinopoli; con avisi di giorni 13, da persone da collà pervenute constà esser passato il Gran Visir in Andrianopoli per persuadere quel monarcha (che collà s' attrova) portarsi in Costantinopoli, il qual non ascenti, e dicesi per cosa certa seguirà in breve la sua depositione dall' trono e l' esaltatione dell' di lui fratello; a questi Turchi, non che a quelli di Morea, sempre più s' acresce il timore, e molti vi sono che s' alienano d' propri beni, con venderli alli Greci abbittanti... » [7 Ἰουλ. 1736]. (Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 662, Lettere dei Consoli, Durazzo, 1712-1738).

Αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας ὁ Πρόξενος de' Rosi παρέχει εἰς τοὺς cinque savi della mercanzia μᾶς ἐξηγοῦν τὰ γεγονότα τοῦ 1788. Εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας ἀνεφέραμεν χωρίον ἀπὸ τὸν Rouqueville ὅπου ἐγίνετο λόγος περὶ φρουρᾶς τουρκικῆς ἐγκατασταθείσης εἰς τὴν Μοσχόπολιν. Ἄλλὰ τὸ ἔτος 1788 μᾶς ὑπενθυμίζει ἄλλον ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον, ὅταν ἡ Αἰκατερίνα Β' συμμαχήσασα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Ἰωσήφ Β' ἐπεδίωξε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν της τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἀρμόζει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι διαρκοῦντος τοῦ ΙΗ' αἰῶνος—τῷ 1911 καὶ τῷ 1736 ὅπως τῷ 1769 καὶ τῷ 1788—ἕκαστος ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος ἐχρησίμευεν ὡς πρόφασις εἰς τοὺς γενιτσάρους καὶ τὰς συμμορίας τῶν ληστῶν, οἵτινες ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἀταξίας τῆς Ὄθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, προσέβαλλον τοὺς χριστιανοὺς «τοὺς μᾶλλον ἢ ἦττον πλουσίους» τῶν ὁποίων ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου Ρωσσίας ἦτο ἀναμφισβήτητος. Μέχρι τοῦ 1755, τὰ «manifesti di carico» καὶ τὰ «viscontri di scarico» (κατάλογοι τῶν εἰς Δυρράχιον φορτωθέντων ἢ ἐκφορτωθέντων ἐμπορευμάτων ἐπὶ Βενετικῶν πλοίων) μᾶς παρέχουν λεπτομερείας περὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν Μοσχοπολιτῶν.

Βλέπομεν τῷ 1742 τοὺς Δημήτριον Θεοδώρου, Λάζαρον Γεωργίου καὶ συνεταίρους των «ἐμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως» νὰ στέλλουν εἰς τὸν Ἰωάννην Δημητρίου, ἐγκατεστημένον εἰς τὴν Βενετίαν, 681 δέματα καπνοῦ βάρους 32112 ὀκάδων καὶ 114336 λιβρῶν. Τὸ ἐμπόρευμα μεταφέρει ὁ πλοίαρχος Vido Damianovich τοῦ Περάστο (πλησίον τοῦ Κατάρου) ἐπὶ τῆς ταρτάνας «Madonna dello Scalpello»¹.

1) «A dì 10 Gennaio 1742, a Durazzo.

»Manifesto del carico della tartana Madona del Scarpello, capitano Vido Damianovich di Perasto, eseguito a questa scala coll'ordine della volta come segue.

» Di ragione di Dimitri Teodoro, Lazaro Giorgio e compagni mercanti da Moscopoli

»Per consegnar al signor Zuanne Dimitri, compagno in Venezia.

»Tabacco, balle 681, pesano ocche 38.112, che fano libbre, a peso grosso di Venezia 114.336

»Li nollì d' essi tabacchi sono stati ipotecati per cechini d' oro veneti no. 38 1/2, che, compreso il cambio maritimo in ragione di 15 per cento, sono cechini d' oro 44 1/8 all' in circa pagabili a Padron Vincenzo Dabovich per altrettanti qui alla scala spesi per il mantenimento del equipaggio d' essa tartana, val cechini 44 1/2.

»Pui sono ipotecati essi nollì per cechini come sopra no. 20 senza cambio pagabili al signor Zuanne Dimitri, occorsi per ultime spedizione d' esso bastimento, cechini 20»

(Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 663, lettere dei Consoli, Durazzo, 1739-1747).

Τὴν 31 Αὐγ. 1745 «ὁ Δημήτριος Θεοδώρου τῆς Μοσχοπόλεως» παραλαμβάνει ἐκ Βενετίας ὕφασμα, βιβλία, βελουῖδον, καὶ μπροκατέλλαν (εἶδος μεταξωτοῦ, βαμβακεροῦ ἢ λινοῦ μιμούμενον τὸ διηνηθισμένον μεταξωτὸν) καὶ χάρτην ¹.

Ὁ Ἰωάννης Μανώλης καὶ ὁ Γεώργιος Γκίρας τῆς Μοσχοπόλεως παραλαμβάνουν, τὴν 30 Ἰουνίου 1746, ἐκ Βενετίας ὕφασμα, βελουῖδον, πιστόλια, ὑαλικά ².

Τὴν 1 Σεπτ. ἰδίου ἔτους, ὁ Λάζαρος Γεωργίου καὶ ὁ Δημήτριος Θεοδώρου τῆς Μοσχοπόλεως παραλαμβάνουν ἐκ Βενετίας ὕφασμα, ὑαλικά, μπροκατέλλαν, ὑαλοπίνακας, μαγιολίκην (ἰταλικὴν πορσελάνην τῆς ὁποίας ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν νῆσον Μαγιόρκαν μίαν τῶν Βαλεαρίδων) κατειργασμένον ὀρείχαλκον, μεταξωτὰ λεγόμενα «ταμπίνι» καὶ βιβλία ³.

1) «A dì 31 Agosto 1745, Durazzo.

»Manifesto delle merci sbarcate a questa scala dal Padron Antonio Radimiri, imbarcati a Venetia, di ragione degli infrascritti mercanti.

»..... Di ragione di Dimitri Teodori da Voscopoli.

Panni, balle 8, tagli 33,

Due casse con libri,

Veluto, ocche 16, e brocadello, ocche due; in tutto: ocche 19.

Una cassa merci,

Casse due merci,

Carta balla due.» (Αὐτόθι).

2) «A dì 30 Giugno 1746, in Durazzo.

»Nota delle merci condotte e sbarcate a questa scala da tartana dulcignota; erano prima caricate sopra il trabacolo Padron Marovich di Dobrota, proveniente da Venezia.

»Di ragione di Zuanne Manoli da Moscopoli,

Panno, balle cinque, erano pestemali no. ventiotto.

Più un paio pistolle.

»Di ragione di Giorgio Gira Da Moscopoli,

Panno, balle due, pestemali 13,

Più pestemali panno no. 12,

Una cassa gotti,

Più pistole, paia due.

Veluto verde, otto ocche mezza» (Αὐτόθι).

3) «A dì primo settembre 1746, Durazzo.

»Riscontro delle mercanzie caricate dal Padron di tartana Antonio Begovich da Perasto in Venezia degli infrascritti mercanti, sbarcate, porzione alle Bocche sopra tartana dulcignota, per essere tradotte in Boiana et il rimanente condotte e scaricate da esso Begovich a questa scala.

»Di ragione di Lazzaro Giorgi da Moscopoli,

Panni, balle 4, cavezzi 15.

Τὴν 21 Ἰουλίου 1754, βλέπομεν ἓνα ἔμπορον τῆς Σιατίστης, τὸν Νικόλαον Χατζῆ Μιχάλη, ν' ἀποστέλλη μὲ τοὺς «ἐκ Μοσχοπόλεως συνεταίρους του» τὰ ἔμπορεύματα (ἐρυθρὸν νῆμα) ἐπὶ πλοίου ντουλτσινιάτου, εἰς Φιοῦμε καὶ Τεργέστην ¹.

Ὁ Γεώργιος Μιχαὴλ Γκίρα τῆς Μοσχοπόλεως λαμβάνει τὴν 12 Μαΐου 1755 μεταφερθέντα διὰ τοῦ πλοίου «Madonna del Rosario e San Francesco di Paola» τοῦ πατρωνοῦ Luca Marovich τῆς Δομπρότας (παρὰ τὸ Κάτταρον), ὕφασμα βενετικὸν ἢ «κατὰ τὸν τρόπον τῆς Γαλλίας», σύρμα σιδηροῦν, βελούδον, ὑαλικά καὶ ὑαλοπίνακας (κατεσκευασμένα ἀναμφιδόλως εἰς τὴν νῆσον Μουρᾶνο, παρὰ τὴν Βενετίαν), χάρτην καὶ λίθαργον (πρωτοξειδίον τοῦ μολύβδου) ².

Gotti, cassa una,
Una cassa brocatello, per ora ocche 32,
Cassa una lastre vetri,
Bocaletti di maiolica,
Rame lavorato, ocche 15.

»Di ragione di Dimitri Todori da Moscopoli.
Panni, cavezzi 36,
Damaschini e tabini, ocche dieci e drame cento,
Cassette con libri, no. 3.» (Αὐτόθι).

1) «A dì 21 Luglio 1754, Durazzo.

»Nota dell' infrascritte mercanzie estratte da di qua con legni dulcignoti, per le qui sotto annotate scale del Golfo.

»Di ragione di Nicolò Cazi Michali da Siacista e compagni da Moscopoli per Fiume o Trieste.

»Filadi rossi ballette no. 251, imbarcate a questa scala, sopra la tartana del Reis Ibrahim Sedacco di questo luogo, equipagiato però di Dolcignoti»

(Archivio di Stato in Venezia, Cinque Savj alla Mercanzia, filza 664, Lettere dei Consoli, Durazzo, 1748-1758).

2) «12 Maggio 1755, Durazzo.

»Riscontro del carico delle mercanzie di ragione degli infrascritti mercanti albanesi esequitori alla Dominante sopra il pielego intitolato Madonna di Rosario e S. Francesco di Paola del Padron Luca Marovich, suddito di Dobrota, e sbarcati a questa scala.

»Di ragione di Giorgio Michali Gira da Moscopoli,
Panni veneti, pezze 3,
Detti a metodo di Francia, pezze 6,
Fil de ferro, cassette due,
Veluto, ocche 18,
Gotti e lastre, cassette 4,
Carta, balle 4,
Piombo brusato, sacchi 2.» (Αὐτόθι).

Καὶ τέλος, τὴν 28 Ἰουνίου 1755, ὁ Κωνσταντῖνος Σεγκούνα (ἢ Σαγκούνα) ἐκ Μοσχοπόλεως παραλαμβάνει ἐκ Βενετίας ἐπὶ τῆς ταρτάνας «Santissimo Crossefisso e Madonna del Rosario» τοῦ πατρωνος Marco Ivanovitch τῆς Δομπρότας βενετικὸν ὕφασμα ἢ «κατὰ τὸν τρόπον τῆς Γαλλίας», μέταξαν, κατειργασμένον κασσίτερον, πιστόλια καὶ χάρτην ¹.

Πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ἔμποροι τῆς Μοσχοπόλεως ἐχρησιμοποιοῦν πλοῖα ἀνήκοντα εἰς ἐφοπλιστὰς τοῦ Περάστο καὶ τῆς Δομπρότας, λιμένων κειμένων εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀδριατικῆς, τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ἰταλικὸν ὄνομα Bocche di Cattaro καὶ ὁ ὁποῖος ἐσχημάτιζε μετὰ τῆς πέριξ χώρας τὴν «Βενετικὴν Ἀλβανίαν».

Εἶδομεν εἰς τὴν προηγουμένην μελέτην μας ὅτι ἡ τελευταία μνεῖα τῆς Μοσχοπόλεως εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Βενετοῦ προξένου τοῦ Δυρραχίου ἀνάγεται εἰς τὴν 8 Φεβρ. 1761. Οἱ Μοσχοπολίται παύουν τὰς ἐμπορικὰς τῶν σχέσεις μετὰ τῆς Βενετίας καὶ διευθύνουν τὰ ἐμπορεύματά των πρὸς τὴν Βιέννην.

Αἱ σχέσεις τῶν Μοσχοπολιτῶν μετὰ τῆς Γερμανίας, ὁποῖαι μᾶς παρουσιάζονται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Βενετοῦ προξένου Antonio Bartolovich, ἐπιβεβαιοῦνται ἀκόμη καὶ ὑπὸ τοῦ Esprit-Marie Cousinéry, Προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐν τῷ βιβλίῳ του «Ταξείδιον εἰς τὴν Μακεδονίαν», ἐκδοθέντι τῷ 1831. Ὁ Cousinery ὁμιλεῖ περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνθηρότητος τῆς Μοσχοπόλεως ὀφειλομένης εἰς τὸ ἐμπόριόν της μετὰ τῆς Γερμανίας, περὶ τῶν ὠραίων οἰκιῶν τὰς ὁποίας ἔκτισαν, περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως των ὑπὸ τινος πασσᾶ τῆς Ἀλβανίας, τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς νομίζει πατέρα τοῦ Ἀλῆ, Πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων, καὶ τοῦ διασκορπισμοῦ τῶν Μοσχοπολιτῶν ἐμπόρων εἰς Βεράτιον, Οὐγγαρίαν, διαφόρους πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ πρὸ πάντων τὰς Σέρρας, ὅπου τοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς ὁ Ἰσμαήλ-μπέης ².

1) «A di 28 Giugno 1755, in Durazzo.

»Nota delle mercanzie pervenute e sbarcatesi a questa scala dalla suddita tartana intitolata Santissimo Crocefisso e Madonna di Rosario, diretta dal Padron Marco Ivanovich da Dobrota, caricate a Venezia.

»Di ragione di Constantin Senguna da Moscopoli,

Panni veneti, pezze 12,

Detti a metodo di Francia,

Robba di setta, ocche 3,

Stagno lavorato, ocche 43,

Pistole 9,

Carta, balle 7.» (Αὐτόθι).

2) «De nos jours, la ville de Voscopolis s'était enrichie par son com merce

Ὁ Ἄγγλος ταγματάρχης William Martin Leake ὁ ὁποῖος ἐπεσκέφθη τὴν Μοσχόπολιν τὴν 11 Σεπτ. 1805 ὁμιλεῖ εἰς τὸ βιβλίον του «Travels in Northern Greece (London 1835) περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα ὀφειλομένης εἰς τὸ μετὰ τῆς Γερμανίας ἐμποριῶν της καὶ περὶ τῆς καταπτώσεώς της. Ὁ συγγραφεὺς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ πόλις κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας μεγάλου ὑψώματος, ὅτι φαίνεται ὡς μεγάλη κωμόπολις, περιτριγυρισμένη ἀπὸ κήπους εἰς τοὺς ὁποίους συχνὰ ἀπαντᾷ ἡ λεύκη ¹.

avec l'Allemagne. Les habitants y avaient bâti de très belle maison ; mais un pacha d'Albanie, qu'on m'a dit père d'Ali, pacha de Janina, ayant attaqué et pillé cette ville, les marchands se sont dispersés : ils sont maintenant répan- dus dans le Banat, dans la Hongrie, dans diverses villes de Macédoine, et sur- tout à Serrès, où Ismaïl Bey les a bien accueillis. Il n'y a aujourd'hui à Vosco- polis que des ruines et des cabanes où habitent les restes, très pauvres, de la même nation.» E. M. Cousinéry, *Voyage dans la Macédoine* (Paris, 1831), I, p. 17.

1) «Sept. 11 [1805]. This morning at 7.35 I set out for Bérat in the rain, with a wretched set of horses, procured from the menzil, and crossing the plain directly in its breath, and nearly in a due westerly direction, arrive at 8.45 at Votskóp, which name is now applied to two small villages on the last root of the mountains. They are the remains of an old Wallachian colony, which at the time of the Turkish conquest possessed the circumjacent district and was very populous, but in consequence of that event was dispersed. A part of them retired to a situation in the neighbouring mountain, where they founded the town of Voskópoli ; the security of the situation attracted thither numerous settlers from Greece and other parts of European Turkey, who having traded to Germany and rendered the place opulent, became ashamed at length of inhabiting the city of the Shepherds, and changed the name there- fore to Moskópoli or Moskhópoli, which, meaning the city of Calves, seems no great improvement. I have frequently heard the assertion that the town once contained eight or ten thousand houses, but have great difficulty in believing even the smaller of these numbers. Its greatest prosperity was about a cen- tury ago ; for seventy years it has been declining, and for the last ten so ra- pidly, that at present there are only two or three hundred inhabited houses in the place. After ascending the hills for three quarters of an hour from Vot- skóp, we enter open cultivable hills and downs, which compared with the steep ascent from Votskóp, and the abruptness of the mountains around, may be al- most termed a plain. At the end of it, at 10.45, we arrive at Moskópoli, situa- ted at the foot of a very lofty summit. Whatever it may once have been, Mo- skópoli now presents only the appearance of a large village surrounded with gardens, in which the Lombardy poplar is very frequent, — a tree common in these mountains, but apparently not indigenous, as it is found only near the villages.»

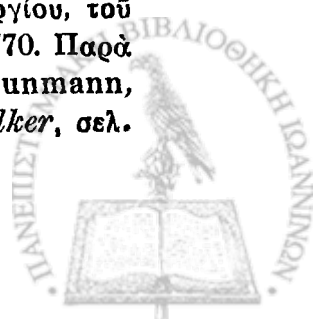
Ἄν ἀνεφέραμεν τὰς βεβαιώσεις τῶν δύο τούτων Εὐρωπαϊῶν ταξειδιωτῶν τὸ ἐπράξαμεν διὰ νὰ ὑποδείξωμεν τὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ ἤμποροῦσέ τις νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐρεῦνας περὶ τῆς ἐμπορικῆς τῶν Μοσχοπολιτῶν δραστηριότητος. Ὅτι ἐπράξαμεν ἡμεῖς εἰς τὴν Βενετίαν, θὰ ἤμποροῦσε νὰ συνεχισθῇ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἰταλίας, εἰς ἃς ἐσύχναζον τὸν ΙΗ' αἰ. οἱ Μοσχοπολίται, καὶ τῶν ὁποίων πόλεων τὰ πλούσια ἀρχεῖα ἐπιφυλάττουσαν πάντοτε ἐκπλήξεις εἰς τὸν ἱστορικόν. Ἀλλὰ μία μονογραφία ἀποβλέπουσα τὰς σχέσεις τῶν ἐμπόρων τῆς Μοσχοπόλεως μετὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Miskolcz (ἐν Οὐγγαρίᾳ) καὶ τοῦ Poznan (ἐν Πολωνίᾳ) θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμος. Εἰς τὰς τέσσαρας ταύτας πόλεις ὑπῆρχον παροικίαι μοσχοπολιτικαί. Ὁ Ἄνδρέας Σαγκούνα, ἐπίσκοπος καὶ κατόπιν μητροπολίτης τῶν Ρουμάνων τῆς Τρανσυλβανίας (1848—1873), ἐγεννήθη εἰς τὸ Miskolcz, τῷ 1808, ἐξ οἰκογενείας μεταναστευσάσης ἀπὸ τὸ παρὰ τὴν Μοσχόπολιν Γράμποβον. Δυνατὸν μάλιστα ἡ οἰκογένεια τοῦ μεγάλου τρανσυλβανοῦ μητροπολίτου νὰ ἦτο Μοσχοπολίτης: εἶδομεν ὅτι βενετικὰ ἔγγραφα μνημονεύουν δύο ἐμπόρων Ἰωάννου καὶ Κωνσταντίνου Σαγκούνα τῆς Μοσχοπόλεως.

Ὁ Σοφὸς Ρουμᾶνος Ν. Ἰόργκα μᾶς ὁμιλεῖ εἰς τὴν «Note Polone» περὶ τῆς μοσχοπολιτικῆς παροικίας τοῦ Poznan καὶ ἀναφέρει πολλοὺς ἐμπόρους τῆς Μοσχοπόλεως, τινῶν τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα προσέλαβον κατάληξιν πολωνικὴν ¹.

William Martin Leake, *Travels in Northern Greece* (London, 1835), I, σελ. 343-344.

1) «Honoratus Thomas Rosa, vinopola, in Macedonia, Moscopolii, oriundus»; «Honoratus Constantinus Tuszynski, Graecus, vinopola, de civitate Moschopolis, in Macedonia oriundus, die 10 ianuarii, A. D. 1780»; «Honoratus Demetrius Wretowski, Graecus, vinopola, de civitate Moscopolis, in Macedonia, oriundus, die I-ma mensis februarii, anno 1780»; «Honoratus Georgius Dymso Zupanski, Graecus, vinopola, de civitate Moscopolis, in Macedonia, oriundus»; «Honoratus Michael Dziemovski, ex Macedonia, de civitate Moschopolis oriundus, Graecus disunitus, vinopola, die 15 mensis februarii, anno 1788». (N. Iorga, *Note polone*, Academia Romana, Memoriile Sectiunii Istorice, Seria III, Tomul II).

Ἡ «Πρωτοπειρία» τοῦ Θεοδώρου Καβαλλιώτη ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ δαπάναις τοῦ Γεωργίου Τρικούπα, ἄλλως Κοσμήσκη, ἐκ Μοσχοπόλεως: «Πρωτοπειρία παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου καὶ αἰδεσιμωτάτου διδασκάλου, Ἱεροκήρυκος καὶ πρωτοπαπᾶ Κυρίου Θεοδώρου Ἀναστασίου Καβαλλιώτου τοῦ Μοσχοπολίτου, ξυντεθεῖσα καὶ νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τοῦ ἐντιμοτάτου καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Γεωργίου, τοῦ καὶ Κοσμήσκη ἐπιλεγομένου, ἐκ πατρίδος Μοσχοπόλεως. Ἐνετίησιν ρψο' 1770. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. Superiorum permissu ac privilegio» (Johann Thunmann, *Untersuchungen über die Geschichte der östlichen europäischen Völker*, σελ.

Ὅταν θὰ ἔχωμεν μονογραφίας περὶ τῶν μοσχοπολιτικῶν τούτων παροικιῶν τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας κλπ. θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πεισθῶμεν ὅτι τὸ οἰκονομικὸν ρόλον τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τοὺς Μοσχοπολίτας, ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἱστορίᾳ τῆς νοτιοανατολικῆς καὶ κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀδριατικῆς δὲν εἶναι καθόλου ἀσύστατος βεβαίωσις. Καὶ ἂν συνεχίζοντο αἱ ἔρευναι αὐταὶ ὄχι μόνον διὰ τοὺς Μοσχοπολίτας, ἀλλὰ δι' ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἡπείρου, ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία ταύτης θὰ διεφωτίζετο πλήρως.

177). Τὸ ὄνομα Κοσμήσκη εἶχε δοθῆ εἰς τὸν Γεώργιον Τρικούπαν ἐν Πολωνίᾳ ὅπου ἐμπορεύετο οὐγγρικοὺς οἴνους: «Er hält sich mehrenteils in Polen auf, wo er mit ungarschen Weinen handelt». (Johann Thunmann, Αὐτόθι, σελ. 178).

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ
ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ *

*Υπό

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Ὁ καθηγητὴς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Καίμπριτζ, A.J.B. Wace ἐξέδωκε ἀξιολογώτατον ἔργον διὰ τὴν σημασίαν τῆς ἑλληνικῆς κεντητικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον * *Mediterranean and near eastern embroideries 1935*».

Τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτὸ ἔργον, ἐκδοθὲν εἰς 250 ἠριθμημένα ἀντίτυπα, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστον τιμᾶται περὶ τὰς 5.500 δραχ., ἀποτελεῖται ἐκ δύο τόμων. Τούτων ὁ μὲν πρῶτος περιλαμβάνει τὸ κείμενον, ὁ δὲ δεύτερος ὁ καὶ ὀγκωδέστερος, τὴν ἀριώτατα ἐκτυπωμένην ἀπεικόνισιν τῶν 120 κεντημάτων τῆς συλλογῆς Franc H. Cook εἰς 136 περίπου ὀλοσελίδους πίνακας χρωματιστοὺς ἢ μὴ. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων οἱ μὲν 84 περιλαμβάνουν θαυμάσια ἑλληνικὰ κεντήματα τῶν νήσων καὶ τῆς Ἡπείρου, οἱ δὲ ὑπόλοιποι κεντήματα τοῦ Ἀλγερίου, τοῦ Μαρόκου, τῆς Τουρκίας, τῆς Μ. Ἀσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Περσίας, τοῦ Τουρκεστάν καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Διὰ τοῦ ἔργου τοῦ ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ νὰ κάμῃ γνωστὴν τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν ἑλληνικῶν κεντημάτων καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης των.

Κριτικὴν περὶ τοῦ ἔργου ἀνεκοίνωσεν ἐν διαλέξει γενομένη ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν ἡ κ. Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη, ταύτην δ' εἶτα ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς «Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher» (τόμ. IB'). Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται κυρίως περὶ τῶν κεντημάτων τῆς Ἡπείρου, τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» ἔκριναν ἐπιβεβλημένην τὴν δημοσίευσιν περιλήψεως τῆς σπουδαίας ταύτης κριτικῆς.

.....
Κατὰ τὴν Κυρίαν Χατζημιχάλη, τὰ δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς τέ-
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ I' (1935)

χνης δὲν δύνανται νὰ ἐξετασθοῦν μονομερῶς ὡς εἶδη τέχνης καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς καλλιτεχνικῆς των μόνον ἀξίας. Ταῦτα εἶναι ἔργα τοῦ λαοῦ ἐξαρτώμενα ἀπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους φυσιολογικοὺς παράγοντας, βιογενετικοὺς νόμους, παμπαλαίας συνηθείας καὶ παραδόσεις μὲ δημιουργικὰς πηγὰς ἐνεχούσας βαθυτάτην καὶ μακροχρόνιον ἐξέλιξιν καὶ στηριζόμενα ἐπὶ μιᾶς ἐνιαίας πνευματικότητος, δημιουργηθείσης ἐκ τῆς ὁμαδικῆς αἰσθήσεως. Ἡ συνθετικὴ των μελέτη ὀφείλει νὰ ἐκκινήσῃ ἀπὸ τὰ γενετικὰ των αἷτια, νὰ ἐξετάσῃ τὰς μεταβολὰς, τὰς ἐξελίξεις, τὰς ἐπιδράσεις, τὰς διασταυρώσεις, τὰς ἀφομοιώσεις, νὰ παρακολουθήσῃ συστηματικῶς τὰ πολυποίκιλα στοιχεῖά των, ἅτινα ἐνισχύονται ἀπὸ τὰς κλιματολογικὰς, φυλετικὰς, ἱστορικὰς, κοινωνικὰς συνθήκας, τὰς ἀναμίξεις τοῦ ἱστορικοῦ βίου κ. ἄ. Ἡ κριτικὴ των μελέτη ὀφείλει νὰ περιλάβῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρας πλευρὰς τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, ὅστις τὰ ἐδημιούργησε, νὰ ἐξακριβώσῃ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς τέχνης του, τὴν αἰσθητικὴν οὐσίαν τῶν δημιουργημάτων του καὶ τέλος τὸ ἔργον εἰς τὸν σύνδεσμόν του μὲ τὸν φυσικόν του παράγοντα. Διότι ἄνευ αὐτῶν τῶν βάσεων, αἷτινες θὰ ἔλυον καὶ σπουδαῖα γενικώτερα ἔθνολογικὰ προβλήματα, ἡ μελέτη τῶν λαϊκῶν μνημείων τῆς τέχνης δὲν δύναται νὰ εἶναι ἠγγυημένη καὶ ἀσφαλῆς.

Μὲ τὸ ἔργον του τοῦτο ὁ κ. Wace δὲν ἔχει μόνον σκοπὸν νὰ κατατάξῃ κατ' ἀρχὴν ὠρισμένα ἠπειρωτικὰ καὶ νησιωτικὰ κεντήματα, μόνον τὰ πλουσιώτερα καὶ πλέον ἐξειλιγμένα ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ καθορίσῃ τὴν καταγωγὴν των τὴν ἑλληνικὴν, ἣτις ἀπέβη προβληματικὴ. Κεντήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἰκιακῆς χρήσεως, τελειότατα καὶ θαυμαστὰ ὑποδείγματα τῆς ἑλληνικῆς κεντητικῆς, ἐγκλείοντα μέγαν κύκλον διαφορῶν πολιτισμῶν, πολυποίκιλα στοιχεῖα, γενετικὰ ἐξελικτικὰ καθὼς καὶ διαφοροὺς ἄλλας περιπλοκάς, ἀφομοιώσεις, ἀναμίξεις, διασταυρώσεις καὶ ἐπιδράσεις.

Καθορίζει ἀκριβέστατα τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν ὅλων αὐτῶν τῶν κεντημάτων ὁ κ. Wace. Ἀλλὰ, καθὼς φαίνεται, παραμελεῖ νὰ ἐξετάσῃ πολλὰ ἐκ τῶν στοιχείων των καὶ φέρεται εἰς τὸ νὰ τὰ κατατάξῃ εἰς τὸν γενικὸν κύκλον τῶν κεντημάτων τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς. Ἡ κατάταξις αὕτη παρουσιάζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Wace ὡς ἐπίλυσις ἀπὸ καιροῦ συντελεσθεῖσα, χωρὶς νὰ ἔχη προηγηθῆ διὰ τὴν τέχνην τῆς ἑλληνικῆς κεντητικῆς οὐδεμία ἀναλυτικὴ καὶ συνθετικὴ μελέτη καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν τεθῆ αἱ ἀσφαλεῖς καὶ ἠγγυημέναι βάσεις διὰ μίαν τοιαύτην γενικωτέραν καὶ εὐρυτέραν ταξινόμησίν των. Καὶ οὕτω τὰ κεντήματα τῆς Ἑπέρου καὶ τῶν ἑλληνικῶν νήσων περιγράφονται μαζὶ μὲ ὅλα τ'

ἄλλα κεντήματα τ' ἀνατολικά, — Ἀλγερίου, Μαρόκου, Τουρκίας, Μ. Ἀσίας, Καυκάσου, Τουρκεστάν, Ἰνδιῶν, — ἂν καὶ ἔχουν στενωτάτους συνδέσμους πρὸς ἄλλα ἑλληνικὰ τῆς ἡπειρωτικῆς ἐν γένει Ἑλλάδος καὶ ἔχουν συμβάλει εἰς τὴν γένεσιν των ποικίλαι καὶ τόσαι ἄλλαι προϋποθέσεις.

Ὁ συγγραφεὺς τοποθετεῖ κατόπιν κατ' ἀρχὴν τὴν κεντητικὴν τέχνην τῆς Ἠπείρου εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς τέχνης τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ὑπάγει ὅλα περίπου τὰ θαυμασιώτερα κεντήματα τῆς Ἠπείρου εἰς τὰ κεντήματα τῶν Ἐπτανήσων. Ἀλλὰ τότε θὰ ἔπρεπε νὰ καταταχθοῦν καὶ διάφορα ἄλλα κεντήματα τῆς λοιπῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ἅτινα καταπληκτικῶς ὁμοιάζουν εἰς τὴν ἔκφρασιν πρὸς τὰ νησιωτικά, ἢ μᾶλλον ν' ἀναγάγῃ ὁλόκληρον περίπου τὴν κεντητικὴν τέχνην τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν κύκλον τῆς τέχνης τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, διότι εἰς τὴν συνολικὴν μελέτην τῆς ἀνευρίσκονται πλεῖσται καὶ διάφοροι σχετικαὶ ἀναλογίαι, διασταυρώσεις, ἐπιδράσεις κ. ἄ.

Δικαιολογεῖ τὴν κατάταξιν αὐτὴν ὁ κ. Wace γράφων, ὅτι τοιαῦτα ἐξαιρετικὰ κεντήματα (δηλ. τὰ τῆς Ἠπείρου) εἶναι à priori πιθανώτερον ὅτι θὰ ἐγίνοντο εἰς τὰ Ἐπτάνησα μὲ τὸν ἄγνόν ἑλληνικόν των πληθυσμόν, ὅστις ἦνθισεν ὑπὸ τὴν Ἐνετοκρατίαν μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν Ἠπειρον, ἣτις εὐρίσκειτο πάντοτε ὑπὸ μίαν ταραχώδη κατάστασιν, κατοικουμένη ἀπὸ τρεῖς φυλάς, τὴν ἑλληνικὴν, ἀλβανικὴν καὶ βλαχικὴν, καὶ εἶχε δύο θρησκείας. Προσθέτει δὲ ὅτι ἦτο ἐπίσης δυνατὸν ὁ ρυθμὸς (style) τῶν Ἰονίων νήσων νὰ ἐφημερόζετο εἰς ἐπαρχίας τῆς Ἠπείρου, ὅπως εἰς τὴν Πάργαν, (ἣτις παρεχωρήθη ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς εἰς τὸν Ἀλῆ-Πασσᾶν ἔνεκα γεωγραφικοῦ λάθους τὸ 1819), καὶ εἰς τὴν Πρέβεζαν, (τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν ὁ Ἀλῆ-Πασσᾶς ἀπὸ τοὺς Γάλλους τὸ 1798). Θεωρεῖ λοιπὸν ὁ κ. Wace ὡς ἑπτανησιακὰ ὅλα τὰ θαυμασιώτερα καὶ ἐκλεκτότερα ὑποδείγματα τῆς τέχνης τῆς Ἠπείρου καὶ καταγράφει μόνον ὡς Ἠπειρωτικὰ Γιαννιώτικα (ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς Ἠπείρου ἀναγνωρίζει μόνον τὴν τέχνην τῶν Ἰωαννίνων) κεντήματα μιᾶς ὠρισμένης ἔκφρασεως τῆς Ἠπειρωτικῆς τέχνης, τὰ ἔχοντα ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον φυτικὸν διάκοσμον καὶ παρουσιάζοντα καταφανῆ τὴν τουρκικὴν ἐπίδρασιν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε θὰ ἠδύνατό τις εὐκόλως νὰ τὰ κατατάξῃ εἰς τὰ Μικρασιατικά.

Παράδοξον εἶναι ἐπίσης τὸ ὅτι ὁ κ. Wace ἀναφέρει σχετικῶς μὲ τὰ Ἠπειρωτικὰ αὐτὰ κεντήματα εἰς ὑποσημείωσιν καὶ ἐντελῶς παροδικῶς τὰ ἑξῆς : « Ὑπάρχουν ἐπίσης ὀλίγαι σημειώσεις διὰ τὰ Ἠπειρωτικὰ κεντήματα εἰς τὰ « Ἠπειρωτικὰ Χρονικά » ἔτος V, ἀλλ' αὐταὶ καθὼς καὶ ποικίλα ἄλλα δημοσιεύματα διεσπαρμένα εἰς περιοδικὰ μόλις δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτέλεσμα πρωτοτύπων καὶ ἐπιτοπίων ἐρευνῶν ». Ἀλλὰ

εἶναι βέβαιον ὅμως ὅτι ἐπιτοπίως ἐμελετήθησαν καὶ ἐσυσχετίσθησαν συμφώνως πρὸς τὰς συνηθείας καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις καὶ ἀναλογίας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ καθόλου τέχνη τῆς Ἡπείρου καὶ ἔνεκα τούτου κατατάσσονται εἰς τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» (ἔτος Ε΄. τεῦχος Γ΄. σελ. 253 ἄ. 1930) ὡς καθαρὰ ἡπειρωτικὰ κεντήματα, ὅπως καὶ εἶναι. Γεγονὸς εἶναι ἐπίσης ὅτι τὰ κεντήματα αὐτὰ ἀνήκουν εἰς τὰ θαυμασιώτερα καὶ τελειότερα ἔργα ὅχι μόνον τῆς ἑλληνικῆς κεντητικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῆς παγκοσμίας. Ἐξαιρετικὰ καὶ μοναδικὰ εἰς τὴν τεχνικὴν, τὸν χρωματισμόν, τὰς πλουσίας καὶ ἀριστοτεχνικὰς συνθέσεις, εἰς τὴν ἰδιορρυθμίαν καὶ πρωτοτυπίαν. Εἶναι τὸ ἀποκρυστάλλωμα τῶν ἑλληνικῶν κεντημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα πιστῶς ἀντανεκλᾶ ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία μὲ τὸν ἀνατολικόν, βυζαντινὸν καὶ δυτικὸν χαρακτῆρά της. Τὰ δημιουργήματα αὐτὰ, ἐγκλείοντα μέγαν κύκλον πολιτισμῶν (ἑλληνικόν, βυζαντινόν, ἀνατολικόν, δυτικόν) φανεροῦν βεβαίως πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς δυτικὰ πρότυπα καὶ ἄλλα νησιωτικὰ καὶ μάλιστα μὲ τὰ σκυριανά, ὡς ἐλέχθη. Εὐκόλον λοιπὸν εἶναι στηριζόμενός τις μόνον ἐπὶ ὠρισμένων στοιχείων τῶν νὰ τὰ κατατάξῃ καὶ εἰς τὰ νησιωτικὰ, ἂν μάλιστα δὲν ἐξετάσῃ καὶ τὴν μεταξὺ ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς τέχνης ὑπάρχουσαν ἐνδόμυχον σχέσιν, τὴν συνδέουσαν δυναμικῶς τὸν ρυθμὸν τῶν δύο αὐτῶν τεχνῶν.

Κατατάσσει δὲ κ. Wace εἰς τὰ ἑπτανησιακὰ τὰ Ἡπειρωτικὰ αὐτὰ κεντήματα τὰ τόσον στενῶς συνδεδεμένα πρὸς τὰς συνηθείας τῆς Ἡπειρωτικῆς ζωῆς, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα, ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν τέχνην τῆς Ἡπείρου ὀλόκληρον περίπου τὴν πλατεῖαν ἡπειρωτικὴν διακοσμητικὴν τῆς διαμόρφωσιν μὲ τὸν πλούσιον ζωϊκὸν διάκοσμον, τὸν συναντώμενον εἰς ἀφθονωτάτην ἐκδήλωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς καθόλου ἡπειρωτικῆς τέχνης καὶ ὅστις ἰδιαιτέρως χαρακτηρίζει τὴν τέχνην ταύτην,— παραστάσεις μὲ ἄνδρας, γυναῖκας, παιδιά, κυνηγούς, καβαλάρηδες, πουλιά, θηρία, λιοντάρια, ἐλάφια, δικεφάλους καὶ τόσα ἄλλα.

Ἄν τὰ ἡπειρωτικὰ αὐτὰ κεντήματα κατετάσσοντο εἰς τὰ Ἴονικὰ, θὰ ἐγυμνώνετο ἡ Ἡπειρος ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ πλέον πρωτότυπα δημιουργήματά της, θὰ ἀπεκλείετο ἡ τέχνη της ἀπὸ τὴν ἐπιτόπιον μακροχρόνιον αἰσθητικὴν καὶ τεχνικὴν της παράδοσιν, ἀπὸ τὴν ἐνιαίαν της πνευματικότητα καὶ ἐνέργειαν, τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν της ἐνότητα καὶ τοποθετημένην εἰς τὰ τεχνικὰ αὐτὰ μνημεῖα, ἅτινα ὀλοζώντανα μᾶς παρουσιάζουν τὴν ζωὴν της τὴν ἱστορικὴν καὶ δύνανται νὰ σταθοῦν ὡς ἐν ἑκ τῶν κυρίων μέσων ἐρμηνείας εἰς τόσα ἔθνομολογικά της προβλήματα.

Κατατάσσει δὲ κ. Wace τὰ ἐξαιρετικὰ αὐτὰ ἡπειρωτικὰ κεντήματα

εἰς τὰ Ἴονικά, ἀναγνωρίζει μολαταῦτα ὅτι ἔχουν καὶ τουρκικὴν καὶ ἀνατολικὴν ἐπίδρασιν καὶ διὰ τὴν δικαιολογήσῃ τὴν ἐπίδρασιν αὐτὴν εἰς τὴν Ἴονικὴν τέχνην λέγει ὅτι αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς νήσους, ὅπως εἰς τὴν Σκῦρον. Ἡ Σκῦρος ὅμως ὄχι μόνον διετελεῖ συνεχῶς ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀλλὰ εἶχε καὶ μεγάλα συμφέροντα ναυτιλιακὰ καὶ ἐμπορικὰ μὲ τὴν Μ. Ἀσίαν, μὲ τὴν ὁποίαν συνεδέετο καὶ διὰ πολλῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, ἐπιγαμιῶν, συγγενειῶν κ. λ. π. Τόσον δὲ μάλιστα στενὴ ἦτο ἡ ἐπικοινωνία τῆς μὲ τὴν ἀνατολὴν ὥστε καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ πλάκες τῆς αὐλῆς τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔχουν ἀποσταλεῖ ὡς ἀφιέρωμα ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γνωστοτάτου ἱστορικοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἑπειρος ἦτο κέντρον τουρκικῆς διοικήσεως καὶ εὕρισκετο εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς Κων]πόλεως καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ ἀνατολικὴ αὕτη ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἔχουν γενικῶς ἐξεταζόμενα τὰ κεντήματα αὐτά, νὰ ἀνάγεται εἰς τὴν Ἑπειρον καὶ ὄχι εἰς τὰ Ἐπτάνησα καὶ νὰ χρησιμεύῃ καὶ αὕτη ὡς τρανὸν ἐπιχείρημα διὰ τὴν ἡπειρωτικὴν καταγωγὴν των.

Πρὸς ἐδραίωσιν τῆς κατατάξεως τῶν ἡπειρωτικῶν αὐτῶν κεντημάτων εἰς τὰ ἑπτανησιακὰ ὁ κ. Wace ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐνδυμασίαι τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀναπαριστάνονται εἰς τὰ κεντήματα αὐτά, (τὰ ἡπειρωτικά), εἶναι ἑλληνικαί, ἀλλὰ παρουσιάζουσαι πολλὰς ἀναλογίας εἰς τὰς λεπτομερείας μὲ τὰς τουρκικὰς ἐνδυμασίας τοῦ 17ου αἰῶνος, λεπτομερείας τὰς ὁποίας εἶχον ἐπίσης εὐρωπαϊκαὶ ἐνδυμασίαι καὶ εἰδικώτερον αἱ τῆς Βενετίας, Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας..... Ἄλλ' εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λεπτομερειῶν αὐτῶν ὁ κ. Wace δὲν ἀνατρέχει παρὰ μόνον εἰς συγκρίσεις πρὸς πρότυπα δυτικὰ καὶ ἄλλα νησιωτικὰ καὶ λησμονεῖ ἐντελῶς τὰς συσχετίσεις των πρὸς τὰς ἡπειρωτικὰς ἐνδυμασίας. Δὲν ἐπιτρέπεται βεβαίως αἱ πρῶται ν' ἀποκλεισθοῦν ἀπὸ μίαν συνθετικὴν μελέτην, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν ἐπιβάλλεται προηγουμένως ἡ ἐξέτασις τῶν ἀνατολικῶν, βυζαντινῶν καὶ ἡπειρωτικῶν στοιχείων των. Τὰ τελευταῖα ὁ κ. Wace κατηγορηματικῶς διαγράφει, ὑψόνων σινικὰ τεῖχη μεταξὺ τῶν Ἰονίων καὶ τῆς Ἑπέρου, ἀποφθεγματικῶς δὲ ὡς νησιωτικά, ἀποκεκλεισμένα τῆς πλησιεστέρως των γεινιάσεως, ἐξετάζει αὐτὰ καὶ καταγράφει.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἐνδυμασιῶν καὶ τῶν κεντημάτων αὐτῶν ἐμφανίζουν γνωρίσματα τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς παραδόσεως, ὅπως δύναται τις νὰ ἐξακριβώσῃ παραβάλλον αὐτὰς πρὸς εἰκονογραφῆσεις καὶ μικρογραφίας τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς μεταβυζαντινῆς ἐποχῆς, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἡπειρωτικὰς ἐνδυμασίας, αἱ ὁποῖαι, ὅπως ἀναπαριστάνονται εἰς τὰ κεντήματα αὐτά, εἶναι συνήθως κατεσκευασμένα ἀπὸ βαρύτιμα μεταξωτὰ

καὶ στόφφινά ὑφάσματα ἀνατολικῆς καταγωγῆς, ἐνῶ αἱ ἀστικά ἐνδυμασίαι τῶν Ἑπτανήσων δὲν κατασκευάζονται ποτὲ μὲ ὑφάσματα ἀνατολικῆς προελεύσεως, ἀλλὰ πάντοτε μὲ ὑφάσματα καθαρᾶς δυτικῆς καταγωγῆς. Ἐπίσης ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν καλυμμάτων τῆς κεφαλῆς ποὺ παριστάνονται εἰς τὰ κεντήματα αὐτὰ διασώζονται καὶ βυζαντινὴν παράδοσιν καὶ ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς μεγάλης ποικιλίας τῶν ἠπειρωτικῶν κεφαλοδέσμων.

Καὶ αἱ ἀναπαραστάσεις λοιπὸν τῶν ἐνδυμασιῶν ἀποδεικνύουν χωρὶς ἀμφιβολίαν τὴν ἠπειρωτικὴν προέλευσιν τῶν κεντημάτων, καθὼς ἐπίσης τὴν ἀποδεικνύουν ἡ ἐξέτασις τῆς χρησιμοποίησεως, τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν κεντημάτων αὐτῶν.

Καθὼς εἶναι γνωστόν, τὰ διάφορα ἑλληνικὰ κεντήματα, τὰ προοριζόμενα πρὸς στολισμὸν τῆς κατοικίας, καθορίζονται καὶ ἀπὸ τὸν τύπον τῆς ἐσωτερικῆς τῆς διαρρυθμίσεως. Τὰ ἠπειρωτικὰ αὐτὰ κεντήματα ἀνταποκρίνονται πλήρως πρὸς τὸν καθωρισμένον πλούσιον ἠπειρωτικὸν διάκοσμον. Τὰ ὑφάσματα ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι εἰργασμένα τὰ κεντήματα αὐτὰ εἶναι ἐντελῶς διάφορα τῶν ἄλλων ἑπτανησιακῶν ὡς πρὸς τὰ ὑλικά καὶ τὴν συνύφανσιν καὶ ὅμοια πρὸς τὰ ἄλλα ἠπειρωτικά.

Αἱ βελονιαί, αἱ χρησιμοποιούμεναι εἰς τὰ κεντήματα αὐτά, ὁμοιάζουν μὲ τὰς βυζαντινὰς καὶ μεταβυζαντινὰς καὶ μὲ ἄλλας νησιωτικὰς καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὰς τῆς Σκύρου, ἀπέχουν δὲ πολὺ ἀπὸ τὰς συνηθιζόμενας εἰς τὰ κεντήματα τῶν Ἑπτανήσων. Ἄλλ' ὁ κ. Wace δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν διαφορὰν, θεωρῶν ὅτι κεντήματα ἀνήκουν εἰς εἰς τὰ παλαιότερα ἑπτανησιακά, ἅτινα ἐγκατελείφθησαν τὸν 18ον αἰῶνα διὰ νὰ δώσουν τὴν θέσιν τῶν εἰς ἄλλα ἔχοντα εὐκολωτέρας βελονιάς καὶ μάλιστα τὴν σταυροβελονίαν. Ἄλλ' ἡ σταυροβελονία εἶναι ἡ παλαιότερα τῶν βελονιῶν καὶ τὰ θέματα τὰ κεντημένα δι' αὐτῆς εἶναι συνήθως τὰ πλέον θεμελιώδη τῶν κεντημάτων τῆς λαϊκῆς τέχνης, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς μεταγενέστερα, ἀλλ' ὡς κρατοῦντα τὸν αὐτόχθονον παλαιότερον ρυθμὸν, τὴν αὐστηροτέραν ἔκφρασιν τῆς ομάδος, τὴν ὀλιγώτερον ἐπηρεασμένην τόσον ἀπὸ ξένας ἄλλας τεχνικάς, ὅσον καὶ ἀπὸ ξενικὰ ἄλλα θέματα, ὅπως μᾶς τὸ ἀποδεικνύουν καὶ τὰ ἑπτανησιακά αὐτὰ κεντήματα μὲ τὴν σταυροβελονίαν.

Μ' ὅλα ταῦτα, διατὶ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Wace ἀναφέρει ὅτι ἐγκατελείφθησαν τὰ πλούσια κεντήματα εἰς τὰ Ἑπτάνησα διὰ τὴν σταυροβελονίαν, εὐρίσκομεν εἰς τὰ ἴδια αὐτὰ νησιά, κεντήματα εἰργασμένα μὲ τὴν δυσκολωτέραν ἑλληνικὴν βελονίαν μὲ ἐκείνην ποὺ ἔχει τὸ κεντητὸν τρυπητὸν βάθος;

Τέλος οὔτε ἡ ἔκφρασις, οὔτε ἡ μομοποίησης, οὔτε ἡ σχηματοποίη-

σις τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων τῶν κεντημάτων αὐτῶν ὁμοιάζουν μὲ τὰς τῆς ἑπτανησιακῆς τέχνης.

Τὰ κεντήματα αὐτὰ δὲν ἔχουν ἑπτανησιακὴν προέλευσιν ἀλλὰ καθαρῶς ἠπειρωτικὴν. Ἔχουν στενωτάτους δεσμούς πρὸς ὅλα τ' ἄλλα ἠπειρωτικά, ἰδίας δημιουργικὰς πηγὰς, ἰδίαν ἔκφρασιν καὶ ἐνότητα εἰς τὰς γενικὰς ἐκδηλώσεις, εἰς τὴν σχηματοποίησιν, εἰς τὰς τεχνικάς, εἰς τὸ χρῶμα κλπ. καὶ διαφέρουν μόνον ἀπὸ τ' ἄλλα ἠπειρωτικά εἰς τὸ σημεῖον τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀνατολικῆς ἐπιδράσεως. Δεσπόζουν δηλαδὴ εἰς τὰ ἠπειρωτικά αὐτὰ κεντήματα, τὰ κατατασσόμενα παρὰ τοῦ κ. Wace εἰς τὰ ἑπτανησιακά, τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα καὶ φανερόνουν μίαν ἐπίδρασιν ὅχι μόνον ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ δυτικῆς τέχνης, ἐνῶ τ' ἄλλα κατέχουν μονομερῆ καὶ κυριαρχοῦσαν τὴν ἀνατολικὴν γενικῶς ἐπίδρασιν. Ἄλλ' αἱ διαφοραὶ τῶν αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ τὰ ἀφαιρέσουν ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς ἠπειρωτικῆς τέχνης, ἥτις γενικῶς ἐξεταζομένη κρατεῖ παλαιότατα ἑλληνικὰ στοιχεῖα, στοιχεῖα αὐτοχθόνου ρυθμοῦ, διαφόρους ἀφομοιώσεις, διασταυρώσεις, ἀναμίξεις, ἀλληλεπιδράσεις καὶ ἐπιδράσεις μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐμφανεστέρα εἶναι ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἄρκετὰ διαφαίνεται ἡ δυτικὴ, ἥτις ἐπῆλθε φυσιολογικῶς κατ' ἄρχὴν ἐκ τῆς γειτνιασεως τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν δεσμῶν τῆς μὲ τὰς Ἰονίους νήσους καὶ εἰδικώτερον ἐκ τῶν σχέσεών τῆς μετὰ τῆς Δύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Henryk Batowsky, Zatařg alban'sko-grecki [=Ἡ ἀλβανο-ελληνικὴ ἔρις], ἐν τῷ πολιτικῷ περιοδικῷ: **Polityka narodów** [=«Πολιτικὴ τῶν λαῶν»]. 5 (1935), σελ. 20-38) ¹⁾.

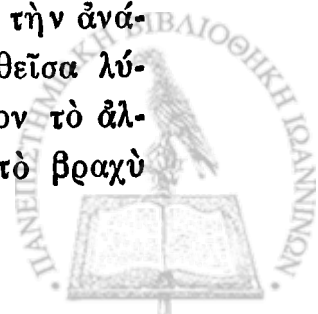
Ἐξω τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ἐν γένει δὲν ἀπαντῶμεν ὀρθὰς ἀντιλήψεις περὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν δυσχερειῶν τῶν μεγάλων συνοριακῶν πολιτικῶν ζητημάτων, ἅτινα εἶναι ἐπίμαχα μεταξὺ διαφόρων κρατῶν: τὸ ζήτημα τῆς Δοβρουτσᾶς μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ῥουμανίας — τὸ Θρακικὸν ζήτημα μεταξὺ Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας — τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα μεταξὺ Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας καὶ τὸ Ἑπειρωτικὸν ζήτημα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας. Μεταξὺ πάντων τούτων τῶν πολιτικῶν συνοριακῶν ζητημάτων τῶν βαλκανικῶν ἐθνικότητων, τὸ τελευταῖον μνημονευθὲν ἦκιστα ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ὑπεγείρη τὴν προσοχὴν τῆς πολιτικῆς δημοσίας γνώμης τῆς Εὐρώπης. Ἐναντι τῶν ζητημάτων θρακικοῦ, μακεδονικοῦ ἢ δαλματικοῦ παίζει τοῦτο προφανῶς λίαν δευτερεύοντα ῥόλον εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ὅλης Βαλκανικῆς. Οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ ὅτι, μέχρι τοῦδε, σχεδὸν μόνον Ἀλβανοὶ καὶ Ἕλληνες ἔλαβον θέσιν ἔναντι τοῦ ζητήματος τούτου.

Τὸ ὑπ' ὄψει ἄρθρον τοῦ Batowski ὅστις διὰ πολλῶν προγενεστέρων ἐργασιῶν ἀπέδειξεν ἑαυτὸν καλὸν γνώστην τῶν Βαλκανίων, προσφέρει σαφῆ ἐπισκόπησιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἑλληνοαλβανικοῦ συνοριακοῦ ζητήματος τῆς ἐκρήξεως τῆς παλαιᾶς ἔριδος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1934. Ὁ Batowski δίδει μίαν εἰκόνα τῆς ἐπιφανειακῆς ἐκτάσεως, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καὶ τῆς κατανομῆς τῶν πόλεων ἐν Νοτίῳ Ἀλβανίᾳ (ἐν ταῖς

1) Ὁ συγγραφεὺς κρίνει ἐπιβαλλόμενον νὰ τονίσῃ, ὅτι διὰ τῆς περιλήψεως τοῦ ἁρθρου τούτου δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιληφθῇ τῆς πολιτικῆς διαμάχης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας. Προτίθεται μόνον νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς εὐρύτερους κύκλους τὸ περιεχόμενον τοῦ σπουδαίου τούτου ἁρθρου, ἐκθέτων τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς «Ἑπειρωτικοῖς Χρονικοῖς», διότι, ἄλλως, τὸ ἄρθρον θὰ ἔμενεν ἄγνωστον καὶ ἀπαρατήρητον διὰ τὴν Ἑλλάδα.

ἐπαρχίαις Κορυτσᾶς, Ἀργυροκάστρου καὶ Αὐλῶνος). Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα τῶν ἐθνικοτήτων ἤμιστα φαίνεται δεκτικὸν λύσεως, διότι ἀμφοτέρωθεν τὰ μέρη ἀναχωροῦσιν ἐξ ὅλως διαφερουσῶν ἐπόψεων καὶ χρησιμοποιοῦσιν ὅλως διάφορα κριτήρια πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἐθνικότητος, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ ἐπίμαχος πληθυσμός. Οἱ Ἕλληνες ἐπικαλοῦνται, ὅτι ἡ Ν. Ἀλβανία ἀνήκει ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἑλληνικὴν περιοχὴν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἐκεῖ γενικὴ γλῶσσα καθ' ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς συνεννοήσεως καὶ ὅτι ὁ πληθυσμὸς ἐνσυνειδήτως θέλει νὰ ἀνήκη εἰς τὴν Ἑλλάδα (ἑλληνικὸν ἀναμνηστικὸν λεύκωμα τοῦ 1918). Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ταῦτα, οἱ Ἀλβανοὶ ὑπομιμνήσκουσιν, ὅτι ἡ γενικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ Ἀλβανικὴ, ἣν μόνον διὰ τεχνητοῦ «ἐξελληνισμοῦ» ἀπέμαθεν ὁ σήμερον ἑλληνιστὶ ὁμιλῶν πληθυσμὸς τῆς Ν. Ἀλβανίας. Συνεπεία τοῦ διαφόρου τούτου τρόπου ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος κυμαίνονται σημαντικώτατα αἱ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐν Ν. Ἀλβανία μειονόνητος πληροφορίες. Ἐνῶ τὸ ἑλληνικὸν ἀναμνηστικὸν λεύκωμα τοῦ 1918 ἀναριθμᾷ τὸν ἀριθμὸν αὐτῆς εἰς 120.000, ἡ ἡμιεπίσημος ἄλβανικὴ στατιστικὴ τοῦ Σελενίκου ἀναγράφει τὸν ἀριθμὸν 20.000 διὰ τὸ ἔτος 1927. Κατὰ τὴν διὰ τοῦ τύπου ἑλληνο-ἄλβανικὴν διαμάχην τοῦ 1934, ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐπληροφόρησε περὶ ἀριθμοῦ 36—40.000. Καὶ αὐτὸς ὁ Batowski παραλαμβάνει αὐτοὺς τοὺς ἀριθμούς, χωρὶς ν' ἀποφαίνεται γνώμην περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, ἀναγνωρίζει ὅμως, ὅτι ἡ Ν. Ἀλβανία ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ (τὸ ἑλληνικὸν πολιτιστικὸν κέντρον ἡ Μοσχόπολις, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων). Κατὰ τὴν τουρκικὴν περίοδον εἰσέδουε διαρκῶς καὶ ἀδιαλείπτως πρὸς βορρᾶν ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμός. Ἑλληνο-ἄλβανικὴ ἔρις δὲν ἦτο τότε νοητὴ, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη διαμορφωθῆ ἰδιάζουσα ἄλβανικὴ ἐθνικὴ συνείδησις. Ἡ ἐθνικιστικὴ κίνησις, ἡ ἐκπορευθεῖσα ἐκ τῆς ἐν Ἄνω Ἀλβανία Liga (1878), ἐγέννησε τὸ πρῶτον καὶ διεμόρφωσε βαθμηδὸν παρὰ πᾶσι τοῖς Ἀλβανοῖς τὴν συνείδησιν περὶ τῆς ἐθνικῆς τῶν ἐνότητος καὶ τῆς κοινότητος τῶν πολιτικῶν τῶν πεπερωμένων. Τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον ὑπεχώρησε: οἱ μωαμεθανοὶ Ἀλβανοὶ ἐχειραφετήθησαν ἐσωτερικῶς ἐκ τοῦ τουρκικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ ὀρθόδοξοι Ἀλβανοὶ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ οἱ καθολικοὶ Ἀλβανοὶ ἐκ τῆς ἰταλικῆς ἢ αὐстро-οὐγγρικῆς ἐπιρροῆς. Ἡ δημιουργία ἐθνικοῦ Ἀλβανικοῦ Κράτους κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν βαλκανικῶν πολέμων συνετέλεσε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἀνάκυψιν τοῦ ἄλβανο-ἑλληνικοῦ συνοριακοῦ ζητήματος. Ἡ τότε δοθεῖσα λύσις, ἣτις συνέπιπτε πρὸς τὴν σημερινήν, ἦτο προσωρινή, ἐφ' ὅσον τὸ ἄλβανικὸν κράτος κατέρρευσε μόλις μετὰ τὴν ἰδρυσίν του. Μετὰ τὸ βραχὺ

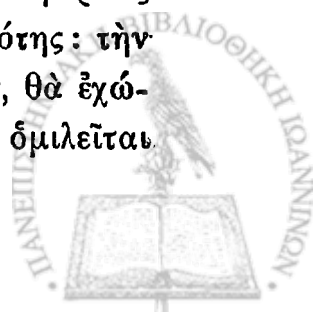
ἐπεισόδιον διὰ τὴν αὐτονόμησιν τῆς Ἡπείρου, κατελήφθη ἡ Ν. Ἀλβανία, ἤδη κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ὑπὸ ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἡ διασυμμαχικὴ μυστικὴ συνθήκη τοῦ 1915 προέβλεπεν εὐρύτατον τεμαχισμόν τῆς Ἀλβανίας ὑπὲρ τῶν γειτονικῶν Κρατῶν Ἑλλάδος, Ἰταλίας, Μαυροβουνίου καὶ Σερβίας. Εἰς μεταγενέστερα στάδια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἡ ἑλληνικὴ κατοχὴ τῆς Νοτίου Ἀλβανίας ἐλύθη διὰ διασυμμαχικῆς κατοχῆς. Οἱ Γάλλοι κατέλαβον τὴν ἐπαρχίαν Κορυτσᾶς, οἱ Ἰταλοὶ τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου. Τότε, ἐν τῇ συνδιασκέψει τῆς εἰρήνης, συνεκρούσθησαν ἀσυμβιβάστως ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ ἄλβανικὴ ἄποψις: οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλοῦντο τὸν ἐν τῷ παρελθόντι πολιτισμόν, ὅστις παρουσιάζει τὴν Ν. Ἀλβανίαν ἠνωμένην μετὰ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἀλβανοὶ ἐχαρακτηρίζον τὴν ἐν Ν. Ἀλβανία ἑλληνόφωνον μειονότητα ὡς ὀρθοδόξους Ἀλβανούς, ἐξελληνισθέντας διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου. Νέαν τροπὴν ἔδοσεν εἰς τὸ ζήτημα ἡ ἐν ἔτει 1919 μεταξὺ Ἑλλάδος (Βενιζέλος) καὶ Ἰταλίας (Tittoni) συγκλεισθεῖσα συνθήκη, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἰταλία κατέστη αὐτεξουσία τῶν πρὸς ἐπέκτασιν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν προσπαθειῶν της, ἀντὶ δὲ τούτου ὑπεστήριξε διπλωματικῶς τὴν ἐπὶ τῆς Ν. Ἀλβανίας ἀξίωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἦδη τῷ 1920 συνετάχθη ὁ πρῶτος σύμβουλος τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἄποψιν. Οἱ Ἕλληνες ἠδύναντο ἤδη νὰ θεωρῶσι τὴν Ν. Ἀλβανίαν ὡς παγίαν τῶν κατοχῶν. Ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ ἔπειτα ἐσήμανε καὶ ἐν Ν. Ἀλβανίᾳ ὀπισθοδρομήσιν. Ἡ Ἰταλία μετεστράφη πρὸς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀλβανίας. Τὸ ἐνδιάμεσον ἰταλοελληνικὸν ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατάληψιν τῆς Κερκύρας (1923), ἐνίσχυσεν ἀκόμη τὸ ρῆγμα μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰταλίας. Ὑπὸ τὴν ἐπιτακτικὴν ἐπιρροὴν τῆς ἰταλικῆς Μ. Δυνάμεως καθωρίσθησαν τῷ 1926 παγίως καὶ ὀριστικῶς τὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας, μετὰ πάροδον δ' ἐνὸς ἔτους ἐγένετο δεκτὴ ἡ Ἀλβανία εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἐκτοτε ὑπῆρξε φαινομενικὴ ἡσυχία μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1934, ὅτε ἡ Ἀλβανικὴ κυβέρνησις προέβη εἰς ἐκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις, αἵτινες ἦσαν ἐξαιρετικῶς περιοριστικαὶ τῆς λειτουργίας τῶν ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Ν. Ἀλβανίᾳ. Ἡ Ἑλληνικὴ μειονότης ἐν Ν. Ἀλβανίᾳ ἐνεπλάκη εἰς τὴν ἔριν διὰ τὰ σχολεῖα. Ἐξεδηλώθη ἐμπαθὴς διαμάχη μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ ἄλβανικοῦ τύπου καὶ ὁ ἐν Τυράνοις ἔλλην πρεσβευτὴς προέβη εἰς ἐπίσημον διάβημα. Ἐξ ἄλβανικῆς πλευρᾶς ἀπῆντων δι' ἀντιθέτων πληροφοριῶν.

Τοῦτο εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου τοῦ Batowski. Κυρίως προσφέρει οὗτος μόνον ἔκθεσιν τῆς ἐξωτερικῆς διαδρομῆς τῆς ἑλληνοαλβανικῆς ἔριδος. Τὰ ἐσωτερικὰ αἷτια καὶ θεμέλια τῆς ἔριδος ἦκιστα θί-

γονται, καίτοι αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴ ἔκθεσις τοῦ ἑλληνο-αλβανικοῦ ἔθνικοῦ προβλήματος, ἣτις εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀξίωσις, θὰ ἔπρεπεν ἀκριβῶς νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ταῦτα αἷτια, ὁπότε δύο ζητήματα χρῆζουσι διευκρινήσεως: 1) ἡ πραγματικὴ σημερινὴ ἔκτασις τοῦ ἐν Ν. Ἀλβανίᾳ Ἑλληνισμοῦ καὶ 2) τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τούτου.

Ἡ ἀριθμητικὴ ἔκτασις καὶ ἡ κοινωνικὴ διαβάθμισις τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ ἑλληνικῆς «μειονότητος» εἶναι, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, ἀντικείμενον ἔριδος πρῶην τε καὶ νῦν. Πρὸς ἀκριβῆ πραγματικῶς καθορισμὸν τῶν γεγονότων ἐστεροῦντο οἱ μέχρι τοῦδε ἐπεξεργασθέντες τὰ ζητήματα ταῦτα ἀμφοτέρων τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων: τῆς ἐσωτερικῆς ἀντικειμενικότητος καὶ τῆς κριτικῆς μεθόδου. Οἱ μέχρι τοῦδε περὶ αὐτῶν πραγματευθέντες ἐνδιαφέρονται πάντοτε ὑποκειμενικῶς, ὑπερμαχοῦσι τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερίδος, ἐξ οὗ καθίσταται σαφές, ὅτι ἡ ὑποκειμενικὴ τῶν θέσις ἔναντι τῶν ζητημάτων ἐπηρεάζει ἐκ τῶν προτέρων τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν των. Ὁμοίως ἐλαττωματικῶς ἐπέδρασε καὶ ἡ ἔλλειψις κριτικῆς μεθόδου. Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ χρησιμοποιοῦσιν ἀφετηρίας καὶ κριτήρια διαφορετικὰ πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐθνικότητος. Οἱ Ἕλληνες ἐπικαλοῦνται τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἐπικρατεστέρου ἀλβανικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ἐκτεινομένου ἐφ' ὅλης τῆς περιοχῆς τῆς Ν. Ἀλβανίας καὶ ἐπὶ τὴν συνείδησιν τοῦ συνοριακοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις, παρὰ τὴν ἀλβανικὴν μητρικὴν γλῶσσαν, ἐκδηλοῖ πολλαπλῶς τὴν πρόσκλισίν του πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δύνανται, ἐν τούτῳ, νὰ ἀναφέρωσι διαπρεπεῖς Ἕλληνας πατριώτας, οἵτινες ἦσαν μὲν ἀλβανικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ἐνθουσιωδῶς καὶ ἀνευ ἐπιφυλάξεως ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ὡς Ἕλληνας, — ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τοῦ ἀτόμου καὶ ἐνὸς πληθυσμοῦ δὲν καθορίζεται ἀπλῶς καὶ πάντοτε διὰ τῆς καταγωγῆς. Ἐξ ἄλλου, οἱ Ἀλβανοὶ ἐπικαλοῦνται τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι ἐν ὅλῃ τῇ Ν. Ἀλβανίᾳ ἡ ἀλβανικὴ εἶναι κυρίως γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἡ ταῦτογλωσσία δὲ αὕτη εἶναι ἐκδήλωσις τῆς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους προελεύσεώς του. Ἰσχυρίζονται δὲ ὅτι τὸ ἐν Ν. Ἀλβανίᾳ ἑλληνόφωνον σήμερον στοιχεῖον ἐξελληνίσθη μόλις κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας διὰ τῆς ἐντατικῆς ἑλληνικῆς προπαγάνδας. Ἡ πραγματικὴ ἔκτασις τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος χαρακτηρίζεται ὡς ἐλαχίστη. Οὕτω δίστανται ἐντελῶς ἀγεφυρώτως πρὸς ἀλλήλας ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ ἀλβανικὴ ἀποψις. Ἐπιστημονικὴ διευκρίνησις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ θὰ ὄφειλε πρὸ πάντων νὰ διακρίνῃ μετὰ μεθοδικῆς αὐστηρότητος τοὺς διαφόρους συντελεστάς, ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων προβάλλεται ἡ ἐθνικὴ ἐνότης: τὴν γλῶσσαν, τὸν πολιτισμὸν, τὴν θρησκείαν. Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, θὰ ἐχώρει διάκρισις μεταξὺ τῆς γενικῶς διαδεδομένης γλώσσης, ἣτις ὁμιλεῖται

ὡς μητρικὴ γλῶσσα ὑπὸ τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας, καὶ τῆς γλώσσης τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐπικοινωνίας, ἣτις ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν χρησιμοποιεῖται ἐν τῷ ὑψηλοτέρῳ πεδίῳ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δημοσιονομικῆς ἐπικοινωνίας ὡς γενικὸν μέσον συνεννοήσεως. Μεθ' ὃ θὰ ἔδει νὰ διερευνηθῶσι διεξοδικώτερον αἱ δίγλωσσοι περιοχαί. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἣ στηριζομένη πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου, θὰ ἔπρεπε νὰ διαφωτισθῇ διὰ τῆς ἀναζητήσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἀμφότεροι οἱ παράγοντες οὗτοι ἐπέδρασαν ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμόν. Ὅτι, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποψιν ταύτην, τὸ ὀρθόδοξον ἄλβανικὸν στοιχεῖον πρὸ πάντων ἦτο δεκτικὸν ἑλληνικῆς ἐπιρροῆς, εἶναι προφανές. Ἐπειτα θὰ ἔπρεπε νὰ διαπιστωθῇ ἡ ἀναλογία τῶν ὁμολογιῶν πίστεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν χῶρον, τὴν ἀριθμητικὴν δύναμιν καὶ τὴν κοινωνικὴν κατανομήν. Τὰ πορίσματα τοιούτων ἐρευνῶν θὰ ἔπρεπε νὰ παρασταθῶσι χαρτογραφικῶς πρὸς ἀποσαφήνισιν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι βεβαίως δυσχερέστατον. Δύναται ἐν τούτοις νὰ τεθῇ ἐνταῦθα ὡς βάσις ἢ μεθοδικὴ πεῖρα, ἣν ἀπέκτησεν ἡ ἐπιστημονικὴ Χαρτογραφία τῆς κατανομῆς τῶν ἐθνικότητων εἰς τὸν συνοριακὸν γερμανοσλαβικὸν τομέα. Ἐκεῖ, ὅπως καὶ ἐδῶ, εἶναι ἐξ ἴσου περίπλοκος ὁ καταλογισμὸς τῆς ἐθνικότητος. Αἱ περιοχαί τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν διαφόρων λαῶν δὲν χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ σαφῶν ὁροθεσιῶν. Μᾶλλον αἱ γλωσσικαὶ συνθήκαι εἶναι τοιαῦται, ὥστε παρὰ τὴν γενικὴν λαϊκὴν γλῶσσαν ὑπάρχει μία γλῶσσα πολιτισμοῦ καὶ ἐπικοινωνίας ὡς μέσον συνεννοήσεως. Ὁ διάφορος κοινωνικὸς καὶ δημοσιονομικὸς ὀργανισμὸς καὶ αἱ διάφοροι ὁμολογίαι καθιστῶσιν ἔτι δυσχερέστερον τὸν σαφῆ καθορισμὸν τῆς εἰς ἐθνικότητος κατανομῆς. Παρὰ ταῦτα, ἡ Χαρτογραφία, τῇ βοήθειᾳ πληρέστατα ἐξειλιγμένης μεθόδου, ἐπέτυχεν νὰ ἀποτυπώσῃ πάντα ταῦτα τὰ ἐπὶ μέρους γεγονότα.

Τὸ δεύτερον ἐπιστημονικὸν ἔργον εἰς τὸν τομέα τοῦτον θὰ ἦναι ἡ διαφώτισις τῆς προϊστορίας καὶ τῆς προελεύσεως τῶν σημερινῶν σχέσεων τῶν ἐθνικότητων. Ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ δεήσῃ, ὅπως περιλάβῃ ἡ ἔρευνα τὴν ὄλην ἄλβανόφωνον περιοχὴν, ἀναγομένη μέχρι τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ παραστῇ ἀνάγκη, ὅπως, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ τοπωνύμια καὶ τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης, ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ πληροφορίαι τῶν ταξιδιωτῶν καὶ τὰ πεπραγμένα τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, ὅπως ἀναζητηθῶσιν αἱ ὁδοὶ καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἰσέδυσεν πρὸς Βορρᾶν.

Breslau

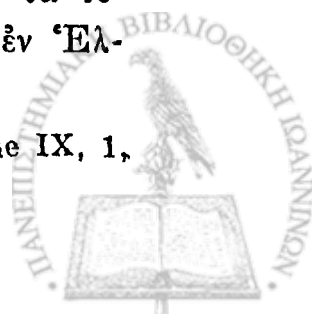
Dr GEORG STADTMÜLLER

Hans Benecke, *Die Seepolitik der Aitoler (Inaugural-Dissertation der Universität Hamburg)*. Hamburg 1934 (48 σελίδες).

Ὁ συγγραφεὺς, μαθητὴς τοῦ E. Ziebarth, σκοπὸν ἔθετο τῆς πραγματείας αὐτοῦ ταύτης νὰ δώσῃ εἰκόνα τῆς ναυτικῆς πολιτικῆς τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῆς Αἰτωλικῆς συμμαχίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν φιλολογικῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν ἐπιγραφῶν¹. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μεμονωμένας νύξεις μόνον δύνатаί τις νὰ εὔρη εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἔρευναν. Τὸ πρῶτον τμῆμα πραγματεύεται περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ αἰτωλικοῦ πεζικοῦ, περὶ τῆς πρώτης ἱστορικῆς ἐμφανίσεως τοῦ αἰτωλικοῦ ὄρεινοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Λαμιακὸν πόλεμον μέχρις ἐπικρατήσεως ἐν τῇ Δελφικῇ Ἀμφικτυονίᾳ καὶ τῆς περιφήμου ἀποκρούσεως τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Galliereinfalles (279). Τὸ δεύτερον τμῆμα πραγματεύεται περὶ τῆς παρ' Αἰτωλοῖς πειρατείας. Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου χωροῦσα καὶ ὑπὸ τύπον μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἀσκουμένη πειρατεία ἦτο ἡ ἀρχὴ μιᾶς κυρίως ναυτικῆς πολιτικῆς. Πρὸς ἐξασφάλισιν προστασίας ἀπὸ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Αἰτωλῶν πειρατῶν ἦσαν ὑποχρεωμένοι πολυάριθμοι πόλεις νὰ προσχωρήσουν εἰς τὴν αἰτωλικὴν συμμαχίαν. Αὕτη δὲν εἶχε μὲν ἴδιον στόλον, παρεῖχον ὅμως εἰς αὐτὴν οἱ ἰδιωτικοὶ στόλοι τῶν ἐπὶ μέρους πειρατηγῶν καὶ οἱ στόλοι τῶν Κεφαλλήνων καὶ ἄλλων συμμάχων τὴν δυνατότητα νὰ ἀσκῇ ἰσχυροδύναμον ναυτικὴν πολιτικὴν ἀκόμη καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Πολυάριθμοι πόλεις ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσι μετὰ τῆς αἰτωλικῆς συμμαχίας σύμφωνα ἀσουλίας: ἡ Χίος, ἡ Δῆλος, ἡ Τήνος, ἡ Πέργαμος, ἡ Σμύρνη, ἡ Μίλητος, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Μαγνησία ἐπὶ Μαϊάνδρῳ, ἡ Κέα, ἡ Μυτιλήνη, καὶ ἄλλαι. Σύμφωναν ἀσουλίας μετὰ τῆς μεγάλης ἔμπορικῆς πόλεως Ρόδου ἦτο ἀδύνατον λόγῳ τῆς φυσικῆς ἐχθρότητος. Ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐπέκτασιν τῆς αἰτωλικῆς ναυτικῆς πολιτικῆς τῇ βοηθείᾳ τῶν προξενικῶν ἀποφάσεων. Κατ' αὐτάς, ἡ περιοχὴ τῆς αἰτωλικῆς ἐπιρροῆς ἐξετείνεται μέχρι τῆς Μαύρης θαλάσσης (Σινόπης), Φοινίκης (Σιδῶνος), Αἰγύπτου (Ἀλεξανδρείας) καὶ Ἰταλίας (Ρώμης, Συρακουσῶν, Ἀκράγαντος, Τάραντος, Θουρίων). Καθ' ὅλον τὸν τρίτον αἰῶνα κατώρθωσαν οἱ Αἰτωλοὶ νὰ διατηρήσουν τὴν ἰσχυροδύναμον ταύτην θέσιν των. Τὸ ἰδιωτικὸν ἔπειτα σύμφωναν εἰρήνης ἐν Φοινίᾳ (206) διέσπασε τὴν δυναμικὴν θέσιν τῆς αἰτωλικῆς συμμαχίας. Ἐκτοτε περιπλανῶνται ἀνά τὴν Ἀνατολὴν τὰ τυχοδιωκτικὰ καὶ πολεμικὰ στοιχεῖα, ἅτινα οὐδεμίαν εἶχον πλέον ἐν Ἑλ-

1) Περὶ νῦν τὴν πλήρη κριτικὴν ἔκδοσιν: *Inscriptiones Graecae IX, 1, 1: Inscriptiones Aitolicae*, ed. G. Klaffenbach (Becolini 1932).

λάδι δυνατότητα δράσεως. Ἐκτοτε ἀπαντῶμεν συχνάκις Αἰτωλοὺς μισθοφόρους καὶ μισθοφορηγοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Σελευκιδῶν, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Πτολεμαίων.

Διὰ τὸν ἱστορικὸν τῆς Ἠπείρου τοῦ γ' π. Χ. αἰῶνος ἔχει σημασίαν ἡ ἔρευνα τοῦ Benecke, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἠπειρωτικὴ ἱστορία εἶναι στενότατα συνυφασμένη μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς αἰτωλικῆς συμμαχίας. Ἀμέσως δὲν προσφέρει ἡ πραγματεία τοῦ Benecke νέας γνώσεις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου. Ὁ συγγραφεὺς περιορίσθη ἐντελῶς εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν κυρίων προβλημάτων του. Αἱ συνθῆκαι τῆς Ἠπείρου δὲν θίγονται, οὔτε ἐκτίθεται ἡ πολιτικὴ θέσις τῶν ἰσχυροδυνάμων ναυτικῶν πόλεων Κερκύρας, Ἀπολλωνίας καὶ Ἐπιδάμνου ἔναντι τῆς αἰτωλικῆς συμμαχίας. Πταίει εἰς τοῦτο ὁ περιορισμένως κύκλος τῶν πηγῶν αἵτινες ὑπόκεινται βάσις τῆς πραγματείας τοῦ Β. Μία ἱστορία τῆς Ἠπείρου τοῦ γ' π. χ. αἰῶνος θὰ ὀφείλῃ νὰ πραγματευθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὄλως ἔξ ὑπαρχῆς.

Breslau

Dr GEORG STADTMÜLLER

Norbert Jokl (*Wien*), *Slaven und Albaner*, ἐν: *Slavia* 13 (1935), σ. 281-325 (ἔπεται τὸ τέλος).

Ὁ Norbert Jokl, ὅστις ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ μεταξὺ τῶν σημερινῶν διανοουμένων ὄντως ὡς ὁ ἄριστος γνώστης τῆς ἱστορίας τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης, ἐκτίθησιν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον τὰς θέσεις τοῦ ἔργου τοῦ *A. M. Seliščev*, *Slavjanskoe naselenie v Albannii* (Sofija 1931), οὗ τινος κριτικὴ ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ τούτου («Ἠπειρωτικὰ Χρονικὰ» 9, 1934, σ. 245-251). Τὸ κατὰ πολὺ ἐκτενέστερον τῆς κριτικῆς ἐκείνης ἄρθρον τοῦτο τοῦ Jokl θὰ ἔχη, ἅμα συγκλεισθῇ — μέχρι τοῦδε κεῖται ὑπ' ὄψει ἡμῶν μόνον τὸ πρῶτον μέρος — αὐτόχρημα τὴν ἀξίαν ἰδίου ἔργου. Ὁ Jokl παραπέμπει διὰ βραχέων εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀλβανοσλαυικῆς συμβιώσεως κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ ἐξαίρει τὴν ἀξίαν τῶν ὑπὸ τοῦ Seliščev χρησιμοποιηθεισῶν πηγῶν καὶ βιβλιογραφίας. Ἀκολούθως ἐξετάζει διεξοδικώτερον, ὅπερ διὰ τὸν ἱστορικὸν εἶναι τὸ πάντων σπουδαιότατον, τὰ συμπεράσματα, ἅτινα ἐκ τῶν σλαυικῶν δανείων λέξεων τῆς ἄλβανικῆς γλώσσης συνήγαγεν ὁ Seliščev διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ἱστορίαν. Ὁ Jokl τονίζει, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τάξει τῆς κοινωνίας τῆς μεσαιωνικῆς Ἀλβανίας πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ἀντιπροσωπευθέντες οἱ Σλαῦοι. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Seliščev ζητεῖ ἔπειτα ὁ Jokl

νάποδείξη, ὅτι ἐκ τῶν γλωσσολογικῶν περιστατικῶν (πρὸ πάντων ἐκ τῆς ὑπάρξεως παλαιοελληνικῶν καὶ παλαιομακεδονικῶν στοιχείων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ) ἀποδεικνύεται ἡ οἰκισις τῆς Ἑλλάδος διὰ τῶν προγόνων τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων μ. Χ. αἰώνων. Τὸ κύριον μέρος τῆς πραγματείας τοῦ Jokl ἀποτελοῦσι περαιτέρω κριτικαὶ διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις τῆς ὑπὸ τοῦ Seliščev γλωσσικῆς καὶ πραγματικῆς ἐρμηνείας ἐπὶ μέρος δανείων λέξεων. Μετὰ βαθυστοχάστου γνώσεως τῶν πραγμάτων διεφώτισεν ἐνταῦθα ὁ Jokl πολυάριθμα δυσχερῆ ἐπὶ μέρος ζητήματα καὶ ἔνυξε σπουδαίας νέας ἀπόψεις καὶ περιστατικά, ἅτινα οὐδὲ προσοχῆς κἂν εἶχον ἀξιωθῆ ὑπὸ τῆς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνης. Ἦδη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρώτου τούτου μέρους δύναται τις ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ κριτικὴ τοῦ Jokl εἶναι πολυτιμότερον καὶ ἀπαραίτητον παράρτημα εἰς τὸ ἔργον τοῦ Seliščev. Ἀνυπομόνως ἀναμένομεν τὸ τέλος, οὗ ἡ δημοσίευσις ἀνηγγέλθη ὡς προσεχῆς.

Breslau

GEORG STADTMÜLLER

CHRONIQUES ÉPIROTES

SOMMAIRE

Const. D. Merdjos. *La famille des Glykys ou Glykides* pp. 1-186. L'auteur a puisé dans les archives de la Communauté grecque de Vénise ainsi que celles de l'État. Il complète et rectifie nos connaissances sur la généalogie de cette illustre famille, originaire de Jannina. Le chef Nicolas Glykys en apparaît en 1637 à Vénise où depuis la fin du XVe s. nous voyons nombre d'Épirotes s'établir et faire fortune. À propos de leur activité commerciale l'auteur parle de l'organisation de la Communauté. Dès 1671 les Glykys fondent une imprimerie à l'intention des Grecs opprimés dans les deux continents. Enrichis déjà ils cessent le commerçant pour ne s'occuper plus que de leur imprimerie. Des extraits de leur correspondance et de leurs registres témoignent de leur ardent patriotisme. Les Glykys ont occupé les plus hautes dignités dans cette communauté si prospère alors, ainsi qu'à Jannina. L'auteur donne le texte du testament de Nicolas qui est un monument de patriotisme et des vertus civiques. Il consacre un chapitre sur l'instruction des plus distingués membres de cette famille, puis il traite de leur activité vraiment étonnante dans leur mission d'éducateurs de la Nation par leurs éditions dont il donne une liste analytique, qui paraît être complétée car à celles déjà connues l'auteur ajoute un grand nombre d'autres qu'il avait déniché dans les Archives de l'État ainsi qu'un catalogue de Glykys avec introduction et les prix de vente qu'il trouva dans la Bibliothèque Marcienne.

Georges P. Anagnostopoulos. *Quelques œuvres inédites de Panayoti St. Aravantinos* pp. 187-191. Aravantinos avait publié quelques uns de ses ouvrages, puis ses fils en ont publié d'autres. Pourtant il y en a encore qui restent inédits, tels la «Description de l'Épire» couronné par le Syllogue Littéraire de

Constantinople, les «Biographies d'Épirotes érudits qui se sont distingués depuis la prise de Con/ple jusqu'en 1821» etc. L'auteur donne le texte de son «oraison funèbre à Nicolas Zosimas».

Dém. Evangelidès. Recherches épirotes. I. Les fouilles à Dodône en 1935 pp. 192-264 et à Radotovi. L'auteur a fait des fouilles à Dodône en 1929 et en 1935, troisième par ordre après Carapanos (1875) et Sotiriadès (1920). Il s'est préposé d'éclaircir la préhistoire du Sanctuaire et décrit longuement ses trouvailles en poteries, car il n'a rien trouvé en fait d'architecture si ce n'est un mur irrégulier en plaques, sur lequel il se réserve de prononcer plus tard. Après l'exposé de ses conclusions l'auteur décrit et étudie ses trouvailles de l'époque historique dont quelques inscriptions du VIe et Ve s.

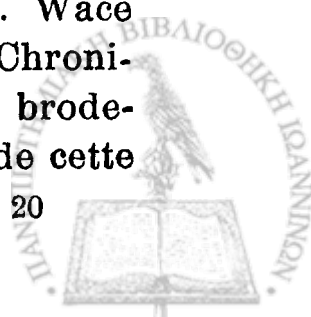
An. C. Orlando. Sculptures byzantines d'Arta pp. 265-269. Ce sont une représentation du Crucifiement que l'auteur place à la fin du XIIe ou du commencement du XIIIe s., puis des chapiteaux et enfin des plaques ornées des croix, d'animaux ou des fleurs.

Valerios Papahadji. Nouvelles contributions à l'histoire des relations commerciales au XVIIIe s. des Moschopolites avec Vénise.

Aux renseignements recueillis par lui dans les Archives de Vénise et publiés au IXe vol. des «Chroniques épirotes» l'auteur ajoute des nouveaux et exprime le vœu de voir d'autres continuer ces recherches dans les archives des autres villes italiennes où les Moschopolites avaient des colonies ainsi qu'en Allemagne, Hongrie, Pologne, Serbie et Roumanie, d'où il résulterait que l'activité commerciale des Moschopolites tiennent une grande part dans l'histoire économique de l'Europe orientale.

Angéliki Hadjimichali, Broderies grecques, broderies méditerranéennes et broderies du Proche Orient pp. 289-295.

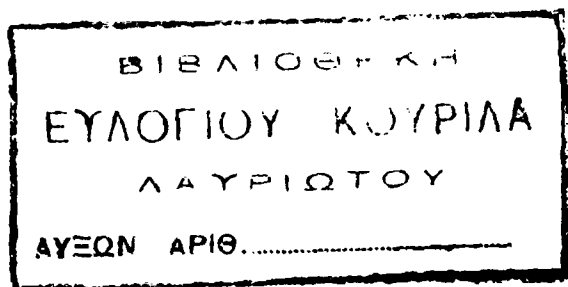
Extrait d'une conférence faite par l'auteur dans le Musée byzantin et publiée in extenso dans les «Byzantinische-Neugriechische Jahrbücher» (t. XII) sur l'ouvrage de A. J. B. Wace «Mediterranean and near eastern embroideries». Les «Chroniques Épirotes» en reproduisent la partie concernant les broderies de l'Épire. Mme Hadjimichali trouve que l'auteur de cette

superbe édition très richement illustrée n'a pas rendu à cet art épirote, qui l'emporte sous tous les rapports à l'art analogue des autres pays de la Méditerranée, l'importance qu'il présente tant pour sa finesse et originalité que comme élément du folklore épirote.

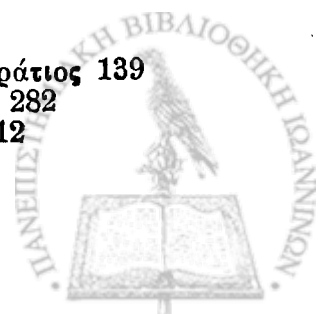
Dr Georg Stadtmüller. Bibliographie, pp. 296—303.

Le savant de Breslau enregistre et analyse trois nouvelles études intéressantes l'Épire: celle de Henryk Batowsky «Zatarg albansko-grecki» publiée dans la «Polityka narodów», celle de Hans Benecke «Die Seepolitik der Aitoler» (Hamburg, 1934), enfin celle de Norbert Jokl de Wien «Slaven und Albaner» parue dans «Slavia».

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ι' ΤΟΜΟΥ

- *Αβράμιος 'Ιω. 39, 67
 *Άγιον Όρος 180
 *Αδρίας 252
 *Αθανάσιος μέγας 172
 *Αθανάσιος Πάριος 118
 Αικατερίνη άγ. 107
 Αικατερίνη Β' 50, 92, 111, 282
 Αισχυλίνος 252.
 Αίσωπος 124, 125, 131, 144
 Αίτωλική συμμαχία 301
 Αίτωλοι 301
 *Ακραλέστων 261
 *Αλβανία 302
 *Αλβανία Ν. 296 έξ.
 *Αλέξανδρος 245
 *Αλέξανδρος Κων/λεως άγ. 94
 *Αλῆ Πασάς 144, 285, 291, 297
 *Άλοπους διήγησις 118
 *Άλύπιος Κιωνίτης άγ. 60
 *Άμμώνιος 64
 *Άμπρακία 268
 *Άμύντα 261
 *Άνανίας Χελιδόνη Σιναίτης 107
 *Ανάξανδρος 245, 261
 *Αναστάσιος Σιναίτης 98, 99, 100
 *Ανδρόνικος 261
 *Ανθρακίτης Μεθόδ. 33,39, 135
 *Αντιδοτάριον 68, 76
 *Αντίμαχος 256
 *Αντίνοους 248
 *Αντώνιος βοϊβόνδας ήγ. Μολδοβλαχίας 59
 *Απελλαίος 248
 *Απέραργοι 261
 *Απολλώνιος Τύριος 67,82
 *Αποστόλου Άριστόβ. 37
 *Αραβαντινός Π. 187
 *Αργείος 248
 *Αργύρης 189
 *Άριστοτέλης 77
 *Άρμενόπουλος Κ. 80
 *Άρτα 265
 *Άρχιμανδρεϊον 104
 *Άσκητής ό Νέος 176
 Ατιντάν 245
 *Άφροδισεύς Χαρίτων 171
 Βαρδαρόφτσα 196,198,200, 205, 206, 207
 Βαρθολομαϊός *Άρτης 104
 Βαρνάκοβας μονή 269
 Βαρσανούφιος άγ. 174
 Bartolovich A. 285
 Wace A. J. B. 289 έξ.
 Βασιλόπουλοι Μπαλάνοι 132 έξ.
 Βασιλόπουλος Μπαλάνος 54, 167
 Batowski H. 296
 Benecke H. 301
 Βενετία 270 έξ.
 Βεντότης Γεώργ. 150
 Βέρας *Ανθίμος 39, 121
 Βερτόλδος 161
 Βήσλωμ 'Ιάκ. 9
 Βιέννη 287
 Βιζούκας Δ. 273, 274, 275
 Βιζούκας Κ. 275, 276
 Βιτζαμάνος *Άμβρ. 39
 Βλαντής Σπ. 39, 132, 173
 Βλάσιος άγ. 126
 Βοϊσκος 247
 Βοκάκιος 161
 Βολταϊρος 132
 Bortoli 47
 Βοσκόπολις 272, 275
 Βουβούλιος Νικ. 39
 Βουδαπέστη 287
 Βούλγαρις Εϋγένιος 142, 161
 Βούλγαρις Θεοφύλ. 161
 Βούλγαρις Νικόλ. 32, 35, 62, 182
 Βρετός Γ. 278, 279
 Βρυέντιος 'Ιωσήφ 161
 Γαβριήλ Βοεβόδας 63
 Γαβριήλ 'Ιωαννίνων 147
 Γαδάρου διήγησις 118
 Γαζής *Ανθ. 150, 161, 173
 Γαζής Θεόδ. 117, 162
 Γέλων 261
 Γενοαίος 245
 Γεράσιμος (Βλάχος) Φιλαδελφείας 13, 39, 40
 Γεράσιμος *Ηρακλείας 81
 Γεράσιμος Χερρονήσου 130
 Γερούλανος Σπυρ. 185
 Γεωργητάριον 67
 Γεωργίου Λάζ. 282,238
 Gianbatista 281
 Γκιόλμας Θεόδ. 9
 Γκιόνομας Μιχ. 9
 Γκιούμας 146
 Γκίρας Μ. 279, 283
 Giustiani Ascanio 272
 Γκριστο. 260
 Γλαυκίας 254
 Γλυζώνιος 'Εμ. 54
 Γλυκείς άδελφοί 2 έξ.
 Γλυκείς (οικογένεια) 1 έξ.
 Γλυκήδων Τυπογραφειον 36 έξ.
 Γλυκύς Δημ. 8
 Γλυκύς Λεοντάρης 2, 8, 10, 14, 32, 35
 Γλυκύς Νικόλαος 1 έξ. 7 έξ.
 Γλυκὺ Νικολάου διαθήκη 20 έξ.
 Γόνθα 255
 Γορδάτος Κωνστ. 78, 136
 Γούμενος Μάνος 9
 Γούμενος Πάνος 9
 Γραδενίγος *Άμβρ. 39
 Γρηγέντιος άγ. *Άρχιεπίσκοπος Κέφρω 117
 Γρηγοράς Μητροφάνης 97
 Γρηγόριος Δρύστρας 108
 Γρηγόρ. Ναζιανζηνός 162
 Γρηγόρ. Νεοκαισαρίας 162
 Γρηγόριος Νύσσης 162
 Γρηγόριος Ρώμης 118
 Γρηγορόπουλος 'Ιω. 37
 Gritti Fr. 280
 Γύρας 248
 Δαμασκηνού Θησαυρός 117
 Δαμασκηνός Στουδίτης 64
 Δαμιανός Κυζίκου 108
 Δαπόντες Καισάρ. 38
 Δεκάδιος 'Ιουστ. 37
 Δενοκλες 259
 Δεξίλαος 259
 Δημάρος Παγκράτιος 139
 Δημητρίου 'Ιω. 282
 Δημουλάς Φιλ. 12

- Δίκλις Μ. 275
 Διογενειάδης Εὐγ. 185
 Διονύσιος Ἀδριανουπόλεως 100
 Διονύσιος Αἰγίνης ἁγ. 96
 Διονύσιος ὄσ. 118
 Διώννα 248
 Δόκιμος 245, 248
 Δονάτος ἁγ. 66
 Δομπρότα 285
 Δούκας Δημ. 37
 Δρομοδείκτης 183
 Δυρράχιον 270 ἐξ.
 Δωδωναῖοι 248
 Δωδώνη 192 ἐξ.
 Δώριος 257
 Δωρόθεος Μονεμβασίας 79
- Ἐβδομαδευχάριον 67
 Ἐλβασάν 281
 Ἐμμανουὴλ ἠγούμ. 9
 Ἐπιφάνιος ἠγούμενος 2,8,9, 33, 102
 Ἐπιφάνιος Κωνσταντίας 172
 Ἐπιφάνειος Σχολῆ 32
 Ἐπτάνησα 291
 Ἐρβάν ἐβραῖος 117
 Ἐρμογένης Ταρσεὺς 131
 Ἐρχέλαος 248
 Εὐρύμας 248
 Εὐρύνους 248
- Ζανέτος Χριστοφ. 38
 Ζανδῆρης Μάνος 19
 Ζαντήριος 97
 Ζωῖλος 261
 Jokl N. 302
 Ζωσιμᾶς Νικ. 187
- Ἡλιόδωρος 164
 Ἡπειρος 290, 302 ἐξ.
 Ἡρακλείδιος Ταμασιῶν ἁγ. 96
 Ἡρωδιανὸς 164
- Θεαρίδας 261
 Θεοδοσίου Δημ. 87
 Θεοδώρου Δ. 282, 283
 Θεοτόκης Νικηφ. 164
 Θεοφάνης ἁγ. 180
 Θεόφιλος Καμπανίας 118
 Θεοφράστου Χαρακτήρες 124
 Θεόξενος 251
 Θεύδοτος 261
 Θεράπων ἁγ. 131
 Θερμὴ Λέσβου 201, 207
 Θέρμων 221
 Θορακίς 256
 Θουσαλία 196, 197, 199
- Θηκαρᾶς 64, 124, 165
 Θουκυδίδης 177
 Θωπίων 259
- Ἰβάνοβιτς Μ. 285
 Ἰβάνοβνα Ἄννα 281
 Ἰερόθεος Ἰωαννίνων 133
 Ἰερομνήμων Ἰω. 8
 Ἰερομνήμων Πάνος 8, 31
 Ἰερός 248
 Ἰόργκα Ν. 287
 Ἰουλιανὸς Ἰω. 38
 Ἰπποκράτης 173
 Ἰωάννης Βλαδίμηρος ἁγ. 95
 Ἰωάννης ὁ Ἐρημίτης ἁγ. 121
 Ἰωαννίκιος Γάνου καὶ Χώρας 109
 Ἰωαννίκιος Ἰωαννίνων 109
 Ἰωαννίκιος Ναυπάκτου 68
 Ἰωάννινα 102, 103, 281
 Ἰωάσαφ Ἐλασσῶνος 109
 Ἰωάσαφ Κορνήλιος 127
 Ἰωσήφ Β' Γερμ. 282
- Καγκελλάριος Ἀλέξ. 39,46, 77, 88
 Καλλέργης Ζαχαρ. 38
 Καλλιμάχης Σκαρλάτος 133
 Καλλίνικος Ἰωαννίνων 34
 Καλογνώμων Γεράσ. 161
 Καλοκαιρινὴ (βίβλος) 67, 95, 117
 Καλούδης Ἀρσ. 54
 Καμπίτης Ἀναστ. 118
 Καντακουζηνὸς Ἰω. Σερβάνος 66
 Καπλάνης Πολυζώης 147
 Καραγιάννης Νικ. 19
 Καραϊωάννης Λέων 137
 Καραϊωάννης Στέφ. 136
 Καριτζινὸς Ἀθαν. 31
 Καροσάλης Ν. 11
 Κασσιανὸς ὄσ. ὁ Ρωμαῖος 126
 Κασσωπαῖος 264
 Κατζιούλης Παρθένιος 72, 73
 Κατριτζῆς Ἰω. 63
 Κερασάρης Ν. 12, 13
 Κεστρινὸς 248
 Κλεάνωρ 255
 Κλεόλαις 257
 Κλήμης Ἰωαννίνων 101, 105
 Κομπίτζας Νικ. 11
 Κονόμος Πάνος 11
 Κοραῆς 173
 Κόρινθος 248
 Κορνάρος Βιντζέντζος 90
- Κορυθαλεὺς Θεόφ. 77, 123, 165
 Κουμάνος Στέργ. 11
 Cook France 289
 Κουμαντζῆς Ν. 12
 Cousinéry 285
 Κουτσούκ Καϊναρτζῆ 50
 Κουτσουλιὸ 205
 Κρασάκης Δημ. 96
 Κυστὸς 261
 Κύπρου Χρονολογία 126
 Κύριλλος Κων/πόλεως 108
 Κύριλλος Σιναίου 95, 107, 124
 Κωνσταντᾶς Γρηγ. 1,180 181, 182
 Λαγέτας 245
 Λαέρτιος Διογ. 130
 Λαμιακὸς πόλεμος 301
 Λαμπανιτζιώτης Πολυζώης 177
 Λάσκαρις Ἰω. 38
 Λάσκαρις Κωνστ. 72, 96, 109, 121, 125, 126, 143
 Λαύρα 118
 Λαυσαϊκὸν 97
 Leake W. 286
 Λελόπουλος Δημ. 130
 Λελόπουλος Ἰω. 130
 Λευκάς 199, 200
 Λευκίας 247
 Λόγκος Ἄνδρ. 11
 Λυκκίδας 260
 Λυκκαόρτας 245
 Λυκώτας 248
 Λυσανίας 245, 252
- Μακάριος Αἰγύπτ. 167
 Μακάριος Διδυμοτεῖχου 108, 109
 Μακάριος Ἰωαννίνων 30
 Μακεδονία 196, 199
 Μάνθος Ἰω. 109
 Μανούντιος Ἄλδος 37
 Μανώλης Ἰω. 283
 Μάξιμος Κυθήρων 64
 Μαριέγολα 9
 Μαρούτζης Ζαχ. 136
 Μαρούτσης Λάμπρος 47
 Μαρούτζης Πάνος 3, 136
 Μαρσελίνης Ἰω. 78
 Μαρτυρολόγιον Νέον 131
 Matteo L. 279
 Ματθαῖος Μυρέων 63
 Ματρώνη ὄσια 117
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξ. 82
 Μαυροκορδάτος Κ. 78
 Μεγανήσι 199
 Μελάς 189
 Μελέτιος Ἀθηνῶν 42, 75, 165

- Μελέτιος Φιλαδελφείας 30, 56
 Μενέδαμος 245
 Μενέλαος 248
 Μεταξόπουλος Ἰγνάτιος 139
 Μήλιος Σπυρ. 39, 90
 Μῆτρος Μιχ. 33, 64
 Miskolez 287
 Μισόδαξ 172
 Μιχαήλ Βοεβόνδας 63, 125
 Μιχαήλ Κύπρου 131
 Μιχαήλ Σύγκελλος 82
 Μνάσων Ταμασιῶν ἁγ. 95
 Mocenigo Aloise 272
 Μολοσσός 245, 248
 Μονή προφ. Ναούμ 275
 Μοσχόπολις 270 ἐξ.
 Μοσχοπολίται 270 ἐξ.
 Μουλαίμης Σταῦρος 68, 69, 75
 Μουσοῦρος Μάρκος 37
 Μπαλανίδης Ἀναστ. 179
 Μπαλᾶνοι Βασιλόπουλοι 132 ἐξ.
 Μπαλᾶνος Ρίζος 68, 76
 Μπαλᾶνος Στέφ. 9
 Μπεζντοῦνι 104
 Μπεκελλίδης Σταμ. 118
 Μπερτόλδος 179
 Μπετινέλλης Θωμᾶς 87
 Μπόρτολι 54
 Μύδρα 259
 Μύρων Κρήτης ἁγ. 130
 Μωρέας 109
- Νάος (Ζεὺς) 248
 Ναπολέων 143
 Νεκτάριος ἁγ. 180
 Νεκτάριος Ἱεροσολύμων 59
 Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος 108
 Νεόφυτος Ἡρακλείας 108
 Νέπως Κορνήλ. 165
 Νεράντζης 275, 279
 Νίκανδρος 261
 Νικάνωρ 264
 Νικόδημος Ἀγιορείτης 133
 Νικόλαος ἁγ. ὁ νέος 130
 Νικολίни ἀδ. 38
 Ντουλιτσίνο 273
- Ξενοφῶν Ἐφέσιος 168
 Ξένυς 251
- Ὄβιδιος 176
 Ὀλυμπία 221
 Ὀλύταινα 194
 Ὀμφαλος (γεν.) 245
 Ὀνόπερος 245
 Ὀρέστης 248
 Ὀρεστοί 248
- Ὀρλώφ Ἀλέξ. 50, 92
 Ὀρραίτας 248
 Οὐτρέχτη 266
- Παῖσιος (ὁ μικρὸς) 101, 102, 103
 Παῖσιος πρ. Παραμυθίας 95
 Palicuchia N. 280
 Παλιουρίτης Γρηγ. 144, 172
 Πάλλης Παναγ. 146
 Πανᾶς Γεώργ. 9
 Πανᾶς Νικόλ. 9
 Πανᾶς Στάθης 9
 Πανδέκτης 97
 Πανιέρης Νικ. 9
 Παναπασία 254
 Παναπάσιος 253
 Παπαδόπουλος Βρεττός 53
 Παπαδόπουλος Σπ. 39
 Παπαλέκας Ἀλέξης 103
 Παπαντωνιάδου Δημ. 140
 Παπᾶς Ἰω. 274
 Παπᾶς Ν. 276
 Παπαφιλίππου Καμπίτης 140
 Πάργα 144
 Παρηγορητῆσις ναὸς (Ἄρτης) 265
 Παρθένιος Ἀδριανουπόλεως 108
 Πάριος Ἀθαν. 126, 131
 Παρμενίδας 255
 Πασχάλης Εὐστάθ. 111
 Πατούσας Ἰω. 117, 181, 182
 Πατρινὸς Ἀλέξ. 146
 Παχώμιος μοναχὸς 64
 Περάστον 278, 282, 285
 Πέργαμοι 261
 Pernot. H. 53
 Petit L. 53
 Πέτρος Ἄργους ἁγ. 77
 Πινέλλος Πέτρ. 38
 Πιττακὸς Ἰω. 125
 Roznan 285
 Πολυκλῆς 248
 Πορσαλέντης Φραγκ. 32
 Πορτολᾶνος 169
 Πουλημένος Νικ. 271, 272
 Πουλημένος Ἀθαν. 8
 Πουλημένος Ἀναστ. 10
 Πουλημένος Ἰω. 8
 Πουλημένος Νικ. 14, 19
 Πουλημένος Πᾶνος 8
 Πούρης Διονύσ. 185
 Προκόπιος Σμύρνης 126
 Πάπας Ἀναστ. 69
- Ραγούζα 278
- Ραζῆς Δημ. 126
 Ράσπης Ἀπόστ. 62
 Reghini N. 275
 Ρήγας Ἀγάπιος 152
 Ρήγας Φερ. 174
 Rosa Pietro 270 ἐξ.
 Ρόζος Ἰω. 37
 Ροσοξένης Γερμ. 33
 Ρουσάνος Παχώμιος 38
 Ρωμάντιος Ἐμμ. 78
- Σαγκούνας Ἰω. 280
 Σαγκούνας Κ. 285
 Σαράφης Παναγ. 3, 69, 72, 75
 Σάρρος Ἀθαν. 11, 12
 Σάρρος Ἰω. 11
 Σάρρος Νικ. 8, 11, 47
 Σεβῆρος Γαβλιήλ Φιλαδελφείας 68, 96, 161
 Σεμίας 248
 Σελέκης Ζαχ. 72
 Σελέκης Νικ. 72
 Selisceen A. 302
 Σερμπάνος Βοεβόνδας 63
 Σιάτιστα 281
 Σιμα . . 252
 Σιμίας 248
 Σίμος 245
 Σίμου Μ. 279
 Σίμων 252
 Σινά (περιγραφή) 95, 106, 182
 Σκορδύλης Μακάρ. 169
 Σκῦρος 293 ἐξ.
 Σλαῦοι 302
 Σοάβιος Φραγκ. 172
 Σουγδουρῆς Γεώργ. 30, 39, 55
 Σουγδουρῆς Ἰω. 9
 Σουγδουρῆς Σερμπάνος 101
 Σουγδουρῆς Στάθης 9
 Σούλης Χρ. 270
 Σοῦλι 144
 Σπανὸς Ἀλέξιος 68, 76, 80
 Σπινέλλι Ἄνδρ. 38
 Σπυρίδων ἁγ. 109, 126, 143
 Σταματέλλος Γ. 276
 Στάννος Ἰω. 42, 43, 45
 Stadtmüller G. 302 ἐξ.
 Σταυράκης Σπαθᾶριος 126
 Στουδίτης Δαμασκ. 54, 96
 Στουδίτης Θεόδ. 58, 94, 165
 Στρατηγὸς Ἄντ. 84
 Στράτης Πᾶνος 14, 41
 Στράτων 248
 Στρούγκα 281
 Στροῦνι 104
 Στόγγης Νικ. 69
 Στύρα 224

- Συνέσιος Κυρήνης 122,170, 180
 Σωσάννης ιστορία 67
 Σωτηριάδης Γ. 192
 Σωτίων 248
 Σωφρόνιος (Κωτούβαλης) Φιλαδελφείας 3, 4
 Ταγιαπιέρα 123
 Ταλε[άν] 245
 Τάσος Ἀμύντας 81
 Τατιανός 60
 Τελλίας 257
 Τζάνε Μαρίνος Μπουνια-
 λῆς 40, 64
 Τζάνες Ἐμμ. ἱερεὺς 34
 Τζάτας Ἀντ. 90
 Τζιγάλας Ματθ. 60, 63
 Τζιγαράς Ἀπόστ. 118
 Τζιγαράς Ζώτος 79
 Τιμαγόρας 248
 Τισατες 252
 Τομαράς Πάνος 14
 Τόμαρος 194
 Τριανταφύλλου Δημ. 271
 Τρίσκοβιτς Στ. 277
 Τροία 201
 Τσουντας 197 ἐξ.
 Τυπάλδος Κωνστ. 183
 Φαβωρίνος Μαρίνος 111
 Φεραῖος 245
 Φερένικος 248
 Φιλανθρωπινός Ἰω. 9
 Φίλης Παῦλος 5
 Φίλιππος 245, 248
 Φιλοθέη ἁγία 96
 Φιλόνικος 248
 Φιλοξένα 248
 Φιλόξενος 251
 Φράνοβιτς Ἡλ. 279
 Φώτιος ἡγούμ. 9
 Χαβάδιος Μακάριος 167
 Χάϊδω 2, 6, 23, 29, 30
 Χαιρέτης Κηρύκος 130
 Χαλκιδική 196, 198, 200
 Hammond 210, 211
 Χάραδρος 261
 Χαρίτων Ἀφροδισεὺς 143
 Χατζημιχάλη Ἀγγελικὴ 289 ἐξ.
 Χατζηνίκος 189
 Χατζῆς Ἰωαννίκιος 74
 Heurtley 210, 212
 Chludon 266
 Χορτάκιος 57
 Χορτάτζης Γεώργ. 59
 Χριστιανόπουλος Μακάρ. 124
 Χριστόδουλος Κύπρου 108
 Χριστοδούλου Πάνος 31
 Χρῦσανθος Ἰεροσολύμων 171
 Χρῦσανθος Κύπρου 108
 Χρυσολωρᾶς 182
 Χρυσόστομος Ἰω. 174

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙΣ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

- Ἀγωνοθετοῦντος 248
 αἰώνος (ἀπ') 261
 ἀνεφαπτον 248
 ἀποδαμῶν 254
 ἀπουκίοντες 259
 ἀργύριον 259
 ἀσυλίαν 245
 ἀσφάλειαν 245
 ἀτέλειαν 245
 ἀφίεντι 248
 Γενεά 248,255
 γραμματιστά 245
 Εἰρωτᾶ 252
 Ἐλεύθερος 247,248
 ἐνκτασιν 245
 ἐννεκα σ. 257
 ἐντέλειαν 245
 ἐπερωτᾶ 256,260
 ἐπικοινωνῆται 255
 ἐπιστορεῖ 254
 ἐπιτροπεία 260
 εὐεργέτα 245
 Θυατέρα 256
 Ἰερομναμονευόντων 245
 Ἰστορέω 257
 Κομίδεσθαι 255
 Λῶον 256,257
 Μάρτυρες 248
 μαστεύων 259
 μηνὸς 248
 Ὄρμας 258
 Πατροιδχος 225
 πολιτείαν 245
 ποτιθέμενος 256
 προξενίαν 245
 προστάτα 261
 προστατέ(οντος) 245,261
 Σώματα 252
 Χρήη 268
 χρήμασι 245
 χρήνται 257
 χῶραν (κατά) 260
 Ψυχαγωγὸς 257

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ι' ΤΟΜΟΥ

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

<i>Περικλέους Βιζουκίδου</i> Ἡ πρώτη δεκαετία	γ'
<i>Ἰωαννίνων Σπυριδωνος</i> Ἐπὶ τοῦ ἀνεκδότου ὑλικοῦ Βενετίας .	η'
<i>Κωνσταντίνου Δ. Μέρτζιου</i> Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδων.	1
<i>Τοῦ αὐτοῦ</i> Κατάλογος τῶν Ἑνετίησι παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῶ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκτυπωθέντων καὶ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1670-1831	53
<i>Κ. Δ. Μέρτζιου</i> Κατάλογος τῶν κοινῶν βιβλίων τῆς Τυπογραφίας Νικολάου Γλυκῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων	158
<i>Κ. Δ. Μέρτζιου</i> Παράρτημα Καταλόγου ἐκδόσεων Ν. Γλυκέως . .	175
<i>Γεωργίου Π. Ἀναγνωστοπούλου</i> Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Παναγιώτου Στ. Ἀραβαντινοῦ	186
<i>Δημ. Εὐαγγελίδου</i> Ἡπειρωτικαὶ ἔρευναι: I Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Δωδώνης (1935), II Ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ Ραδοτόβι	193
<i>Ἄν. Κ. Ὁρλάνδου</i> Βυζαντινὰ γλυπτὰ τῆς Ἄρτης	262
<i>Βαλερίου Παπαχατζῆ</i> Νέαι συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τὸν ἡ' αἰῶνα ἔμπορικῶν σχέσεων τῶν Μοσχοπολιτῶν μετὰ τῆς Βενετίας.	270

Λ Α Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

Τὰ «Ἑλληνικὰ κεντήματα, μεσογειακὰ κεντήματα καὶ κεντήματα «Ἐγγυς Ἀνατολῆς» («Mediterranean and Near East Embroideries») τοῦ Α. J. B. Wace κρινόμενον ὑπὸ τῆς Κας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη	289

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Henryk Batowsky , <i>Zatarg albńsko-grecki</i> [=Ἡ ἄλβανο-ελληνικὴ ἔρις], ἐν τῷ πολιτικῷ περιοδικῷ: <i>Polityka narodów</i> [=«Πολιτικὴ τῶν λαῶν»] ὑπὸ Dr Georg Stadtmüller	296
Hans Benecke , <i>Die Seepolitik der Aitolier (Inaugural-Dissertation der Universität Hamburg)</i> . Hamburg 1934 ὑπὸ Dr Georg Stadtmüller	301
Norbert Joki (Wien), <i>Slaven und Albaner</i> , ἐν: <i>Slavia</i> 13 (1935), ὑπὸ Dr Georg Stadtmüller	302
Chroniques épirotes — Sommaire	304
Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ Ι' τόμου.	307

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

	'Αντι	'Ανάγνωθι
Σελ. 2	στίχ. 21 ἐκήδευον	συνώδευον
> 3	> 11 1690 ⁴	1690 ⁵
> 3	> 12 'Αλεξάνδραν ⁵	'Αλεξάνδραν ⁴
> 4	> 24 sua	sua
> >	> 28 contratti matrimo—	contratto matrimo—
> 5	> 37 κατά	κατά
> 12	> 7 πλίκο (ὡς ἐξῆς ⁴)	πλίκο ⁴
> >	> 8 τζέργκες (ὡς ἐξῆς ⁵)	τζέργκες ⁵
> >	> 15 1862	1682
> 16	> 1 ὀκ. ὀκ	ὄμ. ὄμ.
> 21	> 28 διτζήλιο ⁵⁷	διτζήλιο ⁷⁵
> 28	> 31 vis	visu
> 35	> 4 ὁ ὠμίλει	ὁ ἴδιος ὠμίλει
> 36	> 25 per co	per il
> >	> 26 nelil	nel
> 39	> 27 attestiamo	attestiamo
> 43	> 1-2 Στάνιος	Στάνος
> >	> 23 por	per
> >	> 24-25 pezione	porzione
> >	> 41 μονοι	μόνον
> 44	> 8 amdasse	andasse
> >	> 12 e di utile	ed utile
> 45	> 16 riconsegnati	riconsegnati
> >	> 36 effetti	effetti
> >	> 38 predetti	predetti
> 48	> 20 269	299
> 52	> 7 'Επιφ. 'Ηγουμένου Γγιόνμα	'Επιφ. 'Ηγουμένου, Γγιόνμα
> 65	> 25 εὐφυΐαν	εὐφυΐαν
> 66	> 21 Κοινότητα	κοινότητα
> 72	> 19 <αγκη' >	αγκη'
> 78	> 22 Ρωμαντίου	Ρωμανίτου
> 79	> 37 ὑπ-	ὑπή-
> 80	> 37 1)	2)
> 86	> 14 essea	esser
> 87	> 1 nostra	mostra
> 111	> 24 des. . . .	des affai-
> 120	> 34 13 C 225	113 C 225
> 126	> 20 Γραμματικοῦ	Γραμματικῆ
> 129	> 10 Φρατσέσκος	Φραντσέσκος
> 131	> 12 ἡγεμόνος	ἡγεμόνι
> 133	> 17 μαθητεύσαντος. . . .	μαθητεύσαντος, ὕστερον δὲ ἀγα-
[ριστήσαντος,
> 139	> 31 ἡδὲ	ιδὲ
> 148	> 38 'Αλέξιος ἱερεὺς, Λούκα	'Αλέξιος ἱερεὺς Λούκα
> 149	> 24 Κωνσταννῆς	Κωνσταντῆς
> 154	> 27 Μπέτζος	Μπέτζος
> 155	> 12 Θεοδοσίου	Θεοδοσίου
> 157	> 12 Φυλολογικῆ	Φιλολογικῆ.
214 (ὑποσημ.)	ἀντι Θ. Βερτοδούλου ἀναγνωστίον	'Αποστόλου Βερτοδούλου.

Μέλος αρχαίου

Κ. Παπαγεωργίου

Γεωργίου Κ. Παπαγεωργίου
ΓΕΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣ

Καλλιθέα

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ι' ΤΟΜΟΥ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

<i>Περικλέους Βιζουκίδου</i> Ἡ πρώτη δεκαετία	γ'
<i>Ἰωαννίνων Σπυριδωνος</i> Ἐπὶ τοῦ ἀνεκδότου ὑλικοῦ Βενετίας	η'
<i>Κωνσταντίνου Δ. Μέρτζιου</i> Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδων	1
<i>Τοῦ αὐτοῦ</i> Κατάλογος τῶν Ἑνετίσιν παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ-
τυπωθέντων καὶ ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ 1670—1831	53
<i>Κ. Δ. Μέρτζιου</i> Κατάλογος τῶν κοινῶν βιβλίων τῆς Τυπογραφίας Νικολάου
Γλυκῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων	158
<i>Κ. Δ. Μέρτζιου</i> Παράρτημα Καταλόγου ἐκδόσεων Ν. Γλυκέως	175
<i>Γεωργίου Π. Ἀναγνωστοπούλου</i> Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Παναγιώτου
Στ. Ἀραβαντινοῦ:	186
<i>Δημ. Εὐαγγελίδου</i> Ἡπειρωτικὰ ἔρευναί: I Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Δωδώνης (1935),
II Ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ Ραδοτόβι	193
<i>Ἄν. Κ. Ὀρλάνδου</i> Βυζαντινὰ γλυπτὰ τῆς Ἄρτης	262
<i>Βαλερίου Παπαχατζῆ</i> Νεαὶ συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τὸν ἡ' αἰῶνα
ἐμπορικῶν σχέσεων τῶν Μοσχοπολιτῶν μετὰ τῆς Βενετίας	270

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Τὰ Ἑλληνικὰ κεντήματα, μεσογειακὰ κεντήματα καὶ κεντήματα «Ἐγγὺς
Ἀνατολῆς» («Mediterranean and Near East Embroideries») τοῦ A. J.
B. Wace κρινόμενον ὑπὸ τῆς Κατ' Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη	289

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<i>Henryk Batowsky, Zaryg alban'sko-grecki</i> [Ἡ ἄλβανο-ελληνικὴ ἔρις], ἐν
τῷ πολιτικῷ περιοδικῷ: <i>Polytika narodow</i> [=«Πολιτικὴ τῶν λαῶν»
ὑπὸ <i>Dr Georg Stadtmüller</i>	296
<i>Hans Benecke, Die Seepolitik der Aitoler (Inaugural-Dissertation der
Universität Hamburg). Hamburg 1934</i> ὑπὸ <i>Dr Georg Stadtmüller</i>	301
<i>Norbert Jokl (Wien), Slaven und Albaner, in: Slavia 13 (1935)</i> ὑπὸ <i>Dr
Georg Stadtmüller</i>	302
<i>Chroniques Épirotes — Sommaire</i>	304
Πίναξ τῶν ὀνομάτων τοῦ Ι' τόμου	307

Δ Η Λ Ω Σ Ι Σ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος πρὸς ἐγγραφήν καὶ εἰσπραξίν συνδρομῶν διὰ τὰ «Ἡπει-
ρωτικὰ Χρονικά» εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ περίχωρα εἶναι ὁ κ. Μίμης
Παπαδόπουλος, Ἀθῆναι Ἀπόλλωνος 36 β.

SEUL DÉPOSITAIRE

POUR L'EUROPE

PAUL GEUTHNER

Librairie Orientaliste

13 Rue Jacob 13

PARIS VIe

